

ବିଦେଶିନୀ

କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ

ବିକାଶପୁରୀ

ବିଦେଶିନୀ

[ଉପନ୍ୟାସ]

କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ

ବିଦ୍ୟାପୁରୀ ॥ କଟକ

BIDESINI
by Kishori Charan Das
Published by Vidyapuri, Balubazar, Cuttack-753002

ISBN 81-7411-297-9

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ ଜାନୁଆରୀ ୨୦୦୦

ପ୍ରକାଶକ
ପୀତାମ୍ବର ମିଶ୍ର
ବିଦ୍ୟାପୁରୀ
ବାଲୁବଜାର, କଟକ ୭୫୩୦୦୨

ଲିପିସଂଯୋଜନ
ବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀ ଡିଟିପି ସେଣ୍ଟର
ଆଲାମଚାନ୍ଦବଜାର, କଟକ ୭୫୩୦୦୨

ମୁଦ୍ରଣ
ରଘୁଲହାପୁଟୋନ୍ କୋ, କଟକ

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୯୫.୦୦

ଶ୍ରବେନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଧୁ ଏବଂ କବି ହରପ୍ରସାଦ,

ଅନେକ ଦିନର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଏବଂ ସୃଜନାତ୍ମକ ସହାନୁଭବର ଅଜ୍ଞାକାର
ସ୍ୱରୂପ ମୋର ପଞ୍ଚମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ବିଦେଶିନୀ’କୁ ତୁମ ହାତକୁ ବଢ଼େଇଦେଲି —

କିଶୋରୀ ଚରଣ

ହେ ମୋର ଦେଶ

ମୁଁ ବହୁଦୂରରୁ ଆସିଛି

ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଅକିମ୍ବାଇତି ମୋର ଦେଶ।

ବାଟ ଭୁଲି ଆସିଛି ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକରୁ,

ଅଧାଶୁଣା

ପରାକଥାରୁ ନିଜର ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସିଛି

ତୋର ସ୍ମରଣିକାର ଆରମ୍ଭକୁ,

ଦେବି ତତେ ମୋର କ୍ଳାନ୍ତିର ମୁଠାଏ ପାଉଁଶ ?

ଦେବି ଆତ୍ମ ଇତିହାସରୁ

ବାହାର କରି ମୋର ସବୁତକ ସାରସ ?

(ହରପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କ କବିତା ‘ଦେଶ’ର ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ)

“ଦେଇ, ଦେଇ....ଦେଇ ମ ?”

କିନ୍ତୁ ଦେଇ ଅନ୍ୟମନ୍ୟ । ଚାକରଟୋକା ଜନି ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଛି । ପାହାଚ ଚଢ଼ିଚଢ଼ି ଉପର ମହଲାକୁ । ଝରକା କବାଟ ଖୋଲିଦେଇ ଦେଇକୁ ପାଣି ଗିଲାସେ ପିଇବାକୁ ଦେବ ଏବଂ ‘ଆଉ କ’ଣ’ ଦରକାର ? ‘ଆଜି ରାତିରେ ଘରେ ଖାଇବେ କି ବାହାରକୁ ଯିବେ ?’, ‘ଘରେ ଖାଇଲେ ଭାତ ବସେଇବି ନା ରୁଟି ପାଇଁ ଅଟା ଚକଟିବି ?’ ଇତ୍ୟାଦି ନାନାଦି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବ ସବୁଦିନ ପରି । ହେଲେ ତା’ ପୂର୍ବରୁ ଦେଇକୁ ଏଇ ଖବରଟା ଦେବାର ଅଛି । ଷୋଳବର୍ଷିଆ ମନର କୌତୂହଳକୁ ପାରିହେଉ ନାହିଁ । ଆଜି ପୁଣି ସେଇ ଫୋନ୍ ଆସିଥିଲା, ଆମେରିକାରୁ । ସେଇ କଅଁଳ କଣ୍ଠ, କେତେ ସୁଆଗବୋଳା ତାଙ୍କର ‘ହ୍ୟାଲୋ-ଓ’ପଦକ । ହେଲେ ବିଚାରୀ ପୁଣି ହାରି ଯାଇଥିବେ ଯେ ଯାହାଙ୍କୁ ସେ ଏତେ ଫୋନ୍ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହୋଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯା’କୁ ମିଶେଇ ତିନିଥର ହେଲାଣି । କେମିତି ହେବ ? ଆମ ଦେଇ କୋଉ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଭେଟ ମିଳିବ, ସାକ୍ଷାତରେ ହେଉ କି ଫୋନ୍‌ରେ ? ଏଥର ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ପରି ମନେହେଲା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେ ଆଜି ବି ଘରେ ନାହାନ୍ତି, ଆଉ କେତେବେଳେ ଫେରିବେ କହି ହେବ ନାହିଁ । ‘ଓଃ !’, ‘ଆଃ !’, କି ସେମିତି କ’ଣ ଗୋଟାଏ କହିଲେ ତାଙ୍କ ମର୍ମକୁ ବିନ୍ଧିଲା ପରି । ସେଇଠୁ ମୋତେ ପଚାରୁଛନ୍ତି ବିକଳ ହୋଇ — “ସେ କେତେବେଳେ ଶୋଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି କହିପାରିବୁ ? ରାତି ଏଗାରଟା, ମାନେ ତମ ସେଠିକାର ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ଫୋନ୍ କଲେ ଚଳିବ ?” “ହଁ, ଚଳିବ” ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ବୋଧ ଦେଇ । ହେଲେ ମୋତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଭାବିଲି କହିବି ଯେ ଆମ ଦେଇଙ୍କ ରାତି ନିଦର ବି’ କିଛି ଠିକ୍‌ଠିକଣା ନାହିଁ । କେତେବେଳେ ଶୁଅନ୍ତି, କେତେବେଳେ କାନରେ ବିଣ୍ଡା ଦେଇ କୋଉ କ୍ୟାସେଟ୍‌ର ଗୀତ ଶୁଣୁଥାଆନ୍ତି, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଛାତରେ ଏକୁଟିଆ ଚହଲ ମାରନ୍ତି, କିଏ କହିବ ସେ କଥା ? ତେଣୁ ତମେ ରାତି ଅଧରେ ଫୋନ୍ କଲେ ବି ଚଳିବ । ଆଉ ଫୋନ୍ ରଖିଲା ପୂର୍ବରୁ ପୁଣି ସେଇ ପଦକ, କାଳେ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଥିବି —

“କହିବୁ ମୋ ନାଁ ଅନୁ । ଅନୁପମା ରାଏ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗ....ସାଙ୍ଗ ନୁହେଁ, ସାନଭଉଣୀ — ବୁଝିଲୁ ?”

ଏଇ ସାନଭଉଣୀ କଥାଟା ସେ ଆଜି ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦରକାର କ’ଣ ଥିଲା କହିବା ? ଆମ ଦେଇକୁ ସୁନାଅପା ବୋଲି ତାକୁଛ ଯେତେବେଳେ, ତମେ ତାଙ୍କ ସାନଭଉଣୀ ହବ ନାହିଁ ତ ଆଉ କ’ଣଟା ହବ ? ଅଜବ ଲୋକଟିଏ ! ଜନି ପୁଣି ଦୟା ଦେଖାଇଲା ତାଙ୍କ ଉପରେ । ବିଚାରୀ ! କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଇ ବି ଅଦ୍ଭୁତ । ମୁଁ ଯେତେଥର କହିଛି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଫୋନ୍ ଆସିଥିଲା ବୋଲି, ସେ ଖାଲି ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରି ହସିଦିଅନ୍ତି ଟିକିଏ । ସପେକି ମଜାର ଘଟଣାଟିଏ, ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଥିଲା ଏଇଆ ଘଟିବ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମୁହଁଟାକୁ ଏମିତି ହାଣ୍ଡି କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଓଠରୁ ହସ ବାହାରିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ଖବରଟା ଜଣେଇବା ଦରକାର ଯେମିତି ହେଲେ । ଜନି ତା’ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନକୁ ଯୋଡ଼ିଦେଲା କୌତୂହଳ ସାଙ୍ଗରେ, ସ୍ୱର ଉଠେଇଲା ସାହସ କରି, ଆଉ କହି ପକେଇଲା —

“ଆଜ୍ଞା, ପୁଣି ସେଇଠୁ ଫୋନ୍ ଆସିଥିଲା —”

ସେତେବେଳକୁ ଶିଡ଼ିଚଢ଼ା ସରିଗଲାଣି ଏବଂ ସୁନାତି ପିନ୍ଧା ସଲ୍‌ଡ୍‌ରାକ୍‌ମିଜର ଦୁପଟ୍ଟାଟାକୁ ପାଖ ଚଉକି ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ, ପଞ୍ଜା ଚଳେଇ, ସିଧା ତା’ ତଳେ ବସି ପବନ ଖାଇବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ବି ତାଙ୍କୁ ଏଠିକା ଗରମ ଏତେ ବାଧୁଛି ତା’ର କାରଣ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟା ତଥା ଓଡ଼ିଆଣୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଆମେରିକାର ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏଇ ଗରମ ଅସହ୍ୟ ହୋଇଉଠିଲାଣି । ଆଉ କେତେଦିନ ରହିହେବ ଏଠି, ତା’ ଭାବିବା ବିଷୟ । ସେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟମନସ୍କତାରୁ ଓହରି ଆସି କଟମଟ ହୋଇ ଅନେଇଲେ ଜନି ଆଡ଼କୁ । ଜନିର ଧାରଣା ଭୁଲ୍ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟାବନ୍ଧୁତା ମାଆ-ସମାନ ମୁହଁଟା ଏମିତି ଶକ୍ତ ଦେଖାଯାଉଛି ଏଇକ୍ଷଣି ଯେ ହସଟିଏ ଉକୁଟିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ ଭୁରୁକୁଆ । ପଚାରିଲେ, ବିରକ୍ତ ହେଲା ପରି —

“କୋଉଠୁ ?”

“ଆପଣଙ୍କର ସେଇଠୁ । ଆମେରିକାରୁ । ଅନୁପମା ରାଏ (ଜନି ନାଆଁଟାକୁ ନିଠେଇ ନିଠେଇ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା), ଆଉ ସେ କହିଲେ ଯେ ଆଜି ପୁଣି ଫୋନ୍ କରିବେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ, ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ —”

“ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ?”

“ଆମ ଏଠିକାର ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ । ମୋତେ ପଚାରିଲେ ସେତେବେଳେ ଫୋନ୍ କଲେ ଚଳିବ କି ନାହିଁ । ଆଉ ମୁଁ କହିଲି ଚଳିବ ।”

“ତୁ କହିଲୁ ଚଳିବ ??”, ସୁନାତି ରାତିମତ ରାଗିଗଲା ପରି ଦିଶୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ନିର୍ଭୀକତାର ପରିଚୟ ଦେଲା ପରି ଜନି ତାଙ୍କ କ୍ରୋଧର ମୁକାବିଲା କରି କହିଲା, “ଆଜ୍ଞା ହଁ । ଆଉ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ ଖାଲି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ନୁହନ୍ତି, ସାନଭଉଣୀ....”

ସେଇଠୁ ଯେଉଁ ଭାବାନ୍ତର ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ସୁନାତିଙ୍କ ଭାବଭଙ୍ଗୀରେ, କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଚମତ୍କାର, ମାନେ ଦେଇ ଯେମିତି ରାଗୁ ରାଗୁ ହସି ପକେଇଲେ ଏବଂ ହସୁ ହସୁ ଆହୁରି ହସିଲେ, ସେଥିରେ ଜନି ମଧ୍ୟ ସାମିଲ୍ ନ ହୋଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ହେଲେ ସେଇ ଦେଇ ମଧ୍ୟ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ହସକୁ ଲିଭେଇ ଦେଇ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ ଜନିକୁ, ‘ତା’ ଜରିଆରେ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଶୁଣେଇଲା ପରି —

“ହଁ, ସେ ମୋର ସାନଭଉଣୀ । ସତ ସାନଭଉଣୀ । ଏକା ମାଆ ପେଟରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ କିଛି ଅଧିକା ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା.... ହଉ, ତୁ ଯା’ ।”

ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଦେଇଙ୍କ ସାମ୍ନାରୁ ଚାଲିଯିବା ହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ବୋଲି ମନେ ହେଲା ଜନିର । ଖାଇବାପିଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଏଇକ୍ଷଣି ନୁହେଁ, ଆଉ ଟିକିଏ ପରେ । ଦେଇ ଆଉ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତୁ । ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ ହସନ୍ତୁ କି ଭାବିହୁଅନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସାନଭଉଣୀ ବିଷୟରେ ତା’ ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହି ମର୍ମରେ ଜନି ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ସୁନାତିଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ କଲା । ଏବଂ ‘ଅଦ୍ଭୁତ ଦେଇ’ଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିପଥରୁ ଓହରି ନ ଯାଉଣୁ ।

ସୁନାତି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଲେ, ବେଶ୍ କିଛି ସମୟ । ଏବଂ ନିଜକୁ କହିଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବା କଥା, ଯେ ସେ ଏଭଳି ଏକ ବଡ଼ଭଉଣୀ ପଣର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଗଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା ‘ଅପା’, ‘ମଉସା’ ଓଗେର ହାଉଜାଉ ହୁଅନ୍ତି ଆମର ଏଇ ସମାଜରେ । ଯେଉଁମାନେ ତମର କେହି ନୁହନ୍ତି, ଆଉ ଆତ୍ମାୟତାର ସେଇ ସମୋଧନଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବିବାକ୍ ନୁଖୁରା, ସେ ଦେଶର ‘ହନି’ ତାକ ପରି । କିନ୍ତୁ କେହି ହେଲେ କହିପାରିବ କି ମୁଁ ଯଥାର୍ଥରେ ତାର ସୁନାଅପା ନୁହେଁ ? ଯିଏ ମୋତେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଛି

ଏମିତି, ଆଉ ତିଳେ ହେଲେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ଦେଉ ନାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଭୁଲି ନାହିଁ ସେଦିନ କଥା, ଆଜିକୁ ଷୋଳ ସତର ବର୍ଷ ତଳେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଚକଚକିଆ କାରରେ ସବାର ହୋଇ ଆସିଥିଲା, ଆଉ ନାକ ଟେକି ଅନଉଥିଲା ଆମ ମାଷର ମାଷରାଣୀଙ୍କ ଦଳକୁ, ଯେଉଁମାନେ ଧାରଣା ଦେଉଥିଲୁ ସଚିବାଳୟ ସାମନାରେ । ସେଠି ଦେଖିଲା ମୋତେ, ଆଉ ଦୟାରେ ଭରିଗଲା ତା' ହୃଦୟ । ବିଚରା ସୁନୀଅପା, ତମକୁ ବି ଏମିତି ହାନସ୍ତା ହେବାକୁ ପଡୁଛି ପେଟପାଟଣା ପାଇଁ ? ତମେ ବି ଅଛ ଏଇ ହତଭାଗୀଙ୍କ ଦଳରେ ? ଆଇ ଆମ୍ ସରି ଫର୍ ଯୁ ! ମାନୁଛି ଯେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଖୁସିଟାଏ ହୋଇ ଧାଇଁଗଲି ତୋ ପାଖକୁ, ତୋ କାର୍ ଅଟକି ଯାଇଥିଲା ବେଳେ, ତୁ ବି ଖୁସି ହୋଇ ଉଠିଲୁ । ଅନ୍ତତଃ ମୋର ମନେହେଲା ସେମିତି । ହେଲେ ମୁଁ ଯୋଉଠୁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ବି ବାହା ହୋଇଗଲିଣି, ଆଉ ମୋ କୋଳରେ ପୁଅଟିଏ, ତୁ ଏମିତି ଭାବରେ ଅନେଇଲୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ, ଯେ ମୋର ଏଭଳି ଦୁରବସ୍ଥା ହେବ ବୋଲି ତୁ ଆଶା କରି ନ ଥିଲୁ । ସତେ କି କେବଳ ତା'ରି ପରି ଝିଅ ବାହା ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ, ଆମେ ନୋହୁଁ ! କାରଣ ଆମେ କୋଉ ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ବାହା ହୋଇପାରିବୁ ନାହିଁ, ଆଉ ବାହାଘରର କେଜଟା ଦିନ ନ ଯାଉଣୁ ଏକୁଟିଆରେ ଏମିତି ଫୁର୍ତ୍ତି କରିପାରିବୁ ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ସୋଫର-ଡ୍ରଇନ୍ କାରରେ ସବାର ହୋଇ ।

ହଁ ଲୋ ଅନୁ, ମନେଅଛି, ବେଶ୍ ମନେଅଛି ସେଦିନ କଥା । କେମିତି ଭୁଲିବି କହୁନୁ ? ଯେଉଁ କ୍ରୋଧ, ଯେଉଁ ବିଦ୍ରୋଷ ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ହୋଇ ଚାଲିଥିଲା ତୋ ସୁନୀଅପାର ଜୀବନରେ, ପିଲାଟିଦିନୁ ବାହାସାହା ହୋଇ ଘର କରିବା ଯାଏଁ, ଖାଲି ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା ହେଲେ ବିଦ୍ରୋହର ଆତମବ୍ୟତୀତ ପୁଟେଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା, ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଲା କିଏ ? ଅବଶ୍ୟ ଖାଲି ତୁ ନୁହେଁ, ସେଥିପାଇଁ ଶେଷକୁ ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଓ ମାଜରିଆ ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସାବାସ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ ସେ ମୋତେ ହଠାତ୍ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କୁ, ଯେ ମୋତେ ବିଧବାପଣର ମହାମହନାୟ ପାଠ ପଢ଼େଇବାକୁ ଚାହିଁଲେ.... ଫର୍ଗେଟ୍ ଜର୍ ! (ସୁନୀତିଙ୍କର ମୁହଁ ପୁଣି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଶକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା).... କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ତୋର ସେଇ ଉଦାର ସଦୟ ଚାହାଣି, ସେଇ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟାଏ ଇନ୍ଦନ ଯୋଗାଇଲା ମୋ କ୍ରୋଧ-ବିଦ୍ରୋଷର ବିରାଟ ପିଣ୍ଡୁଳାକୁ 'ତୋ' କରିବା ଲାଗି । କାରଣ ସେଇ ପ୍ରଥମେ ମୋର ମନେ ହେଲା ଯେ ମୁଁ ଖାଲି ଅକାଳେ ସକାଳେ ତୁଛା ବିଦ୍ରୋହ କରିବି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଠିକଣା ଜବାବ ଦେବି । ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱେରକ ଜବାବ । ତୋ'ର ସେଇ ଚାହାଣିର ନୁହେଁ; ସିଏ ଯେଉଁ ସମାଜ-ସଂସାରର ପ୍ରତୀକ, ତା'ରି ପ୍ରତି । ସ୍ୱଦେଶର ପୁରୁଷାୟିତ ଆଉ ପିସାଦିଆ ବଡ଼ଲୋକୀର ମୁହଁରେ ମୁଥ ମାରିଲା ପରି ।

ମୁଁ ପଳେଇଯିବି ଏଠୁଁ ଏବଂ ପଳେଇଯାଇ ବଡ଼ଲୋକ ହେବି । ବଡ଼ଲୋକ ହେବି ଆଉ ସ୍ୱାଧୀନ, ସ୍ୱାଧୀନ ଆଉ ବଡ଼ଲୋକ । ସେଇ ଏକା କଥା ।

ପରେ ବୁଝିଲି ତୁ କେମିତିକି ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ବାହା ହୋଇଛୁ । ଓଡ଼ିଶାର ନାମଜାଦା ଘୁଷୁଖୋର ଇଞ୍ଜିନିୟର ପଦ୍ମନାଭ ରାଏଙ୍କ ଘରେ । ଯେ ଗୋଟାଏ ରାଜପ୍ରାସାଦ ତୋଳିଛନ୍ତି କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ । ଆଉ ତୁ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ବାହା ହୋଇଛୁ, ଯେ ଆମେରିକାର କୋଉ କମ୍ପାନୀରେ ଅଛନ୍ତି, ଆଉ ଦି'ହାତିଆ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି । ପାଖୁକ୍ଲାସ୍ ! ସେତେବେଳେ ମୋର ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖ ହେଲା ତୋ ପାଇଁ ଅନୁ । ସେଇ ଅନୁ, ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ଝିଅ, କୁନୁମୁନିଆ ସୁଦରାଟିଏ, ମଧ୍ୟ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଲକ୍ଷେ ମହାମହା ପ୍ରଶ୍ନ, ତା'ର ଏଇ ଦଶା ? ମନେପଡ଼ୁଛି ତୋର କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

— କହିଲ ସୁନୀଅପା, ଶିଶୁମାନେ କ'ଣ ପାପ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େ । ନା ତା' ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ବାପମାଆଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦିଆଯାଏ ? କିନ୍ତୁ ତା'ର ବି' କିଛି ଗଣ୍ଡିମୁଣ୍ଡ ମିଳେ ନାହିଁ ମୋତେ । ଏଇ ଯୋଉ ପୁଅଟି ଚାଲିଗଲା ଆମ ତିନୁ ଭାଉଜଙ୍କର....

— ଆଜ୍ଞା ସୁନୀଅପା, ଆମ ଭାରତ ଏତେ ମହାନ ଦେଶ ବୋଲି ହୁରି ପଡ଼ିଛି, କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ମହାନ ଦେଶ ଏତେ ଗରିବ ହେଲା କେମିତି ?

— ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବି ତମକୁ ସୁନୀଅପା, କିଛି ମନେ କରିବ ନାହିଁ.... ବାହାହେବାଟା କ'ଣ ନିହାତି ଦରକାର ମଣିଷ ଜୀବନରେ ?

ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ମୁଁ ଖାଲି ହସିଦିଏ ଟିକିଏ । ତା' ପ୍ରଶ୍ନଟା ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି କହିଲା ପରି । ହେଲେ ସେଇଥିରେ ସେ ଖୁସ୍ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ବାହାହେବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି ତାକୁ । କହିଲି, “ହଁ ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ....”

ଆଉ ତା'ପରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର କାମ କରିଥିଲି । ତାକୁ ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣି ତା' ଓଠକୁ ଟିମ୍ବୁଟି ଦେଇଥିଲି ଟିକିଏ । ସତେକି ତାର ସେଇ ଗୋଲାପଫୁଲିଆ ଓଠ ଦି'ଟାକୁ ଏଇଆ କରିବା କଥା ଏବଂ ସେଇଥିରେ ସେ ସୁଖୀ ହେବ । ଅତଏବ ସେ ବାହା ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେଇଥିରୁ ତୁ କ'ଣ ବୁଝିଲୁ ଯେ ଯେହେତୁ

ମୁଁ ସୁନ୍ଦରୀ ନୁହେଁ ତୋ ପରି, ମୋର ବାହା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ? ଯେ ‘ନେତ୍ରୀ’ ସୁନାଅପାର ଅଭିଆଡ଼ୀ ହୋଇ କିଛି ବଡ଼କାମ କରିବା କଥା ? ଆଉ ସେଇଲାଗି ତୋର ମନେହେଲା ସେଦିନ, ଯେ ବାହା ହୋଇପଡ଼ି ମୁଁ ତୋତେ ଠକେଇଦେଲି, ତଳକୁ ଖସିଗଲି ତୋ ଆଖିରେ ?

ରବିସ୍ ! ବୁଝିପାରିଲୁ ନାହିଁ ତୁ କେତେ ବଡ଼ ଜାଲିଆଡ଼ ? ନିଜେ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ିବୁ ଠିକଣା ସମୟରେ, ଏଭଳି ଅସବୁ କରିବୁ, ଏଣେ ତାହିଁକୁ ସୁନାଅପାମାନେ ବାହା ନ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ତୋର କୋଉ ଆଦର୍ଶର ମୁକୁଟ ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ?

ନା, ନା, ରବିସ୍ ନୁହେଁ । କହିଲି ପରା, ସେଦିନର ତୋର ସେଇ ଚାହାଣି ଖଣ୍ଡକ ନିହାତି ଦରକାର ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ । ପ୍ରକୃତରେ ତୋ ସୁନାଅପା ବାହାହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ତା’ର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ, ଯଥେଷ୍ଟ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ । ନ ହେଲେ କି ସେ ଅଧାବୟସ ନ ହେଉଣୁ ତିନିତିନିଟା ବାହାଘର ପାରି ହୋଇ ତିନିତିନିଟା ସ୍ବାମୀକୁ ନିପାତ କରିସାରନ୍ତାଣି ? ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମ ସ୍ବାମୀ ଜଣକ ନିଜେ ନିଜେ ନିପାତ ହୋଇଗଲେ, ସେଥିକୁ ମୁଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ।.... ସେଇଠୁ ସୁନାତି ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ତାଙ୍କ ଏକୁଟିଆ କମରାରେ । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ଜନିର ପୁନରାବିର୍ଭାବ ହୋଇ ନାହିଁ ସେତେବେଳକୁ । ନ ହେଲେ ତା’କୁ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଇଥାଆନ୍ତା ଏଇ ବିଳାତଫେରନ୍ତା ଦେଇଙ୍କ ଅଦ୍ଭୁତପଣିଆର । ଖାଲି ଶୁଣିଥିଲା ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଯେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ବଡ଼ଲୋକ ଓ ପ୍ରଫେସର ସାନଭଉଣୀ ଅଛି ଆମେରିକାରେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସେ ସ୍ବଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ନ ଥିଲା ଆଜିଯାଏଁ ।

...ଅନୁ, ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ବାହା ହୋଇ ତୁ କିଛି ଭୁଲ୍ କରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି ଯେ କ’ଣ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ବାହା ହେବାକୁ ଥିଲା ? ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଶୁଣୁର ମହାଶୟଙ୍କ ବୋହୂ ହୋଇ ? ଆଉ ତୋର ବରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ଶୁଣିଲି, ସେଥିରୁ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ଆମେରିକାରେ ଥାଇ ଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ରୂପ, ଗୁଣ, ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି, କେଉଁଥିରେ ହେଲେ ସେ ତୋ’ର ସରି ହେବେ ନାହିଁ । ଅପରପକ୍ଷେ ଜଣେ କହୁଥିଲା, ହୁଏତ ରାଏବଂଶଙ୍କ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଲୋକ, ଯେ ତୋ ବରଙ୍କ ଚଉଡ଼ା ଓଠ କୋଉ ଜଳଜନ୍ମକୁ ପରି ଦେଖାଯାଏ, ଭଦ୍ରଲୋକ ସାଧାରଣ ବି.ଏ.ଟାଏ ପାସ୍ କରିଛନ୍ତି, ଆଉ ତାଙ୍କର ମର୍ଦ୍ଦପଣିଆ ଓରଫ୍ ନୁଜୁଡ଼ାପଣ ବି’ କିଛି ଉଣା ନୁହେଁ । ହେଲେ ତୁ ବାଛି ବାଛି ତାଙ୍କୁ ବାହାହେଲୁ ? ମୁଁ ଯାହାକୁ ବାହା ହୋଇଛି ସେ ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ହେଲେ ତାଙ୍କ ରୂପଗୁଣକୁ ଖୁଣିବାର ନୁହେଁ (ମାଇଟିଆପଣକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଣିଆ

ବୋଲି ଧରିନିଆଯାଏ ନାହିଁ କି ଆମ ସମାଜରେ ?) ତା'ଛଡ଼ା ତୁ ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ଝିଅ, ସୁନ୍ଦରୀ ଗୁଣବତୀ ହେବା ଛଡ଼ା ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶପଣିଆ ରହିଛି ତୋ ଚରିତ୍ରରେ, ତୋର ସଂସ୍କାର ଆଉ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିକୁ ନେଇ ଯାହାର ପରିଚୟ ମିଳେ ତୋର ଲକ୍ଷେ ପ୍ରଶ୍ନରେ । ସେସବୁ ଏମିତି ଅକାମି ହୋଇଗଲା ତୋ ପାଇଁ, ତୁ ଯେତେବେଳେ ଠିକ୍ କଲୁ ଏଇଠି ବାହା ହେବା ପାଇଁ ?

ନା କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ ତୋତେ ବାଧ୍ୟ କରି ବାହା ଦେଲେ ସେଠି ? ଅସମ୍ଭବ । ବ୍ରଜସାର ସେମିତିକା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ଆଉ ତୁ ବି' କୋଉ ମଫସଲୀ ଅପାଠୋଇ ଝିଅ ନୁହଁ ଯେ ସହଜେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଗଲୁ । ବରଂ ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ତୋର ଏଇ ଯେଉଁ ଖାତିର ଅଛି ସୁନାଅପା ପ୍ରତି, ତା' ପଛରେ ଅଛି ମୋର ସଜ୍ଞୋତପଣିଆ, ମୋର ନିର୍ଭୀକତା, ମୋର ବିଦ୍ରୋହୀପଣ (ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ନେତ୍ରୀ ନ ଥିଲି ଖାଲି ତୋ'ରି ପାଇଁ, ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ) ଯାହା ତୋ ଜନ୍ମଗତ ପାରିବାରିକ ଆଦର୍ଶକୁ ଆହୁରି ବଳ ଦେଇଥିବ । ତଥାପି, ତଥାପି ତୁ ସେଠି ବାହା ହେଲୁ କେମିତି ? ଖାଲି ଏମିତି ଗୋଟିଏ ରାଣୀ ହେବା ଲାଗି ? ପୁଣି ଆମେରିକା ଯାଇ ରାଣୀରୁ ବଳି ଆଉ କିଛି ହେବା ପାଇଁ ? ହେ ଭଗବାନ !

ସତରେ ଅନୁ, ମୁଁ ତୋ ଉପରେ ରାଗିଥିଲି ସିନା ସେଦିନ, କିନ୍ତୁ ଯୋଉଠୁ ଜାଣିଲି ତୁ କେମିତିକା ଘରେ ବାହା ହୋଇଛୁ, ମୋର ଦୁଃଖ ହେଲା ତୋ' ପାଇଁ ଏବଂ ଆଉ ପ୍ରକାରେ ରାଗ । ଯାହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଁ ତୋର ଆମେରିକା ଠିକଣା ଆଉ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ବୁଝିନେଇ ଚିପି ରଖିଲି, ଯୋଉଠୁ ଜାଣିଲି ଯେ ତୁ ପଲେଇଗଲୁଣି ସେଠିକି । ହେଲେ ତାକୁ ନେଇ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି, ତା' ମୋ ମନକୁ ଆସି ନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ।

ବେଳେବେଳେ ମୋର କ'ଣ ମନେହୁଏ ଜାଣିଛୁ ଅନୁ ? ଯେ ଏଭଳି ଈର୍ଷା, ରାଗ, ଦୟା, ସ୍ନେହ ଆଦି ବିବିଧ-ବିଭିନ୍ନ ଭାବର ଉଦ୍ରେକ ଏବଂ ଉପଶମ ସବୁ (କିମ୍ବା ହୁଏତ ସେସବୁ କିଛି ନ ଥାଆନ୍ତା ସେଇ ମୂଳ ଭାବଟା ନ ଥିଲେ) ମୁଁ ତୋତେ ଭାଷଣ ଭଲ ପାଏ । ପ୍ରାୟ ପୁରୁଷ-ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭଲ ପାଇବା ପରି । ଯଦିଓ ସେଇ ଭଲ ପାଇବା ଜିନିଷଟା କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ତା' ମୁଁ ବୁଝିଲି ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ ।

ଯାହାହେଉ ଶେଷକୁ ମୁଁ ବୋମାଟାକୁ ଫୁଟେଇ ଦେଇପାରିଲି । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମୋର ମହାୟଯା ଶାଶୁଙ୍କ ଆଗରେ ଘୋଷଣା କଲି ଯେ ଏକ — ମୁଁ ତମ ଘର ଏବଂ ମୋର ସ୍ୱଦେଶ ଛାଡ଼ିକରି ଯାଉଛି ଏବଂ ଦୁଇ — ମୁଁ ଗୋପନରେ

ଜୟନ୍ତ ମୁଖର୍ଜି ନାମକ ଜଣେ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇସାରିଛି ଯେ ଆମେରିକାର ବାସିନ୍ଦା ଏବଂ ମୁଁ ତାଙ୍କରି ସାଙ୍ଗରେ ଯାଉଛି ସେଠିକି । ବାଏ ! ଆଉ ଭଗବାନଙ୍କୁ କୋଟି କୋଟି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି ଯେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଯାଇଛି ମୋତେ । କାରଣ କେବଳ ସେଇଠି, ସେଇ ଭୂସ୍ୱର୍ଗରେ ହିଁ ମୁଁ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇପାରିବି, ବଡ଼ଲୋକ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ । ବାହା ହେବା ନ ହେବା ସାଙ୍ଗରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଜୟନ୍ତ ମୋର ପହିଲି ସ୍ୱାମୀ ପତୁବାରୁଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ । ମହା ସ୍ୱାର୍, ଏଇ ଲୋକଟା, ଯେ ମୋତେ ସେଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଉଡ଼େଇ ନେବ ବୋଲି ପ୍ରମିତ୍ କରାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତା' ଯୋଗୁଁ ଯେ ମୋର ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ଆଞ୍ଚ ଲାଗିବ ଓ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟାହତ ହେବ, ସେଭଳି ଆଶଙ୍କାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ଓ କେତେଦୂର ଯିବି, ମୋର ସିଦ୍ଧିଲାଭ ପାଇଁ । ସେଠି ସବୁ ସମ୍ଭବ । କୋଉ ସଂସ୍କାର କି ଶାଶୁ ମୋର ବାଟ ଓଗାଳିବ ନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଯୁ ତିଅର୍ ଜୟନ୍ତ, ମୁଁ ତମ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।

ଏବଂ ସେତିକିବେଳେ, ବିଦ୍ରୋହର ସେଇ ପହିଲି ଆତମବନ୍ଧୁ ଫୁଟେଇ ଆନନ୍ଦରେ ହେଉଛି ମାରୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ତୋତେ ହିଁ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ମନେ ପକଉଥିଲି ଅନୁ । ଆଉ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କ ଛାଡ଼ିଥିଲି—

ହିଅର୍ ଆଇ କମ୍, ମାଇ ତିଅର୍ ଅନୁ ! ମୁଁ ବି' ଯାଉଛି ସେଠିକି, ତୁ ଯେଉଁଠି ଅଛୁ । ଆଉ ଦେଖୁ ମୁଁ କେମିତିକା ବଡ଼ଲୋକ ହେଉଛି ସେଠି । ସଜା ବଡ଼ଲୋକ, ମର୍ଯ୍ୟାଦାବଦ୍ଧ ବଡ଼ଲୋକ । ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସରସ୍ୱତୀ ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହେବାର କାଜିଦା ହାସଲ କରି ନେଇ । ସୁନାତି ସାହୁର ଏମ୍.ଏ. ଡିଜିଡି— ଯୁକ୍ତ-ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବିଶାରଦ ତତ୍କ୍ୱର ଜୟନ୍ତ ମୁଖର୍ଜିର ପହୁଅ ଏଇ ଦ୍ୱିବିଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗରେ ମୁଁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ମୋର ପ୍ରଗତି ପଥରେ ଆଗେଇ ଯିବି, ଗୋଟାଏ ଭଲ ଇଉନିଭାର୍ସିଟୀ, ରିସର୍ଚ୍ଚ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି କେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୋର ଆସନ ଜମେଇ ଦେଇ । ତା' ଛଡ଼ା ମୋର ପ୍ରିୟ ସ୍ୱାମୀ ଆଞ୍ଜୁଳା ଆଞ୍ଜୁଳା ତଲାଲ୍ ଆଣ୍ଡ ନ ଥିବେ କି ଘରକୁ, ତାଙ୍କ କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଖଟେଇ ? ଅବଶ୍ୟ ସେ ସେଥିର କିଛି ସଦୁପଯୋଗ କରିବେ ମୋ ପାଇଁ, ବଡ଼ ବଡ଼ ରେଷ୍ଟୋରାଣ୍ଟରେ ଭିଣ୍ଡେଇ ଫାଇନ୍ ଆଉ ଟିକ୍‌କ୍ସି ଚପ୍ ରଖେଇ, ଅକାଲେସକାଳେ ଗୋଟାଏ ମିଂକକୋଟ୍ କିଣି ଦେଇ, ଅଥବା ଆମ ଆନିଭର୍ସେରୀରେ ଗୋଟାଏ ତାଏମାଣ୍ଡ ନେକ୍‌ଲେସ୍ ...ସେକଥା ଭିନ୍ନ । ସେସବୁ ଅଧିକବିଶେଷ, ମୋର ସ୍ୱଅର୍ଜିତ ବଡ଼ଲୋକି ସାଙ୍ଗକୁ ।

ବୋନସ୍ । ଏମିତି କେତେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି, ଯାହାକୁ ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି ମଣିଲି ନାହିଁ ।

ସେଇଠୁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନାକ ଟେକି ଅନେଇବି ନାହିଁ ତୋ ଆଡ଼କୁ, ଯେତେବେଳେ ଆମର ଦେଖା ହେବ କେଉଁଠି । ଆସି ତିନିବର୍ଷ ହୋଇଗଲାଣି ତୋର ସେଠିକି ଯିବାର । କିନ୍ତୁ ଯା'ରି ଭିତରେ ତୋର ଯୋଡ଼ାଏ ପିଲା ହୋଇଗଲେଣି ବୋଲି ଶୁଣୁଛି । ରାତିମତ ହାଉସ୍ ଓଲଟିଏ ବନିଗଲୁଣି, ତା'ହେଲେ । ଦି'ଦି'ଟା ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ କେତେଦୂର ତୋ ରାଣୀପଣିଆ ଜାହିର୍ କରି ପାରୁଥିବୁ, ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି । ଯାହାହେଉ ମୁଁ ତୋ ଆଡ଼କୁ ନାକ ଟେକି ଅନେଇବି ନାହିଁ, କି ଉଚ୍ଚମନା ସରୁ ହସଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏତେ ନୀଚ ନୁହେଁ । ନା, ନା, ତୁ'ବି ନୀଚ ନୁହଁ, ମୁଁ ଜାଣିଛି ତୋତେ । କେବଳ ହୁଆଟିଏ । ନ ହେଲେ ତୋର ସେଇ ଚାହାଣି ଏତେ ସୁଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଉଠି ନ ଥାଆନ୍ତା ସେଦିନ, ଆଉ ତୁ ତୋର ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣାକୁ ଏମିତି ଧରା ପକେଇ ଦେଇ ନ ଥାଆନ୍ତୁ ମୋ ଆଗରେ ।

କିନ୍ତୁ କଥାଟା ସେ ଯାଏଁ ଗଲା ନାହିଁ । ସଫଳତାର ଶିଖରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଯାଇଁ ମୁଁ କୋଉ ଖଞ୍ଜରେ ଦେଖା କରିବି ତୋ ସଙ୍ଗରେ ହେଲେ ତୋ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇବି ନାହିଁ ତଳକୁ ଅନେଇଲା ପୁରି, ଏହି ଦୂରଭିଳାଷ ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୂଳରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ମୋର କ'ଣ ମନ ହେଲା କେଜାଣି ତୋତେ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଫୋନ୍ କରି କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ରାଜଧାନୀ ସାକ୍ରାମେଣ୍ଟୋରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ, ଯେଉଁଠି ଜୟନ୍ତର କାମ ଥିଲା ପ୍ରଥମେ । ମାନେ ବାପମାଆଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲରେ ଭଲରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି ବୋଲି ଜଣେଇବା ପରେ ପରେ । ଆମେରିକାର ସେପଟେ ହଜାର ହଜାର ମାଇଲ୍ ବ୍ୟବଧାନରେ ଥିବା ଅନୁରାଣୀଙ୍କୁ ।

ମୋର ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା ଯେ ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିବୁ ଏବଂ ଖୁସିଟାଏ ହେବୁ । କିନ୍ତୁ ଏମିତି କାବା ହେବୁ, ଆଉ ଏତେ ଖୁସି ହେବୁ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବି ନ ଥିଲି କେବେହେଲେ । ମନେ ପଡୁଛି ଆମର ସେଇ ପ୍ରଥମ ବାର୍ତ୍ତାକାପ, ମୁଁ ନିଜକୁ ଚିହ୍ନା ଦେଲା ପରେ । ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ, ହେଲେ ସେଇ କଷ୍ଟସ୍ୱର, କୋମଳ ଭାବରେ କୁହୁଛୁ—

“ସୁନାଅପା ! ତମେ ? ସତରେ ତମେ ?? ଆଉ ତମେ ଏଠି ପୂରାପୂରି ରହିବ ବୋଲି ଆସିଛ ? ବଢ଼ିଆ, ଫାଷ୍ଟଲ୍ୟା ! ତମ ସ୍ୱାମୀ....”

“ଆଉ ତୋ ଖବର କଅଣ ? ଆଗେ ତୋ କଥା କ'ଣ କହ । ତୋର ଏଇକ୍ଷଣି ଯୋଡ଼ିଏ ପିଲା ପରା ?” ମୋ ବିଷୟରେ ତା'ର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଦେଲି ନାହିଁ ।

“ହଁ-ହଁ.... ଯୋଡ଼ିଏ ପିଲା, ପୁଅଟିଏ, ଝିଅଟିଏ । ମୁଁ ଭଲ ଅଛି, ବେଶ୍ ଭଲ ଅଛି । ହେଲେ ମୋର ଅନେକ କଥା କହିବାକୁ ଅଛି ତମକୁ, ସୁନାଅପା, ପଚାରିବାକୁ ଅଛି ।”

“ପଚାରୁନୁ ? ନ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା ଚିଠି ଲେଖୁ ନାହିଁ ମୋ ପାଖକୁ ? ମୋ ଠିକଣା ହେଉଛି....”

ସେ ମୋ ଠିକଣା ଲେଖିନେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ତା’ ମନ ଶାନ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ପୁଣି କହୁଛି ମୋତେ, ଅଝଟ ହେଲା ପରି—

“ନାହିଁ ସୁନାଅପା । ଫୋନ୍, ଚିଠି, ସେ ସବୁଥିରେ ଲାଭ ହେବ ନାହିଁ ବିଶେଷ । ତମକୁ ଏଠି ଆସିବାକୁ ହେବ, ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାର । ଅବଶ୍ୟ ତମର ସ୍ବାମୀ....”

“ନୋ ପ୍ରୋବଲେମ୍”, ମୁଁ କହିଲି ହସି ହସି । “ବାଏ ଦି’ ଡ୍ରେ, ଇଏ ସେଇ ସ୍ବାମୀ ନୁହନ୍ତି, ଆଉ ଜଣେ । ଯାହାଙ୍କ କଥା ମୁଁ କହୁଥିଲି ସେଦିନ, ଯେବେ ଆମର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା, ସେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଇଏ ଆଉ ଜଣେ ।”

କିଏ କହିଲା ସେ ହୁଣ୍ଡା ବୋଲି ? ଭାବିଲି ସେ ଦିଗରେ ସେ ବଦଳି ଯାଇଛି ନିଶ୍ଚୟ, ଆମେରିକାକୁ ଆସିଲା ପରେ । ପୂର୍ବର ଅନୁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ସ୍ବାମୀ— ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଯିବାଆସିବା ନେଇ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ନ ପଚାରି ରହିପାରି ନ ଥାଆନ୍ତା । ଅନ୍ତତଃ ଚକିତ ହୋଇ ଉଠିବାର କିଛିଟା ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି ସେଭଳି କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମିଳିଲା ନାହିଁ ତା’ଠାରୁ । ଖାଲି ଟିକିଏ ସ୍ତବ୍ଧତା । ସତେକି ସୁନାଅପାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ତା’ର କିଛି ପଚାରିବା ହିଁ ଭୁଲ୍ । ସେଇଠୁଁ ପୁଣି ସେଇ ଆବେଦନ, ଅଳି କଲା ପରି । କହିଲା—

“ଓ-କେ । ତାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ଜଣାଇଦେବ । କିନ୍ତୁ ତମେ କେବେ ଏଠି ଆସୁଛ କହିଲ ? ପ୍ଲିଜ୍ କମ୍ ସୁନାଅପା, ପ୍ଲି-ଇ-ଜ୍.... !”

ଇସ୍ ! ଏତେ ଆତୁରତା ? କଥା କଅଣ ? ହଁ ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁ ମୋର ଅନୁଗତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ମଧ୍ୟ ବୁଝୁଛି ଯେ ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଯେଉଁ ଡଙ୍ଗା ଦେଖେଇଥିଲୁ ସେଦିନ, ସେଥିରେ ହୁଏତ ବଡ଼ଲୋକିର ଆତ୍ମବଢ଼ିମା ନ ଥିଲା, ଥିଲା ତାକୁ ଲୁଚେଇ ନ ପାରିବାର ହୁଣ୍ଡାପଣ ଏବଂ ନୈରାଶ୍ୟ, ତାହା ଯେତେ ନିର୍ବୋଧ ହେଉ ପଛକେ, ଯେ ବୀରାଜାନା ସୁନାଅପା ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ବାହାସାହା ହୋଇ ଘରଦ୍ଵାର କଲା, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି । ଏଇକ୍ଷଣି ତୋର

ପୂର୍ବ ବିଶ୍ୱାସ ଫେରିଆସିଛି ଯେ ସୁନୀଅପା ତମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ । ସେ ଭିନ୍ନ ଏବଂ ମାନୁଛି ଯେ ତୁ ଏମିତି କାବା ହେଲୁ ଆଉ ଖୁସି ହେଲୁ, ତା'ର କାରଣ ତୁ ମୋତେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଭଲ ପାଉ । ଧନ୍ୟବାଦ ! କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଏଇ ଆତୁରତା — ‘ଫ୍ଲି-କ୍ ଜମ୍ ସୁନୀଅପା, ଫ୍ଲି-କ୍ ?’ ସତେକି ସେ ଗୋଟାଏ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି ଏବଂ ‘ଏସ୍-ଓ-ଏସ୍’ର ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଣାଉଛି ମୋତେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଏଇ ବିଦେଶକୁ ଆସିଛି ବୋଲି ଜାଣିଲାରୁ, ଯେ ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର । ସତେ ? ସତରେ ଏଇଆ ? ମୋ ମନଟା ଉଲୁସି ଉଠିଲା । ସେ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି, ଏଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଦୁଃଖ କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ ତା'ର ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ବୋଲି ଭାବୁଛି, ଆଶା କରୁଛି ମୋର କୋଉ ସୁଦର୍ଶନଚକ୍ର ତା'କୁ ଡରାଇଥାଏ ବା ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କୁ ନାଶ କରିପାରିବ, ଏଥିରେ କୋଉ ବନ୍ଧୁ, ବଡ଼ଭଉଣୀତୁଲ୍ୟ ସଜା ବନ୍ଧୁଟିଏ ଖୁସି ହୋଇ ଉଠିବ ନାହିଁ କହିଲି ?

ରିସିଡର ରଖିଦେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲି ଯେ ମୁଁ ଯିବି ତା'ପାଖକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ।

ସେଇ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ସଫଳତାବୋଧ ଆମେରିକାକୁ ଆସିବା ପରେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଶୁଭାୟ ଭବତୁ ।

କିନ୍ତୁ ଯଥାକ୍ରମେ ମୁଁ ବୁଝିଲି ଯେ ମୋର କଳ୍ପନା ଅମଡ଼ା ମାଡ଼ିଯାଉଛି । ତାକୁ କୋଉ ବିପଦ ମାଡ଼ି ବସି ନାହିଁ ଯେ ସେ ବ୍ରାହି ବ୍ରାହି ତାକୁଛି ମୋର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଶୁଣିଲା କ୍ଷଣି । ହୁଏତ ମୁଇଁ ଆତୁର ହେଉଛି ଏଇ ସୁନାନାକୀ ଦ୍ରୌପଦୀଟିର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହେବା ପାଇଁ ! ଆବ୍‌ସର୍ଭ୍ । ମୋର ଅନ୍ୟକାମ ଅଛି । ମୁଁ ତାକୁଇ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ଆସି ନାହିଁ ଏଠିକି । ମୁଁ ଆସିଛି ଯଥାଶୀଘ୍ର ସ୍ୱାଧୀନ ହେବି, ଆଉ ବଡ଼ଲୋକ ହେବି । ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥା । ସେଣିକି ମୁଁ ରୀତିମତ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସି ହାତ ବଢ଼େଇବି ତା' ଆଡ଼କୁ, ତାକୁ କୋଉ ପଙ୍କରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଲାଗି ।

ତଥାପି ମୋ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଗୁଞ୍ଜରଣ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଲା । ଯେ ସେ କୌଣସି ବିପଦରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେ ସୁଖୀ ନୁହେଁ । ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ତା' ସ୍ୱାମୀର ସଂସାରରେ, ତା'ହେଲେ ସେ ଆତୁର ହୋଇ ଉଠନ୍ତା ନାହିଁ ପିଲାଦିନର ସୁନୀଅପା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବ ବୋଲି । ହଁ, ମୁଁ ଠିକ୍ କହୁଛି । ଇଏ କୋଉ କଳ୍ପନା ନୁହେଁ, ସୁନୀତି ସାହୁର ବୁଦ୍ଧିବିଚାର ।

ମୁଁ ସେଇ ବିଶ୍ୱାସକୁ ହାତଛଡ଼ା ହେବାକୁ ଦେଲି ନାହିଁ । ହଁଲୋ ଅନୁ, ମୁଁ ଜାଣିଛି । ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଛି ଯେ ତୁ ତୋର ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଶେଷ ଏବଂ ସବୁଦିନିଆ ବିଷୟ ରାଏ ନାମକ ସ୍ୱାମୀ ଏବଂ ଯୋଡ଼ାଏ ପିଲାଙ୍କ ସଂସାରକୁ ନେଇ ସୁଖୀ ନୁହଁ । କିନ୍ତୁ ତୁ କ'ଣ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ହୋଇଛୁ ନା ହୋଇପାରିବୁ କେବେହେଲେ ମୋ ପରି ? ତେଣୁ ତୋର ଦରକାର ଟିକିଏ ଆଶ୍ୱାସନା, ସୁନାଅପାଜାତାୟ ବଡ଼ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ । ଯେଉଁମାନେ ତୋର ସମ୍ପର୍କୀୟ ନୁହନ୍ତି, ହେଲେ ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜକୁ ଖୋଲି ଦେଇହେବ । ପୂରାପୂରି ନ ହେଲେ ବି' ସନ୍ତକରେ, ସୁସ୍ଥରେ । ଏଣୁତେଣୁ କଥା କହୁ କହୁ କେତେବେଳେ ଟିକିଏ ଅଟକିଯିବୁ, ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସଟିଏ ପକେଇବୁ, ହେଲେ ଆଶା କରିବୁ ଯେ ସୁନାଅପା ବୁଝିବ । ସୁନାଅପାମାନେ ବୁଝନ୍ତି । ଅନେକ ଗୁଡ଼ ଅନୁହା କଥା ହାସଲ କରି ନେଇପାରନ୍ତି ତମଠୁଁ । କ'ଣ ଏଇଆ ନା ? ହଁ, ତୁ ଅସୁଖୀ । ଅତଏବ ମୁଁ ଯିବି ତୋ ପାଖକୁ, ଅବଶ୍ୟ ଯିବି । ଆଉ ତୋ ପିଠି ଆଉଁଶି ଦେବି । ଓ-କେ ?

ହେଲେ ମୁଁ ଚରତର ହେଲି ନାହିଁ ଯିବା ପାଇଁ ତା' ପାଖକୁ । କିଓ, ମୋର କ'ଣ ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ ଯେ ଧାଇଁଯିବି ତା' ପାଖକୁ ସେ ଡାକିଲା କ୍ଷଣି ? କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିଠି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫୋନ୍‌କଲ୍‌ରେ ସେଇ ଅଜି, କାକୁତିମିନତି ହେଲା ପରି— କେବେ ଆସୁଛ ଏଠିକି ସୁନାଅପା ? ଜଲ୍‌ଦି ଆସିବ, ପ୍ଲିଜ୍ ! ମୁଁ ବି' ଧାଇଁଯାଆନ୍ତି ଯେ, କିନ୍ତୁ ଜାଣିଛ ତ ପିଲାଛୁଆଙ୍କ ଜଞ୍ଜାଳ କେମିତିକା । ଆଉ ଏଠି କୋଉ ମାଆମାଉସୀ ଅଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପିଲାଙ୍କୁ ନିର୍ଭୟରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ହେବ ? 'ତମକୁ ମୋ ରାଣ' ବୋଲି ବି' କହିଥିବ କେତେ ଥର । ମୁଁ ତା'ର ଅଜିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ନାହିଁ କେବେହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଟାକି ଦେଇଛି । କ୍ଷମା ମାଗିଛି— ମୋର କ'ଣ ମନ ହେଉ ନାହିଁ ଅନୁ, ତୋ ପାଖରେ ଯାଇ ରହି ଆସନ୍ତି କିଛି ଦିନ ? କିନ୍ତୁ ମୋର ଟିକିଏ ହେଲେ ସମୟ ନାହିଁ । ଡେରିରେ ଆସି ଜଏନ୍ କଲି ଷ୍ଟାନ୍‌ଫୋର୍ଡ଼ରେ । ଆଉ ଭାରି ଶକ୍ତ ତାଙ୍କର ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ କୋର୍ସ୍ । ବିଶେଷତଃ ସୋସିଓଲଜିରେ । ଏଠିକା ଏମ୍.ଏ. କଲେ ଯାଇ ସେମାନେ ମୋତେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ କରିବାକୁ ଦେବେ, ଜତ୍ୟାଦି । ଅଧ୍ୟାସତ ଅଧ୍ୟାପିକର ଇସ୍ତାହାର । ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଏ ଯିବି ବୋଲି ।

ବେଶ୍, କହିପାର ଯେ ମୁଁ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଖେଳୁଥିଲି ଏମିତି । କିନ୍ତୁ ଯାହାକୁ ତମେ ଭଲପାଅ, ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଏମିତି ଖେଳିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ କି ମଝିରେ ମଝିରେ ?

ଏମିତି କଟିଗଲା ଦି' ବର୍ଷ । ତା'ପରେ ମୁଁ ଗଲି ତା' ପାଖକୁ । ପ୍ରଥମେ ଗଲି ଯେବେ, ଦେଖୁଲି ସେ ପୁଣି ମାଆ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଧନ୍ୟ ! ତିଆରିଲି ତାକୁ, ପରମ ଶୁଭାକାଞ୍ଛା ବଡ଼ଭଉଣୀଠାରୁ ଯାହା ଆଶା କରାଯାଏ ଏବଂ ସେ ତାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଲା ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ମୋରି ତାତୁନାରେ ସେ ନିଜର ଅପରେସନ୍ କରି ନେଇଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଖାଲି ଏଇ ନୁହେଁ ଯେ ବେଶୀ ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେବା ଗୋଟାଏ ନିର୍ଭୁଞ୍ଚିଆପଣ । ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଯେ ଯିଏ ତା'ର ସ୍ୱାମୀସଂସାରରେ ଅସୁଖୀ, ତାର କ'ଣ ଏମିତି ପିଲା ଜନ୍ମ କରିବା ଦରକାର, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ, ସ୍ୱାମୀଦେବତାଙ୍କ ମର୍ଜିକୁ ମାନି ନେଲା ପରି ?

ଅନୁ, କହିବାକୁ ଗଲେ ତୁ ବି' କ'ଣ ଖେଳି ନାହୁଁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ? କାହିଁ କେତେ ବର୍ଷ ବିତିଗଲାଣି, ନିଉୟର୍କରେ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲା ଦିନଠୁଁ । ତା'ପରେ କେଜାଣି କେତେଥର ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ହୋଇଛି ଆମ ଭିତରେ । ମୁଁ ଆସିଛି ତୋ ପାଖକୁ, ତୁ କେବେହେଲେ ଯାଇ ନାହୁଁ । ସେହେତୁ ମୁଁ ତୋତେ ବେଶି ଖୋଜିଛି ଲୋଡ଼ିଛି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ହେଲେ ତୁ କେବେହେଲେ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ, ମାନେ ମୋଟାମୋଟି ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ କଣେଇ ଦେଇଛୁ କି, ତୁ ଅସୁଖୀ ?

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ଅସୁଖୀ । ବିଷନ୍ ରାଏ ଆଉ ଅନୁପମା, ଏତେ ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ ଏବଂ ବେଖାପା ଏଇ ଯୋଡ଼ି ଖଣ୍ଡକ, ଯାହା ମୁଁ ସ୍ମୃତକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁ ଆସୁଛି ଏତେ ବର୍ଷ ହେଲା, ସେଥିରେ ବିଷନ୍ ରାଏ ଜଣକ ସୁଖୀ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାର ସୁକୁମାରୀ ସାଥୀଟି ସୁଖୀ ହୋଇ ରହିପାରିବ ନାହିଁ । ନେଭର !

ଯାହାହେଉ ମୁଁ ସଦାବେଳେ ତୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେଇ ହେଉଛି ତୋ ସୁନୀଅପାର ବଡ଼ପଣ, ବଡ଼ଭଉଣୀପଣ ଏବଂ ମୁଁ ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବି, ତୋ ଫୋନ୍ କଲ୍ ପାଇଁ । ରାତି ଅଧ ଯାଏଁ ।

ଏହି ଭାବରେ ସୁନୀତି ଅପେକ୍ଷା କଲେ । 'ସାନଭଉଣୀ'ର ଫୋନ୍ କଲ୍ ପାଇଁ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତାର ସହ । କାରଣ ଯାକୁ ମିଶେଇ ତିନିଥର ହେଲାଣି । ତେଣୁ ମନେ ହେଉଛି.... । ନା ମା, ଇଏ ହେଉଛି ହୁଷ୍ଟାପଣର ଅନ୍ୟତମ ନମୁନା । ତୁଚ୍ଛାକୁ ଟିକିଏ ବଡ଼ବଡ଼ ହେବ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ବଚିର ମାଷ୍ଟର ତାକୁ କ'ଣ କହିଲେ ତା'ର 'କ୍ୟାରାଟେ ଲେସନ୍' ବିଷୟରେ , ଲାନା ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ସୁନ୍ଦର ଛବି ଆକିଛି (ତାକୁ ସରୁରିଏଲ୍ କହିବ କି ଆବଷ୍ଟ୍ରାକୁ ଏକ୍ସପ୍ରେସେନିଜମ୍, ତା' ତମେ ଜାଣିଥିବ... ହଁ-ହଁ...), ଇତ୍ୟାଦି ।

ସତେକି ତା'ର ସେଇ ଦି' ପିଲାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧିଆ ତଥା ଇଣ୍ଟରଷ୍ଟିଂ ପ୍ରାଣୀ ନାହାନ୍ତି ଏଇ ଦୁନିଆରେ ! ହେଲେ ତା'ର ତୁପଚାପିଆ ସାନଝିଅ କୁଇନି, ଯେ କି ଏକଦମ୍ ତା'ଭଳିଆ ଦେଖିବାକୁ, ତା' ବିଷୟରେ ବିଶେଷ କିଛି ଗପେ ନାହିଁ । କାହିଁକି ? ଭୟ ଲାଗେ, ସେ ତୋ'ରି ପରି ରୂପବତୀ, ଗୁଣବତୀ, ହେଲେ ଦୁଃଖନୀଟିଏ ହୋଇ ରହିଯିବ ? ଛାଡ଼, ସେଇସବୁ କଥା ଗପିବୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଫଟରେଇ ହେବୁ, ଦୋହରେଇ ହେବୁ ।

ହଁ, ହୁଏତ ପଚାରିବୁ କିଛି ମୋ ବିଷୟରେ । ଆଉ ପଚାରିବୁ ମୋର ତୋ' ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇଛି କି ନାହିଁ । ବିପଦାକ ବାପା । ପକ୍ଷାଘାତରେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଆଜିକୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ହେଲାଣି । ହେଲେ ତୁ ଆସି ରହି ନ ଆଆନ୍ତୁ କିଛିଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ? ବିଷନ୍ ରାଏ ଲୋକଟା କ'ଣ ଏତେ ଅମଣିଷ ଯେ ସେଥିପାଇଁ ବି ତୋତେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ କେଇଟା ମାସ ? କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ମନେ ହେଲା, ତୋର ବି ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ସେ ଦିଗରେ । କହିଲା, ନାହିଁ ବାପାଙ୍କ ସେବାଯତ୍ନର କିଛି ଅଭାବ ନାହିଁ । ବୋଉ ନ ଥିଲେ କଅଣ ହେଲା, ତାଙ୍କ ସେବାଯତ୍ନ ପାଇଁ ଅଛନ୍ତି ଠିକଣା ଲୋକ । ଏବଂ ମୋତେ ବି ବିଶେଷ ବଳେଇ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି । କହିଲା, ଯଦି ତମର ସୁବିଧା ହୁଏ, ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଦେଖିଆସିବ ମୋ ପାଇଁ । ଆଉ କହିବ, ଅନୁ ଭଲ ଅଛି । ଆଉ ପଚାରୁଥିଲା ତମ କଥା । ସେଇଠୁଁ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଦ୍ଧ ବିରାମ ଏବଂ ଶୁଖିଲା ହସ । କ'ଣ ତା'ର ମତଲବ, ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି । ତା'ହେଲେ କୋଉଥିପାଇଁ ଏଇ ନାହିଁ-ନଥିବା ଅଛିରତା ?

ମଜାକଥା ହେଉଛି ଯେ ଜନି ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ଜଣେଇଛି ଜରୁରିପଣ ଦେଖେଇ, ଯେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଫୋନ୍ ଆସିଥିଲା, ମୁଁ ଖାଲି ତା' କଥାରେ ହସି ଦେଇଛି ଟିକିଏ । ସତେ କି ସେଥିପ୍ରତି ମୋର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ କି ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା । ଆରେ, ମୃତ ବାଳକ, ତୁ କୋଉଠୁ ବୁଝିବୁ ଯେ ମୁଁ ବି' ଟିକିଏ ଖେଳିବାକୁ ଚାହେଁ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ? ଚାହେଁ ସେ ଥରକୁ ଥର ଏମିତି ଫୋନ୍ କରୁ ମୋତେ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଘରେ ନ ଥିବି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଯେ ଜାଣିଶୁଣି ଦିନସାରା ବାହାରେ ବୁଲୁଛି ତା' ଫୋନ୍‌କଲ୍‌କୁ ଏଡ଼ାଇ ଦେବା ପାଇଁ ତା' ନୁହେଁ.... କିନ୍ତୁ ହୁଣ୍ଡୀ, ସେ ମୋ ସାନଭଉଣୀ ବୋଲି କାହିଁକି ଅଯଥାରେ କହିଲା ଜନିକୁ ? ତା' ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ? ଆଉ ମୁଁ ବା କାହିଁକି ଏମିତି ହସି ଡ଼ାଳି ସେଥିରେ, ଜନିକୁ କାଦା କରି ଦେଇ ?....

ଠିକ୍ ଏଇ ସମୟରେ ଜନିର ପୁନରାବିର୍ଭାବ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ ସେ ଦେଇଙ୍କ ସ୍ୱଗତ ହାସ୍ୟ ଦେଖୁ ପାରି ନ ଥିବ । କାରଣ ସେତିକିବେଳେ ଲାଇଟ୍ ଅଫ୍ ହୋଇଗଲା । ପାଞ୍ଜରୁ କଟ୍ । ଏଠି ଏମିତି ହୁଏ । ବାରମ୍ବାର ହୁଏ, ଏବଂ ତା’ର କୌଣସି ବାଗବାଇଶ ନ ଥାଏ । ଇଏ ହେଉଛି ଇଣ୍ଡିଆ, ଦୁଜେ ଓଡ଼ିଶା । ଅନ୍ଧାରରେ ସୁନୀତି ଗୋଟାଏ ବିଦ୍ରୁପାତ୍ମକ ହସ ହସିଲେ ଏବଂ ଜନି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ, ରହସ୍ୟ କଲା ପରି— “ଯା’, ମୁଁ ଆଜି କିଛି ଖାଇବି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାରରେ କେହି ଖାଆନ୍ତି ନା କଅଣ ?” ତା’ପରେ ତାକୁ ବୁଝେଇଦେଲେ ଯେ ତା’ ନୁହେଁ ଯେ, ସେ ଆଜି ବାହାରୁ ଖାଇକରି ଆସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଲାଇଟ୍ ଆସିଲେ କି ତା’ ଆଗରୁ ଜନି ଯାହା କିଛି ଖାଇଦେଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ତା’ ମାଲିକାଣୀ କିଛି ଖାଇବେ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ।

ସେଇଠୁଁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ଅନୁର ଫୋନ୍ ଆସିବା ଯାଏଁ ।

ଏବଂ ଫୋନ୍ ଆସିଲା । ଠିକ୍ ରାତି ଏଗାରଟା ବେଳକୁ । ସତେକି ସେ ପାଖରୁ ଏଇ ସମୟଟି ଭାବିଚିନ୍ତି ଠିକ୍ କରାହୋଇଛି । ହୁଏତ ଅନୁକୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ସେ କ’ଣ କହୁଛି ତା’କୁ କାନେଇବାକୁ ଆଉ କେହି ନ ଥିବେ ସେତେବେଳେ ।

ସୁନୀତି ଯାହା ଅନୁମାନ କରୁଥିଲେ, ସେଇଆ ହେଲା । ଅନୁ କହିଯାଉଛି ତା’ ପିଲାମାନଙ୍କ ସଦ୍ୟତମ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ, ଯାହା ତାଙ୍କ ଶୁଭାକାଞ୍ଚିଣୀ ଆଖିଙ୍କର ଜାଣିବା ଉଚିତ, ସେ ଯେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ । ତା’ପରେ ସୁନୀଅପାଙ୍କର କାମ କେଉଁଯାଏଁ ଗଲା, ସେ କେବେ ଫେରିବେ, ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେଲା ପରେ ତା’ର ଭାରୁ ଅନୁରୋଧ —

“ସୁନୀଅପା, ମୁଁ କ’ଣ କହୁଥିଲି କି.... ଅବଶ୍ୟ ତୁମର ସୁବିଧା ହେଲେ ହେଲା —”

“ଆଉ ଆମ୍ ସରି ଅନୁ, ମୁଁ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ ଯିବା କଥା ଭାବି ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ । କିନ୍ତୁ ଗଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ପାଖକୁ ।”

“ନାଜ୍, ନାଜ୍ ମୁଁ ବାପାଙ୍କ କଥା କହୁ ନାହିଁ । ମୁଁ କ’ଣ କହୁଥିଲି କି ତୁମେ ଯେବେ ଯିବ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ, ବୋଧହୁଏ ଯେମିତି ହେଲେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେଠିକି ତୁମର ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ ନେଇ, ତୁମେ ଯାହା କହୁଥିଲ ମୋତେ, ତା’ହେଲେ ତୁମେ ଯାଇପାରିବ କି ଜଣକ ପାଖକୁ ? ଖାଲି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଦେଖା କରି ଆସିବ । ତାଙ୍କ ହାଲତାଲ ବୁଝି ଆସିବ । ଆଉ କହିବ ଅନୁ ତୁମକୁ

ପଠେଇଛି ସେଠିକି । ଅନୁ ଆସିପାରୁ ନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ତୁମେ ହେଉଛ ତା'ର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି । ଯାଇପାରିବ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ?”

“ଆଲୋ ସେ କିଏ ? କାହା ପାଖକୁ ମୁଁ ଯିବି ତୋର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ? ତାଙ୍କ ନାଆଁ ନ କହି ତୁ ଦିବ୍ୟ କହି ଚାଲିଛୁ—” ସୁନୀତି ପଚାରିଲେ ।

“ସରି.... ସିଏ ହେଉଛନ୍ତି ରଜୁଭାଇ । ଆଇ ମିନ୍ ତାଙ୍କ ନାଆଁ ରଜନାଥ ମହାପାତ୍ର । ସେ ଜଣେ ସିନିଅର୍ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସର୍ । ସେ ଏଇକ୍ଷଣି କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଅଛନ୍ତି, ଏତୁକେସନ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ସେକ୍ରେଟେରୀ ହୋଇ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଚାଲିଗଲେ ଏବେ । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ କଣ୍ଡୋଲେନ୍ସ୍ ଲେଟର୍ ଦେଇଥିଲି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଆଉ ସେ ତା'ର ଦି'ଧାଡ଼ିଆ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ।”

“ଆଇ-ସି । କେବେ ଚାଲିଗଲେ ?”

“ଏଇ ସାତ ଆଠ ମାସ ତଳେ ।”

ସୁନୀତିକୁ ଟିକିଏ ବିଚିତ୍ର ଲାଗିଲା କଥାଟା । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସାତଆଠ ମାସ ତଳେ ଚାଲିଗଲେ । ତୁ ତୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛୁ ସମବେଦନାର ଚିଠିଟିଏ ଲେଖି । ଯେହେତୁ ସେ ତୋର ସମ୍ପର୍କ ରଜୁଭାଇ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯାଇ ଦେଖା କରିବି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ପୁଣି ତୋର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ, କ'ଣ ଯା'ର ମାନେ ? ସେ ତୋର କ'ଣ କି ଏମିତି ?

ଭାବିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ସେ ହେତୁ ସୁନୀତି କହିଲେ, “ହଉ, ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । କିନ୍ତୁ ତୁ ତ ଜାଣିଛୁ, ମୁଁ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଆସୁଛି ଇଣ୍ଡିଆକୁ, ସେଠି ବସା ବାନ୍ଧିଲା ପରେ । କେତେ ଆଡ଼କୁ ଯିବାର ଅଛି, କେତେ ନିଜଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଅଛି । କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଖାଲି ମୋ ରିସର୍ଭ୍ କାମ ନାହିଁ, ତୁ ଜାଣିଛୁ ମୁଁ ସେଠି ଥିଲି ମାଷ୍ଟରାଣୀଟିଏ ହୋଇ, ବେଶ୍ କିଛି ବର୍ଷ, ତେଣୁ....”

“ନାଜ୍ ସୁନୀଅପା, ମୁଁ ତମକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ତମର କେତେ କାମ, ଆଉ କେତେ ନିଜଲୋକ ରହିଛନ୍ତି ତମର, ସାରା ଓଡ଼ିଶା ଯାକ । ହେଲେ ଯଦି ପାର, ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଦେଖା କରି ଆସିବ.... ଭାରି ଭଲଲୋକଟିଏ ସିଏ, ସୁନୀଅପା । କୋଉ ହାକିମ ନୁହନ୍ତି ମ, ମୋର ସେଇ ପୁରୁଣାପୋତରା ରଜୁଭାଇ । ଆମ ଏକା ଗାଆଁର । ମୋ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ କହିଲେ ଚଳେ । ଦେଖୁବନି ତମେ ? ମୁଁ ବି' ଲେଖୁଛି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ....”

ରିସିଡର ରଖି ଦେଇସାରିଲା ପରେ ସୁନାତି ସେପାଖର ଲୋକଟିକୁ ଚତୁରମଧୁର ଜେରା କଲେ ମନେ ମନେ —

କିଲୋ, ସେ ତୋର କ'ଣ କି ଏମିତି ?

ହେଲେ ତା'ର ଉତ୍ତର ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁଠି ନ ଥିଲା ତାଙ୍କର । ତେଣୁ ସେ ରୋକଠୋକ୍ କହିଲେ ଅନୁକୁ — ଓ-କେ, ମୁଁ ଯିବି ସେଠିକି, ଯଦି ମୋର ସମୟ ହୁଏ । ତୋର ବୁଝିବା ଦରକାର ମୋର ସମୟ କେତେ ମୂଲ୍ୟବାନ୍, ଆଉ ତୋ ରଜୁଭାଇର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ମୋର ନିଜକାମ ଓ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ଗହଳି ଭିତରେ ।

କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ସିଧାକଥା କହିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସୁନାତିଙ୍କ ମନକୁ ଆସୁଥିଲା ଯେ ଏଇ ରଜୁଭାଇ ଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଦେଖା କରିବା ଉଚିତ । ଖାଲି ଜାଣିବା ପାଇଁ ଲୋକଟିକୁ । ସେ କ'ଣ ସତରେ ଖାଲି ତୋ ପୁରୁଣାପୋତରା ରଜୁଭାଇଟିଏ, ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ? ତା'ହେଲେ କାହିଁକି ତୋର ଏତେ ଦରଦ ତାଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଉ ଏଇ ଅନୁନୟ ବିନୟ, ଘନଘନ ଲଙ୍ଘିତ୍ସାରୁ ଫୋନ୍‌ବିଲ୍‌କୁ ପରୁଆ ନ କରି, ଯେମିତିକି ସୁନାଅପା ଟିକିଏ ଦେଖିଆସିବ ତାଙ୍କୁ ତୋ ଚରଫରୁ ? କିଏ ଜାଣିଛି, ହୁଏତ ଲୋକଟି ପୁରାପୁରି ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବ ତୋର ସେଇ ଭେସେଡ଼ା ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ । ଆଉ ତା' ଯଦି ହୋଇଥାଏ....

ଅନୁ, ତୁ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଭଲ ପାଉ ନାହିଁ ତ ତୋର ଏଇ ଭାରି ଭଲ ଲୋକଟିକୁ ?

ଦୁଇ

ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ଶଙ୍କରପୁରର ଲାଲବଜାରରେ ଥିବା ଘରଦ୍ୱାର ଦୋକାନ ଦାଣ୍ଡ, ଷ୍ଟଣ୍ଡଶଗଡ଼, ଅଶୋକ ହୋଇ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଅଳିଆକୁଣ୍ଡର ସମ୍ଭାର, ତଥା ତାକୁ ନେଇ ଖୁମ୍ପାଖୁମ୍ପି ହେଉଥିବା କାଉ, ପେଟୁଆ ଲୁଜିର ହାଇ, ନେଲିଆନକାରେ ପହିଲି ମୁଦ୍ରପାତ, ଇତ୍ୟାଦି ଯାବତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ଏତେ ସୁଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲା ସୁନାତିକୁ ଯେ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ସେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଭୁଲ୍ ହେବ ପରା । ବରଂ ସେଇମାନେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଅନେଇଛନ୍ତି ବିଦେଶିନୀ ଆଡ଼କୁ । ମୁରୁଧ ହୋଇ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନୁହେଁ, ଥଙ୍ଗା କଲା ପରି । ନିଜକୁ ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ଲଙ୍ଘାପୁଙ୍ଘା କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ଖାଲି ତାଙ୍କୁ ହିଁ ମନେ ପକେଇଦେବା ପାଇଁ —

ଦେଖ ଲୋ ବିଦେଶିନୀ ଦେଖ, ମନ ପୂରେଇ ଦେଖ । କ'ଣ ଚିହ୍ନଛୁ ନା ଭୁଲିଗଲୁଣି ? କହିପାରୁ ଯେ ତୁ ଏମିତିକା ଗଣିଥା ଜାଗାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନ ଥିଲୁ, ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲୁ କେଉଁ ସୁଶ୍ୟାମଳ ପଲ୍ଲୀ ଗାଆଁରେ । ତୋତେ ଏଠିକି ଅଣା ହେଲା, ତୋର ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ଓ ପରାକ୍ରମୀ ବାପା ଯେତେବେଳେ ସହରକୁ ଆସିବାକୁ ଚାହିଁଲେ, ବଡ଼ଲୋକ ହେବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ତୋର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ତୁ ସେହି ବାପାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀର ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛୁ । ଯାହାକୁ ସେ ପହିଲି ସ୍ତ୍ରୀ ମରିବାର ବର୍ଷେ ନ ପୂରୁଣୁ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ଲୋକନିନ୍ଦାକୁ ଖାତିର୍ ନ କରି । ମାନେ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ତୋର ମାଆକୁ ! ହୁଏତ ତରତର ହୋଇ ବାହା ହୋଇପଡ଼ିଲେ ତୁ ମାଆପେଟରେ ରହି ସାରିଲା ଉତ୍ତାରୁ, ନ ହେଲେ ଲୋକେ ତୋତେ ବେଧଛୁଆ ବୋଲି କହିଥାଆନ୍ତେ, ଅଥବା ତୋତେ ଜନ୍ମ ନ ହେଉଣୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଥିବୁ ଏହିପ୍ରକାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଗୁଜବ ତୋ ପିଲାଦିନେ, ତୋ ବାପାଙ୍କ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷମାନଙ୍କଠାରୁ । କାହିଁକିନା ତୁ ବାହାଘରର ମାତ୍ର ଆଠମାସ ପରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲୁ । ହଁ, କେହି ମନା କରିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦାତ୍ ଭଲପାଇବା ଭିତର ଦେଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ତୋର ଏଇ ଜନ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆଉ ଜନ୍ମ ଇତିହାସ କ'ଣ ଅସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ? ଶୁଣ, ଯେଉଁ ଦୁଃସାହସ ନିଷିଦ୍ଧ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ଳୀଳ । ଯାହା ଆକ୍ରମକ ତାହା ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ଳୀଳ ଏବଂ ଯାହା ଅଶ୍ଳୀଳ, ତାହା ସହଜେ ଗଣିଥା । ତେଣୁ ତକ୍କର ସୁନୀତି ସାହୁ, ତମର କ'ଣ ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ଆମମାନଙ୍କ ଏଇ ଅପରଚ୍ଛନିଆ ରୂପ ଦେଖିବା ଲାଗି ? ଏବଂ ତମର ନିଜକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ମନ ହେଉଛି ଯେ ତମେ ଏସବୁକୁ ଛାଡ଼ିଛୁଡ଼ି ଦେଇ ଦିବ୍ୟ ବିଦେଶିନୀ ବନିଯାଇଛ ?

ସୁନୀତି ଏହିପ୍ରକାର ଗୋଟାଏ ଫିସାଦିଆ ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ ଲାଲ୍‌ବଜାରରେ ଥିବା ଅନ୍ୟତମ ଗଣିଥା ଗଳି ତରଫରୁ, ଯେଉଁଠି ସେ ତାଙ୍କ ବାଲ୍ୟ ଓ କୈଶୋର ବିତାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆସାମୀ ପକ୍ଷର ଓକିଲକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲାପରି ।

ତା'ପରେ ସେ ଜର୍ଜସାହେବଙ୍କୁ ଶୁଣେଇଲେ, କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ କଅଣ ।.... ହଁ, ମୁଁ ବାପାବୋଉଙ୍କ ବାହାଘରର ଆଠମାସ ପରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି ସତ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ସମୟ ପୂରା ନ ହେଉଣୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ପ୍ରିମାଟିଓର୍ ବେବି । ବାପା କହୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ତାଖଣ୍ଡେ ହେବି କି କଅଣ । ହେଲେ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ମୁଁ ଯେମିତି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲି, ସମସ୍ତେ ତାଟକା ହୋଇଗଲେ ।

କୁଆଡ଼େ ବୁଢ଼ା ଡକ୍ଟର ପତି, ଆମ ଫ୍ୟାମିଲି ଡାକ୍ତର, କହୁଥିଲେ ଯେ ଏଭଳି କେସ୍ ସେ ଦେଖୁ ନ ଥିଲେ ଆଗରୁ । ଯେ କୋଉ ପ୍ରିମାଟିଓର୍ ବେଟି ମାଟିଓର୍ ବେଟିରୁ ବଳି ଏମିତି ବଢ଼ି ଚାଲିବ, ନିର୍ଧୂମ୍ ହାତଗୋଡ଼ କରାଡ଼ିବ, ବେଳ ନ ହେଉଣୁ ପେଟେଇବ, ଗୁରୁଣ୍ଡିବ, ଚାଲିବ, ଆଉ ବର୍ଷେ ନ ପୂରୁଣୁ କଥା କହିବ ଏବଂ ଡିମାଣ୍ଡ କରି ବସିବ ମୋତେ ଦୁ'ଦୁ' ଦେ, ଅମୁକ ଦେ' ସମୁକ ଦେ' ବୋଲି । କହିଲେ, — ବୁଝିଲେ ଦିବାକରବାରୁ, ତମର ଏଇ ଝିଅ ଖଣ୍ଡକ ଚଣ୍ଡାଟିଏ ହେବ, ଅସଲ ଚଣ୍ଡାଟିଏ, ଆଉ ସାରା ଦୁନିଆର କାନ କାଟି ଦେବ । ମୁଁ ଚଣ୍ଡା ନ ହୋଇଥାଇପାରେ ଏବଂ କାହାରି ନାକ କାଟି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ଜନ୍ମଗତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଜାହିର୍ କରିଛି ମୋ ଜୀବନରେ, ଏହା ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ତେଣୁ ଭାବିବା ଉଚିତ ଯେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ସେଇଭଳି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ ମୋ ଭିତରେ । ବାପାବୋଉ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର । ତାଙ୍କ ପ୍ରେମ-ଅପ୍ରେମ କି ପାପପୁଣ୍ୟର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ମୋର ଜନ୍ମଜୀବନ ସାଙ୍ଗରେ ।

ଯାହାହେଉ ତୋ ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ ତୁ ଏଇଠି ଅଛୁ, ଦିବାକର ସାହୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ବଢ଼େଇବା ଲାଗି ଆସିଲେ ଏଇ ସହରକୁ । ସେଇଠୁଁ ତୁ ଗଲୁ ସମ୍ବଲପୁର ଏବଂ ଯଥାକ୍ରମେ କ୍ୟାପିଟାଲ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ତହିଁ ବିଦେଶ । କିନ୍ତୁ ଏଇଠିକାର ଯେଉଁ ପିଲାଦିନର ସ୍ମୃତି ରହିଛି ତୋ ମନଗହାରରେ, ହେଲା ଏବେ ଖାପୁଛଡ଼ା ଖଣ୍ଡିଖଣ୍ଡିକା ସ୍ମୃତି, ସେଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ ହାଲୋଲ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉ ନାହିଁ ତୋତେ ? ଏବଂ ସେଥିରେ କ'ଣ ଆମେ ସବୁ ନାହୁଁ, ଲାଲ୍‌ବଜାର ନାମକ ଏଇ ବ୍ୟବସାୟାତ୍ମକ ଗଳି-ରାସ୍ତା-ବସ୍ତିର ଯେତେକ ବସ୍ତୁ, ପ୍ରାଣୀ, ଅଳିଆଆବର୍ଜନାର ଖୋଲାପୁଙ୍ଗୁଳା ପରିବେଶ ଏବଂ ସେଥିର କଥା, ନିପଟ କଥା ଗନ୍ଧ, ଧ୍ୱନି ଓ ସ୍ପର୍ଶର ସମାବେଶ ?

ହଁ, ଦିଶିଯାଉଛି, ଶୁଭୁଛି, ମନେପଡ଼ୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ମନେପଡ଼ୁଛି । ଧନ୍ୟବାଦ ଏବଂ ମୋତେ ସତରେ ଏତେ ଖରାପ ଲାଗୁ ନାହିଁ ମ ?

ଠିକ୍ ଅଛି । ଆଜି ଦିନଟା ମୁଁ ମୋର ଏଇ ଆସ୍ଥାନରୁ ଉଠିଯାଇ ଏଠିକି ସେଠିକି ପଲେଇବି ନାହିଁ ମୋ କାମର ବାହାନାରେ । ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ ବିଶେଷ ଆଗେଇ ନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ତାକୁ କେମିତି ପୂରା କରିବାକୁ ହେବ । ଏବଂ ଆଖପାଖରେ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ନିଜଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ନିଜେଇ ସାରିଲିଣି, ଏଇ ସାତଆଠଦିନ ଭିତରେ । ତେଣୁ ଆଜି ମୁଁ ଦିନଯାକ ଏଇ ଏକୁଟିଆ ଘରେ ରହିଥିବି, ଯେଉଁଠି ମୋ ପିଲାଦିନ ବିତିଛି । ଯାହାକୁ ମୋ ଉଦାରଚେତା ବଡ଼ଭାଇ ଖଞ୍ଜି ଦେଇ

ଯାଇଛନ୍ତି ମୋ ପାଇଁ, ଆମ ପୁରାତନ ଭୃତ୍ୟ ଭାନୁଆର ନାତି ଜନି (ତା ନାଆଁ ଆଉ କଅଣ, କିନ୍ତୁ ସୁସ୍ଥିବାଦୀ ଭାଇ ସବୁ ଚାକରମାନଙ୍କୁ ଜନି ଓ ପୂର୍ବରାମାନଙ୍କୁ ଭରତ ବୋଲି ଡାକି ଆସିଛନ୍ତି ପିଲାଦିନୁ), ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଅତି ଉପଯୋଗୀ ଟେଲିଫୋନ୍ ସମେତ । ବେଶ୍, ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି ଆଜି । ଏବଂ ମୋ ପିଲାଦିନର ଅତୀତକୁ ଆବାହନ କରିବି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ତୀବ୍ରତା ସହକାରେ । ସେଥିରେ ମୋ ଘୃଣା-କ୍ରୋଧର ପୁଞ୍ଜି ହୁଏତ ଆହୁରି ଜବର ହୋଇ ଉଠିପାରେ ଏବଂ ମୁଁ ପୁଣି ହୁଏତ ପଚାରିପାରେ ନିଜକୁ ଛିଗୁଲେଇଲା ପରି, ଯେ କୋଉଥିପାଇଁ ମୋର ଏଇ ଘରବାହୁଡ଼ା, ତାହା ଯେତେ ଅସ୍ଥାୟୀ ହେଉ ପଛେ, କେଉଁ ସୁଖ ପାଇବି ବୋଲି, ମିଛୁଟାରେ ଗୋଟାଏ ରିସର୍ଭ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ? କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ଫେରି ଆସୁ ସେଇ ସବୁ ଅତୀତର ଅନୁଭବ, ଅଭୁଳା ଅନୁଭବ । ଅତୀତକୁ ନାସ୍ତି କରି ହେବ, ବୁଝିବିତାରି ନାସ୍ତି କରି ହେବ । କିନ୍ତୁ ଠକେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ସେମିତିକା ଲୋକ ନୁହେଁ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସୁନାତି ଛିର କଲେ ଯେ ସେ ଆଜି ଏଇଠି ରହିବେ ଲାଲ୍‌ବଜାରସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ଏଇ ପୁରୁଣା ଘରେ । ଯାହାର ତଳମହଲା ଭଡ଼ା ଦିଆ ହୋଇଛି ଏବଂ ଖାଲି ଉପରମହଲା ସୁରକ୍ଷିତ ରହିଛି ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ କୃପାରୁ, ଗୋଟାଏ ସ୍ମୃତିସଂକୁଳ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଲା ପରି ।.... ଜନିଟୋକା ଆଜି ରାନ୍ଧିବ ମୋ ପାଇଁ ଡିନିଂଓଲିୟାକ । ପୁଅର ଥିଙ୍ଗ ! ସୁନାତି ମନେ ମନେ ରସିକତା କଲେ ତାଙ୍କର ଏଇ ଅସ୍ଥାୟୀ ଏକୁଟିଆ ଜୀବନର ଆକସ୍ମିକ ସାଥୀ ସାଙ୍ଗରେ ଏବଂ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିଲେ ।....

ସେହି ସମୟରେ ସେ ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଯେ ସାମ୍‌ନା ଘର ବାଲ୍‌କନିରୁ ଜଣେ ଗେଞ୍ଜି ଓ ଲୁଜିପିନ୍ଧା ଲୋକ ହସୁଛି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ । ତାଙ୍କ ହସର ପ୍ରତିଦାନ ଦେଲା ପରି । ଅଭଦ୍ର କୋଉଠିକାର !

ସୁନାତି ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଆଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସେ ନିଜକୁ ଡିଆରିଲେ । କ'ଣ ହେଲା ? ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରିଆସିଛୁ ବୋଲି କ'ଣ ତୋର ସ୍ୱଗୁଣକୁ ଭୁଲିଗଲୁଣି ? ନା, କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ତୁ ତୋର ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଆଣିନୁ । ଅନନ୍ତରୁ ଯଦି ଅନା ରାସ୍ତାଆଡ଼କୁ, ଆଉ ରାସ୍ତାର କୁକୁର, ବିଲେଇ, ତଥା ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ମଧ୍ୟ ଅନେଇପାରୁ ତା'ରି ଆଡ଼କୁ, କଟମଟ ଚାହାଣିରେ । ତାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲାପରି । ଯେ ତୋ ଭଳି ଅଭଦ୍ର ଅଲାକ୍ଷ୍ମକ ପୃଥିବୀରେ ନ ଥିବେ । ଦେଖିପାରୁ ଯେ ମୁଁ କୋଉ ଟୋକା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଆସି ଦରବୁଜା ହେଲିଣି । ଆଉ ତୋତେ ପଚାଶରୁ କମ୍ ହେବ ନାହିଁ । ତଥାପି ତୋର ମନ ହେଉଛି ମାଲକିନିଆ ହସଟିଏ ଦେଖ, ତା ସାଙ୍ଗରେ ଏମିତି ବଜାରିଗିରି କରିବା ଲାଗି ? ସେଇଠୁଁ ସୁନୀତି ପୁଣି ଅନେଇଲେ ସେଇ ଲୋକଟା ଆଡ଼କୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ତା'ର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାରକୁ ଛିଃ କଲା ପରି । ଏବଂ ସେ ଜିତିଲେ । ଲୋକଟା ଅପସରିଗଲା । ତହିଁ ସୁନୀତି ହସି ଉଠିଲେ, ଏବଂ କହିଲେ ନିଜକୁ — ଦେଖଲୁ ? ତୁ ସେଇ ସୁନୀ । ସବୁଦିନେ ସେଇ ସୁନୀ, ବିଦେଶରେ କି ସ୍ୱଦେଶରେ, ପିଲାଦିନେ ହେଉ କି ଛୟାଳିଶ ବର୍ଷିଆ ଦରବୁଜା ହେଉ । ଏଠିକାର ଅସହାୟା ମାଲପିଟିଏ ନୁହେଁ, କି ସେଠିକାର ଫେଆର୍ ସେକ୍ସ, ଶୋଭନୀୟା ପୁତଳିକାଟିଏ । କହିଲି ପରା, ନିଜକୁ ଜାହିର୍ କରିବାର ଏଇ ସ୍ୱଗୁଣଟା ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିଛି ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ, ବେବିଟାକୁ ବର୍ଷେ ବି' ନ ହେଉଣୁ ?

କିନ୍ତୁ ସେଇଠୁଁ ସୁନୀତି ଅମିଗଲେ ଟିକିଏ । କାହିଁକିନା ତାଙ୍କୁ କିଏ କହିଲାପରି ଲାଗିଲା — ମାଲ୍ ଡିଅର୍ ଗାର୍ଲ୍, ତୁ ନିଜକୁ ଜାହିର୍ କଲୁ କେତେବେଳେ, ଶୁଣେ ? ଜୀବନଟା ଯାକ ତ ଖାଲି ବିଦ୍ରୋହ କରି ଚାଲିଛି, କିନ୍ତୁ ତାକୁ କ'ଣ ନିଜକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାର ଅର୍ଥ ତା' ନୁହେଁ ଲୋ ସୁନୀ, ତା'ର ଅର୍ଥ ନିଜକୁ କେଉଁ ଅଟଳ ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସେଇବା, ଅପର ଇତର ସଂସାର ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କଲା ପରି । ପାରିଛି କି ସେମିତି କିଛି କରି, ତୋ ବାପାବୋଉଙ୍କ ସଂସାର, ସେଇଠୁଁ ତୋ ସ୍ୱାମୀଶାଶୁଙ୍କ ସଂସାର, ତହିଁ ବିଦେଶରେ ଦି'ଦି'ଟା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅଣସଂସାର ବିରୋଧରେ ଯେତେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ନିଜକୁ ଠିଆ କରେଇଲେ ମଧ୍ୟ ? ଠିଆ ହେଉଛି ସିନା, ନିଜକୁ ଜମେଇ ବସିପାରିଲୁ କୋଉଠୁଁ ?

ହବ, ହବ । ଏଥରକ କିଛି ଗୋଟାଏ ହେବ ଯେଉଁଥିରେ ମୋତେ ଶାନ୍ତି ଲାଗିବ ମୋ ସଂସାର ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କଲା ପରି । ସୁନୀତି ଏହି ମର୍ମରେ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ ସେହି ସନ୍ଦେହୀଟାକୁ । ଏବଂ କହିଚାଲିଲେ ଲାଲ୍‌ବଜାରର 'ଚିହ୍ନ' ପ୍ରାଣୀ ଓ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କୁ, ଯେଉଁମାନେ ସେଇ ପୁରୁଣା ହାନିମାନିଆ ରସାତଳରେ ଅଛନ୍ତି, ଅଥଚ ସୁନୀତି କେତେ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲାଣି ତା'ର ସବଳ ବିଦ୍ରୋହମାନଙ୍କ ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ।ମାନୁଛି ଯେ ବିଦ୍ରୋହପର୍ବର ଶେଷ ହେବା ଉଚିତ ଏଇକ୍ଷଣି । ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ସିଂହାସନରେ ବସିବ । ସେଥିର ସମୟ ଆସିଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଦେଖ, ଉପଭୋଗ କର, ଏଇ ସଫଳ ବିଦ୍ରୋହର କାହାଣୀ, ସେଦିନୁ ଆଜିଯାଏଁ । କେମିତି ଗୋଟାଏ ବିଦ୍ରୋହର ସଫଳତା ବାଟ କଢ଼େଇ

ନେଇଛି ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଦ୍ରୋହ ଆଡ଼କୁ । ସେହି କ୍ରମରେ ସ୍ୱଦେଶରୁ ବିଦେଶ, ଆଉ ଅସ୍ଥାୟୀ ସୂତ୍ରରେ ଏଇ ବିଦେଶରୁ ସ୍ୱଦେଶ କିଛି ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଏବଂ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ।

ଆଜିକାର ଏଇ ଗୋଟାଏ କଥାରୁ ଦେଖୁନ ? ସେଇ ଅଭଦ୍ର ଲୋକଟା କେମିତି ଲାଙ୍ଗୁଳ ଜାକି ପକେଇଗଲା ମୋଠୁଁ ? ସେଥିପାଇଁ କୋଉ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଖାଲି ଆଖି ଦେଖେଇଲି, ବାସ୍ । ଆଉ ହସିଲି ତା'ପରେ....

କିନ୍ତୁ ମନେପଡ଼ୁଛି, ଅବଶ୍ୟ ମନେପଡ଼ିବ, ଯେତେବେଳେ ଏଇ ଉପର ବାରଣ୍ଡାରେ ଫୁଲ୍‌ପିନ୍ଧା ଝିଅଟିଏ, ତା' ନାଁ ସୁନା, ମନଖୁସିରେ ହସୁଥିଲା ବାହାରକୁ ଅନେଇ । ବାହାରେ କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁଅ ନ ଥିଲା, ହେଲେ ଥିଲା ରାସ୍ତାର କେଉଁ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟ, ପୁଅଟିଏ କି ଜୀବକରୁମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ଯେଉଁଥିରେ ହସ ମାଡ଼ିବା କଥା । ଏବଂ ସୁନା ହସୁଥିଲା, କୁଆଡ଼େ ଖୁଲିଖୁଲି ହୋଇ ହସୁଥିଲା, ଯାହା ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ସେଇ ଖବରଟା ପହଞ୍ଚିବେ ଦେଲେ ତା' ବାପାବୋଉଙ୍କ ପାଖରେ ।

ପ୍ରଥମେ ବାପା । ସେଇଦିନ ତା'କୁ ଜେରା କଲେ । —‘ଆଜି ସକାଳେ ତୁ ଉପରବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆହୋଇ ଅନେଇଥିଲୁ ବାହାରକୁ ? ଆଉ ହସୁଥିଲୁ ଖୁଲିଖୁଲି ହୋଇ ? କାହା ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଥିଲୁ ?’

“କାହାରି ଆଡ଼କୁ ନୁହେଁ । ଖାଲି ଅନେଇଥିଲି ଆଉ ହସୁଥିଲି ।” ମୋତେ ସେତେବେଳକୁ ବାରତେରବର୍ଷରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ । ହେଲେ ମୁହଁପୋତା ନୀରବତା ମୋ ଜାତକରେ ନ ଥିଲା । ବାପା ଟିକିଏ ହସିଲା ଭଳି ଦେଖାଗଲେ, କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ କହିଲେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ —

“ଦେଖ । ଆଉ ସେଠି ସେମିତି ଠିଆହେବୁ ନାହିଁ କି ହସିବୁ ନାହିଁ । ହେଲା ?”

କିନ୍ତୁ ସୁନା ନିରୁତ୍ତର । ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରି ନାହିଁ । ଏବଂ ଯିଏ ହେଲେ ଦେଖୁଥିବ ଆଉ ବୁଝିଥିବ ଯେ ସେ ବାପାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ କରି ନାହିଁ । ସକାଳେ ସଞ୍ଜେ ପୁଣି କେତେଥର ଠିଆହୋଇଛି ସେଠି । ଏବଂ ହସିଛି ତା' ମନ ହେଲେ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଜାଣିଶୁଣି, ଏବଂ ଅନ୍ୟଥାରେ । ବାପାଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଅମାନ୍ୟ କଲାପରି । ହେଲେ ସେମାନେ ଦେଖୁ ନ ଦେଖୁଲା ପରି ରହିଲେ । ସୁନା ଜିତିଲା । ଧନ୍ୟବାଦ । ସେଇ ଥିଲା ମୋ ପିଲାଦିନର ଅନ୍ୟତମ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ତା'ର ସଫଳତା ।

ରୁହ, ରୁହ, ଦ୍ଵିତୀୟରେ ବୋଉ । ଯାହାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ଆସେ ନାହିଁ । ଦି'ଦି'ଟା ଭେଣ୍ଡିଆ ସାବତପୁଅମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମୂଷାଟିଏ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଝିଅକୁ ଡିଆରିବା ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ତାକୁ କୁହାଯାଇଛି । ତେଣୁ ବାପା ଚାଲିଗଲା ପରେ ତା'ର ବି କିଛି କହିବାକୁ ଥିଲା । କହିଲା, —

“ତୁ କ'ଣ ଏଇ ଫୁଲ ପିନ୍ଧି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲୁ ସେଠି ?”

ଦେଖିଲି ତା'ର ଦୃଷ୍ଟି ଯେତେଟା ମୋ ଫୁଲ ଉପରେ ନାହିଁ, ରହିଛି ସେଥିରୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିବା ସୁଦୃଶ୍ୟ ଦି'ଟା ଛାତି ଉପରେ । ତା'ପରେ ମୁଁ ହଁ କହିଛି କି ନ କହିଛି ସେ ମୋତେ ଆଦେଶ ଦେଲା —

“ତୁ ଆଉ ସେଇ ଫୁଲ ପିନ୍ଧିବୁ ନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ ତୋର ଏଣିକି ଫୁଲପିନ୍ଧା ଛାଡ଼ି ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧିବା ଦରକାର । ବୁଝିଲୁ ?”

କିନ୍ତୁ ବୋଉ ବାପା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ନିରୁତ୍ତର ହେବାକୁ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ । କହିଲି,

“ନାହିଁ ବୋଉ । ମୁଁ ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧିପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଦେହରେ ଗୁଡ଼େଇ ତୁଡ଼େଇ ହୋଇଯିବ । ତା'ଛଡ଼ା ମୋ ସାଙ୍ଗମାନେ କେହି ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ ।”

“ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ ? ଆମ ପଡ଼ୋଶୀଘର ମାହାନ୍ତିବାରୁଙ୍କ ଝିଅ, ତାକୁ ଏମିତି କେତେ ବର୍ଷ କି ? ଆଉ ଆଗରୁଝାଲ୍ ସାହେବଙ୍କ ଝିଅ —”

“ସେମାନେ ମୋ ସାଙ୍ଗ ନୁହନ୍ତି ।”

“ହଉ ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା” କହି ବୋଉ ଚାଲିଗଲା ସେଠୁଁ । ଏମିତିକା ଝିଅକୁ ପାରିହେବ ନାହିଁ, ଏହି ଭାବରେ ।

ଏବଂ ମୁଁ ସଦୟ ପରିହାସ କରି ତା' ସାଙ୍ଗରେ, ତା' ପଛରେ ଥାଇ — ଶୁଣ ବୋଉ, ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟିଏ ଫୁଲପିନ୍ଧା ଝିଅ ମୋ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପରି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଛାତି ସବୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଫୁଲ ଭିତରେ, ହେଲେ ମୋର ସେ ଦି'ଟା ଅବାଧ କୋଉଠିକାର, ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଅନେଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ବାହାରକୁ, ଏଥିରେ ମୋର ଦୋଷ କଅଣ ? ମୋର ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା ଚେହେରା ବି' ବାରି ହୋଇଯାଏ ମୋ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କଠାରୁ । ଆଲୋ, ମୁଁ ତୋର ସୃଷ୍ଟିକ୍ଷତା ବଢ଼ିଆଳ ଝିଅଟାଏ ପରା, ଏତିକି ଜଣା ନାହିଁ ତୋତେ ?

ନା, ନା, ସୃଷ୍ଟିକ୍ଷତା ନୁହେଁ, ସେଇ ହିସାବରେ ମୁଁ ମୋ ବାପାଙ୍କ ଝିଅ । ସେମିତି ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା । ଆଉ ଦେଖୁ, ମୁଁ ସେତିକି ପରାକ୍ରମୀ ହେବି ବଡ଼ ହେଲେ । କିଛି କ୍ଷତି ଅଛି ?

ହଠାତ୍ ସୁନାଟିକର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଉପରକୁ ଅନେଇବେ, କାନ୍ଧରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ବାପାବୋଉଙ୍କ ଫଟୋଆଡ଼କୁ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଯେ ଏଇକ୍ଷଣି କୌଣସି ଫଟୋ ଟଙ୍ଗା ହୋଇ ନାହିଁ ଏଇ ସାଦା ସିଲ୍‌ପଟ୍ କାନ୍ଧରେ ।.... ଯେତେହେଲେ ସେଇ ତ ମୋର ନିଜ ଲୋକ, ସଜା ନିଜଲୋକ, ଏଇ ସ୍ବଦେଶରେ । ଆଉ କିଏ ଅଛି କି ?

(ସବୁଠୁଁ ନିଜର ? ଅପ୍କୋର୍ସ୍ ଯେସ୍ । ସେଇମାନେହିଁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଚିହ୍ନା, ଆଉ ନିଜର । ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ ।)

ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ । କିନ୍ତୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ହେବ । ବାପାବୋଉ ଗାଆଁରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ରହିପାରିଥାଆନ୍ତି ପ୍ରଥମେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଗେ ଏଇଠି ରହିବାକୁ ଚାହିଁଲି, ଯେଉଁଠି କେହି ନ ଥିବେ, ହେଲେ ସ୍ମୃତି ଥିବ । ଏଇଠି ମୁଁ ସଜାଡ଼ି ନେବି ନିଜକୁ, ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥା । ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ, ଆଉ ସାମାଜିକତା, ସତମିଛ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ସମେତ ।

ବାପା ଆଉ ଚାଉଳତାଲି ବ୍ୟବସାୟ କରୁନାହାନ୍ତି, ଯାହାକୁ ନେଇ ସେ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇଗଲେ ଏଠିକି ଆସିଲା ପରେ । ମୋଟ ଉପରେ ବ୍ୟବସାୟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ହେଲେ ସେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ମାଲା ଜପିବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ଶୁଣିଲି ପଞ୍ଚାୟତିରାଜର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟା ବନିଛନ୍ତି ଏଇକ୍ଷଣି । ବ୍ୟବସାୟ ଏଇକ୍ଷଣି ସାନଭାଇଙ୍କ ହାତରେ । ହେଲେ ଏଇ ବେପାରି ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ । ସେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର କରୁଛନ୍ତି ସମ୍ବଲପୁରରେ, ଆଉ ବେଶ୍ ଦି'ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି । ଯଥାକ୍ରମେ ଏଇ ଘରଟା ବିକା ହୋଇସାରନ୍ତାଣି । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ବଞ୍ଚିଗଲା । ଅନ୍ଧବହୁତ ପାଠୁଆ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କଲେଜର ଲାଇବ୍ରେରିଆନ୍ ତଥା ଅନ୍ଧବହୁତ ସ୍ତ୍ରୈଣ ହୋଇଥିଲେହେଁ, ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ସେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟ ଅଛି ଅତୀତ ପ୍ରତି । ସେଇ ବାପାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେଇଲେ ଘରଟାକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିବା ଲାଗି ପ୍ରଗତିର ହାତରୁ । ହେଲେ ଆପଣାର ସ୍ମୃତିଚାରଣ ପାଇଁ ସେ କୋଉ ଫଟୋଟିଏ କି ସେମିତି କିଛି ଛାଡ଼ିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ଏଠି । ନିଜ ରହିବା ଘରକୁ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ନ୍ ହେଲେ ମୁଁ ବାପାବୋଉଙ୍କ ଫଟୋ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ରହି, କେତେ ଇତିହାସ ଶୁଣେଇଥାଆନ୍ତି ତାଙ୍କୁ, ମୋର ବିଦ୍ରୋହର ଗାଥା, ଯାହା ତାଙ୍କୁ ମଜା ଲାଗିଥାଆନ୍ତା ଏଇକ୍ଷଣି ।

ହଁ, ଏଇଠି ମୋ ବିଦ୍ରୋହାତ୍ମକ ଆତ୍ମା ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ସେଇ ବାପାବୋଉ ଦି'କଣଙ୍କୁ ନେଇ, ତାଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଅମାନ୍ୟ କରି, ହେଲେ ଭଲ ପାଇ ।

ସେଇ ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ମୁଁ ପରେ ଖଣ୍ଡା ଚଳେଇ ପାରିଥିଲି କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସପାଲ୍, କଲେଜସ୍ଥାନିଅନ୍ର ସେଇ ଚାମ୍ଚା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଏବଂ ଯଥାକ୍ରମେ ସରକାର ସମେତ ଯେତେକ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବିରୋଧରେ । ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ମନେହେଉଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କରି ପରି ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା ଚେହେରା ପାଇଛି ଯେତେବେଳେ, ଘୋର ସ୍ୱଭାବଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କରି ପରି ହେବା ଉଚିତ । ତାହାହିଁ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା । ହେଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହେର୍ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ସେଇ ବଳଶାଳୀ ମର୍ଦ୍ଦଟାକୁ ହେର୍ କରୁଥିଲି ଯେ ମୋ ବୋଉକୁ ଏଭଳି ତୁଚ୍ଛ ମନେ କରେ । ଏମିତି ଛିଗୁଲେଇ କରି କୁହେ । ‘ତମେ ମାଉପି ଲୋକ, ତମେ ଏଥିରୁ କ’ଣ ବୁଝିବ ?’ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ‘ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଗୋବର ଅଛି ନା, ସେଥିରେ ବି’ ସାର ଟିକେ ନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରେ ଖତ ହୋଇପାରିବ’ ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ କଥା କଥା କହି । ହେଲେ ହସି ହସି । ସତେକି ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ନାରୀ ଉପରେ ରାଗିବା ଅକାରଣ । ଅଶୋଭନୀୟ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖୁଛି ସେଇ ସାମାନ୍ୟ ଉପରେ ସେ କେମିତି ଅନ୍ୟ ଏକ ଧରଣର ଚଢ଼ଉ କରନ୍ତି । ତାକୁ ଯାଉଣୁଆସୁଣୁ ରୁମା ଦିଅନ୍ତି, ଟେକିନିଅନ୍ତି ଶୋଇବା ଘର ଭିତରକୁ, ଆଉ କେତେ ସାକୁଲା କଥା କୁହନ୍ତି, ଯାହାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଏଭଳି ବାପାଟାକୁ କିଏ ଭଲା ହେର୍ କରିବ ନାହିଁ କହିଲି ? ଆଉ ଯେଉଁ ବୋଉଟା ତାଙ୍କ ଦୌରାମ୍ୟକୁ ସହିନିଏ, ନା, ନା, ସହିନିଏ ବୋଲି କହି ହେବ ନାହିଁ, ମନେହୁଏ ସେ ତାକୁ ଦିବ୍ୟଚିତ୍ତରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛି, ସତେକି ଏଇ ହେଉଛି ଭଲପାଇବାର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଦାମ୍, ତାକୁ ବି’ ହେର୍ ନ କରି ରହିହେବ କି ? ଯଦିଓ ବୋଉକୁ ଯେଉଁଭଳି ହେର୍ କରେ, ସେଥିରେ ଥାଏ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଦୟା, ଏବଂ ବାପାଙ୍କ ପ୍ରତି ଜାଗିଉଥିବା ହେର୍ରେ ଥାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ କ୍ରୋଧ । ହେଲେ ଦିହୁଁଙ୍କ ଦିହେଁ ମୋର ପ୍ରକୃତ ନିଜ ଲୋକ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ମୋ ନିଜ ହିସାବରେ । ‘ପିତା ଧର୍ମଃ ପିତା ସ୍ୱର୍ଗଃ’, କିମ୍ବା ‘ଜନନୀ ଜନ୍ମଭୂମିଷ୍ଠ ସ୍ୱର୍ଗାଦପି ଗରୀୟସୀ’, ମୁଁ ତମର ଏଇ ତଥାକଥିତ ଭାରତୀୟ ଆଦର୍ଶର ପକ୍ଷପାତୀ ନୁହେଁ । ମାନେ ସେଇ ଫମ୍ପା ଆଢ଼ାଉର, ଯାହା ତମ ବୁଦ୍ଧିତାକୁ ଗୋଟାଏ ଭାବଗତ ଘଣାରେ ପକାଇଦିଏ । ଅଯଥାରେ । ଯେଉଁଠୁ ହିପୋକ୍ରିସୀ, ଆତ୍ମଶଠତାର ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ନା, ମୁଁ ମୋ ବାପାବୋଉଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏ ମୋ ନିଜ ହିସାବରେ, ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ହେର୍ କଲେ ମଧ୍ୟ ।

ଏକଠି ହଜାରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଛି ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ । କେତେବେଳେ ମୁହାଁମୁହଁ ତ କେତେବେଳେ ଗୋପନରେ । ବାପାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକିଏ ସାବଧାନ ହେବାକୁ

ପଡ଼େ, କାରଣ ତାଙ୍କର ଝିଅସୁଆଗିଆ ଉଦାରତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ସେ କେମିତି ପିଟି ଚାଲିଥାଆନ୍ତି ସାନଭାଇଙ୍କୁ, ତାଙ୍କର ରାଗ ଚଢ଼ିଲେ । ତେଣୁ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ସୁଆଗିଆପଣର ବି ଗୋଟାଏ ଲକ୍ଷ୍ମଣରେଖା ଅଛି ବାପାଙ୍କ ଭଳିଆ ଜଣେ ତଥାକଥିତ ନୀତିବାନ୍ ପୁରୁଷ ପାଇଁ, ଯେଉଁ ନୀତିରେ ପୁରୁଷାନ୍ୱିତ ବଢ଼ିମା ଆଉ ମରହଟ୍ଟାପଣ ଖୁନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତର୍କ କରି ହେବ ନାହିଁ ସିନା, ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ ବେଶ୍ କରି ହେବ । ଆଉ ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ତର୍କ କରି ତାକୁ ହରେଇବାହିଁ ଗୋଟାଏ ସଉକ୍ ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ । ମୋ ମନଟା ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ ଯେତେବେଳେ ସେ ଶେଷକୁ ହାରିଯାଇ କୁହେ — ‘ହଉ, ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା !’ । ଧନ୍ୟବାଦ , ମୁଁ ସେତିକି ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଥିଲି ତୋ ଠାରୁ । ସେଇ ହେଉଛି ମୋର ଜିତାପଟ ।

ହେଲେ ବୋଉ ମୋର ହୁଣ୍ଡା ନ ଥିଲା । ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବିନା ତର୍କରେ ତତ୍ତ୍ୱଶାଢ଼ ଦବିଯାଉ, କି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ତର୍କ କରି ହାରିଯାଉ, ସେ ଜାଣେ ଯେ ମଣିଷମନ୍ତ୍ର କେଇଟା ଦୋଷଦୁର୍ବଳତାକୁ ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଥା ଯୌନକାମନା । ଯାହାକୁ ସେ ଝିଅର ବାପାଙ୍କଠାରେ ଦେଖୁଛି । ତେଣୁ ସେଇ ଜିନିଷଟା ଯଦି ସେ ଝିଅ ପାଖରେ ଦେଖିଲା, ସେଥିରେ ରାଗିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଖାଲି ତାକୁ ଟିକିଏ ସାବଧାନ କରେଇଦେବା କଥା ।

ମନେପଡ଼ୁଛି ମୋ ପିଲାଳିଆମିର ସେଇ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଦୁର୍ବଳତା । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମୋ କ୍ଲାସ୍‌ମେଟ୍ ତଥା ସାହିତ୍ୟୋକ୍ତା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପାଢ଼ୀକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦେଲି । ମାନେ ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ କିସ୍ କଲା, ଗୋଟାଏ ନୁହେଁ ଯୋଡ଼ାଏ ନୁହେଁ, କେଜାଣି କେତେ, ପାଗଲଙ୍କ ପରି, ଆଉ ମୁଁ ତାକୁ ମନା କଲି ନାହିଁ । ଚାପୁଡ଼ାଟାଏ ମାରିବା ଦୂରର କଥା । ସତେକି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ତା’ର ସେଇ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ! ଏଇ ଘରେ ଘଟିଥିଲା ସେଇ ଘଟଣାଟା, ତଳମହଲାର ଚାଉଳବସ୍ତ୍ରାମାନଙ୍କ ସନ୍ଧିରେ, ମୂଷାମାନଙ୍କ ଗହଣରେ । ହେଲେ ଦୁଃଖର ବିଷୟ, କେବଳ ମୂଷାମାନେ ତା’ର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଲେ ନାହିଁ । ବୋଉ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଘରକୁ ପଶିଆସିଲା, ଏବଂ ଦେଖିଲା ତା’ର ଯାହା ନ ଦେଖିବା କଥା ।

ହେଲେ ସେ ମୋତେ ଗାଳିମନ୍ଦ କରି ନାହିଁ । ଖାଲି ମୋତେ ଚେତାଇ ଦେଇଛି ପରେ, ଏକୁଟିଆରେ —

“ଦେଖ୍ ସୁନା । ମୁଁ କାହାକୁ କିଛି କହିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋତେ ସାବଧାନ କରିଦେଉଛି । ଜାଣିଶୁଣି ବିପଦକୁ ଡାକିଥାଣିବୁ ନାହିଁ । ନିଜ ବେକରେ କୁରାଡ଼ି ଦେବାଟା କୋଉ ବୁଦ୍ଧିର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ...”

ପ୍ରଥମେ ରାଗିଯାଇଥିଲି ତା'ର ଉପଦେଶ ବାଣୀରେ । ମୁଁ କ'ଣ ପିଲା ହୋଇଛି ଯେ ମୋତେ ପାଠ ପଢ଼େଇବ ? ଆସି ଷୋଳବର୍ଷ ହେଲାଣି, ମୋର କ'ଣ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ନାହିଁ । ହେଲେ ମୁଁ ଏଥର ତା' ସାଙ୍ଗରେ ତର୍କ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । କାହିଁକିନା ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ଅଭିଜ୍ଞ ନାରୀ ତା'ର ଅନଭିଜ୍ଞ ନାରୀପିଲାଟାକୁ କହୁଛି ଗୋଟିଏ ସାରକଥା, ଆମର ଏଇ ସମାଜର । ଯେଉଁ ପୁରୁଷାନ୍ୱିତ ସମାଜ ନାରୀକୁହିଁ ସବୁଠୁଁ ଦୋଷ ଦିଏ, କିଛି 'ବିପଦ' ଘଟିଲେ, ଯଦିଓ 'ତମେ ମାଇପି ଲୋକ, ତମେ ଏଥିରୁ କ'ଣ ବୁଝିବ' ବୋଲି ତା'ର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ କେବେହେଲେ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ନାହିଁ । ଯେମିତିକି ତା'ର ନାରୀତ୍ୱହିଁ ସବୁ ବିପଦର ମଞ୍ଜି ବୋଲି ତା'ର ଜାଣିବା ଦରକାର । ସେହେତୁ ତାରି ଦୋଷ ଯେ ସେ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଛାତି ପାଇଛି, ଯାହାକୁ ତା'ର ସର୍ବଥା ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବା ଉଚିତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ନଜରରୁ ।

କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ଭିନ୍ନ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା । ମୁଁ ବୁଝିଲି ଯେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବାର ନୁହେଁ । ହେଲେ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ମୁଁ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବି ମୋର ନାରୀତ୍ୱକୁ ନେଇ । ବାରତେର ବର୍ଷ ବେଳେ ଯେଉଁ ବିଦ୍ରୋହ ରଚିଥିଲି ମୁଁ, ଉପର ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହେଲା ବେଳେ, ତା'ର ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶନ ସଦା କାଏମ ରହିବ । ସୁଦୀର୍ଘା, ସୁଗଠିତ, ହେଲେ ଷୋଳବର୍ଷିଆ ସୁନା ଜାଣିସାରିଲାଣି ସେତେବେଳକୁ ଯେ ସୁକୁମାରୀ ନ ହେଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଭାବରେ ତାକୁ ସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି ନ କହିଲେ ନାହିଁ, ତା' ଚେହେରାରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣ ଅଛି ପୁରୁଷକୁ ଟାଣିଆଣିବା ଲାଗି । ମୁଁ ବୁଝେ ନାହିଁ ତା'ର ଉପାଦାନ କଅଣ, ତେବେ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ମୋର ବଳିଷ୍ଠ ମୁହଁରେ ଖୋଲା ହୋଇଥିବା ସେଇ ଝରକା ଦି'ଟା, ତାହାହିଁ ଅନନ୍ୟ । ମୋର ଆଖି ଦିଓଟି, ଯାହା ବୋଉ ପରି ଆୟତ, କିନ୍ତୁ ବିନୀତ ନୁହେଁ । ସେଇ ବୋଧହୁଏ ଟ୍ୟାଲୋଞ୍ଜ୍ କରୁଥିବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ । ନା ଆଉ କିଛି ଅଛି ?

ଯାହାହେଉ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ପୁରୁଷକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରିବାର ଏହି କ୍ଷମତା ହିଁ ମୋର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ୱାଧିକାର, ଏବଂ ମୁଁ ତାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଖଟେଇବି, ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ । ନଟେଇବି ସେମାନଙ୍କୁ । କିନ୍ତୁ ଧରାଦେବି କାହିଁକି ? ଗୁଡ଼ବାଏ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପାତ୍ର ଏଣୁ କମ୍ପାନୀ !

ବାପା କୋଉଥିପାଇଁ ମୋତେ ଯଥାବିଧି ଶାସନ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଆଉ ବୋଉ 'ହଉ ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା' କହି କଥାଟାକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଲା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାଇମାନଙ୍କ ପରି ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାକୁ ଅଡ଼ିବସିଲି, ତା' ମୁଁ

ଜାଣେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ମୋର ଚାହାଣି ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବି' କାମ ଦେଲା, ତାଙ୍କ ଝିଅସୁଆରୀ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଯାଇ — କିଏ କହିବ ସେ କଥା ? ବାପା କ'ଣ ପୁରୁଷ ନୁହନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ ବାରମ୍ବାର ମୁଁ ନିଜକୁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ବୋଉ ପରି ହେବି ନାହିଁ, କି ବାପାଙ୍କ ପରି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷକୁ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ।

ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ଅସାମ କୃପା, ମୁଁ ଭଲ ପାଠ ପଢ଼ିଲି । କ୍ଲାସ୍‌ରେ ପାଞ୍ଚସେକେଣ୍ଡ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପାଞ୍ଚକ୍ଲାସ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍ ହିସାବରେ ଗଣାହେଲି । ଏବଂ ଯେ ଖାଲି ପାଠରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ଖେଳକୁଦରେ ଆଉ ଡିଭେର୍ଟରେ । ଏବଂ ସମବେତ ସଙ୍ଗାତରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଆହ୍ୱାନମୂଳକ ଧାଡ଼ିତାକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଗାଇବାରେ । ଖାଲି ଛବିଅଙ୍କାଟା ମୋ ଦେଇ ହେଲା ନାହିଁ । ଏବଂ ଗପକବିତା ଲେଖିବାରେ ମଧ୍ୟ ମୋର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ବାହାର ଦୁନିଆରେ ଏତେ ସତସତିକା କାମ ଆଉ ଆଉ ଘରକୋଣରେ ବସି ମିଛମିଛକା ଛବି ଆଙ୍କିବି କି ଗପ ଲେଖିବି କାହିଁକି ମ ?

କିନ୍ତୁ ମୋ ବିଦ୍ରୋହର ତଳ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ଯଦି ମୋ ପଢ଼ା ଏଇଠି ସରି ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ କଲା ଉତ୍ତାରୁ । ଏବଂ ମୋତେ ବାହା କରି ଦିଆହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଯାହା ବାପା ଚାହୁଁଥିଲେ । ହେଲେ ମୁଁ ଜିଦି କଲି ଯେ ମୁଁ ଆହୁରି ପଢ଼ିବି, କଲେଜକୁ ଯିବି । ସମ୍ବଲପୁର ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ, ମୁଁ ସେଇଠିକି ଯିବି । ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜରେ ନାଆଁ ଲେଖେଇବି । ବେଶି ପଢ଼ିବାଟା କ'ଣ ଏତେ ଖରାପ ଜିନିଷ ?

କଲେଜ ମାଡ଼ି ନ ଥିବା ବାପା ଅନେଇଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ କଟମଟ କରି । ମନେହେଲା ସେ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ବେଶି ପାଠ ନ ପଢ଼ି ମଧ୍ୟ ତୋ ବାପା ଏତେ 'ବଡ଼' ହୋଇପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ସେଭଳି କିଛି କହିବାକୁ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ନାହିଁ । କାହିଁକିନା ମୁଁ କହିଲି ତା'ପରେ ପରେ —

“ତା' ଛଡ଼ା ମୋ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଯଦି ମନା କରା ହୋଇ ନାହିଁ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ଲାଗି, ମୋତେ କାହିଁକି ମନା କରା ହେବ ? ସେମାନେ କ'ଣ ମୋଠୁଁ ବେଶି ଭଲ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍ ଥିଲେ ? ମୋଠୁଁ ବେଶି ଭଲରେ ପାସ୍ କରିଥିଲେ ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ? ନା ମୋ କଥା ଅଲଗା, କାହିଁକିନା ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଝିଅପିଲା ।”

ବାପା କହିପାରିଥାଆନ୍ତେ ଯେ ହଁ, ତାହାହିଁ ସତ କଥା । ଆମ ବଂଶରେ, ଆମ କୂଳରେ କୃତିତ୍ କୋଉ ସାହୁଘର ଝିଅ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ କରିଛି, କଲେଜ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଦୂରର କଥା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧନ୍ୟ କହିବ ।

ସେ ମୋ ନାରୀତ୍ବର ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ମୋତେ ଚେତାଇଦେବାକୁ ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ,

“କିନ୍ତୁ ତୁ କାହା ପାଖରେ ରହିବୁ ସେଠି ? ଆମର ନିଜଲୋକ କେହି ନାହାନ୍ତି ସମ୍ବଳପୁରରେ ।”

“ନ ଥିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବି । ଧର ବା ଝିଅଙ୍କ ହଷ୍ଟେଲ୍ ନାହିଁ, ତା’ହେଲେ ବି’ କ’ଣ କିଛି ଗୋଟାଏ ସୁବିଧା ଜାଗା ଯୋଗାଡ଼ କରି ହେବ ନାହିଁ ?”

ଏଥର ବାପା କେବଳ ହସିଲା ଭଳି ଦେଖାଗଲେ ନାହିଁ, ଫିକ୍‌କିନି ହସି ପକେଇଲେ । ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଏଭଳି ବାହାଫିଆ ତଥା ଆବସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଉତ୍ତର ସେ ତାଙ୍କ କାନ ଉଠିବା ଦିନୁ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ । ଷୋଳ ସତର ବର୍ଷିଆ ମେଞ୍ଚଡ଼ ଟୋକା କହୁଛି କ’ଣ ନା କିଛି ଗୋଟାଏ ସୁବିଧା ଜାଗା ଯୋଗାଡ଼ କରି ନେଇହେବ, ଯେମିତି ହେଲେ । କିଏ ଯୋଗାଡ଼ କରିବ, କେମିତି ଯୋଗାଡ଼ କରିବ, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳେଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟାକୁ ଠିକ୍ କର ପ୍ରଥମେ, ସେଇଠୁଁ ଦେଖିବ ଉପାୟ ସବୁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଉଛି ତା’ ସାଙ୍ଗରେ । ଏଇଆ କ’ଣ ଭାବିଲା ବାପା ? ଅଜବ୍ ଝିଅ, ହେଲେ ତମରି ଝିଅର ନାହିଁ-ନ-ଥିବା ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ? ସେଇଲାଗି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଖାଲି ଅନେଇ ରହିଲା ମୋ ଆଡ଼କୁ, ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ମୁଗ୍ଧ ହେଲାପରି ?

କିନ୍ତୁ ସେ ‘ହଁ’ କି ‘ନା’ କହିଲେ ନାହିଁ । ବୋଉ ପରି ହାଲୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ‘ହଉ, ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା !’ ବୋଲି କହିବା ତ ତାଙ୍କ ଜାତକରେ ନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଗଲେ ସେଠୁଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି ଯେ ମୁଁ ଜିତିଯାଇଛି । ଏବଂ ମୁଁ ମନେ ମନେ ଅଜସ୍ର ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି ମୋର ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଏବଂ ମହାପ୍ରତାପୀ ବୋଲାଉଥିବା ବାପାଙ୍କୁ । ଏବଂ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଜୀବନଯାକ ରଣୀ ରହିବି ତମ ପାଖରେ, ମୋର ଏହି ବହୁ-ଇପ୍ସିତ ସଫଳତା ପାଇଁ ।

ସମ୍ବଳପୁରରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ହଷ୍ଟେଲ୍ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଗଲା ଶେଷକୁ । ଯାହା କୁଆଡ଼େ ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ଖାନ୍ଦାନି ଫ୍ୟାମିଲ୍‌ର ଝିଅପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ତା’ର ସଞ୍ଚାଳିକା ଜଣେ ଭୁରୁଙ୍ଗାମୁହଁ ନାନୀ । ଏବଂ ଆମ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଥାଆନ୍ତି ଦି’ଦି’ଟା ଖୁର୍ଦ୍ଦିଆ ନିଶୁଆ ଦରଘାନ୍ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଏଇ ହଷ୍ଟେଲ୍‌ରେ ଛାଡ଼ି ଆସିବା ଯାଏଁ ବାପା କ୍ୱଚିତ୍ ଦି’ପଦ ଭଲ କରି କଥା କହିଛନ୍ତି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ସତେକି ତାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଅନୁଚିତ ତଥା ଅସ୍ୱାଚିକର କାମ କରିବାକୁ

ପଡୁଛି । କିନ୍ତୁ ମୋର ସଫଳତାବୋଧ ତଥା ସେଥିଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ବିପୁଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାଗିଉଠିଥିଲା ବାପାଙ୍କ ପ୍ରତି, ମୁଁ ତାକୁ ଆଦୌ କୋହଳ ହେବାକୁ ଦେଲି ନାହିଁ । ଏବଂ ତା’ରି ଜୋରରେ ମୁଁ କହିପକେଇଲି, ହଷ୍ଟେଲ୍ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ତାଙ୍କଠୁଁ ବିଦା ହେଲାବେଳେ —

“ବାପା, ମୋ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ କେବେହେଲେ ତମକୁ ହଜରାଣ କରିବି ନାହିଁ, କି ତମ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବି ନାହିଁ । ହେଲା ?”

ସେଇଠୁଁ ବାପା ପୁଣି ମୋ ଆଡ଼କୁ ସେମିତି ଅନେଇଲେ, ନୂଆ ଦେଖିଲାପରି । ତଥାପି ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କିଛି କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ କି ତାଙ୍କ ଆଖି ଛଳଛଳ ହେଲା ନାହିଁ, ମୋ ଦେଖାଦେଖୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣିଲେ, ଏବଂ ମୋ ମୁହଁକୁ ଆପି ଦେଲେ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ । ଏବଂ ମୋ ପିଠିକୁ ଆପୁଡ଼େଇ ଦେଲେ । ପୂର୍ବେ ସେ ଏମିତି କିଛି କରିଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ମନେ ପଡୁ ନାହିଁ । ପରେ ତ ତା’ର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା ନାହିଁ । କାହିଁକିନା.... କାହିଁକିନା ମୁଁ ମୋର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରକ୍ଷା କରିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ତାକୁ ଆଉ ହଜରାଣ କରି ନାହିଁ ସତ । ଅପରନ୍ତୁ ମୋର ପରବର୍ତ୍ତୀ ନୀତିବିରୋଧ କାମ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ତଥାକଥିତ ପ୍ରେମବିବାହରେ ସେ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ, ଯାହା ମୋର ଧାରଣା, ଯଦିଓ ଏଇ ଅଜାତିଆ ବାହାଘର ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବିରୋଧରେ ହେଉଛି ବୋଲି ସେ ସରକାରୀ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ମୁଁ କେବଳ ଉଚ୍ଚ ଜାତିରେ ବାହା ହେଉଛି ନୁହେଁ, ଏଇ ତ୍ରିପାଠୀ ଘରକୁ ଏକାଧାରରେ ଏକ ପାଠୁଆ ଥିଲାବାଲା, ଏବଂ ଖାନଦାନି ଘର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେଲି, ଗୋଟାଏ ଗହୀରିଆ ଚୋଟର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଥିବି ନିଶ୍ଚୟ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବିଦେଶକୁ ପଳେଇଆସିଲି । ବିଦେଶକୁ ପଳେଇଲି ବୋଲି ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଭାବରେ ମୁଁ ପଳେଇଆସିଲି ଏବଂ ଯେଉଁପ୍ରକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଘୋଷଣା କଲି, ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ସେତେବେଳର ବିଦାୟ ଦୃଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଏଠି ଆସିଥିଲି ବାପାବୋଉଙ୍କଠୁଁ ବିଦା ହେବା ପାଇଁ । ପ୍ରଣାମ କଲି ଦି’ଜଣଙ୍କୁ । ବୋଉର ବୋଉସୁଲଭ ଲୁହଧାର ସରିବାକୁ ନ ଥାଏ, ଏବଂ ତା’ରି ସାଙ୍ଗକୁ ସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁଶି ଦେଲା । ଯାହା ପଛରେ ପରାଜିତାର ଚିରାଚରିତ ଭର୍ଷନା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଶୁଭିଯାଉଥାଏ — ‘ଅମାନିଆ ପିଲାଟା, ତୁ କ’ଣ ମାନିବୁ କାହା କଥା ? ହଉ ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା....’ । କିନ୍ତୁ ବାପା ଖାଲି ‘ଠିକ୍ ଅଛି’ ବୋଲି କହିଲେ । ମାନେ ଯାହାହେଉ ଏତିକି

ସମ୍ମାନ ଦେଖେଇଲୁ ଆମ ପ୍ରତି ଏଇ ଯଥେଷ୍ଟ, ଆଉ କଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ହେଲେ ତାଙ୍କର ଅକୁହା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ବେଶ୍ ଶୁଭି ଯାଉଥାଏ — ଏଇ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ କଲୁ ଲୋ ଝିଅ, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତୋତେ କେବେହେଲେ କ୍ଷମା କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

ବାପା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତମର କ୍ଷମା ହାସଲ କରିପାରି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେକଥା । ତମେ ବଧେଇ ଦେଇଛ ତମର ବିଦେଶିନୀ ଝିଅକୁ, ତକ୍ତରେଟ୍ ସମେତ ତା'ର ନାନାଦି ସଫଳତା ପାଇଁ । ଏବଂ ଭାରତକୁ କେଇ ମାସ ପାଇଁ ଆସୁଛି ବୋଲି ଜାଣିଲାରୁ ମୋତେ ସାଦର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଛ ଗାଆଁକୁ ଯାଇ ବୁଢ଼ାବାପ ପାଖରେ କିଛି ଦିନ ବିତେଇବାଲାଗି । ସଫଳତା କାହାକୁ କୁହନ୍ତି ତମେ ଜାଣିଛ, ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛ ତା'ର ଯନ୍ତ୍ରଣାଉଲ୍ଲାସ, ତେଣୁ ଆମେରିକାରେ ନାଆଁ କରିଥିବା ବିଦୂଷୀ ତଥା ଧନମାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଝିଅକୁ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ନ ଦେଇ ରହିପାରିବ କେମିତି ? କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳର ସେଇ ଚୋଟ ଆଉ ପ୍ରକାରେ ଥିଲା, ଏବଂ ତା' ଘାଆ ସହଜେ ଶୁଖିବାର ନୁହେଁ, ତମଭଳିଆ ଜଣେ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ । ଯାହା ବା ଶୁଖିଯାଇପାରିଥାଆନ୍ତା ଅଳ୍ପବୟସ, ମୁଁ ତା'ର ଚେଷ୍ଟା କଲି କେଉଁଠୁ ? ବରଂ ସେଠିକି ଗଲା ପରେ ମୁଁ ଆଉ ଯାହା ସବୁ କଲି, ମାନେ ଛାଡ଼ପତ୍ର, ପୁନର୍ବିବାହ ଏବଂ ପୁନଃ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଯଥାବିଧି ଜଣାଇଲି ସବୁକଥା, ସେଥିରେ ଘାଆଟା ଆହୁରି ବିଛି ଉଠି ନ ଥିବ ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ଗହାରିଆ ହୋଇ ଯାଇଁ ନ ଥିବ କି ? ଯେ ଏଇ ହେଉଛି ତାଙ୍କ ଝିଅର ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ସ୍ୱରୂପ । ଯେଉଁଥିରେ ସଫଳତା-ବିଫଳତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଉଛି ଯେ ସେ କେବଳ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ନୁହେଁ, ସେ ଯଥାର୍ଥର ବିଦେଶିନୀ ।

କାରଣ ତାଙ୍କ ହିସାବରେ, ତଥା ତାଙ୍କ ପରି ଅନେକ ଅନେକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ କେବଳ ବିଦ୍ରୋହ କରି ନାହିଁ ଆମ ଦେଶର ଯେତେକ କୁସଂସ୍କାର ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ-ଅବିଚାର ବିରୋଧରେ । ମୁଁ ଶେଷକୁ ବିଦ୍ରୋହ କଲି ଭାରତୀୟତା ବିରୋଧରେ ! ଯାହାର କ୍ଷମା ନାହିଁ, କ୍ଷମା ନାହିଁ....

ଭୁଲ୍ ! ତମେମାନେ ବୁଝିବ ନାହିଁ, ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ତମ ଭାରତୀୟତାର କିଭଳି ମିଛ ଅସହ୍ୟ ହୋଇଉଠିଲା ତା' ପାଇଁ, ଯେତେବେଳେ ସେ ଠିକ୍ କଲା ଏଠୁ ପଳେଇବ ବୋଲି । ଏବଂ ଦେଖିଲା ଯେ ଅଣ୍ଟାଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇଁ ଆମ୍ଭଲେଟ୍ ତିଆରି କରିହେବ । ଆଉ ଯୋଉ ଆମ୍ଭଲେଟ୍‌ଆର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି, ତାକୁ ଛାଡ଼ିବାର ନୁହେଁ ।

....ଦିନ ବଢ଼ିଲାଣି । ରାସ୍ତାଘାଟରେ ଲୋକେ ହାଉଜାଉ ହେଲେଣି ଏବଂ କାମ ଚାଲିଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କ କାମ — ଧାର୍ଯ୍ୟକ୍ତି କେଉଁ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳକୁ, ପକୋଡ଼ା ଛାଣୁଛନ୍ତି, ଚାୟାର୍ ମରାମତି କରୁଛନ୍ତି, ଲୁହା ବାଡ଼ଉଛନ୍ତି ଏବଂ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରୁଛନ୍ତି । ଷଣ୍ଢକୁରମାନଙ୍କ ଭିଡ଼ ତ ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲାଣି । ଯାହାହେଉ, ଏଇ ହେଉଛି ମୋ ପହିଲି ଅତୀତର ବାତାବରଣ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବି ନାହିଁ, ତାହା ଯେତେ ଅପରାଧନିଆ ହେଉ ପଛେ ।

ହଁ, ମୁଁ ତମକୁ ସବୁ ଚିହ୍ନିଛି ଏବଂ ଧରିନେଉଛି ଯେ ଏଇ ଅପରାଧନିଆ ପଣ ମୋ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ବି' ଲେସି ହୋଇ ଯାଇଥିବ କେଉଁଠି, ମୋର ଅଜାଣତରେ । କିନ୍ତୁ ତମେ ବାହାର ଦୁନିଆଁ , ତମେ ମୋର ନିଜଲୋକ ନୁହଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ତମକୁ ପଚାରୁଛି ଗୋଟାଏ କଥା, ତା'ର ଉତ୍ତର ଦିଅ ଦୟାକରି । ନିଜଲୋକମାନଙ୍କର ତ ନିଜସ୍ୱ ଇଚ୍ଛା, ପରମ୍ପରା, ଗର୍ବ ଓ ଗରିମା ରହିଛି, ତେଣୁ ସେମାନେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନକୁ ବୁଝିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତମେସବୁ କେବଳ ମୋର ଚିହ୍ନ । ତେଣୁ ତମେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ନିରପେକ୍ଷ ରାୟ ବାଢ଼ି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? ଯେ ମୁଁ ଯାହା କରିଛି ଠିକ୍ କରିଛି ? ଯେ ବିଦେଶିନୀ ହେବା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି ନ ଥିଲା ?

କିନ୍ତୁ ସୁନାତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ସେମାନେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ନାରାଜ । କହୁଛନ୍ତି — ମ୍ୟାଡାମ୍, ତମେ ଆସିଛ ଏଠିକି ଅତୀତର ଚୁରିଷ୍ ହୋଇ । ଅତଏବ ତମର କେଉଁ ଅଧିକାର ଅଛି କହିଲ, ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବ ତମ ଜୀବନର ଭଲମନ୍ଦକୁ ନେଇ ? ବରଂ ପୁରୁଣା ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ାକୁ ଗୋଟେଇ ନିଅ, ସଜାଡ଼ି ଦିଅ ତମ ଅଭିଜ୍ଞତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକରେ ଏବଂ ଫେରିଯାଅ ତମ ସ୍ୱର୍ଗକୁ, ଯେଉଁଠି ଏଭଳି ଧୂଳିଧୂଆଁ, ପାଟିତୁଣ୍ଡ, ଆଉ ଝାଳବୁହା ଅସଭ୍ୟତା ନାହିଁ । ଅଥବା ମିଶିଯାଅ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥେଇଥେଇ ହୁଅ ବୋଲି କହି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ସତସତିକା ଚିହ୍ନିଲା ପରି । ତମଭଳିଆ କେଜକଣ ଧୋବଧାଉଳିଆ କ'ଣ ନାହାନ୍ତି ଏଠି, ଯେଉଁମାନେ ସେମିତି ମିଶିଯାଇ ପାରିଛନ୍ତି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ?

ସୁନାତି ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ସେଠି । ଫେରିଆସିଲେ ଘର ଭିତରକୁ । ମୁହଁରେ ପ୍ରଭୂତ ଅସନ୍ତୋଷର ଚିହ୍ନ । ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କ ଆଖି ପଡ଼ିଲା ଜନି ଉପରେ ଏବଂ ସେ ତା' ଉପରେ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ —

“ଏଠି ଠିଆଟା ହୋଇଛୁ କାହିଁକି ? ତୋର କିଛି କାମ ନାହିଁ ଆଉ ? ଖାଇବା ପାଇଁ ଅନେକ ଡେରି ଅଛି ଏଇକ୍ଷଣି ।”

ଜନି ଫେରି ଚାଲିଗଲା ସେଠୁଁ । ଅଜବ ଭିନ୍ନ ଦେଶୀୟା ଦେଶଙ୍କ ରଙ୍ଗତଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ନ ଭାବି । କିନ୍ତୁ ସେ ଠିକ୍ କଲା ଯେ ଯାଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିବ କାହାକୁ ହେଲେ । ବାବୁଙ୍କୁ ନ ହେଲେ ବି' ଆଉ କାହାକୁ ।

ସୁନାତି ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ ପରେ ପରେ ।ନିଜ ପରାଭବଟାକୁ ଜନି ଉପରେ ଖଲାସ କରି ମୁଁ କୋଉ ବୀରତ୍ବର ପରିଚୟ ଦେଇ ନାହିଁ । ଆଉ ଶୁଣ, ମୋ ଲାଲ୍‌ବଜାରର ଭାଇଭଉଣୀ କୁକୁରଷ୍ଟ ଓଗେର ଧୂଳିଧୂଆଁଗତ ପ୍ରାଣୀଗଣ । ମୁଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରକୃତରେ ମିଶି ଯାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ଅନ୍ତତଃ ଏକ ଉଦାର ସଦୟ ମନୋଭାବ ନେଇ, ଏଠିକାର କେତେକ ଧୋବଧାଉଳିଆଙ୍କ ପରି, ଯାହାଙ୍କ କଥା କହୁଛ ତମେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ସେମିତି ହେଲା ନାହିଁ ଜାଣିଛ ? କାହିଁକିନା ମୁଁ ସମ୍ବଳପୁରରୁ ଏଠିକି ଫେରି ନ ଆସି ଗଲି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜାଗାକୁ, ଯେଉଁଠି ଏଭଳି ଏକ ଅନୁଭୂତିର ବାଟ ଦେଇ ଗଲି, ଯେଉଁଥିରେ ମୋ ଆତ୍ମାକୁ ବାଧା ହେଲା । ମର୍ମହୁଦ କଷଣ । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ପଳେଇଗଲି ବିଦେଶକୁ । ଆଉ ସେଠୁଁ ଫେରିଆସି ସହଜେ ନିଜକୁ ମିଶେଇ ପାରୁ ନାହିଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ । ଭାରତୀୟତାର ମିଛ ଆଦର୍ଶ ମିଶିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି ତମ ଅପରଚ୍ଛନ୍ନିଆ ଚଳଣି ସାଙ୍ଗରେ । ଏଇଟା କ'ଣ ମୋ ଦୋଷ ?

ସତରେ ମୁଁ କ'ଣ ମୋର ସବୁତକ ପାଠ ସମ୍ବଳପୁରରେହିଁ ସାରିଦେଇ ଫେରି ଆସିପାରି ନ ଥାଆନ୍ତି ଏଠିକି, ମୋର ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେତେ ହେବ୍ କରେ କି ଲଭ୍ କରେ ? କିଏ କହୁଥିଲା ମୋତେ କ୍ୟାପିଟାଲକୁ ଯାଇ କେଉଁ ନୂଆ ଅନୁଭବ— ରାଜ୍ୟ ଖେଦି ଆସିବା ଲାଗି ?

ବାସ୍, ଗୋଟାଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ ଥିଲା ମୋର ସେଇ କେଇଟା ବର୍ଷ, ଗଙ୍ଗାଧର କଲେଜରୁ ବି.ଏ. ପାସ୍ କରିବା ଯାଏଁ । ବିଦ୍ରୋହର ଜୁମ ଜାଗା ରହିଲା । ହେଲେ ତାହା ଜୁମାଣଃ ଏମିତି ବ୍ୟାପକ ହୋଇଉଠିଲା ଯେ ମୋର ମନେ ହେଲା ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛନ୍ତି ଭଗବାନ୍ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବରେ, ସେଥିରେ ଖାଲି ଏଇ ଘରୋଇ ବିଦ୍ରୋହର ତତ୍ତ୍ବ ରହିଛି ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ । ଯେ ମୁଁ ଖାଲି ବୋଉ କଥା ନ ମାନି ଫ୍ରକ୍ ପିନ୍ଧିବି, ବାପାଙ୍କ କଥା ନ ମାନି ଏକୁଟିଆ ଘୂରି ବୁଲିବି, ଏପରିକି ଜିଦିକରି ଭିନ୍ନ ସହରକୁ ଯିବି, ବି.ଏ. ପଢ଼ିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହ କରିବି ସମାଜ ବିରୋଧରେ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୋଧରେ, ଏକ୍ସକ୍ଲୁସିଭ୍ ବିରୋଧରେ । ମାନେ ପରମ୍ପରା କିମ୍ବା ଆଇନ୍‌କାନୁନ୍‌ର ଆକରେ ରଚିତ ଯେତେକ ଅନ୍ୟାୟ ଏବଂ ଅବିଚାର ବିରୋଧରେ, ତା'ର କର୍ତ୍ତା ଯିଏ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ।

ପ୍ରଥମେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଆମ ହଷ୍ଟେଲର ଭୁରୁଜାମୁହାଁ ନାନା ବିରୋଧରେ । ମାନେ ତମେ ଯେଉଁ କଟକଣା କାରୀ କରୁଛ ଆମ ଉପରେ, ତାହା ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ । ଆମେ ପ୍ରାସ୍ତବୟା, ତେଣୁ ଆମକୁ ଯଥୋଚିତ ସ୍ବାଧୀନତା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ କ'ଣ ଖାଇବୁ, କ'ଣ ପିନ୍ଧିବୁ ଏବଂ କେତେବେଳେ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଫେରିବୁ, ସେ ବିଷୟରେ ଆମେ ଠିକ୍ କରିବୁ ଆମର କ'ଣ କରିବା କଥା । ଆମର ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ବଜ୍ଞାନ ରହିଛି ନିଜ ପ୍ରତି ଏବଂ ସମାଜ ପ୍ରତି, ତେଣୁ ଆମେ ଏମିତି କିଛି କାମ କରିବୁ ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଏବଂ ସେଇଠି ପ୍ରଥମେ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ମୁଁ କେବଳ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ନୁହେଁ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ନେତ୍ରୀ ହୋଇପାରିବି । ‘ସୁନାଅପା’ ନାମକ ନେତ୍ରୀ ସେଇଠି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲା, ଏବଂ ତା’ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏମିତି ବଢ଼ିଚାଲିଲା ଦିନକୁ ଦିନ, ଯେ ମୁଁ ନିଜକୁ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ବାପା ମଧ୍ୟ ମୋର ବିଦ୍ରୋହକୁ ବୀରତ୍ବ ତଳେ ନେଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଛୁଟିରେ ଲାଲ୍‌ବଜାରରେ ଥିଲାବେଳେ ବାପା ଯେମିତି ଟିକିନିଷ୍ଟ ପଚାରିଲେ ମୋତେ ମୋର ବିଦ୍ରୋହୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇଉଠେ ମୋର କୃତିତ୍ବ ଶୁଣିଲାରୁ, ମୁହଁଖୋଲି ମୋତେ ସାବାସ୍ ଦିଅନ୍ତୁ ବା ନ ଦିଅନ୍ତୁ (ତା’ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଥରେ ଅଧେ), ସେଥିରେ କେଉଁ ଝିଅର ଛାତିଟା ଭରି ଉଠିବ ନାହିଁ ?

ଯଥାକ୍ରମେ ପଲ୍ଲବରୁ ପାରି ହୋଇ ସମୁଦ୍ରରେ ଝାମ୍ପ ଦେଲି । ନାନୀର କଟକଣାକୁ ଫୁଡ଼କାରରେ ଉଡ଼େଇ ଦେଇସାରିଲା ପରେ ଛାତ୍ରସମାଜ, ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଦେଶ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅନୁଶାସନକୁ କେହି ମନା କରୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ନିୟମକାନୁନ୍, ସମ୍ବିଧାନ ତଥା ନୈସର୍ଗିକ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ବହିର୍ଭୂତ ହୋଇ ନ ପାରେ ବୋଲି ପ୍ରତିବାଦ କରି, ଯେତେବେଳେ ଆମ ସ୍ବାଧିକାର ଏବଂ ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ଆଞ୍ଚ ଲାଗୁଛି ବୋଲି ମୋର ମନେହେଲା । ଯଥା :

ଅଧ୍ୟାପକ ମାତ୍ରେହିଁ ସମ୍ମାନନୀୟ , କିନ୍ତୁ ସେ ଯଦି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହରଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ କ’ଣ ଅଛି, ସେଥିରେ ଥିବା କିଭଳି ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସେ ଆମର ନମସ୍ୟ, ସେ ବିଷୟରେ ନିଜର ଅଜ୍ଞତାକୁ ହସି ହସି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି, ସେ ଆମ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼େଇବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ଅତଏବ ସେ ଆମକୁ କ୍ଷମା ମାଗି କୁହନ୍ତୁ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞତା ଦୂର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ, ଅଥବା ତାଙ୍କୁ ତଡ଼ି ଦିଆଯାଉ । ଦାବି ପୂରଣ ନ ହେବା ଯାଏଁ ଷ୍ଟାଇକ୍ । ଶ୍ରେଷ୍ଠାଂଶରେ ସୁନୀତି ସାହୁ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବନେତ୍ରୀ ।

—ପାଠ ପଢ଼ୁଛୁ ବୋଲି କ'ଣ ଆମେ ଦେଶର ନାଗରିକ ନୋହୁଁ ? ଆମର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ଆମ ସରକାରଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ବିଷୟରେ ? ତା' ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେଣୁ ଯୁବନେତ୍ରୀ ବିରୋଧୀ ଦଳଙ୍କ ବୋର୍ଡ଼-ବିରୋଧୀ ଗଣବିକ୍ଷୋଭରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଲା । ପୁଣି ଆଗ ଧାଉଡ଼ିରେ ପତାକାଟାଏ ଧରି ଏବଂ ଅମୁକ ଜିନ୍ଦାବାଦ୍ ସମୁକ ତାଉନ୍ ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ।

ସହଜେ ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀବଳ ମିଳିଗଲେ ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ମୋତେ ଅନ୍ତରର ସହିତ ଭଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶୁଭାକାଞ୍ଚିଣୀ ବୋଲି ଭାବିଲେ, ତା' ଭିତରେ ଥିଲା ସେଇ ଗୁଣବତୀ, ରୂପବତୀ ଝିଅଖଣ୍ଡକ । ଅନୁପମା । ସେ ଯେ ଖାଲି ନାନାଦି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଆସେ ମୋ ପାଖକୁ, ତା' ନୁହେଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଆସେ ଖାଲି ମୋ ପାଖରେ ବସି ରହିବ, ଆଉ ମୋତେ ଅନେଇଥିବ ତା'ର ସେଇ ଜଳଜଳ ଚାହାଣିରେ ।

ବାସ୍ ! ତା'ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି, ଯଦିଓ ତା' ମନରେ ସେମିତି କିଛି ଭାବ ଆସି ନ ଥିବ । କାରଣ ମୁଁ ଯଦି ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇ ନ ଥାଆନ୍ତି କ୍ୟାପିଟାଲକୁ, ତା'ହେଲେ ସେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଘରେ ବାହା ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା, ଆଉ ତାକୁ ଆଜି ଏଭଳି ମିଛ-ସୁଖର ସଂସାରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାଆନ୍ତା । କାହିଁକିନା ସେ ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ପଚାରିଥାଆନ୍ତା ସେ ବିଷୟରେ ଏବଂ ମୁଁ ତା'କୁ ଉଚିତ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ମୁଁ ନିଜେ ଅବଶ୍ୟ ଠକିଗଲି ସେଦିଗରେ । କିନ୍ତୁ ଆଜନ୍ମବିଦ୍ରୋହିଣୀ ସୁନୀଥପା ସିନା ତା'ର ଠିକଣା ମୁକାବିଲା କରିପାରିଲା, ଏବଂ ଆଜି ସେ ଆପଣା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଉପରେ ଏମିତି ସବାର୍ ହୋଇପାରିଛି, କିନ୍ତୁ ତୁ ତା' ପାରିଥାଆନ୍ତୁ କୋଉଠୁ ? ତେବେ ତୁ ବି' ମାତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛୁ ତୋ ଅଜାଣତରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତୁ ତୋର ସେଦିନର ବଡ଼ଲୋକି ଚାହାଣି, ମୋତେ ଗୋଟାଏ ନବାକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଇସାରା ଦେଇ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ, ସୁନୀଥପାର ଉଚିତ ନ ଥିଲା ତା'ର ପରମ ଅନୁଗତା ସାନ ଭଉଣୀଟିକୁ ଏମିତି ଠକେଇ ଦେଇ ଚାଲିଯିବ ଦୂରକୁ ଏବଂ ନ ଥିବ ତା' ପାଖରେ ତା' ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଘଡ଼ିସରି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।

ହଉ ଲୋ ଅନୁ, ମୁଁ ତୋର ଏଇ ସାନ ଉପରୋଧକୁ କଦାପି ଭାଙ୍ଗିଦେବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯିବି ତୋର ସେଇ ରଜୁଭାଜଙ୍କ ପାଖକୁ, ତୋର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ । ଯିବି ଲୋ ଯିବି । ସେଇଥିରେ ତୋତେ ଯେଉଁ ସୁଖଟିକକ ମିଳିବ, ମୁଁ ତୋତେ କଦାପି ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବି ନାହିଁ । ତୁ ତାଙ୍କୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଉ, ଗୋପନରେ ଭଲ ପାଉ, ମୁଁ କ'ଣ ବୁଝୁ ନାହିଁ ସେ କଥା ?

...ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ତାଙ୍କର ଅସନ୍ତୋଷକୁ ମୋଟାମୋଟି ନାସ୍ତି କରି ଦେଇ ପାରିଥିଲେ ଦିନ ସରିଲା ବେଳକୁ । ଅପରାହ୍ଣ ବେଳକୁ ସେ ଶାନ୍ତ ଥିଲେ । ନିଜକୁ ବୋଧ ଦେଇ ପାରିଥିଲେ ଯେ ଯାହା ହେବାର ହେଲାଣି, ଅତୀତକୁ କାଟି ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ହେଲେ ଆଜି ତାଙ୍କର କେଉଁ ଅଭାବ କି ଅପୂରଣ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସୁନାତି ଏଣିକି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସୁଖ ପାଇଁ କରିବ, ଯାହା ତା’ର କରିବା କଥା ଏବଂ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ । ସେମାନେ ବାପାବୋଉ ହୁଅନ୍ତୁ, କି ଅନୁ, କିମ୍ବା ଆଉ ଯିଏ, ଯେଉଁମାନେ ବିଦେଶିନୀକୁ ତଥାପି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

ଖରାବେଳେ ଅସରାଏ ବର୍ଷା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଲାଲବଜାରର ଧୂଳିଧୂସର ମୁଖରଘର୍ଘରଣ ଶବ୍ଦ ବି’ ଏତେଟା ଦିଶିଯାଉ ନ ଥାଏ । ଏବଂ ସୁନାତି ଭାବୁଥାଆନ୍ତି ଯେ ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରେକ୍ଷେ ଆଣିଛନ୍ତି ବାପାବୋଉଙ୍କ ପାଇଁ (ଆଉ କାହା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଖାଲି ତାଙ୍କରି ପାଇଁ), ତାକୁ ପାଇ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁସି ହେବେ । ଏହି ସମୟରେ ଫୋନ୍ ବାଜିଉଠିଲା ।

...ଓଃ ! ପାରି ହେବ ନାହିଁ ଝିଅଟାକୁ ! ନିଶ୍ଚୟ ସେଇ , ଆମ ଅନୁରାଣୀ । କହିଲି ପରା, ମୁଁ ଯିବି ତୋର ସେଇ ଲୋକଟି ପାଖକୁ । ଏତେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଲେ ଚଳିବ ?... ମନ୍ଦ ମଧୁର ହସଟିଏ ଫୁଟିଉଠିଥିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ଓଠରେ ଫୋନ୍ ଉଠେଇବାକୁ ଗଲାବେଳେ ।

କିନ୍ତୁ ସେପାଖରୁ ଯାହାର କଷ୍ଟସ୍ୱର ଶୁଭିଳା, ସେ ଅନୁପମା ନ ଥିଲା । କୌଣସି ବଡ଼ମଣିଷର ସ୍ୱର ପରି ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ପଚାରୁଛି—

“ଲଏ କ’ଣ... ନମ୍ର ? ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଫୋନ୍ କରୁଛି ।”

“କ୍ଷେପ୍ ?”

“ସେଠି କ’ଣ... ଆପଣ କ’ଣ... ତକ୍କର ସୁନାତି ସାହୁ ?”

“ହଁ । ତମେ କିଏ ?”

“ନା, ନା, ମୁଁ କେହି ନୁହେଁ । ମୁଁ ତା’ ଚରଫରୁ ଫୋନ୍ କରୁଥିଲି । ସେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼େକିନା, ଏଇ କାଜିନ୍ଦା... ସରି !” ତା’ପରେ ରଖିଦେଲା ଫୋନ୍‌ଟାକୁ ।

ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ସୁନାତି ଅନେଇ ରହିଲେ ଫୋନ୍ ଆଡ଼କୁ । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ଆବିଷ୍କାରର ଆନନ୍ଦ ।... ମୁଁ ଜାଣେ ନା ତୁ କିଏ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ କାହା ଚରଫରୁ ଫୋନ୍ କରୁଛୁ । ଯାହାକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିଲି ସେଠି ତେର ଚଉଦ ବର୍ଷ ତଳେ, ତା’ ହାତ୍‌ପି ବାର୍ଥଡେ’ର କିଛିଦିନ ଆଗରୁ । ସେଇ ମୋତେ ଖୋଜୁଛି ।

କିନ୍ତୁ ବିସ୍ମୟାନନ୍ଦର ଝଲକ ଲିଭିଗଲା ହଠାତ୍ ।... ସେ ମୋତେ ଖୋଜୁଛି । ସହଜେ ମୁଁ ତାକୁ ଲୋଡ଼ିବି । ହେଲେ ସେମାନେ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ ତାକୁ, ଯଦିଓ ସେ ସାବାଳକ ହେବ ଆଉ ବର୍ଷେ ଦି'ବର୍ଷ ପରେ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ହାନିଷ୍ଟା କରିବେ ଆମକୁ । ସେଇଠୁ ପୁଣି ଚାଲିବ ସେଇ ଭିଡ଼ାଓଟରା । ସ୍ବାଧୀନା ସୁନାତି ବନାମ ତା'ର ସେଇ ଅଶ୍ଳୀଳ ଅତୀତ, ଅବାସ୍ଥିତ ସ୍ବାମୀ-ଶାଶୁଙ୍କର ସଂସାରରେ ବିତେଇଥିବା ଅତୀତ, ଯେଉଁଥିରୁ ସେ ପଲେଇଆସିଛି ଛାଟିପିଟି ହୋଇ । ସୁନାତି, ତୁ କ'ଣ ସେଇଥିପାଇଁ ଆସିଛୁ ତୋ ସ୍ବଦେଶକୁ, ଏତେଦିନ ପରେ ?

ନା ! ନ ଗଙ୍ଗାଦତ୍ତ ପୁନରେତି କୂପଂ ।

କ'ଣ କରିବୁ ତା'ହେଲେ ?

ସେମିତି କଥାକୁ ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ ସେଠିକି— ହେଲା ? ମୋ ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ ଅଟକିଯିବ ନାହିଁ କ୍ୟାପିଟାଲକୁ ନ ଗଲେ । ସରି ମିଷ୍ଟର୍ ରଜୁଭାଇ, ସରି ଅନୁ, ସରି ଏଭ୍ରିବଡ଼ି !

ଚିନି

ଭଲ ବାବୁଟିଏ ଆମର । ମାଳୀ ସନାତନ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଦେଲା ତା'ର ମାଲିକ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ, କେଉଁ ଗୋଟାଏ କ୍ରୋଟନ୍ ଗଛର ମୂଳକୁ ଅଯଥାରେ ଖେଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ । ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବଙ୍ଗଳାର ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଗୋଟାଏ ଫାଇଲକୁ ଅନେଇ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ଭୂରୁ କୁଞ୍ଚିଥିଲେ । ...ରଜାପୁଅର ଚେହେରା ପାଇଛନ୍ତି । ଗୋରା ତକ୍ ତକ୍, ବଳିଲା ଦେହ, ପୁରିଲା ମୁହଁ, ଆଉ ଯୋଡ଼ାଏ ଉଦାସିଆ ଆଖି (ଉଦାସ ଚାହାଣିକୁ ସେ କ'ଣ ପ୍ରକାବହଳ, ତେଣୁ ରାଜକୀୟ ବୋଲି ଭାବିଲା ?), ଯାହାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଜଳିଉଠିବାର ଦେଖି ନାହିଁ । କାହିଁକିନା ଆମ ବାବୁ ରାଗନ୍ତି ନାହିଁ କେବେହେଲେ । ଏମିତି ଟିକିଏ ଭୂରୁ କୁଞ୍ଚେଇ ଦିଅନ୍ତି ଯାହା, ମାନେ ଏମିତି ହେବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ମେମ୍ ସାହେବ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ ମୋ କାମ ବିଷୟରେ ମୋତେ କହିଛନ୍ତି କେତେଥର । ଯେ ତୋ ମେମ୍‌ସାହେବ କହୁଥିଲେ ମୋତେ ତୁ ଠିକଣା ସମୟରେ ପାଣି ଦେଉ ନାହିଁ, ସେଇଲାଗି ଏଇ ଚାରାଗୁଡ଼ାକ ଉଧେଇଲା ନାହିଁ, ଶୁଖିଲା ଫୁଲ ପତରକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଉ ନାହିଁ, ସେଇଲାଗି ଗଛଗୁଡ଼ାକ ମୋଟଉ ନାହିଁ... ଆରେ, ତୁ କ'ଣ ଅଫିମ ଖାଉ, ସତରେ ? ଛିଃ, ଛିଃ, ସେଗୁଡ଼ା ଖାଇବୁ ନାହିଁ,

ବହୁତ କ୍ଷତି ସେଥିରେ... ହଁ, ଆଉ କହୁଥିଲେ — । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ହସ ମାଡ଼େ ମୋତେ । କିଓ, ତମେ ତ ଯାହା ଦେଖୁଛ କହିବ ସେ ବିଷୟରେ । ଆଉ ଯଦି ବା କାହାଠୁଁ ଶୁଣିଛ ମୁଁ ମୋ କାମରେ ଗଫଳତି କରୁଛି ବୋଲି, କହିବା ଦରକାର କ'ଣ ଯେ ସିଏ କହୁଥିଲେ ବୋଲି, ମେମ୍‌ସାହେବ କହୁଥିଲେ ବୋଲି ତମେ ଆସିଛ ମୋତେ ତିଆରିବାକୁ ? ଏଡ଼େ ବଡ଼ ହାକିମଟିଏ ହେଉଛ, ତମ ନିଜର କ'ଣ କିଛି ବୁଦ୍ଧିବିଚାର ନାହିଁ ? ପୁଣି କଥା ମଝିରେ ମୋ ଅଫିସ୍‌ଖାତାକୁ ନେଇ ଏମିତିକା ଉପଦେଶ, ସତେକି ତମକୁ ବାଧୁଛି ମୋର ଏଇ ବଦଭ୍ୟାସଟା ! ଭଲ ବାବୁଟିଏ ସତେ ।

ସନାତନ ତାଙ୍କୁ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଦେଉଛି ବୋଲି ଶୁଣିଲେ ରଜନୀଅବାବୁ ଆପ୍ୟାୟିତ ହୁଅନ୍ତେ କି ତା' ଉପରେ ରାଗନ୍ତେ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଖାଲି ଟିକିଏ ହସି ଦିଅନ୍ତେ, ଆମ ସମାଜର ତଳିଆ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞତା ତଥା ସରଳବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇ । ହାକିମମାନଙ୍କର ନ ରାଗିବାଟା ଅସ୍ୱାଭାବିକ, ତାଙ୍କ ଖାମିଦପଣ ସାଙ୍ଗରେ ଖାପ୍ ଖାଏ ନାହିଁ, ଏମିତି କେଉଁଠି ଲେଖା ହୋଇଛି କି ? ବିଚରା ସେ କୋଉଠୁ ଜାଣିବ ମୁଁ ମୋ ଅଫିସ୍‌ରେ ରାଗେ ବୋଲି ? କଥା ହେଉଛି ଯେ ବରିଚାକାମ ମୋ ଇଲାକାରେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ମୁଁ ସହଜେ କହିଲି ଯେ ମେମ୍‌ସାହେବଙ୍କ ବିଚାର ଅନୁଯାୟୀ ମୁଁ ତୋର ଏଇ ଦୋଷ ଜଣେଇ ଦେଉଛି ତୋତେ । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ କ'ଣ ରହିଲା ? ଆଉ ତୋର ଏଇ ଅଫିସ୍‌ଖାତା ଅଭ୍ୟାସ, ମୁଁ ଏବେ ଶୁଣିଲି ସେ ବିଷୟରେ । ସେଇଟା କ'ଣ ଭଲ କଥା ? ମୋର କ'ଣ ଉଚିତ ନୁହେଁ ତୋତେ ଚେତାଇଦେବା ? ଏଇ ବଦଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ତୋତେ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡୁଛି, ଆଉ ହୁଏତ କେତେ ଭୁଲ୍ କାମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିବ ଯେଉଁଥିରେ ଖାଲି ତୋ ନିଜର ହାନି ନୁହେଁ, ତୋ ପିଲାଛୁଆଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ବରବାଦ ହେଉଥିବ, ଏତିକି ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ନା, ତାକୁ ପୁଣି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେ ବିଷୟରେ, ସେ ରାଗିଲେ ରାଗୁ ପଛେ ।

ତେବେ ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କ ସଫେଇ କେତେଦୂର ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ତାଙ୍କ ନିଜ ପରିବାର, ସହକର୍ମୀ ଓ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମହଲରେ ତା' ଭାବିବା କଥା । ସମସ୍ତେ ହୁଏତ ଏକମତ ହୁଅନ୍ତେ ଯେ ଲୋକଟା ଭଲ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ରାଗିବା ନ ରାଗିବା ଜିନିଷଟା ଗୋଟାଏ ବିବଦମାନ ତଥ୍ୟ ବୋଲି ମନେହୁଅନ୍ତା । ଯଥା ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ପତ୍ନୀ ନାନା ଏବଂ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଉନ୍ମେଷ୍ଟ ଦୃଢ଼ତାର ସହ କୁହନ୍ତେ ଯେ ସେ ରାଗନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ, କିନ୍ତୁ କ୍ରୋଧଟାକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରି

ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତେବଡ଼ ପାଟିଟାଏ କରନ୍ତି, ମୁହଁ ନାଲି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ତମ ପାଖରୁ ଉଠିଯାଆନ୍ତି, ସତେକି ସେ ତମର ଅନୁଚିତ ଭର୍ତ୍ତନା କିମ୍ବା ଫେରାଦ୍ ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟରେ ଗଢ଼ା କଥାକୁହା ଜବାବ ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନାନା ଆହୁରି ପଦେ ଯୋଡ଼ି ଦିଅନ୍ତେ ତା' ସାଙ୍ଗକୁ, ଯେ ସେଇଲାଗି ମୁଁ ପଛକୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରିବା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ଆଉ ପୁଅକୁ ବି ଜିନିଷଟା ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା ତା' ପିଲାଦିନେ । ବାପାଜଣକ ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ଅପାରଗ ବୋଲି ତା'ର ମନେହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଫିସର ସହକର୍ମୀ ଏବଂ ଅଧିକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀମାନେ ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଶବ୍ଦଯୋଜନାରେ ନିପାରିଲା ବୋଲି କହିବେ ନାହିଁ କେବେହେଲେ । କହିବେ ଯେ ନା, ସେ ତମର, ସରକାରଙ୍କର କିମ୍ବା ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୋଷଦ୍ରୁତି ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ କୁହନ୍ତି ଏବଂ କହୁ କହୁ ବେଳେବେଳେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, ଯାହାକୁ କ୍ରୋଧ ବୋଲି କୁହାଯିବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦଯୋଜନା ରହିଥାଏ, ଯେମିତିକି ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟର ଯୌକ୍ତିକତା ବିଷୟରେ କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିବ ନାହିଁ । ତମେ ତାକୁ ମାନିନିଅ କିମ୍ବା ପାଲଟା ଯୁକ୍ତି ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅ, ସେକଥା ଭିନ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଜଣେ ଅଧେ ଅଧିକ୍ଷକ କର୍ମଚାରୀ ବୋଧହୁଏ ଟିକିଏ ମୁରକିହସା ଦିଅନ୍ତେ । କୁହନ୍ତେ ଯେ, ନା, ପାଲଟା ଯୁକ୍ତି କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ସେ ତାକୁ ଅନାୟାସରେ ଖଣ୍ଡନ କରିପାରିବେ । କୋଉ ଆଇନ୍‌ବହି, ମାନୁଆଲ୍, ଅର୍ଡରବୁକ୍‌ରେ କ'ଣ ଅଛି ତା'ର ଟିକିନିଖି ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ଆମଠୁଁ ବେଶି । ବରଂ ଟିକିଏ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କୁହ ଯେ ଆଜ୍ଞା ହଁ, ଏମିତି ହେବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା । ହେଲେ ଆମ ମିସେସ୍‌ଙ୍କର ବି ଏମିତି ଅସମୟରେ ବେମାର ପଡ଼ିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା । ଆଉ ମୋର ବି ପିଲାଟାକୁ ରାତି ଅଧ ଯାଏଁ ପାଠ ନ ପଢ଼େଇଲେ ଚଳିଥାଆନ୍ତା, କାରଣ ସେ ତଥାପି ଫେଲ୍ ହେବ ସାର୍ ! ଇତ୍ୟାଦି । ସେଇଠୁଁ ଦେଖିବ ସାହେବ ତୁମ୍ଭ ହୋଇଯିବେ, ଏକଦମ୍ ତୁମ୍ଭ । କଥା ହେଉଛି, ଆମ 'ବୟ'ଜଣକ ଟିକିଏ ସେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟାଲ୍ ନୁହନ୍ତି କି ?

କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କର ଏହି ତଥାକଥିତ ଭାବପ୍ରବଣତା ତାଙ୍କ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ମନକୁ ଛୁଏଁ ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରମୋଦନ୍ତରେ ପଠାଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରମୋଦନ୍ତରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ହୁଏ ନାହିଁ, କାରଣ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମହାପାତ୍ର ଲୋକଟା ତା' କାମରେ ଧୁରନ୍ଧର । ପାଇଲ୍ କାମରେ ତଥା ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଯାଇ ତଦନ୍ତ କରିବାରେ ତାଙ୍କୁ କେହି ବଳେଇଯିବ

ନାହିଁ । ତା'ଛଡ଼ା ତାକୁ ବେଶ୍ ବନେଇରୁନେଇ ଲେଖିଥାଏ । ହେଲେ “ଝେଲ୍... ତି’ ଥିଲ୍ ଇଲ୍, ହି ଇଲ୍ ନର୍, ଫିର୍, ଟୁ ବି ଏ ବିର୍ ବସ୍ — ହାର୍, ତୁ ମୁ ସେ ? (କଥା ହେଉଛି ସେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହାକିମ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ — କ’ଣ କହୁଛ ?)”, ଏହି ମର୍ମରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ବିଚାରକମଣ୍ଡଳୀରେ । ସେଇଠୁ ଆଉ ଜଣେ ହୁଏତ ଉଦାରଭାବ ଦେଖାଇ କୁହନ୍ତି ଯେ, ନା, ଠିକ୍ ତା’ନୁହେଁ ଯେ, ଲୋକଟା ଖାଲି ତା’ ହାକିମମାନଙ୍କୁ ପ୍ଲିଜ୍ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ତା’ ତଳେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ତହିଁ ଚୂତାୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହସିଉଠେ । କୁହେ, — “ତା’ ମାନେ ଲୋକଟା ଛେରୁଆ, ଏଇଆ କହୁଛନ୍ତି ନା ?”

ଯାହାହେଉ ଏହିପ୍ରକାର ବିବଦମାନ ଚରିତ୍ର ଯୋଗୁଁ କିମ୍ବା ତା’ ସତ୍ତ୍ୱେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍., ଯଥାକ୍ରମେ ଉପରକୁ ଉଠି ଉଠି ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ମୋଟାମୋଟି ସମସ୍ତେ ଭଲଲୋକଟିଏ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଏବଂ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନାନାଦି ଦାବିକୁ ନେଇ ଯେତେ ବିକ୍ଷୋଭ କଲେ ମଧ୍ୟ ‘ମହାପାତ୍ର ମୁର୍ଦ୍ଦାବାଦ !’ ବୋଲି କେବେହେଲେ କହିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ତାଙ୍କୁ ଏଭଳି କାମ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବେଶିଭାଗ ଆପଣା ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଖଟେଇବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଯଥା, କେଉଁ ଆଇନ୍‌ସଂଶୋଧନ କମିଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍, ପ୍ରୋବେସନରମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼େଇବା ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଧ୍ୟାପକ ଅଥବା ନୂଆ ସରକାରଙ୍କ କେଉଁ ନୂଆ କଲ୍ୟାଣମୂଳକ ଏବଂ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଯୋଜନାର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା କାମ । କମିଶନର ପାହ୍ୟାକୁ ଆସିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା ଏହିପ୍ରକାର ‘ପାଠୁଆ’ କାମର କ୍ରମ । କିନ୍ତୁ ଏଇ କେଇ ବର୍ଷ ହେଲା ଟିକିଏ ଅସୁବିଧା ହୋଇଛି । ଜନକଲ୍ୟାଣ ଦଳର ଦୁଇଜଣ ତୁଙ୍ଗ ନେତା ତାଙ୍କୁ ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଇ ବସିଲେ ତାଙ୍କର ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱଭାବଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ଏବଂ ଦିହେଁ ଯେତେବେଳେ କ୍ୟାବିନେଟ୍‌ର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଦଳ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲା ପରେ, ଦିହଁକି ଦିହେଁ ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କୁ ସେଇ ସବୁ ‘ବାଜେ’ କାମରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ନିଜ ବିଭାଗର ସଚିବ କରିବା ପାଇଁ । ସେଇଠୁଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା ସେ କେଉଁ ବିଭାଗକୁ ଯିବେ । ଶିକ୍ଷା ନା ଗ୍ରାମଉନ୍ନୟନ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବିଚିନ୍ତି ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ସେ ଆସନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗକୁ ।

ଏହି ଭାବରେ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅନ୍ୟତମ ସେକ୍ରେଟେରୀ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି, ଆଜିକୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଭୁରୁ କୁଞ୍ଚେଇଛନ୍ତି, ସେହି ବିଭାଗର ଏକ ପାଇଲ୍‌ରେ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ପାଇଁ ପଠା ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଏକ କେସରେ କ’ଣ ଲେଖିବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ନ ପାରି ।

ହେଲେ ସନାତନ ମାଳୀ ଏହି ସମୟରେ ଏକ ଗୁରୁତର ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେଲା ଏବଂ ସାହେବଙ୍କ ଭୁରୁକୁଆକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାରଣ ତା’ର ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାର ଅଛି ସାହେବଙ୍କୁ, ଯାହା ତା’ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି କହିପାରିବେ ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ହେଲେ ସାହେବଙ୍କର ଜାଣିବା ଉଚିତ । ମେମ୍‌ସାହେବ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି କ’ଣ ଘଟଣାଟା ଏତେଦୂର ଯିବ ?

‘କ’ଣ କିଓ ? ଭଲ ସବୁ ? ରଜନୀଅବାରୁ ଫାଇଲ୍‌ରୁ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଅନେଇଲେ ଆଗନ୍ତୁକକୁ ଏବଂ ସେ ହସହସ ଦିଶୁଥିଲେ ଏହି କୁଶଳ ସମ୍ବାଦ କଲାବେଳେ । ଏ ଦିଗରେ କୃତ୍ରିମ ତାଙ୍କୁ କେହି ଦୋଷ ଦେଇପାରିବ । ଆରଲୋକର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ତେରି ହୋଇଥିଲେ ସେ ହୁଏତ ପଚାରିଥାଆନ୍ତେ — ‘ପିଲାଏ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ? ଦେହପା ଭଲ ଅଛି ?’ ଜତ୍ୟାଦି । ଯଦିଓ ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ସେଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ଯେହେତୁ ଅପରବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀପିଲା ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ସେ ଏକ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଜବାନ୍ ଟୋକା, ଯାହାର ଦେହପା ସାଧାରଣତଃ ଭଲ ରହିବା କଥା । ହେଲେ ଏହି ସୌଜନ୍ୟମୂଳକ ଉପଚାରଟି ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସଗତ ହୋଇଗଲାଣି । ବୋଧହୁଏ ଅଜାଣତରେ ସେ ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ଲୋକପ୍ରିୟ ନେତାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରନ୍ତି, ଯେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ, ଏବଂ ଯାହାଙ୍କୁ ସେ ଜନସମ୍ପର୍କର ରୋଲ୍‌ମଡେଲ୍ ବୋଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହିକ୍ଷଣି ତାଙ୍କୁ ସେହିପ୍ରକାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ନାହିଁ, କାରଣ ସନାତନ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ଆରମ୍ଭ କଲା —

“ଆପଣଙ୍କ କୃପାରୁ ସବୁ ଭଲ ଅଛି ଆଜ୍ଞା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାକୁ ଆସିଥିଲି ଆପଣଙ୍କୁ । କିଛି ମନେକରିବେ ନାହିଁ—”

ରଜନୀଅବାରୁ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ତା’ମାନେ ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟା । ଗୁହାରି ନୁହେଁ, ଫେରାଦ୍ । କାମିକା ରୁପଚାପିଆ ଲୋକଟିଏ, ସେ ହଠାତ୍ କାହିଁକି ଆସିଛି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ‘ଗୋଟାଏ କଥା’ କହିବା ଲାଗି ? ଯାହାହେଉ, ତାକୁ ଅଭୟ ଦେବା ଉଚିତ ।

“କୁହ, କୁହ, ଖୋଲି କରି କୁହ ଯାହା କହିବାକୁ ଆସିଛ ।”

“ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଅନେକଦିନ, କହିବାକୁ ଗଲେ ମେମ୍‌ସାହେବ ଚାଲିଯିବାର ପ୍ରାୟ ମାସକ ପରଠୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସୁଛି ଏବଂ ଆଜି ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ

ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବିଲି ମୋର ଡିଜିଟି ହେଉଛି ସାହେବଙ୍କୁ ଜଣେଇଦେବା । ତା’ପରେ ସେ ଯାହା କରନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, କିନ୍ତୁ ମୋ ମନଟା ଖଲାସ ହୋଇଯିବ ।... ଆଜ୍ଞା, ରଥୁଆକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ଟଙ୍କାପଇସା ନେଇ । ସେ ବହୁତ ଠକଉଛି ଆପଣଙ୍କୁ...”

ରଜନୀଧରାବୁ ନୀରବ ରହିଲେ । ରଥୁଆ ଅନ୍ୟତମ ଭୃତ୍ୟ । ଘରଭିତରର ଭୃତ୍ୟ ଏବଂ ଅନେକ ଦିନର । ତୋ ଠାରୁ ବେଶି ପୁରୁଣା । ହେଲେ ତୁ ଏଡ଼େବଡ଼ କଥା କହିଲୁ ତା’ ବିରୋଧରେ ? ହୁଏତ ସଉଦାପତ୍ରର ହିସାବ ଦେଲାବେଳେ ସେ ଦରଦାମକୁ ଟିକିଏ ବଢ଼େଇ କରି ଲେଖୁଥିବ । ନାନା ଗଲା ପରେ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ହିସାବ ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ତା’ଠୁଁ । ତା’ ବୋଲି ତୁ କହିବୁ ସେ ମୋତେ ଠକଉଛି ? କିଏ କରେ ନାହିଁ ସେମିତି ? ହଉ, କହି ଯା’ ତୋର ଯାହା କହିବାର ଅଛି...

ସାହେବଙ୍କ ମନକଥା ବୁଝିପାରିଲା ପରି ସନାତନ କହିଲା,

“ଆଜ୍ଞା, ଖାଲି ପରିବାପତ୍ର, ମାଛମାଂସର ସଉଦାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଠକଉଛି ନୁହେଁ । ଆପଣ ଟଙ୍କାପଇସା ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ଏଠି ସେଠି । ମୋଟା ଟଙ୍କା । ଆଉ ଇଏ ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଦି’ଟା ନୋଟ୍ ଉଠେଇ ନେଉଛି, କାରଣ ସେ ଜାଣେ ଆପଣଙ୍କର ଖୁଆଲ୍ ନ ଥିବ ଠିକ୍ କେତେ ଟଙ୍କା ଥିଲା ବୋଲି । ସେଇଆ ବି’ ହେଉଛି । ଆଉ ତା’ର ସାହସ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ସେଇଥିରେ ନୂଆ ନୂଆ ସାର୍ଟ୍ ପିନ୍ଧୁଛି, ଶାଢ଼ି କିଣୁଛି ତା’ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ । ଏତେ ଟଙ୍କା କୋଉଠୁ ଆସୁଛି ବୋଲି ପଚାରିଲାରୁ କହୁଛି— ଆରେ ବୁଦ୍ଧିଥିଲେ ବାପଘରେ ପୁଅ, ତୁ ମାକୀଟୋକା କ’ଣ ବୁଝିବୁ ସେ କଥା ? ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଲାରୁ ମୁଁ ତାକୁ ଖୁବ୍ କଲି (ରଜନୀଧରାବୁ ଆମୋଦିତ ହେଲେ ତା’ ଇଂରେଜୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗରେ ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ଯେ ସେ କୁଆଡ଼େ ତା କ୍ୟାରିଅର୍ ଆରମ୍ଭରେ କୋଉ ଗୋରାସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ କାମ କରୁଥିଲା), ଏବଂ ବୁଝିଲି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ସେଇଆ...”

କିନ୍ତୁ ରଜନୀଧରାବୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । କାରଣ ସେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରି ସାରିଥିଲେ । ଯେ କିଛି କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ସନାତନଙ୍କୁ ଜେରା କରି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଲୋଡ଼ିବା ଦରକାର ନାହିଁ । କହିଯାଉ ସେ ଯାହା କହିବ । ତା’ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭଲ । ରଥୁଆକୁ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ପଚରାଉଚରା କରିବା ଅନୁଚିତ । ଅନେକଦିନର ପୁରୁଣା ଚାକର । ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବାଧୁବ ଯେ ତାକୁ ତୋର ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରାଯାଉଛି । ହୁଏତ ଦି’ପଇସା ଏପାଖ

ସେପାଖ କରିଥିବ ଥରେ ଅଥେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ମୋ ପ୍ରତି । ସେ ଯଦି ବାହାରିଯାଏ ଆମ ଘରୁ... ଅସମ୍ଭବ । ତା’ କେମିତି ହେବ ? କଥା ହେଉଛି ଯେ ଦୁନିଆ ଲୋକଙ୍କର ଭୁଲ୍ ଧାରଣା ଯେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ପୁଞ୍ଜୁଳା ଲୋକ । ରଙ୍ଗ ! ମୁଁ ମୋଟ ହିସାବ ରଖିଥାଏ ସବୁବେଳେ । ସେଇ ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ପେନ୍‌ନିପୁଲିଶ୍ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ପାଉଣ୍ଡ୍ରାଲଜ୍ । ତା’ଛଡ଼ା ଅପିସ୍‌କାମର ଯେଉଁ ମହା ମହା ସମସ୍ୟା ଆସି ଲଦି ହୋଇଯାଉଛି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ, ମୁଁ ତାକୁ ସମ୍ଭାଳିବି, ନା ଟଙ୍କାଏ ଆଠଣା ରହିଲା କି ଗଲା ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବି ?...

ଏହି ମର୍ମରେ ରଜନୀଅବାବୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ କେତେବେଳେ ସନାତନର ବକ୍ତବ୍ୟ ସରିବ ଏବଂ ସେ ତାକୁ ସହାୟ ଧନ୍ୟବାଦ ସହ ବିଦା କରିଦେବେ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର କୌତୁକ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ତା’ ସାଙ୍ଗରେ । ତାକୁଇ ପଚରାଯାଉ, ଦେଖିବା ସେ କ’ଣ କହୁଛି । ସେଇଠୁଁ ପଚାରିଲେ —

“ଓ—କେ, ସନାତନ । ଧନ୍ୟବାଦ । କିନ୍ତୁ ଏଥର ଉପାୟ କ’ଣ କହିଲ ?”

“ଆଜ୍ଞା ?”

“ଆଇ ମିନ୍, ତମେ ମୋ ଜାଗାରେ ଥିଲେ କ’ଣ କରିଥାଆନ୍ତ ଜାଣି ପାରେ କି ?”

ସନାତନର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରେଇଗଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ମୋତେ ପଚରା ହେଉଛି କ’ଣ କରିବାକୁ ହେବ ? ତା’ ମାନେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁ ନାହିଁ ? ହେ ଭଗବାନ୍ ! ହେଲେ ପରେ ପରେ ତା’ର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ସାହେବ କିଛି କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଗୋଟାଏ କୌତୁକ କରୁଛନ୍ତି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ହଉ, ରୁହନ୍ତୁ, ମୁଁ କହୁଛି ଆପଣଙ୍କୁ । କିନ୍ତୁ ଇଏ କୌତୁକ ନୁହେଁ । ଗୋଟାଏ ନିରାଚ ସତକଥା, ଯାହା କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ଭଳିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ଲାଗୁ ହେବ । ସେଇଠୁଁ ସନାତନ କିଛି ସମୟ ଭାବିଲା ପରି ହେଲା, ଆଉ କହିଲା ତା’ ପରେ —

“ଆଜ୍ଞା ! କ୍ଷମା କରିବେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ମୋ ମନକୁ ଆସୁଛି । ଆଜି ହେଉ କିମ୍ବା କାଲି, ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ମେମ୍‌ସାହେବ ଦରକାର ।”

କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ରଜନୀଅବାବୁ ରାଗିଲେ ନାହିଁ ତା’ଉପରେ, ଯେ ତା’ ମୁହଁ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ସେ ସେମିତିକା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି ଯାହା ସନାତନକୁ

ବେଶ ଜଣାଥିଲା, ନ ହେଲେ ସେ ଏଭଳି କଥା କହି ନ ଥାଆନ୍ତା । ସେ କେବଳ ‘ଆଛା ?’ ବୋଲି କହିଲେ ବିଦ୍ରୁପାତ୍ମକ ସ୍ଵରରେ, ଏବଂ ତା’ପରେ ତାଙ୍କ ଫାଇଲରେ ମନ ଦେଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ତମେ ଏଥର ଯାଇପାର ସନାତନ । ମୁଁ ଆଉ ତମକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ତମେ ଜଣେ ଅନୁଗତ ଭୃତ୍ୟ ହୋଇପାର, କିନ୍ତୁ ତମେ ମୋର ସାଙ୍ଗ ନୁହଁ । ବାଏ !

କିନ୍ତୁ ସେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ରଙ୍ଗନାଥବାବୁଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା ଯେ ତାକୁ ଏମିତି ଭୁଲ୍‌କିନି ଫେରାଇଦେବାଟା ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ । ତା’ମନରେ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ । ମୁଇଁ ତା’ଠୁଁ ଗୋଟାଏ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ିଲି ଏବଂ ସେ ତାକୁ ବଢ଼େଇଦେଲା ମୋ ହାତକୁ ସଜା ବନ୍ଧୁଟିଏ ପରି । ଏଥିରେ ତା’ ଦୋଷ କ’ଣ ?

ତା’ଛଡ଼ା... ତା’ହିସାବରେ ସେ କିଛି ଭୁଲ୍ କଥା କହିଛି କି ? ତା’ ହିସାବ କ’ଣ ମ ? ମନେ ପଡୁ ନାହିଁ ନିଜେ ନାନା କ’ଣ କହିଥିଲା ଥରେ ତା’ର ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ ? କହିଲା, —

“ଶୁଣ, ମୋର ଯଦି କିଛି ହୋଇଯାଏ, ତା’ହେଲେ ତମେ ଶୋକ ମନେଇବ ନାହିଁ ଜୀବନଯାକ । ସେଥିରେ ଲାଭ ନାହିଁ କିଛି । ସ୍ତ୍ରୀଟିଏ ନିହାତି ଦରକାର ତମ ପାଇଁ — ବୁଝିଲ ?”

ମୁଁ ତା’ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲି । ଯେ ଏମିତିକା ଅଶୁଭ ଅସୁନ୍ଦର କଥା ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ତମଠୁଁ । କିନ୍ତୁ କାରଣ ଭିନ୍ନ ହେଉ କି ନ ହେଉ ସନାତନ ଠିକ୍ ସେଇଆ କହିଲା ନାହିଁ କି ଆଜି ?

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ??

କାହିଁକି ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ମୋର ଗୋଟିଏ ପତ୍ନୀ ଦରକାର ? ଜାଣିଛି । ବିଶେଷ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ସନାତନଜାତୀୟ ଅନୁଚର ଏବଂ ନାନାଜାତୀୟ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ସେଥିର କାରଣକୁ ନେଇ । କାରଣ ହେଉଛି ଏଇ ଯେ ମୁଁ ଅଫିସ୍‌କାମରେ ଯେତେ ପାରଦର୍ଶୀ ହୁଏ ନା କାହିଁକି, ମୁଁ ମୋର ବୈଷୟିକ ବୁଦ୍ଧିରେ ଅପାରଗ । ସେହେତୁ ଘର ଚଳେଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ନାନା ଯୋଗୁଁ ଘରଟା ଚାଲିଥିଲା ଠିକ୍ ଭାବରେ ଏବଂ ଆଜି ସେ ନ ଥିବାରୁ ରଥିଆ ମୋତେ ଠକେଇଛି ଏମିତି । ଅତଏବ ମୋର ଗୋଟିଏ ଘରଣୀ ଦରକାର । ଏଇଆ ନା ? ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ଏହିପ୍ରକାର ଧାରଣାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ପୁଣି କହିହେଲେ ଯେ ସେ ମୋଟା ଟଙ୍କାର ମୋଟ ହିସାବ ରଖୁଥାଆନ୍ତି ସବୁବେଳେ । ଏବଂ ସେଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ସେ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଆଗେଇଗଲେ । କହିଲେ

ଯେ ଟଙ୍କାପଇସା ଛଡ଼ା ସେ ମଧ୍ୟ ହିସାବ ରଖନ୍ତି ଯାବତୀୟ ପାର୍ଥିବ ହାନିଲାଭର । ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ସେହେତୁ ସେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବଡ଼ଧରଣର କ୍ଷତିରେ ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଘରେ ହେଉ କି ଚାକିରିରେ । ହଁ, ତାଙ୍କୁ ତଥାକଥିତ କୌଣସି ହାଏ-ପ୍ରୋଫାଇଲ୍, ଆଖିଦୁରୁଷିଆ କାମ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ ସାଧାରଣତଃ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ତଳକୁ ଖସେଇଦେବା ଦୂରର କଥା, କୌଣସି ପ୍ରତିକୂଳ ମନ୍ତବ୍ୟ ଆସିଛି କି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ?

...ଆସି ନାହିଁ । ଆସିପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ମୋର ବିବେକ ଓ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ଭାରସାମ୍ୟ ରଖିପାରିଛି । ଯେମିତିକି ବିବେକର ଅବମାନନା ହେବ ନାହିଁ, ହେଲେ ସରକାର ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

(ସତେ ? ନା ତମେ ଯଥାସମୟରେ ଅଟକିଯାଇଛ ? ଅର୍ଥାତ୍ ତମର ସେମିତିକା ସତ୍ସାହସ ନାହିଁ ବିବେକର ବୋଲି ମାନିବା ପାଇଁ ? ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ତମେ ବିବେକ ସାଙ୍ଗରେ ସାଲିସ୍ କରି ଆସିଛ । ଏଣେ ତମର ସେମିତିକା ଦୁଃସାହସ ନାହିଁ, ବଳ, ଛଳ କି କୌଶଳର ଦୁଃସାହସ, ଯେଉଁଥିରେ ତମେ ତମ କ୍ଷମତାକୁ ଖସେଇପାରିବ ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ପାଇଁ । ଯେଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମରଜିକୁ ଜଗିରଖିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । କାଳେ ଆଉ କହାକୁ ବାଧା ହେବ ସେଥିରେ । ଫଳରେ ନା ତମେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସୁନାପୁଅ ହୋଇ କେଉଁ ଲୋଭନୀୟ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସିପାରିଲ ନା ତମ ନିଜ ବିବେକକୁ ତୁଷ୍ଟ କରିପାରିଲ)

ଭୁଲ୍ । ମୁଁ କ'ଣ ବାସ୍ତବରେ ମୋ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ନୁହେଁ ? ମୁଁ କହୁଛି ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା, ଯେ ଜିଦି କଲାପରି ଅଣେଇଲେ ମୋତେ ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗକୁ । କାହିଁକିନା ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ କ'ଣ ମିଛ କହୁଛି ?

(ନା । ଏକ୍ସପ୍ଟ ସତ । ଏହେତୁ ବେଶ୍ ବୁଝିହେଉଛି ତମ ଭୁରୁ କାହିଁକି କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଯାଉଛି ସେଇ ଫାଇଲ୍‌ଟାକୁ ଦେଖ, ଯେଉଁଥିରେ ତମର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାର ଅଛି ‘ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିର’ର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଏବଂ ତମେ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବ, ତା’ର ବର୍ତ୍ତମାନା ମଧ୍ୟ ଦିଶିଯାଉଛି ଜଳଜଳ ହୋଇ । ତମେ ପୁଣି ଏକ ଚମତ୍କାର ସାଲିସ୍‌ର ନମୁନା ଦେଖାଇବ । ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟର ଭେଳିକି ଦେଖାଇ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ସୁପାରିଶ, ଯେଉଁଥିରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ହୃଦୟ ଭରିଉଠିବ । ଆଉ ବିବେକ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହେବ, ତା’ର ଖୁସି ହେବା ଉଚିତ, ତମର ଅନବଦ୍ୟ ବାକ୍‌ଚାତୁରୀରେ)

ଆଃ ! ଦେଖୁବ ମୁଁ କ'ଣ ଲେଖିବି । ଯଥେଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦେବି, ସୂଚନା ଏବଂ ଚେତାବନୀ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ । ଯେମିତିକି ଯୋଜନାଟା ଉପଯୋଗୀ, ତାକୁ ଚାଲୁ କରାଯାଉ ଏବଂ ଉପସ୍ଥିତ ଶିକ୍ଷକ ଓ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହାରରେ ଦରମା ଦେଇ ଏଇ କାମରେ ବାହେଲ୍ କରାଯାଉ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ରହିଯିବ, ଯୋଜନାର ସଂଶୋଧନ ଲାଗି । ଏବଂ ହୁଏତ ସେଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କୁ ବିଦା କରିବା ଲାଗି...

(ଘ୍ରାଣ୍ଡରଫୁଲ୍ ! ଏଇ ତ ହେଉଛି ତମ ସାଲିସ୍‌ର ଚମତ୍କାରିତା ! ଯେମିତିକି ତମ ଶୁଭାକାଞ୍ଛା ମନ୍ତ୍ରୀ ଖୁସି ହେବେ ଯେ ତାଙ୍କ ଫେଭରିଟ୍ ଯୋଜନା ତଥା ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମନୋନୀତ ଗୋଡ଼ାଣିଆମାନଙ୍କର ସ୍ଵାର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହୁଛି । ଯଦିଓ ତମେ ଜାଣ ଯେ ଇଏ ଗୋଟାଏ ଭ୍ରାନ୍ତ ଯୋଜନା ଏବଂ ସେହି ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ପୂରାପୂରି ଅକ୍ଷମ ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷିତ ଆଦର୍ଶକୁ ବୁଝିବା ଲାଗି, ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଦୃଢ଼ର କଥା । ହେଲେ ତମେ କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ସୂଚନା ଓ ଚେତାବନୀ ଦେଇ ନାହିଁ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ? ଯେମିତିକି କେହି କହିବେ ନାହିଁ ଯେ ତମେ...)

ଷ୍ଟପ୍ ଇଟ୍ ! ତା'ମାନେ ତମେ କ'ଣ କହୁଛ ଯେ ମୁଁ ଅଯଥାରେ ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବି ? ଯେମିତିକି ମନ୍ତ୍ରୀ ରାତିମତ ନାରାଜ ହେବେ ମୋ ଉପରେ ? ଯେଉଁଥିରେ...

(ଯେଉଁଥିରେ ତମ ନିଜ କ୍ୟାରିଅରକୁ ବାଧା ହୋଇପାରେ — ଏଇଆ ନା ? ଜଣାଶୁଣା କଥା ରଜନାଥବାବୁ, ଜଣାଶୁଣା କଥା । ଯେଉଁ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲ ତମେ ତମର ପ୍ରୋବେସନର୍ ବେଳେ, ଯେବେ ତୁମକୁ ଗାନ୍ଧୀଜୟନ୍ତୀ ଦିନ ପଠା ହୋଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ହରିଜନ କଲୋନିକୁ, 'ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପର୍ବ' ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ, ଇଏ ତା'ରି କ୍ରମଶଃ, ପ୍ରବୀଣ ପରିପକ୍ୱତା...)

ଏଥିରେ ରଜନାଥବାବୁ ଉତ୍ତମାନ ବିରକ୍ତ ହୋଇଉଠିଲେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ପାଟିକରି ଉଠୁଥିବା ସେଇ ଆର ରଜନାଥଟା ଉପରେ ଏବଂ ତାକୁ କହିଲେ —

ଶୁଣ, ମୋତେ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ତୁ । ସେମିତି କଥାକୁ, ଏଇ ବୟସରେ, କ୍ୟାରିଅରର ଏଇ ଶେଷ ପାହାଚରେ ବି ମୁଁ ଚାକିରିଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇପାରିବି । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଦରକାର ଗୋଟାଏ ଠିକଣା ସମୟ, ଠିକଣା ବାତାବରଣ ଏବଂ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ...

ସେଇଠୁଁ ସେ ଏଇ ଅଛିଷ୍ଟା ବାଦାନୁବାଦକୁ ଆପାତତଃ ସ୍ମରିତ ରଖିଲେ । କହିଲେ, — କୋଉ କଥାରୁ କୋଉ କଥାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲିଣି ମୁଁ ? ପ୍ରଶ୍ନ

ଉଠିଥିଲା ଯେ ରଜନୀଥ ମହାପାତ୍ର ପାଇଁ ପଢ଼ାଟିଏ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ଏହି ଉଚ୍ଚବିଶେଷ କେତେଦୂର ଗ୍ରହଣୀୟ । ଆଉ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବାଜି ପକେଇଲା ପରି କହୁଛି କ'ଣ ନା ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାକିରିଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇପାରିବି ଦରକାର ହେଲେ ? ପାଗଳ ଆଉ କାହାକୁ କୁହନ୍ତି ?

ଏହିପରି ଭାବରେ ଆଉ ଲୋକଟାକୁ ଘଉଡ଼େଇ ଦେଇ ରଜନୀଥବାବୁ ଫାଇଲକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଜି ଦେଲେ ଏବଂ ତା'ର ଫିଡ଼ା ବାନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।... ଆଉ ଦି'ଦିନ ତେରି କଲେ ଚଳିବ । ଏମିତି କୋଉ ଜରୁରୀ କେସ୍ ନୁହେଁ ଯେ ଆଜି ତା'ର ଫାଇଲ୍‌ଲା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଲନ୍‌ର ଗୋଲାପ କିଆରିରେ ଫୁଟିଥିବା ଗୋଟିଏ ରକ୍ତଗୋଲାପ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଏଇଟି ନିଖୁଣ ହୋଇଛି, ଏତେଦିନକେ । ଫୁଲକୁସୁମିତ ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟଟିଏ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କ ପାଇଁ । ହେଲେ ସେଇ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଢ଼ା ହୋଇଛି । ମଣିଷଟିଏ କ'ଣ ସେମିତି କେବେହେଲେ ତା'ର ସର୍ବସମସ୍ତ ପ୍ରବଣତା, ଆଶା ଅଭିଳାଷ ଏବଂ ଆକାଞ୍ଛାକୁ ନେଇ ଫୁଟି ଉଠିପାରିବ ନାହିଁ ? ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କୁ ନିଜକୁ ଭଲଲାଗନ୍ତା ନାହିଁ ସେମିତିକା ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟଟିଏ ପାଇ ?

...ହସୁଛ କି ଭଗବାନ୍ ? କହୁଛ ଯେ ଅଛନ୍ତି ଓ ଥିଲେ ସେମିତିକା ମଣିଷ — ଯିଶୁ, ବୁଦ୍ଧ, ଗାନ୍ଧୀ ଓଗେର । କିନ୍ତୁ କହୁଛ ଯେ ରଜନୀଥ ମହାପାତ୍ର ଭଳି ଗୋଟାଏ ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀ ଆଉ ଦରବୁଢ଼ା ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍... ଓ-କେ, ଫାଇଲ୍ ! ମୁଁ ତୁମକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କରିବି ମୋ ଦେଖିଲା କାମ ଯଥାସମୟରେ । ହେଲେ ତା' ଆଗରୁ ମୁଁ ଗୋଠଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ବିପଦରେ ପଡ଼ିବି କିମ୍ବା ନିଜକୁ ଲୋକହସା କରିବି, ସେକଥା ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏତେ ବୋକା ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ...

ଆଜି ଅଫିସରେ ରଜନୀଥବାବୁଙ୍କ ହାବଭାବ ନିଶ୍ଚୟ ଟିକିଏ ବିଚିତ୍ର ଲାଗୁଥିବ ସେମାନଙ୍କୁ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ବିଶେଷ ପରିଚିତ । କାରଣ ଆଜି ସେ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେବଳ ଆଉଁଡ଼ା ଦେଉ ନାହାନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମବେଳେ, ଗୋଟାଏ ଉପଚାର ପାଳିଲା ପରି । ସେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ରସାଳ ଗର୍ବିତ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି । ନିଜ ଆତ୍ମ ମଧ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ଚେନାଏ ଉପାଖ୍ୟାନ ଯୋଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଥବା ବଡ଼ ହାକିମକୁ ନେଇ, ଯଦିଓ ତାହା ସତ-ମିଛ ଶୁଣା କଥା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏବଂ ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତି ନେଇ ଆଲୋଚନା କଲା ବେଳେ ସେ ଥାଇ ଥାଇ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠୁ ନାହାନ୍ତି, ସତେକି ତାଙ୍କ ମର୍ମକୁ ବାଧୁଛି ଏଭଳି ଅନ୍ୟାୟ-ଅବିଚାର । ନା, ଆଜି ସେ କେବଳ

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଛନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି । ମାନେ ଘଟଣାଟା ଆବସର୍ତ୍ତ, ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ, କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରାଯିବ, ଏହାହିଁ ବାସ୍ତବତା । ମୋଟଉପରେ ମନେହେଲା ଯେ ସେ ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଜଣେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଏବଂ ଉଦାରପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିର୍ବୋଧ ନୁହନ୍ତି କି ଗୋଠଖଣ୍ଡିଆ । ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ ଭଲଲୋକଟିଏ, ଯାହା ଅନ୍ୟମାନେ କୁହନ୍ତି । ଧନ୍ୟବାଦ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭୁସ୍କିନି ଇଂପଲ୍‌ସିଭ୍ ହୋଇ, ମାନେ କ୍ଷଣିକ ଆବେଗରେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରି ପକେଇବ, ସେଭଳି ଆଶଂକା ଅମୂଳକ ।

ଘରେ ଯେଉଁ ଫାଇଲ୍‌ଟାକୁ ନାଲିଫିତାରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ସକାଳେ, ତାକୁ ଆଉ ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ଆଜି । କାହିଁକିନା ସଞ୍ଜରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ‘ଅରବିନ୍ଦ ଆରୋଗ୍ୟ ନିବାସ’କୁ ବ୍ରଜଦାଦିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ପାଇଁ । ଇଏ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅନ୍ତତଃ ହସ୍ତାକୁ ଥରେ । ତା’ଛଡ଼ା ରଙ୍ଗନାଥବাবୁଙ୍କ ମନରେ ଆସିଲା ଯେ କେତେଦିନ ହେଲାଣି ଦାଦି ତାଙ୍କୁ କ’ଣ କହିବେ କହିବେ ବୋଲି ହେଉଛନ୍ତି, ହେଲେ କହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ନା, ଆଗେ ସେଠିକି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଘରେ ପହଞ୍ଚୁ ନ ପହଞ୍ଚୁଣୁ ତା’ କପେ ଖାଇ, ଆଉ କ’ଣ ଟିକେ ପାଟିରେ ପକେଇ ବାହାରିଗଲେ ସେଠିକି !... ସେ କୋଉ ଇତର ସାଧାରଣବାଦି ନୁହନ୍ତି, ସେ ମୋର ବାପା ଆଉ ମାଆ, ଆଉ ଗୁରୁ...

ଯିବା ବାଟରେ ସେ ତାଙ୍କର ଏଇ ଦାଦିଙ୍କ କଥା ଭାବୁଥିଲେ ।

...ପ୍ରକୃତରେ ବାହାସାହା ହୋଇ ଚାକିରି କରିବା ଯାଏଁ ସେଇ ଥିଲେ ମୋର ସବୁକିଛି । ବାପାଙ୍କୁ ତ ହରେଇଛି ପିଲାଟି ଦିନୁ । ଆଉ ଦୁର୍ବଳିଆ ବୋଉ ଯାକରି ହାତରେ ସଅଁପିଦେଇଥିଲା ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ । କାହିଁକିନା ତିନିପୁରୁଷ ଛଡ଼ା ହେଲେ ବି’ ସେ କୁଆଡ଼େ ଥିଲେ ତା’ର ସବୁଠାରୁ ଯୋଗ୍ୟ ଦିଅର, ମହାପାତ୍ର କୁଳର ଗୌରବ । ଯଥାକ୍ରମେ ମୋର ବି ମନେହେଲା ଯେ ମୁଁ ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦାଦା ରୂପେ ପାଇ । ଶୁଣିଲି ତାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ନାହାନ୍ତି । ଖାଲି ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ନୁହେଁ, ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ କରିବା ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା । ହେଲେ ମୁଁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ଯେ ଜାଣିରଖ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସେଶାଲ୍ ଛାତ୍ର, କାହିଁକିନା ମୁଁ ତାଙ୍କ ପୁତୁରା । ଆଉ ମୋ ଛାତି ଗର୍ବରେ ଫୁଲିଉଠୁଥିଲା ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ତଥା ମୋର ବାକ୍‌ଚାତୁରୀକୁ ପ୍ରଶଂସା କରି କହୁଥିଲେ । କହୁଥିଲେ ଦେଖିବ ସେ କେତେ ବଡ଼ ହେବ, କେଉଁ ଯାଏଁ ଯିବ । ଖାଲି ଆମ ସ୍କୁଲର, ଆମ ବଂଶର ନାଆଁ ରଖିବ ନୁହେଁ, ଆମ ଦେଶକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବ ।

ଦେଶକୁ ଉତ୍ତଳ କରିବ ! ରଜନୀଧରୀରୁ ହସିଲେ ମନେ ମନେ । ଠିକ୍ କଥା । ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସରମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଭଲ ଦେଶକୁ ଉତ୍ତଳ କରିପାରିବ ? ଅନ୍ତତଃ ତମେ'ଇ ତ ସେଇଆ ଭାବୁଥିଲି ଦାଦି । ସେହେତୁ ଦାଦି, ମୁଁ ତୁମ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରି ନାହିଁ ବୋଲି କହିପାରିବ ?

ସତରେ ମୁଁ କେତେ ଦେଖେଇ ହେଉ ନ ଥିଲି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ! ଜାଣିଶୁଣି ବେଶି ଇଂରେଜୀ ଚୋବଉଥିଲି । ଯେକୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ହାଜିର୍ ଜବାବ ଦେଉଥିଲି ଏବଂ ଏମିତି ଆଖିରେ କହୁଥିଲି ଯେ ଅଧା ସତଟା ପୂରା ସତ ପରି ମନେ ହେବ । ଆଉ ସେତେବେଳେ ସେ ଯେମିତି ଭାବରେ ଅନଉଥିଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ, କେଉଁ ଆଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଝଲକରେ ମୁରୁଧ ହେଲା ପରି ଯେ ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା ତାକୁହି ଖୁସି କରି ରଖିବାହିଁ ମୋ ଜୀବନର ଧର୍ମ । ବାକି ସବୁ ପରେ ।

ହେଲେ ତାଙ୍କର ସେଇ ଝିଅଖଣ୍ଡକ ବାଦ କରୁଥିଲା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ମୋ ବେଶଭୂଷା ଚାଲିଚଳଣକୁ ଥଙ୍ଗା କରୁଥିଲା, କହୁଥିଲା ମୁଁ ଯୋଗ ଦେଉଛି ଫିଲ୍ମଷାର ଦେବ୍‌ଆନନ୍ଦ ପରି, ମୁଁ ଯୋଉ ଜୋକଟା ଶୁଣେଇଲି ଦାଦିଙ୍କୁ ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣାପୋତରା ଜୋକ, ତାକୁ ସେ ପଢ଼ିଥିଲା କେବେ ରିଡର୍ସ୍ ଡାଇଜେଷ୍ଟରେ... ଇତ୍ୟାଦି । ମହା ମିଛେଇଟାଏ, ଫୁଲେଇଟାଏ ! ପିଲାଦିନେ ମୁଁ କେତେ ଚିଡ଼ଉ ନ ଥିଲି ତା'କୁ, କେତେ ରୁଟି ନ ଟାଣିଛି ! ଆଉ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ଚେତାଇ ଦେଉଥିଲି ଯେ ଯେତେହେଲେ ତୁ ଝିଅପିଲା, ତୁଲିମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ା ତୁ ଆଉ କୋଉଥିକି ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ତା'ର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରେ, ଆଉ ଦାଦିଙ୍କ ପାଖରେ ବି ଫେରାନ୍ଦ ହୁଏ । ସେଇଠୁଁ ସେ ସ୍ନେହଭରା ହସଟିଏ ହସିଦିଅନ୍ତି ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ, ଆମ କଳିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲା ପରି ।

ଯାହାହେଉ ମୁଁ ସେଇ କଳିପର୍ବ ବେଳେ ଠିକ୍ କଲି ଯେ ମୁଁ ତାକୁ ବାହା ହେବି । ସତେକି ସେଇ ହେଉଛି ତାକୁ ଜବତ୍ କରିବାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉପାୟ ।

ଏବଂ ବଡ଼ ହେଲା ପରେ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ଏକାଧାରରେ ହସକୁରା ଓ କାନ୍ଦୁରା, ଫାଜିଲ୍ ଏବଂ ବେଳେ ବେଳେ ରାଣୀ ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ଏଇ ଅନୁ ଝିଅଟାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ । ତା'ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାକୁ ବାହା ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ ।

ହେଲେ ଦାଦିଖୁଡ଼ାଙ୍କର, ବିଶେଷତଃ ଦାଦିଙ୍କର ମତ କଅଣ ? ସେଇ ଜିନିଷଟାକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଧରିପାରିଲି ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ

ସେ ବି ସେଇଆ ଚାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସେଇ ଅନବଦ୍ୟ ହସର ଆଉ କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ହେଲେ ମୋର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ମୋ ଇଚ୍ଛାଟାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ହିସାବରେ ପହଞ୍ଚେଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ । କାରଣ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଯେ ଯେତେ ପୁରୁଷର ବ୍ୟବଧାନ ଆଉ ନା କାହିଁକି ଆମ ଭିତରେ, ସେ ଆମକୁ ଚଳିଉପରି ଭାଇଭଉଣୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆତ୍ମୀୟତା ହେବ ଏବଂ ସେ ମୋତେ ନୀଚ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁବେ । ନା, ଆଉ । ଆଉ କିଛି ଦିନ ଯାଉ । ଦେଖିବା କେଉଁ ଆଡ଼ର ପାଣି କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି...

ଏହି ଭାବରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଟାଳିଦେଲି । ହେଲେ କାଳୀକାମୀଟା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଗଲା ଏବଂ ମୁଁ ତା' ଉପରେ 'ରାଗିଲି' ସେଥିଲାଗି । ମାହିଁକି ଛାଡ଼ିବା ଅଯଥାରେ ଏମିତି ଧପକିନି ହେଉଛି ତାକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ? ସ୍ଵତିକିବେଳେ ମୋର ମନେହୁଏ ମୁଁ ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ର ମାଡ଼ିବସିବି ତାକୁ । ଟୋକାଟା ଛିମିଛିକା ପ୍ରତିବାଦ କରିପାରେ ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ସେଥିକୁ ଆପଣ ନ ଥିବ । ମିଛେଇ ମାନିବ ନାହିଁ ସିନା, ସେ ବି' କ'ଣ ତା'ର ରଜୁଭାଇକୁ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି ହେଲେ କଲି ନାହିଁ । କେବେହେଲେ ତା' ଦେହକୁ ଛୁଇଁ ନାହିଁ ସେମିତି ଭାବରେ । କାହିଁକିନା ତା' କଥା ଛାଡ଼, ମୁଁ ଦାଦିଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବି କେମିତି ?

ନା, ମୁଁ ଦାଦିଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବି ନାହିଁ । ନେଉର । ହେଲେ ମୁଁ ଅନୁକୁ ଭଲପାଏ । ବେଶ୍, ତା'ହେଲେ ସେ କେବଳ ମୋର ସାନଭଉଣୀଟିଏ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ହେବ ରଜୁଭାଇର ସୁନାଭଉଣୀ । ହେଲା ? ମୁଁ ତା' ସୁଖ ପାଇଁ ସବୁକିଛି କରିପାରିବି । କେତେଥର ମୁଁ ଏଇ ଅକୁହା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଶୁଣେଇ ନାହିଁ ତାକୁ ? ହୁଣ୍ଡା କ'ଣ ତାକୁ ଶୁଣିପାରି ନ ଥିବ ? ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଥିବ... ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣିଥିବ...

ଆଉ ସେଇ ପଦକ ଦିନେ ମୁଁ କହିଲି ନାହିଁ କି ତା' ମୁହଁ ଉପରେ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ତା' ଶାଶୁଘରକୁ ଚଉଠି କୁଣିଆଁ ହୋଇ ? ତା' ଆଗରୁ ମୁଁ ମୋ ନୂଆ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍.-ପାସ୍ କରା ଠାଣି ଜମଉଥିଲି ତା' ଯାଆ ନଶୟ ଜାତୀୟ ନାରୀମାନଙ୍କ ଆଗରେ । କିନ୍ତୁ ତା' ଆଖିର ଲୁହ ମୋ ଛାତିକୁ କରତି ଦେଲା, ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କର ଭେଟ ହେଲା ଯେତେବେଳେ । ଆଉ ସେ ଲୁହ ଖାସ୍ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା । ବୁଦ୍ଧିମତୀ ମୋତେହିଁ ଦୋଷ ଦେଲା ତା' ମାରୁତି କାର୍‌ର ଯୌତୁକ ପାଇଁ, ଯଦିଓ ସେ ଯୌତୁକ ନେବ ନାହିଁ ମନା କରିଦେଇଥିଲା ଦାଦିଙ୍କୁ । ମୁଁ ମାନିଗଲି ମୋ ଦୋଷ । କହିଲି,—

ହଁ, ଇଏ ମୋରି ଭିଆଣ, ହେଲେ ତୋରି ସୁଖ ପାଇଁ । କାରଣ ଏଭଳି ବରଘର ମିଳେ ନାହିଁ ସହଜେ । ଗୋଟାଏ ମାରୁତି କାରର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ବେଶି ନୁହେଁ ତା' ଆଗରେ । ଭାବିଲି, ମୋ ସୁନାଉଡ଼ଣୀ ପାଇଁ ମୁଁ ଏତିକି ଯୋଗେଇ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ? କହିଲି ସେଇ ପଦକ, ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ । ମୋ ହୃଦୟ ଭିତରୁ । କିନ୍ତୁ ସେଇଠୁଁ ସେ ଯାହା କହିଲା, ହସତାଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଅଭଦ୍ରକ ପରି, ତାକୁ କ'ଣ ମୁଁ ସହଜେ ଭୁଲିଯାଇପାରିବି ? କହିଲା, —

“ତା’ହେଲେ କ’ଣ ଏଇ ସୁନାଲୁହ ଲାଖୁଥିବ ମୋ ଆଖିରେ ? ନା ତାକୁ ପୋଛିଦେବି ?”

ମୋ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଭାବି ନ ଥିଲି ସେ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ହେବ ମୋ ପ୍ରତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ତା’ର ସେ ଅଧିକାର ଅଛି ।

ହେଲେ ସେ ବୁଝୁଥିବ ଆଜି । ଯେ ରଜୁଭାଇ କିଭଳି ସୁଖ ଆଣିଦେଇଛି ତାକୁ । ରୋଜଗାରିଆ ସ୍ୱାମୀ ଆଉ ତିନିଟା ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ତା’ର ଏଇ ସୁନାର ସଂସାର, ଆମେରିକା ନାମକ ଭୂସ୍ୱର୍ଗରେ ।

ହଁ, ତୋ’ର ସେଇ ଗନ୍ଧିଆ ଲୁହ କେବେଠୁଁ ପୋଛି ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ କଥା । ଯଦିଓ ସେଇ ଦିନଠୁଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ଆଉ । ନିଉ ଇଅର୍ କାର୍ଡ୍ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ପଠଉ ପ୍ରତି ବର୍ଷ । ନାନା ଚାଲିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲୁ ସମବେଦନା ଜଣାଇ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଦେଖା ହେଉ ନ ହେଉ, ଆଉ ଚିଠି ଦିଆନିଆ ନାମମାତ୍ର ହେଉ ପଛକେ, ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ସୁଖୀ । ପୂରାପୂରି ସୁଖୀ । ଆଉ ସେଥିରେ ଯେ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଆସୁଛି ମୋ ମନରେ, ତା’ କୋଉଠୁ ବୁଝିବୁ ?

...ଏଥର କାହିଁକି ଦାଦିଙ୍କ ଚେହେରା ମୋଟେ ଭଲ ଦିଶୁ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଯେ ଆଜିକୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ହେଲା ପକ୍ଷାଘାତ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କଠାରେ ଚେହେରାର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଅବନତି ହିଁ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଦାଦା ବିଷାଦ-ସୁନ୍ଦର ବୁଦ୍ଧ ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ସେ ଆଜି ରୁଗ୍-ବିଷଣ୍ଣ ବୁଦ୍ଧଟିଏ ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ତଥାପି ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ଅବନତିଟା ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ଆଗେଇ ଯାଇଛି, ସତେକି... ସତେକି ଅବିଳମ୍ବେ ପରଦା ପକେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ତାରିଦା ଆସିଛି କେଉଁଠୁ (ନା,

ତା' ହୋଇ ନ ପାରେ !), ଏବଂ ଯେଉଁ ଭାବ ପୁଟିଉଠୁଛି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ, ତାକୁ ଯେ କୌଣସି ଧରଣର ବିଷାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । କହିଲେ କୁହ ଯନ୍ତ୍ରଣା ।

“ଦାଦା, କ’ଣ ଭାରୀ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ?”

“ଏ ?...”

ବାରମ୍ବାର ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲାଣୁ ବୃଦ୍ଧ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଅଜ୍ଞେଇ ଅଜ୍ଞେଇ,

“କ-ଷ୍ଟ । ହଁ, କ-ଷ୍ଟ ।”

“କେଉଁ ଜାଗାରେ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ? ସିଂସ୍ତରୁ ତାଜିବି ? ତାନ୍ତରକୁ ତକେଇ ପଠେଇବି ?”

ବୃଦ୍ଧ ହାତ ଉଠେଇ ବାରଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଓଠରେ ଦୁର୍ବଳ ହସଟିଏ ଦେଖା ଦେଲା । ସତେକି ଏଇ ପୁଅଟା ଯେତେ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ବି କଷ୍ଟର ‘କ’ ଅକ୍ଷର ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ସେଇଠୁଁ ରଜନୀଅବାବୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚଉକିଟା ଟାଣିନେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଶୀର୍ଷ ଶିରାଳ ହାତକୁ ଆଉଁଶିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏକପ୍ରକାର କୃତକୃତ୍ୟ ଭାବ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା । ଠିକଣା ସମୟରେ ଏଇ ‘ବୁଢ଼ାବାପ’ଟିର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆସିଲା ପରି । ଏଭଳି ସୁଯୋଗ ମିଳେ ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ ସହଜେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ସେଇ ତାନ୍ତରାଣୀ ବନ୍ଧୁ ଜଣକ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ରହିଥାଏ ଏବଂ ସେ ଏହିପ୍ରକାର ସେବା କରୁଥାଏ ତାଙ୍କର । କରି ଚାଲିଥାଏ । ଜଣେଇ ଦେଉଥାଏ ଯେ ଇଏ ତା’ରି ଇଲାକା, ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ସେଇଠୁଁ ରାଗ ଆସେ ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କ ମନରେ । ତମେ ଖୁଡ଼ୀ ନୁହଁ, ଯେ ଚାଲିଗଲେଣି ଚାରିପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲା । ତମେ ଅନୁ ନୁହଁ ଯେ ଦୂରବିଦେଶରେ ଅଛି, ଘରକୁ ଆସିପାରି ନାହିଁ ଅନେକ ଦିନ ହେବ । ଏଇ ସୁଯୋଗରେ ତମେ ମାଡ଼ି ବସି କରିବ ଏଇ କାମ, ଆଉ କାହାକୁ କରିବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ? ହେଲେ ସେ କ୍ରୋଧ ସମ୍ବରଣ କରି ନିଜକୁ ବୁଝେଇ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ଏଇ ତାନ୍ତରାଣୀ ବନ୍ଧୁ ଜଣକ ଆଜିକାର ନୁହନ୍ତି, ଅନେକ ଦିନ ତଳର ଏବଂ ଜଣେ ନାରୀ । ତେଣୁ ଦାଦିଙ୍କର ସେଦିଗରେ କିଛି ଦୁର୍ବଳତା ଥାଇପାରେ, ତାହା ଖରାପ ଧରଣର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ । ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କିଛି ଅଧିକ ବିଶେଷ ମିଳୁଥିବ ହୁଏତ, ବାନ୍ଧବୀଙ୍କ ହାତ ଆଉଁଶାରୁ । ଫାଇନ୍ । ଆଇ ଡୋଣ୍ଟ ମାଇଣ୍ଡ୍ ।

ଯାହାହେଉ ଆଜି ସେଭଳି କୌଣସି କାରଣ କି ସଫେଇକୁ ମାନିନେବାକୁ ପଡୁ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି କାରଣରୁ ମ୍ୟାଡାମ୍ ଆସିନାହାନ୍ତି ଆଜି । ଧନ୍ୟବାଦ । ତେଣୁ ପୁରୁରାରୁ ବଳି ପୁଅ ରଙ୍ଗୁ ତା' ଦାଦିଙ୍କର ସେବା କରୁଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି, ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭବତଃ କିଛିଟା ଦୂର କରି ପାରୁଛି । ଦେଖୁନା' ସେ କେମିତି ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଛନ୍ତି, ଆରାମରେ ଶୋଇଗଲା ପରି ?

କିନ୍ତୁ ବ୍ରଜବାରୁ ହଠାତ୍ ଆଖି ଖୋଲି ଅନେଇଲେ ରଙ୍ଗନାଥବାରୁକୁ । କଟମଟ ଢୋଇ ଅନେଇଲେ, ନୂଆ ଦେଖିଲା ପରି ।

ପୁଣି ରଙ୍ଗନାଥବାରୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ତାଙ୍କ ପାଟି ଖୋଲି ଆସୁଛି, କିଛି କହିବେ ବୋଲି । ହେଲେ ସେ କିଛି କହିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଦାଦିଙ୍କ ହାତକୁ ମୁଠେଇ ଧରିଲେ ଏବଂ ପଚାରିଲେ—

“ଦାଦା, କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ? କୁହ । ଖାଲି ମୁଇଁ ଅଛି ଏଠି, ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।”

ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କ ଓଠରୁ ବାହାରିଲା ଧୀରେ ଧୀରେ—

“ଅନୁ ଭଲ ଅଛି ତ ?”

ଅନୁ ଭଲ ଅଛି ତ ? ଇଏ କିଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ଦାଦିଙ୍କର ? ଅନୁର କ'ଣ ହୋଇଛି କି ? ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ପଚାରିଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ,

“ହଁ । ମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ଥିବ । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ଖବର ପାଇ ନାହିଁ ତା'ଠୁ କେତେଦିନ ହେଲା । ଆପଣ କିଛି ଶୁଣିଥିଲେ କି କାହାଠୁଁ ?”

ବ୍ରଜବାରୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲେ ଅସହିଷ୍ଟତାର ଭଙ୍ଗୀରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୋତାର ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନଟା । ତା'ପରେ କିଛି ସମୟ ତୁପ୍ପ ରହିଲା ପରେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ,

“ତୋ ପାଖକୁ ସେ ଚିଠି ଦିଏ ନା ? ସୁଖରେ ଅଛି ତ ?”

ଏଥର ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ବୁଝିଲେ ଯେ ଇଏ ହେଉଛି ସ୍ନେହାତୁର ବାପର ମନ । ଯାହା ଏମିତି ଅଯଥାରେ ବାଉଳା ହୋଇଉଠେ ଜୀବନମରଣର ସନ୍ଧିକ୍ଷଣରେ ଯଦିଓ ସେଭଳି ସନ୍ଧିକ୍ଷଣ ଆସିଗଲାଣି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ସେ ଆଗଭର ହୋଇ ଏବଂ ସତମିଛର ଭାଗମାପକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି କହିଲେ,

“ହଁ, ହଁ, ଚିଠି ଦିଏ । ଆଉ ବେଶ୍ ସୁଖରେ ଅଛି । କେଉଁଥିରେ କିଛି ଉଣା ନାହିଁ । ଆପଣ କିଛି ଚିଠି ପାଇଥିଲେ କି ଏବେ ତା'ଠୁଁ ?”

ରଜନୀଧରକୁ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ଜିନିଷଟା । ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ବାର୍ତ୍ତାଲାପ, ଯାହାର ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ କି ମୁଣ୍ଡ ନାହିଁ । ଏବଂ ଦାଦି ତାଙ୍କର ଆଶ୍ୱାସନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଲେ କି ନାହିଁ, ତା ବି' ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷ କ'ଣ ଏମିତି ବାଉଳା ହୋଇ ଉଠନ୍ତି, ବୁଢ଼ା ହେଲାଣି ?...

ଫେରନ୍ତା ବାଟରେ ଏମିତି ଭାବି ହେଉ ହେଉ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଗୋଟାଏ ଖୁଆଲ୍ ଆସିଲା ବୁଢ଼ାଙ୍କ ବାଉଳାପଣକୁ ନେଇ । ଆଜି ଏତେଦିନ ପରେ ଦାଦି କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ଯଦିଓ ତା'ର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ, ଯେ ସେ ଭୁଲ୍ କରିଛନ୍ତି ଅନୁକୁ ବାହା ଦେଇ ସେଠି ? ଅନୁ ସେଠି ତିନୋଟି ପିଲାଙ୍କ ମାଆ ହୋଇ ଦିବ୍ୟସୁଖ କରୁଛି, ତା'ର ଯେତେକ ପ୍ରମାଣ ପାଇସାରିଲା ପରେ ବି ? ଏବଂ ଯେହେତୁ ମୁଞ୍ଚି ଥିଲି ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ପରାମର୍ଶଦାତା ଏଇ ବାହାଘରକୁ ଠିକଣା କରିବା ଦିଗରେ, ମୋତେ ହିଁ ପଚରାଯାଉଛି ଏମିତିକା ପ୍ରଶ୍ନ, ଆଜି ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ପାଇଲାଣି ? ହେ ଭଗବାନ !

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଅନୁର ଚିଠିରେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଥିବ (କଣ ମିଛୁଟାରେ ସାହିତ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ ?) ଆଉ ଯାବତୀୟ ଗେହ୍ଲାଝିଅ ସୁଲଭ ଅଭିମାନ, ତା'କୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଲେ କି ଆମର ବିଜ୍ଞପ୍ରବୀଣ ମାଷ୍ଟର ଦାଦି ? ରକ୍ଷା କର !

କେଉଁ ଉପାୟରେ ଏଇ ନୂଆ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିହେବ, ତା'ର ବାଟ ପାଇଲେ ନାହିଁ ରଜନୀଧର । ହେଲେ ସେ ବିଚଳିତ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଫାଇଲ ପରି ତା'କୁ ମଧ୍ୟ ନାଲିଫିତାରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ସମ୍ଭବରେ । “ହଉ, ହଉ, ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ବରିଷ୍ଠ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସର୍ ରଜନୀଧର ମହାପାତ୍ରକୁ ଜଣା କେମିତି ନାନାଦି ଦୃଢ଼କନ୍ଦଳକୁ (ତା' ନିଜ ମନର ହେଉ କି ବାହାରର, ଅଫିସ୍‌କାମ କିମ୍ବା ଘରକାମକୁ ନେଇ) ସୁରୁଖୁରୁରେ ସମାଧାନ କରିନେବାକୁ ହୁଏ ।”

ଘରକୁ ଫେରିଲା ପରେ ରଜୁବାରୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ବେଶ୍ କେତୋଟି ଚିଠି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ତାଙ୍କ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ସେସବୁକୁ ଓଲଟାଉ ଓଲଟାଉ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଚିଠିକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ବିଚ୍ଛାରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । କାରଣ ବିଦେଶରୁ ଆସିଛି ଏଇ ଚିଠି । ପୁଣି ଅର୍ଡିନାରୀ ଡାକରେ ନୁହେଁ, କୋରିଅର ଯୋଗେ । ଯେମିତିକି କଥାଟା ନିହାତି ଜରୁରୀ । ପଠେଇଛି କିଏ ନା — ଅନୁପମା ରାଏ, ୩୩୪ ସନରାଇଜ୍ ଜୁଲାଇଭର୍, ନିଉୟର୍କ”...

ଚିଠିଟାକୁ ତତ୍ତ୍ୱସ୍ଥାତ୍ ଆକ୍ରମଣ କରି ପଡ଼ିଦେବାରେ ବିଶେଷ ସମୟ ଲାଗିଲା ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କୁ । କିନ୍ତୁ ତା'କୁ ସେ ମାତ୍ର ଅରକରେ ସାରି ଦେଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅରକୁ ଦି'ଅର ତିନିଅର ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ସେଥିରେ ଯେଉଁ କଥାବସ୍ତୁ ଥିଲା, ଯାହା କେବଳ ଅନୁ ପରି ଗୋଟିଏ ସୁନାଭଉଣୀ, ପାଗଳା ସୁନାଭଉଣୀ ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରେ, ତା'କୁ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପଡ଼ିସାରିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଚିଠିଟାକୁ ମୁଠେଇ ଧରି ଏବଂ ପ୍ରଳୟିତ ମୁରୁକି ହସାଦେଇ ।

ହେଲେ ଗୋଟିଏ କଥା ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ତାଙ୍କର, ଦାଦିଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବା ଲାଗି —

ଏଇ ଯେଉଁ ଚିଠି ଆସିଛି ତା'କୁ ଯଦି ତମେ ପଢ଼ନ୍ତନା ଦାଦି, ତା'ହେଲେ ବୁଝନ୍ତ ଯେ ତମ ନାକକାନ୍ଦୁରୀ ଝିଅର କେତେ ବୁଦ୍ଧି ହେଲାଣି । ଆଉ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଦରଦ ତା'ର ତା' ପିଲାଦିନର ରଜୁଭାଇ ପ୍ରତି । ଯାହାକୁ କି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ପାଇଁ ସେ ତା'ର କୋଉ ସୁନୀଅପା, ମହିମାମୟୀ ବିଦେଶିନୀଟିକୁ ପହୁଞ୍ଚେଉଛି ଆଣି ମୋ ପାଖରେ । ଯିଏ ଏଭଳି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାରୀ, ତା'କୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ କୁହ ବା ଆତ୍ମବଢ଼ିମା, ସେ ସୁଖରେ ଅଛି କି ନାହିଁ ବୋଲି ପଚାରୁଛ ତମେ ?

ଚାରି

“...ଏଇ ଯେଉଁ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ଆଣି ପହୁଞ୍ଚେଉଛି ତମ ପାଖରେ, ସେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅ ଏବଂ ଆମରି ଅଞ୍ଚଳର । କଲେଜରେ ପଢୁଥିଲେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ମାତ୍ର ବର୍ଷେ ସିନିୟର । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋର ସାଙ୍ଗ ବୋଲି କହିଲେ ଭୁଲ୍ ହେବ, ସେ ମୋର ସୁନୀଅପା । କେବଳ ମୋର ନୁହେଁ, ଆଉ କେତେ ଝିଅଙ୍କର, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆମ ବଡ଼ଭଉଣୀ ତଥା ନେତ୍ରୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲୁ ସର୍ବାଙ୍ଗକରଣରେ । ଯେକୌଣସି ଅନ୍ୟାୟ ଅବିଚାର ତାଙ୍କ ନଜରକୁ ଆସିଲେ ସେ ଅଞ୍ଜାଭିଡ଼ି ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି ତା'ର ପ୍ରତିକାର ଲାଗି ଏବଂ ଆମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ । ଏବଂ ତମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ ରଜୁଭାଇ, ଆମର ସାହସ ଏମିତି ବଢ଼ିଯାଏ ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ପାଇଲେ ଆଉ ଆମ ପାଟି ଫିଟିଯାଏ, ଯେ ଖାଲି ମାଷ୍ଟରମାନେ ନୁହେଁ, ଆମେ ନିଜେହିଁ କାବା ହୋଇଯାଉ । ସେଇଠୁଁ କୃଚିତ୍ ସେମାନେ ଆମର ଦାଦିଙ୍କୁ ଟାଳି ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

ହେଲେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ପାଇଁ କ୍ଷମା କରିବ, ସେ କେବଳ ଆମର ନେତ୍ରୀ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଆମର ବଡ଼ଭଉଣୀ । କେଜାଣି କେତେ ଝିଅ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖକଷ୍ଟର

କାହାଣୀ ଶୁଣେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଏବଂ ଫେରିଆସିଛନ୍ତି କୋଉ ନିଧି ମିଳିଗଲା ପରି । ମୋତେ ବି’ ମିଳିଛି ଯେ ! କିନ୍ତୁ ମଜା କଥା ହେଉଛି ଯେ ମୋତେ ବିଶେଷ କିଛି କହିବାକୁ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି ସେ ସବୁକିଛି ବୁଝିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସେଇଠୁଁ ସେ ମୋତେ ଆଉଁଶିଦିଅନ୍ତି । ତା’ପରେ ମୁଁ କ’ଣ କୁହେ ନ କୁହେ ଏବଂ ସେ କିଭଳି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ମୋତେ ମିଳିଯାଏ, ମୁଁ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଆସିଥିଲି । ସତରେ ଅତି ଅପରୂପ ମୋର ଏଇ ସୁନାଅପା ଜଣକ...”

ରଜନୀଅବାରୁ ଚିଠିଟାକୁ ପୁଣି ଆଉଥରେ ପଢୁଥିଲେ ତା’ପରଦିନ ସକାଳେ । କାରଣ ସେ ତାଙ୍କ ବିସ୍ମୟବୋଧକୁ ଜାଣିପାରୁ ନ ଥିଲେ ସହଜେ । ଯେଉଁ ସୁନାଉଡ଼ଣୀ ତା’ ‘ସୁନାଲୁହ’ ପୋଛିଦେଲା ଦିନୁ କୃଚିତ୍ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିଛି ମୋ ପାଖକୁ, ନିଉଜଅର୍ କାର୍ଡ୍ ପଠେଇବା ଛଡ଼ା (କଣ୍ଡୋଲେନ୍ସ ଲେଟର କଥା ଛାଡ଼ିଦିଅ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବି’ ସେ ବିଶେଷ କିଛି କହି ପାରି ନ ଥିଲା), ତା’ର ହଠାତ୍ ଏଇ ବାଚାଳତା କାହିଁକି ?

ତା’ଛଡ଼ା... ମୁଁ ବାଦ କରୁ ନାହିଁ ତୋ ସୁନାଅପା ସାଙ୍ଗରେ ଯେ ତୁ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲ ପାଉ, ତୋ ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଉଡ଼ଣୀ ପରି । ସେଥିରେ ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ବି’ ତୋର ‘ଖୋଦ୍’ ବଡ଼ଭାଇଟିଏ, ଆଉ ତୁ ମୋତେ କିଛି କମ୍ ଭଲ ପାଉନା ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଲୋକଟିକୁ ତୁ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ସିଂହାସନରେ ବସେଇଛୁ କାହିଁକି ? କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ତମମାନଙ୍କ ଲିଡର୍ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସେ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ରାଣୀ ଦୁର୍ଗାବତୀ ବନିଗଲା ନା ଝାନ୍ସୀ କା ରାଣୀ ? ଏମିତି କେତେ କଲେଜ ଲିଡର୍ ବାଟରେ ପଡ଼ି ହାଟରେ ଗଡ଼ଗଡ଼ଉଛନ୍ତି, ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି ବିଚରା କିରାଣି କି ଘରଣୀଟିଏ ହୋଇ । ସେହି ହିସାବରେ ଇଏ ଅବଶ୍ୟ ପାଠୋଇ ପଣରେ ବେଶ୍ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଉଠିଛି, ଆମେରିକା ଯାଇ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କୋଉ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅ କ’ଣ ଆମେରିକା ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ନା ଡକ୍ଟରେଟ୍ କରିନାହାନ୍ତି ? ଖାଲି ଯା’ରି ପାଇଁ ସିଂହାସନଟିଏ ଲୋଡ଼ା ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ରଜୁବାରୁକୁ ହସ ଲାଗିଲା ଯେ ଏହିଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ସହଜେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିବ ବୋଲି ଅନୁ ବୋଧହୁଏ ଆଗତୁରା ଗୋଟାଏ ସଫେଇ ବାଢ଼ିଦେଇଛି ତା’ ସୁନାଅପା ତରଫରୁ । ଲେଖିଛି —

“...ଆମେ କ’ଣ ରାଗୁ ନାହିଁ ଆମ ବାପାମାଆଙ୍କ ଉପରେ ? ଆମ ସମାଜ ଉପରେ ? ଯେ ଆମପ୍ରତି ଏଭଳି ଅବିଚାର କରାଯାଉଛି ? ଆମେ ଅସ୍ବସ୍ତ

ରାଗିଆସିଛୁ ଆମ ପିଲାଟି ଦିନୁ, ହେଲେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଯଥାବିଧି ବିଦ୍ରୋହ କରିପାରି ନାହିଁ । ବିଦ୍ରୋହ କଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ, ଆମେ ନିଜେହିଁ କଷ୍ଟ ପାଇବୁ, ଏଇ ଭୟରେ । ଛଳବିଶେଷରେ ଏହି ‘ଭୟ’ ହିଁ ବୁଦ୍ଧିମାନର ଲକ୍ଷଣ ହୋଇପାରେ, ଅବିଚାରର ସତମିଛ ଏବଂ ବିଦ୍ରୋହର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାକୁ ନେଇ । ସେଇ ହିସାବରେ ସୁନୀଅପା ଯେ ସବୁବେଳେ ଠିକ୍ କାମ କରନ୍ତି, ତା’ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି ସେ ନିଜେ ଯଦି ଭାବିଲେ ଯେ ଇଏ ହେଉଛି ଅନ୍ୟାୟ, ଅବିଚାର, ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ, ତାକୁ ବିଦ୍ରୋହ କୁହ ବା ଆଉ ଯାହା । ଭୟ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ତାଙ୍କ ଅଭିଧାନରେ ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ‘କିଏ କ’ଣ ଭାବିବ’, କାଲେ ତାଙ୍କ ଇମେଜରେ ଆଞ୍ଚ ଲାଗିବ, ଏହିପ୍ରକାର ଭୟ । କୋଉ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅ ଯାହାର ମାନସିକତାରେ ଏଇ ତିନୋଟି ଶବ୍ଦର ମାଳା ସମୟରେ ଗୁଚ୍ଛା ହୋଇ ରହିଛି, ତା’ ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ, ମୁଗ୍ଧ ନ ହୋଇ ରହିପାରିବ କହିଲ, ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଭଉଣୀ ପ୍ରତି ?...”

ସଞ୍ଚିତ ରଜନୀଅବାବୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଉତ୍ତରଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । କହିଲେ, ଠିକ୍ କହିଛୁ ଲୋ ଅନୁ । ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛି ତମମାନଙ୍କ ମୁଗ୍ଧତାବର । କିନ୍ତୁ ସେହି କାରଣଟା ଖାଲି ଓଡ଼ିଆ ଝିଅଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ପୁଅଙ୍କ ପ୍ରତି ନୁହେଁ,— ବୁଝିଲୁ ? ଯାହାହେଉ ସେ ପଢ଼ିଗଲେ ।

“...ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କ ହାତଗୋଡ଼ ପୋଡ଼ିଯାଇଛି, ସେ ଲହୁଲୁହାଣ ହୋଇଛନ୍ତି, ହେଲେ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ କେବେହେଲେ ତା’ର ଏଇ ସ୍ବଗୁଣକୁ କୋହଳ କରି ନାହିଁ, ସାଲିସ୍ କରି ନାହିଁ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ।

କଲେଜପଢ଼ା ସରିଲା ପରେ ପ୍ରଥମ ଦେଖା ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ମୋ ବାହାଘରର ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ପରେ, କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ଗୋଟାଏ ସ୍କୁଲର ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ ହେଲେଣି ଏବଂ ମୁଁ ଦେଖିଲି ସେ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ ସାମ୍ନାରେ ଧାରଣା ଦେଉଛନ୍ତି କେଉଁ ଶିକ୍ଷକଧର୍ମାଘଟରେ ସାମିଲ୍ ହୋଇ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କେମିତି ମୋତେ ଲାଗିଲା, ବିଶେଷତଃ ସେ ଯେତେବେଳେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଯା’ ଭିତରେ ବାହା ହୋଇ ସାରିଲେଣି ଓ ତାଙ୍କ କୋଳରେ ପୁଅଟିଏ, ଯେ ସେ ପୂର୍ବର ସୁନୀଅପା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ତେଜ ମଉଳି ଯାଇଛି । ସେ ଆମରିମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ହେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । ଆଉ ଏଇ ଧର୍ମାଘଟ ସେବେକା ବିଦ୍ରୋହ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ କେବେହେଲେ, କାରଣ ଏଥିରେ ଅଛି ତୁଚ୍ଛା ପେଟପାଟଣାର ସ୍ବାଧି । ଦୁଃଖ ହେଲା ମୋ ମନରେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ

ମୁଁ ତ ଦି'ଦିନର ବୋହୂ, ତାଙ୍କ କାରରେ ବସି ଯାଉଛି ଗୋଟାଏ ଜାଗାକୁ । ମୁଁ ବେଶି ସମୟ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ । ପଳେଇ ଆସିଲି ସେଠୁଁ, ତାଙ୍କର ଏଇ ଅଧୋଗତିକୁ ଦେଖି ନ ପାରିଲା ପରି ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଥିଲି । ଆଜନ୍ତୁ ବିଦ୍ରୋହିଣୀର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ, ହୋଇ ନ ପାରେ । ଏଠିକି ଆସିବାର ପ୍ରାୟ ତିନିବର୍ଷ ପରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଫୋନ୍ ଆସିଲା ତାଙ୍କ ପାଖରୁ, କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆରୁ । କ'ଣ ନା ସେ ବିଦେଶକୁ ପଳେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି ଏଇଠି ରହିବେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ । ଏଠି କ'ଣ କରିବ ବୋଲି ପଚାରିଲି । ସେ ହସି ହସି କହିଲେ ଯେ ସେ ଏଠିକି ଆସିଛନ୍ତି ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ବାଧୀନ ହେବା ଲାଗି ।

ସେ କେତେଦୂର ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇପାରିଲେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା ଭଳି, ତା' ସେ'ଇ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନେକ କିଛି କରିପାରିଛନ୍ତି ଏଠିକି ଆସି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏଇଠି ପୁଣି ଥରେ ଏମ୍.ଏ. କଲେ, ତା'ପରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଏବଂ ତା' ଉତ୍ତାରୁ ପୋଷ୍ଟ-ଡକ୍ଟରେଟ୍, ସରକାରୀ ସ୍କୁଲାର୍‌ସିପ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ । ସେଇଠୁଁ ବର୍ଜଲି ୟୁନିଭର୍ସିଟିରେ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଫେସର, ଏଇକ୍ସଟି ଆସୋସିଏଟ୍ ପ୍ରଫେସର... ଆମ ସୁନୀଅପା ଗୋଟାଏ ମସ୍ତ ବିଦୂଷୀ ହୋଇଗଲେଣି ।

କିନ୍ତୁ ତମେ ବିଶ୍ବାସ କରିବନି ରଜୁଭାଇ, ମୁଁ ତିଳେହେଲେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଚେହେରା ଚରିତ୍ରରେ, ଏଭଳି ବିରାଟ ସଫଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ । ତାଙ୍କ ଚେହେରା ତ ତମେ ନିଜେ ଦେଖିବ । ମୋତେ ତ କାଳୀକାନ୍ତ ବୋଲି ଚିଡ଼ିଉଥିଲ, ଦେଖିବ ସେ ସେଦିଗରେ କିଛି ଉଣା ନୁହନ୍ତି । ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ାରେ ପ୍ରାୟ ମିଶିଯାଆନ୍ତି ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଭାବିଥିଲି କାଳେ ଟିକିଏ ମୋଟେଇଯିବେ ଏଠିକି ଆସିଲା ପରେ । କିନ୍ତୁ ନା, ସେ ସେମିତି ଫିଟ୍ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଆଜିଯାଏଁ । ତାଙ୍କ ବୟସ ପଇଁଚାଳିଶ ହେବଣି ଅନ୍ତତଃ । କିନ୍ତୁ ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ ଗଡ୍, ନାଆଁକୁ ଚକ୍ଷମା ଲଗଉଛନ୍ତି ସିନା, ତାଙ୍କ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଦି'ଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପରଦା ତଳେ ରହିବାକୁ ନାରାଜ । ଏବଂ ସେଇ ଚାହାଣିର ତେଜକୁ ନେଇ ସେ ତଥାପି ସେମିତି ହସନ୍ତି, ହସାନ୍ତି, ଚିଡ଼ାନ୍ତି, ଏବଂ ସାହସ ଦିଅନ୍ତି ତମକୁ । ହେଲେ ତେଜଟାକୁ କେତେ ନରମ କରିଦିଅନ୍ତି ତମ ପାଇଁ, ଦରକାର ହେଲେ ! ସାନଭଉଣୀକୁ ଆଉଁଶି ଦେଲା ପରି । ଠିକ୍ ଆଗ ଭଳି ।

ଭାବୁଛ କି ବିଦ୍ରୋହିଣୀର ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିବ ଏତେ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିରେ ପୋତି ହୋଇ ସାରିଲା ପରେ ? ନା । ଏଠି ମଧ୍ୟ ୟୁନିଭର୍ସିଟିର କ୍ୟାମ୍ପସରୁ

ସେ ବାହାରିଆସିଛନ୍ତି କେତେଥର, ନାନାଦି ବିଦ୍ରୋହର ବାର୍ତ୍ତାବହ ହୋଇ, ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି । ପରମାଣୁ ବୋମାର ରାଜନୀତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆପଣା ଗର୍ଭପାତ ବିଷୟରେ ନାରୀର ସ୍ବାଧୀନତାକୁ ନେଇ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ସେ ଖାଲି ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସତାକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ପାଠପଢ଼ା ଓ ପାଠପଢ଼େଇବା ବେଳେ । ଅନେକ ବିଦ୍ରୋହର ଦାୟିତ୍ବ ଆଗକୁ ରହିଛି ତାଙ୍କ ପାଇଁ । ମୋତେ ଥରେ କହିଲେ ପରା ? — ବୁଝିଲୁ ଅନୁ, ମୁଁ ଖାଲି ପୁଞ୍ଜି ଜମେଇବାରେ ଲାଗିଛି ଏଇକ୍ଷଣି, ଧନର ଆଉ ଜ୍ଞାନର । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ଖଟେଇ ନ ପାରିଲେ ମୁଁ ଆସିଲି କାହିଁକି ଏଠିକି ? କ’ଣ ଏଇ ସ୍ବାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ?

କେମିତି ସେ ତାଙ୍କ ପୁଞ୍ଜି ଖଟେଇବେ, ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ କ’ଣ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ତାକୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ସେକଥା । ହୁଏତ ସେ ନିଜେ ବି’ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ବାସ, ସେ ଏକ ବିରାଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପୋଷି ରଖୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନରେ, ଯାହା ଆପେ ଆପେ ପ୍ରକଟିତ ହେବ । ତାଙ୍କ ଅସଲ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି ଏଇକ୍ଷଣି । ହସିବ ନାହିଁ ରଜୁଭାଇ, ତମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଜାଣିବ । ବୟସର ଭାରୀପଣ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଦେହରେ, ମୁହଁରେ, ତାଙ୍କ ଚାହାଣିର ଅମଳିନ ଦୀପ୍ତିରେ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ପୂରାପୂରି ଉନ୍ମୁଖ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ରହିଛି ଅନେକ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ।

ତମେ ବୋଧହୁଏ ପଚାରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବ ଏଇକ୍ଷଣି, ଯେ ଓକେ ଡିଅର୍ ଅନୁ, ତୋ ସୁନାଅପାର ଏଇ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ପାଇଁ ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ, କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଗରେ କାହିଁକି ବଖାଣୁଛୁ ଏତେ କଥା, ମୋତେ କ’ଣ ମିଳିବ ସେଥିରୁ ? ଆଉ ତୁ କାହିଁକି ଏମିତି ହମହମ ହେଉଛୁ, ତାକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଚିହ୍ନା କରେଇଦେବା ପାଇଁ ?

‘ତା’ର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ ରଜୁଭାଇ, ଯାହା ତମର ମାଜିଷ୍ଟ୍ରି ମନକୁ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ପାଲଟା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଛି ତମକୁ — ସେ ଯେମିତି ମୋର ସୁନାଅପା, ତମେ କ’ଣ ସେମିତି ମୋର ରଜୁଭାଇ ନୁହଁ ? ସେତିକି ନିଜର ନୁହଁ ? ତେଣୁ ମୁଁ ଯଦି ଚାହିଁଲି ତମ ଦି’ଜଣକର ଭେଟ ହେଉ ବୋଲି, ମୋର ସେଇ ସ୍ବାର୍ଥ କ’ଣ ଯଥାର୍ଥ ନୁହେଁ ? କହିବାକୁ ଗଲେ ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ?”

ରଜନୀଅବାବୁ ଅମଳି ଗଲେ ଏଇଠି ।... ମାର ଗୋଲି ସେ କାହାକୁ ସିଂହାସନରେ ବସାଇଲା କି ନ ବସେଇଲା (ମୋତେ କୋଉ ଜାଣିଛି ମୋ ବଡ଼ଦିନେ, ମୋ

କର୍ମକାରୀବନରେ, ଯେ ସେ ଭେଦ ପାଇବ ମୋ ରଜାପଣିଆର ?) କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭଲପାଇବାଟା ହିଁ ଲକ୍ଷେଟଙ୍କା । ଅଧାଙ୍କ ଯୁ, ମାଲ ତିଅର୍ ଅନୁ, ସେଇ ମୋର କୋଠସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିବ, ମୁଁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ... ସେଇଠୁଁ ସେ ମନେ ପକେଇଲେ ତାକୁ । ସତର ଅଠର ବର୍ଷ ତଳର ତା'ର ସେଇ ଛନଛନିଆ ଚେହେରା ଆଉ ନ ଥିବ ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ ତା' ସ୍ୱଭାବରେ ଯେଉଁ ଚପଳତା ଥିଲା, ଚପଳତା ଆଉ ଚତୁରତା, ତା' ସାଜକୁ ଯେତେକ ରାଗଅଭିମାନର ମିଶ୍ରିମିଶ୍ରିକା ବ୍ୟଞ୍ଜନା, ତା'ର କୁତୁକିତ, କୁଳୁକୁଳୁ ଭାବ କ'ଣ କେବେହେଲେ ସରିଯାଇଥିବ ?

ଭଲପାଇବାର ଏଇ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଅନୁଭବ ପରେ ରଜୁବାରୁ ଚିଠିର ଶେଷ ଅଂଶଟାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ ଆଉ । ବେକାର ! ଲେଖିଛି ଯେ ତା'ର ଏଇ ମହାୟସୀ ସୁନାଅପା ଇଣ୍ଡିଆକୁ ଆସିଛନ୍ତି ଏବେ, କେଉଁ ଗୋଟାଏ ରିସର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟରେ, ସେଇ କାମରେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ଆସିବେ, କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ ବି' ଆସିବେ ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଛି ତା' ରଜୁଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି । ପୁଣି କ'ଣ ନା ତା'ର 'ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି' ହୋଇ ! ଆଉ ସେହି ଉଦ୍ଦାରଚେତା ଉଦ୍ରମହିଳା ବି' କୁଆଡ଼େ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେଥିରେ । ଧନ୍ୟୋଃସ୍ତୁ !

ହୁଣ୍ଡୀ, ଏତିକି ବୁଝିପାରୁନୁ ଯେ କାହିଁ ମୋ କୁନୁମୁନିଆ ସୁନାଉଡ଼ଣୀଟା, ଆଉ କାହିଁ ଏଇ ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା, ଫିଟଫାଟ୍ ଏବଂ ତଥାକଥିତ ପଣ୍ଡିତଆଣୀ ଡକ୍ଟର ସୁନାତି ସାହୁ, ଯେ ସେ ତୋର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇପାରିବ ମୋ ପାଇଁ, ତା'ପ୍ରତି ତୋର ଯେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଉ ଭକ୍ତି ଆଉ ନା କାହିଁକି ? ଆଉ ତା' ଆଖିର ଆଲୁଅ ଯେତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଉ ପଛେ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ତାକୁ ନେଇ ? ମୋ ମନଗହନର କେଉଁ ଅନ୍ଧାରଟା ଆଲୁଅ ହୋଇଯିବ ସେଥିରେ ?

କିନ୍ତୁ ଚିଠିରେ ଲେଖାଥିବା ଗୋଟାଏ ଚେତାବନୀ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ବିଚିତ୍ର ଲାଗିଲା । ଲେଖିଛି— “ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଭେଟ ହେଲା ପରେ ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ କଥା ଗପିବାକୁ ଚାହିଁବ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଦେଶବିଦେଶର ନାନାଦି ବିଷୟ ଯାହାକି ଆଶା କରାଯାଏ ଦି'ଜଣ ବିଦ୍ୟାରୁଦ୍ଧିସମ୍ପର ଓଜନିଆ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ, ସମାଜ ଯାହାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁରହିଛି କେତେ କ'ଣ ଶୁଣିବ ଆଉ ପାଇବ ବୋଲି । ଛାର ଘରଣୀଟାଏ, ମୁଁ କ'ଣ ବୁଝିବି ସେଥିରୁ ? ହେଲେ ମୋର ଗୋଟାଏ ଅନୁରୋଧ ଅଛି ରଜୁଭାଇ । ତମକୁ ମୋ ରାଣ, ତାଙ୍କୁ କିଛି ହେଲେ ପଚାରିବ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ, ମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଓ ପିଲାଛୁଆଙ୍କ ବିଷୟରେ । ସେଥିରେ ତାଙ୍କର କିଛି ଲାଜ କରିବାର ଅଛି କି ସେ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି

ଭାବିବେ, ତା' ନୁହେଁ । ମୋଟେ ନୁହେଁ । ସେଥିର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାଳେ ସେ ଭାବିବେ ଯେ ତମେ ତାକୁ ଜେରା କରିବାକୁ ବସିଛ ସେ ବିଷୟରେ, ଏଣୁତେଣୁ ବାରକଥା ଶୁଣି, ମୁଁ ସେଇଲାଗି କହୁଛି ଏକଥା । ସେ ଯଦି ନିଜ ଆତ୍ମ କୁହନ୍ତି କିଛି, ସେକଥା ଭିନ୍ନ । ହେଲେ ସେଆଡ଼କୁ ନ ଗଲେ ଭଲ । ମୋ ସୁନାଅପାଠି ଯେଉଁ ବଡ଼ପଣ ଅଛି, ଆଉ ସେ ଯେଉଁ କୃତିତ୍ୱ ହାସଲ କରିଛନ୍ତି, ନିଜର ତଥା ଜନସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ ଦିଗରେ, ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନଟା ନିହାତି ସାମାନ୍ୟ, ଇତରସାମାନ୍ୟ, ଆଉ ଅବାହର ନୁହେଁ କି ?''

ଅବଶ୍ୟ ! ରଜନୀଅବାବୁ ବିଦ୍ରୁପାତ୍ମକ ମନ୍ତବ୍ୟଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମନେ ମନେ । ଗାନ୍ଧୀ, ନେହେରୁ, ଲେନିନ୍, ଆବ୍ରାହାମ୍ ଲିଙ୍କନ୍ ଆଦି ମହା ମହା ଜନନାୟକମାନେ ଯାହା କରିଯାଇଛନ୍ତି, ଆମ ସଂସାରର ପ୍ରଗତି ପାଇଁ, ତା'ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ତାଙ୍କ ଲଭ୍-ଲାଭଫ୍ କି ସେଇ-ଲାଭଫ୍ ଉପରେ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ଘୋର ମୂର୍ଖତା ନୁହେଁ କି ?

ଯାହାହେଉ ଦ୍ୱିତୀୟବାର ଚିଠିକୁ ପଢ଼ିସାରିଲା ପରେ ରଜନୀଅବାବୁ ବିଶେଷ କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଏଇ 'ଅପରୂପ' ସୁନାଅପା ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ, ଜାଣିବା ପାଇଁ । ସେଇଠୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆସିଲା, — କିନ୍ତୁ ଧର ସେ ଯଦି ଶେଷକୁ ଅନୁର ଅନୁରୋଧକୁ ଟାଳିଦିଏ, ତା' କାମର ବାହାନା କରି ? ଏବଂ ବିଦ୍ରୋହର ମିଜାଜ ଦେଖାଏ ମୋର ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସରପଣିଆକୁ ତୁଚ୍ଛ କଲା ପରି ?

...ଓ, ଗୋ ଟୁ ହେଲ୍ ! ଅନୁର ଏମିତିକା ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ ହିଁ ଲୋଡ଼ା ଥିଲା ମୋର । ସେଥିରେ ଥିବା ଭାବର ଆବେଗ । ଯାହା ଆମ ଭାଇ-ଭଉଣୀଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଅନବଦ୍ୟ ଭଲପାଇବାକୁ ଫେରାଇଆଣିଲା ପରି ଲାଗିଲା, ଯଦିଓ ତାହା ହଜିଯାଇ ନ ଥିଲା କେଉଁଠି । ଯୋଗାଯୋଗର ଅଭାବରେ ଛପି ରହିଥିଲା ଯାହା... ସେଇଠୁଁ ରଜନୀଅବାବୁ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଚିଠିଟିକୁ ଲଫାପାରେ ପୂରାଇ ନେଇଗଲେ ତାଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ଘର ଗତ୍ରେଜ୍ ଆଲମାରୀରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦ୍ରୁୟର୍ ପାଖକୁ । ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କର କେତେକ ଗୋପନୀୟ ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାଗଜପତ୍ର ରହିଛି । ସେଇଠି ତା'ର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ।

ସେତିକିବେଳେ ଦ୍ରୁୟର୍‌କୁ ଖୋଲିବା ସମୟରେ ସେ 'ଆବିଷାର' କଲେ ଯେ ରବର୍‌ବ୍ୟାଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଚିଠିର ବଣ୍ଟଲ୍ ରହିଛି ସବାପଛକୁ । ବାହାଘର ପୂର୍ବରୁ ତଥା ପରେ ନାନାଠାରୁ ମିଳିଥିବା କେତୋଟି ଚିଠି ।

...ନାନା । ମୋର ପରିଣାତା । ତାରି କେତୋଟି ସୁନିର୍ବାଚିତ ଚିଠି, ଯାହାକୁ ମୁଁ ସାଜତି ରଖୁଛି । କାହିଁକିନା ସେଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝାପଡ଼ିବ ଯେ ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଇଥିଲା, ଭଲ ପାଉଥିଲା । ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଏ । ଆଜ ମିନ, ଯଦି ସେ ବଞ୍ଚିରହିଥାଆନ୍ତା, ମୋତେ ତା'ର ପରିଚୟ ମିଳୁଥାଆନ୍ତା ଥରକୁ ଥର । ଅବଶ୍ୟ ସେ ସେମିତିକା ଚିଠି ଲେଖୁ ନାହିଁ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ତା' କ'ଣ ସ୍ବାଭାବିକ ନୁହେଁ, ସ୍ବାମୀସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରେ ?... ରଜୁବାରୁ ଚିଠିର ବଣ୍ଟଲୁଟି ହାତକୁ ନେଇ ତା'ର ଧୂଳି ଝାଡ଼ିଦେଲେ, ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଆଉଁଶି ଦେଲେ । ତା'ପରେ ତାକୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଲେ ।

ସେଇଠୁଁ ସେ ତାଙ୍କ ପରଲୋକଗତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଯେ ମାତ୍ର ଏଇ ଆଠନଅମାସ ହେଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମନେହେଉଛି ଯେମିତିକି ଅନେକ ଦିନୁ ଗଲାଣି ।

ରଜନାଥବାରୁ ନିଜକୁ କହିଲେ ଯେ ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ସେ ତାଙ୍କ ମନରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇଛି, ଉଚିତରୁ ଅଧିକ । ତା' କେମିତି ହେବ ? ରଜନାଥବାରୁ ଏଇ ମିଛ ଭାବର ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ । କଥା ହେଉଛି, ସେ କେବଳ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ନ ଥିଲା । ସେ ଥିଲା ମୋର ଏଇ ଘରକରଣୀ, ବାରିବଗିଚା ତଥା ସାମାଜିକତାର ଅଧୀଶ୍ବରୀ । ସେହେତୁ ସେ ମୋର ରାଣୀ ଥିଲା, ପାଖାପାଖି ବସିଥିଲା ଆଉ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ । ସେଇ ପୋଷାକି ଅଭାବ ବେଶି ସୁଦୃଶ୍ୟ ହେଉଛି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଏବଂ ମୁଁ ବି ସେଥିରେ ଭଲିଯାଉଛି ହୁଏତ । ଆଉ ମୋର ଅସଲ ଅଭାବ, ମାନେ ମଣିଷ ରଜନାଥ ଯେଉଁ ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଛି ତା'ର ପ୍ରାଣେଶ୍ବରୀ ପାଇଁ, ତାହା ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇଯାଉଛି । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଉପମା ଦେବାକୁ ହେଲେ, ଫୁଲଟା ଏକା ବୃକ୍ଷରେ ନ ଥିଲା ଯେ ସାରା ଅଙ୍ଗ ବିନ୍ଦି ଉଠୁଥିବ ଅନେକ ଦିନଯାଏଁ । ଫୁଲ ହସୁଥିଲା, ଦୋହଲୁଥିଲା, କେଜାଣି କେବେ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥିଲା, ହେଲେ ଅନ୍ୟ ଏକ ବୃକ୍ଷରେ । କେବଳ ପାଖାପାଖି ।

କିନ୍ତୁ କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ ତା' ନୁହେଁ, ଖାଲି ମନେହେଉଛି ସେମିତି । ତା'ର ଅଧୀଶ୍ବରୀଗଣ ଏମିତି ଝଲି ଉଠୁଥିଲା ସେ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ ଯେ ସେଇ ଅଭାବଟା ବେଶି ଜଣାପଡୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି, ଏବଂ ସହଜେ ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରାଣେଶ୍ବରୀ ଏବଂ ପ୍ରାଣେଶ୍ବରୀ କେବଳ ଜଣକର ହୋଇପାରେ, ଦୁନିଆଯାକର ନୁହେଁ । ରଜନାଥ ମହାପାତ୍ର ନାମକ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ନୂଆ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍ ପାସକରା ଯୁବକ, ଯାହାକୁ ସାଙ୍ଗ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍.

ଅଫିସର ଏବଂ ନୀନାର ପରିବାର ବନ୍ଧୁ ନାଥନ୍ ଚିହ୍ନା କରେଇ ଦେଇଥିଲା ସୁଶ୍ରୀ ନୀନାକପୁର ସାଙ୍ଗରେ ଦିଲ୍ଲୀର କେଉଁ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟିରେ ଆଜିକୁ ଅନେକ ବର୍ଷ ତଳେ । ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଯାଇଥିଲି, ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଗୋଟାଏ ତଥାକଥିତ ରୁରାଲ୍ ଡେଲ୍‌ଫେୟାର୍ ଡ୍ରାଫ୍‌ସମ୍ (ଗ୍ରାମଜଲ୍ୟାଣ କର୍ମଶାଳା) ରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ । ଫେରିବାର କେଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଏଇ ପାର୍ଟି, କର୍ମଶାଳାର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଓ ଶିଳ୍ପପତି ବି.ବି. ସାର୍‌ଖେଲଙ୍କ ତରଫରୁ । ସେଇଠି ପ୍ରଥମେ ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନି ହୁଏ ଆମ ଭିତରେ । କିନ୍ତୁ ସିଏ କୋଉ ସାଧାରଣ ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନି ନ ଥିଲା । ସେଇଠି ତ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଆବିଷ୍କାର ଝଲସେଇ ଦେଲା ଆମ ମନକୁ... ନା କଅଣ ?

ରଜନୀଅବାବୁ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ କାଢ଼ରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ଏବଂ କନାଫୁଲର ହାରରେ ସୁଶୋଭିତା ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ଆଡ଼କୁ, ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଜଣାଶୁଣା ଉତ୍ତର ପାଇବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ଯେ ନୀନାର ସେଇ ଏନ୍‌ଲାର୍‌ଜ୍‌ଡ୍ ରଜିନ୍ ଫଟୋ ଏଠି ନାହିଁ, ବେଉରୁମ୍‌ରେ ଅଛି । ତଥାପି ସେ ସେଇ ଆବିଷ୍କାରର ଚମତ୍କାରିତାକୁ ମନେ ପକାଇଲେ । ସେଇ ଦ୍ଵିବିଧ ଆଲୋକଦର୍ଶନ ଏବଂ ସେଥିର ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ, ସେବେଳର ଦୁଇଟି ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ତରୁଣ ତରୁଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ।

—ତମେ ଜାଣିପାରିଲ, କେମିତି କେଜାଣି, ଯେ ସରୁନିଶ ଓ ପାଇପ୍‌ଟଣାର ଠାଣି ସତ୍ତ୍ୱେ ଏଇ ଯୁବକଟି କେବଳ ଦେଖେଇ ହେଉଛି ଯେ ସେ ସ୍ଵାର୍‌ପଣରେ ଉଣା ନୁହେଁ କାହାରିଠୁଁ । ସେ ଖାଲି ଅଛିଇ ହେଉଛି ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ପାଇଁ । ବିଚରା ! ତା’ର ହାତ ଧରିଲେ କେମିତି ହେବ, ତାକୁ ଆଖିରେ ଠିଆ କରେଇବା ଲାଗି ? ସିଏ ବି’ କ’ଣ ଗୋଟାଏ କୃତିତ୍ୱ ହେବ ନାହିଁ କୃତିତ୍ୱ ବିଳାସୀ (ଡିବେଟ୍, ଫ୍ୟାସନ୍ ଶୋ’ ଇତ୍ୟାଦିର ଏକାଧିକ ମେଡାଲ୍ ପାଇଥିବା) ନୀନା କପୁର ପାଇଁ ?

—ମୁଁ ବି’ କେମିତି କାହିଁକି ଭାବିଲି ଯେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି, ତାକୁ ବାହା ହୋଇ ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ... ସେ ମୋର ସୁନାଉଉଣୀ ହୋଇଗଲା, ଓକେ ଫର୍‌ଗେଟ୍ ଇଟ୍... କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ ମୁଁ ଚାହିଁଲେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଝିଅକୁ ବାହା ହୋଇପାରୁଛି ? ମୁଁ ଦେଖେଇଦେବି ତମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ, ବ୍ରଜବାଦି ଓଗେର ଯେତେକ ଭାଇବନ୍ଧୁକୁମ୍ଭକୁ ଯେ ଖାଲି ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଚାକିରିଟାକୁ ମୁଁ ଏକା ଡିଆଁରେ ହାସଲ କରିପାରିଛି ତା’ ନୁହେଁ, ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏଇ ଅଣଓଡ଼ିଆଣୀ ସୁନ୍ଦରୀଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଘରକୁ ଆଣିପାରିବି । ଯେ ରୂପଗୁଣରେ କିଛି ଉଣା ନୁହେଁ ଅନୁଠାରୁ । ବରଂ କହିବାକୁ ଗଲେ ଇଏ ବେଶି ଝଟକୁଛି । ଏକେ ତୋଫା

ଗୋରା ରଜା । ଦ୍ଵିତୀୟରେ ଯା'ର ହସିବା, କାଶିବା, କହିବାପୁଛିବାର ଠାଣି । ଖାଲି ଅନୁ କାହିଁକି, ଆମଆଡ଼ର କୋଉ ଝିଅ ତା' ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବ ?

ସେଇ ପହିଲି ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନିର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତମେ କ'ଣ ଚାହିଁଲ ନାହିଁ ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଲାଗି, ଆଉ ମୁଁ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ ତମକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ? କ'ଣ ସତ ନା ମିଛ ?

ବେଶ, ମୁଁ ଚାହିଁଲି ସେମିତି, ଆଉ ତମର ବି ସେମିତିକା କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ସୋ ହ୍ଵାଟ୍ ? ଇଏ ବି' କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପୂର୍ବରାଗ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଭଲ ପାଇବା ପାଇଁ ? ଅବଶ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । କୋଉ ଗୁଣରେ ଉଣା ନ ଥିଲା ଆମ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ସୁଖ । ପୁଅଟିଏ ପାଇଛୁ ଆମେ, ଚୁପ୍‌ଚାପିଆ ଭଦ୍ର ପୁଅଟିଏ, ଯେ ଏଇକ୍ଷଣି ଦିଲ୍ଲୀ ଆଇ.ଆଇ.ଟି.ରେ ପଢୁଛି । ଏକଶ୍ଵନ୍ଦ୍ର ତମୋହନ୍ତି । ସେ, ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଜନ୍ମ ହେଉ ବୋଲି । ଆଉ ମୁଁ ବି ରାଜି ହୋଇଗଲି ସେଥିରେ । ରାଜି ହୋଇଯିବାକୁ ବେଶି ସମୟ ଲାଗେ ନାହିଁ ଆମ ଭିତରେ । ସତରେ ଆମେ କେଜଥର କଳି କରିଛୁ କହିଲ ? ସେଇଲାଗି ବେଳେ ବେଳେ ମିଛିମିଛିକା କଳି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ମୋର, କିନ୍ତୁ ମୋର ଉଦ୍ୟମ ଫସର ଫାଟିଯାଏ । ମାନଭଞ୍ଜନଟା ବି ମିଛିମିଛିକା ହୋଇଯାଏ, ଆଉ ଆମେ ଦିହଁଙ୍କ ଦିହେଁ ହସିଉଠୁ । ସତେକି ଅଭିନୟ ସରିଗଲା, ଏଣିକି ହସିବା କଥା ପରଦା ପଛରେ ଥାଇ !

ଏଇ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରାଣେଶ୍ଵରୀ ନାନା । ...ରଜନୀଥବାବୁ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଦୀର୍ଘନିଶ୍ଵାସ ପକେଇଲେ ଏହି ସତତାବର ଅଙ୍ଗାକାର ସ୍ଵରୂପ ।

ରଜନୀଥବାବୁ ଏହି ଭାବରେ ତାଙ୍କ ନୂଆ ଟିଠି ଓ ପୁରୁଣା ଟିଠିଜନିତ ଭାବଭାବନାକୁ ଗୋଟେଇ ନେଇ ଆଗେଇଗଲେ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦରକାରୀ କାମ କରିବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଉଡ଼ା ଭାବନା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଥିଲା ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲା ବେଳକୁ । ତୁଚ୍ଛା ସମ୍ଭାବନାଗତ ଭାବନା, ଇଂରାଜୀରେ ଯାହାକୁ ହାଏପେଥେଟିକାଲ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଯାହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ବାସ୍ତବତା ସଙ୍ଗରେ । —ଧର ମୁଁ ନାନାକୁ ବାହା ନ ହୋଇ ଅନୁକୁ ବାହା ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତା'ହେଲେ କ'ଣ ଏଇ ଅଧୀଶ୍ଵରୀ-ପ୍ରାଣେଶ୍ଵରୀ ହିସାବ କିତାବଟା ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ?

ଭାବୁ ଭାବୁ ତାଙ୍କୁ ହସ ଲାଗିଲା । ଭୀଷଣ ହସ ଲାଗିଲା । ଧ୍ୟାତ୍, ସେଇ ହୁଣ୍ଡୀ କାଳୀକାନାଟା କେମିତି କୋଉ ପାଖ ସିଂହାସନରେ ବସିଥାଆନ୍ତା ମ ? ଏଇକ୍ଷଣି ସିନା ସେ ତା' ପୁରୁଖାପଣ ଦେଖେଇ ହେଉଛି, ଆଉ ଲେଖୁଛି ଏମିତି

ମୋ ପାଖକୁ, କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଶୁଣେଇ, କିନ୍ତୁ ସେ କ'ଣ ସତେ କୋଉ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସିପାରିବ ? ତଳକୁ ପାଇବ ତା' ଗୋଡ଼ ? ଆଉ କ'ଣ କମ୍ କଳି ଲାଗୁଥାଆନ୍ତା ଆମ ଭିତରେ, ସକାଳୁ ସଞ୍ଜ ଯାଏଁ ? କିନ୍ତୁ... କିନ୍ତୁ... ରାତି ଶେଷରେ... ଭାବିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କର କବ୍ବନା ଉଛୁନ ହୋଇଉଠିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସମୟ ଲାଗିଲା ଦୁଷ୍ଟକୁ ବାରଣ କରି 'ଛି' ବୋଲି କହିବା ଲାଗି । ଯାହାହେଉ ଶେଷକୁ ସେ କଥାଟାକୁ ଯଥାବିଧି ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଇପାରିଲେ । କହିଲେ — ଅନୁ ଅନୁ, ନାନା ନାନା । ଯେଝା ଜାଗାରେ ଯିଏ ଏବଂ ମୁଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଭଲପାଏ । ଖୁ-ଉର୍ ଭଲ ପାଏ । ଯେମିତିକି ସେ ବି ଭଲ ପାଏ ତା' ସ୍ବାମୀ ବିଷନ୍‌ବାରୁକୁ, ତା'ର ସେଇ ଅଭିଳା ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ସେଶାଲ ସୁନାଅପାକୁ ଏବଂ ହୁଏତ ଆଉ କାହାକୁ, ତା'ର ରଜୁଭାଉକୁ ଭଲପାଇବା ଛଡ଼ା । ଦ୍ୟାବ୍‌ ଅଲ୍ ।

କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ କାଟିଦେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କ ବାଟ ଓଗାଳୁଥାଏ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଜେରା କରୁଥାଏ କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ, ଯଦିଓ ସେ ତାଙ୍କୁ ନିହାତି ପଣ୍ଡିତଥା, ତେଣୁ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ଘଉଡ଼େଇ ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରଶ୍ନଟା ହେଉଛି ଏଇ —

କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଭାବରେ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ମାଆ, ପତ୍ନୀ, ପ୍ରିୟା, ଭଉଣୀ, ଝିଅ ଆଦି ଯେ କୌଣସି ରୂପରେ, ଏଇ ନର-ନାରୀ ଭଲପାଇବାର ଗୋଟାଏ ଅବିଭାଜ୍ୟ ମୌଳିକ ଗୁଣ ଅଛି କି ନାହିଁ ? ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା, ଆତ୍ମୀୟତା, ସାଥୀଭାବ କିମ୍ବା ଆଉ ଯାହା ! ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ନେଇ କ'ଣ କହିହେବ ନାହିଁ କେଉଁଟି ଉଣା, କେଉଁଟି ଅଧିକ ? ନା ସେଦିଗରେ କିଛି ଭାବିବାକୁ ଡର ମାତୁଛି ତମକୁ, ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ?

× × ପ୍ରଶ୍ନଟା ଯଥାକ୍ରମେ ମଉଳି ଯାଇଥିଲା ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାର ଦାଉରେ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଫେରିଆସିଲା ସଞ୍ଜବେଳକୁ । କହିବାକୁ ଗଲେ ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ନିଜେ ହିଁ ତାକିଆଣିଲେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ଶେଷଭରର ଦେବା ଲାଗି । କାରଣ ଯେଉଁ ଫାଇଲ୍‌ଗଡ଼ ସମସ୍ୟାକୁ ସେ ନାଲିଫିତାରେ ବାନ୍ଧି କରି ଥୋଇ ଦେଇଥିଲେ ଗଡ଼କାଲି, ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଟାଳି ଦେଇ ହେଲା ନାହିଁ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆସନ୍ତାକାଲି ଯାଏଁ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପି.ଏ. ଆଜି ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ସେ ବିଷୟରେ । କହିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଟିକିଏ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠିଲେଣି, କାହିଁକିନା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଚାରିଦା ଆସିଲାଣି ଅନେକ ଥର । କ୍ୟାବିନେଟ୍‌ରେ ବି ତା'ର ଆଲୋଚନା ହେବ । ଯେମିତିକି

ଫ୍ଲାଣ୍ଟିଆଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳ ଆସୁଛନ୍ତି ଆର ମାସକୁ, ତାଙ୍କର ଟିକିନିଙ୍ଗ୍ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇହେବ ।

ଏହେତୁ ସେ ନାଲିଫିତାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ସାରିଲେଣି କେତେବେଳେ, ଅଫିସରୁ ଫେରି ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ ଚା'ଜଳଖିଆ ଖାଇସାରିଲା ପରେ । ଅଫିସରକୁ ନ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଶୋଇବା ଘରେ । ଚକା ମାଡ଼ି ବସି ଖଟଉପରେ (ଯୋଡ଼ିଖଟକୁ ସେ ଜାଣିଶୁଣି ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିଛନ୍ତି) ବସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଫାଇଲ୍‌ଟା ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଛି ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ । ଉପରକୁ ଅନେଇଲେ ନାନାର ସେଇ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ଧ ରଙ୍ଗିନ୍ ଫଟୋ ଏବଂ ଅନେଇଲାମାତ୍ରେ ନାନାର ସେହି ଶାନ୍ତ ସମାହିତ ସର୍ବଜାଣ ସ୍ମୃତହାସ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ।

ହେଲେ ସେଠୁଁ କିଛି ହେଲେ ମିଳିବାକୁ ନାହିଁ । ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ କେତେଥର ପଡ଼ିସାରିଲେଣି ସେଇ କେଜଟା ପୃଷ୍ଠା ଏବଂ ଏକାଧିକ ବାର ଅନେଇ ସାରିଲେଣି ସେଇ ଫଟୋ ଆଡ଼କୁ । ହେଲେ ଅଧଘଣ୍ଟାରୁ ଉପରେ ହେଲାଣି, ସେ ଗାରଟିଏ ପକେଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି ଫାଇଲ୍‌ରେ, ସଚିବ ହିସାବରେ ତାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟବାନ ମନ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ସୁପାରିଶ ଜଣାଇବା ଲାଗି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ରାଗିଲା ପରି ଆହ୍ୱାନ କଲେ ସକାଳର ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନଟାକୁ, ତା'ର ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ଉତ୍ତର ଦେବା ପାଇଁ । ଏବଂ ଦେଲେ, ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ — କଅଣ ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ସେଇ ଭଲପାଇବାର, ସେଇ ଆତ୍ମୀୟତାର, ଯଦି ତମେ ମୋର ସାଥୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ? ଠିକଣା ପରାମର୍ଶ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ମୋତେ, ମୁଁ କ'ଣ ଲେଖିବି ବୋଲି ? ମୁଁ ଖାଲି ଏଇ ଫଟୋର ଇମ୍ପେକ୍ଟ ଓ ସେଥିରୁ ନ ମିଳୁଥିବା ପ୍ରେରଣା କଥା କହୁ ନାହିଁ । ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ ବି' ତମେ ମୋର କୋଉ ସାଥୀ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତ, ମୋତେ ବୁଦ୍ଧି ଦେବା ଲାଗି ? ନା ମୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଲୋଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ତମଠୁଁ ?

ତମର ଏସବୁ ବିଷୟରେ ପ୍ରବେଶ ନାହିଁ, ତା' ନୁହେଁ । ତମେ ଶିକ୍ଷିତା, ତମେ ବୁଦ୍ଧିମତୀ । କିନ୍ତୁ ସେସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନବୁଦ୍ଧିର ମୁହଁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ । ସ୍ୱାର୍ଥସଂରକ୍ଷଣ । ନିଜର ଭିତ୍ତିସ୍ଥାପତ୍ୟକୁ ବଢ଼େଇ ନ ପାରିଲେ ଅନ୍ତତଃ ତାକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖ । ତାହାହିଁ ପ୍ରାଥମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ବାକି ସବୁ ପରାକଥା — ତଥାକଥିତ ନୀତି, ଆଦର୍ଶ, ମାନବିକତା ଇତ୍ୟାଦି । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ତମେ ପୂରାପୂରି ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍, ଯାହା ତୁମ ରାଣୀତ୍ୱର ସହାୟକ, ମୁଁ ମାନୁଛି । କିନ୍ତୁ ତା' ବୋଲି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆସିବ ନାହିଁ ତମ ମନକୁ, ମାନେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ ଲୋକର, କେଉଁ ଏକ ନୀତିକୁ ହୁଡ଼ିଲା ବେଳେ, ଯାହାକୁ ତମେ ପୋଷି ରଖୁଛ

ତମ ମନରେ ଏତେଦିନ ହେଲା ? ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ଡର୍କ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ସାଲିସ୍ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ? କିନ୍ତୁ ତମେ ସେଇ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଦ୍ଵିଧା, ଡର୍କବିଡର୍କର ପାଖ ମାଡ଼ିବାକୁ ନାରାଜ । ଏମିତି ଲେଖିବି କି ସେମିତି ଲେଖିବି ବୋଲି ପଚାରିଲେ ତମେ ପ୍ରଥମେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁବ ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀମହୋଦୟ କେଉଁଥିରେ ବେଶି ଖୁସି ହେବେ ତମ ଉପରେ । ଏଇଆ ନା ? ତେଣୁ ତମେ ଆଜି ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ବି ମୁଁ ତମର ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ି ନ ଥାଆନ୍ତି ଏ ବିଷୟରେ । ତମର ଦ୍ରବ୍ୟବୋଧ ନାହିଁ କି ତମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ମୋର ଦ୍ରବ୍ୟ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ।

ତେଣୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ତମେ ଯଥାର୍ଥରେ ମୋର ସାଥୀ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵର ସମ୍ପର୍କ ଅଛି କେଉଁ ଏକ ଧୂବତାରା ସାଙ୍ଗରେ, ତା' ଆମ ଇତର ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ସୁହାଉ କି ନ ସୁହାଉ । ତଥାକଥିତ ସହଧର୍ମିଣୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତମେ ମୋର ଏଇ ସ୍ଵଧର୍ମକୁ ବୁଝିଲ ନାହିଁ କେବେହେଲେ, ସେଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ ହେବା ଦୂରର କଥା ।

ସରି, ମୁଁ ତୁମକୁ ଏମିତି କହୁଛି ବୋଲି । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ ପାଏ ନାନା, ତୁମେ ବି ମୋତେ ଭଲ ପାଉଥିଲ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ନ ଥିଲା ଏଇ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧସ୍ରୋତା ଅନ୍ଧରଜାତା, ଯାହା ମୋତେ ବଳ ଦେଇଥାଆନ୍ତା ମୋ କର୍ମଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ତରରେ, ଯାହା ଦରମା ଗଣ୍ଡାଏ ପାଇବାର ଅନେକ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵରେ । ତେଣୁ ତମ ଭଲପାଇବାକୁ ମୁଁ କେତେଦୂର ସମ୍ମାନ ଦେଇପାରିବି କହୁନ ?

ଆଉ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଏଇ ଭଲପାଇବା ଜିନିଷଟା ଏତେ ଦରଖଣ୍ଡିଆ, ସେଠି ଉଣାଅଧିକର ପ୍ରଶ୍ନ ଆସୁଛି କେଉଁଠୁ ?

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା ସମ୍ଭାବିତ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କଥା, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର 'ଉପଯୁକ୍ତ' ସାଥୀ ହୋଇପାରିଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେଭଳି ଏକ ସମ୍ଭାବନାକୁ ନାସ୍ତି କଲା ପରି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ନାନା ଦ୍ଵାରା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ, ତାହା ଆଉ କାହା ଦେଇ ହୋଇପାରି ନ ଥାଆନ୍ତା । ସେଇଠୁଁ ସହଜେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଥିଲା ତାଙ୍କ ସୁନାଉଜଣୀ କଥା ଏବଂ ସେ ଏକାଧାରରେ ଏକ ବିରୂପାତ୍ମକ ଏବଂ ସମ୍ବେଦ ହସ ହସିଲେ । ...ସିଏ ନା ? ତା'କୁ ପଚାରିଥିଲେ ସେ ଯାହା କହିଥାଆନ୍ତା, ମୁଁ କ'ଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ସେକଥା ? କୁହନ୍ତା— ଛାଡ଼ ମ ରଜୁଭାଇ, କ'ଣ ମିଳିବ ସେଥିରୁ ? ତମ ଲେଖା ଆପେ ଆପେ ସଜାଡ଼ି ହୋଇଯିବ,

ଚାଲ ଆଗେ ଆସସ୍-ପାସସ୍ ଖେଳିବା । ଯେମିତି ସେ କହୁଥିଲା ତା' ପିଲାଦିନେ । ଅବଶ୍ୟ ପଢ଼ାଟାଏ ହୋଇଥିଲେ ଅନ୍ୟ କେଉଁ କିସମର ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ କୁହନ୍ତା । କମ୍ ପାଜିଟିଏ କି ସେ !

ମାର ଗୋଲି ସେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ କି ଭଲ ପାଉଥିଲି ! ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱଭାବତଃ ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି । ସେମାନେ ମୋର ସେଇ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଚିହ୍ନିବେ ନାହିଁ, ତା'ର ସାଥୀ ହେବା ଦୂରର କଥା ।... ତା' ମାନେ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଠିକଣା ପୁରୁଷବନ୍ଧୁ ଦରକାର ଥିଲା ତମର ରଜନୀଥବାରୁ ? ହୋଇଥିବ, ଆଇ ଡୋଣ୍ଟ ନୋ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ସେଭଳି ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିହେବ ନାହିଁ ଏଇ ବୟସରେ । ଫର୍ଗେଟ୍ ଇଟ୍ !

ଏହି ଭାବରେ ରଜନୀଥବାରୁ 'ଭଲ ପାଇବା'କୁ ତଡ଼ିଦେଲେ ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଏବଂ 'ଏକଲା ଚଲୋ'ର ଉଗ୍ର ମନୋଭାବ ନେଇ କଲମ ଧରିଲେ । ଛିରି କଲେ ଯେ ସେ ଲେଖୁଥିବେ ଯାହା ତାଙ୍କ ବିବେକ, ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ଧକରଣ କହିବ । ସେଥିର ଫଳାଫଳ କ'ଣ ହେବ, କିଏ କ'ଣ କହିବ, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେଇବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ସେଇଠୁଁ ସେ ଫାଇଲରେ ରାମ୍ପି ଚାଲିଲେ, ସୁନିଶ୍ଚିତ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ।

'କିଏ କ'ଣ କହିବ !' ରଜନୀଥବାରୁଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଗଲା ଅନୁ ଯାହା ଲେଖୁଥିଲା ତା'ଟିଠିରେ, ତା' ସୁନୀଅପାର ଅଲୌକିକ ନିର୍ଭୀକତାକୁ ନେଇ । ଯେ ଏଇ ତିନୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଗୁଛା ହୋଇଥିବା ମହାଭୟର କଷ୍ଟହାର ଯାହା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଏଇ ବୀରାଙ୍ଗନା ବର୍ଜନ କରିପାରିଛି । ତୁ କିଛି ଭୁଲ୍ କହି ନାହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅଙ୍କ ବିଷୟରେ । କିନ୍ତୁ ଥ୍ୟାଙ୍କ ଗଡ଼, ଓଡ଼ିଆ ପୁଅମାନେ ନୁହନ୍ତି ସେମିତି, ମାନେ ଏତେବେଶି ଛେରୁଥା । ହେଇ ଦେଖ, ମୁଁ କ'ଣ ଲେଖୁଛି । ତୋ ସୁନୀଅପା ପତାକା ଧରି ସ୍କୋଗାନ୍ ଦେଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସେ କୋଉ ଦାୟିତ୍ୱର କୁରୀଣୀରେ ବସି ନାହିଁ ମୋ ପରି । ତା'ହେଲେ ସେ ହୁଏତ ବୁଝିଥାଆନ୍ତା ମୋର ଏଇ ବିଦ୍ରୋହ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ଆଉ ତା'ର ମୂଲ୍ୟ କେତେ ଅଧିକ...

ସେଇଠୁଁ ରଜନୀଥବାରୁ ଲେଖିଗଲେ । ଲେଖିଲେ ଯେ ଏଇ ଯେଉଁ ମଡେଲ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଗଢ଼ା ହୋଇଛି ଗୋଟାଏ ବିଦେଶୀ ଏବଂ କହିବାକୁ ଗଲେ ମିଷ୍ଟିକ୍ ଥିଓରିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଏବଂ ତା'ର ନିଗୃହ ଅର୍ଥ ଏବଂ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଦୌ ବୁଝି ନ ପାରି , ତାକୁ ଆଜ୍ଞା ଗୋଟେଇ ନିଅନ୍ତୁ । ନ ହେଲେ ଆମ ପିଲାମାନେ ବସ୍ତୁତଃ ମୂର୍ଖ ହୋଇ ରହିଯିବେ, ଭବିଷ୍ୟତ ଭାରତର ଆଦର୍ଶ ନାଗରିକ ହେବା!

ଦୂରର କଥା । କ'ଣ ନା ତମେ 'କ୍ରୀଡ଼ା ଓ କଳା'ର ଅବାସ୍ତବ ସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନି ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ନାଗରିକ ହେଲେ ଯାଇଁ ଏଇ ବାସ୍ତବ ସଂସାରର ଦାୟିତ୍ବ ନିଭେଇପାରିବ । ଜଣେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଏଭଳି ଏକ ଚମତ୍କାର ଯୁକ୍ତି ଶୁଣାଇଥିଲେ, କେଉଁ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏବଂ ତାକୁ ଦେଶବିଦେଶର ନାନାଦି ପଣ୍ଡିତ 'ହିଅର୍ ହିଅର୍ !' ବୋଲି କହିଲେ । ସେତିକିରେ ସରିଯାଇଥାଆନ୍ତା କଥାଟା, ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମହତ୍ବାଶୀର ସୌଭାଗ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ନୂଆ ଦଳର ନୂଆ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ସାହସିକତାର ନମୁନା ଦେଖାଇଲେ । କହିଲେ ଆମେ ସେଇ ଭବିଷ୍ୟତର ମୂଳଦୁଆ ପକେଇବାକୁ ରାଜି । ମୂଳରୁ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ମନରେ ଏଇ 'କ୍ରୀଡ଼ା ଓ କଳା'ର ପ୍ରାଥମିକତା ଖଞ୍ଜି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସାହିତ୍ୟଗଣିତ ଇତ୍ୟାଦିର ପରିବର୍ତ୍ତେ । ଆମେ କରିବୁ । ଆମେ ପାରିବୁ । କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ଟଙ୍କା ଦେବ କିଏ ? ଯୁନେସ୍କୋ କହିଲା ଆମେ ଦେବୁ, ଯଦି ଆମର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୁଏ ଯେ ତମ ଯୋଜନା ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚାଲିଛି । ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ— କ'ଣ ଏଇ ଏକ୍‌ସପିରିମେଣ୍ଟରେ ହାତ ଦେଇପାରିବ ? ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ହୁଁ ଭରିଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲେ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତପକ୍ଷୀ କମ୍ପ୍ୟୁଟରବିଳାସୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । କହିଲେ ଆମେ ପାରିବୁ ଏବଂ କାମଟା ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲା ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହାତକୁ । ସେଇଠୁଁ ଗୋଟିଏ ମଡେଲ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ତଳେ । ତା' ନାଆଁ ଦିଆଗଲା 'ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିର' ଏବଂ ତାହା ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣତମ ଅଞ୍ଚଳରେ । ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନ କେମିତି ଚାଲିଛି, ତା'ରି ଉପରେ ଗୋଟାଏ ରିପୋର୍ଟ ମଗା ଯାଇଥିଲା କ୍ୟାବିନେଟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ଏବଂ ତଳୁ ଆସିଥିବା ସେହି ରିପୋର୍ଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ଏଇକ୍ଷଣି ଶିକ୍ଷାସଚିବଙ୍କ ଦସ୍ତରରେ । ସମସ୍ତେ 'ଭଲ' 'ଭଲ' କହି ଆସିଛନ୍ତି, ତେଣୁ ସଚିବ ମହାଶୟଙ୍କର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ ତା'କୁ ସମର୍ଥନ କରି, ହୁଏତ ଆହୁରି ଦି'ପଦ ଯୋଡ଼ିଦେବା ଲାଗି, ଯେଉଁଥିରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନଟା ଖୁସ୍ ହୋଇଯିବ, ତହିଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ ଏବଂ ଯଥାକ୍ରମେ ଯୁନେସ୍କୋରୁ ଟଙ୍କା ମିଳିବ । ପ୍ରଭୃତ ଟଙ୍କା । ରଜନୀଥବାବୁ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟର ଏଇ ଇତିହାସକୁ ସ୍ମରଣ କରି କହିଲେ ନିଜକୁ ଚିତ୍ତେଇଲା ପରି— ଅତଏବ ସେକ୍ରେଟେରୀ ସାହେବ, କୋଉଥିପାଇଁ ତମର ମୁଣ୍ଡ ବଥଇଛି ଶୁଣେ ? ମନ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ ତମର ସୁପାରିଶକୁ ଅନେଇବସିଛନ୍ତି ପରା ?

କିନ୍ତୁ ରଜନୀଥବାବୁ ସ୍ମୃତହାସଟିଏ ଦେଇ କହିଲେ ନା, ଏଥର ହେବ ନାହିଁ ସେ କଥା । ମୁଁ ଲେଖିବି ମୋ ମନ ଯାହା କହୁଛି ଲେଖିବା ପାଇଁ, କାରଣ ତାହାହିଁ ସତ । ଯାହା ସେ ନିଜେ ଯାଇଁ ଦେଖୁଆସିଛନ୍ତି, ଏଇ କେତେମାସ

ତଳେ । ତେଣୁ ସେ ଲେଖିଲେ ଯେ ସେ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେଠି ହସ୍ତାକ
ରହଣି ଭିତରେ, ସେଥିରେ ସେ ଚିହ୍ନିତ । ଦେଖିଲେ ପିଲାମାନେ ଅଧିକାଂଶ
ସମୟ ଥେଇ ଥେଇ ହେଉଛନ୍ତି ସେଇ ଉପରେ, ଝଡ଼େଇ ହେଉଛନ୍ତି ଖେଳ
ପଡ଼ିଆରେ, ଆଉ ବାକି ସମୟତକ ମନଇଚ୍ଛା ଛବି ଆଙ୍କୁଛନ୍ତି କିମ୍ବା ଏଣୁତେଣୁ
କ'ଣ ଲେଖୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଗାଇଡ୍ କରୁଛି କିଏ ଏବଂ କେଉଁ ଭାବରେ
ଗାଇଡ୍ କରୁଛି ? କଷ୍ଟନାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଯେଉଁ ‘ଭିଜନ୍’ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱପ୍ନାଭିଳାଷ
ଜାଗ୍ରତ କରିବା ଦରକାର ପିଲାମାନଙ୍କ ମନରେ, ସେହି ବୌଦ୍ଧିକ କଳାମୂଳତା,
ଯାହା ମନୋରଞ୍ଜନଠାରୁ ଅନେକ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ, ତା’ର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ୁଛି କି ?
ନା ଖେଳୁଆଡ଼ପଟର ମନୋବୃତ୍ତି, ଯାହା ତାଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ
ଉଦାରତା ଏବଂ ସହିଷ୍ଣୁତା ଆଡ଼କୁ ନେଇ ଯାଇପାରିବ ? ଲେଖିଲେ ଯେ ତା’ର
କୌଣସି ଆଭାସ ମିଳିଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ । ମିଳିବ କେଉଁଠୁ ? ଯେଉଁମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ
ପଢ଼ଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା କେତେଦୂର ଏ ଦିଗରେ ? ତେଣୁ ତାଙ୍କ
ମତରେ ତଳୁ ଆସିଥିବା ଏଇ ରିପୋର୍ଟକୁ ବିଶେଷ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାର ନୁହେଁ ।
ଆଉ କିଛି ଦିନ ଯାଉ । ଆହୁରି ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ ଏ ବିଷୟରେ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ
ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଅଣା ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦିଆଯାଉ । ତାହାହେଲେ ଯାଇଁ
ଆମେ ଭାରତସରକାରକୁ ଲେଖିବା ଏବଂ ହାତ ପଡ଼େଇବା ଯୁନେସ୍କୋ ଆଗରେ ।
ଯଦି ଆମ ନିଜ ମନ ବୁଝେ ଯେ ଆମେ ଠିକ୍ ବାଟରେ ଚାଲୁଛୁ । ତା’ଆଗରୁ
ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା, ତା’ ଆଗରୁ ନୁହେଁ...

ରଞ୍ଜନାଥବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀମହୋଦୟ ରାଗିଉଠିବେ ତାଙ୍କର ନୋଟ୍‌କୁ
ପଢ଼ି । କାରଣ ଇଏ ହେଉଛି ତାଙ୍କର ଫେଡ଼ରିଟ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ, ଯାହା ତାଙ୍କ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ କାହିଁରେ କେତେ ଉପରକୁ ନେଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ତାଙ୍କରି ଯୋଗୁଁ
ବିଶ୍ୱଦରବାରରୁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ମିଳିଲା ଏହି ‘କୃତିତ୍ୱ’କୁ ନେଇ । ତା’ଛଡ଼ା
ତାଙ୍କ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ି, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ ତାଙ୍କ
ଦଳୀୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଆଗରେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଚାକିରି ମିଳିଲା
ଏଭଳି ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାସମ୍ପନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ । କାରଣ ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଯୋଗ୍ୟ
ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବେ ।

ଠିକ୍ ଅଛି । ଆଇ ଡୋଏ୍ କେୟାର୍ । ରଞ୍ଜନାଥ ମହାପାତ୍ର ଲେଖିଦେଇଛି
ଯାହା ତା’ର ଲେଖିବା କଥା, ଜଣେ ସଂତ୍ୟନିଷ୍ଠ ରାଜସେବକ ହିସାବରେ ।
ସେଣିକି ରଜା ବୁଝୁ ସେ ଯାହା କରିବ । ମୋଟେ ତଳକୁ କି ଉପରକୁ ଠେଲିଦେଲେ

ବି କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଶୁଣିଲା ପରି ଶୁଣିଛି ଏତେଦିନକେ ମୋର ବିବେକ, ମୋର ଅନ୍ତଃକରଣର ବାଣୀ ଏବଂ ତା'ର ସମ୍ମାନ ଦେଇଛି । ଦେଇଛି ନା ନାହିଁ ?

ସେଇଠୁଁ ସେ ଉପରକୁ ଅନେଇଲେ ନାନାଙ୍କ ଫଟୋ ଆଡ଼କୁ ।... ଝେଲ୍, ଆଇ ଲଭ୍ ୟୁ ନାନା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ହିସାବରେ ଭଲ ହୋଇଛି ଯେ ତମେ ଏଇକ୍ଷଣି ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ ଏବଂ ତମର କୁହା-ଅକୁହା ପରାମର୍ଶ କିମ୍ବା ପ୍ରଭାବର କୌଣସି ଅବକାଶ ନାହିଁ । କଥାର ଲଥା ହିସାବରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ିଦେଲେ — ଅ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ ଅନୁ, ତୁ ବି' ଆସି ନାହିଁ ମୋ ଜୀବନରେ ସେହିଭଳି କୌଣସି ଅଧିକାର ନେଇ । ଏହି ସ୍ବାଧୀନତା, ଏହି ଏକ୍ସ୍ଟିଆପଣ ହିଁ ଲୋଡ଼ା ଥିଲା ମୋର ଆତ୍ମାକୁ ତୁଷ୍ଟ କରିବା ଲାଗି, ବୁଢ଼ା ହେଲା ପୂର୍ବରୁ ।

...ଏବଂ ଅ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ ସନାତନ, ତୋର ଶୁଭେଚ୍ଛା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କୌଣସି ମେମ୍ବରାହେବ କିମ୍ବା ସେହି ଧରଣର ଆଉ କେଉଁ ନାରୀ, ସେ ନାନାଜାତୀୟ ହେଉ ବା ଅନୁଜାତୀୟ, ସେ ଆସିବ ନାହିଁ ମୋର ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନରେ ଦଖଲ ଦେବା ଲାଗି । ଏଇ ଭଲ, ମୁଁ ଯେମିତି ଅଛି ଏଇକ୍ଷଣି । ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ । ଧନ୍ୟବାଦ ।

ପାଞ୍ଚ

ମାତ୍ର ଆଉ ତିନିଦିନ ପରେ ସୁନୀତି ମନେ ମନେ ବିଦାୟ ଜଣାଇଲେ — କୈଶୋରର ସ୍ମୃତିକୁ ବହନ କରିଥିବା ସେଇ ଥୁଣ୍ଡାଘର ଏବଂ ତା'ର ମୁଖର ଘର୍ମର ପରିପାର୍ଶ୍ଵଠାରୁ । କହିଲେ ଆଉ ମୋର କିଛି କାମ ନାହିଁ ଏଠି । ନିରୋଳାରେ ଯେତେ ଯାହା ଭାବିବାର ଭାବିସାରିଲିଣି ଏବଂ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ସ୍ଥିର କରି ସାରିଲିଣି । ଯେ ମୁଁ ମୋଟାମୋଟି କ'ଣ କରିବି, କେଉଁ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଚଳେଇବି, ମୋର କର୍ମାଭ୍ୟାସକୁ ଫେରିଯିବା ଯାଏଁ ।

ଏକ — ମୁଁ ମୋର ତଥାକଥିତ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବି ।

ଦୁଇ — ମୁଁ ଯେଉଁ କାମରେ ଆସିଛି, ସେଥିରେ ଆହୁରି ମନ ଦେଇ ଲାଗିପଡ଼ିବି । ଯେମିତିକି ଛଅମାସ ନ ପୂରୁଣୁ ମୋ ଥିସ୍‌ସର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାରିଥିବ । ଯେତେକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ସରିଯାଇଥିବ । ମୋ ନିଜର ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଛି, ସେଇ ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ମୁଁ ଖେତିଆସିବି ରାଜ୍ୟଯାକ, ଆଉ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝିବି ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ, ସେଇ ହତଭାଗିନୀମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଯେଉଁମାନେ

ମୋ ପରି ବିଦ୍ରୋହ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋର ନିଜ ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ତେଣୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସୁଖର ଛଳନା କରିବେ ନାହିଁ ମୋ ଆଗରେ । ଇଚ୍ଛିତରେ କହିବେ ନାହିଁ ମୋତେ ଯେ ତିନିତିନିଟା ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବୁଲୁଥିବା ବିଦେଶିନୀର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଲାଗି ।... ତୁ କ'ଣଟା ବୁଝିବୁ ଆମ ସୁଖ କେଉଁ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା ? ଏଇଠି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ କ'ଣ ହେବ, କାହିଁ ତୋର ସେଇ ଯୋଗ୍ୟତା ?...

ହଁ ଗୋ, ମୋର ଅପା, ନଣନ୍ଦ, ଭାଉଜ, ମାଉସୀ-ପିଉସୀଙ୍କ ଦଳ, ମୁଁ ବୁଝିଛି ତମ ସୁଖ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା । ତା'ର ଅନ୍ୟ ନାଆଁ ହେଉଛି ବିସ୍ମରଣ । ଆତ୍ମ-ବିସ୍ମରଣ । ଅର୍ଥାତ୍ 'ମୁଁ' ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛି ଏବଂ ତା'ର ଗୋଟାଏ ନିଜତ୍ବ ଅଛି, ଏଇ ଜିନିଷଟାକୁ ପୂରାପୂରି ଭୁଲିଯିବା । ଭୁଲିଗଲେ ଭଲ, ନ ହେଲେ ଅଯଥାରେ କଷ୍ଟ ପାଇବ ମଣିଷ । ଏଇଆ ନା ? ମୋ ବୋଉ ଯେମିତି ମିଟେଇ ଦେଇଥିଲା ନିଜକୁ, ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ । ହେଲେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଧରଣର ଭଲପାଇବା ଥିଲା । ତା'ର କେତେଦୂର ଅଛି ତମମାନଙ୍କ ଭିତରେ ? ତମ ଦାମ୍ପତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଘସରାପଣ ରହିଛି, ତାକୁ ତମେ କାଟିଦିଅ ବେଳେ ବେଳେ, ରାତି ଶେଯର ସେନ୍ଦୁରେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ କ'ଣ ଭଲପାଇବା କହିବ ? ନାହିଁ ଗୋ, ନାହିଁ । ତମ ଆତ୍ମବିସ୍ମରଣ ତମକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସୁଖ ଆଣି ଦେଇଛି । ତା' ନାଆଁ ସୁରକ୍ଷା । ଖାଇପିଇ ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ ଆଉ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ତମର । ସେଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାସ୍ତର ଆଶ୍ବାସନାକୁ ନେଇ ତମେ ତିଆରି କର ତମର 'ସୁଖ', ଗୋଟାଏ ମିଛ ନିଜତ୍ବ, ଯେ ମୁଁ ମିସେସ୍ ଅମୁକ, ଆଉ ଦେଖ ମୋର କରାମତି କେତେ ମୋ ଘରସଂସାର ଉପରେ । ଏଇ ହେଉଛି ମୋର ରେଶମୀ ରାଜତ୍ବ ।

ଠିକ୍ ଅଛି । ତମେ ଥାଅ ତମ ସୁଖର ସ୍ବର୍ଗରେ । ମୁଁ ଯିବି ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ, ଯେଉଁମାନେ ମୋର ନିଜ ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ମିଛ କହିବେ ନାହିଁ, ବଡ଼େଇ କରିବେ ନାହିଁ କି ଫୁଲେଇ ହେବେ ନାହିଁ ମୋ ଆଗରେ । ମୋତେ କହିଯିବେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ ସୁଖର କାହାଣୀ, ଯଦି ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ଆସେ ମୋ ଉପରେ ।

କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବି ଯଦି ମୋତେ ବିଦେଶିନୀ ତଳେ ନିଅନ୍ତି ? ସୁନାତିଙ୍କ ମନରେ ଏଭଳି ଆଶଙ୍କା ଆସିଥିଲା ଅବଶ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସେ ତାକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଘଉଡ଼େଇ ଦେଲେ । ...ଧ୍ୟାତ୍, ତା' କାହିଁକି ହେବ ? ମୁଁ କୋଉ ପ୍ୟାସ୍‌ସାର୍ ପିନ୍ଧିଛି ଏଠି, ନା ମୋ ଓଡ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାରଣ ବଦଳିଯାଇଛି ? ବାକି ରହିଲା ମୋର ଚାଲିଚଳଣ, ହାବଭାବ ।

ସେଥିରେ ଏମିତି କୋଉ ବିଦେଶିନୀପଣ ଦିଶିଯିବ ତାଙ୍କୁ, ଯେ ସେ ନିଜକୁ ଖୋଲି ଦେବାକୁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ ମୋ ଆଗରେ ? ହଁ, ଗୋଟାଏ ହିସାବରେ ଗାଆଁଗହଳିର ତଳିଆ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ ଯେତେକ ସହରିଆ ଧୋବଧାଉଳିଆ ମାଷରାଣୀ, ତାନ୍ତରାଣୀ, ମେୟର, ମନ୍ତ୍ରୀ, ନେତ୍ରୀ ଓଗେର, ଆମେ ଉପରମହଲାର ପ୍ରାଣୀ, ତେଣୁ ବିଦେଶିନୀ । ସେଇ ବିଭେଦରୁ ଯେଉଁ ସଙ୍କୋଚ ଆସିବ ତାଙ୍କ ମନରେ, ତାକୁ ହୁଏତ ମୁଁ ପୂରାପୂରି ଦୂର କରିଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଏବଂ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ମୁଁ ଅନେକାଂଶରେ ସଫଳ ହେବି । ଏଇ ଲାଲ୍‌ବଜାର ଘରେ ମୁଁ ଯେମିତି ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ଗଉଡୁଣୀ ଝିଅ ମାନୀ ସାଙ୍ଗରେ, କାଲୁ ମିସ୍ତ୍ରୀର ବୋହୂ ମାଣିକ ସାଙ୍ଗରେ, ଆଉ ଦୁନିଆ ଗପ ଗପୁଥିଲି ଗେହ୍ଲାବୋଉ ବୁଢ଼ୀ ସାଙ୍ଗରେ, ବାପାବୋଉ ଯେତେ ଆଖି ଦେଖେଇଲେ ବି’ — ମନେ ନାହିଁ ସେ କଥା ? ମୁଁ ପାରିବି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଛା ହାସଲ କରି ନେଇପାରିବି । ଏବଂ ଶେଷକୁ ମୁଁ ଠିକଣା ନକ୍ସାଟିଏ ଆଜି ଦେଇପାରିବି ମୋ ଥିଏଟ୍ର ପାଇଁ । ଯେ ଏଇ ନାରୀ ଜାଗରଣ ଜିନିଷଟା କ’ଣ ସତରେ ଆସିଛି ଆମ ଓଡ଼ିଶାକୁ, ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାର ପଚାଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏବଂ ଯଦି ଆସିଥାଏ ତା’ର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପ କଅଣ ? ସେଥିରେ ସତ କେତେ, ମିଛ କେତେ ଏବଂ କେତେ ସୁଖ ତାଙ୍କୁ ମିଳୁଛି ସେଥିରୁ, ଯାହା ଆଗରୁ ମିଳୁ ନ ଥିଲା ?

ଏହିଭାବରେ ସୁନାତି ଦମ୍ଭ ଦେଲେ ନିଜକୁ ଯେ ଆଶଙ୍କାର କାରଣ ନାହିଁ । ସେ ଠିକଣା ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବେ ତାଙ୍କ ଥିଏଟ୍ର ପାଇଁ । ...କିନ୍ତୁ ଯେତେଶୀଘ୍ର ଏଇ ‘ନିଜଲୋକ’ମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ପଳେଇଯିବି, ସେତେ ଭଲ । ମିଛୁଟାରେ ମୁଁ ଫୋନ୍‌ରେ ବଡ଼େଇ କରୁଥିଲି ଅନୁ ଆଗରେ ଯେ ମୋର କେତେ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାର ଅଛି, ତେଣୁ ମୋର ସମୟ ନିଅନ୍ତୁ ହୋଇପାରେ ତା’ ରଜୁଭାଇକୁ ସଲାମ୍ କରିବା ଲାଗି । ନା — ବଡ଼େଇ କାହିଁକି କରିବି ମ ? ଖାଲି ଜାତିକୁଟୁମ୍ବ ସଂପର୍କାୟଙ୍କ ଦଳ କ’ଣ ନିଜଲୋକର ଲେଖା ? ମୋର କଣ କେତେ ସାଙ୍ଗ ନାହାନ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ, ସ୍କୁଲସାଙ୍ଗ, କଲେଜସାଙ୍ଗ, ଆଉ ସହକର୍ମୀ ମାଷରାଣୀଙ୍କ ଦଳ ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ କେବେହେଲେ ବିଦେଶିନୀ, ତହୁଁ ବଳି ବିଧର୍ମୀ ବୋଲି ଭାବିବେ ନାହିଁ ?

ବିଧର୍ମୀ ! ସେଇ ଶବ୍ଦର ସଂଘାତ ସେ ପୁଣି ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ସେଇ କେଇଟା ଦୃଶ୍ୟକୁ ପୁଣି ଆସିବାକୁ ଦେଲେ ମନରେ, ଯାହାର ନାୟିକାମାନଙ୍କୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ବର୍ଜନ କରିବା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେଇ ନିଜଲୋକମାନେ ଯାହାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଦେଖା କରିଛନ୍ତି ଏବେ, ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିବା ପରେ ।

— ଝରିବୋଉ ପିସା । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରିଥିଲି ଶଙ୍କରପୁରକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ । ବାପାଙ୍କ ବଡ଼ ଭଉଣୀ । ସୁନାପତାରେ ଆଆନ୍ତି ଶଙ୍କରପୁରକୁ ଆସିବା ବାଟରେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରି ଦେଲେ ଯାଏ ବୋଲି ଭାବିଲି । ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ କରି ତାଙ୍କୁ, ମୋର ନୀତି ବିରୋଧରେ । କାରଣ ପିଲାଦିନୁ ଗୋଟାଏ ଡର ରହିଯାଇଛି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି, ଯେ ସେ ତମକୁ ଯା'ଇଛା ତା' କହିବେ, ଯଦି ସେ କୌଣସି ଅବାଗିଆପଣ ଦେଖନ୍ତି ତମଠିଁ । 'ଅବାଗିଆପଣ'ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ପଚାର ନାହିଁ । ସେଥିରେ ଅନେକ ଉପାଦାନ ରହିଛି — ଅସଂଠଣା ଗୁଣ ଓ ଖୁରସ୍ତାନି ଗୁଣଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦାରୀଘରର ରଙ୍ଗତଙ୍ଗ ଯାଏଁ । ଯାହା ସେ ଚଟ୍ଟିନି ବାରି ନେଇପାରନ୍ତି ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ଣା ନ ଥିଲେ, ତମେ ହାତକଟା ବୁଢ଼ାସ୍ ପିନ୍ଧିଥିଲେ କିମ୍ବା ତମ ପାଟିରୁ କିଛି 'ଖରାପ' ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲେ । ନିଜେ ବାପା ବି' ତାଙ୍କୁ ଡରନ୍ତି, ବୋଉ କଥା ଛାଡ଼ । ପିଲାଦିନେ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବି ବିଦ୍ରୋହ ନ କରିଥିଲି ନୁହେଁ । ଏଣୁତେଣୁ କିଛି କହିଲେ ଉଠି ପଳଉଥିଲି, ଯେ କ୍ଷମା କର, ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ତମଠୁଁ ଏବଂ ଜାଣିଶୁଣି ଏମିତିକା କାମ କରୁଥିଲି (ଯଥା : ହାତକଟା ବୁଢ଼ାସ୍ ପିନ୍ଧିବା), ଯେଉଁଥିରେ ସେ ଚିଡ଼ିବେ । କିନ୍ତୁ ଏଥର ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ ରଗେଇବା ଲାଗି । ଯେମିତିକି ଏଣିକି ମୋର ଗୋଟାଏ ଉଦାର ସହିଷ୍ଣୁତା ଦେଖାଇବା କଥା ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି, ସେଯୁଗର ଏଇ ଦୟନୀୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାବା ହେଲି ତାଙ୍କର ନିର୍ବିକାର ଗୁଣ ଦେଖି । କେତେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେଣି ଯା' ଭିତରେ, କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି କ'ଣ ତାଙ୍କୁ କିଛି ବାଧୁ ନାହିଁ ଏଇକ୍ଷଣି ? ନା, ବୁଝିଲି କଥାଟା କଅଣ । ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ତୁଚ୍ଛା ବିଦେଶିନୀଟାଏ (ଯାହାସବୁ ସେ ଶୁଣିଛନ୍ତି ମୋ ବିଷୟରେ, ସେଇଥିଯୋଗୁଁ) ତେଣୁ କିଛି କହି ଲାଭ ନାହିଁ ମୋତେ । ହଁ, ନ ହେଲେ ସେ ତାଙ୍କ ପାଦ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଘୁଞ୍ଚେଇ ନେଇ ନ ଥାଆନ୍ତେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଦ ଛୁଇଁବାକୁ ଗଲା ବେଳକୁ । ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ଗନ୍ଧାର ସ୍ମିତହାସ ଥିଲା । ଦି'ପଦ କୁଶଳ ସମାଚାର ମଧ୍ୟ ବାହାରିଥିଲା ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ । କପେ ତା' ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ବାକିତକ ନୀରବତା ଏବଂ ସେଇ ଉଚ୍ଚମାନା ସ୍ମିତହାସର କ୍ରମଶଃ, ସତେକି ସେଇଥିରୁ ମୋର ବୁଝିବା କଥା ସେ ମୋତେ କେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି ।

— କିନ୍ତୁ ସେ ସିନା ବୁଢ଼ା, ବିଧବା, ଆଉ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଲୋକ, କିନ୍ତୁ ତମେ କାହିଁକି ଏଭଳି ଅତି ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର କଲ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ମୁନ୍ନୀ ଭାଉଜ ? ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ କୃପାରୁ ମୁଁ ଆମର ଏଇ ପୁରୁଣାଘରେ କିଛିଦିନ ରହିବାର

ସୁଯୋଗ ପାଇଲି, ସେବାକାରୀ ଜନି ସମେତ । ତେଣୁ ଭାଇଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ଦେଖାକରି ତାଙ୍କଠାରୁ ଘରର ଚାଟି ଆଣିବା ପରେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଭାଉଜଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ନୂଆ ଘରେ ଦେଖାକରିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ମୁନ୍ନୀ ଭାଉଜ, ଭଲ ନାଆଁ ଅଳକା । ଭୂତପୂର୍ବ ସର୍ବଜ୍ଞ ବିଶ୍ଵମ୍ଭର ପାତ୍ରଙ୍କ ଝିଅ । ଦିନ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ସେ ସାହୁପରିବାରର ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ସଂପଦ ରୂପେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କୁ ନେଇ ବାପା ଓ ଭାଇ ଉଭୟ ଗର୍ବ କରୁଥିଲେ । ଏକେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀଙ୍କ କନ୍ୟା, ଦୁଜେ ସୁନ୍ଦରାଟିଏ । ତା'ଛଡ଼ା ଖାଲି ଟଙ୍କାସୁନାର ଯୌତୁକ ନୁହେଁ, କେତେ ବଢ଼ିଆ ଫେସନିଆ ଖଟପଲଙ୍କ, ସୋଫାସେଟ୍, ପରଦା, ଚାଇନା, ଷ୍ଟେନ୍‌ଲେସ୍ ଷ୍ଟିଲ୍ ଇତ୍ୟାଦିର ସମ୍ଭାର । ସେ ମୁରକିହସା ଦେଉଥିଲେ ଆମର ମଫସଲା ଢଙ୍ଗ ଦେଖି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ହେଉ ବା ପରୋକ୍ଷରେ ଜଣେଇ ଦେଉଥିଲେ ଯେ ସୌଖୀନ ଚଳଣି କାହାକୁ କୁହନ୍ତି, ଆମକୁ ଜଣା ନାହିଁ ସେକଥା । ଯଥା, ଯେତେ ଦାମିକା ଓ ସୁନ୍ଦରିଆ ପରଦା ମିଳିଥିଲେ କ'ଣ ହେବ ଆମେ ଯାଉଣୁଆସୁଣୁ ସେଥିରେ ମୁହଁ ପୋଛିବାକୁ ଭଲ ପାଉ । ବିଛଣାଚାଦର ଓ ବେଉଜଉର୍ ଭିତରେ କ'ଣ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି, ତା' ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶେ ନାହିଁ । ଆମେ ଚାକୁଳେଇ ହୋଇ ଖାଉ, ଆଉ ସୁଦୁସୁଦୁ କରି ତା' ପିଉ । ତାଙ୍କ କଥାରେ ବୋଉ ମୁହଁ ମୋଡୁଥିଲା ବେଳେ ବେଳେ, କିନ୍ତୁ ତା' ପଛରେ ଥାଇ । ହେଲେ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ବାପା ତାଙ୍କୁ ମୁହଁରେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ସେ କେମିତି ଯେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲା, ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କଲେଜରେ ସାମାନ୍ୟ ଲାଇବ୍ରେରିଆନ୍‌ଟିଏ ହୋଇଥିବା ମଣିଷକୁ ବାହା ହେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲା, ତା' ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି । ହୁଏତ ତଥାକଥିତ ପ୍ରେମ ଆସି ପହୁଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ତାଙ୍କ ଭିତରେ, ଯାହାକୁ ଉଭୟପକ୍ଷର ବାପମାଆ ସ୍ଵୀକାର କରିନେଲେ ଯେଝା ଯେଝା କାରଣରୁ ଏବଂ ତାହା 'ପ୍ରସ୍ତାବ'ରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ହଁ, ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଭାଉଜର ଈର୍ଷା ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ ମୋ ପ୍ରତି, ତା'ର ଏଇ ବୈମାତୃକ ନଶ୍ଵ ପ୍ରତି ଯେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ପାଠ ପଢ଼ିଲା, ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଖାନ୍ଦାନି ଘରେ ବାହା ହେଲା । କିନ୍ତୁ ତା' ପରେ ପରେ ଯେଉଁସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ତାକୁ ନେଇ ତାଙ୍କର ସେଇ ଉଚ୍ଚମନା ହସ କେତେଭଳି ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିବ, ଛିଗୁଲିଆ ମନ୍ତବ୍ୟ ସମେତ, ତାହା ସହଜେ ଅନୁମେୟ । ସେଇଠୁ ନଶ୍ଵଶ୍ଵକ ଆହୁରି କେତେ ପଛୁ ବା ନାଆଁ କରୁ ବିଦେଶରେ, ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ? କିନ୍ତୁ ତା' ହେଲେ ସେମିତି ଟିକିଏ ହସିଲ ନାହିଁ ମୋ ଆଗରେ, କିଛି ଗୋଟାଏ କହିଲ ନାହିଁ, ଯାହାର ମୁଁ ଠିକଣା

ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି ? ଅପରନ୍ତୁ ତମେ ଅତି ଭଦ୍ର ପାଳଟିଗଲ । ଯେମିତିକି ମୁଁ ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ତମ ନଶୀଦ ନୁହେଁ, ବିଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ଅତିଥିବିଶେଷ, ଯାହାଙ୍କୁ ଯଥାବିଧି ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଭଦ୍ରତା ଖାତିରରେ । ତମେ ଏଠି ରହିଯାଅ, ଭାଇ କଲେଜରୁ ଫେରିଲେ ଆମେ ଏକାଠି ବସି ଖାଇବା, ଏଭଳି ଏକ ଆତ୍ମୀୟସୁଲଭ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଅପରନ୍ତୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ମିଳିଲା ଯେ ମୋର ଯଥାଶୀଘ୍ର ବିଦା ହୋଇ ଚାଲିଯିବା କଥା ମୋ ଘରକୁ । ମାନେ ମୋର ‘ନିରୋଳା’ ପୁରୁଣା ବାପଘରକୁ, ଯାହାକୁ ସେ ବର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, ବାପାବୋଉଙ୍କର ଗାଆଁକୁ ଫେରିଯିବା ପରେ । ଶଙ୍କରପୁରର ଉପକଣ୍ଠରେ ଥିବା ଏଇ ଆଧୁନିକ କଲୋନିରେ ରହିବା ଲାଗି । କାରଣ ସେଇ ନିରୋଳାପଣହିଁ ମୋତେ ସୁହାଇବ, ଏଠିକାର ଏଇ ସୋସାଇଟି ନୁହଁ । ଏହେତୁ ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ କିଛି ବିସ୍କୁଟ୍ ଏବଂ ମିଠାଗଜା ଆଣି ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତମ ଆତିଥ୍ୟରେ ଡିକେହେଲେ ଉଷ୍ମତା କି ଆର୍ଦ୍ରତା ନ ଥିଲା । ଶୁଖିଲା ନୁଖୁରା ନୀରବତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନ ଥିଲା । ଆମେରିକାର ପାଣିପାଗ ଏବଂ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରୁଥିବା କେଜଟା ଚଳନ୍ତି ସମ୍ବାଦକୁ ନେଇ ଦି’ପଦ ପଚାରିଲା ପରେ ପୁଣି ସେଇ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶାଳୀନ ନୀରବତା । କ’ଣ ବା’ ଗପିହେବ ଏଇ ଭିନ୍ନ ଉପଗ୍ରହର ଲୋକଟି ସାଙ୍ଗରେ ?

— ଯାହାହେଉ ତମକୁ ଦୋଷ ଦେଇପାରିବିନି ରାନ୍ତୁ ଭାଉଜ, ମୋର ବିଚକ୍ଷଣ ‘ସାନଭାଇ’, ମାନେ ମୋ ଦ୍ଵିତୀୟ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ବୈଷୟିକ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିରେ ସବୁଠାରୁ ହୁସିଆର ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ରୋଜଗାର କରି ସମ୍ବଳପୁରରେ ଗୋଟିଏ ପେଟ୍ରୋଲ୍ ପମ୍ପର ମାଲିକ ଏବଂ କାର୍ବର କିଣାବିକା କରୁଥିବା ସଫଳ ବ୍ୟବସାୟୀ ବିକ୍ରମ ସାହୁ । ବଡ଼ଭାଇ ‘ବିଜନ’କୁ ତମେ ହେଲ ‘ବିକ୍ରମ’ । ବାପାଙ୍କୁ ଦମ୍ଭ ଦେଲ ଯେ ଆଉ ସବୁ କଥା ପଛେ, ଆଗେ ଅର୍ଥବଳ । ତେଣୁ ଆମ ବ୍ୟବସାୟ ବୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ବାପା, କାରଣ ବାଣିଜ୍ୟେ ବସତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତମ ଚାଉଳତାଲି ବ୍ୟବସାୟ ଆଉ କାମ ନ ଦେଲା ନାହିଁ, ଦେଖ ତମ ସାନପୁଅ କ’ଣ କରୁଛି । ସେ ଲଫଙ୍ଗା ହୋଇଗଲା, ବି.ଏ.ଟା ପାସ୍ କରିପାରିଲା ନାହିଁ, ଏଥିରେ ଦୁଃଖ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଦେଖ ସେ କେତେ ଉଜକୁ ଉଠୁଛି ତା’ ବ୍ୟବସାୟକୁ ନେଇ । ସେଇଆ ହେଲା, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେହି ନେତାମହୋଦୟଙ୍କୁ ସେ ଅନେକ ବାହୁବଳ ଯୋଗାଇଛି, ତାଙ୍କ ଭୋଟ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଗତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ । ତା’ରି ପ୍ରତିଦାନସ୍ଵରୂପ ସେ ତାଙ୍କୁ

ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଏଇ ଅର୍ଥବଳ, ଗୋଟାଏ ପେଟ୍ରୋଲ୍‌ପମ୍ପର ଲାଇସେନ୍ସ, ତହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଗସୂତ୍ର ଉପରକୁ ଉଠିବା ପାଇଁ । ଉତ୍ତମ ।

ଏଇ ଭାଇଟା ପିଲାଦିନେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି କଳି କରୁଥିଲା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ଆଉ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଚିଡ଼ିଉଥିଲା ମୋତେ, ମୋର ନେତ୍ରୀପଣିଆକୁ ନେଇ । ହେଲେ ତା’ ଅଚ୍ଛଳିପଣରେ ବିଦ୍ରୁପ କେତେ, ଆଉ ରସିକତା କେତେ, ତା’ ବୁଝିବା କଷ୍ଟ । ଯାହାହେଉ ସେ ତ ମହା ବଡ଼ଲୋକଟିଏ ଏଇକ୍ଷଣି, ତେଣୁ ତା’ର କିମ୍ବା ତା’ ସ୍ତ୍ରୀ ଦାମ୍ପତ୍ୟର ମୋ ପ୍ରତି ହିଂସା କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୋ ପାଖରେ ଯେତେ ତଳାର୍ ଆଉ କି ଡକ୍ଟରେଟ୍ । ମୋର ଅନୁମାନ ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିଲି, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଗଲି ତାଙ୍କ ଘରକୁ, ଆଉ ମୋର ଦେଖା ରାନ୍ଧୁଭାଉଜ ସାଙ୍ଗରେ । ସାନଭାଇ ଘରେ ନ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ, ଖାଲି ଭାଉଜ ଆଉ ତାଙ୍କର ଦି’ଟା ସାନ ସାନ ପିଲା ଏବଂ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ସେ ମୋତେ ଆଉ ଯାହା ଦେଉ ନ ଦେଉ (ଚାହାଟା କଷ୍ଟାପାଣି ପରି ଲାଗୁ, କି ବାସି ରସଗୋଲାରେ ଜନ୍ଦା ଚାଲୁଥାଆନ୍ତୁ), ନୀରବତାର ପ୍ରହାରାଘାତ କରି ନାହିଁ । ଗପି ଚାଲିଛି, ଗପି ଚାଲିଛି, ତା’ ଜୀବନଚରିତକୁ ନେଇ କ’ଣ ବୋଲି କ’ଣ ଗପିବାରେ ଲାଗିଛି, ଯାହାର ସଙ୍ଗତି କି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ଧରି ହେଉ ନାହିଁ ସହଜେ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମଶଃ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟିଏ ବିଦେଶିନୀ ତା’ ପାଇଁ । କାରଣ ତା’ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ଯୋଗସୂତ୍ର ମିଳିବାକୁ ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧି ତଥା ସାଧାରଣଜ୍ଞାନର ସ୍ତରରେ । କାହାଣୀ ଶୁଣେଇବା ମଝିରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥାଏ, ସତେକି ସେଇଆ ଶିଖାହୋଇଛି ତାକୁ, ସୌଜନ୍ୟର ଉପଚାର ହିସାବରେ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ସମ୍ଭବ ହେଉ ନ ଥିଲା ମୋ ପକ୍ଷରେ । ଯଥା— ଆମେରିକାର ରସଗୋଲା କ’ଣ ଏମିତି ଲାଗେ ? ସବୁଠାରୁ ବଳିଗଲା ତା’ର ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ— ‘ଆଉ ତମର ପିଲାପିଲିଙ୍କ ଖବର କଅଣ ?’, ଯାହାର ପରେ ପରେ ସେ ହାତେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକେଇଲା । ସେଇଠୁଁ ମୁଁ ବୁଝିଲି ଯେ ସେ ତିଳେହେଲେ ସଚେତନ ନୁହେଁ କି ସଚେତନ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ମୋ ବିଷୟରେ, ତଥା ଆମ ଭିତରେ ଥିବା ପାରିବାରିକ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ । ତା’ ପାଇଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରୋତା ଏବଂ କହିବାକୁ ଗଲେ ପହିଲା ନମ୍ବର ଶ୍ରୋତାଟିଏ, କାରଣ ମୁଁ ବିଦେଶରୁ ଆସିଛି । ତେଣୁ ମୋତେ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ ତା’ର ସକ୍ରିୟ ଏବଂ ମହାମାଉଜିଆ ଜୀବନ ବିଷୟରେ । ଏହା ପରେ ମୋର ଦୁରବସ୍ଥା କେତେଦୂର ଯାଇଥାଆନ୍ତା କେଜାଣି, ହେଲେ ସାନଭାଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ସେତେବେଳେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଚ୍ଛଳିପଣର ମୁଣି

ଖୋଲିଦେଲେ । ବିଶେଷତଃ ମୋର ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମକୁ ନେଇ । କହିଲେ ବସେଇ ବସେଇ, — “ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତରେ ନାରୀ ଜାଗରଣ, ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ । ଏକ ନମ୍ବର, ଓଡ଼ିଶା ଚମତ୍କାର ! ...ତୋତେ ଏଇ କାମଟା ଦିଆହୋଇଛି, କାହିଁକିନା ତୋ ଜାଗରଣ ଏତେ ଉଚ୍ଚରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି ଯେ ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଚେଇଁବା-ଶୋଇବା-ତୁଲେଇବାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିପାରିବୁ ? (ହଁ-ହଁ)... “ଏଥର କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେହେଲା ଯେ ଇଏ ରସିକତା ନୁହେଁ, ନିରାଟ ବିଦ୍ରୁପ । ଠିକ୍ ଅଛି, ଆଇ ଡୋଣ୍ଟ କେୟାର୍ ! ଯଥାଶୀଘ୍ର ସେଠୁଁ ପଳେଇଆସିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନ ଥିଲା ମୋର ।

ବାପାବୋଉଙ୍କ ପରେ ଏଇମାନେ ଥିଲେ ମୋର ସବୁଠାରୁ ନିଜ ଲୋକ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପର୍କୀୟ, ମୋ ହାତପାଆନ୍ତାରେ । ଏବଂ ଏଇ ଥିଲା ମୋର ଅନୁଭୂତି । ହେଲେ ଆହୁରି ଅଛନ୍ତି, ଅନେକ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେଥର ମୋତେ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ଯେତେ ସମ୍ପର୍କୀୟ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ବାସ୍ତବରେ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଆଇ ନ ପାରେ ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ? ଯେହେତୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଗବିଦେଶିନୀ, ଓରଫ୍ ବିଧର୍ମୀ ?

ନା । ଏନଫ୍ ଇଜ୍ ଏନଫ୍ । ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ଆଉ କେଉଁ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା । ସେମାନଙ୍କ ହାଲଚାଲ କି ମତାମତ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର, ମୋ ରିସର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ପାଇଁ । କଥାରେ ଅଛି ପରା — ଯିଏ ଜାଣିଶୁଣି ଶୋଇ ରହିଥାଏ, ତାକୁ ଉଠେଇବ କିଏ ? ସେମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ଶୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିଜତ୍ବଟାକୁ ବନ୍ଧା ପକେଇ । କ’ଣ ନା ଏଇ ହେଉଛି ଆମ ସୁଖ । ଅ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ତମ ସୁଖର ପାଖ ଦେଇ ଯିବି, ଆଉ ତମେସବୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଜୁଳି ଦେଖେଇ କହିବ, — ଦେଖ୍ ଲୋ ବିଦେଶିନୀ ଦେଖ୍ ! ଦେଖୁଛୁ ତ ଆମର କେତେ ଭାଉ ଏ ସମାଜରେ ଏବଂ ଆମେ କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ଅଛୁ ? ନାହିଁ ଆଉ, ତମ ଆନନ୍ଦ ତମର । ମୁଁ କାହିଁକି ନଜର ଲଗେଇବି ତା’ ଉପରେ ?

କେବଳ ଯିବି ବାପାବୋଉଙ୍କ ପାଖକୁ ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ମୋର ସବୁଠାରୁ ନିଜର ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ତଥାପି ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ବାପା ମଧ୍ୟ । ଯଦିଓ ତାଙ୍କ ବାପପଣିଆ କି ପୁରୁଷପଣିଆର ଗର୍ଭରେ ସେ କେବେହେଲେ ସ୍ବାକାର କରିବେ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଯେଉଁସବୁ ‘ଖରାପ’ କଥା କରୁଛି, ତା’ ସତ୍ତ୍ବେ (କିମ୍ବା ହୁଏତ ସେଇ ବୀରତ୍ବ ଯୋଗୁଁ) ମୁଁ ତାଙ୍କ ସବୁ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ବେଶି ଗୁଣର, ବେଶି ଯୋଗ୍ୟ, ମୋତେ ନେଇ ତାଙ୍କର ଗର୍ବ କରିବା କଥା...

୩— ଫରଗେଟ୍ ଜର୍ ବାପା ! ତମ ସାର୍ବିସ୍‌କେଟ୍ ବି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର । କିନ୍ତୁ ତମେ ଯେତେବେଳେ ମୋ ବାପା, ଆଉ ତମେ ମୋତେ ଭଲ ପାଅ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ । ସେଇ ବିଶ୍ୱାସରେ ମୁଁ ଯିବି ଗାଆଁକୁ । ଖାଲି ତମ ପାଖକୁ ଆଉ ବୋଉ ପାଖକୁ, କେଉଁ ଅତୀତକୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ହେଲେ ଏଇକ୍ଷଣି ନୁହେଁ । ଏଠିକାର କାମ ସରିଗଲା ପରେ । ଗୋଟାଏ ଜବର୍ ଥିଏଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲା ଉତ୍ତାରୁ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଫେରନ୍ତା ପ୍ଲାଇଟର୍ ତାରିଖ ଛିର କରି ସାରିଥିବି, ସେଇ ସମୟକୁ ମୁଁ ଯିବି ସେଠିକି କିଛିଦିନ ପାଇଁ, ଆଉ ଲୋଡ଼ିବି ତମର ଆଶୀର୍ବାଦ । ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି ଭକ୍ତିଭାବ, ସେତିକି । ଭାରତୀୟତା ତଥାପି ରହିଛି ମ ତମ ଝିଅ ପାଖରେ ?

ଦ୍ୟାଗ୍‌ସ୍ ଅଲ୍ ! ଆଉ କେହି ମୋ ନିଜର ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖ ମାଡ଼ିବି ନାହିଁ ।

ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି ।

ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି ?

ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି ?? ଇଜ୍ ଦ୍ୟାଗ୍ ସୋ ?

୩୪ ! ମୁଁ ଜାଣେ ତମେସବୁ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହଁ । କହୁଛ ସେଇ ଟୋକାଟା କଥା । ଯେ ମୋତେ ଖୋଜୁଛି । କେଜାଣି କେମିତି ବୁଝିବାକୁ ପାଇଲା ଯେ ମୁଁ ଇଣ୍ଡିଆକୁ ଆସିଛି, ସେଇଠୁଁ ମୋର ପତା ଲଗେଇଲା । ହେଲେ ଛେରୁଆଟା, ତାକୁ ତର ଲାଗୁଛି ସିଧାସଳଖ ମୋତେ ଫୋନ୍ କରିବା ଲାଗି । ତା'ର କୋଉ ସାଙ୍ଗ ଜରିଆରେ ଆଗେ ବୁଝୁଛି ମୁଁ କୋଉଠି ଅଛି ବୋଲି । ବେଶ୍, ବୁଝିଲୁଣି ତ ସେଦିନଠୁଁ ଯେ ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି, ଆଉ ମୋ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଏଇଆ । ତଥାପି କାହିଁକି ଫୋନ୍ କରିବାକୁ ନାହୁଁ ? ତୋ କେଜେମା' ଶୁଣିଲେ ତୋତେ ଘରେ ପୂରେଇବେ ନାହିଁ, ଏଇ ଭୟରେ ? ନା ତୁ ବି ଗୋଟାଏ ମାଇଟିଆ ହୋଇଗଲୁଣି ତୋ ବାପ ପରି ? ...ଆଜ୍ଞା, ତୁ କ'ଣ ଦେଖିବାକୁ ତୋ ବାପ ପରି ହୋଇଛୁ ? ନା ମାଆର ଚେହେରା ବି କିଛି ନେଇଛୁ, ତୋଫା ଚାହାଣି, ଛୋଟିଆ ନାକ କି ଆଉ କେଉଁଥିରେ ? ନେଇଛୁ ବୋଲି ତ ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା ସେତେବେଳେ...

ଚେହେରା କଥା ଛାଡ଼, ତୁ କ'ଣ ପାଇ ନାହୁଁ ତୋ ମାଆଚରିତ୍ରରୁ ଧାପେ ? ଅନ୍ତତଃ ତା'ର ଖାସ୍ ଗୁଣ କି ଅବିରୁଣଟିକ, ଯାହାକୁ ନେଇ ତା'ର ନାଆଁ ପଡ଼ୁଛି ? ଯେ ସେ କାହାରିକୁ ତରେ ନାହିଁ ପୃଥ୍ବୀରେ ?

ଏନିଝେ, ତୁ ଜାଣିଛୁ ତୁ କ'ଣ କରିବୁ ତୋ ମାଆ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି, ଯାହା କଥା ତୋର ମନେ ନ ଥିବ ହୁଏତ । ନାହିଁମା, ମନେ ନ ଥିବ କେମିତି ? ତୋ'ର ତିନିବର୍ଷର ହାତପି ବାର୍ଥରେ ବେଶି ଦୂର ନ ଥିଲା, ଆଉ ତୁ ମୋତେ ବରାଦ ଦେଇଥିଲୁ ଗୋଟାଏ 'ଏ-ଡେ ବଡ଼ କେକ୍, ତୋର ଛୋଟିଆ ହାତଦି'ଟାକୁ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମେଇ ଦେଇ, ଆଉ ସିଏ ଗୋଟାଏ ଏରୋପ୍ଲେନ୍ ଭଳି ଦେଖା ଯାଉଥିବ ।' ମୁଁ ମଧ୍ୟ 'ଓ-କେ !' ବୋଲି କହିଥିଲି ତାକୁ ଟିକିଏ ଗେହ୍ଲା କରିଦେଇ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ମୋର ଭାଗ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାର ବେଳ । ଜୟନ୍ତ ଜଣାଇଲା ମୋତେ ଯେ ମୋତେ ଅବିଳମ୍ବେ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହେବ ମୁଁ ତାକୁ ବାହାହୋଇ ଆମେରିକା ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ନା ନାହିଁ । ଏଇ ଦି'ମାସ ଭିତରେ । ନ ହେଲେ ସେ କୋଉ ନୂଆ କମ୍ପାନୀରେ ଜ୍ୟେନ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ ଓ ସେଥିରେ ତା'ର ବହୁତ କ୍ଷତି ହେବ । କହିଲା, ଭିସା ଇଡ୍ୟାଦିର ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ଉପରକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ସେ ମୁଣ୍ଡେଇ ନେଲା ଓ ମୋ ଯିବା ଦିନ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଜୟନ୍ତକୁ ଜଣେଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ସୁମନ୍ ବି ଯିବ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ଆଉ ତାକୁ ବି କହିଥିଲି ତୁମ୍ଭ ତୁମ୍ଭ କରି ଯେ ତା' ହାତପି ବାର୍ଥରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ହେବ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ିଆ ଜାଗାରେ । କିନ୍ତୁ ତା' ହେଲା ନାହିଁ । ମୋତେ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଆମେରିକା, ମାନେ ମୋ ସ୍ବାଧୀନତା, ଆଉ ତା'ର ସେଇ ଇମ୍ପରସିଟ ଶୁଭଦିନ ଭିତରେ, ଯେବେ ତିନିଟା ମହମବତି ଜଳିଥାଆନ୍ତା ଗୋଟାଏ ଏରୋପ୍ଲେନ୍-କେକ୍ ଉପରେ , ଆଉ ସେ ଗାଲ ଫୁଲେଇ 'ଫୁଃ ଫୁଃ' କରି ଲିଭେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଆନ୍ତା, ହେଲେ ମୁଁ ସେଇ କାମଟା ପୂରା କରି ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ଆଉ ସେଇଠୁ...

ନା, ନା, ସେଇଠୁଁ କିଛି ନୁହେଁ । ମୋତେ ଯେମିତି ହେଲେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଆମେରିକା, ସୁମନ୍ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଉ ବା ନ ଯାଉ । ନ ହେଲେ ଏଇ ଚାନ୍ଦ୍ର ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ ମୋତେ । ହାତୀ ବନସ୍ତରେ ଥିଲେ ବି ରାଜାଙ୍କର । ସୁମନ୍‌କୁ କେହି ଛଡ଼େଇ ନେଇପାରିବେନି ମୋଠୁଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି ରହିଯାଏ ଏଠି କେସ୍ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ମୋ ଶାଶୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ତା'ହେଲେ ବାଏ ଜୟନ୍ତ, ବାଏ ଆମେରିକା, ବାଏ ମୋ ସ୍ବାଧୀନତାର ସ୍ବପ୍ନ !

ନା ! ତା' ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତା' ଲତୁଣ୍ଡିଆ ଲାଳବୁହା ମୁହଁକୁ ଅନେଇଲି ସତ, କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ଅନେଇଲି, ଆଉ ମୋ ଆଖିରେ ଟିକିଏ ଲୁହ ଆସିଥିବ ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ ବେଶି ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ତାକୁ ସ୍ବପ୍ନ ଭାବରେ

ଜଣେଇଦେବା ପାଇଁ ଯେ ‘ହଉ ତମେ ରଖ ତମ ନାତିକୁ । ତଥାପି ମୁଁ ଯାହା ଠିକ୍ କରିଛି, ସେଇଆ କରିବି । ହେଲା ?

ହେଲା । ସବୁ ହେଲା । ଶାଶୁଙ୍କ ଧମକାଣ ପାଣି ଫାଟିଗଲା । ସେ ‘ହାଁ’ କରି ଅନେଇଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ । ଯେ ରାଣ୍ଡୀ ଏଭଳି କୁକର୍ମ ମଧ୍ୟ କରିପାରେ । ବାଲୁତ ପିଲାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଲେଇଯାଇପାରେ କୋଉ ବିଳାତକୁ ଯିବ ବୋଲି ତା’ ନୂଆ ଘଇତା ସାଙ୍ଗରେ ।

ଯାହାହେଉ ଯୁଗେ ବିତିଗଲାଣି ଯା’ ଭିତରେ । କେତେ ହାପ୍ପି ବାର୍ଥଡ଼େ ପାରି ହୋଇଗଲାଣି ତୋ ପାଇଁ । ଏରୋପ୍ଲେନ୍ କେକ୍ କି ଆଉ କୋଉ କେକ୍ ମିଳୁ କି ନ ମିଳୁ, କେତେ ଖୁରିଖୁରିସା ତୋତେ ଖୋଜୁଥିବେ ସେଦିନ, ତୋ ସ୍ନେହମୟୀ ଜେଜେମା । ତା’ହେଲେ ଆଉ ଚିନ୍ତା କଅଣ ? ତୁ ଭଲରେ ଅଛୁ ଆଉ ମୁଁ ବି ଭଲରେ ଅଛି । କାହିଁକି ତା’ ହେଲେ ଖୋଜିହେଉଛୁ ମୋତେ ?...

ସୁନାତି ସ୍ବାକାର କଲେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଜଳେଇ ଆସୁଛି ବୋଲି । ହେଲେ ସେ ତା’ର ଥିବା-ନ ଥିବା ପଣକୁ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ପୋଛିଦେଲେ ତାଙ୍କ ରୁମାଲ୍‌ରେ ଏବଂ ରାଗିଲା ପରି କହିଲେ ଆଉ ଦି’ପଦ, ସେଇ ଟୋକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ —

...ଆଉ ତୁ ଯଦି ସତରେ ଏତେ ବିକଳ ହେଉଛୁ ତୋ ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି, ତା’ହେଲେ ମାଇଟିଆ ଟୋକା, ଥରେ ହେଲେ ମୋତେ ଫୋନ୍ କରି ପାରି ନ ଆଆନ୍ତୁ ଯା’ ଭିତରେ ? ଆଉ ତୁ ଯଦି ଭାବିଛୁ ମୁଁ ଏଇଠି ବସି ରହିଥିବି ତୋ ଫୋନ୍ ଆସିବ ବୋଲି, ତା’ ହେଲେ ତୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ କି କେବେହେଲେ ଚିହ୍ନିବୁ ନାହିଁ ତୋ ବୋଉକୁ ।

ନା । ମୁଁ ଆଉ ଏଠି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସୁନାତି ସାହୁ ଯାହା ସ୍ଥିର କରେ, ସେଇଆ କରେ । କେହି ତାକୁ ଟଳେଇପାରିବେ ନାହିଁ ତା’ ନିର୍ଣ୍ଣୟରୁ । ମୁଁ କାଲି ‘ବାଏ’ କରି ଚାଲିଯିବି ଏଠୁ । ଏଇ ମୋ ଲାଲ୍‌ବଜାର ଗୁହାରୁ । ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ସାରିଲିଣି ଯେ ମୁଁ ସେଠିକି ବି ଯିବି ନାହିଁ । କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ । ଯଦିଓ ସିଏ ମୋର କର୍ମସ୍ଥଳୀ ଥିଲା ଅନେକ ଦିନ ଯାଏଁ ଏବଂ ହୁଏତ ଅନେକ ମାଲମସଲା ମିଳିଯାଆନ୍ତା ସେଠି ରିସର୍ଭ୍ ପାଇଁ । ଖାଲି ଯୁନିଭର୍ସିଟି ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ଥିବା ନାନା ରେଫରେନ୍ସ ବହିରୁ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ କେତେ ସେବେକାର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କଠାରୁ, ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି ସେଠି ପାଠ ପଢ଼େଇବା ଲାଗି । କିଏ ରିଡ଼ର୍ ହେଲାଣି ତ କିଏ ପ୍ରିନ୍ଟିପାଲ୍ ହୋଇଥିବ କେଉଁ ନୂଆ କଲେଜରେ । କିନ୍ତୁ

ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ ସେଠିକି, କାରଣ ସେଠି ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି । ମୋ ଶାଶୁଘର ଲୋକେ । ଆଉ ତୁ ବି ରହିଛୁ ସେଠି । ତୋତେ ଦେଖିବା ଲୋଭରେ ମୁଁ ଠେଲି ହୋଇ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ମୋର ସେଇ ପୁରୁଣା ହାନିମାନିଆ ସଂସାର, ସେଇ ଅନ୍ଧକୂପ ଭିତରକୁ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ତ୍ୟାଜ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ନା ରେ ପୁଅ, ହେବ ନାହିଁ ସେକଥା । ତୁ ଆସିଲେ ଆ' ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି । ଜଞ୍ଜା କଲେ ତୁ ପାରିବୁ, କେହି ତୋତେ ଅଟକେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବେଶ୍ ବୁଝି ନେଇପାରିବୁ ମୁଁ କୋଉଠୁ କୋଉଠିକି ଯାଇଛି, ଘୂରିବୁଲୁଛି ମୋର ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ନେଇ, ଆଉ ଆସି ଠିଆହେବୁ ମୋ ସାମ୍ନାରେ । ପାରିବୁ । ତୋ ବୋଉ ବି ପାରିଥିଲା ତୋ ବୟସରେ । ବିଦ୍ରୋହର ଟାଣୁଆ ନମୁନା ଦେଖେଇ ପାରିଥିଲା । ତା'ଛଡ଼ା ତୁ କୋଉ ଝିଅ ନୁହେଁ, ପୁଅ ପିଲାଟାଏ ।

ସରି, ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଯିବି, କିନ୍ତୁ ସେଠିକି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ଅନୁ ମଧ୍ୟ ନିରାଶ ହେବ ଯେ ଏତେ କହିଲା ପରେ ବି ମୁଁ ତା' ରଜୁଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଚାରା କ'ଣ କହିଲା ? ହେଲେ ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝେଇ ଦେବି ସବୁ କଥା, ଦରକାର ହେଲେ । ଆଉ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ସେ ବୁଝିବ । ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ତା'ଠାରୁ ବଳି ନିଜଲୋକଟିଏ ଆଉ କେହି ଅଛି କି ଏଇକ୍ଷଣି ମୋ ପାଇଁ ?

ଦିନସାରା ପରିଶ୍ରମ କରି ସୁନୀତି ଗୋଟାଏ ଗସ୍ତ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍‌ର ଚିଠା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।... କେତେଜଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଅବଶ୍ୟ ଆଗରୁ ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇଛି, ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସ୍ୱାଗତମୂଳକ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ବର୍ଜନୀୟ । ବାକି ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେବଳ ଦି'ଜଣ ତାଙ୍କ ପିଲାଦିନର ସୁନୀଅପାକୁ କେବଳ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ କୁଣ୍ଠେଇ ପକେଇବେ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ତାକୁ ତା' କାମରେ ଠିକଣା ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି, ସମାଜସେବା ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ନେଇ । ସେହେତୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖା କରିବା ଉଚିତ । ଜଣେ ହେଲା ଅରୁ ଓରଫ୍ ଅରୁନ୍ଧତୀ ମହାନ୍ତି ଯେ ସୁନୀଅପାର ଜଣେ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ସେନାପତି ଥିଲା ଏବଂ ଆରଜଣକ ମାୟା ବାରିକ । ଦୁର୍ବଳିଆ କାଳୀ ଝିଅଟିଏ, ବେଶି ବାଟ ଚାଲିପାରେ ନାହିଁ, ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ଚିତ୍କାର କରେ, ହାଲିଆ ହୋଇଯାଏ, ହେଲେ ତା' କଳା ଆଖିର ଚାହାଣିରେ ଯେଉଁ ଅମାନିଆ ଉଛୁଳାପଣ ରହିଛି ନିଜକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେବା ଲାଗି, ନେତ୍ରୀର ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ, ସେଇ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ।

ହେଲେ ଅରୁ ଅଛି ଡେଙ୍କାନାଳରେ, କାମ କରୁଛି ଆମ ଚିହ୍ନା ସମାଜର ନାରୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଶୟନ-କାଗରଣ ବିଷୟରେ ମୋତେ ବି ଜଣା ଅଛି କିଛି । ଆଉ ମାୟା ଅଛି ସୁଦୂର କୋରାପୁଟର ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ଏବଂ କାମ କରୁଛି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ । ଏବଂ କୁଆଡ଼େ ସବୁଠାରୁ ଆଦିମ ସେଇ ଆଦିବାସୀମାନେ, ଆଜିଯାଏଁ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ ।

ସେହେତୁ ପ୍ରଥମେ ଅରୁ ପାଖକୁ ଯିବାକଥା । ତା'ପରେ ଦେଖାଯିବ । ମୋଟ ଉପରେ ମାୟା ପାଖକୁ ନ ଗଲେ ବି ଚଳିବ । କହିବାକୁ ଗଲେ ତା' ନାରୀମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ମୋ ଥିଏଟରେ...

କିନ୍ତୁ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାବେଳକୁ କ୍ରମଟା ଓଲଟା ହୋଇଗଲା । ସୁନୀତି ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ସେ ଆଗେ ଯିବେ ମାୟା ପାଖକୁ । ତା'ପରେ ଦେଖାଯିବ ।

ହେଲେ ଏହି ମତପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ସେ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝେଇ ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତେ ବୋଧହୁଏ । ଯେହେତୁ ସେଥିରେ କେଉଁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ତଥ୍ୟଠାରୁ ବଳିପଡ଼ିଥିଲା ମାୟା-ଚାହାଣିର ସ୍ମରଣ । ଯେଉଁ ଚାହାଣିର ଆବେଗ ଯେ ଖାଲି ତମକୁ ଚାଣିନିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ତା' ନୁହେଁ, ସେଥିରେ ଛାଇ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ବ୍ୟଥା ମଧ୍ୟ ତମକୁ କଷ୍ଟ ଦିଏ ଯେତେବେଳେ ତମେ କୁହ ଏତିକି ଥାଉ ଏବଂ ସାଲିସ୍ କରି ବସ 'ଶତ୍ରୁ' ସାଙ୍ଗରେ । ସୁନୀତିଙ୍କର ମନ ହେଲା ସେଇ ପରମ ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ସେଇ ଦାରୁଣ ବ୍ୟଥାକୁ ପୁଣି ଚିହ୍ନିବା ଲାଗି, ଯଦି ସେ କିଛି ବଦଳି ଯାଇ ନ ଥାଏ ଆସି ଏତେଦିନ ପରେ । ଏବଂ ସେଥିରୁ କିଛି ଫେରିପାଇବା ପାଇଁ, ଯାହାକୁ ଅଧ୍ୟାପିକା ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ ହରେଇ ଦେଇଥିବ କାଳେ ଯା'ଭିତରେ । ତା'ଛଡ଼ା... ତା' ଛଡ଼ା ଝିଅଟା ଆଜିଯାଏଁ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଶୁଭାକାଢ଼ଃସିଣୀ ସୁନୀଥପାର କ'ଣ କିଛି ଜାଣିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ସେ ବିଷୟରେ, ଯାହା ସେ ତାକୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଦେଇ ନାହିଁ କେବେହେଲେ ?

ଏହି କ୍ରମରେ କ'ଣ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଆସିଥିଲା ଯେ ଜଣେ ଗାନ୍ଧୀବାଦି ମଝିମଝିକିଆ ନେତାଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇଥିବା ସଫଳକାମ ଏବଂ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଅରୁନ୍ଧତୀ ମହାନ୍ତି ଯେଉଁ ସଂସ୍କାର କର୍ତ୍ତ୍ରୀ, ତା' ନାଆଁ ହେଉଛି 'ଭାରତୀୟ ସଦ୍‌ଭାବନା ସଂଘ' ? ତାଙ୍କୁ ସେଇ ନାଆଁଟା ଖରକା ଲାଗିଲା ନାହିଁ ତ ? କିଭଳି ରଙ୍ଗରୂପ ହୋଇଥିବ ସେଇ ଭାରତୀୟତାର ? ସୁନୀତିର ଜୀବନଚରିତ କ'ଣ ପହଞ୍ଚି ନ ଥିବ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ? ତା'ହେଲେ ଅରୁ କ'ଣ ତା' ପିଲାଦିନର ସୁନୀଥପାକୁ

ଆଗଭଳି ସ୍ନେହ ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଇପାରିବ ? ହେଲେ ସୁନୀତି ସ୍ବାକାର କରି ନ ଥାଆନ୍ତେ ଯେ ଏଭଳି ଆଶଙ୍କା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଇଥିରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । କହିଥାଆନ୍ତେ, ମୁଁ କ’ଣ ତା’ ପାଖକୁ ଯିବା ପାଇଁ ମନା କରୁଛି ନା କ’ଣ ମ ? କହୁଛି ଆଗେ ମାୟା, ତା’ପରେ ଦେଖାଯିବ ।

...ହଁ ମାୟା, ମୁଁ ଆଗେ ଯିବି ତୋ ପାଖକୁ । ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ତୁ କିଭଳି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବୁ ମୋତେ ମୋର ‘ନାରୀଜାଗରଣ’ ରିସର୍ଚ୍ଚ ପେପର ନେଇ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ବାସ ମୁଁ ତୋଠୁଁ କିଛି ପାଇବି, ଯାହା ମୋ କାମରେ ଆସିବ ଏବଂ ତୁ ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବୁ । ଆଗେ, ଯେ ନୀତିଲଙ୍ଗଳା ଆଦିବାସୀକୁ ଚିହ୍ନିଛି, ଆଉ ତା’ର ଏତେ ଦରଦ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି, ସେ ଗୋଟାଏ ନୀତିଛଡ଼ା ବିଦେଶିନୀକୁ ଚିହ୍ନିବ ନାହିଁ ? ଅଲବତ୍ ଚିହ୍ନିବ...

ଏହି ଭାବରେ ସୁନୀତି ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ସର୍ବପ୍ରଥମ ଏବଂ ସିଧାସଳଖ କୋରାପୁଟ ଯିବା ଲାଗି, ମାୟା ପାଖକୁ । ତା’ପରେ ଗସ୍ତ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଇଟେମ୍ । ଯଥାକ୍ରମେ ।

× × × ତା’ପରଦିନ ସକାଳେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଲାଲ୍‌ବଜାରର ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଖୁସି ମନରେ । ଭାବିଲେ ବାଲ୍‌କନିକୁ ଆସି ପୁଣି ଥରେ ଅନେଇବେ ସେମାନଙ୍କୁ— ଷଷ୍ଠ, ବୁଲାକୁକୁର ଏବଂ କାଉମାନଙ୍କୁ ହୁରୁଡ଼େଇ ଅଳିଆ ଗଦାକୁ ଖେଳଉଥିବା ଭିକାରି ସମେତ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ‘ବାଏ !’ ବୋଲି କହିବେ ଉଦାରଚିତ୍ତରେ । ପୁଣି କେବେ ଦେଖା ହେବ କି ନାହିଁ ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଜନି ଉଠାହେଲା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଏବଂ ଫେରାନ୍ ହେଲା ପରି କହିଲା ତାଙ୍କୁ—

“ଆଜ୍ଞା କୋଉ ଗୋଟାଏ ମାଇକନିଆ ଆସିଛି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବ ବୋଲି । ମୁଁ କହିଲି ଆପଣଙ୍କର ସମୟ ନାହିଁ । ହେଲେ ସେ ଶୁଣୁ ନାହିଁ ମୋ କଥା । ଆଉ ଏଡ଼େ ବଦ୍‌ମାସ୍ କହୁଛି କ’ଣ ନା, ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ପିଲାଦିନୁ ଜାଣେ...”

ସାଧାରଣତଃ ତାଙ୍କର ତଳକୁ ଯାଇ ଭେଟିବା କଥା ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ, କୌଣସିମତେ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ବିଦା କରିଦେବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ସୁନୀତି ବର୍ତ୍ତମାନର ଉଦାର ମନୋଭାବକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଯେତେ ମଳିମୁଣ୍ଡିଆ ହେଲେ ବି ସେ କହୁଛି ସେ ମୋତେ ପିଲାଦିନୁ ଜାଣେ । ମୁଁ କାହିଁକି ତା’ କଥାକୁ ମିଛ ବୋଲି ଭାବିବି ? ତେଣୁ ସେ ଜନିକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

“ଠିକ୍ ଅଛି । ତୁ ତାକୁ ଉପରକୁ ଡାକି ଆଣ ଏଇ ଦାଣ୍ଡଘରକୁ । ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ତା’ ପାଇଁ ।”

“ଏ ?” ଜନିକୁ ସମୟ ଲାଗିଲା ବୁଝିବାଲାଗି ଯେ ଦେଇ ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ରହସ୍ୟ କରୁନାହାଁନ୍ତି, ସେ ଏଇଆ ଚାହାନ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ । ସେଇଠୁଁ ସେ ଆଉ ପଦେ ଯୋଡ଼ିଦେଲା, — “ଗୋଟାଏ ମାଛ ପିଲାକୁ ବି ଆଣିଛି ତା’ ସାଙ୍ଗରେ...”

“ଠିକ୍ ଅଛି । ତୁ ତାକିଆଣ ଦି’ଜଣକୁ” । ସୁନୀତି ଚିକିଏ ବିରକ୍ତ ହେଲାପରି ମନେହେଲା । ସତେ କି ଅଯଥାରେ ତାଙ୍କ ଉଦାରତା ତଥା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଚାପ ପକଉଛନ୍ତି ଏମାନେ ।

ଯଥାଶୀଘ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଦି’ଜଣଯାକ । ମାଛକିନିଆ ଏବଂ ମାଛପିଲା । ଝିଅକୁ ସାତ ଆଠବର୍ଷରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ତା’ର ମୁହଁ ଲୁଚାଉଛି ବାରମ୍ବାର ଶାଢ଼ିପଣତରେ । ସେ ତା’ର ମାଆ ହେବ ବୋଧହୁଏ । ସେମାନେ ଆସି ଠିଆହେଲେ ଦୁଆରମୁହଁରେ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟା ଅନେଇଛି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ମୁହଁଟା ଉଜଳି ଉଠିଛି, ହେଲେ ମନେହେଉଛି ସେ ଠିକ୍ କରି ପାରୁ ନାହିଁ ଯେ ଆହୁରି ହସହସ ଦିଶିବା କେତେଦୂର ଉଚିତ ହେବ । ସତରେ ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗୁଛି ତା’ ମୁହଁ । କଳରେ ପାନ ଜାକିଲେ କ’ଣ ହେବ, ଏଇ ଗାଲ, ଏଇ ଥୋମଣି, ଥୋମଣି ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଗାର... ସୁନୀତି ଆଗେଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବି ହସହସ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଇଠୁଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ପାଟିରୁ ବାହାରିଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହସର ଶୋଭା ଦେଖାଇ —

“ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନା’ ସୁନାଦେଇ ? ମୁଁ ହେଉଛି ମାନୀ...”

“ମାନୀ — ମାନୀ... ଗୁମାନୀ... ହିମାନୀ... ଆରେ ତୁ ସେଇ ମାନୀ ?” ଦୁଷ୍ଟ ଟୋକା । ତୁ ଏଇଠି ଅଛୁ ?” ସୁନୀତି ହାତ ବେଢ଼େଇ ଆଣିଲେ ତା’ ଦେହରେ ।

ଆରେ, ଇଏ କ’ଣ ହେଲା ? ହସୁଥିଲା ପରା ମାଛପିଟା ? ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଏଇ ଲୁହ କାହିଁକି ତା’ ଆଖିରେ ? କହୁଛି —

“ହଁ, ଏଇଠି ଅଛି । ଆଉ କୋଉ ଗାତ ଅଛି ମୋ ପାଇଁ ? ବଞ୍ଚିରହିଛି ଖାଲି ଏଇ ଝିଅଖଣ୍ଡକ ପାଇଁ । ତାକୁ ମୋଠୁଁ ନେଇଯାଇପାରିବନି ସୁନାଦେଇ ? ତା’ହେଲେ ମୁଁ ଖଲାସ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି...”

ସୁନୀତି ରାଗିଉଠିଲେ ହୃଦୟହୀନା ମାଆଟା ଉପରେ । କହୁଛି କ’ଣ ନା ତା’ ଝିଅକୁ ଟେକିଦେବ ଆଉ କାହା ହାତକୁ, ଆଉ ନିଜେ ଖଲାସ ହୋଇଯିବ ।

ସତେ ? କିଏ କହୁଥିଲା ତାକୁ ଜନ୍ମ କରିବା ପାଇଁ ? ଏଣେ ନିମେଷରେ ତାଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ସେଦିନର ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର । ଯେତେବେଳେ ଦି'ଟା ଅମାନିଆ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଝିଅ ଏଇ ଘରେ ଲୁଚୁକାଳି, ବୋହୂଚୋରି, ଆଉ କେତେକଣ ଖେଳୁଥିଲେ ଉପରତଳ ହୋଇ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋଡ଼ାଗୋଡ଼ି ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ହସୁଥିଲେ ଖୁଲିଖୁଲି ହୋଇ, ବଡ଼ମାନଙ୍କ ବାରଣକୁ ଖାତିର୍ ନ କରି । ବାରଣ ଖାସ୍ ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ତାଙ୍କରି ଯୋଗୁଁ ଥରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ କିଣା ହୋଇଥିବା ଫୁଲଦାନୀ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଆଉ ଥରେ ଭରା ତେକଟିର କ୍ଷୀର ଇଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କିଏ ମାନୁଛି କାହା କଥା ? ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଜିତି ଯାଉଥିଲି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର । ସ୍ବାଭାବିକ, କାହିଁକିନା ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ଥିଲି ଏଇ ମାମା ଟୋକାଠାରୁ । ସେଇଠୁଁ ମାମା କହୁଥିଲା ମୁଁ ଖେଳିବି ନାହିଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ('ତୁ' ତାଙ୍କ ଯଥାକ୍ରମେ 'ତମେ' ହୋଇଯିବା ପୂର୍ବରୁ), ତୁ ମୋତେ ପେଲିଦେଉଛୁ, ମୋତେ ଚିଡ଼ଉଛୁ, ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ବାକେ କଥା କହି । ମୁଁ କହୁଥିଲି ଠିକ୍ ଅଛି, ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବା । କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟ ପରେ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଉଥିଲି ତା' ପାଖକୁ, ଆଉ କହୁଥିଲି — ଇସ୍ ! ମାମା — ଗୁମାମା — ହିମାନୀ — ? ଆସୁଛୁ ଖେଳିବାକୁ, ନା ମୁଁ ଭୈକିନି ପାଟି କରିଉଠିବି, ଯେ ତୁ ମୋତେ ଚିମୁଟିଦେଲୁ ? ସେଇଠୁଁ ସେ ହସିପକାଏ ଏବଂ ପୂର୍ବାବସ୍ଥା ଫେରିଆସେ ।

ଇଏ ସେଇ ମାମା, ଆଉ ତା' ଆଖିରେ ଏତେ ଲୁହ ? ଆଉ କହୁଛି କ'ଣ ନା ଏଇ ଝିଅଟାକୁ ନେଇଯାଅ ମୋଠୁଁ, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଖଲାସ ହୋଇଯାଆନ୍ତି !...

ସୁନାତି ତାକୁ ଜୋର୍ କରି ସୋଫାରେ ବସେଇଲେ ଏବଂ ଶୁଣିଲେ ସେ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ଏବଂ ଲୁହ ପୋଛି ପୋଛି ଯାହା ସବୁ କହିଲା । ଯାହା ବୁଝିହେଲା ତା' ଅକୁହା କଥାରୁ ।

ଏଇ ଝିଅ ନାଆଁ ରାଧା । ଦ୍ଵିତୀୟ ଝିଅ । ବଡ଼ର ନାଆଁ ଥିଲା ସାବିତ୍ରୀ । କିନ୍ତୁ ସେ ନାହିଁ, ଚାଲିଯାଇଛି । ବାସ୍, ଏଇ ଦିଓଟି ପିଲା ଛଡ଼ା ତା'ର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

“ଭଲ !”, ସୁନାତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଭଲ, ଆଜିର ଫ୍ୟାମିଲି ପ୍ଲାନିଂ ଯୁଗରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ମାମାକୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ ଏଇ ସାଧୁବାଦ । ବରଂ ତାକୁ ବେଶି କଷ୍ଟ ହେଉଛି । ସେଇଠୁଁ ଯାଇଁ ତାଙ୍କର ଖୁଆଲ୍ ହେଲା ଯେ ଏଇ ଦିଓଟିଙ୍କ ଭିତରୁ, ବଡ଼ ଜଣକ ନାହିଁ ଏଇକ୍ଷଣି, ଚାଲିଯାଇଛି ବୋଲି କହୁଥିଲା । ଚାଲିଯାଇଛି ମାନେ... ସୁନାତିଙ୍କର

ମନକୁ ପାପ ଛୁଇଁଲା । କିନ୍ତୁ କଥାଟା କଅଣ ବୋଲି ପଚାରି ହେଉ ନାହିଁ ସହଜେ । ଯାହାହେଉ ସାହସ ବାନ୍ଧି କେବଳ ତା'ନାଆଁ ତୁଣ୍ଡକୁ ନେଲେ, ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା ପରି—

“ସାବିତ୍ରୀ...”

“ସାବିତ୍ରୀ ନାହିଁ କହିଲି ପରା ? ସାବିତ୍ରୀକୁ ଛଡ଼େଇନେଲେ ସେମାନେ ଆଜିକୁ ଦି'ବର୍ଷ ତଳେ । ହାଟରୁ ଫେରୁଥିଲା ଏକୁଟିଆ ସଞ୍ଜ ନ ହେଉଣୁ । ହେଲେ ବାଟରେ କିଏ ତା'କୁ ଫୁସୁଲେଇ କି ଧମକେଇ ନେଇଗଲା କୁଆଡ଼େ, ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ।”

“କିନ୍ତୁ ପୁଲିସ୍ — ?”

“ପୁଲିସ୍ ?” ଗୋଟାଏ ଡିକ୍ଟ ହସ ଛାଡ଼ିଦେଲା ମାମୀ, ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ । ପୁଲିସ୍‌ର କାମ ନାହିଁ କୋଉ ମୂଲିଆଣୀର ଝିଅକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା !”

ନା-ନା ମାମୀ, ତା' ନୁହେଁ । କଥାଟା ତା' ନୁହେଁ, ତୁ ଯେତେବୃତ୍ତ ଭାବୁଛୁ ପୁଲିସ୍ ଯେ ଜାଣିଶୁଣି ହେଲା କରିଥିବ, ତା' ନୁହେଁ । ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ମାମୀକୁ ତଥା ନିଜକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ସେ କେବେ ଗୋଟାଏ ଓଡ଼ିଆ ଗପ ପଢ଼ିଥିଲେ ପରା ତା' ନାଆଁ “ଅସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା ।” ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ କୁଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧିଥିବା କୋଉ ମଜଦୁରର ଝିଅକୁ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରକ୍ ଟେକି ନେଇଗଲା ଏମିତି ଏବଂ ତା'ର ପଛା ମିଳିଲା ନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ କେହି ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେଇଲେ ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛିଦିନ ପରେ, କାହିଁକିନା ସେ ଗୋଟାଏ ରାସ୍ତା କଡ଼ର ଜୀବ, ନାଆଁ ନାହିଁ କି ଗାଆଁ ନାହିଁ ତା'ର । ହେଲେ ଗପରେ ସେମିତି ଲେଖାଯାଏ । ତା' ଛଡ଼ା ଆମ ମାମୀ କୋଉ ରାସ୍ତା କଡ଼ର ଜୀବ ନୁହେଁ, ତା' ବାପ ହେଉଛି ପହଲି ଗଉଡ଼, ଏଇ ଲାଲ୍‌ବଜାର, ଏଇ ଶଙ୍କରପୁରର ପୁରୁଣା ବାସିନ୍ଦା, ଆଉ ସେ ମୋ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ...

କ୍ରମଶଃ ସୁନାତିକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ବୁଝିଲାରୁ ରାଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଯେ ଗପ ମିଛ ନୁହେଁ । ଏମିତି ହୁଏ ଏବଂ ଖାଲି ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ କୁଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂସାରରେ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ସହରରେ ଥିବା ତଳିଆ ଲୋକଙ୍କ ସଂସାରରେ । କିନ୍ତୁ ଯା'କୁ ମାନି ନେଇହେବ ନାହିଁ, କଦାପି ନୁହେଁ । ମାନି ନେବା ହିଁ ପାପ । ତେଣୁ ସେ ମାମୀକୁ କହିଲେ ସୁଦୃଢ଼ ଅଭୟବାଣୀ ଶୁଣେଇଲା ପରି—

“ମୋତେ କହ ସବୁ କଥା । ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ । ମୁଁ ତା’ର ସନ୍ଧାନ ନେବି, ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁଯାଏ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ବି ଯିବି, ଖବରକାଗଜରେ ଛପେଇବି...”

ମାମୀ ଜୋରରେ ହସିଉଠିଲା ଏଥର ଏବଂ କହିଲା — “ପାଗଳ ହେଲ ସୁନାଦେଇ ? ଆଜି ଦି’ବର୍ଷରୁ ଉପରେ ହେଲାଣି, ଆଉ ଏହିକ୍ଷଣି ତମେ ତା’ର ପତ୍ନୀ ଖୋଜି ବାହାରକରିବ ? ଛାଡ଼, ସେ ଥିବ କୋଉଠି ହେଲେ । ଖଟୁଥିବ କୋଉ ପେଟୁଆର ଘରେ କିମ୍ବା କାରଖାନାରେ । କିମ୍ବା ପଶିଥିବ କଳିକତା କି ବମ୍ବେର ଦାରୀସାହିରେ, ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ସମଲେଇ ବୁଝିବେ ତା’ କଥା । ମୁଁ କେତେ ଅଧିଆ ପଡ଼ିଛି ତାଙ୍କ ପାଖରେ, କେତେ ଭୋଗ ଚଢ଼େଇଛି, ସେ କ’ଣ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ ମୋ ତାଙ୍କ ? ଶୁଣିବେ ମ ଶୁଣିବେ ।

ମୋର ଖାଲି ଚିନ୍ତା ଏଇ ଝିଅଟା ପାଇଁ, ସୁନାଦେଇ । ଯା’ର ବି ଯେମିତି ସେଇ ଦଶା ନ ହେଉ । ବାହା ନ ହେଲା ନାହିଁ, ଯା’କୁ ବି ଯେମିତି କେହି ଉଠେଇ ନ ନେଉ, କୋଉ ଜେଲ୍‌ଖାନା କି ଦାରୀଘରେ ପୂରେଇବ ବୋଲି...”

କହୁ କହୁ ମାମୀ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସୁନାତି ତା’ ପାଖକୁ ଯାଇ ତା’ ମୁହଁକୁ ଡୋଳି ଧରିଲେ, ନାନାଦି ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ମୃତ ସାନ୍ତ୍ବନାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇବା ସହ ।

କିନ୍ତୁ ମାମୀର ବକ୍ତବ୍ୟ ସରି ନ ଥିଲା । ସେଇଠୁଁ ସେ କହିଲା, ଏକଦା ଖେଳସାଥୀର ମୁହଁକୁ ଅନେଇ,

“ସେଇଲାଗି ମୁଁ ଆସିଛି ତମ ପାଖକୁ ସୁନା — ସୁନାଦେଇ । ଏଇ ଝିଅଟାକୁ ଉଦ୍ଧାର କର । ମୋର କେହି ନାହିଁ ଆଉ । ବାପାବୋଉ କି ଶାଶୁଶ୍ୱଶୁର । ଆଉ ଯା’ ବାପା ତ ପୂରାପୂରି ବେକାର । କାମ କରିବା ତା’ ଜାତକରେ ନାହିଁ । ଆଉ ଯାହା ଦି’ପଇସା ହାତକୁ ଆସେ କେତେବେଳେ କେମିତି, ତାକୁ ମଦ ଖାଇ ଉଡ଼େଇ ଦିଏ । ମୋତେ ବି ଯମ ତାକିଲାଣି, ମୁଁ ଆଉ ପାରୁ ନାହିଁ କାମକୁ...”

କ୍ଲାସିକ୍ ସତଗପ ଏମାନଙ୍କ ସଂସାରରେ — ସୁନାତି ଟିପ୍ପଣୀ ଦେଲେ ମନେ ମନେ । କିଏ ନ ଜାଣେ ସେକଥା ?

କିନ୍ତୁ ଡକ୍ଟର ସୁନାତି ସାହୁ, ଇଏ ତମ ସାଙ୍ଗ ମାମୀ ଜୀବନର କାହାଣୀ । ଯାହାକୁ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ କହୁଛ ତମ ସାଙ୍ଗ ବୋଲି, ଇଏ ତା’ରି କାହାଣୀ । ଆଉ ସେ କେତେ ଆଶା ନେଇ ଆସିଛି ତମ ପାଖକୁ, ତା’ ଦୁଃଖର ଲାଘବ କରିବା ପାଇଁ । ସୁନାତିଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରକାର ଜବାବ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରୁ ।

“...ଆଉ ମୁଁ ଯୋଡ଼ୁ ଶୁଣିଲି ତମେ ଆସିଛ ବୋଲି ଏଠିକି, କାହିଁ କେତେ ବର୍ଷ ପରେ, ମୁଁ ଧାଇଁଆସିଲି ତମ ପାଖକୁ । ମୁଁ ଜାଣେ ତମେ ମୋତେ ଫେରାଇଦେବ ନାହିଁ । ଏଇ ରାଧା ଝିଅଟାକୁ ନେଇଯାଅ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ସୁନାଦେଇ । ଦୟାକର । ଇଏ ତମର, ମୋର ନୁହେଁ...”

କିନ୍ତୁ ହୁଣ୍ଡୀ, ମୁଁ କ’ଣଟା କରିପାରିବି ? ମୁଁ ଏଠି ରହୁଛି ନା କଅଣ, ମୁଁ ପରା ଆମେରିକାରେ ଅଛି । କେମିତି ସେଠିକି ନେଇକରି ଯିବି ଏଇ ରାଧାଝିଅକୁ ? ଏତିକି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ? ଏହି ମର୍ମରେ ସୁନାଟି ମାମୀର ଭ୍ରାତ୍ର ଧାରଣାକୁ ସଧ୍ୟାରେ ଦୂରକରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ । କହିପାରିଥାଆନ୍ତେ ଯେ କ୍ଷମା କର ମାମୀ, ମୋର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁଛି ତୋ ପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି କରିପାରିବି ନାହିଁ । ହେଲେ ସେ ତା’ର ଆବେଦନକୁ କାଟି ଦେଇପାରିଲେ ନାହିଁ ଏହି ଭାବରେ । କାହିଁକିନା ସେ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇଉଠିଲେ । ନିଜକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ ଆସୁଥିଲା ତାଙ୍କ ମନରେ, ତା’ ଉଭେଇଗଲା ହଠାତ୍ ।

...କିଏ କହିଲା ମୋର ସତସତିକା ନିଜ ଲୋକ କେହି ନାହାନ୍ତି ଏଠି ? କିଏ କହୁଛି ସେମାନେ ମୋତେ ବିଦେଶିନୀ ବୋଲି ମଣିବେ, ଆଉ ତାଙ୍କ ମନକଥା କହିବେ ନାହିଁ ମୋତେ ? ଏଇ ଦେଖ, ଦେଖ ଏଇ ମାମୀକୁ, ତା’ର କେତେ ଆସ୍ଥା ମୋ ଉପରେ, କେତେ ଆଶା ଭରସା । ହଁ, ମୁଁ ଏଇ ଝିଅଟାକୁ ନେଇପାରିବିନି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ହେଲେ ଯିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଠିକଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଯାଇ ପାରିବିନି ତା’ ପାଇଁ ?...

ସେଇଠୁଁ ସେ କାନ୍ଦୁ ଆଉଜି ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ରାଧାକୁ ନେଇଆସିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ବୁଝିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ ସେ ହସୁଛି କି କାନ୍ଦୁଛି, ଆଉ ସେ କ’ଣ ସତେ ତା’ ମାଆକୁ ଛାଡ଼ି ରହିପାରିବ । ସେ ଖାଲି ତା’କୁ ଚାପିଧରି ତା’ ମଥା ଆଉଁଶି କହିଲେ, “ହଁ ଲୋ, ତୁ ମୋ ଝିଅ । ମୋରି ଝିଅ । ମୁଁ ବୁଝିବି ତୋ କଥା, ତୋ ମାଆଟା ମିଛୁଟାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହଉଛି ତୋ ପାଇଁ...”

ମାମୀ ଫିକ୍‌କିନି ହସିଉଠିଲା ଓ ସୁନାଟିଙ୍କର ଛାତି କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ ହୋଇଗଲା । କହିଲେ, ମୁଁ ଚୁର୍ରେ ଯାଉଛି ଏଇକ୍ଷଣି ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାକୁ, ତେଣୁ ରାଧା ଆପାତତଃ ତୋ ପାଖରେ ଥାଉ । ହେଲେ ତୋ ଠିକଣା ଦେଇ ଥା’ ମୋତେ, ମୁଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବି ତୋ ସାଙ୍ଗରେ । ଯଥାସମୟରେ ।— ଓକେ ?

‘ଓ-କେ ?’ ବୋଲି ଆହୁରି ଥରେ ବଡ଼ପାଟିରେ କହିଲେ ମାମୀକୁ, ପରିହାସ ଛଳରେ ଏବଂ ସେଥିସହ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ, ତାଙ୍କ ନବଜାଗୃତ

ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସରୁ ବଳ ପାଇଲା ପରି, — ତୋର ମଧ୍ୟ କିଛି ଭାବିବା ଦରକାର ନାହିଁ ଏଇକ୍ଷଣି । ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ଠିକଣା କାମ କରିବୁ ମୋ ପାଇଁ, ଯଥାସମୟରେ — ଓକେ ?

ଛଅ

ଭେଟ ହେଲା ପରେ ସୁନୀତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଇଏ ସେଇ ମାୟା ଏବଂ ତା’ ଆନନ୍ଦର ପାତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଭରିଉଠିଛି, ସୁନୀଅପାକୁ ଦେଖିଲାକୁ ଏତେ ଦିନପରେ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଭରିଉଠିଛି, ଉଛୁଳି ଉଠିବାକୁ ନାରାଜ । ଇଏ ସେବେକାର ଚରଙ୍ଗିଣୀ ନୁହେଁ । ସ୍ୱାଭାବିକ । କାରଣ ଏଇକ୍ଷଣି ସେ ମଧ୍ୟବୟସୀ ଏବଂ କୋଡ଼ିଏପଚିଶ ବର୍ଷର ଅନୁଭୂତି ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆଣି ଦେଇଛି ତାକୁ, ସେଥିରେ ସେ ତା’ ଆବେଗକୁ ବାନ୍ଧି ରଖୁଥିବ, ତାକୁ ସହଜେ ଚିହ୍ନାପକେଇବ ନାହିଁ ପିଲାଙ୍କ ପରି । ଶୁକୁଚୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କେହି ତାକୁ କହିବ ନାହିଁ ଏଇକ୍ଷଣି । ଦେହରେ ମୁହଁରେ ମାଉଁସ ଲାଗିଛି । କଳାରଙ୍ଗଟା ଆହୁରି ଚିକ୍କଣ ହୋଇଉଠିଛି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମନେହେବ ଏବଂ ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସୁନୀତି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ନିଜକୁ କହିଲେ ଯେ ଏଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସତ ଏବଂ ଅର୍ଥାନ୍ତିତ । ଯାହା ଜଣେଇଦେଉଛି ଯେ ଆମ ମାୟାନାମୀ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ ସିନା, ସେ ପ୍ରେମ ରାଜ୍ୟରେ ବେଶ୍ କିଛି ସମୟ ବିଚରଣ କରି ଆସିଥିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସୁନୀତି ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସମ୍ବେଦ ଏବଂ ପ୍ରଳୟିତ ହସ ।

“କାହିଁକି ଏମିତି ହସୁଛୁ ସୁନୀଅପା ?”, ମାୟା ନ ପଚାରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

“ମୁଁ ତୋତେ ଦେଖୁଛି । ଆଉ ଯେତେ ଦେଖୁଛି, ମୋତେ ସେତେ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ସେଇଠୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଯେ କିଭଳି ଧନରତ୍ନ ମିଳିଯାଇଛି ତୋତେ ଯା’ ଭିତରେ ।”

ମାୟା ଅନୁ ନୁହେଁ ଯେ ‘ସତେ ?’ ବୋଲି କହି କୁରୁକୁରୁ ହେବ କିମ୍ବା ଲାଜେଇଯିବ । ତେଣୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଛୋଟିଆ ହସର ପ୍ରତିଦାନଟିଏ ଦେଇ ‘ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ’ ବୋଲି କହିଲା ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସୁନୀତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଖାଲି ତା’ ନୁହେଁ, ଖାଲି ତା’ ନୁହେଁ । ମାୟା ନିଜକୁ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । କହୁଛି, — ସୁନୀଅପା, ଆଉ ସେତିକି । ମୋ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ନାହିଁ । କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ ସେଥିରେ ।

ଠିକ୍ ଯେମିତି ସେ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ତନ୍ତ ଶାଢ଼ିରେ ଭିଡ଼ି ରଖିଛି ତା' ଦେହକୁ, ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କି ସୌଷ୍ଟବ କାହାରି ଆଖିରେ ନ ପଡ଼ିବ ଯେମିତି ।

ସୁନାତିଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ତା'ର ଏଇ ଆଚରଣ ।... ହୋଇପାରୁ ତୁ ଜଣେ ସମାଜସେବିକା, ତା'ବୋଲି ତୋ ଦେହ ଆଉ ମନ, ଉଭୟକୁ କ'ଣ ଏମିତି ବାନ୍ଧିରଖିବା କଥା ? କହି ହେଉ ନାହିଁ ଯେ ତୋ ମନଟାକୁ ଖୋଲି ଖେଳେଇ ଦେ ମୋ ଆଗରେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କହିବି ନାହିଁ ତୋ ବଡ଼ଭଉଣୀ ହିସାବରେ, ଯେ ତୁ ତୋ ଦେହକୁ ଏମିତି କଷ୍ଟ ଦେଉଛୁ ମିଛଟାରେ ? ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ତୁ ତୋ ନାରୀସୁଲଭ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗକୁ ଦେଖେଇ ହେବୁ, ସେଣେ ଯେମିତି କରନ୍ତି ପୁରୁଷକୁ ଲୋଭେଇବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଏମିତି ଘୋଡ଼େଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାରେ କୋଉ ବାହାଦୁରି ଅଛି ? ଆଉ ତୋ ମୁଣ୍ଡବାଳକୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ଆଉ ଟିକିଏ ଯତ୍ନରେ କୁଣ୍ଡେଇ ସୁନ୍ଦରିଆ ଖୋସାଟିଏ ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତୁ ? କପାଳରେ ଟିକିଲିଟିଏ ଲଗେଇ ନ ଥାଆନ୍ତୁ ? ଜାଣିଶୁଣି ନିଜକୁ ଏମିତି ସାଦା ଓ ନୁଖୁରା କରି ନ ରଖିଲେ କେହି ତୋତେ ସମାଜସେବିକା ବୋଲି କହିବେ ନାହିଁ ନା କଅଣ ? ସେଇଠୁଁ ସେ କହିଲେ, — “ଫ୍ରେଲ୍ ମାୟା, ଇଫ୍ ଯୁ ଡୋଷ୍ ମାଉଣ୍ଡ୍, ମୋତେ ଆହୁରି ଭଲ ଲାଗନ୍ତା, ଖାଲି ମୋତେ ନୁହେଁ, ସାରା ଦୁନିଆଁକୁ ଭଲ ଲାଗନ୍ତା, ତୁ ଯଦି ଆଉ ଟିକିଏ ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତୁ ତୋ ଚେହେରାର । ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ ସାଜିଗୁଜି ହେବୁ, କୋଉ ବରଘରକୁ ଗଲାପରି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଦେହ, ବିଶେଷତଃ ନାରୀର ଦେହ, ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ ସାଜଶୁଜାର ଦାବି କରେ, ଯେମିତିକି ତା'ର ସ୍ୱଗୁଣ ଫୁଟିଉଠିବ...”

ହେଲେ ସେଇ ଛିର ସ୍ମିତହାସ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ ମାୟାଠୁଁ । ସେହେତୁ ସୁନାତି ଚିଡ଼ିଉଠିଲା ପରି କହିଲେ,

“ଡ୍ୟାସ୍ ଇଟ୍ ! ତୁ କାମ କରୁଛୁ ଲଜ୍ଜାଳାମୁକୁଳା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଦେହଯୌବନକୁ ବାଡ଼ି ଦେଇଥାଆନ୍ତି ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର, ପବନ ଆଦି ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଆଗରେ, ମଣିଷ ତ ଛାର, ଆଉ ତୁ ସେଇଠି କରୁଛୁ କ'ଣ ନା—”

ମାୟା ଚେଇଁଉଠିଲେ ହଠାତ୍ ଏବଂ କହିଲେ ହସି ହସି, ହେଲେ ଦୃଢ଼ତାର ସହ— “ଭୁଲ କହୁଛୁ ସୁନାଥପା । ସେମାନେ କିଛି ବାଡ଼ିଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କାହାକୁ । ଯାହା ପାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭଗବାଙ୍କ ଠାରୁ, ସିଏ କ'ଣ କୋଉ ଖରାପ ଜିନିଷ ଯେ ତାକୁ ଲୁଚେଇ ରଖିବେ, ନା କୋଉ ବିଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର ବସ୍ତୁ ଯେ ତାକୁ ଦେଖେଇହେବେ ? ହେଲେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ସଜେଇବାରେ ହେଲା କରନ୍ତି

ନାହିଁ । ଯେତେ ରକମର ମାଳୀ, ରଜାବେରଜା ଫୁଲ... କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଲୁଚେଇବାର କି ଦେଖେଇହେବା ପଣ ନ ଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ବଣ୍ଡା ପର୍ବତର ଲୋକେ...”

ଇସ୍ ! କି ଉତ୍ସାହ ! କି ଉତ୍ତେଜନା ! କେଉଁଠି ଏତିକି ଲୁଚିରହି ଥିଲା ଏତେବେଳେଯାଏଁ ? ସୁନାତି ମୁଗଧ ହୋଇ ଅନେଇ ରହିଲେ ମାୟାଙ୍କଆଡ଼କୁ ।

“...ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ମୋ କାମ ସବୁଠାରୁ ବେଶି । ସେଇ ଭଗ୍ନାବିର ଦେଶ, ସେଇ ଆଦିଭୂମିରେ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ କହିଲେ ନ ସରେ । ସତେକି ଭଗ୍ନା ତାଙ୍କୁ ଭୁଲିଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ସତ୍ୟ ମଣିଷ ତାଙ୍କ ସରଳତାକୁ ସହି ପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି ।”

“ଆଉ ତୁ କ’ଣ କରୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ? ତାଙ୍କୁ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ଦେଉ, ଯେ ଏତେ ବେଶି ସରଳ, ଆଇ ମିନ୍ ଲଜାଳା ହେବା ଅନୁଚିତ ?” ସୁନାତି ପଚାରିଲେ ପରିହାସ ଛଳରେ ।

“ହଁ, ମୋଟାମୋଟି ସେଇଆ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ ?” ସେଇଠୁଁ ତାରାଟିଏ ଫୁଟିଉଠିଲା ମାୟାଙ୍କ ଆଖିରେ । ଅନ୍ତତଃ ସୁନାତିଙ୍କର ମନେହେଲା ସେମିତି । ସତେକି ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଆଗ୍ରହ ଉଠି ଆସୁଛି ଏବଂ ମାୟା ତାକୁ ଧରି ରଖି ପାରୁ ନାହିଁ । ସେଇଠୁଁ ଶୁଣିଲେ ସେ କହୁଛି,

“ଯିବ ସେଠିକି ସୁନାଅପା ? ଯିବ ସେଇ ବଣ୍ଡା ରାଜକକୁ ? ଆଉ କେହି ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ତାକି ନ ଥାଆନ୍ତି ସେଠିକି । କିନ୍ତୁ ତମ କଥା ଭିନ୍ନ । କେଉଁଥିକି ତମର ଡର ନାହିଁ କି ଭୟ ନାହିଁ । କି କାହାରିକୁ ତମେ ଘୃଣା କର ନାହିଁ, ଛୋଟ ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ । ସବୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ ତମେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ...”

ତା’ ମାନେ ତୁ ମୋତେ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କରୁଛୁ ସେଠିକି ଯିବା ପାଇଁ ? ଆଉ ମୁଁ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବି, ପୁଣି ଥରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରମାଣ ବାଢ଼ିଦେବି ଯେ ମୋର ଡର ନାହିଁ କି ଭୟ ନାହିଁ, ଇତ୍ୟାଦି... ଏଣେ ମୋର ରିସର୍ଭ ତୁଲିକୁ ଯାଉ ? ସୁନାତି ଆମୋଦର ଭଙ୍ଗା ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ମାୟା କହୁଛି, ତାଙ୍କ ମନକଥା ଶୁଣିପାରିଲା ପରି—

“...ନାରୀ ଜାଗରଣ ପରା ତମ ରିସର୍ଭର ସର୍ବଜେକ୍ ? ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେଲା ପରେ ଆମେ ନାରୀମାନେ କେତେଦୂର ସ୍ବାଧୀନ କରିପାରିଛୁ ନିଜକୁ,

ତାରି ଆଳାପଆଲୋଚନା ? ବେଶ୍ । ଏଇଠି ଦେଖିବ ସୁନୀଅପା, ଯାକ ନାରୀମାନେ କେମିତି ମୂଳରୁ ସ୍ବାଧୀନ, ହେଲେ ଏଇ ସ୍ବାଧୀନତା କିଭଳି ଲଭୁଛୁ ଚଖେଇଛି ସେମାନଙ୍କୁ ।”

“କାହିଁକି, କ’ଣ ହେଲା କି ?”

“କାହିଁକିନା ଯାକ ଭର୍ବ୍ବା ଯାଙ୍କୁ ସ୍ବାଧୀନତା ଆଣି ଦେଇଛି, ବୋଧହୁଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କାମ କରିବା ପାଇଁ, ଜାଣିଛ କ’ଣ ? ତାଙ୍କ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ, ଯେତେ ବଶୁଆ ହାଶୁଆ ଜନ୍ତୁଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିବା ପାଇଁ । ହେଲେ ସେଇ ହେଉଛି ବିପଦ —”

“ଏବଂ ମାୟା, ତଥା ତା’ର ସୁନୀଅପାମାନେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସେଇ ଘୋର ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି !”

ଦିହେଁ ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ହସିଉଠିଲେ ଏବଂ କଥା ହେଲା ଯେ ସୁନୀଅପା ଯିବ ସେଠିକି, ଅବଶ୍ୟ ଯିବ । କିନ୍ତୁ ସୁନୀତି ଚେତାଇଦେଲେ, “ଶୁଣ ମାୟା, ମୁଁ ତିନିଚାରିଦିନରୁ ବେଶି ରହିପାରିବି ନାହିଁ ସେଠି । ତୁ ତ ଜାଣିଛୁ କେତେ କାମ ଅଛି ମୋ ହାତରେ ।” ହେଲେ ସେତିକିରେ ମାୟାଙ୍କ ଖୁସିକୁ ଦେଖ୍ (ଉଛୁଳାପଣ ଆଉ କାହା ଘରେ ମ ?) ସୁନୀତିଙ୍କର ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ସେଇ ପୁରୁଣା ମାୟାକୁ ଫେରିପାଇଛନ୍ତି ।

× × × ତା’ପରେ ରାମାୟଣବର୍ଣ୍ଣିତ ମାଲ୍ୟବନ୍ତଗିରି, ସେଇ କୁଆଡ଼େ ଆଜିର ମାଲକାନଗିରି । ସେଇଠୁଁ ଯିବ ଉପରକୁ, ଖଜରପୁଟ ବାଟ ଦେଇ, ବଣ୍ଡା ପର୍ବତକୁ । ଆଉ ତାରି ଭାଲୁରେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ, ସେଇ ଲଙ୍ଗଳାମୁକୁଳା ଆଦିମ ଜାତିର ମଣିଷ, ବଡ଼ିଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଆଁରେ ବିଛେଇ ହୋଇ । ହଁ, ଆମେହିଁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ମୁଣୁଷ୍ ବୋଲି ସେମାନେ କହିବେ ପଚାରିଲେ, ଗୋଟାଏ ନୈସର୍ଗିକ ସତକଥା କହିଲା ପରି । ସେଇଠୁଁ ଗବେଷକ କଦାପି ପଚାରିପାରିବ ନାହିଁ, ତମେ କୋଉଠୁ ଆସିଲ ବୋଲି । ବାରୁ, ଯାହାଙ୍କୁ ଭର୍ବ୍ବା ପ୍ରଥମେ ଡିଆରି କଲେ, ସେମାନେ ପୁଣି ‘ଆସିବେ’ କେଉଁଠୁ ? ତମ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ?

ମୁହୁଳିପଡ଼ା ନାମକ ଭର୍ବ୍ବାର ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଏମିତି କେତେ କ’ଣ ଗପିଚାଲିଥିଲେ ମାୟା, ଏଇ ବନ୍ଧାମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ । ଏଭଳି ଉତ୍ସାହର ସହ ଯେ ମନେହେବ ସେ ବନ୍ଧପରିକର ସେମାନଙ୍କ ମହତ୍ବକୁ ଚିହ୍ନାଇବା ଲାଗି । ଯେମିତିକି ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଏବଂ ସମ୍ମାନନୀୟା ସୁନୀଅପା, ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଏତେଦିନ ପରେ, ସେ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିପାରିବେ

ଏମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏବଂ ତାକୁ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ସହ ଥାପି ଦେଇପାରିବେ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ଭଣ୍ଡାରରେ ।

କିନ୍ତୁ ମାୟା ସୁନାତିଙ୍କୁ ପ୍ରଥମଦିନ ନେଲେ ନାହିଁ ସେଠିକି । କାହିଁକିନା ସେଠି ପହୁଞ୍ଚି ପହୁଞ୍ଚି ରାତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବଣ୍ଡା ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ଏଜେନ୍ସିଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ ତଳବନ୍ଧାରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଅଫିସ୍‌କାତାର ଟୁକ୍ଟି ଘରେ ରାତି ବିତେଇଲେ ସେମାନେ । ମାୟା କହିଲେ ଏଇକ୍ଷଣି ସେଠିକି ଯିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଅଧେ ସଲପମେଣ୍ଟ ପିଇ ମାତାଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବେ, ବିଶେଷତଃ ପୁରୁଷମାନେ । ଆମର ଯେ କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିବେ ସେମାନେ ତା'ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ବୋଲି କ'ଣ କହିବେ, ତା'ର ଠିକଣା ନାହିଁ, ଆଉ ତମେ ହୁଏତ ଘାବରେଇଯିବ । ବରଂ ଦିନର ଆଲୁଅରେ ଦେଖିବ ସେମାନଙ୍କୁ, ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପ । ତାଙ୍କର ଗୁଣ, ଅବିଗୁଣ, ସୁନ୍ଦର ଏବଂ କୁସ୍ଥିତକୁ ଦେଖିପାରିବ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ, ହେଲେ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାରେ । ପ୍ରଥମ ଦେଖାଟା ସେମିତି ହେବା ଉଚିତ — ନା କ'ଣ କହୁଛ ସୁନାଅପା ? ସୁନାତିଙ୍କର ରାଜି ନ ହେବାର କାରଣ ନ ଥିଲା ।

ଗୋଟାଏ ହିସାବରେ ସେଇଆ ଭଲ ହେଲା ସୁନାତିଙ୍କ ପାଇଁ । ଗୋଟାଏ ପହିଲି ଅନୁଭବର ବିସ୍ମୟ ଏବଂ ଆନନ୍ଦ । ମାତାଲ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ହେଲେ ପାହାଡ଼ର କେଉଁ ରାତିଫୁଲର ବାସ୍ନାରେ ଭାରୀ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ପବନକୁ କେମିତି ଅସ୍ୱାକାର କରିହେବ ? ତା'ରି ମାଦକତା ସୁନାତିଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦେଲା ନାହିଁ ଅନେକ ସମୟ ଯାଏଁ । ତା'ପରେ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ... ଗାନବାଜଣାର ଧ୍ୱନି, ଯାହା ପବନରେ ଭାସିଆସୁଛି । ଉପରୁ ଆସୁଛି । ତା'ମାନେ ସେମାନେ ମଦ ପିଇ ମଲାଗଲା ହୋଇ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆନନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି !

ମାୟା ମଧ୍ୟ ଟେକ୍‌ଉଠିଲେ ଏବଂ କାନ ଡେରି ଶୁଣିଲେ ସେଇ ଧ୍ୱନିର ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ । ତା'ପରେ ସୁନାତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଟେକ୍‌ଥିବାର ଦେଖି କହିଲେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ,

“ଜାଣିଛ ସୁନାଅପା, ଜାଣିଛ ଇଏ କଅଣ ? ଗାଆଁରୁ ନୁହେଁ, ଗାଆଁମୁଣ୍ଡରୁ ଆସୁଛି ଏଇ ଗାନବାଜଣାର ଧ୍ୱନି । ଇଂଗ୍‌ଲଣ୍ଡ ମାନେ ଧାଙ୍ଗତା ବସା, ଆଉ ସେଲ୍‌ନିଟିଂ‌ଗୋ, ମାନେ ଧାଂଗତାବସା ଭିତରେ ଚାଲିଥିବା ଓଗାଳ ଉଡାର । କିଏ କହାକୁ ନେଇ ବସା ବାନ୍ଧିବ, ତା'ରି ଫଇସଲା କରିବା ପାଇଁ । ପୁଅ କହୁଛି ତୋ ହସ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, ତୁଇ ମୋର ମିତ ଜଡ଼ାଯାଏ । ଆଉ

ଝିଅ ତା'କୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କରୁଛି । କହୁଛି, — ସତେ ? କହ ତ ଆଗେ ଦୁଇ ଗିନାରେ ଖାଉ କି ଦନାରେ ଖାଉ ? ଅର୍ଥାତ୍ ତୋର ଏଇ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପଛରେ କିଛି ମାଲମତା ଅଛି କି ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ଭୋଗ କରିପାରିବି, ଇତ୍ୟାଦି । କାହିଁକିନା ସୁନାଅପା, ପୁଅ ତାକୁଛି ଝିଅକୁ ତା' ଘରର ମାଲିକାଣୀ, ରାଣୀ ହେବା ଲାଗି । ତେଣୁ ଝିଅ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ କିଭଳି ଧନରତ୍ନ ତାକୁ ମିଳିବ ସେଇ ରାଜ୍ୟରେ ।

କାହିଁକିନା ପୁଅ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଉଠିଲାଣି କେମିତି ତା ଜୀବନଟାକୁ ସ୍ବପ୍ନ ଦେବ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟାକୁ, ଅବଶ୍ୟ ବେଶ୍ ବଡ଼ ତା'ଠୁଁ, ଯେ ତା' ମନକୁ ପାଉଛି । ଆଉ ନିଜେ ଖଲାସ ହୋଇଯିବ ଖେଳିକୁଦି ହେଷ୍ଟି ମାରିବା ପାଇଁ । ଶିକାର କରିବ, ତୀର ବିନ୍ଧିବ, ମଉଜ କରିବ, ଲଗା ନାହିଁ କି ପସା ନାହିଁ, କାରଣ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ତା' ସ୍ତ୍ରୀ ତା' ଯତ୍ନ ନେବ, ତାକୁ ଖୋଇପେଇ ବଡ଼ କରିବ । ମଣିଷ କରିବ ।

ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ସେଇ ସ୍ତ୍ରୀର, ଆଉ କର୍ତ୍ତୃତ୍ବ ବି ତାରି, ଯାହାକୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରନ୍ତି ଆମ ସମାଜର ପୁରୁଷମାନେ । ଏମିତିକି, ସ୍ବାମୀ ଯଦି ହାତକୁ ଯିବାକୁ ବସେ, କ'ଣ ଛୋଟିଆମୋଟିଆ ଜିନିଷ କିଣିବ ବୋଲି, ସେ ସହଜେ ହାତ ପଡେଇବ ତା' ସ୍ତ୍ରୀକୁ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଲାଜ କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଭଗବାଁର ନିୟମ —”

କିନ୍ତୁ ସୁନାଟିକୁ ହସ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ଏଭଳି ବିପରୀତ ମଜାକଥା ଶୁଣିଲାରୁ । ସେ ଖାଲି କାବା ହୋଇ ଅନେଇଥିଲେ ମାୟାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । କେଉଁ ଏକ ସ୍ବପ୍ନଲଭ୍ୟ ଅଭିନବ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲାପରି ।... ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ବି ଅଛି ଆମ ଦେଶରେ ? ଯେଉଁଠି ସ୍ତ୍ରୀ ମିଳିମିଶିକା ଦେବା, ହେଲେ ସତସତିକା ଚାକରାଣୀ ନୁହେଁ, ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ରାଣୀ ?

ସେଇଠୁଁ ମାୟା କହିଲେ ସଜ୍ଜିନୀର ମହାବିସ୍ମୟକୁ ଆହୁରି ଟେକିଲା ପରି, — “ଏଭଳି ସ୍ବାଧୀନାକୁ ଆଉ କିଭଳି ପାଠ ପଢ଼େଇବ ଆମ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶ ? ରାଣୀ ଶୋଇଲା କେବେ ତା' ରାଜୁତିକୁ ନେଇ, ଯେ ତା'ର କୋଉ ଜାଗରଣ ଦରକାର ପଡ଼ୁଛି ?” କହି ହସିଉଠିଲେ ମାୟା ।

ଶୋଇଲା କେବେ ତା'ର ରାଜୁତିକୁ ନେଇ ଯେ ତା'ର କୋଉ ଜାଗରଣ ଦରକାର ପଡ଼ିବ ? ମାୟାର ଏଇ ପଦକ ଧ୍ବନିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ସୁନାଟିଙ୍କ ମନରେ ।... କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଏଇ ନିଦହଜା ସ୍ବର୍ଗ ! ପ୍ରକୃତରେ ଏହାହିଁ କ'ଣ ନାରାଜାଗରଣ ତଥା ନାରୀ ସ୍ବାଧୀନତାର ଯେତେକ ଆନ୍ଦୋଳନ, ସବୁପ୍ରକାର

ଫେମିନିଜିମ୍‌ର ଶେଷକଥା ନୁହେଁ ? ଅବଶ୍ୟ କେହି ମାନିବେ ନାହିଁ ଯେ ଏଭଳି କୌଣସି ଅଭାପସା ରହିଛି ତାଙ୍କ ମନରେ । କହିବେ ଆମେ ଚାହୁଁ ସମାନତା, ସ୍ୱାଧୀନତା, ରାଜତ୍ୱ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତା' କ'ଣ କୋଉଠି ହେଲାଣି ? ଇଂରାଜୀରେ ନାହିଁ ସେଇ କଥାଟା, ଯେ ପରିବାରରେ କାହାକୁ ହେଲେ ପ୍ୟାଞ୍ଚ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ଅର୍ଥାତ୍ ଚାଳକ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନ ହେଲେ ଗାଡ଼ି ଚାଲିବ ନାହିଁ । ଚାଳକର ସେଇ ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତଥା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ, ମାନେ ଘର ପରିବାର (ଯଥାକ୍ରମେ ହୁଏତ ଦେଶ) ଚଳେଇବାର ଶେଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର କଲମକୁ ଦି'ଭାଗ କରି ହେବ ନାହିଁ । କଲେ ଅସୁବିଧା ।

ବେଶ୍ । ସୁନୀତି ତେଜିଉଠିଲେ, ଗୋଟାଏ ଖାରା ତଥ୍ୟର ବୋମା ଫୁଟେଇଲା ପରି ।... ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭରୁ ତମେଇ ତ ପ୍ୟାଞ୍ଚ ପିନ୍ଧିଆସିଛ, ଏଣିକି ଆମର ପାଲି । ପ୍ରଥମେ ଆମର ଚୁଟି ଟାଣି ଟାଣି ନେଇଗଲ ଗୁହା ଭିତରକୁ, ତା'ପରେ ନାନାଭାବରେ ଆମକୁ ତମ ହାତମୁଠାରେ ରଖିଲ, ଖାଲି ଆମକୁ ଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ ଖଟେଇବା ପାଇଁ, ତଥା ତମ ବଂଶ ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ । ଏଇକ୍ଷଣି ଆମେ ପ୍ୟାଞ୍ଚ ପିନ୍ଧୁଛୁ ଏବଂ ପିନ୍ଧିବୁ ଏବଂ କେବଳ ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥରେ ନୁହେଁ, — ବୁଝିଲ ? ଏବଂ ଆମର ରୋଲ୍‌ମଡେଲ୍ ହେବ ଏଇ ଲଜ୍ଜାଳାମୁକୁଳା ବଞ୍ଚାରମଣୀ । ଆଦିଭୂମିର ଆଦିରମଣୀ, ଯାହାକୁ ସଭ୍ୟତା ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ନଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରି ନାହିଁ । ଥ୍ୟାଂକ୍ସ ୟୁ ମାୟା, ଥ୍ୟାଂକ୍ସ ୟୁ ଫର୍ ଦିସ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରଫୁଲ୍ ଜନ୍ମଫେସ୍ତନ୍ !

ମଲା, ଆମେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଭିତରୁ ତଥାକଥିତ ଅଣ୍ଟିରା କେଇଜଣ, କ'ଣ ସବୁବେଳେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଚାଲିଥିବୁ ? ଆଉ ତମେ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାର କରୁଥିବ ଯେ ଆମେ ହେଉଛୁ ବିଦେଶିନୀ, ଭାରତୀୟତାର ବିରୋଧୀ ? ଏଥର ଆମେ ଖଣ୍ଡା ଧରିବୁ, ଆଉ ତମେ ସବୁ ବିଦ୍ରୋହ କରିବ ଏବଂ ଆମେ କହିବୁ ଯେ ତମେ ସବୁ...

ତମେସବୁ କାହାର ବିରୋଧୀ, ମାନବିକତାର, ନୂତନ ଧର୍ମର କିମ୍ବା କେଉଁ ଏକ ନୂତନ ଭାରତୀୟତାର ବୋଲି ଠିକଣା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ସୁନୀତି । ଠିକଣା ଶବ୍ଦଟା ଜୁଟିଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କ ମନକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜକୁ କହି ଚାଲିଲେ ଯେ ଏମିତି ହେବା ଉଚିତ । ...ହେଲା ଏବେ ମୁଁ ଯୁକ୍ତିଛକରେ କହୁଛି ଏମିତିକା କଥା, ଯାହାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ, କିନ୍ତୁ ଏହାହିଁ ନ୍ୟାୟୋଚିତ । ନାରୀ ଖାଲି ସମାନ ସମାନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ, ନାରୀ ଶାସନ କରିବ ପୁରୁଷ ଉପରେ । ... ଏମିତି କହୁ କହୁ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତେଜନା ଏତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଗଲା ଯେ ତାହା କେବଳ ଭାବାତ୍ମକ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ଦୈହିକ, ହୁଏତ ଯୌନ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ଶୁଣିଲେ ମାୟା ପୁଣି ଯାହା କହୁଛି —

“ଆଉ କ’ଣ ଭାବିଛ ସୁନାଅପା, ଯେ ଥରେ ରାଜି ହୋଇଗଲା ବୋଲି ତୁ ନିଜକୁ ବିକିଦେଲା କେବଳ ସେଇ ରାଜ୍ୟର ରାଣୀ ହେବା ପାଇଁ ତା’ ଜୀବନତାଯାକ ? ତା’ ବି’ ନୁହେଁ । ତା’ର ମନ ହେଲେ କହିବ ଯେ ମୋର ସୁଖ ନାହିଁ ତୋଠି, ମୁଁ ଯାଉଛି ଆଉ କୋଉଠି ଘର ବସେଇବି । ପିରି ଛିଡ଼େଇ, ମାନେ ଭୁଇଁରୁ ଖୁସ ଘାସ ଉପାଡ଼ି ତାକୁ ଦି’ଖଣ୍ଡ କରି କହିଦିଅ ଏଇ ପଦକ । ବାସ୍, କଥା ସଜଲା । ରାଣୀ ବାହାରିଗଲେ ଆଉ କେଉଁଠି ସୁଖ କରିବା ଲାଗି । ଆଉ ସେଇ ନୂଆ ରାଇଜର ବରକୁ ଲାଗିଲା ସେ ଏମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ କ୍ଷତିପୂରଣ, — ଗାଈବଳଦ, ହାଣ୍ଡିକୁଣ୍ଡେଇ ତଥା ମନଭରି ପିଇଲା ପରି ମଦ...”

‘ଘାଣ୍ଡରଫୁଲ !’ ସୁନାତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା । ସେ ଶୁଣିକରି ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ମାୟା କହୁଛି ଯେ ପିରି ଛିଡ଼େଇ ‘ଗୁଡ଼ବାଏ’ କହିବାର ସ୍ବାଧିକାର ଖାଲି ସ୍ତ୍ରୀର ନାହିଁ, ମଧ୍ୟ ସ୍ବାମୀର ଅଛି । ତାଙ୍କ ମନକୁ ଖାଲି ଆସୁଥିଲା ଯେ କେତେ ମଜାରେ ଏବଂ ସୁରୁଖୁରୁରେ ସେ ଏଇ ପଦୁଟାଏ କଥା କହିପାରିଥାଆନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଡିନିଡିନିଟା ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ନେଇ । ବିଶେଷତଃ ପ୍ରଥମ ଜଣକୁ ନେଇ । ତାଙ୍କ ମଲା ପରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବିଦ୍ରୋହ, ଘର ଛାଡ଼ି ପଳେଇଯିବାର କାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାଆନ୍ତା । ସେଇ ନୀତିବାଦୀ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣ ପଣ୍ଡିତମହାଶୟ, ଯେ ରାତି ଶେଯରେ ବି ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କଲାପରି ମନେହୁଏ ନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ମାନେ ମାନେ ଏମିତି ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେଇ ଖସି ଯାଇ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ସେ ବଞ୍ଚୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ମୋର ତମଠି ସୁଖ ନାହିଁ, — ବାସ୍, ସେତିକି କହିଦେଲେ ଗଲା । କିଭଳି ସୁଖର ଅଭାବ ହେଲା, ତା’ ବୁଝେଇବା ଦରକାର ନାହିଁ, ତମକୁ କିମ୍ବା ଆଉ କାହାକୁ । ଅବଶ୍ୟ ଜୟନ୍ତ ଆଉ ଗିରାର୍ଜୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବାରେ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନାହିଁ, ଯେହେତୁ ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ଆମେରିକାରେ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମନମୁତାବକ ସଫେଇ ଦେଇ ହେଲା ନାହିଁ ଠିକ୍‌ଭାବରେ, ସ୍ବାମୀକୁ କିମ୍ବା ଜଜ୍ଞାହେବଙ୍କୁ । ଜୟନ୍ତକୁ କହିହେଲା ନାହିଁ ଯେ ଖାଲି ଏଇ ଗୋଟାଏ କାରଣ ନୁହେଁ ଯେ ତୁ ମୋ କାମ ଉପରେ ଆଦୌ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଉ ନାହିଁ, କେବଳ ତୋ ନିଜର କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀ କ୍ୟାରିଅରକୁ ଘଷିମାଜି ବଢ଼େଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ସ୍ବାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଆମର ଯେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କ ରହିବା କଥା ରାତିରେ ଏକାଠି ହେବା ସମ୍ପେତ, ତା’ ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ । ବିଭିନ୍ନ ସହରରେ ରହିବା ଯୋଗୁଁ କୃତିତ୍ବ ଦେଖାହୁଏ ଆମର, ଆଉ ଯେତେବେଳେ ବି ଦେଖା ହୁଏ ରାତିର

ନିରୋଳାରେ, ସେତେବେଳକୁ ତୁ ଏମିତି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥାଉ ଯେ... ଛାଡ଼ । ସେମିତି କିଛି ନ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି କହି ଦେଇଥାଆନ୍ତି ଯେ ତୋଠି ମୋର ସୁଖ ନାହିଁ । ସେଇଥିରେ ସବୁ ଖାପି ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ଆଉ ସେ ବୁଝିଥାଆନ୍ତା ସବୁକଥା । ରିଚାର୍ଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କହିଥାଆନ୍ତି ସେମିତି, ଆଉ ସେଇଥିରେ ଖାପି ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ମୋର ଭର୍ତ୍ତନା ଯେ ତୁ ରାତି ଶେଯରେ କି ଖେଳପଡ଼ିଆରେ ଯେତେ ବୀରତ୍ବ ଦେଖଉ ନା କାହିଁକି, ତୋର ମଗଜଟା ଏତେ ହାଲୁକା, ମାନେ ଏତେ ଇତରସାଧାରଣ, ଅଣ-ଇଣ୍ଟେଲେକ୍ଚୁଆଲ୍ ଯେ ମୁଁ ତୋତେ ଆଉ ଝାଣ୍ଟ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ମୋର ସୁଖ ନାହିଁ ତୋଠି । ଆଉ ସେ ବୁଝିଥାଆନ୍ତା ତା’ର ଅର୍ଥ କଅଣ ।

ଏଭଳି ଏକ ସମ୍ଭାବିତ ଅନୁଭବକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲାବେଳେ ସୁନୀତି ହଠାତ୍ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ମାୟା କଅଣ କହୁଛି । କହୁଛି, —

“କିନ୍ତୁ ବିଚାରୀ ବେଳେବେଳେ କିଭଳି କଷ୍ଟପାଏ ତା’ର ଏଇ ରାଣୀପଣକୁ ନେଇ, ତା’ ତମେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ସୁନୀଅପା ।”

“ହ୍ମାଂ ? କଷ୍ଟ ପାଏ ?”

“ହଁ । କାହିଁକିନା ପୁରୁଷ, ମାନେ ଏଇ ଆଦିମ ପୁରୁଷକୁ ମଣିଷ କରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ।”

କିନ୍ତୁ ମାୟା ଆଉ କିଛି ବ୍ୟାଖ୍ୟାବିନ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ ସେଦିନ । କହିଲେ, “ରାତି ଉଛୁର ହେଲାଣି ସୁନୀଅପା । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମୁଁ ତମକୁ ନେଇଯିବି ସେଠିକି । ସବୁ ନିଜେ ଦେଖିବ, ବୁଝିବ । ଜାଣିବ ମୁଁ କିଭଳି କାମ କରୁଛି ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଉ ଯାଙ୍କର ଦୁଃଖ କେଉଁଠି । ମୁଁ ତମକୁ ଡିନିଚାରିଦିନରୁ ବେଶି ଅଟକେଇବି ନାହିଁ, ମୁଁ ଭରସା ଦେଉଛି ତମକୁ ।”

ତା’ପରଦିନ ସକାଳେ ସେମାନେ ଗଲେ ଉପରବନ୍ଧା ପାହାଡ଼କୁ ଏବଂ ସୁନୀତିଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା ସେଠିକା ସଂସାର । ତଳପୃଥିବୀରୁ ଆସିଥିବା ସାଧାରଣ ଭିକିଟର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ କ’ଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ତାହା କେତେଦୂର ପ୍ରାତିକର ହୋଇଥାଆନ୍ତା କହିହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏଇ ‘ସରକାରୀ’ ଲୋକଟା କେଉଁଠୁ ଆସିଛି ଓ କାହିଁକି ଆସିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ନାନା ସନ୍ଦେହ ହୁଏତ ଆସିଥାଆନ୍ତା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ । ତେଣୁ ଥୋକେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ଥୋକେ ବିବିଧ-ବିକୃତ ମୁହଁକରି ଅନେଇ ଥାଆନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ, ଏଭଳି ଅନୁମାନ କରିବା ଅକାରଣ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସୁଖର ବିଷୟ ମାୟାମା’ ଥିଲା

ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ମାୟାମା'କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ପୁଟିଉଥିଲା, ସେଇଠୁ ମାୟା ହସି କରି କ'ଣ ସବୁ ପଚାରୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଏବଂ ସେଇ ହାତୁଆରେ ସୁନୀତି ମଧ୍ୟ ହସି ଉଠୁଥିଲେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ଏହି ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ ରସାପୁତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ରଚିତ ହେଉଥିଲା ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ସୁନୀତିଙ୍କ ମନରେ ଆସୁଥିଲା ଯେ ଏଇ ଆଦିମ ମଣିଷକୁ ସୁନ୍ଦର କୁହ ବା ନ କୁହ ଏବଂ ତା'ର ନଗ୍ନତା ଯେତେ ବେତଙ୍ଗ ହେଉ ପଛେ, ତାକୁ ବିକଟ କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ଯେଉଁ ବିକଟତା ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ 'ସତ୍ୟ' ଦେହ ମନ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଯିବ କି ଶିହରି ଉଠିବ, କାହିଁ ସେଭଳି ଦୃଶ୍ୟ, କାହିଁ ତା'ର ସଂସ୍ପାତ ?

ଅପରପକ୍ଷେ ସୁନୀତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ପୁରୁଷଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ିଦିଅ, ଏଇ ସମ୍ପ୍ରତିରାଗୁଡ଼ିକ ଦିବ୍ୟସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ସାକ୍ଷାତ୍ କାଳୀମାଆଟିଏ ହସିଲା ପରି । ପ୍ରଭେଦ ଭିତରେ ଏତିକି ଯେ ଏଇ କାଳୀମାଆଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଳ ନାହିଁ । ନ ହେଲା ନାହିଁ, ବାକି ସବୁ ଅଛି । ନିରାଭରଣର ସାରି ସାରି ଭୂଷଣ, ସେଇ କୋମଳଶ୍ୟାମଳ ତନ୍ମୁକୁ ଲୁଚେଇଲେ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନେଇଲା ପରି । ମୁଣ୍ଡରେ ଘାସବୁଣା ଚାରିସରିଆ ମାଲି, ତା' ଉପରକୁ ଓସାରିଆ ତାଳପତ୍ରର ଚକି । କାନରେ ଝାଲରଦିଆ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଗୋଲେଇ ବସୁ ଏବଂ ବେକରୁ କଟି ଯାଏଁ ଲମ୍ବିଆସିଛି ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ମାଲି । ଏବଂ ସେ ହସୁଛି । ଅନାବିଳ ଆନନ୍ଦର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ । ଏଭଳି ଆନନ୍ଦ ଯେ ତାହା ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଝରଝର ଲୁହକୁ ଡାକିଆଣିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ବୋଲି ମନେହେବ । କିନ୍ତୁ ମାୟା କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ କାନ୍ଦନ୍ତି ନାହିଁ ସହଜେ, କିନ୍ତୁ କାନ୍ଦିଲେ ଏମିତି ଛାଟିପିଟି ହୋଇ ଏବଂ ପାଟି କରି କାନ୍ଦନ୍ତି ଯେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ବିକଟ ଦେଖାଯାଏ । ହେଲେ ସୁନୀତି ସେଭଳି ଅପଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ କି ତା'ର କଳ୍ପନା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ସେଇ ତିନିଦିନଯାକ, ଯେବେ ସେ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ମାୟାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି । ସଞ୍ଜବେଳକୁ ତଳବନ୍ଧାରେ ଥିବା ସେଇ ଚୁଙ୍ଗିଘରକୁ ଫେରିଆସିବା ଯାଏଁ, ଯେଉଁଠି ରାତି ବିତେଇବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ବୋଲି ତାଙ୍କୁ କୁହାଗଲା । କାରଣ ଯେତେହେଲେ ତମେ ନୂଆ ଲୋକ ଏବଂ ମାୟାମା'ଟିଏ ହେବାକୁ ଅନେକ ସମୟ ଲାଗିବ ତମର, ଯଦିବା ତମେ ଏଠି ବେଶିଦିନ ରହିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିରକର । ସୁନୀତି କହିଲେ, ନାହିଁ ଧନ୍ୟବାଦ । ମୋର ସେଭଳି କୌଣସି ଦୂରଭିଳାଷ ନାହିଁ । ଏଇ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାହିଁ ଉତ୍ତମ ମୋ ପାଇଁ, ଏଇ କେଜଟା ଦିନ । ଏଇ ଭଲ ଲାଗୁଛି । କାରଣ ସେ ତାଙ୍କ ଆଉଡ଼େଷ୍ଟରକୁ ବେଶି ବଢ଼େଇବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ କାଳେ ତାଙ୍କର ଅସଲ କାମ ଡେରି ହୋଇଯିବ କିମ୍ବା ସେଥିରେ

ବ୍ୟାଘାତ ହେବ । ...ନା, ମୋର କାମ ଅଛି ମାୟା ପାଖରେ ତା'ର ଏଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ସେମାନେ ଯେତେ ବିଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି । ତେବେ ଏଇ କେଜଦିନର ଅନୁଭୂତି ନିଶ୍ଚୟ କାମ ଦେବ ମୋତେ ଏଇ ଭରସାର ଦେଶରେ ଥିବା ଆଦିମ ନରନାରୀଙ୍କ ଜୀବନ । ବିଶେଷତଃ ମାୟା ଯାହା କହିଲା ସ୍ବାଧୀନା ବଣ୍ଟା ନାରୀ ବିଷୟରେ, ଯେ ସେ କେମିତି ତା'ର ସାନବରଟିକୁ ଖୋଇପେଇ ମଣିଷ କରେ, ସେଥିରୁ ବେଶ୍ କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି ଆମ ପୁରୁଷାୟିତ ସମାଜର । ଏବଂ ସେଇ ଉଦାହରଣଟାକୁ ବେଶ୍ ବ୍ୟବହାର କରିହେବ ମୋର ଥିସିସ୍ ପାଇଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ।

କିନ୍ତୁ କହିଲା କ'ଣ ନା ଏଇ ଆଦିମ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । କିଲୋ କାହିଁକି ?... ସୁନୀତି ସେଇ ମନ୍ତବ୍ୟର ସତମିଛକୁ ଠଉରେଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ହଁ, ଏଇ ପୁରୁଷମାନେ ବେଶି ବଣୁଆ ଲାଗୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଠାରୁ । ତା' ବୋଲି କ'ଣ ସେମାନେ ଏତେ ହାଣୁଆ ହୋଇପାରନ୍ତି, ମାୟା ଯେମିତି କହୁଛି ? କହୁଛି ଯେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରୁ କେହି ନା କେହି ବଣ୍ଟା ପୁରୁଷ ଜେଲ୍ ଯାଇଛି କିମ୍ବା ଯାଇଥିଲା, କାହାକୁ ଗୋଟାଏ ତୀର ବିନ୍ଧି କିମ୍ବା ଟାଙ୍ଗିଆ ଚୋଟରେ ମାରି ଦେଇଥିବାରୁ । କୁଆଡ଼େ ରାଗ ଚଢ଼ିଲାକୁ ତାକୁ ଏମିତି କରିବାକୁ ହୁଏ, ଆଗପଛ ବିଚାର ନ କରି । କିନ୍ତୁ ମନେରଖ ଯେ ସେ କେବଳ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ପୁରୁଷକୁ ମାରେ, ନାରୀକୁ ନୁହେଁ । ନିଜ ବାପଭାଇ ତା'ର କ୍ଷଣିକ ମହାକ୍ରୋଧର ଶିକାର ହୋଇପାରନ୍ତି ହୁଏତ, କିନ୍ତୁ କଦାପି କେଉଁ ନାରୀ ହୋଇ ନ ପାରେ । କାଳୀମାଆକୁ କିଏ ଭଲ ମାରି ଦେଇପାରେ ଏବଂ କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ସଭ୍ୟଜଗତରେ ଯେଉଁ ରେପ୍ ଅଥବା ନାରୀଧର୍ଷଣର ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ ଏବଂ ତାହା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଚାଲିଛି, ତା'ର ପ୍ରଶ୍ନ କେବେହେଲେ ଉଠେ ନାହିଁ, ଏଇ ସ୍ବାଧୀନାସୁନ୍ଦରୀ ବନାମ ବଣୁଆବଣ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ନେଇ । ତା'ହେଲେ ମାୟା କାହିଁକି କହୁଛି ଯେ 'ବିଚାରୀ' ବେଳେବେଳେ କଷ୍ଟ ପାଏ, ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ପାଏ, ତା' ପୁରୁଷ ହାତରେ ? ଯେତେ ହିଂସ୍ର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତାକୁ ମାରଧର କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଓଲଟି ଦାନ୍ତନିକୁଟି ପଇସାଟିଏ ମାଗନ୍ତି, ହାତରେ ଟିକିଏ ଫୁର୍ତ୍ତି କରିବା ଲାଗି, — ତଥାପି କହୁଛି କ'ଣ ନା ଏଇ ଲେଜୁଟିପିନ୍ଧା ବେପରୁଆ ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ (ଦେଖ ସେମାନେ କେମିତି ମସ୍ତ ହୋଇ ଖେଳି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଦୁନିଆ ସାରା) ମଧ୍ୟ ଭୀଷଣ କଷ୍ଟ ଦେଇପାରନ୍ତି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ? ହେଲା ଏବେ କେତେବେଳେ କେମିତି ତୀରଗାଏ ବିନ୍ଧି ସେ ମାରିଦିଏ କୋଉ ମରଦକୁ, ଆଉ ଜେଲ୍‌ଯାଏ ସେଥିପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଜେଲ୍‌ରୁ ସେ କ'ଣ ଫେରିଆସେ ନାହିଁ ତା'ଘରକୁ, ତା' ସ୍ତ୍ରୀପାଖକୁ ?

“ହଁ, ଫେରିଆସେ”, ମାୟା କହିଲେ ସୁନାତିକୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ
 “କିନ୍ତୁ ବେଳେ ବେଳେ ତାକୁ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼େ ଯୁଗକ ପରେ, ତେରଚଉଦବର୍ଷ
 ଉତ୍ତର । ଆଉ ପୃଥିବୀଟା ଥିବା ହୋଇ ବସିପାରେ ନାହିଁ ସେତେଦିନଯାଏଁ ।
 କେତେ କ’ଣ ବଦଳେଇଦିଏ । ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ମନକୁ ।”

ସୁନାତିକୁ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ଯାହା ମାୟା କହୁଛି । ମୋ
 ନିଜ ଜୀବନର କେତେ କ’ଣ ଘଟି ଯାଇ ନାହିଁ ଏଇ ତେର ଚଉଦବର୍ଷ ଭିତରେ !
 କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ସମୟକୁ ଦୋଷ ଦିଅ, କୋଉ ପୁରୁଷକୁ କି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନୁହେଁ ।
 ସୁନାତି ତଥାପି ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ କୋଉ ହିସାବରେ ଏଠିକାର କେଉଁ ନାରୀକୁ
 ବିଚାରୀ ବୋଲି କହିବା ।

କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେଯାଏଁ ସେ ବୁଦେଇକୁ ଦେଖିଲେ ସିନା, ତାକୁ ଚିହ୍ନି ନ
 ଥିଲେ ଭଲ ଭାବରେ ।

ବୁଦେଇ ମଧ୍ୟ ହସହସ ହୋଇ ମାୟାମା’କୁ ତା’ର ସ୍ଵାଗତ ଜଣାଇଥିଲା ।
 ତା’ର ଅନାବରଣ କି ଆଭୂଷଣ କିଛି ଭିନ୍ନ ଦିଶୁ ନ ଥିଲା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ
 ଠାରୁ । ତେଣୁ ସୁନାତି ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ତାକୁ ବି ଅନ୍ୟତମ କାଳୀମାଆଟିଏ
 ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମଶଃ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ
 କୌଣସି ଗୋଟାଏ ବିଶେଷତ୍ଵ ଅଛି ଏଇ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ପୃଥିବୀ ନାରୀ ଜଣକ
 ପାଖରେ, ଯେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାର ତେର ବର୍ଷ ବୟସର ଝିଅର ମାଆ ।
 କଅଣ ସେଇ ଜିନିଷଟି ? ସେ ମୋଟାଟିଏ ନା ମାଆ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି
 ଏମିତି ? ଧାର୍, ଯାଉଁ ଆହୁରି ମୋଟା ଅଛନ୍ତି ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏବଂ
 ପୁଅଝିଅଙ୍କର ମାଆ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନାହାନ୍ତି । କେତେ ଏଇ ବୟସର ପିଲା
 ଆଖପାଖରେ ଖେଳୁଛନ୍ତି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଏବଂ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି ତାଙ୍କ ଗୁହାରି
 ଶୁଣେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ମାଆମାନଙ୍କୁ । ସତେକି ଜଣେଇବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକ
 ବାହାର ଲୋକଟିକୁ, ଯେ ଏଇ ଘରେ ଖାଲି ଧେନ୍ତୁ ନାହିଁ, ବସା ମଧ୍ୟ ଅଛି
 ଏବଂ ଉଭୟଙ୍କୁ ଖାତିର୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହେଲେ ସୁନାତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ
 ଯେ ବୁଦେଇର ଝିଅ ବାହାରେ ଖେଳିବାକୁ ନାହିଁ ତା’ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ।
 ଯେତେବେଳେ ଦେଖ, ସେଇଠି କୋଉଠି ବସି କ’ଣ ସବୁ ଲେଖୁଛି କି ଗାଉଛି
 କାଗଜମାନଙ୍କରେ, କୋଉ ପାଲିସ୍ ପଥରଟାକୁ ଟେବୁଲ୍ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର
 କରି । ସୁନାତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ତା’ ମାଆର କିଛି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଆଉ
 ନ ଥାଉ, ଯାର ଅବଶ୍ୟ ଅଛି । ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ସିରିୟସ୍ ପିଲା କ’ଣ
 ଆଉ କିଏ ଥାଇପାରେ ଏଇ ବନ୍ଧାପାହାଡ଼ରେ ?

ବୁଦେଇର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବେଶି ସମୟ ଯାଏଁ ଲୁଚି ରହିଲା ନାହିଁ ସୁନାତିଙ୍କ ପାଖରୁ । ଏଥିପାଇଁ ମାୟାଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ଉଚିତ, କାରଣ ସେ ତା’ରି ପାଖକୁ ବେଶିଥର ଆସୁଥିଲେ, ଭଲମନ୍ଦ କେତେ କ’ଣ ପଚାରୁଥିଲେ ଏବଂ ମଝିରେ ମଝିରେ ଲମ୍ବା ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡୁଥିଲେ, କଥାଚାର ଗହୀରକୁ କଳିନେଲା ପରି । ତାଙ୍କ ଡିନିଂରମର ରହଣି ପୂରା ନ ହେଉଣୁ ସୁନାତି ବୁଝିଲେ ଯେ ବୁଦେଇ ଦୁଃଖିନୀ, ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଏକ ଦୁଃଖ ଯାହା ତା’କୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଛି ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ । କହିଲେ କୁହ ଯେ ତା’ର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାରବାର, ଏପରିକି ତା’ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ହାସ୍ୟରେଖା, ତା’ ମାୟାମା’ ପାଇଁ ହେଉ କି ଝିଅ ଲଜ୍ଜାମାକୁ ଖୁସି କରିବା ଲାଗି, ସେଥିରେ ଅଛି ଏଇ ଦୁଃଖର ଅଜ୍ଞାକାର । ସେହେତୁ ତାହା ଦୁଃଖ ନୁହେଁ, ଏକ ବ୍ୟାପକ ଏବଂ ଅଜ୍ଞାଜାତୃତ ବିଷାଦ, ଯାହା କାହାକୁ କେବେ ଖୁଆ ଦିଏ ନାହିଁ, ଅପରନ୍ତୁ ତା’ ଚେହେରାରେ ଏକ ପରମ ସହିଷ୍ଣୁତାର ଭାବ ଆଣିଦିଏ । ହୁଏତ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରେ ପାଖଲୋକର ମନରେ । ତାରି ଅନ୍ୟ ନାଆଁ ପ୍ରଶାନ୍ତି ନୁହେଁ କି ? ହଁ, ଇଏ ମଧ୍ୟ କାଳୀମାଆର ରୂପ, କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ୟ ।

ଏଇ ଭିନ୍ନତାକୁ ହେକୁ ହେକୁ ଥରେ ସୁନାତି ହଠାତ୍ ପଚାରିଲେ ମାୟାଙ୍କୁ, —“ଯା’ର ମର୍ଦ୍ଦ କ’ଣ କେବେହେଲେ ଘରେ ନ ଥାଏ ?”

“ନା”, ମାୟା କହିଲେ, “କାହିଁକିନା ସେ ଯା’କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛି, ଏବଂ ଇଏ ଆଉ କାହାକୁ ବାହା ହୋଇ ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ । ଏକୁଟିଆ ରହିଛି ତା’ ଝିଅକୁ ନେଇ, ଯାହା ଏକ ଅତି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତି ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ । କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି, ସୁନାଥପା, ଇଏ ବି ଗୋଟିଏ ଅଜବ ଝିଅ, ଯାହାର ସ୍ୱଭାବଚରିତ୍ର ମୋଟେ ମିଶେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ...”

“ମାନେ ?”

“ମାନେ ବୁଝବକ୍ ଖାଲି ବାହାହେଲା ନାହିଁ ତା’ ନହନହକା ଆଉ ବୋକାଭଳି ଦିଶୁଥିବା ସ୍ୱାମୀପିଲାଟାକୁ, ସେ ତାକୁ ଭଲ ପାଇ ବାହାହେଲା । ଏବଂ ତାକୁ ନିର୍ଯ୍ୟୁମ୍ ଭଲ ପାଇଲା, ସେ ଯେତେଦିନ ଥିଲା ଯା’ ପାଖରେ । ଆଉ କୁଆଡ଼େ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବାୟାଣୀଙ୍କ ପରି ହେଲା, ଯେତେବେଳେ ସିଏ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମଣିଷକୁ ତୀର ବିଛି ମାରି ପକେଇଲା ଏବଂ ତାକୁ ଜେଲ୍ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ହେଲେ ଇଏ କହିଲା ତା’ କାନ୍ଦଣା ଭିତରେ ଯେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବି ତୋ ପାଇଁ । ତୋ’ର ଯୋଉ ପିଲା ଅଛି ମୋ ପେଟରେ ତାକୁ ମୁଁ ମଣିଷ କରିବି । ଆଉ ମୁଁ ତୋ ସଲପ ଗଛକୁ ଜଗି ରହିବି ରେ

ମଙ୍ଗଳା, ତୁ ଫେରିଲେ ଯାଇଁ ଆମେ ପିଇବା ତା'ର ପହିଲି ରସ, ପିଇବା ଆଉ ମାତାଲ ହେବା ।

ବୁଦେଇ ତା' କଥା ରଖିଲା । ପିରି ଛିଡ଼େଇ ଆଉ କୋଉ ମରଦକୁ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି । ସଲପରସର ଅମୃତକୁ ବି ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଲା ତା' ଘରବାହୁଡ଼ାର ଶୁଭଦିନ ପାଇଁ । ଆଉ ମଙ୍ଗଳା ଫେରିଲା ଦଶବର୍ଷ ପରେ । ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା ଚଉଦବର୍ଷ ପାଇଁ, ହେଲେ ମୁକୁଳିଆସିଲା ଦଶବର୍ଷ ପରେ, ତା'ର 'ଭଲ ବ୍ୟବହାର' ଯୋଗୁଁ । ହେଲେ ଯାରି ଭିତରେ ସେ ବଦଳି ଯାଇଥିଲା ତା' ସ୍ତ୍ରୀପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ, ଯାହାକୁ ଭଲ ବୋଲି କହି ହେବ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ସତ୍ୟ ଜଗତର ଜେଲ୍‌ରେ ରହି ଚାଲାଖ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଫେରିଆସି ଏଇ ବୁଢ଼ୀଟା ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଘରକରି ରହିବାକୁ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଫେରିଆସିଲା ନା, ତା'ପରଦିନ ପିରି ଛିଡ଼େଇ ଘୋଷଣା କଲା ଯେ ମୋର ସୁଖ ନାହିଁ ତୋଠି, ମୁଁ ଆଉ ଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ ଘର କରି ରହିବି ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଛି ଏବଂ ଯଥାକ୍ରମେ ସେ ସଞ୍ଚିତ ସଲପମଦକୁ ସେବନ କଲା ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ତା'ର ଭାବ ଥିଲା ଆଗରୁ...”

“ଇସ୍ ! ପଶୁଟାଏ ! କେହି କିଛି କରିପାରିଲେ ନାହିଁ, ତାକୁ ବାଟକୁ ଆଣିବାଲାଗି ?”

“ମଲା, ସିଏ କୋଉ ଅବାଟରେ ଗଲା କି, ତାକୁ ସେମାନେ ବାଟକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଥାଆନ୍ତେ ? ବରଂ ଇଏ ଯୋଉ ସତୀସାବିତ୍ରୀପଣ ଦେଖାଇଲା, ତା'ର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ଅଛି କି ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ?”

“ଅଛି କି ଆମ ସମାଜରେ ?”

ମାୟାଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେମିତି ଭାବରେ ଅନେଇଲେ ସୁନାଅପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ, ଟିକିଏ ତେଜିଉଠି, ସତେକି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ଲାଗି, କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ କଥାଟାକୁ ମାନିନେଲା ପରି, ପରାଜୟ ତଥା ଦୁଃଖକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ତଥା ତାକୁ ବିଷାଦମଧୁର ହସଟିରେ ହେଲେଇ ଦେଇ... ସେଥିରୁ ସୁନାତିଙ୍କର ମନେହେଲା ମାୟା କହୁଛି ଯେ ଏମିତି ହୁଏ ସୁନାଅପା, ଏମିତି ହୁଏ । ତାଙ୍କ ସମାଜରେ ହେଉ କି ଆମ ସମାଜରେ । ସେ ହିସାବରେ ମୁଁ ବୁଦେଇକୁ ବୁଝି ନାହିଁ ତ ଆଉ ବୁଝିବ କିଏ ? ଛାଡ଼ ସେ କଥା ।

ସେଇଠୁ ମାୟା କହିଲେ, ଶାନ୍ତିପାଠର ସୂତ୍ରଟିଏ ମିଳିଗଲାପରି,

“କିନ୍ତୁ ବୁଦେଇ ଯେ ମୋଟେ ବାହା ହେବ ନାହିଁ କି ବାହା ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ତା’ ନୁହେଁ—”

“କାହିଁକି ବାହା ହେବ ନାହିଁ ? ଅଲ୍‌ବତ୍ ବାହାହେବ । ତୁ କହୁ ନାହିଁ ତାକୁ ?”

ମାୟା ହସିଉଠିଲେ । କହିଲେ, “ହଁ, ମୁଁ କହୁଛି, ଆଉ କହୁଥିବି । ଆଉ ମୋ ଜାଣିବାରେ ଜଣେ ପୁଅ ଅଛି ଯେ ଯା’କୁ ନେଇ ଘର କରିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଅସୁବିଧା । ବୁଦେଇର ଝିଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀ...”

“ତା’ଠି କ’ଣ ଅଛି ? ସେ କ’ଣ ବାହା ହେବ ନାହିଁ, ତା’ ନିଜଘର କରିବ ନାହିଁ, ଟିକିଏ ବଡ଼ ହେଲାବୁ ?” ସୁନୀତି କହିଲେ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ପରି ।

“ନା । ସିଏ ବି’ ଆରକ । ତା’ର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ ସେ ବାଟେ ଯିବାକୁ । ବାହାସାହା ହୋଇ ଘରକରଣା କରିବାକୁ । ଅନ୍ତତଃ ଏଇକ୍ଷଣି ନୁହେଁ । ତା’ର କାରଣ ସେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନର ପାଲରେ ପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ସୁନୀତି, ତା’ର ବି କ’ଣ ଅଧିକାର ନାହିଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାଲାଗି ? ଆଉ ଅସାର ହୋଇ ନ ଥିଲେ ତାକୁ କ’ଣ ଦବେଇଦେବା ଉଚିତ ?”

“ନେଉରୁ ! କିନ୍ତୁ କ’ଣ ସେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ?”

“ଏଇ ଝିଅଖଣ୍ଡକ ବଢ଼ିଆ ଛବି ଆଙ୍କେ, ତମେ ନିଜେ ଦେଖିବ ସୁନୀତି । ଏଇ ବଣଜଙ୍ଗଲ ବାଘମିରିଗଙ୍କ ଛବି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରୁ ଆଉ କ’ଣ ସବୁ ବାହାରିଆସେ ତମକୁ ଛଟପଟ କରିବାଲାଗି, କେଉଁ ପିକାସୋ, ଭାନୁମର, କି ଆମ ଗଣେଶ ପାଇନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ, ମୁଁ ତମକୁ ବୁଝେଇପାରିବି ନାହିଁ । ହେଲେ ଅତି ଚମତ୍କାର ତା’ର ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଛବିଗୁଡ଼ାକ, ଆଦୌ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ସେଥିରେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ୱପ୍ନ ହେଉଛି ସେ ତା’ର ଏଇ ବିଦ୍ୟାକୁ ବଢ଼େଇବ, ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଯାଇ ଆହୁରି କେତେ କ’ଣ ଶିଖିବ ଆଉ ଆଜିବ, ତା’ପରେ ଯୋଉ କଥା । ଆଉ ତା’ ମାଆ ଚାହେଁ ଯେ ସେ ଯେମିତି ହେଲେ ତା’ର ଏଇ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବ । ସତେକି ତା’ ଝିଅ ଜରିଆରେ ସେ ନିଜର ଅପହୃତ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଫେରିପାଇବ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଠ ପଢ଼େଇବ ତାଙ୍କର ଏଇ ନିଉଛୁଣା ସମାଜକୁ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ତା’ର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ସେ ତା’ ଝିଅକୁ ଖଇରିପୁରରେ ଥିବା ‘ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିର’ରେ ନାଆଁ ଲେଖେଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତା’

ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ଯଥେଷ୍ଟ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ସେ ଦିଗରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଫେଲ୍ ମାରିଲି ।”

“କାହିଁକି ? ଯା’କୁ ସେମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିଲେ ନାହିଁ ?”

“ଉପରକୁ ସେଇ କାରଣ ଦିଆଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ କଥାଟା ତା’ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଯୋଉ ଟଙ୍କା ଡିମାଣ୍ଡ୍ କରୁଛନ୍ତି, ଫିସ୍ ନୁହେଁ, ହାତଗୁଞ୍ଜା, ତାକୁ ଆମେ ଦେବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମ । ନା, ଅକ୍ଷମ ବୋଲି କହିବା ଭୁଲ୍ ହେବ । ମୁଁ ଚାହିଁଥିଲେ ସେତିକି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରିପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ । ମୁଁ କ’ଣ କିଛି ଭୁଲ୍ କଲି ସୁନାଅପା ?

ସୁନାତି ଓ ମାୟା ଚାହିଁଲେ ପରସ୍ପରକୁ, ଆଖିରେ ଆଖି ରଖି । ଅତୀତର ସେଇସବୁ ଦିନ ପରି, ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏମିତି ଅନାଅନି ହେଉଥିଲେ, ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ସମୟଯାଏ । ସତେକି ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ତେଜ ଆହରଣ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ପରସ୍ପରଠାରୁ । ଯେଉଁଥିରେ ‘ସେମାନଙ୍କର’ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଭସ୍ମ କରି ଦେଇହେବ । ସେଇଠୁ ସୁନାତି କହିଲେ —

“ନା । କଦାପି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ମାୟାକୁ ଜାଣିଛି, ସେ କେବେହେଲେ ସେମିତି ଗୋଟାଏ ଭୁଲ୍, ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ, ପାପ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।”

“କିନ୍ତୁ ସୁନାଅପା, ମୁଁ ଯେବେହେଲେ ଆସେ ଏମାନଙ୍କ ପାଖକୁ, ଆଉ ଦି’ପଦ କଥା ହୁଏ ମାଆ କି ଝିଅ ସାଙ୍ଗରେ, ମୋର ଛାତିଟା ଦବିଯାଏ । ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ମୁଁ ଯେତେ ଯାହା କାମ କରେ ନା କାହିଁକି ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ତା’ର ମୂଲ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ । ମୋ ଜାଗାରେ ଆଉ ଯେକୌଣସି ଲୋକ କରିପାରିଥାଆନ୍ତା ସେମିତିକା କାମ । ସରକାରୀ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ୍ ସେକ୍ଟରରେ ଏମାନଙ୍କୁ ମାଳୀଗୁରୁ ଛୁଞ୍ଚିକାମ ଆଦି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଶିଖାଇବା ହେଉ ବା କୋଉ ଖୁଣାକୁ ମିଳିଥିବା ଶାସ୍ତି, ସାହୁକାରର ସୁଧ କିମ୍ବା ଯାକ୍ ସତ୍ୟାନାଶୀ ମଦୁଆପଣକୁ କମେଇବା କାମ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥରେ ମାୟାମା’ଟିଏ ହୋଇପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋ ଭଉଣୀର କି ଝିଅର ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଗହୀର ନିଜସ୍ବ ଦୁଃଖ, ହେଲେ ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ନୀତିର ଆଳରେ —”

“ନା ! ଅବଶ୍ୟ କିଛି କହିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ହାତଗୁଞ୍ଜା ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ — ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ହେଉ କି ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ । ମୁଁ ଯିବି ତୋର ସେଇ ଆଦର୍ଶ ସମ୍ବନ୍ଧର ମୁଖିଆ ପାଖକୁ ଏବଂ କହିବି ଆଉ ଥରେ ଚେଷ୍ଟା କର

ଏଇ ଝିଅକୁ, ପୁଣିଥରେ ତା’ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ବିଚାର ହେଉ, ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାର, ପାଖଆଖରେ ତିନିଜଣ ଗୁଣୀ-ଜ୍ଞାନୀ-ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କ କରିଆରେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଯଦି ସେ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଲା, ତା’ହେଲେ ଆମର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ—”

“ପାଗଳ ହେଲ ସୁନାଅପା ?” ମାୟା ହସିଉଠିଲେ ଏଠିକା ବାସ୍ତବ ସଂସାରର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଶିଖେଇଲା ପରି ଏଇ ବିଳାତପେରନ୍ତା ମଣିଷଟାକୁ ଏବଂ ସୁନାତିଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ଯେ ଆଉ ଜଣେ ଠିକ୍ ଏଇ ପଦକ କହିଥିଲା ତାଙ୍କୁ, କିଛିଦିନ ତଳେ— “ପାଗଳ ହେଲ ସୁନାଦେଇ ?” ଆଉ ତା’ର ବି’ ଝିଅଟିଏ ଅଛି, ଯାହାକୁ ସେ ଗୋଟାଏ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନରୁ ବଞ୍ଚେଇବାକୁ ଚାହେଁ । ମାୟା କହି ଚାଲିଥିଲେ,

“ଶୁଣ, ଭାବିଛ ସହଜେ ତମକୁ ମିଳିଯିବେ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାରକ ତିନିଜଣ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଏଇ ‘ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିର’ର ବଡ଼ପଣ୍ଡା ଓରଫ ନାଥୁ ପଣ୍ଡା ଭୂତେଇ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୟ ଦେଖେଇପାରିବ ନାହିଁ ? ସବୁ ସମ୍ଭବ ତା ପକ୍ଷରେ, କାରଣ ଶୁଣାଯାଏ ଯେ ଖାସ୍ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଲୋକ, ଯାହାକୁ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବସେଇଛନ୍ତି ଏଠି ଏବଂ ଆଶା କରନ୍ତି ଯେ ତା’ କୃପାରୁ ତାଙ୍କର କେଇଟା ନିଜଲୋକକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି କାମ ମିଳିଯିବ ଏଇ ମନ୍ଦିରରେ... ।”

ସୁନାତିଙ୍କ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠୁଥିଲା ଏମିତିକା କଥା ଶୁଣିଲାରୁ । ଏଇ ହେଉଛି ଆମ ଦେଶର ପ୍ରଗତି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚେର ମାଡ଼ିଯାଇଥିବା ଦୁର୍ନୀତି ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିବାର ଆସି ଏତେବର୍ଷ ପରେ ଏବଂ କେହି ବାପମାଆ ନାହାନ୍ତି, ତା’ର ପ୍ରତିକାର କରିବା ପାଇଁ ? ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ତରକ୍ଷଣାତ୍ ତା’ର ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲା ।— ନା, ନାହାନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ସାବିତ୍ରୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଦି ପିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ମାଆମାନଙ୍କ ପାଇଁ । କିଏ ଦଳିତ ତ କିଏ ଆଦିମ, ଯାହାଙ୍କର ରକ୍ଷକ ବୋଲି ନାହାନ୍ତି କେହି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁନିଆଁଟାଯାକ ଭକ୍ଷକ ।

କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ରୋହିଣୀର ଭାବଧାରା ଅଟକିଗଲା, ଯେତେବେଳେ ସେ ଶୁଣିଲେ ମାୟା କହୁଛି—

“କେବଳ ଜଣେ କିଛି କରିପାରିଥାଆନ୍ତେ ହୁଏତ । ହେଲେ ଆମର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ ସେଯାଏଁ ଯିବା ଲାଗି ।”

“ଆଜ୍ଞା ? କିଏ ସେ ମହାନ ବ୍ୟକ୍ତି ?” ସୁନାତି ପଚାରିଲେ ବିଦ୍ରୁପର ଭଙ୍ଗାରେ ।

“ମହାନ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭଲ ଲୋକଟିଏ, ମୁଁ ଯାହା ଶୁଣିଛି ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ”, ମାୟା କହିଲେ ମୁରକିହସା ଦେଇ, “ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଆମ ଶିକ୍ଷା

ସଚିବ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍ । ସବୁ ଜାଣନ୍ତି, ସବୁ ବୁଝନ୍ତି ସେ । ନିଜେ ଥରେ ଆସିଥିଲେ ଏଠିକି, ଏଇ ଆଦର୍ଶ ବାଣୀମନ୍ଦିରର ହାଲଚାଲ ବୁଝିବା ପାଇଁ । ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲା, ଯାହା ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଆମଠୁଁ । କିନ୍ତୁ କ’ଣ କରିବେ ବିଚରା...”

ସୁନାତି ବୋଧହୁଏ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଚିହ୍ନିକି ଉଠିଲେ ଏଇ ପଦକ ଶୁଣି—

“ନନ୍ଦସେନ୍ଦ୍ର ! ଭଲଲୋକ ବୋଲି ନାଆଁ ପଡୁଛି, ହେଲେ କିଛି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ? ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତୁଲେଇପାରିବେ ନାହିଁ ? ନା ଇଏ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ଗଣା ନୁହେଁ ?”

ସେଇଠୁଁ ସେ ଭୁସ୍କିନି କହିପକେଇଲେ, ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଭେଇଲା ପରି, ତା’ର ଆଗପଛ ବିଚାର ନ କରି । କହିଲେ—

“ବେଶ୍ । ଆଇ ଉଇଲ୍ ମିଟ୍ ହିମ୍ । ମୁଁ ଦେଖାକରିବି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଆଉ ତାଙ୍କୁ କହିବି ମୋର ଯାହା କହିବା କଥା । ଶୁଣେଇବି ଦି’ପଦ । ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଆହୁରି ଘୁରେଇ ଯାଉ କି ଆଉ ଯାହା ହେଉ, ଆଇ ଡୋଣ୍ଟ କେୟାର୍—”

...କିଓ, ଇଏ କ’ଣ କହିଲ, ତକ୍କର ସୁନାତି ସାହୁ ? କଅଣ ଭୁଲିଗଲ ଯେ ଏଇ ସୁନାମଧନ୍ୟ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଓରଫ୍ ଅନୁର ରଞ୍ଜୁଭାଇ, କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି, ଯାହାର ଭୂଇଁରେ ପାଦ ଦେବା ନାହିଁ ବୋଲି ତମେ ପଣ କରିଛ ? ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ତମେ ଧାଇଁଆସିଛ ଏତେ ଦୂରକୁ, ଏଇ ବଣଜଙ୍ଗଲକୁ, ମାୟା ବାରିକର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଲାଗି ତମ ରିସର୍ଚ୍ ପାଇଁ, ତା’ ଯେତେ ବୁଲାଣିଆ ହେଉ ପଛକେ ? କ’ଣ ହେଲା ତମର ?

କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି ଦେଖେଇଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ମୁଁ ସେଇ ସୁନାତି, ସେଇ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ । ଆସି ଦରବୁଜାଟିଏ ହେଲିଣି, କି ମୁଁ ବିଦେଶରୁ ଛୁଟି ନେଇ ଆସିଥିବା ଜର୍ନେକା ରିସର୍ଚ୍ ଷ୍ଟଲାର୍ କି ଅଧ୍ୟାପିକା, ସେଥିରେ ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ ଦେଖିଲା କାମ କରିବି, ଯେତେବେଳେ ସେଇ ଭିତର ମଣିଷଟା ମୋତେ ଉତ୍ତରକେଇବ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ଲାଗି । ତେଣୁ ମୁଁ ମୁହାଁମୁହଁ ହେବି ସେଇ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ମୋ ଚେହ୍ନା ଭଉଣୀର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ନୁହେଁ, ଘୋର ଅନ୍ୟାୟର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ବଞ୍ଚାରମଣୀ ଓ ତା’ ଝିଅତରଫରୁ ଲଢ଼େଇ କରିବାଲାଗି । ସାବଧାନ ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ର, ସାଧୁ ସାବଧାନ ।

ହଁ, ଜଣାକଥା ଯେ ସେ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି । ନେଉର ମାଜଣ୍ଡ । ତା' ବୋଲି ସେଠିକି ଗଲେ ମୋର ମନ ହେବ ଆଉ ଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି ଏବଂ ମୁଁ ମୋର ଲୋଭ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବି ନାହିଁ, ସେଇଠୁଁ ସେମାନେ ତାଳି ମାରି ହସିବେ ମୋର ଦୁର୍ଭଳତା ଦେଖୁ... ନେଉର ! କେବେହେଲେ ହେବ ନାହିଁ ସେକଥା । ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ଭିନ୍ନ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ପ୍ରଥମେ ତା'ର ସେଇ ଅବିନାଶୀ ନିଜତ୍ବ, ତା' ଉତ୍ତାରୁ ସେ କାହାର ମାଆ ହେଉ, ଭଉଣୀ, କି ଆଉ ଯାହା...

X

X

X

X

ଏହିଭାବରେ ସୁନୀତି ଯଥାକ୍ରମେ ମୁହାମୁହିଁ ହେଲେ ଶିକ୍ଷାସଚିବ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଜନୀଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ, ସୁଶ୍ରୀ ମାୟା ବାରିକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି । କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ର ସଚିବାଳୟରେ ଏବଂ ସଚିବଙ୍କ ନିଜ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ, ପୂର୍ବ ଆପଦବେଳେ ଅନୁଯାୟୀ ।

ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେହିଁ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଲୋକଟି ଦୁଃଖୀ, ସେ ଭଲଲୋକଟିଏ ହେଉ ବା ନ ହେଉ କିମ୍ବା ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କହିଲେ ? ପଦ୍ମାବିୟୋଗ ଆଠମାସରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଗଲାଣି, ତା'ର ଶୋକଚିହ୍ନ କ'ଣ ଏତେ ଗହୀରିଆ ଯେ ତଥାପି ଲାଖରହିଛି ତାଙ୍କ ମହରଁ ଚେହେରାରେ ?

ସେଇଠୁ ସୁନାତିକର ଖିଆଲ୍ ହେଲା ଯେ ଅନୁର ଯେଉଁ ଦରଦ ଅଛି ତା' ରକ୍ତୁତାକ ପ୍ରତି, ତା'ର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଥାଇପାରେ ତାଙ୍କର ଏଇ ଦୁଃଖୀଭାବ ସାଜରେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ବି ସେ ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ ନିଜର ଗୋଟାଏ ରୋମାଞ୍ଚିକ କଳ୍ପନା ବୋଲି ହସି ଉଡ଼େଇଦେଲେ । ଶେଷକୁ ସେ ନିଜକୁ କହିଲେ ଛିଗୁଲେଇଲା ପରି— କିନ୍ତୁ ତମର ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ବଥଉଛି କାହିଁକି, ଶୁଣେ ? ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ତମକ ଏଠିକି ପଠାହୋଇଛି ନା କଅଣ ?

ସ୍ବାତ

ପୂର୍ବାହ୍ନ ଏଗାରଟା । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟର ଦି'ମିନିଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ମାୟା ଏବଂ ସୁନୀତି ପହଞ୍ଚିଲେ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ର ସଚିବାଳୟରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷାସଚିବଙ୍କ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କ ପି.ଏ.ଙ୍କ ପାଖରେ ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପି.ଏ. ରଞ୍ଜନ ପାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ନେଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ସଚିବଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ । କହିଲେ, ସେକ୍ରେଟେରୀ ସାହେବ ଆପଣଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଶଶି ଖସି ହେଲେ ଦି'ଜଣାଯାକ ଏବଂ ମାୟା

ଅନେଇଲେ ସୁନୀଅପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ‘ମୁଁ କହୁ ନ ଥିଲି ?’, ଏଇ ଭାବରେ । ସତେକି ଇଏ ଭଲଲୋକମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ଗୁଣ । ସେମାନେ ତମକୁ ବସେଇରଖନ୍ତି ନାହିଁ, ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ଦେଖା କରନ୍ତି ।

...ହଁ, ମନେହେଉଛି ଭଦ୍ରଲୋକ ପ୍ରକୃତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ଆମ ପାଇଁ । କାରଣ ଉଠିପଡ଼ି ‘ଆସନ୍ତୁ’ ବୋଲି ସହାୟ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବାରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଉଦ୍‌ବେଗ ମଧ୍ୟ କଟିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର । ଉଦ୍‌ବେଗ ନା ଉତ୍କଣ୍ଠା ମ ?... ଯଥାବିଧି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁନୀତି ଏହି ଭାବରେ ଟିପ୍‌ପଣୀ କରୁଥିଲେ ମନେ ମନେ, ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରତିନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲାବେଳେ... ପୃଥ୍ବୀରେ କେଜଟା ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ ଅଛନ୍ତି ? ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯେତେବେଳେ ଏଇ ନାଆଁଟି ପହୁଣ୍ଡୁଲା, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଟିକିଏ ଚମକି ଉଠିଲେ— ଆରେ ଇଏ କ’ଣ ସେଇ ସୁନୀଅପା, ଯାହାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନୁ ଲେଖୁଛି ମୋ ପାଖକୁ ? ଆଉ ଅନୁ କ’ଣ ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ପରିଚୟ ଦେଇ ନ ଥିବ ତା’ ସୁନୀଅପାର ? କିନ୍ତୁ ଭଦ୍ରଲୋକ ସିଧାସଳଖ ଚାହୁଣାହାନ୍ତି ମୋ ଆଡ଼କୁ । ନା, ନା, ମନେ ହେଉଛି ଚାହିଁଥିଲେ କିଛି ସମୟ ଆଗରୁ, କିନ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇନେଲେ, ମୋ ଆଖି ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏବଂ ପୁଣି ମନଯୋଗ ଦେଇ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ମାୟା କ’ଣ କହୁଛି । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତିତ ହେଲା ପରି । ସରକାରଙ୍କ ସବୁ ସଚିବମାନେ କ’ଣ ଏତିକି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ ଉପରେ ? ନା ଇଏ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ, ଯେହେତୁ ଇଏ ଜଣେ ‘ଭଲଲୋକ’ ? ନା ଯେହେତୁ ଅଭିଯୋଗକାରିଣୀ ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି, ଅନୁର ସୁନୀଅପା ଏବଂ ଅନୁ ହେଉଛି ଯାଙ୍କର—?...

ସୁନୀତି ମୂଳରୁ ଜଣାଇଦେଇଥିଲେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ ହେବାପୂର୍ବରୁ, ସମ୍ମିତ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା ସହ, ଯେ ମୁଁ ସିନା ଫେରାଦ୍ ହେବାକୁ ଆସିଛି ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ, କିନ୍ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁ ମାୟା ବାରିକ ଏହି ଘଟଣା ସହିତ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ତାଙ୍କୁହିଁ ଜଣା ସବୁ କଥା, କାରଣ ସେ ସେଇଠି କାମ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଏବଂ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ମୁଁ ତ ଇଣ୍ଡିଆକୁ ଆସିଛି ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା ଏବଂ ଫେରିଯିବି କେଜମାସ ପରେ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଏମିତି ବାଧୁଲା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଏଇ ଘଟଣା, ଯେ ମୁଁ ଠିକ୍ କଲି ମୁଁ ଆସିବି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ, ଆପଣଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲେ । ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ, ଆପଣ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ହେଲେ ଆପଣ ତାଙ୍କରି ଠାରୁ ଶୁଣନ୍ତୁ, କିଭଳି ଅନ୍ୟାୟ କରାଯାଉଛି ସେଇ ସରଳ ନିରାହ

ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ, ଯେଉଁମାନେ ଆମର ବିଶେଷ ସହାନୁଭୂତିର ପାତ୍ର । କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦୋଷୀ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଖରେ...

ନୀରବରେ ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ର ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ଏଇ ପ୍ରାଥମିକ ସାମାନ୍ୟକଥନ ଏବଂ ସାମାନ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରିଲେ । ତା'ପରଠୁଁ ମାୟା କହିଚାଲିଛନ୍ତି ଯାହା କହିବା କଥା ଏବଂ ହାକିମ କେବଳ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଯାହାହେଉ ସେଇଥିପାଇଁ ସୁନାତିଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ମିଳିଯାଇଛି ହାକିମଙ୍କ ହାବଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ତାଙ୍କ ଚେହେରା ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ଭାବିବାଲାଗି । କାରଣ ସେ କେବଳ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ସଚିବ ନୁହନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନୁର 'ପୁରୁଣାପୋଚରା ରଞ୍ଜୁଭାଇ' ।

ଭାରୁ ଭାରୁ ସେ ସେଇ 'ସାରକଥା'ଟିକୁ ମୁଠେଇ ଧରିଲେ ଯେ ଅନୁ ହେଉଛି ଯାଙ୍କର କିମ୍ବା ଇଏ ହେଉଛନ୍ତି ଅନୁର ବିଗତ, ହେଲେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ମଣିଷଟିଏ, ଏବଂ ଭଲପାଇବା ନାମକ ବସ୍ତୁଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ଦି'ଜଣଙ୍କ ଭିତରେ । ସେଇଠୁଁ ସେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଚେହେରା ଚରିତ୍ରକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଅଧିକ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକିଛି ମିଳିଯାଇଛି ତାଙ୍କୁ ଏଇକ୍ଷଣି, ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ଏଇ ନୀରବ, ଚିନ୍ତିତ, ଶୁଣିଯିବାର ଭଙ୍ଗାରୁ । ସହାନୁଭୂତିରେ ଜୁଡୁରୁଡୁ ବୋଲି ମନେହେଉଥିବା ତାଙ୍କର ଏଇ ଅସାମାନ୍ୟ ଲୟରୁ । ଏବଂ ସେ ପଚାରିଲେ ନିଜକୁ— ସତ ହେଉ ବା ଲୋକଦେଖାଣିଆ, ଏଇ ପ୍ରଜାପାଳକ ରାଜଧର୍ମକୁ ହୁଏତ ଅନାୟାସରେ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ହେବ ତାଙ୍କର ସୁବିଦିତ ଭଲଲୋକପଣିଆ ସାଙ୍ଗରେ । କିନ୍ତୁ ନାରୀପୁରୁଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଧରଣର ଭଲପାଇବା ଓରଫ 'ପ୍ରେମ', 'ଲଭ୍' ଇତ୍ୟାଦି ବୋଲାଉଥିବା ଜିନିଷଟା ଆସେ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ତା'ର ଭାଉ କାହିଁରେ କଅଣ ଆମ ଶାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ସାହିତ୍ୟରେ, ତା'ର କ'ଣ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ଭଲଲୋକ ହେବା ସାଙ୍ଗରେ ?

...ତତ୍କ୍ୱର ସୁନାତି ସାହୁ, ତମର ଏଇ ଜିଜ୍ଞାସା ତମ ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ ଉଦ୍ଭୂତ ବୋଲି ମନେହେଉ ନାହିଁକି ? କାରଣ ସତକଥା ହେଉଛି ଯେ ତମର ଚିନ୍ତିନିଟା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଭିତରୁ ତମେ କାହାରିକୁ ହେଲେ ଭଲ ପାଇଛ ବୋଲି କହିପାରିବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଅକାଳେ ସକାଳେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗସୁଖ ଭଲ ଲାଗିଛି ତମକୁ, କିନ୍ତୁ ଶେଷକୁ ବିରାଗର ମାତ୍ରା କାହିଁରେ କଅଣ । ତେଣୁ ତମେ ଅଯଥାରେ କାହିଁକି ଏଇ ପ୍ରେମ ଜିନିଷଟା କ'ଣ ବୋଲି ପଚାରି ହେଉଛ କହିଲ ? ତା'ଛଡ଼ା ହଠାତ୍ କାହିଁକି ଏଇ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଚାର, ଉପସ୍ଥିତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲାରୁ, ହେଲା ଏବେ ସେ ଅନୁର 'ପୁରୁଣା ପୋଚରା ରଞ୍ଜୁଭାଇ' ?

ସୁନାତି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ତାଙ୍କୁ ଜେରାକରି ଚାଲିଥିବା କେଉଁ ପ୍ରତିପକ୍ଷର ଓକିଲ ଉପରେ । ପୁଣିଥରେ ତାଙ୍କ ଅକାରଣ ‘ମୁଣ୍ଡବଥା’କୁ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ଛିଗୁଲେଇଲା ପରି । ଏବଂ କହିଲେ, — ଧାଉଁ ! ମୋର ଗୋଟାଏ ସ୍ବାଭାବିକ କୌତୂହଳ ହେବ ନାହିଁ ଏ ବିଷୟରେ ? ମଜା ଲାଗିବ ନାହିଁ ଭାବିବାକୁ ଯେ ଏଇ ଲୋକଟା କିଭଳି ପ୍ରେମିକ ହୋଇଥିବ ଆମ ଅନୁର ? ଯା’ର ଦୁଃଖାଭାବ ହୁଏତ ମୋର ରୋମାଞ୍ଚିକ କଳ୍ପନା ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଅନୁର ଯେଉଁ ଅତିଶୟ ଦରଦ ଅଛି ଯା’ ପ୍ରତି, ତା’କ’ଣ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉ ନାହିଁ ? ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ଆଉ ଅଟକେଇ ରଖିଲେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଭାବଧାରାକୁ ।

...ତା’ର ଏଇ (କୃତ୍ରିମ) ଅଫିସରି ଠାଣି ଅବଶ୍ୟ ନ ଥିବ ଅନୁ ପାଖରେ । ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିବେ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଇଏ ତ ଗୋଟାଏ ଗଜା ଗୋକା ହୋଇଥିବ । ଆଉ କେତେଭାବରେ ନିଜକୁ ଦେଖେଇ ହେଉଥିବ ଅନୁ ପାଖରେ । ଆମ ଅନୁ ବି ଯେମିତି ବୋହିଯାଏ, ଭାସିଯାଏ, ସେ ହୁଏତ ସହଜେ ଧରା ଦେଇଥିବ ଯା’ ହାତରେ, କୋଉ କବାଟ କୋଣରେ କିମ୍ବା ନିବୁଜ ଭଣ୍ଡାର ଘରେ । ହେଲେ ବେଶିଦୂର ଯାଇ ନ ଥିବେ ସେମାନେ । କାହିଁକିନା ଅନୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ଝିଅ । ସେ କିଛି ତଥାକଥିତ ଖରାପ କାମ କରି ନ ଥିବ ରଜୁଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ । ତା’ଛଡ଼ା ଇଏ ବି’ କୋଉ ଦୁଃସାହସୀ ହେଲା ପରି ଲାଗୁ ନାହିଁ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଯାଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦରଗୁଣ ଥିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି ତାଙ୍କ ପିଲାଦିନେ, ଯେଉଁଥିରେ ଅନୁ ମୋହି ହୋଇ ଯାଇଥିବ, ସେଥିରେ ରାଣି ରାଣି କୋମଳତା ଥିବ ସିନା —

ହଁ, ଖାଲି କୋମଳତା, ଗୋରାକୃଷ୍ଣଙ୍କ କୋମଳତା, ଈଷତ୍ ଗୋଲାପି ଆଉ ସରୁ ଓଠର କମ୍ପନ, ମଧ୍ୟ ମିଛିମିଛିକା କାରୁଣ୍ୟ ସେଇ ଉଦାସ ଚାହାଣିରେ, ସତେକି ଲୋକଟାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କଷ୍ଟ ହେଉଛି (ଏଇକ୍ଷଣି ଶାସକର ବ୍ୟଥା, ଯାହା ପ୍ରେମିକର ହୋଇଥିବ ସେତେବେଳେ), — ସେଥିରେ କାହିଁ କୋଉ ପୁରୁଷୋଚିତ ଦୃଢ଼ତା, ଅଭୟର ଆଶ୍ବାସନା ଯାହା କୁମାରୀ ବାଳିକା କିମ୍ବା ନାରୀକୁ ବଳ ଦେଇପାରିବ ? ନା, ସେ ଆଉ ଯାହା ହେଉ ପଛେ, ଦୁଃସାହସୀ ହୋଇ ନ ଥିବ । ତେଣୁ ଭାବିବା କଥା ଯେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଲୋକକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ଲାଳା ରଚିତ ହୋଇଥିବ ସେଇ ଦି’ଜଣଙ୍କ ଭିତରେ, ତାକୁ କ’ଣ ପ୍ରେମ କହିବ ?... ସୁନାତି ମନକୁ ମନ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯଦିଓ ପ୍ରେମ କାହାକୁ କହିବ ତା’ହେଲେ ସେବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ନକ୍ସା ଆଙ୍କିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ନାହିଁ ।

“ଏଇ ହେଲା ମୋର କହିବା କଥା” ମାୟା ତାଙ୍କ ଅଭିଯୋଗର ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲେ । “ଯଦି ତା’ର ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ସେଇ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ତା’ହେଲେ ତା’ର କାନମୁଣ୍ଡ ଆଉଁଶି ଘରେ ବସିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଆମର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବା । କିନ୍ତୁ ସେଥିର ସୁବିଚାର କରାଯାଉ । ଯୋଗ୍ୟତାର ମାପକାଠି ନ ହେଉ (ଆଇ ଆମ୍ ସରି ଟୁ ସେ ଦ୍ୟାଟ), ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଲାଞ୍ଜ, ଯାହା ଆମେ ଦେବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମ...”

“କିନ୍ତୁ ଆପଣ କ’ଣ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବେ ଯେ ନାଥୁ ପଣ୍ଡା ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କାର ଲାଞ୍ଜ ଚାହୁଁଥିଲା ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ?”, ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ର ପଚାରିଲେ, ହାଲୁକା ଓ ମଧୁରିଆ ହସଟିଏ ଖେଳେଇ ଦେଇ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ଯେ ଆପଣ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅତଏବ କାହିଁକି ସେ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଉଛନ୍ତି କହିଲେ ?

ହେଲେ ମାୟା ଓ ସୁନୀତି ଉଭୟଙ୍କର ଆଖି ଜଳିଉଠିଲା ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଆକ୍ଷେପର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ଯାଇ ଏବଂ ସୁନୀତି କହିଲେ, ମାୟାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ରଖି, ଏଣିକି ମୋ ପାଲି ବୋଲି କହିଲା ପରି—

“ନା । ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଏସବୁ ବିଷୟରେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ପ୍ରଶାସକ । ଶୁଣିଲି ଆପଣ ନିଜେ ସେଠିକି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନର ହାଲଚାଲ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣଣ, ସେ ବିଷୟରେ ବୁଝିଛନ୍ତି ବିଭିନ୍ନ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ । କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ସେ କଥା । ଆମେ କହୁ ନାହିଁ ଯେ ଆପଣ ଗୋଟାଏ ଏନ୍‌କୁଆରା କରନ୍ତୁ ନାଥୁ ପଣ୍ଡାର ଦୁର୍ନୀତିକୁ ନେଇ । ସେଥିର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ଆମ ପାଇଁ । ଆମେ କେବଳ ଚାହୁଁ ଯେ ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଝିଅ, ଯାହାର କଳାକୁଶଳତା ସୁଦୃଶ୍ୟ, ତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଦିଆଯାଉ ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ଆଦର୍ଶ ବାଣୀ ମନ୍ଦିରରେ ଏବଂ କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ତା’ର ଉପାୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣା । କେମିତି କରିବେ ସେକଥା, ଝିଅର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାରର ଆୟୋଜନ କରି, କିମ୍ବା ନାଥୁ ପଣ୍ଡାକୁ ଗୋଟାଏ ସିଧାସଳଖ ଅର୍ଡର୍ ଦେଇ, ତା’ ଆପଣ ବୁଝିବେ...”

ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ମିଷ୍ଟ ହସ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା ଏବଂ ସେ କହିଲେ ଅନୁଜ ସ୍ଵରରେ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୃଦୟ ଝୁଲି ଆସି ଆଗକୁ, ଗୋଟାଏ ଗୋପନୀୟ କଥା କହିଲା ପରି ଆଗନ୍ତୁକାମାନଙ୍କୁ—

“ଶୁଣନ୍ତୁ । ସତକଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ଏଇ ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଉଠିଛି, ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଏବଂ ଆହୁରି ପୁଲାଏ ମିଳିବାର ଆଶା ଅଛି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ, ତାକୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହିବା ଭୁଲ୍ ଏବଂ ବାଣୀମନ୍ଦିର ବୋଲି କହିବା ମଧ୍ୟ ଅନୁଚିତ ହେବ, ଅନ୍ତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ । ତେଣୁ ମୁଁ କହୁଥିଲି କ’ଣ କି, ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଟ୍ୟାଲେଣ୍ଟେଡ୍ ଝିଅକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଆର୍ଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ନାଆଁ ଲେଖେଇଦେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ଯଦି କୁହନ୍ତି, ମୁଁ ନିଜେ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ସେ ଦିଗରେ...”

ମାୟା ସୁନାତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଲେ ପରାମର୍ଶ ମାଗିଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ସୁନାତି ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଜବାବ ଦେଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍, ପ୍ରସ୍ତାବଟାକୁ ମୂଳରୁ କାଟିଦେଲା ପରି, —

“ନୋ, ସାର୍ । ସେଇଟା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଆପଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଦାଖଲ କରେଇ ପାରିବେ ଗୋଟାଏ ଭଲ ଆର୍ଟ୍ ସ୍କୁଲରେ । ଆପଣଙ୍କର ସେ କ୍ଷମତା ଅଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମାଆ ସହଜେ ତାକୁ ଦୂରକୁ ପଠେଇବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇପାରେ, ଯଦି ଭଲ ହଷ୍ଟେଲ୍ ଟିଏ ମିଳିଯାଏ ତା’ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଝିଅ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନର ସ୍ୱରୂପକୁ ବାଛିନେଇଛି ନିଜ ପାଇଁ, ଯେ ସେ ସେଇ ‘ଆଦର୍ଶ ବାଣୀମନ୍ଦିର’ରେ ପାଠ ପଢ଼ିବ, ଛବି ଆଙ୍କିବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ହୁଏତ ସେଇଠି ପାଠ ପଢ଼େଇବ, ମୁଦୁଲିପଡ଼ାର ପ୍ରଥମ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଯେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇପାରିବ, କୋଉ ଧାଙ୍ଗଡ଼ାର ମତଲବି ଚାଟୁବାଣୀକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି, ତା’ର ସେଇ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବା କ’ଣ ଉଚିତ ହେବ ? କାହିଁକି ? କ’ଣ ତା’ ଦୋଷ ? କ’ଣ ତା’ର ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ ସଭ୍ୟଜଗତରେ ଏମିତି ହୁଏ, ନାଥୁ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି ବନ୍ଧାଯାଏ, ଆଉ ନଗଣ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼େଇ ଦିଆଯାଏ, କୁହାଯାଏ ଯେ ଆହୁରି କେତେ ପଢ଼ିଆ ପଢ଼ିଛି, ତୁ ସେଇଠି ଚରିବୁ ଯା’, କିନ୍ତୁ ଏଠି ନୁହେଁ, ଇଏ ଆମର ସୁରକ୍ଷିତ ଉଦ୍ୟାନ, ଯେଉଁଠି କେଉଁ ଅସଭ୍ୟ ଲଜ୍ଜା ଦେଶର ପିଲାକୁ ପୁରେଇବାର ନୁହେଁ...”

ମାୟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରୁ ବଳି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଅନେଇଥାଆନ୍ତି ହଠାତ୍ ଏମିତି ଚେଇଁ ଉଠି ତୀର ବିନ୍ଦୁଥିବା ସୁନାଥପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । କେତେ ଟାଣରେ କହିଯାଉଛନ୍ତି ମ ତାଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଏବଂ କେତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ! ତାଙ୍କୁ କିଏ କହିଲା ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ୱପ୍ନ ଠିକ୍ ଏଇଆ ଥିଲା ? ହଁ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ଚାହିଁଥିଲା ସେଇଠି ପଢ଼ିବ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ଯଦି ସେ ଆଉ କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ଭଲ

ସ୍କୁଲରେ ନାଆଁ ଲେଖେଇପାରେ, ତା'ହେଲେ କ୍ଷତି କଅଣ ଅଛି ? କିନ୍ତୁ ନା, ସେ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ଇଏ ହେଉଛି ନୀତିର ପ୍ରଶ୍ନ । ଏ ମ୍ୟାଟର ଅଫ୍ ପ୍ରିଫିୟଲ୍ । ଏବଂ କଥା କହୁଛି ସେବେକାର ସେଇ ସୁନାଅପାଙ୍କ ଚରିତ୍ର, ଯେଉଁଥିରେ ଆମେ ଟାଣି ହୋଇଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଯାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅମ୍ଳାନ, ଅମଳିନ ହୋଇ ରହିଛି । ଅଧ୍ୟାୟ ଯୁ ସୁନାଅପା, ଯୁ ଆର୍ ଗ୍ରେଟ୍ !

କିନ୍ତୁ ସୁନାତିଙ୍କର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ନୀତିବୋଧ ଯେ ଖାଲି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଚୋଦିତ କଲା ସଚିବ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଏମିତି ଦି'ପଦ ଶୁଣେଇବା ପାଇଁ, ତା' ନୁହେଁ । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ସେ ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର ପେଷିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଉଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି । ଜାଣିଶୁଣି । ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କ କୋମଳ ସୁନ୍ଦର ଭଲଲୋକପଣିଆ, ମାନେ ସେଥିରେ ସାଲିସ୍‌ପ୍ରବଣ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ବାଧା ହେବ । ଏବଂ ସେ ବାଧାହୋଇ ଉଠି ବସିବେ ଏବଂ କରିବେ କିଛି ଗୋଟାଏ କଲା ପରି କାମ, ତାହା ଯେତେ ଅପ୍ରୀତିକର ହେଉ ପଛକେ । ହୁଏତ ଆମକୁ 'ଧନ୍ୟବାଦ, ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଆପଣଙ୍କ କଥା, ଆପଣ ଯାଇପାରନ୍ତି ଏଥର' ବୋଲି କହିବେ । କିନ୍ତୁ ତା' ବି ଭଲ ହେବ । ଆମ ପାଇଁ, ଦେଶ ପାଇଁ, ତଥା ତାଙ୍କ ନିଜ ପାଇଁ । ତୁଚ୍ଛା ଭଲଲୋକଟିଏ ହୋଇ ରହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, — ବୁଝିଲେ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଓରଫ ରଜୁଭାଇ ?

ହେଲେ ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟବାଣୀ ଅମିଗଲା, ଅକିଗଲା ପରି । ମନେ ହେଲା ଯେ ଏଇ ଲୋକଟାକୁ ଚେତେଇ ହେବ ନାହିଁ ଏହି ଭାବରେ । ଅପରନ୍ତୁ ତା'ର ଉଦାସିଆ ଚାହାଣିଟା ଏମିତି ବ୍ୟଥିତ ହୋଇଉଠିବ ଯେ ତାକୁ ଆଉ ମିଛ ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ । ଯାହା ମନେହେଉଛି ଏଇକ୍ଷଣି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରୁ କ'ଣ ମିଳିବ ଆମକୁ ? ସେଇଠୁଁ ସେ କହିଲେ—

“ଏକ୍ସକ୍ୟୁଜ୍ ମି ସାର୍ । ଆଇ ଆମ୍ ସବ୍ସି, ଯଦି କିଛି କଷ୍ଟ ଦେଲି ଆପଣଙ୍କୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କହିବେ ଯଦି ଆମେ ଏଠୁଁ ବିଦାହୋଇ ଯିବୁ, ଆଉ ବିରକ୍ତ କରିବୁ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ ।”

ସମ୍ବୃତ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ହାତ ଉଠେଇ ସୂଚନା ଦେଲେ, ଯେ ଦୟାକରି ସେମିତି କିଛି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେ ନୀରବ ରହିଲେ ।

ଏବଂ ଶେଷକୁ ଯାହା ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା କେତୋଟି ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଅନେଇ ନ ପାରିବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଉପଚାରକୁ ଉଝେଇଲା ପରି, ତାହା ଏକାନ୍ତ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ମନେ ହେବ । ପଚାରିଲେ—

“ଆପଣ କ'ଣ ରହିବେ ଏଠି କିଛି ଦିନ ?”

କିନ୍ତୁ ସୁନୀତି ନିଜକୁ ଚେତାଇଦେଲେ, ପ୍ରଶ୍ନର ସହଜ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ, ଯେ ଯା'କୁ ଉଦ୍ବଳୋକ — ଭଲଲୋକଙ୍କର ମାମୁଲି କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ, ଯାହା ଉପରକୁ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ମନେହେଉଛି । ଇଏ ହୁଏତ ସରକାରସୁଲଭ କାଳକ୍ଷେପଣ ନୀତି, ଯାହା ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଜଣା ଅଛି ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଆମ ଉପରେ । ସରଳବିଶ୍ୱାସୀ ସମାଜସେବିକା ଓ ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ ଦିକ୍ଷା, ଆମେ ସେଥିରେ ଭଳିଯିବୁ ବୋଲି ଭାବି । ସେଇଠୁଁ କହିବେ ଯେ ମୁଁ ଟିକିଏ ବୁଝାବୁଝି କରେ ଏ ବିଷୟରେ । ବୁଝାବୁଝି ମଧ୍ୟ ହେବ ହୁଏତ । ଚିଠିପତ୍ରର ଦିଆନିଆ ହେବ ସଚିବ — ଡି.ପି.ଆଇ. — ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ — ନାଥୁ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଭିତରେ ଏବଂ ରେକର୍ଡ୍‌ରେ ରହିବ ଯେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଅଭିଯୋଗ ଆସିଥିଲା ଦି'ଜଣକଠାରୁ, ଏକ ଗୁରୁତର ଅଭିଯୋଗ, ଯାହାର ଯଥାଯଥ ତଦନ୍ତ କରାଗଲା ଏବଂ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ଯେ ଅଭିଯୋଗ ଭିତ୍ତିହୀନ । ଏକାନ୍ତ ଅମୂଳକ । ଏଇଆ ନା ? ସରି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଇ ସୁଯୋଗ ଦେବି ନାହିଁ ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ର । ତେଣୁ ସେ କହିଲେ —

“ଝେଲ୍ । ଦ୍ୟାଟ୍ ଇଜ୍ ଇମ୍ପୋଟିରିଆଲ୍ । ମୁଁ କେବେ ଚାଲିଯିବି କହି ପାରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମିସ୍ ବାରିକ ଶାସ୍ତ୍ର ପେରିଯିବେ ତାଙ୍କ କର୍ମକ୍ଷମାକୁ । ତାଙ୍କ ଠିକଣା ଏହି ପ୍ରକାର ।” ସୁନୀତି ତାଙ୍କ ହ୍ୟାଣ୍ଡବ୍ୟାଗରୁ କାଗଜ କଲମ ବାହାର କଲେ ଠିକଣା ଲେଖୁଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ଲେଖୁ ଲେଖୁ କହିଲେ —

“ଦୟାକରି ଆପଣ ତାଙ୍କୁହିଁ ଲେଖୁ ଜଣାଇଦେବେ ଆପଣ ଯାହା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଏବଂ ଆଶା କରୁଛି ନିଶ୍ଚିତ ନେବାରେ ବିଶେଷ ଡେରି ହେବ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କର...”

ସୁନୀତି ଉଠ ଉଠ ହେଲେ । ହେଲେ ବିଦାୟ ନେଲା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ସୌଜନ୍ୟର ପାତ୍ରତାକୁ ମଧ୍ୟ ଭରିଦେବା ଉଚିତ । ଯେମିତିକି ସେ ନ ଭାବନ୍ତୁ ଯେ ଆମେ ଅନାଡ଼ି ଏବଂ ଆମେ ତାଙ୍କ ସୁମିଷ୍ଟ ଭଦ୍ରତା, ଯାହା ହୁଏତ ଉଚିତରୁ ଅଧିକ, ତା'ର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଦାନ ଦେଇପାରି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରଳୟିତ ସ୍ମୃତହାସଟିଏ ବାଢ଼ିଦେଲେ ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ କହିଲେ, “ଆଇ ଆମ୍ ସରି, ଆମେ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମୟ ନଷ୍ଟ କଲୁ ଆପଣଙ୍କର । ହେଲେ ଆପଣ ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଲେ ଆମ କଥା, ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ । ଆମର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଆପଣ କରିବେ, ଯଥାଶୀଘ୍ର କରିବେ, ଯାହା ଆପଣ ନିଜେ (‘ନିଜେ’ ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଇ) ଉଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି...”

ଏବଂ ଫେରିଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ‘କପେ ଚାହା ଖାଇ ଯାଆନ୍ତୁ’ର ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଗଲେ, ଧନ୍ୟବାଦ ପୂର୍ବକ ।

ଚାହା ଶେଷରେ ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କାମ ମଧ୍ୟ କଲେ, ଯାହାକୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ସେ ହ୍ୟାଣ୍ଡବ୍ୟାଗ୍ ଖୋଲି ପୁଣି ଥରେ ତାଙ୍କ କାଗଜ କଲମ ବାହାର କଲେ ଏବଂ କ’ଣ ଲେଖି ବସିଲେ । ସେଇଠୁଁ କହିଲେ—

“ଆକ୍ଟୁଆଲି ମୁଁ ଏଠି ଆଉ ଦଶପନ୍ଦର ଦିନ ରହିପାରେ ହୁଏତ । ମୋର ଆଉ ଗୋଟାଏ କାମ ଅଛି, ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆସିଛି ଇଣ୍ଡିଆକୁ । ମାୟା ଚାଲିଯିବ ଆଉ ଦି’ଦିନ ପରେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ରହିବି ଏଠି । ମୁଁ ମୋର ଠିକଣା ଓ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଲେଖିଦେଉଛି ଆପଣଙ୍କୁ । ଯଦି ଆପଣ ପୁଣି କିଛି କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ଏଇ ବିଷୟରେ ।”

“ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ, ମେନି ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ !”

ତାଙ୍କ ଧନ୍ୟବାଦ ଜ୍ଞାପନରେ କିଭଳି ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା କେଜାଣି, ସୁନାତିକର ମନେହେଲା ଯେ ତାହା ନୁଖୁରା ସୌଜନ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେଥିରେ ଆନ୍ତରିକତା ଅଛି ।

...ଅଣ୍ଡିରାଟାଏ !

ସତେ ? କଷ୍ଟସ୍ୱର କର୍କଶ ? ମୁହଁରେ ରୁମ ଉଠିଛି ? ନା ଆଉ କ’ଣ ଦେଖିଲ ତା’ ଚେହେରାରେ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଭର୍ତ୍ସନା ଶୁଣିଉଛ ତାକୁ, ସେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ?

ଧାତ୍ ଚେହେରା ସାଙ୍ଗରେ କ’ଣ ଅଛି ? ସେ ହିସାବରେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବଚଉଡ଼ା ଚେହେରା ପାଇଛି, ଯାହା ହାରାହାରି ଓଡ଼ିଆଶାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେକଥା କହୁନି । ନୀନା ଓଡ଼ିଆଣୀ ନୁହେଁ, ଆଉ ସେ ଏତେ ପରିପୁଷ୍ଟ ନ ହେଲେ ବି ତା’ର ଲମ୍ବଚଉଡ଼ା କିଛି ଉଣା ନୁହେଁ, ଯା’ ତୁଳନାରେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ କ’ଣ କେହି ହେଲେ ଅଣ୍ଡିରା ବୋଲି କହିବ ? କଥା ହେଉଛି ତମେ କେମିତି ନିଜକୁ ପହଞ୍ଚେଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ, ବିଶେଷତଃ ଆଗକ ଯଦି ପୁରୁଷ ହୋଇଥାଏ ।

ମାନେ କହୁଛ ସେ ତା’ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଟିକିଏ ବେଶି ଚାଣରେ କହୁଥିଲା ? ସ୍ୱର ଉଠେଇ କହୁଥିଲା ? ନା ବେପରୁଆ ଢଙ୍ଗରେ କହୁଥିଲା ଏବଂ ତାହା ଶୋଭାପାଏ ନାହିଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରେ ?

ହଁ, ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ସେଇଆ । ହେଲେ ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ୱୟଂବାଦୀ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ସ୍ୱାଧୀନତା ନରମରେ କଥା କହିବେ । ନାନା କ'ଣ ସ୍ୱୟଂବାଦୀ ନ ଥିଲା ? ଆଉ ଫୁସଫୁସ ହୋଇ କଥା କହିବା ତା' ଜାତକରେ ନ ଥିଲା...

ଏହିପରି ଭାବରେ ରଜନୀଧରକୁ ବାରମ୍ବାର କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ସୁନାତିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ, ସେ ସେଠୁଁ ବିଦା ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ପରେ, ଯେ ଯାହା କୁହ ତା'ର ସ୍ୱଭାବଚରିତ୍ର ନାରୀସୁଲଭ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମନେହେଉଥିଲା ଯେ କେଉଁଠି କେଜାଣି ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ରହିଯାଉଛି, ଯାହାକୁ ଠଉରେଇ ହେଉ ନାହିଁ । ନ ହେଲେ, ନ ହେଲେ ମୁଁ ଏମିତି ଲାଗିପଡ଼ିଛି କାହିଁକି ତାକୁ ଫେଲ୍ କରିବା ଲାଗି ? ହେଲା ଏବେ ଅନୁ ଏଣୁତେଣୁ ଯେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଲେଖୁଛି ତା' ବିଷୟରେ, କିନ୍ତୁ ସେ ମୋ ପାଇଁ କ'ଣ କି, ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଭିଜିଟର ଛଡ଼ା ?

ଘରକୁ ଫେରି ନିରୋଳାରେ ନିଜକୁ ପାଇଲା ପରେ ସେହି ଭିନ୍ନ ନାରୀ ଜଣକ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଚେତନାକୁ ଆବୁରି ବସିଲା ଏବଂ ଦେଖିଲେ ସେ ହସୁଛି, ତା'ର ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବକ୍ତବ୍ୟ ସାରିଦେଲା ପରେ । କହୁଛି, ଏଣିକି ମୁଁ ତମର ଆତ୍ମୀୟା, ବୁଝିଲ ? ଆହୁରି ଟିକିଏ ଭାବ ସେ ବିଷୟରେ, ମିଛୁଟାରେ ମୋତେ ଫେଲ୍ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରି । କହୁଛି—

ହଁ, ମୁଁ ନାରୀ । ଏବଂ ଏଇ ନାରୀତ୍ୱକୁ ତମେ ବେଶ୍ ପାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଏକ ଅଧିକ ବିଶେଷ ପ୍ରେରଣା, ସାହସ ଏବଂ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଦିନ ଶେଷକୁ ଏବଂ ଅପୂର୍ବ କୃତକୃତ୍ୟ ଭାବର ସୁଖବୋଧ, ସେଇ ନାରୀତ୍ୱର ଆଶ୍ୱେଷ ପାଇଲା ପରି । ତମ ଉଦ୍ୟମର ଫଳାଫଳ ଯାହାହେଉ ପଛକେ । କିନ୍ତୁ ତା' ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଛାଡ଼ ସେ କଥା ।

ମୁଁ ଅନୁ ନୁହେଁ କି ନାନା ନୁହେଁ; ମୁଁ ଆଉ ଜଣେ ଏବଂ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତମର ଆତ୍ମୀୟା । ମୁଁ ତମର ମାଆ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାତୃତ୍ୱ ତମେ ପାଇ ନାହିଁ ତମ ମାଆଙ୍କଠାରୁ । କାରଣ ସେ କେବେହେଲେ ତମକୁ ଡିଆରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଠିକଣା ଭାବରେ । ତମ ବାପାଙ୍କ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେ ଏମିତି ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ ତମକୁ ଯେ ତମେ ଯଥାର୍ଥରେ ବଢ଼ିପାରିଲ ନାହିଁ । ଆଉ ତମକୁ ସିପିଦେଲେ ବ୍ରଜଦାଦାଙ୍କୁ । ବ୍ରଜଦାଦା ଯେତେହେଲେ ଜଣେ ପୁରୁଷ— ବାପ ପରି, ଗୁରୁ ପରି । ସେ କୋଉ ନାରୀଧର୍ମ ନିଭେଇ ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତେ ତମ ହିତ ପାଇଁ ।

ମୁଁ ତମର ଅପା କି ଭାଉଜ ହୋଇପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ତମର ଜନ୍ମିତ ଭାଇ କି ଭଉଣୀଟିଏ ନାହିଁ ଏବଂ ତମ ପାଖରେ ସେଇ ଚାତୁରୀ ନ ଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ପରସ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଅପା-ଭାଉଜ କରି ହୁଏ ।

ମୁଁ ତମର ପ୍ରେମିକା ହୋଇପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନୁକୁ ତମେ ସେଇ ସୁବିଧା ଦେଇପାରିଲ କେଉଁଠୁ ? ଥରେ ହେଲେ ତାକୁ ମୁହଁ ଖୋଲି କହିପାରିଲ ନାହିଁ ସେଇ ଅମୂଲ୍ୟ କଥା ପଦକ— ମୁଁ ତୋତେ ଭଲପାଏ, ଆଇ ଲଭ୍ ୟୁ ! ବ୍ରଜବାଦିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗିତରେ କହିପାରିଲ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କ୍ଳାନ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ଏଇତକ କରିଥିଲେ ଦେଖୁଥାଆନ୍ତ ଅନୁ କେତେ ବଦଳିଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । କୁନୁମୁନିଆ କୁରୁକୁରିଆ ସାନଭଉଣୀଟିଏ ହୋଇ ରହିଯାଇ ନ ଥାଆନ୍ତା । ସେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଭିନ୍ନ ନାରୀତ୍ବକୁ ଯୋଗାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା, ପ୍ରେମର ଅଧିକାର ନେଇ । ତମକୁ ବଳ ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା, ତମ ମନଶରୀରକୁ ଛୁଇଁ, ସେଥିର ବ୍ୟଥା ବୁଝି ନେଇସାରିଲା ପରେ ।

ମୁଁ ତମର ପତ୍ନୀ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତମେ ନାନାଙ୍କୁ ସେଇ ସୁବିଧା ଦେଲ କେଉଁଠି ? ତାଙ୍କୁ ବାହା ହୋଇପଡ଼ିଲ, ଖାଲି ନିଜର ପାରିବାରପଣ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ । ଯେ ଦେଖ, ତମେ ସବୁ ମୋକଥା କିଛି ନ ବୁଝିଲ ନାହିଁ, ଦେଖ ମୁଁ ବାହାରୁ କିଭଳି ନାରୀଟିଏ ହାସଲ କରିନେଇଛି, ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଘର କରିବା ପାଇଁ । ସହଜେ ନାନା କେବଳ ତମର ସୋ'ପିସ୍‌ଟିଏ ହୋଇ ରହିଗଲେ, ତମର ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ବଢ଼େଇଲା ପରି । ତାଙ୍କୁ ଜୀବନସଙ୍ଗିନୀର ଯଥାର୍ଥ ଅଧିକାର ଦେଇଛ କି ? କେବେହେଲେ ତାଙ୍କୁ କହିଛ କି ଯେ ନାନା, ଶୁଣ, ମୋର ଆଉ ପ୍ରକାରେ ଦୁଃଖ ଅଛି ? ଆଜି ନୁହେଁ, ଏଇ ଚାକିରିରେ ପଶିଲା ଦିନଠୁଁ, ହୁଏତ ତା' ଆଗରୁ, କାଉଟାଏ ମୋରି ଆଗରେ ଗୋଟାଏ କୁକିବେଙ୍ଗକୁ ତା ଥଣ୍ଡରେ ଟିପିଦେଇ ଉଠେଇ ନେଲା ଦିନଠୁଁ । ଶୁଣ, ମୁଁ କହୁଛି ସେକଥା, ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ । ପ୍ଲିଜ୍ ! ହେଲେ ତମେ କିଛି ହେଲେ କହିପାରିଲ ନାହିଁ । ମୂଳ ନୁହେଁ କି ଶେଷ ନୁହେଁ, କୋଉ ମଝିରୁ ବି' ନୁହେଁ ।

ନେଉର ମାଇଣ୍ଡ । ଯାହା ହେବାର ହେଲାଣି । ଏଇକ୍ଷଣି ମାଆ, ଭଉଣୀ, ଭାଉଜ, ପ୍ରିୟା, ପତ୍ନୀ ଇତ୍ୟାଦି କୌଣସି ସମ୍ପର୍କାୟା ଭାବରେ ମୁଁ ଆସି ନାହିଁ ତମ ପାଖକୁ । ସେଭଳି ନାରୀତ୍ବର ଭୂମିକା ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ । ସେଥିର ଦରକାର ବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆସିଛି, ନିଜକୁ ନିଜେ ହୋଇ ଏବଂ ଅଦୃଷ୍ଟ ସେଇଆ ଚାହେଁ ବୋଧହୁଏ । ନ ହେଲେ ଅନୁ ଲମ୍ବା ଚିଠିଟାଏ ଲେଖି ନ ଥାଆନ୍ତା ତମକୁ, ମୋ ବିଷୟରେ । ମୋର ନିର୍ଭୀକପଣକୁ ଏମିତି ତୋଳି ଧରି

ନ ଆଆନ୍ତା ତମ ଆଗରେ । ଆଉ ଏମିତି ଆତୁର ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ, ଆମ ଦି'ଜଣକ ଭେଟ ହେଉ ବୋଲି ।

ସାର୍, ବୁଝିବାକୁ ନାହିଁ କେତେ ବିଚିତ୍ର ଏହି ଯୋଗାଯୋଗ ? ଯେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ନେଇ ଆସିଛି ତମ ପାଖକୁ, ସିଏ ଖାଲି ବୁଦ୍ଧେଇ ଲଛମାଙ୍କ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ, ତା' ମଧ୍ୟ ସେଇ ଆଦର୍ଶ ବାଣୀମନ୍ଦିରର ସମସ୍ୟା ? ଯାହାକୁ ନେଇ ତମେ ଶେଷକୁ ଗୋଟାଏ ମହା ନିର୍ଭୀକପଣର ପରିଚୟ ଦେଇ ସେଦିନ ରାତିରେ, ଆଉ ତମର ରୋକଠୋକ ମତାମତ ଝାଡ଼ିଦେଇ ପାଇଲୁରେ ମନ୍ତ୍ରାମହୋଦୟଙ୍କ ଅବଗତି ପାଇଁ ? କିନ୍ତୁ , ହାୟ ! ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ତମେ ସେଇ ନିର୍ଭୀକତାର ମୁଣ୍ଡ ମୋଡ଼ିଦେଲ । କହିଲ କ'ଣ ନା, ଦେଶର ସମୂହ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏମିତି ଲେଖିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କାରଣ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଯେଉଁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ମିଳିବାର ଅଛି, ସେତକ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେଇଠୁଁ ସେଇ ଫର୍ଦ୍ଦୀକୁ ଚିରିଦେଇ ନୂଆ ଫର୍ଦ୍ଦୀଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲ, ଯେଉଁଥିରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଅବଶ୍ୟ ଖୁସିହେବେ । ଆଉ ଶବ୍ଦବିନ୍ୟାସ କ'ଣ କିଛି କମ୍ ଜଣାଅଛି ତମକୁ, ଯେଉଁଥିରେ ମିଛଟାକୁ ବାଗେଇ ଦେଇହେବ, ଅଧାସତ କହିଲା ପରି ? ଯେମିତିକି ପରେ ତମେ କେବେହେଲେ ଧରା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଯେ ତମେ ସରକାରଙ୍କୁ ଭୂତେଇ ଦେଇଛ ! ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ସାର୍ । ଏଇ ନୂଆ ନୁହେଁ, ତମ କର୍ମଜୀବନରେ । ହେଲେ ସେଇଦିନଠୁଁ ତମ ମନଟା ଯାହା ହେଉଛି, ତା' ତମେ ଜାଣିଥିବ ।

ତେଣୁ ଭାବିଲେ ମନ୍ଦ କଅଣ ଯେ ମୁଁ ଯଥାସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ?

ହେଲା ଏବେ ମୁଁ ଅଣ୍ଟିରୀ କିମ୍ବା ଆଉ କେଉଁ ଏକ ଧରଣର ନାରୀ । କିନ୍ତୁ ତମେ କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡ ଘୁରାଉଛ ମୋର ନାରୀତ୍ୱ କି ଅଣନାରୀତ୍ୱକୁ ନେଇ ? ଭୟ ନାହିଁ, ମୁଁ କେବେହେଲେ କହିବି ନାହିଁ ଯେ ତମେ ମୋ କୋଳରେ ଶୋଇଯାଅ, ଆଉ ମୁଁ ତମ ମୁଣ୍ଡବାଳକୁ ଖୁସଖୁସ କରିବି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଭୟ ଦେଉଛି ତମକୁ, ଯେ ତମେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ମୋତେ କହି ଯାଇପାରିବ, ଯାହା କେବଳ ନାରୀକୁହିଁ କହିହୁଏ । ନାରୀ-ଆତ୍ମାୟାତିକୁ, ଯେ ତମର ଆତ୍ମ-ସମ୍ମାନକୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବ । କହିପାରିଲ ନାହିଁ ।

ପାରିବ ନାହିଁ ? ଏବେ ମଧ୍ୟ ପାରିବ ନାହିଁ ?

ତମେ ମୋତେ ମାଗି ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ତମ ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇଛି ସେଇ କାଗଜ ଖଣ୍ଡକ, ଯେଉଁଥିରେ ମୋର ଠିକଣା ଆଉ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଲେଖା ହୋଇଛି । ବୁଝୁ ନାହିଁ ତାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କଅଣ ?

ସେ ହସୁଛି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଛିଗୁଲିଆ ପଣ ନାହିଁ, ଅଛି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଜ୍ୟୋତିର ପ୍ରକାଶ, ସମୁଦ୍ର ପରି ବିଶାଳ ଏବଂ ଉଦାର ତା'ର ସେଇ ଆଖି ଦି'ଟାକୁ ନେଇ । ରାଶି ରାଶି ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହାନୁଭୂତିର ଆଧାର, ଯାହା ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ପହଂଚିଛି ମୋ ପାଖରେ, ଭଗବାନଙ୍କ ଭିଆଣ ପରି । ଜୀବନଯାକର କେଉଁ ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ଅଭାବକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି । ଆଉ ମୁଁ ଏତେ ବୁଝୁବକ୍ ଯେ ତା'କୁ ହାତଛୁଡ଼ା କରିଦେବି ?

ଏହି ମର୍ମରେ ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କ ହାତ ଖୁକୁରୁକୁ ହେଲା ଫୋନ୍ ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜକୁ ରୋକିଦେଲେ । କହିଲେ ଯାଉ ଆଉ କିଛି ଦିନ, ଏତେ ଚରତର ହେବା ଅନୁଚିତ, ଅଶୋଭନୀୟ । ଆଉ କିଛି ଦିନ ପରେ ତା'ର ବାନ୍ଧବୀ ମାୟା ମଧ୍ୟ ଫେରିଯାଇଥିବ ତା' ବଣଜଙ୍ଗଲକୁ, ତେଣୁ କେବଳ ଏଇ ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ ଓରଫ ସୁନୀଅପା ଜଣକୁ ଡାକିଲେ ଚଳିବ, ଏଭଳି ବିଚାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସି ନ ଥିଲା, ନୁହେଁ ।

ଯାହାହେଉ ତିନିଦିନ ପରେ ସେ ଫୋନ୍ ଧରିଲେ ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁଙ୍କୁ ସାଦର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇବା ପାଇଁ । ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଅସୁବିଧା ନ ହେଲେ ଆସିପାରିବେ କି ମୋ ଘରକୁ, ଅମୁକ ଦିନ ସଞ୍ଜରେ 'ସେ ବିଷୟରେ' ଆଉ ଚିକିତ୍ସ କଥାଭାଷା ହେବା ଲାଗି ?

ଏବଂ ସେ ପାଖରୁ ମିଳିଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ସ୍ୱରରେ କ'ଣ ଥିଲା କେଜାଣି, ରଜନୀଅବାବୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଭଦ୍ରମହିଳା ଏଇ ଫୋନ୍ କଲ୍ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଛିର କଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିବେ— ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏଁ ।

କିନ୍ତୁ ସେହି ଭିନ୍ନ ନାରୀଜଣକ ଯେତେବେଳେ ଆସି ପହଂଚିଲେ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ, ତାଙ୍କ ଅତିଥି ହୋଇ, ରଜନୀଅବାବୁ ତା'କୁ କେଉଁ 'ସବୁକଥା' ଶୁଣାଇବାର ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇପାରିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ଅତିଥି ଏଭଳି ସହାୟ, ସୌମ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରସନ୍ନ ଦିଶୁଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଭଦ୍ରମହିଳା ଜାଣିଛନ୍ତି ସବୁ କଥା । ମାନେ ମୋର ସବୁକଥା କହିବାର ପ୍ରବଣତା । ସେଇଠୁଁ ହାରିଯିବାର, ସହଜେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବାର, ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯିବାର ଭାବ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା ଏବଂ ସେ ତା'ର ପ୍ରତିରୋଧ ନ କରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭାବିଲେ ମୁଁ ପିଲାଟିଏ ନୁହେଁ ଏବଂ ଆଜି ମୋର ବିଚକ୍ଷଣ ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ ନୁହେଁ ଯେ ମୋର ମନକଥାକୁ ଏମିତି ଚଢ଼କିନିଆସଇ କରିନେଇପାରିବ । ରଜନୀଅ ମହାପାତ୍ର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ବୟସରେ ନିଶ୍ଚୟ ବଡ଼ ହେବ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ

ଠାରୁ । ତେଣୁ ସେ ଆସୁ ନ ଆସୁଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ମନକଥା ବଖାଣି ବସିବି, ଯା'ର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଅପରନ୍ତ୍ର ସେ ତା'କୁ ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ଭାବିବେ । ନା ଆଉ । ରଜନୀଅ ମହାପାତ୍ର ଏତେ ଦୁଃଖୀ ନୁହେଁ କି ଦୁର୍ବଳ, ଯେ କାଲି ଦେଖା ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଅପରଲୋକ, ଷ୍ଟେଞ୍ଜର ଆଗରେ ନିଜକୁ ଅଜାତି ଦେବ ଭୁଲିନି । ଧ୍ୟାତୁ, ଏମିତି କୋଉଠି ହେଲାଣି ?

ଅବଶ୍ୟ ଅପର ଲୋକ । ଖାଲି କଥା ହେଉଛି ଯେ ଅନୁ ଗୋଟାଏ ଯୋଗସୂତ୍ର ତିଆରି କରିପକେଇଛି ଆମ ଭିତରେ । କାରଣ ଆମେ ଦିହେଁ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟ, ଯାହା ସେ ଲେଖିଛି ତା' ଚିଠିରେ ଏବଂ ସେ ତାହେଁ ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କ ଭେଟ ହେଉ ବୋଲି । ତା'ର ସେହି ଇଚ୍ଛାଟିକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଉଚିତ ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ତାହାହିଁ ପ୍ରାଥମିକତା ।

ତେଣୁ ରଜନୀଅବାରୁ ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କାମ ହେଉଛି ସେଇ ଯୋଗସୂତ୍ରକୁ ଚିହ୍ନି ଚିହ୍ନେଇବା ପରସ୍ପରକୁ । ଆଗେ ଅନୁ ଆସୁ ଆମର ଦିଆନିଆ ଭିତରେ, ଭଲ ଭାବରେ ଆସୁ, ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥା । ଏହିଭାବରେ ସେ ଅତିଥିଙ୍କ ନାନା ସୌଜନ୍ୟମୂଳକ ଲଘୁକଥା ଭିତରେ ଓର ଉଣୁଥିଲେ କେତେବେଳେ ଅନୁକୁ ଆଣି ପହଞ୍ଚିବେ ତାଙ୍କ ମଝିରେ । କିନ୍ତୁ ଲଘୁକଥା ସରିବାକୁ ନାହିଁ । ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ସହାୟ୍ୟ—ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନରୁ (ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା ଚେହେରା ପାଇଛନ୍ତି ସିନା କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ଲାବଣ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି କିଏ କହିଲା ? ଅଛି । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲାବଣ୍ୟ, କୋମଳତାରୁ ବଳି) ନାନା ମନ୍ତବ୍ୟ, ପ୍ରଶଂସାର ପଦେ ପଦେ ବାହାରିଆସୁଛି, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ— ଦେଖୁଛି ବଗିଚାଟିକୁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ବଢ଼େଇଛନ୍ତି ଆପଣ । ଦେଖା—ବିଦେଶୀ ତାଲିଆ—ମଲ୍ଲୀର ଏଭଳି ଚମତ୍କାର ସମାବେଶ ମୁଁ କୃତ୍ରିମ୍ ଦେଖିଛି ଆଉ କାହା ବଗିଚାରେ । ବଢ଼ିଆ ସମ୍ବଳପୁରୀ ପରଦା । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ସମ୍ବଳପୁରୀର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଆଣା କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏଇ କଲର୍ ଡିଜାଇନ୍ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁର୍ଲଭ । ଏଇ କାର୍ପେଟ୍ କିନ୍ତୁ ଆମ ଆଡ଼ର ନୁହେଁ, ବିଦେଶରୁ ଅଣାହୋଇଛି ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ବଢ଼ିଆ ଚ୍ୟାୟ ! ଇତ୍ୟାଦି । ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଦେଇ ଅକିଶଲେଣି ରଜନୀଅବାରୁ । ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କର ମନେହେଉଥିଲା ଯେ ଇଏ ତୋଷାମଦ ନ ହୋଇଥିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଯେତେହେଲେ ସେ ଜଣେ ହାକିମ । ଆଉ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀରେ ଖାଲି ସେଇ ଆଦିବାସୀ ଝିଅର ସମସ୍ୟା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନ ଥିବ ବୋଲି କିଏ କହିଲା ? ଯାହାକୁ ସେ ବୋଧହୁଏ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ବଢ଼େଇଦେବେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଠିକଣା ସମୟରେ । ଏହି ମର୍ମରେ ତାଙ୍କ ମନଟା ଟିକିଏ ଦବି ଆସୁଥିଲା ।

ଅତିଥିଙ୍କ ଭିନ୍ନ ନାରୀତ୍ବର ଭାବ ଟିକିଏ କମିଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା, ଯେମିତିକି ସେ ହାକିମଙ୍କ ଦ୍ଵାରକ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରାର୍ଥୀଠାରୁ ବିଶେଷ ଭିନ୍ନ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ସନ୍ଦେହ ଅତିରେ ଦୂରୀଭୂତ ହେଲା, ଯେତେବେଳେ ଉଦ୍‌ଗମିନୀ ଲିଭିଙ୍ଗ୍ ରୁମ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲା କ୍ଷଣି ଅନେଇଲେ କାନ୍ଧରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିକୃତି ଆଡ଼କୁ, ଏବଂ ଅନେଇ ରହିଲେ । ସେହି ମୁରୁଧା ଦୃଷ୍ଟି କଣ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପରିପୋଷକ ହୋଇଥିବ ? ଅସମ୍ଭବ । ତା’ପରେ ଶୁଣିଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଓଠର ହସରେ ଏକପ୍ରକାର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଆଣିଦେଇ—

“ସାର୍ ଆଇ ଆମ୍ ସରି, ମୁଁ ଅଯଥାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରଶଂସା କଲି ଆପଣଙ୍କ ଘରକରଣକୁ ନେଇ । ତାଲିଆ ହେଉ ବା ମଲ୍ଲା, ପରଦାକନା ଅଥବା କାପେଟ୍, ସବୁ ଏଇ ରାଜରାଣୀଙ୍କର କୃତି ହୋଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଜାଣେ ସେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଚାଲିଗଲେଣି, ଆଠମାସରୁ ବେଶି ହେବ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ, ପ୍ରଭାବ ନୁହେଁ ପ୍ରସାଦ, କେବେହେଲେ ଅପୂରା ରଖିବ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ କିମ୍ବା ଆପଣଙ୍କ ଘରସଂସାରକୁ । କ’ଣ ଭୁଲ୍ କହିଲି ?”

“ନା, ମୋଟେ ନୁହେଁ । ନାନା ବଞ୍ଚିଛି ଓ ସବୁଦିନେ ବଞ୍ଚିରହିବ ମୋପାଇଁ,” ରଜନୀଅବାରୁ କହିଲେ କୃତଜ୍ଞତାର ଭଙ୍ଗୀରେ ଏବଂ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଆଣି ବସେଇଲେ ଲିଭିଙ୍ଗ୍ ରୁମ୍‌ର ସୋଫାରେ । ସେଇଠୁଁ ପଚାରିଲେ, “କିନ୍ତୁ ଆପଣ କେମିତି ଜାଣିଲେ ?”

ସୁନୀତି ହସିଉଠିଲେ । କହିଲେ, “ସାର୍, ଏକଥା ବି’ ମୋତେ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଆପଣଙ୍କୁ ? ନା ଆପଣ ପରଖୁଛନ୍ତି ମୋତେ, ହାକିମସୁଲତ ଅଭ୍ୟାସରୁ ? ଅନୁ ମୋର ସାନଭଉଣୀ, ଆଉ ସେଇ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ କଥା କହିଥିବ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ, ଏଥିରେ କ’ଣ କିଛି ସନ୍ଦେହ ଆଇପାରେ ? ନା ଆପଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ଆପଣ ଅନୁପମା ନାମକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟିକୁ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ?”

ରଜନୀଅବାରୁଙ୍କୁ ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ରାଗ ହେଲା ଏଇ ଆଗରଲା ଓ ବିଚକ୍ଷଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଉପରେ, ଯେ ଅନୁକୁ ଆଣି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଏମିତି ତାଙ୍କ ଦି’ଜଣକ ଭିତରେ, ଯାହା ସେ ନିଜେ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ, ବଡ଼ଭାଇ ସୁଲତ କାଇଦାରେ । ଯାହାହେଉ ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଠିକଣା କଥା କହିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା, ଯୋଗସୂତ୍ରକୁ ବଢ଼ାଇବା ଦିଗରେ । ତେଣୁ ସେ କହିଲେ,

“ଓ—କେ । ମୁଁ ମାନୁଛି । ମୋର ଏଇ ନିର୍ବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିପାରେ କି, ଆପଣ କାହିଁକି ମୋତେ ‘ସାର୍’ ‘ସାର୍’

ବୋଲି ତାକୁଛନ୍ତି ? ଅନୁ କ’ଣ ଆପଣଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲା ଯେ ଯେହେତୁ ମୁଁ ତା’ର ଜଣେ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ବଡ଼ଭାଇ, ଆପଣ ମୋତେ ସଦାସର୍ବଦା ସାର୍ ବୋଲି ଡାକିବେ ?”

“ଶୁଣନ୍ତୁ ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର, ଆପଣ ଭୁଲିଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ବି’ ଅନୁର ବଡ଼ଭଉଣୀ । ତେଣୁ ସେ ହିସାବରେ ଆପଣ ଆଦୌ ସାର୍ ପଦବାଚ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଚାରୀ ଅନୁକୁ ଦୋଷ ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଦୋଷ ପୂରାପୂରି ମୋର । ସେଦିନ ଯେଉଁ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରର ଅର୍ଜି ନେଇ ଆସିଥିଲି ତା’ର ଛାଇଟା ଲିଭିଯିବ କେମିତି ଏତେ ଶୀଘ୍ର ? ଠିକ୍ ଅଛି । ଏଣିକି ଆପଣ ସାର୍ ନୁହନ୍ତି । ତା’ହେଲେ କ’ଣ ଆପଣଙ୍କୁ ରଜୁଭାଇ ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ହେବ ?

“ଓ—ନୋ !”, ରଜନୀଅବାରୁ ହସିଉଠିଲେ, ପ୍ରସ୍ତାବର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କଲାପରି । “ସେଇଠୁଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସୁନାଅପା ବୋଲି ଡାକିବି କି ନାହିଁ..” ଏବଂ ସୁନାତି ତାଙ୍କ ହସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ତା’ପରେ ଦୀର୍ଘ କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ନୀରବତା । ଦିହିଁକି ଦିହେଁ ତାଙ୍କ ସାନଭଉଣୀ ଅନୁର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଗହୀରରେ ଅନୁଭବ କଲାପରି ।

ନୀରବତାକୁ କାଟିଦେଇ ରଜନୀଅବାରୁଙ୍କ ଓଜନିଆ ପ୍ରଶ୍ନ—

“ଅନୁ କେମିତି ଅଛି ? ସୁଖୀ ଅଛି ତ ?”

“ଅଫ୍ କୋର୍ସ୍ ! ସୁଖୀ ନ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ଅଛି କି ?”

“ନା, ତା’ ନୁହେଁ ଯେ.. ସେ ଅନେକଦିନୁ ଘରକୁ ଆସି ନାହିଁ କିନା, ସେଇଥିଲାଗି । ଆଇ ମିନ୍, ତା ବାପ ଘରକୁ । ଏବେ ଯାଇଥିଲି ତା’ ବାପା ବ୍ରଜଦାସିଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେ ବି’ ପଚାରୁଥିଲେ ସେମିତି...”

ସୁନାତି ମୃଦୁମୃଦୁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ରଜୁବାରୁଙ୍କ ଗୋଳମାଳିଆ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି । ଏବଂ ଅନୁର ସୁଖଦୁଃଖକୁ କେଉଁ ରହସ୍ୟରେ ମାଖୁ ଦେଲା ପରି, ଯାହାର ଭେଦ କେବଳ ତାକୁହିଁ ଜଣା । ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ ସେ ମନେ ମନେ ଗୋଟାଏ ଭର୍ତ୍ସନା ଶୁଣେଇଲେ ରଜୁବାରୁଙ୍କୁ—

ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଅଧିକାର ଅଛିକି ରଜୁବାରୁ, ଓରଫ୍ ରଜୁଭାଇ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ପଚାରିବା ଲାଗି ? ଆପଣ ନାନାଦେବାଙ୍କୁ ନେଇ ସୁଖରେ ଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସବୁଦିନେ ଥିବେ, ଯାହା ଆପଣ ଘୋଷଣା କଲେ କିଛି ସମୟ ଆଗରୁ । ଉତ୍ତମ । ଭାବୁଛି ଏଇ ଘୋଷଣାବିଶେଷ ଜଣେଇ ଦେବି

ତା'କୁ, ଯେମିତିକି ତା' ମନରେ ଯଦି କିଛି ହେଲେ ଅଭାବ— ଅପୂରଣର ଭାବ ରହିଥାଏ ଆଜିଯାଏଁ, ସେତକ ଦୂର ହୋଇଯିବ ।

ଏବଂ ଏହି କ୍ରମରେ ସେ ଗୋଟାଏ ତଥ୍ୟମୂଳକ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କଲେ ରଞ୍ଜନାବୁକୁ ।

“ଆପଣ କ'ଣ ସ୍ବାକାର କରିବେ ନାହିଁ ମିଷ୍ଟର୍ ମହାପାତ୍ର ଯେ ସୁଖୀ ହେବା ଯଦି କାହାରି ପାଉଣା ବୋଲି ମନେହୁଏ ତା'ର ସ୍ବଗୁଣ ଯୋଗୁଁ, ଅନୁର ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅଧିକାର ଅଛି, ଭଗବାନଙ୍କ ଦରବାରରେ ?”

“ଦ୍ୟାବ୍ସ ରାଇଟ୍ ! ଅତି ଭଲ ପିଲାଟିଏ ସେ (ଟିକିଏ ହସିଦେଇ) ତିନିଟା ପିଲାଙ୍କ ମାଆ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପିଲାଟିଏ ମୋ ପାଇଁ, ମୋର ଏଇ ସୁନା ଭଉଣୀଟା..”

ଏହାପରେ ଅନୁ ଚରିତହିଁ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ହୋଇ ରହିଲା ତାଙ୍କ ଆଳାପର । ରଞ୍ଜନାଥବାବୁ ତା'ର ସରଳତା, ଚପଳତା ଏବଂ ସୁକୁମାରୀପଣର ନାନାଦି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେମିତି ପିଲାଦିନେ ଦିହେଁ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଲୁଚୁକାଳି ଖେଳୁଥିଲେ, ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ ମରାମରି ହେଉଥିଲେ ବେଳେବେଳେ, ହେଲେ ଯାବତୀୟ ‘ଦ୍ରାମା’ କରୁଥିଲେ ବ୍ରଜଦାଦିଙ୍କୁ ମନେଇବା ଲାଗି । ଏବଂ ସୁନାତି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ଏଇ ସରଳତା— ଚପଳତା ଓ ସୁକୁମାରୀପଣ ସବୁ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଖେଳୁଥିଲା ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଜୀବନ ଓ ସଂସାରକୁ ନେଇ ଏବଂ କେତେ ବୁଝାମଣା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଦି'ଜଣକ ଭିତରେ ସେଥିର ସତମିଛକୁ ଠଉରେଇବାକୁ ଯାଇ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅନୁକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସେମାନେ ବେଶ୍ କିଛି କହିପାରିଲେ ନିଜ ନିଜର ଅତୀତ ବିଷୟରେ । ଯଦିଓ ଦିହେଁଙ୍କ ଦିହେଁ ସଚେତନ ଥିଲେ ଯେ ଯାହା ଶୁଣିଯାଉଛି ଶୁଣ, ହେଲେ ସେଥିରେ ଗହୀରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କର ନାହିଁ । ବିଶେଷ କିଛି ପଚରାଉଚରା କର ନାହିଁ, ଜେରା କଲାପରି । ରଞ୍ଜନାଥବାବୁଙ୍କର ମନେଥିଲା ଅନୁର ଚେତାବନୀ, ଯେ ତାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ପଚାରିବ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନକୁ ନେଇ, ଯେଉଁଥିରେ ବିଚାରୀ ଲହୁଲୁହାଣ ହୋଇଛନ୍ତି, ଦାରୁଣ କଷ୍ଟ ଭୋଗିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସୁନାତିଙ୍କ ମନରେ ରହିଥିଲା ଯେ ଦୁଃଖୀ ହୁଅନ୍ତୁ ନ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ଲୋକଟିଏ ଏବଂ ଯେହେତୁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଟାଣରେ ଶୁଣେଇ ସାରିଲେଣି ଦି'ପଦ ଏଣିକି ଏମିତି କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ଯେଉଁଥିରେ ବିଚରା ହତବଡ଼େଇ ଯିବେ ।

ଯାହାହେଉ ଯେଉଁ ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନି ଭାବର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସିଯାଇଥିଲା ଦି'ଜଣଙ୍କ ମନରେ, ତା'ରି ଆବେଗରେ ଦୋଳାୟିତ ହୋଇ ରଞ୍ଜନାଥବାବୁ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ, ସଞ୍ଜ ଘନେଇଆସିଲା ପରେ,— “ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୋର ଗୋଟାଏ ଅନୁରୋଧ

ଅଛି । ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ନାହିଁ ଆଜି, ତା’ହେଲେ ଏଇ ଗରିବ ଘରେ ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ ଶାକାନ ଖାଇବାରେ କିଛି ଆପଣ ଅଛି କି ଆପଣଙ୍କର ?”

“ଅଛି । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ଶାକାନ ସହିତ ଆପଣ ଆଦୌ ପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି, ତେଣୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି’ ଆପଣ କିମ୍ବା ଆପଣଙ୍କର ଅନୁଚରବର୍ଗ ତା’ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ମାଷ୍ଟାଣୀ ପାଇଁ ।”

ଦିହେଁ ହସିଉଠିଲେ ଏବଂ ରଙ୍ଗନାଥବାବୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଲଭ ସଜୋଟପଣିଆ ଓ ନିର୍ଭୀକତା ଯୋଗୁଁ ଅନୁ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇ ନାହିଁ ଯାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଅନେକ ଅଧିକ ସରସତା ଅଛି ତା’ର ଏଇ ସୁନୀଅପାଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ, ଯେଉଁଥିରେ ସେ ମୋହି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ଏତେ ଅଳ୍ପ ସମୟର ନୋଟିସ୍ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏଭଳି ଆୟୋଜନ ହୋଇପାରିଛି ଦେଖି ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ନିଜେ କାବା ହୋଇଗଲେ । ହଁ, ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ ଚିକେନ୍ କି ମଟନ୍ ଦୋପିଆଜି ଟାଇପର କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବ, କିନ୍ତୁ ମଟନ୍ ଦୋପିଆଜି ସାଙ୍ଗକୁ ଚିକେନସ୍ତାଏ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ କହି ନ ଥିଲି । ପ୍ରାୟତଃ ରାଜସ୍ୱ କଥା ମୁଁ କହି ନ ଥିଲି । ଅଥବା ଗାଙ୍ଗୁରାମରୁ ଅଣା ହୋଇଥିବା ମିଷ୍ଟି ଦହି । ଏବଂ ଖାଲି ବ୍ୟଞ୍ଜନର ସମ୍ଭାର ନୁହେଁ, ତା’କୁ ପରକ୍ଷିବାର ସାଜଶୁଜାରକୁ ଦେଖ । ଏଇ କ୍ୟାଣ୍ଡଲ୍ ଲାଇଟ୍, ବୋର୍ଡ଼ାଇନା ପ୍ଲେଟ୍, ଟେବୁଲ୍ ମଝିରେ ଥିବା ଗୋଟାଏ ଫୁଲଦାନୀରେ ଏଇ ନାଲି ଗୋଲାପର ଗୋଛା— କଥା କଅଣ ? ଇଏ କ’ଣ ଭି.ଆଇ.ପି. ଡିନର୍ ହୋଇଛି ? ତମ ମେମ୍ବରାହେବ କ’ଣ ଏମିତିକା ଡିନରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ବେଳେ, କେଉଁ ଆକସ୍ମିକ—ସାଧାରଣ ଅତିଥିପାଇଁ ? ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ଠିକ୍ କଲେ ସେ ରଥିଆକୁ ତିଆରିବେ ତା’ର ଏଇ ମନଇଚ୍ଛା କାରବାରକୁ ନେଇ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ବାତାବରଣକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ବୁଝିଲେ ଯେ ରଥିଆ ହେଉ କି ସନାତନ, ଉଭୟେ ‘ମହାପାଜି’, କେହି କାହାଠୁଁ ଉଣା ନୁହନ୍ତି । ଦିହେଁଙ୍କର ଦରକାର ଗୋଟାଏ ମେମ୍ବରାହେବ ତାଙ୍କ ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ । ତେଣୁ ଯେମିତି ଦେଖିଲେ ଯେ ଆଜିକାର ଡିନର୍ ଗେଷ୍ଟ୍ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଫିଟ୍‌ଫାଟ୍ ମ୍ୟାଡାମ୍, ଯାହାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସାହେବ ଏତେ ହସଖୁସି ହେଉଛନ୍ତି.. ଗୁଡ୍ ହେଉନସ୍ ! ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ଗୁଡାଏ ହସିଲେ ମନେ ମନେ । ହେଲେ ପୁଣି ତାଙ୍କର ସେଇ ସଂକଳ୍ପକୁ ଦୋହରେଇଲେ । ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ, ରଥିଆ ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ସନାତନ । ବର୍, ନେଭର୍ ଏଗେନ୍ ! ମୁଁ ଆଉ ଯାଉ ନାହିଁ ସେ ବାଟରେ ।

ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଖୁସି ଯେ ତମର ଏତେ ଦରଦ ତମ ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ ମାଧାଡ଼ାମ୍ ଜଣକ ହୁଏତ ଚିକିତ୍ସା ଅଧିକା ଖୁସି ହେବେ, ଏଇ ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖି । କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ସେଥିରେ, କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ।

ଭୋଜନପର୍ବ ସରିଲା । ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ଥିଲେ ପ୍ରାୟ ଦି'ବର୍ଷ । ଗୋଟାଏ ଡେପୁଟିସେକ୍ରେଟେରୀ ଥିଲେ, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ । ତେଣୁ ସେଦେଶର ଗତିବିଧି ଓ ଚାଲିଚଳଣ ବିଷୟରେ ଅନେକ କିଛି ଗପିବାକୁ ମିଳିଲା । ତେବେ ଦେଖାଗଲା ଯେ କୌଣସି ମତଭେଦକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ । ତର୍କର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଯଥାସମୟରେ କାଟି ଦିଆହେଉଛି, ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହସତାଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ । ସତେକି ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନି ଉତ୍ତାରୁ ମିଳାମିଶାର ହସଖୁସିକୁହିଁ ବଢ଼େଇବା କଥା, ସିରିୟସ୍ ତର୍କର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ସେଥିରେ ।

ଯାହାହେଉ ଏଥର ଉଠିବା କଥା । ଏହି ସମୟରେ ସୁନୀତି ହଠାତ୍ ପଚାରିଲେ,

“ଏକ୍ସକ୍ସିଜେକ୍ ମି.. କିନ୍ତୁ ସେ ବିଷୟରେ କ’ଣ ହେଲା ?”

“କୋଉ ବିଷୟରେ ?”

“ହେ ଭଗବାନ୍ !” ସୁନୀତି ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ପାଲଟା ପ୍ରଶ୍ନଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ପାରିଲା ପରି । ସେଇଠୁଁ ସେ କହିଲେ, ନିଠେଇ କରି “ସାର୍ ! ଆପଣ ପରା ମୋତେ ଡାକିଥିଲେ ଏଠିକି ‘ସେ ବିଷୟରେ’ କଥାଭାଷା ହେବା ଲାଗି ? କ’ଣ ଭୁଲିଗଲେଣି ସେ କଥା ? ନା ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ମୋର ଭୁଲିଯିବା ଉଚିତ ?” ସୁନୀତି ଗମ୍ଭୀର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ତର୍କକ୍ଷଣାତ୍ ସଚେତନ ହୋଇଉଠିଲେ ଏବଂ ବୁଝିଲେ, ‘ସାର୍’ ପଦ କାହିଁକି ଫେରିଆସିଛି ଅତିଥିଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଯେ ଯା’କୁ ଗୋଟାଏ ଲଘୁ ପରିହାସ ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ । ତମେ ହୋଇପାର ଅନୁର ରଙ୍ଗୁଭାଇ, ଆଉ ମୁଁ ତା’ର ସୁନୀଅପା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ଆମ ଦି’ଜଣକର, ତା’କୁ ତୁଲେଇବାକୁ ହେବ ।

ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ମୋର, ମୋ ନିଜ ପ୍ରତି ଯାହାକୁ ଆଉ ଟାଳି ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ ।

ଏହିଭାବରେ ରଙ୍ଗନାଥବାରୁ ସଚେତନରୁ ବଳି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଉଠିଲେ । ଏବଂ ମନେହେଲା ସେ ସେହି ଗମ୍ଭୀରତା ମଧ୍ୟ ଲୋଭୁଛନ୍ତି ଅତିଥିଙ୍କ ଠାରୁ । ତାଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋନିବେଶ । ଅତିଥିଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ନୂଆ ସମ୍ବୋଧନ ମଧ୍ୟ ବୋଧହୁଏ ଏଇ ଗୁରୁତ୍ୱବୋଧର ସୂଚନା ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ସେଇଠୁଁ କହିଲେ,

“ଶୁଣନ୍ତୁ ସୁନାତିକୀ । ସେ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତା’ର ପଇସାଲା କରିସାରିଛି । ଲକ୍ଷମୀ ଯିବ ସେଇ ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିରକୁ । ତା’ର ସ୍ୱପ୍ନ ସାକାର ହେବ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଦାମ୍ ରୁକେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ମୋତେ, ମୁଁ ତା’କୁ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । କିଭଳି ଦାମ୍ ବୋଲି ପଚାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ମୋତେ । ମୁଁ ବୁଝିବି ସେ କଥା, ଏଣୁ—ଆଜି ତୋଷ୍ଟ କେୟାର..

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଜି କହୁଛି ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୋର ଯାହା କହିବାର ଥିଲା ଅନେକ ଦିନୁ, ଜଣକ ଆଗରେ । ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ ଆଗରେ, ଯେ ମୋ କାହାଣୀକୁ ଶୁଣିବ ଏବଂ ତା’ର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦେବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯାହା କହିପାରି ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ, କାହାରିକୁ ହେଲେ । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁଙ୍କ ଦାୟୀ, ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ଶୁଣନ୍ତୁ ଏଇ ରୂପୋକ୍ରାନ୍ତର ଦୁଃଖ କାହାଣୀ । ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏଁ ।

କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ସୁନାତିକ ମୁହଁ ଝଲିଉଠିଲା । ଭଦ୍ରଲୋକ ସତରେ ଦୁଃଖୀ, ଏଇ ପହିଲିଦେଖା ଅନୁମାନର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଗଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ରଜନୀଥ ବାବୁ ତା’କୁ ବାରିପାରିଲେ ନାହିଁ । କୂଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଡକ୍ଟରାକୁ ସେ ଫିଟେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଏତେଦିନକେ । ଏଥର ସିଏ ତୁବିଯାଉ କି ଭାସି ଭାସି ଯାଉ, ଯାଉ କେତେଦୂରକୁ ଯିବ, ଏଇ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସର ଅନୁଭବହିଁ କାହିଁରେ କ’ଣ, ଯାହା କୃତ୍ରିମ ଥରକରୁ ବେଶି ଆସେ କାହା ଜୀବନରେ ।

ରଜନୀଥବାବୁ କହିଗଲେ, କହିଚାଲିଲେ, ସମୟର ଗତିକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ଏବଂ ସୁନାତି ଶୁଣିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା ଲୋକଟିକୁ ତା’ କଥା ମଝିରେ ଅଟକେଇବା ପାଇଁ ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ । ହେଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସାର୍ଥକତା ଅନୁଭବ କଲେ, ଯାହା ବୋଧହୁଏ ଥରକରୁ ବେଶି ଆସେ ନାହିଁ କାହା ଜୀବନରେ ।

ଆଠ

ମୁଁ ମୋ ବୋଉକୁ ଦେଖିବି ।

ତା’ର ଏଇ ସ୍ୱଗତ ବକ୍ତବ୍ୟୋଷ୍ଟ ଶୁଣିଥିଲେ ସେମାନେ ଚମକି ଚେଇଁ ଉଠିଥାଆନ୍ତେ । ତା’ର ଦାଦାଖୁଣ୍ଟୀ, ଜେଜେବାପା, ଜେଜେମା ତଥା ଅନ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ ଶୁଭାକାଞ୍ଚୀଗଣ । ଏବଂ ସେମାନେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଆନ୍ତେ, ଅନ୍ତତଃ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଆନ୍ତେ ପରସ୍ପରକୁ, ଯଦ୍ୱାରା ତା’ର ଏଇ ମାତାମୂଳ

ଇଚ୍ଛାଟା ଅତିରେ ଲୋପ ପାଇଯିବ ଏବଂ ଏହି ବିଚାରର ମୁଖପାତ୍ର ହୋଇଥାଆନ୍ତେ ଖୋଦ୍ ଜେଜେମା, ଶ୍ରୀମତୀ ହେମାଙ୍ଗିନୀ ଦ୍ଵିପାଠୀ, ଯେ କଥାଟାକୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବୁଝେଇ ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ, ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ତିଷ୍ଠି ରହିଥିବା କେଉଁ ଦ୍ଵିଧା ଓ ସଂଶୟକୁ ଦୂର କରିବା ଲାଗି—

ହଁ, ତମେ ସବୁ କହିବ ଯେ ପିଲାଟା ସହଜେ ତା' ମାଆକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଏବଂ ଇଏ ସ୍ଵାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛ ତା' ମାଆକୁ ? ଜାଣିଛ ତା' ମାଆକୁ ? ତା'ହେଲେ ବୁଝିଥାଆନ୍ତ ସେ କେମିତିକା ମାଆ । ଯୋଉ ମାଆ ତା' ବାଳୁତ ପୁଅଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବିଲାତ ପଳେଇଲା ତା' ନୂଆ ଘରତାକୁ ନେଇ, ସେଇ ରାଶ୍ଟ୍ରୀକୁ ମାଆ ବୋଲି କହିବ ? ଛିଃ—ଛିଃ—ଛିଃ ! ସିଏ ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସୀ ମାଆ, ଯଦିଓ ସେ ସୁମନ୍ କୁ ଜନ୍ମ କରିଛି । ତେଣୁ ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପିଲାଟାକୁ (ପିଲା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ ? କାଲି ସକାଳେ କଲେଜକୁ ଯିବ ବୋଲି କ'ଣ ତା'ର ବୁଦ୍ଧି ହେଲାଣି ?) ବଞ୍ଚେଇବାକୁ ହେବ ତା ମାଆର କବଳରୁ । ନ ହେଲେ ବିଚରା ହାରିଯିବ । ଯେତେବେଳେ ସେ ବୁଝିବ ଯେ ଏଇଟା ଆଉ କୋଉ ମାଆ ପରି ନୁହେଁ । କ'ଣ ମୁଁ ଭୁଲ୍ କହିଲି ?

ଏବଂ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ସକଳ ଶୁଭାକାଞ୍ଛୀ ତାଙ୍କର ଏହି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟିତ ତଥା ସୁଚିନ୍ତିତ ବିଚାରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଆନ୍ତେ । ତହିଁ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଲାଗି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠିଥାଆନ୍ତେ, ସେଥିର ଫଳାଫଳ ଯାହା ହେଉପରେ ।

ଏହେତୁ ସୁଖର ବିଷୟ ଯେ ସୁମନ୍ ତା'ର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବଢ଼ି ଉଠୁଥିବା ଇଚ୍ଛାକୁ ଲୁଚେଇ ରଖିଛି ତା' ପରିବାରଙ୍କ ଠାରୁ । କହିବାକୁ ଗଲେ, ତା' ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନୁ । କାହିଁକିନା ସେ ଜାଣେ ଯେ ସେମାନେ ତା' ଇଚ୍ଛାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବେ । କାରଣ କେହି ତା' ବୋଉକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଭାରୀ ଖରାପ । ତା'ବୋଲି କ'ଣ ସେ ମୋ ବୋଉ ନୁହେଁ ? ତା'କୁ ଆସିବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ମୋ ପାଖକୁ, ଆଉ ମୋତେ ମନା କରିବ ତା' ପାଖକୁ ଯିବା ଲାଗି ? ସେମିତି କଥାକୁ—

ନା, ମୁଁ ମୋ ବୋଉକୁ ଦେଖିବି ! ଅଲ୍‌ବଦ୍ ଦେଖିବି ! କେବେହେଲେ ଦେଖିବି !

ପ୍ରଥମେ ଆସିଥିଲା କ୍ରୋଧ, ଏଇ ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ତା' ଉପରେ ସବାରୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ । ନିଷ୍ଠୁର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀର କ୍ରୋଧ ବୋଉ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ? କାହିଁକି ଚାଲିଗଲା ? ମୋର 'ହାୟା ବାର୍ଥଡ଼େ' ଯାଏଁ ବି ଅପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ? କହିଲା ଏଥର ଯେଉଁ ବାର୍ଥଡ଼େ କେଜ୍ ଆଣିଦେବ ମୋ ପାଇଁ, ସିଏ ଗୋଟାଏ ଉଡ଼ାକାହାଜ ପରି ଦେଖାଯିବ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଉଡ଼ାକାହାଜ,

ଯାହା ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି । ତଥାପି ଚାଲିଗଲା ? ଗଲାବେଳକୁ ମୋତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗେହ୍ଲା କରିଥିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ କଣ ହେଲା ସେଠୁଁ ? ଡିନିବର୍ଷିଆ ପିଲା ବେଳେ ବେଳେ କାନ୍ଦିଉଥିଲା ଏଇ ରାଗକୁ ନେଇ, ହାତଗୋଡ଼ ଛାଡ଼ି ହେଉଥିଲା, ଆଉ କହୁଥିଲା,— ବୋଉଟା ଖରାପ ! ଆଉ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା’ ମାଆ (ଜେଜେମା’କୁ ମାଆ ବୋଲି ଡାକିବା କଥା) ତା’ପାଟିରୁ କଥା ଛଡ଼େଇ ନେଲାପରି କୁହନ୍ତି— ‘ହଁ ପରା ! ସେଇଟା ଭାରୀ ଖରାପ । ନ ହେଲେ କ’ଣ ତୋତେ ଏମିତି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯାଇଥାଆନ୍ତା ? ଛାଡ଼, ସେଇଟା କେହି ନୁହେଁ ଆମର । ମୁଁ ହେଉଛି ତୋ ମାଆ ଆଉ ତୁ ମୋ ପୁଅ । ଗେହ୍ଲା ପୁଅଟାଏ, ସୁନା ପୁଅଟାଏ !’ ଏମିତି କହି ତା’କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରନ୍ତି ଏବଂ ରୁମା ପରେ ରୁମା ଦେଇ ତା’କୁ ଅଥୟ କରିଦିଅନ୍ତି । ସେଇଠୁଁ ଯାଇଁ କ୍ରୋଧର ଅବସାନ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମଶଃ ବଡ଼ ହେଲାକୁ ତା’ ମନରେ ଆସିଲା ଏକ ଘୋର ଅଭାବବୋଧ । ଯେତେବେଳେ ସେ ବୁଝିଲା ଯେ ତା’ ମାଆ ପ୍ରକୃତରେ ତା’ର ଜେଜେମା, ତା’ବାପାଙ୍କ ବୋଉ । କିନ୍ତୁ ତା’ ନିଜର ବୋଉ ନାହିଁ । ଯାହା ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଅଛି । ମୋତେ ନାହିଁ, ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ନାହିଁ । ତା’ର ଛବିଖଣ୍ଡେ, ଫଟୋ ଖଣ୍ଡେ ବି ନାହିଁ ଏ ଘରେ । ଆଉ ସେ ଚାଲିଯାଇଛି ଦୂର ବିଦେଶକୁ । କେବେହେଲେ ଫେରିବ ନାହିଁ ।

ସାତ ଆଠ ବର୍ଷ ବୟସ ହେବାଯାଏଁ ଏହି ଅଭାବବୋଧ ହିଁ ତା’କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲା ଅନେକ ସମୟରେ । ସେ ଜାଣେ ଯେ ତା’ର ବାପା ମଧ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, ଯାହା ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କର ଅଛି । ହେଲେ ତାଙ୍କର ଅଭାବ ତା’କୁ ବାଧୁ ନ ଥିଲା ସେମିତି । ଏବେ ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଫଟୋ ରହିଛି ଦାଣ୍ଡଘରେ । ତା’ଛଡ଼ା ତା’ର ଝାପ୍‌ସା ସ୍ମୃତିରେ ଯେଉଁ ବାପାଙ୍କ ଛବି ରହିଥିଲା, ସେ ଖାଲି ଖଟରେ ଶୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କିଛି କଥା ବାହାରେ ନାହିଁ । ଆଉ ସିଏ ତ ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ ଗଲେଣି, ସେ କ’ଣ ମୋ ପାଇଁ ଫେରିଆସନ୍ତେ ନା କ’ଣ ? କିନ୍ତୁ ବୋଉ ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । ଅଛି ଏଇ ପୃଥିବୀରେ, ହେଲେ କୋଉ ବିଦେଶରେ । ଏବଂ ଯେତେ ଝାପ୍‌ସା ହେଲେ ବି ତା’ ଚେହେରା ମନେପଡ଼ିଯାଏ ସୁମନ୍ଦର, ସେଥିରେ କନ୍ଧନାର ଭୂମିକା ଆଉ ପଛେ ଯାହା । ଗୋଟାଏ ସାବନା ମୁହଁ, ସୁନ୍ଦରିଆ ମୁହଁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସୁଛି ତା’ ଉପରକୁ, ତା’କୁ ରୁମା ଦେବା ଲାଗି । ଖାଲି ତା’ ମୁହଁ ନୁହେଁ, ତା’ ପୂରା ଦେହ, ଆଉ ଦେହର ଦିଓଟି ଲୋଭନୀୟ ଦୁ’ଦୁ’.. ଏତେ ସୁନ୍ଦରିଆ ବୋଉଟା କ’ଣ ଏତେ ଖରାପ ହୋଇପାରେ ?

ଏହି ଅଭାବବୋଧ ଏକ ଅପ୍ରତିହତ ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଣତ ହେଲା, ଯେତେବେଳେ ତା'ର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ିଲା ଏବଂ ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ମୋ ବୋଉଟା ଏତେ ଖରାପ ହୋଇ ନ ଥୁବ, ଯାହା ଏମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ସୁମନ୍ତର ମାଆ, ସତ ମାଆ, କେବେହେଲେ ଏତେ ଖରାପ ହୋଇ ନ ଥୁବ । ପ୍ରାଣିବିଜ୍ଞାନର ତଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ କହୁଛି । ତା'ଛଡ଼ା ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଉଥିଲା— ଏକଥା କିଏ ମନା କରିପାରିବ ? ସେଇ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦରିଆ ଦେହ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଥିଲା କେବେ ତା' ଉପରକୁ, ତା'ର ଇମୋର୍ସ ଲିଭି ନ ଥିଲା ତା' ମନରୁ କି ସେ ତା'କୁ ଲିଭିବାକୁ ଦେଇ ନ ଥିଲା । ଏବଂ ଶେଷକଥା ହେଉଛି ଏଇ ଯେ ମୋ ବୋଉ ଆମେରିକାରେ ଥାଉ କି ଆଉ ଯେଉଁଠି, ସେ ଅଛି ଏଇ ପୃଥିବୀରେ ଏବଂ ଏଇ ଏଠି ତା' ନିଜ ଘର, ସେଠି ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ କେବେହେଲେ ଏଠିକି ଫେରିବ । ବଡ଼ ହେଲେ ମୋର ବି' ସେଠିକି ଯିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ । ଅତଏବ ମୋର ଏଇ ଇଚ୍ଛାଟା କୋଉ ଅଭିଳା ଅସମ୍ଭବ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ତେଣୁ କଲେ ତା'କୁ ପୂରଣ କରିହେବ ।

କିନ୍ତୁ ମାଲ ଡିଅର ବୟ (ଇଂରେଜୀର ରଞ୍ଜନ ସାର୍ କୁହନ୍ତି ସେମିତି, ତାଙ୍କ ମିଜାଜ ଖୁସ୍ ଥିଲେ), ତୋ'ର ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ କ'ଣ ହେବ, ତୋ ବୋଉଆଡୁ ସେତିକି ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ହେବ ତ ? ତା'ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ଅଛି, ଯାହା ତୁ ଭୁଲିଯାଉଛୁ । ସେ ତୁଚ୍ଛାଟାକୁ ପଳେଇ ଯାଇ ନାହିଁ ତୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କରି । ସେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷସାଙ୍ଗରେ ପଳେଇ ଯାଇଛି, ଯେ ତୋ ବାପ ନୁହେଁ । ଏଇ ସତ କଥାଟାକୁ କେତେ ଥର କେତେ ବାଗରେ ତୋ ଜେଜେମା' ପୂରେଇ ନାହାନ୍ତି ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ? ତଥାପି—?

ହଁ, ତଥାପି ଟିନ୍‌ଏଜର୍ ସୁମନ୍ତ ସେଇ ଅସଭ୍ୟ କଥାଟାକୁ ମାନିନେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ନୀରବରେ, ହେଲେ ଟାଣରେ ଲଢ଼େଇ କରେ ଜେଜେମା ଓଗେରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ମୋତେ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା । ଚାହିଁଥିଲା ନା ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ତମେ ସବୁ ଛାଡ଼ିଲ ନାହିଁ ମୋତେ । ତା'ହେଲେ ଦୋଷ କ'ଣ ତା'ର ? ଯେଉଁଦିନଠାରୁ ସୁମନ୍ତ ଏଇ ତଥ୍ୟଟାକୁ ହାସଲ କରିନେଇପାରିଛି, ତା'ର ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ ସେଇ ଅସଭ୍ୟ କଥାର ଭୂତକୁ ଘଉଡ଼େଇ ଦେବାରେ । ଏବଂ ସେ ନିଜକୁ କହିଆସିଛି ଯେ ମୋ ବୋଉ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ଚାହୁଁଥିବ, ସେ ଯେଉଁଠି ଥାଉ ପଛେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅକଳିଆରେ ପଡ଼ି ତା'ର ଇଚ୍ଛାକୁ ପୂରଣ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ଅନେକଟା ମୋ ପରି ।

ଯାହାହେଉ ସୁମନ୍ତର 'ଇଚ୍ଛା' ପ୍ରବଳରୁ ପ୍ରବଳତର ହୋଇଉଠିଲା ଯେତେବେଳେ ସୁନାତି ଫେରିଲେ ଭାରତକୁ ଦୀର୍ଘ ତେର ଚଉଦବର୍ଷ ପରେ, ତାଙ୍କ ରିସର୍ଚ୍ଚ

କାମରେ । ତା'ର ସୂଚନା ସେ ପାଇଲା ତା'ର ବେଷ୍ଟଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ ଓ ସହପାଠୀ ସମରେଶ ପରିଡ଼ା ଠାରୁ । ହଠାତ୍ ସେ ଦିନେ ତାକୁ ପାଖକୁ ଟାଣିନେଇ କହିଲା ପୁସ୍‌ପୁସ୍ ହୋଇ—

“ଜାଣିଛୁ ? ସେଇ ଯଦି ତୋର ବୋଉ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ଅଛନ୍ତି ଇଣ୍ଡିଆରେ । ଇଣ୍ଡିଆରେ କ'ଣ ମ, ଆମର ଏଇଠି, ଆମ ସମ୍ବଲପୁର ପାଖ ଶଙ୍କରପୁରରେ ପରା ? ଆମ ଗାଆଁରୁ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ..”

“କିଏ ସେ ? କ'ଣ ତାଙ୍କ ନାଁ ?”, ସୁମନ୍ ପଚାରିଲା ସହଜେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ।

“ତାଙ୍କ ନାଆଁ ତକ୍ବର ସୁନାତି ସାହୁ । ଆମେରିକାରୁ ଆସିଛନ୍ତି ଏଠିକି କିଛିଦିନ ପାଇଁ, କୋଉ ଗୋଟାଏ ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମରେ ।”

“କିନ୍ତୁ ତା'ହେଲେ ତୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି କାହିଁକି ଯେ ସେ ମୋ ବୋଉ ହୋଇ ନ ଥିବେ ବୋଲି ?”

“ତୁ ମୋତେ କହିଛୁ ଯେ ତାଙ୍କ ନାଆଁ ସୁନାତି । ଆଉ ସେ ଆମେରିକା ଯାଇଛନ୍ତି ବେଶି ପାଠ ପଢ଼ିବେ ବୋଲି । ଠିକ୍ ଅଛି, ଏଯାବତ୍ ତ ମିଳିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ‘ସାହୁ’ ହେଲେ କେମିତି ? ତମେ ସବୁ ପରା ତ୍ରିପାଠୀ ? ଅବଶ୍ୟ ସେ ଯଦି ପରେ ଜଣେ ସାହୁକୁ ବାହା ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି, ସେକଥା ଅଲଗା ।”

ସେଇଠୁଁ ସୁମନ୍ ହସିଲା ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚମନ୍ୟ ହସ, ତା'ବୋଉ ତରଫରୁ । କହିଲା,

“ହଁ ! ତୁ ଜାଣିନୁ ମୋ ବୋଉକୁ । ସେ ଜାଣିଶୁଣି ତା' ସାଙ୍ଗିଆ ବଦଳେଇ ନାହିଁ । କାହିଁକିନା ସେ ସାହୁପୁର ଝିଅ, ଆଉ କାହାକୁ ବାହାହେଲେ କେତେ, ନ ହେଲେ କେତେ ।” ସୁମନ୍ ତା' ବୋଉର ଏଇ ଅଭିଳା ଜିଦିଖୋରି ଢଙ୍ଗ କଥା ଶୁଣିଥିଲା ମାଆଙ୍କ ଠାରୁ, ତା ଖରାପପଣିଆର ଅନ୍ୟତମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହିସାବରେ । କିନ୍ତୁ କାଳକ୍ରମେ ସେଥିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଓଲଟିଯାଇଛି ତା'ପାଇଁ । ତା' ମନକୁ ଆସିଛି ଯେ ବୋଉ ତା'ର ଜନ୍ମଗତ ନାଁକୁ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ଚାହଁଛି । ଇଏ ଗୋଟାଏ ସାହସର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ ?

“ଆଜ୍ଞା ?”

ସାଙ୍ଗର ବିସ୍ମୟକୁ ଉପଭୋଗ କରିସାରିଲା ପରେ ସୁମନ୍ ତା'କୁ ପଚାରିଲା ସୁସମ୍ଭାବନା ପ୍ରକୃତରେ ସତ କି ମିଛ ବୋଲି ଛିର କରିବାପାଇଁ ।

“କିନ୍ତୁ ତୁ ଜାଣିଲୁ କେମିତି ?”

“ମୋ ଭାଇଙ୍କ ଠାରୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ପାଇଥିଲି ଏବେ । ସେ ଅଗରଫୁଲ୍ କଲେଜ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀର ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଲାଇବ୍ରେରିଆନ୍ । ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଏତେଦିନ ହେଲା ଚିଠି ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲେ, ତା’ର କାରଣ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଅଧିକା ଖଟଣି ପଡ଼ିଥିଲା । ଲାଇବ୍ରେରିଆନ୍ ବିଜନ ସାହୁ ତାଙ୍କର ଆମେରିକାରୁ ଫେରିଥିବା କୋଉ ପଣ୍ଡିତୀଆଣୀ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ଅଇଥାନ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଭଉଣୀଙ୍କ ନାଆଁ ଡକ୍ଟର୍ ସୁନୀତି ସାହୁ ।

ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ସୁମନ୍ ଅନେଇଥିଲା ସମର ଆଡ଼କୁ, ଏବଂ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲା ସେ ଯାହା କହୁଛି । ତା’ ହେଲେ କଥାଟା ସତ । ମୋ ବୋଉ ଏଇଠି ଅଛି । ସେ ଖାଲି ଡକ୍ଟର୍ ସୁନୀତି ସାହୁ ନୁହେଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ସୁମନ୍‌ର ବୋଉ ଏବଂ ସେ ଏଇଠି ଅଛି, ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ । କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି— କେମିତି ଦେଖିବି ତା’କୁ ?

ଇଚ୍ଛାର ପର ନାହିଁ ଯେ ତା’କୁ ନେଇ ଉଡ଼ିଯାଇ ହେବ ସେଠିକି, କୋଉ ଶଙ୍କରପୁରକୁ । ସିଏ ବି କାହିଁ କେତେ ଦୂର ମୋ ପାଇଁ । କାହିଁକିନା ଜେଜେମା ମୋତେ ଯିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ ସେଠିକି । ଆଉ ମୋ ହାତରେ ବି’ ପଇସା ନାହିଁ ବସ୍ତୁତଃ ପାଇଁ ।

ହଠାତ୍ ତା’କୁ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧିର ଝଲକ ଦିଶିଗଲା । ପର ନାହିଁ ସିନା, ତା’ର ବଡ଼ବାପ ଅଛି । ଟେଲିଫୋନ୍ । ଯେଉଁଥିରେ ଅନ୍ତତଃ ତା’ର କଷ୍ଟସ୍ବର ଶୁଣିହେବ । ଆଉ ତା’ର କଷ୍ଟସ୍ବର ନିଶ୍ଚୟ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ, ଅନ୍ୟ ବୋଉମାନଙ୍କ ଠାରୁ । ଏବଂ ମିଶି ଯାଉଥିବ ତା’ର ସେଇ ଅଭୁଳା ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା ସାଙ୍ଗରେ, ଯାହା ନଇଁଆସୁଥିଲା ତା’ ପୁଅ ଉପରକୁ । ଗେହ୍ଲାରେ ଗେହ୍ଲାରେ ତା’କୁ ପୋତି ପକେଇବ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ବୋଉର ଟେଲିଫୋନ୍ ଅଛି ତ ସେଠି ?

ସୁମନ୍ ସମରକୁ ପଚାରିଲା ସେ ବିଷୟରେ । ସମର କହିଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ କୌତୁକ କଲା ତା’ ବେଷ୍ଟଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ ସାଙ୍ଗରେ । କହିଲା, “ମୁଁ ବୁଝି ନେଇପାରିବି ଭାଇଙ୍କ ଠାରୁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତାଙ୍କର ଫୋନ୍ ଥାଏ, ଆଉ ମୁଁ ତା’ ନମ୍ବର ଦେଇଦିଏ ତୋତେ, ତାହେଲେ ତୁ ମୋତେ କ’ଣ ଦେବୁ କହିଲୁ ?”

ସୁମନ୍ ହସି ଉଠି ପ୍ରମିଳ୍ କଲା ଯେ ସେ ଯାହା ମାଗିବ ଦିଆଯିବ, ତା’କୁ ଯେତେଟା ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ସେ ତା’କୁ ଗୋଟାଏ ‘ଡବଲ୍ ସଣ୍ଡେ’ ଆଇସକ୍ରିମ୍ ଖୋଜିବ, ଯାହାର ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ନାଲିଆ ପୁମ୍ ଶୋଭା ପାଉଥିବ ।

କିନ୍ତୁ କିଛିକ୍ଷଣ ନ ଯାଉଣୁ ସୁମନ୍ ତା'କୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅନୁରୋଧ ନ କରି ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସମର ତା' ଭାଇ ପାଖକୁ ଲେଖିବ, ଆଉ ଭାଇ ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେବେ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଜଣେଇ, ଇଏ ଗୋଟାଏ ନିହାତି ବୁଲାଇଥା ବାଟ । ଏତେ ଡେରି କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ବୋଉ ପୁଣି କୁଆଡ଼େ ବୋଲି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବ ସେଠୁଁ, କିଏ ଜାଣିଛି ସେ କଥା ? ତେଣୁ ସେ ସମରକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲା ଗୋଟାଏ ଟ୍ରାକ୍ କଲ୍ କରିବାପାଇଁ ତା' ଭାଇ ପାଖକୁ । ଆଉ କହିଲା, ମୁଁ ଦେବି ତା'ର ଖର୍ଚ୍ଚ ।

ସମର କାବା ହୋଇ ଅନେଇଲା ତା' ସାଙ୍ଗଆଡ଼କୁ— ଇୟ ! ଏତେ ଆତୁରତା ତା'ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ ପଦେ କଥା କହିବ ବୋଲି ? ବିଚରା !

ଏହି ଭାବରେ କଥାଟା ଜରୁରୀ ହୋଇପଡ଼ିଲା ତା'ପାଇଁ ଏବଂ ସେ ତା' ଭାଇକୁ ଫୋନ୍ କରି, ସୁନାତିକ୍ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଯଥାଶୀଘ୍ର ପହଞ୍ଚିବେଇଲେ ସୁମନ୍ ପାଖରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ସେଇ ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଲେଖାଥିବା କାଗଜଖଣ୍ଡକୁ ସାଙ୍ଗଟା ଅନେଇରହିଛି ଏତେ ସମୟ ଯାଏଁ, ତା'କୁ ଷ୍ଟିକିଲା ପରି ଏବଂ ତା' ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ସୁମନ୍ ପଚାରିଲା ତା'କୁ, ତା' ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଉଠେଇଆଣି କାଗଜ ଉପରୁ—

“ପ୍ରଥମେ ତୁ ଫୋନ୍ କରିପାରିବୁ ସେଠିକି ? ତୋତେ ମୋ ରାଣ—”

“ଏଁ ??”

“ହଁ । କାହିଁକିନା ପ୍ରଥମେ ଜାଣିବା ଦରକାର ସେ ସେଠି ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଆଉ କେତେଦିନ ରହିବେ ।”

ସମରର ବୁଝିବାରେ ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ ଯେ ଇଏ ଗୋଟାଏ ବାହାନା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । କିରେ, ମୁଁ ଯାହା ପଚାରିବି, ତୁ କ'ଣ ସେଇଆ ପଚାରିପାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ? ନା, ଅସଲ କଥା ତୋତେ ତର ମାଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ନିଜ ମାଆକୁ କ'ଣ ଏମିତି ଡରିବା କଥା ? ହେଲା ଏବେ ତୁ କେବେହେଲେ କଥା କହି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନାହିଁ ଦେଖିଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି କଅଣ ? ସେଇଠୁଁ ସମରର କିଶୋରସୁଲଭ ହୃଦୟ ଭରିଉଠିଲା ତା'ଭାରୁ ସାଙ୍ଗଟା ପାଇଁ, ଦୟାରେ କୁହୁବୁହୁ ହୋଇ । ହେଲେ ସେ କେମିତି ବୁଝନ୍ତା ସେଇ ଭୟ ପଛରେ ଥିବା ମାନସିକତା, ଯାହା ଆଉ କେଉଁ ମାଆର ପୁଅ ପରି ହୋଇ ନ ଥିବ ? ଯେହେତୁ ସେଇ ପୁଅକୁ ପାଠ ପଢ଼ା ହୋଇଛି ତା' ପିଲାଟି ଦିନୁଁ ଯେ ତା' ମାଆଟା ଖରାପ, ନିହାତି ଖରାପ, ତେଣୁ ସ୍ୱଭାବତଃ

ଗୋଟାଏ ଆଶଙ୍କାର ମଞ୍ଜି ରହିଯାଇଥିବ ତା’ମନରେ, ଯେ ହୁଏତ... ହୁଏତ ଯେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ବି ବୋଉ ମୋତେ କିଛି ଗୋଟାଏ କଥା କଥା କହିବ, ଯେଉଁଥିରେ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବି ।

ଯାହାହେଉ ଏଇ ହେଲା ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ଫୋନ୍ କଲ ଆସିଥିଲା ଶଙ୍କରପୁରର ଲାଲ୍‌ବଜାରରେ ଥିବା ସାହୁଘରକୁ, ତା’ର ଇତିହାସ । ଯାହା ସୁନୀତିଙ୍କୁ ଚମକେଇ ଦେଇଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି ।

ଯାହାହେଉ ସମର ତା’ପରଦିନ ଜଣାଇଲା ସୁମନ୍‌କୁ ଗୋଟାଏ ଜିତାପତର ଘୋଷଣା କଲା ପରି, “ସେ ଅଛନ୍ତି ସେଠି— ବୁଝିଲୁ ? ସେ ନିଜେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିଲେ ।”

“ତୁ କହିଲୁ ତୁ କିଏ ବୋଲି ? ଆଉ କାହିଁକି ଫୋନ୍ କରୁଛୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ?”

“ହଁ । ଅବଶ୍ୟ ତୋ ନାଁ କହିଲି ନାହିଁ ..”

“ସେଇଠୁ ?”

“ସେଇଠୁ ଆଉ କଅଣ ? ମୁଁ ଫୋନ୍ ରଖିଦେଲି ।”

ସୁମନ୍ ଚିଡ଼ିଉଠିଲା ତା’ ଉପରେ । ବୁଝିବନ୍ ! ଅଭଦ୍ର ! କଥାଟାକୁ କିଏ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଛାଡ଼ିଦିଏ ଏମିତି ? କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସେ ବୁଝିଲା ଯେ ସମର ଆଉ କିଛି କହି ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତା । କହିବା ଉଚିତ ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା । ଆଉ କଣ କହିଥାଆନ୍ତା ଯେ ତମ ପୁଅ ତମକୁ ଖୋଜୁଛି ? ନା । ଏଇକ୍ଷଣି ମୋର ପାଲି । ମୁଇଁ ତା’କୁ ଫୋନ୍ କରିବି । ଆଉ କହିବି—

କଣ କହିବୁ ? ଯେ ମୁଁ ତୋର ପୁଅ, ଯାହାକୁ ତୁ ତ୍ୟାଜ୍ୟ କରି ଦେଇଛୁ ?

ତ୍ୟାଜ୍ୟ କରିଦେବ କାହିଁକି ମ, ମୋତେ ଛଡ଼େଇ ନିଆହେଲା ତା’ଠୁଁ, ସେଥିରେ କଣ ତା’ଦୋଷ ?

ହେଲା ଏବେ ସେଇଆ, ତା’ବୋଲି କ’ଣ ସେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତା ନାହିଁ, ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ? ବିଶେଷତଃ ଇଣ୍ଡିଆକୁ ଆସିଲା ପରେ ?

ଭୟ ହେଉ କି ଅଭିମାନର ବାହାନା, ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଦ୍ଵିଧାରେ ପଡ଼ି ସୁମନ୍ କରିପାରିଲା ନାହିଁ, ଯାହା ତା’ର କରିବା କଥା ବୋଲି ସେ ଭିର କରିଥିଲା । ପୂରା ତିନି ଦିନ । ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଦିନ, ଯେତେବେଳେ ସେ ବନ୍ଧପରିକର

ହୋଇ ଫୋନ୍ ଲଗେଇଲା ସେଠିକି, ସେ ଖାଲି ଶୁଣିଲା ଯେ ଫୋନ୍‌ଟା କ୍ରିଂର କ୍ରିଂର ହୋଇ ବାଜିଚାଲିଛି । କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ସେ ରିସିଭରକୁ ଧରି ରଖିଲା, ହେଲେ ସେ ପାଖରୁ ଶୁଣିଲା ଖାଲି ସେଇ କ୍ରିଂର.. କ୍ରିଂର..କ୍ରିଂର । ମନେହେଲା ଶୂନ୍ୟ ଘର, ବାହାରୁ ତାଲା ପଡ଼ିଛି । ବୋଉ ନାହିଁ କି କେହି ନାହିଁ ।

ସୁମନ୍ ରାଗିଲା ନିଜ ଉପରେ । ଯେ ତା' ଉଦ୍ୟମ ଏମିତି ଭଣ୍ଡର ହୋଇଗଲା ଅଯଥାରେ । ହେଲେ ସେ ସ୍ଥିର କଲା ଯେ ଏଥର ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲେ ସେ ତା'କୁ କଦାପି ହାତଛଡ଼ା କରିବ ନାହିଁ । ନେଉର ! ଧରବା ସେ କହିବ ତମେ କିଏ ମୁଁ ତମକୁ ଜାଣେ ନାହିଁ, କୁହେ ଏମିତି କିଛି ଯାହା ମୋ ମର୍ମକୁ ବିଚ୍ଛିବ— କ'ଣ ହେବ ସେଇଠୁଁ ? ମୁଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବି ? ନୋ ସାର୍, ମୁଁ ଜାଣିବି ଯେ ମୋ ବୋଉ ମଲାଣି । ମୁଁ ବାପମାଆ ଛେଉଣୁ ।

କିନ୍ତୁ ମୋ ବୋଉ କ'ଣ କେବେହେଲେ ଏମିତିକା ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ମୋ ପ୍ରତି ?..

ହେଲେ ଦିନ ପରେ ଦିନ ବିତିଗଲା । କିନ୍ତୁ ସୁମନ୍ ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ ତା' ବୋଉ ଏଇକ୍ଷଣି କୋଉଠି ଅଛି । ଫେରିଗଲାଣି ବିଦେଶକୁ ? ନାହିଁମା, ଏତେ ଶୀଘ୍ର କ'ଣ ସରିଯିବଣି ତା' କାମ ? ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ ପରା ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଚାଲିଥାଏ, ଆଉ ମାଷ୍ଟରମାନଙ୍କୁ ଛୁଟି ମିଳେ ସେଥିଲାଗି ? ଯାହା ଯଦୁ ସାର୍ କହୁଥିଲେ ସେଦିନ । ତା' ହେଲେ ବୋଉ ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ ଏଇଠି କୋଉଠି । କିନ୍ତୁ କେମିତି ଜାଣିବି ସେ କଥା ?

ନିରାଶା ପରେ ହତାଶା, ତହିଁ କାଳକ୍ରମେ ତା'ର ଅବସାନ, ଏଇ ହୁଏତ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ଏଇ ଈଫ୍‌ସିଡ ଭେଟାଭେଟିର ଶେଷ କଥା । କିନ୍ତୁ ସେମିତି ହେଲା ନାହିଁ, କାହିଁକିନା ହଠାତ୍ ଦିନେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା ଦୈନିକ 'ସଂବାଦ'ରେ ଯେ “ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?” ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନାଚକ୍ର ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ର ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ କଲେଜରେ ଏବଂ ସେଥିରେ ମୁଖ୍ୟବକ୍ତା ଥିଲେ ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ, ଆମେରିକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପିକା, ଯେ ଏହିପ୍ରକାର ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ଏଠିକି କିଛିଦିନ ପାଇଁ ।

ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ ! ବୋଉ ତା' ହେଲେ ଏଇଠି ଅଛି, ଏଇ କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ! କିନ୍ତୁ କୋଉଠି ଅଛି, କେଉଁ ଜାଗାରେ ? ଘରେ ନା ହୋଟେଲ୍‌ରେ ? କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ପଚାରିବି ?

ଏତେ ପାଖରେ ଥିଲେ ବି' ଏତେ ଦୂରରେ ରହିଛି ସେ ! କାହିଁକିନା ମୁଁ ତା ବିଷୟରେ ପଚରାଉଚରା କରିପାରିବି ନାହିଁ, ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ । କାଳେ କଥାଟା ପ୍ରଘଟ ହୋଇଯିବ । ଆଉ ଜେଜେବାପା ଜେଜେମା ଓଗେର ମୋ ବାଟ ଓଗାଳିବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ସମରକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଥରେ ନେହୁରା ହୋଇ ନାହିଁ ତା' ଭାଇଙ୍କ ଠାରୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ବୋଉର ଗତିବିଧି ବିଷୟରେ, କାଳେ ସେଥିରୁ କୋଉ ଖୁଅ ବାହାରିବ, ଆଉ ପ୍ରଚାର ହୋଇଯିବ ଯେ ଟୋକାଟା ଏମିତି ଖୋଜୁଛି ତା' ବୋଉକୁ । ବିଦ୍ରାନ୍ତ ସୁମନ୍‌କୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା ନାହିଁ ସେ କଣ କରିବ ।

ହେଲେ ତା'କୁ ଜଣା ନ ଥିଲା ଯେ ବେଷ୍ଟପ୍ରେଷ୍ଟ୍ ସମରର ଯେଉଁ ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଛି ତା'ପ୍ରତି, ତା'ର ପାରା କେତେ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲାଣି ଯା' ଭିତରେ, ଦୟାରେ ଆପ୍ତ ହୋଇ । ତେଣୁ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିଥିବା ସେଇ ସମ୍ବାଦଟା ତା' ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲାରୁ ସମର ଗୋଟାଏ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲା ଡକ୍ଟର ସୁମନ୍ତି ସାହୁଙ୍କ ବସତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ । ଏବଂ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାରେ ବେଶି ଡେରି ହେଲା ନାହିଁ ତା'ର । ସେଇଠୁଁ ସେ ଦିନେ ସୁମନ୍‌କୁ ଡାକିଆଣିଲା ସ୍କୁଲ୍ ହତାର ଓଷ୍ଟଗଛ ମୂଳକୁ, ଝିଙ୍କିଆଣିଲା ବୋଲି କହିଲେ ତଳେ । ପାଟିରେ ପାଟିଏ ହସ, ଆଉ ତା' କଥାଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇପଡ଼ିଲାଣି, ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ—

“ଜାଣିଛୁ ? ଜାଣିଛୁ ସେ ଏକାଠି ଅଛନ୍ତି ଏଇକ୍ଷଣି, ଏଇ ଆମ କ୍ୟାପିଟାଲ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ? ଆଉ ଜାଣୁ ସେ କୋଉଠି ଅଛନ୍ତି ?.. (ସୁମନ୍ ନୀରବରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲା) ଅଛନ୍ତି ବିନାୟକ କଲେଜର ଲେକ୍ଚରର ଶାନ୍ତି ରାଉତଙ୍କ ଘରେ । ସେ ତାଙ୍କ ପୁରୁଣା ସାଙ୍ଗ, ଏକାଠି ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ ଏଠିକାର କୋଉ ସ୍କୁଲ୍‌ରେ, ଅନେକ ଦିନ ତଳେ । ଆଉ ଜାଣିଛୁ ସେ ଘରଟା କୋଉଠି ? (ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଉଜାଟ ଝିଙ୍କି ନେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା, ସ୍କୁଲ୍ ହତାର ସୀମା ଯାଏଁ).. ଆଗକୁ ଅନା, ସେଇ ଯେଉଁ ପାନ ଦୋକାନ ଦେଖୁଛୁ, ତା'ପାଖରେ ଯେଉଁ ବାଆଁହାତି ରାସ୍ତା ଯାଇଛି, ତା'ରି ଆରମ୍ଭରେ.. ଡେଡିଣ ନୟର, ଇନ୍ଦ୍ରପୁରା..”

ସୁମନ୍‌ର ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା । ଏତେ ପାଖରେ ମୋ ବୋଉ ? ଏତେ ପାଖରେ ?? ତା'ହେଲେ ଫୋନ୍ କି ଟିଠିଟିଟାଉର ଦରକାର କଅଣ ଅଛି ? ମୋତେ କିଏ ମନାକରିଛି ସେଠିକି ସିଧାସଳଖ ଯାଇ ଅନେଇବା ଲାଗି ତା' ଆଡ଼କୁ ? ସେ ଜାଣିବ ନାହିଁ ମୁଁ କିଏ, ହେଲେ ମୁଁ ଦିବ୍ୟ ଅନେଇବି ତାକୁ, ମନ ଇଚ୍ଛା ଅନେଇବି ତା' ମୁହଁକୁ । ଯେ ଯେତେବେଳେ ହସୁଥିବ

ତା' ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗରେ, ଗପୁଥିବ, କି ଏକୁଟିଆରେ ବୁଲୁଥିବ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧିତାରେ, ଆକାଶକୁ ଅନେଇଥିବ, ଆଉ କ'ଣ ଭାବୁଥିବ ବସି । ସକାଳ ନଅଟାରୁ ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିବା ଯାଏଁ (ଝୁଲ ସରିଲା ପରେ ମୁଁ ଯେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବି, ଏମିତି କିଛି କଥା ନାହିଁ) ସେ କ'ଣ କେବେହେଲେ ଘରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ, କି ଫେରିବ ନାହିଁ ସେଠିକି ?.. ସୁମନ୍ ତା' ସାଙ୍ଗର ହାତକୁ ଚାପିଧରିଲା ଏବଂ ଯେଉଁ 'ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍'ର ପଦ୍ମଟିଏ ବାହାରିଲା ତା'ମୁହଁରୁ, ତାହା ଏତେ ଭାବାକୁଳ ତେଣୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଥିଲା ଯେ ଖାଲି ଧରିନେବା କଥା ସେ କ'ଣ କହୁଛି ବୋଲି ।

× × ଶେଷକୁ ସେ ଦେଖିଲା ତା' ବୋଉକୁ ଗୋଟିଏ ଅଳସ ଉସୁମୁଳିଆ ଅପରାହ୍ଣରେ ।

ଦେଖିବି ନାହିଁ କେମିତି ? ଏଇ ଯେଉଁ ଦି'ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଗୋଟାଏ ତିନିଟକିଆ ଷ୍ଟୁଟର୍-ରିକ୍‌ସାରୁ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ି ତେତିଶ ନମ୍ବର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ, ସେମାନେ କୋଉ ଭିଜିଟର୍ ହୋଇ ନ ଥିବେ । ଯେମିତି ଭାବରେ ଫାଟକ ଖୋଲି ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି ଦି'ଜଣ ଯାକ । ଦମ୍ଭରେ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏଇ ଦେଖ, ମୁଁ ଠିକ୍ କହୁ ନ ଥିଲି ? କୋଉଠୁ ଚାକର ଟୋକାଟିଏ ବାହାରି ଆସି ନାନାଦି ଥଳି, ଝୁଲାମୁଣି ଇତ୍ୟାଦି ନେଇଯାଉଛି ତାଙ୍କ ହାତରୁ । କିନ୍ତୁ..ଫିକ୍, ବୁଲିକରି ଟିକିଏ ଅନେଇବ ନାହିଁ ରାସ୍ତା ଆଡ଼କୁ ? ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ । ଦିହେଁଯାକ ଅଟକିଗଲେ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଆଗରେ, ଯେଉଁଥିରେ ପେଛା ପେଛା ନାଲି ଫୁଲ ଫୁଟିଛି । ତା'ପରେ ଜଣେ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା, ଆଉ ଆରଜଣକ ମାଠେଇ ଗଲା ଫୁଲଗଛ ପାଖରେ । ସେଇଥିରୁ ମନେହେଉଛି ସେ ଘରର ମାଲିକାଣୀ ନୁହେଁ, ଅତିଥି, ତେଣୁ ତରତର ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ତା'ଛଡ଼ା ସେ ଶ୍ୟାମଳୀ, ଆରକ ଗୋରୀ । ସେ ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା, ଆରକ ସର୍ବସାଧାରଣ । ମାଆଙ୍କ ଭାଷାରେ ସିଏ ହେଉଛି ଘୋଡ଼ୀ, କାଳୀକାନିଟାଏ, ଯାହାକୁ ସସ୍ତଣା ବୋଲି କ'ଣ ଜଣା ନାହିଁ । ତରତର ହୋଇ ଚାଲେ, ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଦେବା ତା' ଜାତକରେ ନାହିଁ, ଆଉ ଏମିତି ଖରଖର ହୋଇ କଥା କୁହେ ଯେ ଲିଡ଼ର୍ମାନଙ୍କ କାନ କାଟି ଦେବ । ହଁ, ସେଇ ମୋ ବୋଉ । ଆଉ ଦେଖ ସେ ଆସୁଛି ଏଆଡ଼କୁ । ବୋଧହୁଏ ଫାଟକ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟାଏ ଧଳା ଫୁଲଗଛ ଆଡ଼କୁ । କାହିଁକିନା ମୋ ବୋଉ ଫୁଲ ଭଲ ପାଏ— ବୁଝିଲ ? ଆଉ ଦେଖ ସେ କାଳୀ ନୁହେଁ, ମଧୁରିଆ ସାବନା ରଙ୍ଗ । ଆଉ ନିହାତି ଇଡ଼ିଅର୍ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ତା'କୁ ଘୋଡ଼ୀ ବୋଲି କେହି କହିବ ନାହିଁ । ହଁ, ଅବଶ୍ୟ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା । ଯେମିତି ହେବା ଉଚିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୁସ୍ଥସବଳ

ମଣିଷର । ଆଉ ବଳିଲା ପରି ଦେହ । ସେଇ ଯେଉଁ ପାର୍ବତୀକୁ ଦେଖି
ନ ଥିଲି ମନ୍ଦିର କାନ୍ଥରେ, ଠିକ୍ ତାଙ୍କରି ପରି ।

ବୋଉ ହସୁଛି ! ଆରେ, ମନେ ମନେ ଏମିତି ହସୁଛି କ'ଣ ମ ? ମଜାର
ଲୋକଟିଏ ତ ! କୋଉ ବିଚିତ୍ର କଥା ମନେପଡୁଛି ବୋଧହୁଏ କିମ୍ବା ହୁଏତ
ଆମର ଏଇ ସହର, ଏଇ ଆରମ୍ଭସୂଚିଆର, ଆଉ ଆଜିର ଏଇ ପାଣିପାଗ
ଭାରୀ ଭଲ ଲାଗୁଛି ତା'କୁ, ଯାହା ସେ ପାଉ ନ ଥିବ କେବେହେଲେ ସେଇ
ନୁଖୁରା ଗୋରାସାହେବଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ।

ବୋଉ ଅନନ୍ତଳି ମୋ ଆଡ଼କୁ । ନାହିଁମ, ମୋତେ ସେ ଚିହ୍ନିବ କୋଉଠୁ
ଯେ.. କିନ୍ତୁ ସେ ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଛି, ମୁଁ ଅଛି ତା' ଭିତରେ । ମୁଁ ଯେଉଁ
ଚା' ଦୋକାନରେ ବସି ମିଛିମିଛିକା ଚା' ପିଉଛି ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ହେଲା, ସେ
ଅନନ୍ତଳି ସେଇ ଆଡ଼କୁ । ଯେତେକ ଖୁସିବାସିଆ ଗରାଖମାନଙ୍କୁ, ଚଉକି ଟେବୁଲ
ତଳେ ନସରପସର ହେଉଥିବା ପୁଷି ଆଡ଼କୁ । ଆଉ ଗିଲାସରୁ ଗିଲାସକୁ ଢଳା
ହେଉଥିବା ଚାହାର ସୁଅ ଆଡ଼କୁ । ଆରେ, କହୁଛି ପରା, ଏଠିକାର ସବୁ
କିଛି ଭଲ ଲାଗୁଛି ତାକୁ !

ବୋଉ ପାଖେଇ ଆସୁଛି । ଏକଦମ୍ ପାଟକ ଆଡ଼କୁ । ସତେକି ସେ ପ୍ରକୃତରେ
ଅନେଇଛି ମୋ ଆଡ଼କୁ, ସେ ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରିଲାଣି, ଆଉ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ରାସ୍ତା
ପାରି ହୋଇ, ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ ମୋ ପାଖରେ ।

ବୋଉଟି ମୋର ସୁନ୍ଦର ! ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେବୀଟିଏ, ମାଆଟିଏ..

କିନ୍ତୁ ଏତିକିବେଳେ ଉଷ୍ମମୁଲିଆ ପାଗଟା ସଜଳ ହୋଇଉଠିଲା, ଏବଂ ସେହି
ମାଆଜଣକ ନିଜକୁ ଗୋଟେଇ ନେଇ ଫେରିଗଲେ ଘର ଭିତରକୁ ।

ହେଲେ ସୁମନ୍ ନିଜକୁ ପୁରାପୁରି ସଜାଡ଼ିନେଇ ଫେରିଆସିପାରିଲା ନାହିଁ ଘରକୁ ।
ସେଇ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ହସହସ ମୁହଁଟାକୁ ସହଜେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିପାରିଲା
ନାହିଁ ସେଠୁଁ । ହେଲେ ତା'କୁ ହତସନ୍ତ ଲାଗିଲା କ'ଣ ଲାଉଟା ମିଳିଲା
କାହାକୁ, ଏଇ ଅଲଣା ଦେଖିବାରେ ? ସତେ ତୁ କ'ଣ ଦେଖିଲୁ ମୋତେ
ଦେଖିଲା ଭଳି, ନା ମୁଁ ତୋତେ ଦେଖିଲି ? ନା ତୁ ଚିହ୍ନିଲୁ ତୋ ପୁଅକୁ,
ନା ମୁଁ ଚିହ୍ନିଲି ମୋ ମାଆକୁ ?

ସେଦିନ ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା ରାତିସାରା । ଆଉ ତା'ର କେତେଭଳି ଶବ୍ଦ ।
ମାଟିକୁ, ଗଛକୁ, ଘରକୁ, ପାଣିକୁ ଛୁଇଁବାର— ଖୁନ୍ ମାରିବାର— ଗେହ୍ଲା ଉପରେ
ଗେହ୍ଲା କରିବାର ଚୁପୁରୁଟାପୁରୁ, ଯାହା ସୁମନ୍‌କୁ ଶୁଆଇଦେଲା ନାହିଁ ଅନେକ

ସମୟ ଯାଏଁ । ଇସ୍ ! କେତେ ଗହନ, ଆଉ ଶ୍ୟାମଳ, ଉଷ୍ମ ଆଉ ଓଦାସରସର ମନେ ହେଉଥିଲା ସେଇ ବର୍ଷାରାତିର ଦେହଟା ! ସୁମନ୍ ତା' ମୁହଁକୁ ଗୁଞ୍ଜିଦେଲା ସେଇ ଦେହରେ, ସତେକି ସେ କୋଉ ଷ୍ଟୋଲବର୍ଷର ଟୋକା ନୁହେଁ ଯେ କାଲି ସକାଳେ କଲେଜକୁ ଯିବ, ସେ ପାଞ୍ଚଛଅ ବର୍ଷର ପିଲାଟାଏ, ଖୁଡ଼ାଙ୍କର ସାନଝିଅ ରୁନୁ ପରି, ଯେ ଏଇକ୍ଷଣି ଶୋଇଥିବ ତା' ମାଆକୁ କୁଣ୍ଠେଇ ଧରି..

ନଅ

ସୁନାତିଙ୍କର ଅଧରାତି ହୋଇଯାଇଥିଲା ସେଦିନ ଘରକୁ ଫେରୁ ଫେରୁ । ଗଙ୍ଗନାଥବାବୁ ନିଜେ ଡ୍ରାଇଭ୍ କରି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଆସିଥିଲେ ୩୩ ନମ୍ବର ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ କଲୋନିରେ, ଯେଉଁଠି ସୁନାତି ଆସି ରହିଛନ୍ତି ମାୟାଙ୍କର ମାଲକାନଗିରିକୁ ଫେରିଯିବା ଦିନୁ । ପରମବନ୍ଧୁ ଏବଂ ବିନାୟକ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପିକା ଶାନ୍ତି ରାଉତ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିୟର୍ ସ୍ବାମୀ ସରୋଜବାବୁଙ୍କର ସନ୍ନିବନ୍ଧ ଅନୁରୋଧ ଚାଲି ଦେଇ ନ ପାରି । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ଯେ ସୁନାତି ଯେତେବେଳେ ଘରୁ ବାହାରିଯାଆନ୍ତୁ କି ଘରକୁ ଫେରିଆସନ୍ତୁ, ସେଥିରେ କାହାରିକୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଚାବି ଅଛି ତାଙ୍କ ପାଖରେ, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା କମରାରୁ ଏକୁଟିଆ ପକେଇଯାଇ ପୁଣି ସେଠିକି ରୁପକିନି ଫେରିଆସିବା ପାଇଁ । ଶାନ୍ତି କହିଲେ ପରା ହସି ହସି,— “ତୁ କ’ଣ ଖାଲି ମାଷ୍ଟାଣୀଟିଏ ହେଇଛୁ ମୋ ପରି ? ନା, ତୋ କାମ ହେଉଛି ଚିନ୍ତା କରିବା ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ମାନେ ଇତର ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ଅତଏବ ତୋର ଦରକାର ଶାନ୍ତି, ନା କ’ଣ କହୁଛୁ ? ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଖାଲି ନିଜକୁ ପହୁଁଚେଇ ଦେଇ ନାହିଁ ତୋ ପାଖରେ, ମୁଁ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି ଯେ ତୋ ମନର ଶାନ୍ତିକୁ ବାଧା ହେବ ନାହିଁ, ଆଉ ତୁ ମନଇଚ୍ଛା ଆସିବୁ, ଯିବୁ, ଆଉ ଏକୁଟିଆରେ ବସି ଭାବିବୁ ଆମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।”

ସୁନାତିଙ୍କର ଏଇକ୍ଷଣି ମନେ ପଡୁଥିଲା ତାଙ୍କ ହୋଷ୍ଟେସର ଏଇ କଥା ବିପଦ.. ଅଧ୍ୟାୟ ଶାନ୍ତି, ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ । ମୁଁ ଆଜି ବୁଝୁଛି ତୋର ସେଇ ଅଚାଲି ଆଶ୍ବାସନାର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । କାହିଁକିନା ମୁଁ ମହା ବିରକ୍ତ ହୋଇଉଠିଆନ୍ତି, ତୁ କି ସରୋଜବାବୁ ଯଦି ପଚାରି ବସନ୍ତ ମୁଁ କ’ଣ କଥାଭାଷା ହେଲି ଶିକ୍ଷାସଚିବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଅବା ମୋର ସନ୍ଧ୍ୟାଟା କେମିତି କଟିଲା ଆଜି । ଯେହେତୁ ମୁଁ ସିଧାସଳଖ ମୋ ଖଟ ଉପରେ ଲମ୍ବିଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ମୁଣ୍ଡଟା ଯେମିତି ଅଯଥାରେ

ଭାରୀ ହୋଇଉଠିଛି, ଆଜି ଯାହା ଶୁଣିଲି ତା'ର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ନେଇ, ତା'କୁ ହାଲୁକା କରିଦେବା ଲାଗି । ସତେ ଏଭଳି ଅଜବ କାହାଣୀ କେହି ମୋତେ ଶୁଣେଇ ନ ଥିଲା ଆଜିଯାଏଁ, ଯାହାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଯେ ମୋର କେହି ନୁହେଁ । କେହି ବୋଲି କେହି ନୁହେଁ । ଖାଲି ଏତିକି ଯେ ଗୋଟିଏ ଆରୋପିତ ସାନଭଉଣୀ ଅଛି ଆମ ଦି'ଜଣକର । ଖଟ ଉପରେ ଲମ୍ବିଯିବି, ତା'ପରେ ଶୋଇପଡ଼ିବି । କାଲି ସକାଳୁ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଇଥିବ ସେଇ ଗାଲୁ ଗପର ଯେତେକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ । ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର, ଧନ୍ୟବାଦ ଆପଣଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆଲୋପ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କ୍ଷମା କରିବେ, ମୋର ଅନ୍ୟ କାମ ଅଛି ।

...ମାନୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ମଳିଧୁଳି ନ ଥିଲା । ସେ ମୋତେ ସଞ୍ଚିଦେଲା ତା' ଝିଅର ଭବିଷ୍ୟତ, କାହିଁକିନା ସେ ମୋ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ, ଆଉ ତା'ର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ ମୋ ଉପରେ ଯେ ମୁଁ ତା' ଝିଅକୁ ଘଷ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବି, ଆଉ ତା'କୁ ମଣିଷ କରିପାରିବି ।

ଆଉ ମାୟାର ଯେଉଁ ଦରଦ ରହିଛି ବୁଦେଇ ଆଉ ତା' ଝିଅ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଇଁ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ନିଜର କରିନେଲି, ତା' ଯଥାର୍ଥରେ କ'ଣ ମୋର ବି' ନୁହେଁ ? କାରଣ ଯେଉଁ କୁହା-ଅକୁହା ଆତ୍ମୀୟତାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରହିଛି ଆମ ଭିତରେ, ତା'କୁ କଣ ଅସ୍ୱୀକାର କରିହେବ ?

କିନ୍ତୁ ତାମ୍ ଇଚ୍ଛ ! ତମେ କାହିଁକି ମୋତେ ଶୁଣାଉଥିଲ ଏଇ ଆତ୍ମକଥା, ମାନନୀୟ ରଜୁଭାଇ, ଯାହା ତମେ ଆଉ କାହାକୁ ଶୁଣେଇ ପାରି ନ ଥିଲ ଆଜିଯାଏ ? କହିଲେ କ'ଣ ନା ତାଙ୍କର ଅନେକଦିନୁ କହିବାର ଥିଲା ଏତିକି, କେଉଁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ, ଯେ ତା'ର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦେବ । ଗ-ଡ଼ !

ଆରେ, ମୁଁ ସିନା ରାଧା ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ବରିନେଲି, ଆଉ ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ମୁଁ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବି, ଯାହା ସମ୍ଭବ ମୋ ପକ୍ଷରେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣଟା କରିବି ତମ ଦୁଃଖକୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହି ନେଇ, ତା' ଯେତେ ସତ ହେଉ ନା କାହିଁକି ? ଦୟାକରି କହିପାରିବ କି କ'ଣ ତମ କାହାଣୀର ଅର୍ଥ, କ'ଣ ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ? ହେଲା, ଯେ ତମେ ହଠାତ୍ ମୋତେ ତମର ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଭାବିଲ, କଥାଟା ଯେତେ ଆବ୍‌ସର୍ଡ୍ ହେଉପଛେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ତା'କୁ ନେଇ ? ସରକାରଙ୍କ ଆଗରେ ଫେରାଦ୍ ହେବି ଯେ ଏଭଳି ଜଣେ ଅଫିସରଙ୍କ ପ୍ରତି ତମେ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ କରିଛ, ତମେ ତା'ର ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ମନକୁ ବୁଝିପାରିଲ ନାହିଁ, ଅତଏବ.. ଅତଏବ କଅଣ ??

ସରକାର କ'ଣ କରିବେ ତା'କୁ ବୁଝିଲା ପରେ ? ସେ ତମକୁ କୋଉ ପ୍ରମୋଦନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ତା'କୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଫେରାଇଦେବେ ତମକୁ, କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା ସହ ? ସତରେ ଅଜବ ଲୋକଟିଏ ତମେ ରଜୁଭାଇ !

× × ତା' ପରଦିନ ସକାଳେ ଚିଦାକାଶ ନିର୍ମଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନଟା ଆପେ ଆପେ ଉଠେଇଯାଇଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ନିହାତି ଭୁଲ୍ ହେବ । ତେବେ ସେଥିର ସମ୍ଭାବନା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଯାଇଥିଲା, ଅସ୍ଥ ବହୁତ । ଏବଂ ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଉପରୋକ୍ତ କାହାଣୀର 'ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ'କୁ ନେଇ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ କଲେକ୍‌ପଡ଼ା ଶେକ୍‌ସ୍‌ପିଅର୍ । ଶେକ୍‌ସ୍‌ପିଅର୍‌ଙ୍କ ବିଶିଷ୍ଟ ଖଜନାୟକ ଇଆଗୋର ଚରିତ୍ର ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ କହିଥିଲେ ଯେ ଲୋକଟାର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥିଲା ତା'ର ଦୁଷ୍ଟତା ପଛରେ । ତା'ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟବିହୀନ ଦୁର୍ଜନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକ୍ଷତା ଆଉ କିଛି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ସେହିପରି ଭାବରେ କେଉଁ ଏକ ଅପରଲୋକକୁ ନିଜର ବୋଲି ମନେକରି ତା' ଆଗରେ ନିଜକୁ ଏମିତି ଅଜାଡ଼ିଦେବା ବାବୁଙ୍କର ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟବିହୀନ ଭଲଲୋକପଣିଆ ହେବ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଯାହାହେଉ ଯଥାଶୀଘ୍ର ସୁନୀତି ନିଜକୁ ଚେତାଇ ଦେଇପାରିଲେ,— ହଉ, ତକ୍କର ସୁନୀତି ସାହୁ । ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୟାକରି ଏହିସବୁ ଅବାନ୍ତର ଅଣକଥାକୁ ଯୋଚିଦେବୁ କି ତୋ ମନରୁ ? ତୋ'ର ମନେ ଅଛି ତ ତୁ କୋଉଥିପାଇଁ ଆସିଛୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏବଂ ଯେଉଁସବୁ କାମ କରି ତୋର ଅବିକଳ ଫେରିଯିବା କଥା ତୋର କର୍ମଭୂମିକୁ ?

ହଁ, ମନେଅଛି । 'ଉଇମୋନ୍‌ସ୍ ଷ୍ଟଡିଜ୍', ନାରୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୁଃଖସୁଖ ଓ ଭଲମନ୍ଦକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ଜବର ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି ସେଠି, ସେଦିଗରେ ମୋର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ମୋତେ । ବିଭାଗୀୟ ବଡ଼କର୍ତ୍ତା, ପ୍ରଫେସର ରେମଣ୍ଡ ନିଜେ ଏତିକି ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି ମୋ ପାଇଁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଭାରୀ ଦରଦ ମୋ ପ୍ରତି । କହିଲେ, “ତକ୍କର ସାହୁ, ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣ ପୋଷ୍ଟ-ଡକ୍ଟରାଲ୍ ଥିସିସ୍ ଲେଖିବାରେ ଉଣା କରି ନାହାନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଲେଖିବେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ଯେ ଆପଣ ଆସିଲାଦିନୁ ଘରକୁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି, ଅଛନ୍ତି ଏଇ ଦୂର ବିଦେଶରେ ଏବଂ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱର ଅନ୍ଦିକନ୍ଦିରେ ପଶି କେତେ କଣ ରହୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଥୋଇ ସାରିଲେଣି ଆମ ପାଇଁ । ଆଇ ମିନ୍, ସାରା ପୃଥିବୀର ସମାଜବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ କିଛି ଅଧିକ ବିଶେଷ ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ, ଯାହା ଏଠିକାର

ଆଉ କେହି ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେହେତୁ ଆପଣ ଭାରତୀୟ”... ସେହିକ୍ରମରେ ସେ କହିଚାଲିଲେ ଯେ ନାରୀ ଜାଗରଣର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଉପରେ ଯେଉଁ ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି ଏଠି, ତା’ର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣମାନଙ୍କ ସେହିସବୁ ଦେଶରେ, ଯେଉଁଠି ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାର ପରମ୍ପରା ତଥାପି ରହିଛି ଅସ୍ପଷ୍ଟତା, ସେଠି ନାରୀଜାଗରଣ କେଉଁ ଭାବରେ ଗତି କରୁଛି ତାହା ଜାଣିବା ଦରକାର । କିଭଳି ଦ୍ରୁମ୍ବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏବଂ ତା’ର କିଭଳି ମୁକାବିଲା କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ ଯେହେତୁ ଡକ୍ଟର ସାହୁ, ଆପଣ ଭାରତୀୟା ତଥା ଜଣେ ବିଦୃଷ୍ଟୀ ନାରୀ, ଯେ ଏଇ ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲଭାବରେ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ବଳି ଆଉ କିଏ ଭଲ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝି ବୁଝାଇପାରିବ ତା’ର ଟିକିନିଶ୍ଚି ତଥ୍ୟ ?

ଏଇଠି ସୁନୀତି ମନକୁ ମନ କହୁଥିଲେ, ପ୍ରସ୍ତାବର ମୂଲ୍ୟକୁ ଆହୁରି ବଢ଼େଇଲା ପରି,— ଖାଲି ଟିକିନିଶ୍ଚି ତଥ୍ୟ ନୁହେଁ ପ୍ରଫେସର ସାହେବ, ଅଜେ ନିଭେଇବା ତଥ୍ୟ । ଏଇ ଭାରତୀୟା ଜଣକ ଆଉ କେଉଁ ଭାରତୀୟା ପରି ନୁହେଁ ଯେ ଏଠିକି ଆସିଛି କେବଳ ତା’ର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଓ ଧନସମ୍ପତ୍ତିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ । ହଁ, ଅଛି ସେହି ପ୍ରକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଅବଶ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଆସିଛି ଏଠିକି ଗୋଟାଏ ବିଦ୍ରୋହର ଧ୍ବଜା ଉଡ଼ାଇ । ସେହେତୁ ତା’ର ଏଇ ଗବେଷଣା ଗୋଟାଏ ନୁଷ୍ଠରା ତଥ୍ୟମୂଳକ ଇସ୍ତହାର ହୋଇ ରହିଯିବ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ଫୁଟିଉଠିବ କେତେ ଆବେଗର କ୍ଳାଳା, ଯାହା ତା’ ନିଜର ଅନୁଭବ । ଯେଉଁ ଅନୁଭବରେ ନିଜକୁ କିମ୍ବା ଆଉ କାହାକୁ ଜାଳିପୋଡ଼ି ଦେବାର ହିଂସା ମଧ୍ୟ ରହିଛି.. ଆପଣ କେଉଁଠୁ ବୁଝିବେ ସେକଥା ପ୍ରଫେସର ସାହେବ ?

ଆରେ, ଆପଣ ଏମିତି ଅନେଇଛନ୍ତି କାହିଁକି ମୋ ଆଡ଼କୁ, ମୋତେ ନୂଆ ଦେଖିଲା ପରି ?.. ସୁନୀତି ତାଙ୍କର ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ସମ୍ଭାଳିନେଲେ ଏବଂ ହାଲୁକା ସ୍ମିତହାସଟିଏ ବାଢ଼ିଦେଲେ, ଯାହା କେବଳ ବିଦୃଷ୍ଟୀଠାରୁ ଆଶା କରାଯାଏ, ବିଦ୍ରୋହିଣୀଠାରୁ ନୁହେଁ । ତହିଁ ପ୍ରଫେସର ରେମଞ୍ଚ ତା’ର ପ୍ରତିଦାନ ଦେଲେ, ଏବଂ କହିଲେ—

“ତା’ଛଡ଼ା ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିବ, ସ୍ବଦେଶରୁ ବୁଲିଆସିବା ଲାଗି ଏତେ ଦିନ ପରେ । ଏବଂ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଆସିବେ, ବାପମାଆ, ଭାଇଭଉଣୀ । ବିଶେଷତଃ ଆପଣଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ରହୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ସେଦିନ..

(ବାପା ଅସୁସ୍ଥ ? ମୁଁ କେବେ କହୁଥିଲି ସେ କଥା ? ଇଏ ଗୋଟାଏ ଧରାବନ୍ଧା ଅନୁମାନ, ପ୍ରଫେସର୍ ସାହେବ, ମୋତେ ମୋ ସ୍ୱଦେଶକୁ ପଠେଇବାର ବାହାନା । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଖାଲି ମୋତେ ଖୁସି କରିବା ଲାଗି ? ସୁନାତିଙ୍କୁ ମଜା ଲାଗିଲା ଭାବିବାକୁ ।)

“ଯାଆନ୍ତୁ ଡକ୍ଟର ସାହୁ, ସ୍ୱଦେଶରୁ ବୁଲିଆସନ୍ତୁ ଟିକିଏ, ଆମ କାମ ନେଇ । କେତେଦିନ ରହିବେ ସେଠି, ତା’ ଆପଣ ନିଜେ ସ୍ଥିର କରିନିଅନ୍ତୁ, ଚାରିମାସ, ଛଅମାସ, କି ପୂରା ବର୍ଷଟାଏ । (ସେଇଠୁଁ ଟିକିଏ ରହିଯାଇ) କିନ୍ତୁ ସେଠି ଅଟକିଯିବେ ନାହିଁ ଡକ୍ଟର ସାହୁ । ଆମେ ତାହୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ—”

ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାବଦଗ୍ଧ ଚେହେରା ଦେଖି ସୁନାତିଙ୍କର ମନେହେଲା ହଠାତ୍, ଯେ ପ୍ରଫେସର୍ ସାହେବ ସତରେ ହାରିଯିବେ, ଯଦି ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଠାକିଯାଆନ୍ତି ଇଣ୍ଡିଆରେ । ସତେକି ତାଙ୍କ ‘ଆମେ’ର ଅର୍ଥ ସେଇ ନିଜେ । ଶୁକ୍ଳକେଶ ପଣ୍ଡିତପ୍ରବର ପ୍ରଫେସର ରେମଞ୍ଚ, ଯେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହରାଇଛନ୍ତି ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା, ହେଲେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ କରି ନାହାନ୍ତି । ଯଦିଓ ସେ ନାରୀମହଲରେ ବିଶେଷ ଆଦୃତ, ତାଙ୍କର ସୌମ୍ୟସୁନ୍ଦର ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ । ସହକର୍ମୀମାନେ ପରିହାସରେ କୁହନ୍ତି ଯେ ପ୍ରଫେସର ସାହେବ ଯୋଗ୍ୟ ସାଥୀଟିଏ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ବୟସ ଯାହା ହେଉ ପଛକେ । ସୁନାତିଙ୍କର ଜଡ଼ତୁକ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଏଇକ୍ଷଣି— ସାର୍, ସେଇ ଯୋଗ୍ୟ ସାଥୀକଣକ ଏଇ କାଳୀକାଳୀ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନୁହେଁ ତ ?

ଯାହାହେଉ ସୁନାତି ବିନାଦ୍ୱିଧୀରେ କହିଥିଲେ ସେଦିନ ରେମଞ୍ଚ ସାହେବଙ୍କୁ—
“ନୋ ସାର୍ । ଯେ ଫିଅର୍ସ୍ । ସୁନାତି ସାହୁ ଅବଶ୍ୟ ଫେରିଆସିବ ଏଠିକି । ଏଇ ହେଉଛି ତା’ର କର୍ମଭୂମି ।” ଏବଂ ସେ ନୀରବରେ କହିଥିଲେ ତା’ ପଛକୁ, ନିଜକୁ ଶୁଣାଇ— ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ତା’ର ଶାନ୍ତି, ପ୍ରଗତି ଓ ମୁକ୍ତି ।

ସୁନାତି ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସଟିଏ ପକାଇଲେ ଏଇ ଉପାଖ୍ୟାନଟିକୁ ମନେପକାଇ ।
...ହଁ ମନେଅଛି ।

କାମଟା ଚାରିମାସ ଭିତରେ ସରିଯିବ ବୋଲି ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି ଛଅମାସ ଖଣ୍ଡେ ଲାଗିଯିବ । ହେଲେ ଏଇ ଦି’ ମାସ ମୁଁ ରୁପ୍ ହୋଇ ବସି ଯାଇ ନାହିଁ । ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରି ନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିସାରିଲିଣି । ସେଥିର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଓ ବିଭାଗ । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଉଛି, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆମ ଦେଶର ନାରୀଜଗତ ଏକ ନୁହେଁ,

ଅନେକ । ତେଣୁ ସେହି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜଗତର ନାରୀମାନେ ବିବିଧ-ବିଚିତ୍ର ଭାବରେ ଉଠିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଗର୍ଭରୁ ଏବଂ ଆଖି ଖୋଲି ଅନୁଭବିତ ବାହାର ଦୁନିଆକୁ । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ? ସେଇଠି ରହିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ । ଅଦ୍ଭୁତ ପାର୍ଥକ୍ୟ, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରିବ ଏବଂ ଦୁଃଖ ଦେବ ।

ପ୍ରଥମେ ମୋ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଜଗତ । ଆଜିକାଲି ସେମାନେ ବେଶି ପାଠ ପଢ଼ିଲେଣି ନିଶ୍ଚୟ, ଯାହା ଆମବେଳେ ନ ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଆମର 'ହାଟୁଆବାଟୁଆ' ଓରଫ ଓ.ବି.ସି. ସଂପ୍ରଦାୟରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ବିଦ୍ରୋହର ପରାକାଷ୍ଠା ଦେଖାଇଥିଲି, ଆଜି ସେଭଳି ବିଦ୍ରୋହର ଅବକାଶ ନାହିଁ ସାଧାରଣତଃ । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ? କ'ଣ ସେ ପାଠପଢ଼ାର ମୂଲ୍ୟ ? ଏଇ ସମାଜର ପାଠପଢୁଆ ଝିଅ କ'ଣ ସତରେ ଚେଇଁ ଉଠିଲେଣି ? ମାନେ ଚେଇଁଉଠି ତାଙ୍କ ନିଜତ୍ବର ଦାୟିତ୍ବକୁ ନିଭେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ? ହଁ, ଜଣେ ଅଧେ ପଦେ ଅଧେ କହୁଛନ୍ତି, ଲେଖୁଛନ୍ତି, ସମାଜସେବା କରୁଛନ୍ତି, ମଧ୍ୟ ଜର୍ମାନିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କିମ୍ବା ନେତ୍ରୀ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ସେଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନୁପାତ କେତେ ? ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟମାନେ, ମୋର ପାଠୋଇ ନଶରଭାଉଜମାନେ ମନେ ମନେ ବେଶ୍ ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ଯଥାକ୍ରମେ ଚୁଲିମୁଣ୍ଡରୁ ମାଇକ୍ରୋ-ଓଭେନ୍‌ର ନିର୍ମଳ ପରିବେଶକୁ ହାତ ବଢ଼େଇ, ଅର୍ଡିନାରୀ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ବଦଳରେ ବମ୍ବେରୁ ବାହାରୁଥିବା ଫ୍ୟାସନ୍ ମ୍ୟାଗାଜିନ୍‌ର ତତ୍ତ୍ବକୁ ବୁଝି ନେଇପାରି । ସେହି ହେଲା ତାଙ୍କ ଜାଗରଣର ଶେଷକଥା । ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ ହୁଏତ କେବଳ ଏତିକି ଯେ ହାତଟାକୁ ପୂରାପୂରି ବଢ଼େଇ ହେଉ ନାହିଁ ଠିକଣା ଇମ୍ପ୍ରୋବେଡ୍ ମାଇକ୍ରୋଓଭେନ୍ ଆଡ଼କୁ, କିମ୍ବା ଫ୍ୟାସନ୍ ମ୍ୟାଗାଜିନ୍‌ର ତଥ୍ୟ ବିଶେଷକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ହେଉ ନାହିଁ, ଯାହା ଥୋକେ, ଅନ୍ୟମାନେ, ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ମିସେସ୍ ପାଣି, ମିସେସ୍ ବାନାର୍ଜି, ଅବା ମିସ୍ ଶ୍ରୀବାସ୍ତବମାନେ କରିପାରୁଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି କେହି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଠକେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଜାଣନ୍ତି ସେମାନେ କେଉଁ ଅନ୍ଧାରରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ କିଭଳି ନିଦ ଘାରିଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଚେଇଁ ଉଠିବାକୁ ନାରାଜ । ଧ୍ୟାତ୍, କିଏ ଏତେ କଷ୍ଟ କରିବ ମ ? ଏମାନେ କେହି ବୁଝିବେ ନାହିଁ । ଓଲଟି ମୋତେ ଥଙ୍ଗା କରିବେ । କହିବେ ମୁଁ ଦେଖେଇହେଉଛି, ଫୁଲେଇ ହେଉଛି । ବରଂ ଏମିତି ଶୋଇରହିଲେ ଭଲ । ତା'ହେଲେ ତ ଅନ୍ତତଃ ବାପମାଆଙ୍କୁ, ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ, ମୋଟ ଉପରେ ସମାଜକୁ ଦାୟୀ କରିହେବ ଯେ ମୁଁ ଏମିତି ସେମିତି ହୋଇପାରି ଥାଆନ୍ତି, ହେଲେ ହେଲି ନାହିଁ ଯାଙ୍କରି ଯୋଗୁଁ ?

ସବା ଉପର ମହଲର ଧନିକ ରମଣୀମାନଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ମଖମଲ ସଂସାରରେ ଅଛନ୍ତି, ସେଠି ସୁଷୁପ୍ତି ଓ ଜାଗୃତି ମଧ୍ୟରେ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବିପାରନ୍ତି କି ? କେଜାଣି । ଅବଶ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ଗୋଟାଏ ମିଛିମିଛିକା ଦୁଃଖ ଆସୁଥିବ ତାଙ୍କ ମନରେ, ଯେ— ଆଃ ! କେତେ ସରଳସୁନ୍ଦର ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନ, ଯେଉଁମାନେ ସାମ୍ନା କୁଡ଼ିଆ ଘରେ ଅଛନ୍ତି ! ଯେଉଁମାନେ ଖଟୁଛନ୍ତି, ଖାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଆରାମରେ ଶୋଇଯାଉଛନ୍ତି ସଂଜବେଳକୁ, ସ୍ବାମୀକୁ କୁଣ୍ଢେଇଧରି । ଆମ ପରି ବୋଲୁ ହେଉ ନାହାନ୍ତି କି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବଥର ନାହିଁ ଆସନ୍ତା ପାର୍ଟିର ସଫଳତା ପାଇଁ । ପୁଅରୁ ଡିଅର !

ବାକି ରହିଲେ ସେମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ନିଜକୁ ଠକେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ ସେମାନେ ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ଖାଲି ମୁଣ୍ଡପୋତି ସହିଯିବା କଥା । ସେମାନେ ହେଲେ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନିମ୍ନତର ଏବଂ ତହିଁ ଅଧିକ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମେ ବଞ୍ଚିବା କଥା, ବଞ୍ଚିଲାପରି, ତା’ପରେ ସିନା ଚେଇଁଉଠିବେ । ହେଲେ କୌଣସିମତେ ସହିଯାଇ ବଞ୍ଚିରହିବାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସାମା ଅଛି । ସେହେତୁ ଟିକିଏ ଚେଇଁ ଉଠିଲାକୁ ଯେଉଁଭଳି ‘ମରଣ’ (ସତସତିକା ମରଣ ସମେତ) ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ତାଙ୍କୁ, ତାହା ନାରୀ ଜାଗରଣର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶୋଚନୀୟ ପରିଣାମ ଏମାନଙ୍କ ସଂସାରରେ । ଏବଂ ଯାହା ଲଜ୍ଜା ଦେଇଆସିଛି ଆତ୍ମାଭିମାନୀ ତତ୍ତ୍ବର ସୁନୀତି ସାହୁ ମାନଙ୍କୁ, ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ବିଦେଶରେ ବେଦାନ୍ତଦର୍ଶନମୂଳକ ଭାରତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ବୁଝେଇ ବସନ୍ତି । କାରଣ ତାଙ୍କ ସହକର୍ମୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଜେରା କରନ୍ତି, ତାଙ୍କ କଥା ମଝିରେ :

— କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା ଆମେ ରୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ତତ୍ତ୍ବର ସାହୁ, ଯାହା ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ । ଥରେ ଅଧେ ନୁହେଁ, ବାରମ୍ବାର । ଯଥା, ଝିଅ ଯୌତୁକରେ କଲରୁ ଟି.ଭି. ଆଣି ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ତା’କୁ ଗାଳିମନ୍ଦ କଲେ ଏବଂ ଇଏ ତା’ର ପ୍ରତିବାଦ କଲାକୁ ତା’କୁ ଜାଅନ୍ତା ପୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା ।

— ଏତେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ କାହିଁକି ହୁଏ ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ତତ୍ତ୍ବର ସାହୁ ? ଷ୍ଟାଟିସ୍ଟିକ୍ସ୍ କହୁଛି ଯେ ଆଫ୍ରିକାର କେଇଟା ଦେଶକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ହିଁ ତା’ର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ସବୁଠୁଁ ବେଶି । ତା’ମାନେ କ’ଣ ମାଆମାନେ ପିଲାଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଭଲ ଭାବରେ ? (ଏଇଠି ମୁଁ ମନେ ମନେ

କହି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହେ ଯେ ଷ୍ଟାଟିସ୍ଟିକ୍ସ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁର ହାର ଓଡ଼ିଶାରେହିଁ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ, ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ)

— ରେପ୍ କିଛି କମ୍ ହୁଏ ନାହିଁ ଏ ଦେଶରେ, ବିଶେଷତଃ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଗଣଧର୍ଷଣ କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ? ବିଶେଷତଃ ଗରିବ ଘରର କେଉଁ ଅସହାୟ ଝିଅ ଉପରେ କାହିଁକି ଏଭଳି ଅତ୍ୟାଚାର କରାଯାଏ, ଯାହାର ନିଜ ରକ୍ଷଣ ଅସମ୍ଭବ ?

ଇତ୍ୟାଦି । ମୁଁ ଦେଖେଇବି ମୋ ଥିଏଟରରେ ଯେ ଆଗରୁ ଯେ ଏମିତି ହେଉ ନ ଥିଲା ତା' ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ବେଶି ହେଉଛି ଦୁଃଖିନୀମାନେ ଟିକିଏ ଟେକିଉଠିଲାରୁ । ନୂଆ ବୋହୂ ଯୌତୁକ ନେଇ ପ୍ରତିବାଦ କଲାରୁ, ଅସ୍ତବ୍ୟସୀ ମାଆର ପ୍ରତିରୋଧ ହେତୁ ସ୍ବାମୀ ତା'କୁ 'ରେପ୍' କରି ଆହୁରି ଅଧିକ ମାଆ ହେବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କଲାରୁ, କୁଆଁରୀ ଝିଅ ଟିକିଏ ସାଜିଗୁଜି ହୋଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିବାର ସାହସ କଲାରୁ । ଏଇ ହେଉଛି ସତକଥା । ଏଇ ନାରୀମାନେ, ନିରକ୍ଷର ଦରିଦ୍ର ନାରୀମାନେ ଟେକିଉଠିଲେଣି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଇଠୁଁ ଟିକିଏ ମୁହଁ ଖୋଲିଲାରୁ, ଟିକିଏ ଆଗେଇଲାରୁ, ତା'ଙ୍କୁ ମରଣାନ୍ତକ ଶାସ୍ତି ମିଳୁଛି । କିନ୍ତୁ.. କିନ୍ତୁ ଆମ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାରର କ'ଣ କିଛି ଦାୟିତ୍ବ ନାହିଁ ଏ ଦିଗରେ ? କାହିଁକି ସେମାନେ ଏଥୁର ପ୍ରତିକାର କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ସ୍ବାଧୀନତାଲାଭର ଆସି ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ?

(ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଗାରିଉଠିଲାରୁ ସୁନୀତିଙ୍କର ଆଖିକୁ ପୁଣି ଦିଶିଗଲା କାଲିକା ସଞ୍ଜର ସେଇ ବାଚାଳ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟର ମୁହଁ, ଭାବଦର୍ପଣ ମୁହଁ । ହେଲେ ସେ ହସିଉଠିଲେ, ତା'କୁ ଛିଗୁଲେଇଲା ପରି । ହଁ, ସିଏ ହେଉଛି 'ଭଲ' ସରକାରର ମୁହଁ, ଯାହା କୃତ୍ରିମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ଭଲ ସରକାର କ'ଣ ଖାଲି କାନ୍ଦିପାରେ, କଲାପରି କିଛି କରିବା ତା' ଜାତକରେ ନାହିଁ ?)

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ନାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଆସିଲି ଏବେ ଏବଂ ଯାହାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନ ଥିଲା ଏଥିପୂର୍ବରୁ । ସେମାନେ ଆମ ଆଦିଭୂମିର ନାରୀ । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ବଣୁଆ ହାଣ୍ଡୁଆ ସ୍ବାମୀମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ କରନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ ହାୟ ! କେବଳ ସେଇଆ କରିବା କ'ଣ ନାରୀର କାମ ? ଯେଉଁ ଜଣେ ଅଧେ ଜାଗିଉଠିଲେ କିଛି ନିଜ କାମ କରିବା ଲାଗି, କେଉଁ ସ୍ବପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବାପାଇଁ, ସେଇ ଲକ୍ଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ କରୁଛି ଆମ ସରକାର ? (ସତେ ଜଣ କିଛି କରିପାରିଛ ଭଲ ମଣିଷ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନୀତିଙ୍କ ସ୍ମୃତହାସ ବିଶେଷ ବିଦ୍ରୁପାତ୍ମକ ନୁହେଁ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା ।)

ଅନେକ କିଛି ଚିହ୍ନିରଖିଛି, ଚିପିରଖିଛି ଏଇ ଦି'ମାସ ଭିତରେ । ମୋ ନିଜ ଅନୁଭୂତିରେ ରଙ୍ଗେଇ ଦେଇ । ତା'କୁ ଖାଲି ସଜାଡ଼ିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଯୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ହେବ କେଇଟା କେସ୍-ହିଷ୍ଟ୍ରି, ବ୍ୟକ୍ତିଜୀବନର ଇତିହାସକୁ ନେଇ । ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍ କରି ତଥା ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ନାନାଦି ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରି । ସେଇ ହେବ ମୋର ମୁଖ୍ୟ କାମ ଏଣିକି । ଗୋଟାଏ ସନ୍ଦେହ ଆସୁଥିଲା ମନରେ ଯେ କାଳେ ସେମାନେ କୋଉ ବିଦେଶିନୀ— ବାସ୍ନା ପାଇବେ ମୋଠୁଁ, ଆଉ ମୋତେ ଖୋଲି କରି କିଛି କହିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଦୂର ହୋଇଯାଇଛି । ଅଧିକାଂଶ ।

କିନ୍ତୁ ସାର୍, କ୍ଷମା କରିବେ, ମୋ ସନ୍ଦର୍ଭଟିକୁ ପଢ଼ିସାରିଲା ପରେ ଆପଣଙ୍କ ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳରୁ କୋହ ଉଠିଆସିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆପଣ କେବଳ ଜଣେ ମହାବିଦ୍ବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ମୁଁ ଜାଣିଛି ସେ କଥା । ହଉ, ତାହାହିଁ ହେଉ । ଆପଣଙ୍କ ପରି ଜ୍ଞାନୀଗୁଣୀ ତଥା ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖ କରିପାରିବେ ଆମ ପାଇଁ, ତା'ହେଲେ ଆପଣମାନେ ଅନେକ କିଛି କରିପାରିବେ, ଯେଉଁଥିରେ ଆମେ ଅନ୍ଧବହୁତ ସୁଖୀ ହୋଇପାରିବୁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଯାହା ଆପଣଙ୍କ ମହାପରାକ୍ରମୀ ସରକାର କରି ନାହିଁ କି କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ ସାର୍, ମୁଁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଫେରିଯିବି ମୋର କର୍ମଭୂମିକୁ ଏବଂ ନିରୋକାରୋ ଶୁଣେଇବି ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ଥିସ୍‌ସର ମର୍ମକଥା । ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣ କେବଳ ତା'ର ସୁଯୋଗ ଦେବେ ନାହିଁ ମୋତେ, ଆପଣ ତା'କୁ ମନ ଦେଇ ଶୁଣିବେ ଏବଂ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରବୀଣ କରୁଣାୟିତ ମୁହଁ ଏମିତି ଉଡୁରି ଆସିବ ଯେ—

ତା'ଛଡ଼ା କିଏ ଏଠି ମୋତେ ଅଟକେଇ ରଖିବ କହୁ ନାହାନ୍ତି ? କାହାକୁ ମୁଁ ସେଇ ଅଧିକାର ଦେଇଛି, ନା ଦେଇପାରିବି କେବେ ହେଲେ ? ନା କେହି ତା'ର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି ?

ମୋ ନିଜ ଲୋକମାନେ ? ରକ୍ଷା କର ! ତାଙ୍କ ଭିତରେ କେଉଁଟି ମୋ ନିଜର କହିଲେ ଦେଖି ? ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ତାଙ୍କ କଥା ଆଉ ନ ପଡ଼ିଲେ ଭଲ । କେବଳ ମୋ ବାପାବୋଉଙ୍କ ଛଡ଼ା । ଯେତେହେଲେ ସେମାନେ ବ୍ୟାପ୍ତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେତେ ରାଗିଲେ ବି' ସେମାନେ ମୋ ଅମାନିଆପଣକୁ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ନ ହେଲେ ମୋ ତଙ୍କ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ମୋ ପିଲାଟି ଦିନୁ, ଆଉ ମୁଁ ମୋ ଦେଖିଲା କାମ କରି ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ

ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ମୋ ବାପା । କାରଣ ସେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମୋ ଆତ୍ମା ଏଠି ଶାନ୍ତି ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଆଉ କିଏ ଅଟକେଇବ ? ମୋର ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନେ ? ପ୍ରଥମ କଥା, ସେମିତି କେହି ସାଙ୍ଗ ନାହାନ୍ତି ମୋର, ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିବେ । କ’ଣ ବା ମିଳିବ ତାଙ୍କୁ ସେଥିରୁ ? ଯେଝାର ଯେଝା ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି ଆପଣା ଘର ସଂସାରକୁ ନେଇ । ମାନୁଛି, ସେମାନେ ମୋତେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଗହଣରେ ପାଇ ଖୁସି ହୋଇଛନ୍ତି, ଯଥେଷ୍ଟ ଖାତିର୍ କରିଛନ୍ତି । ଆଉ କ’ଣ ଦରକାର— ମୋର କି ତାଙ୍କର ? ଖାଲି ବେଳେବେଳେ ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ ସେଇ ମାୟା ଝିଅଟା ମୋତେ ତା’ ପାଖରେ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ । ତା’ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ବେଳକୁ ସେ ମୋ ହାତକୁ ଏତେ ସମୟ ଯାଏଁ ଧରିରଖିଲା ଯେ ଭାବିଲି ସେ ମୋତେ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଆଉ କହିଲା— “ସୁନୀଅପା, ତମେ କ’ଣ ସତେ ଚାଲିଯିବ ଏତେ ଶୀଘ୍ର, ଆଉ କେଇଟା ମାସ ପରେ ?.. ହଉ ହଉ, ତମର ଅନେକ କାମ ବାକି ଅଛି ସେଠି, ଅନେକ ଦାୟିତ୍ବ, ତମେ କାହିଁକି ଏଠି ପଡ଼ିରହିବ, ଏଇ ହତଭାଗା ଦେଶରେ.. ?” ଅଭିମାନ କଲାପରି । ସେତେବେଳେ ମନ ହେଉଥିଲା କହିବି— କିନ୍ତୁ ମୋର ବି’ କଣ ଅଭିମାନ କରିବାର ନାହିଁ ? ତୁ ତୋ ମନଦୁଃଖ, ଦୁଃଖ ନ ହେଲେ ବି’ ଅଭାବ ଅପୂରଣର ଗୋପନ କଥାକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଛୁ କି ତୋ ସୁନୀଅପା ଆଗରେ ? ଯଦିଓ ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଅଛି ସେମିତି କିଛି, ଅବଶ୍ୟ ଅଛି ତୋ ନିଜ ଜୀବନରେ । ତୋର ସେଇ କଳାହରିଣୀ ଆଖି କେତେ ଛନଛନ ହୋଇଛି, କଅଣ କିଛି ବାଢ଼ି ଦେବ ପରା, ବାଢ଼ିଦେବ ପରା, କିନ୍ତୁ ତୁ ତା’କୁ ଅନୁମତି ଦେଲୁ କୋଉଠୁ ? ଆଉ କେବେହେଲେ ମୋତେ ଜାଣିବାକୁ ଦେଲୁ ନାହିଁ ତୁ କେମିତି ଏଭଳି ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ କରିପାରିଛୁ, ‘ମାୟାମା’ ହୋଇ ନିଜକୁ ସିପି ଦେଇଛୁ ବଣଜଙ୍ଗଲର ସେଇ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସଂସାରରେ । ନିଜ ସୁଖ ହରାଇ ତା’କୁ ଦି’ଗୁଣା ଫେରିପାଇଲା ପରି । ନାହିଁ ଲୋ ମାୟା, ମୁଁ ତୋ ସବୁଦିନିଆ ସାଥୀ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ମୁଁ ଖାଲି ତୋ ସୁନୀଅପା ନୁହେଁ, ମୁଁ ହେଉଛି ତକ୍କର ସୁନୀତି ସାହୁ ଏବଂ ମୋର ଗୋଟାଏ ସ୍ଵାର୍ଥ ଅଛି । ବିଦ୍ରୋହିଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ, ସମ୍ବରପୋଷିତ । ଯାହାକୁ ମୁଁ କେବଳ ସେଠି ଚରିତାର୍ଥ କରିପାରିବି, ସେଇ ସ୍ଵାଧୀନ ସମ୍ବର ଦେଶରେ । ନାହିଁ ଲୋ ମାୟା, ମୋ ଦୁନିଆଁ ଅନେକ ଅନେକ ଭିନ୍ନ ତୋ ଠାରୁ ।

ତା'ହେଲେ କ'ଣ କହିବି ଯେ କେବଳ ସେଇ ଲୋକଟା ମୋତେ ଅଟକେଇ ଦେଇପାରିବ, କାଲି ରାତିର ସେଇ ଭଲଲୋକ ଜଣକ ଯେ ଗଳ ଗଳ ହୋଇ ଡାଳିଦେଲା ମୋ ଆଗରେ ତା' ଚାକିରିଆ ଜୀବନର 'ନାହିଁ—ନ—ଥା' ଦୁଃଖ ? ସୁନାତି ରସିକତା କଲେ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ଏବଂ ହୋ' ହୋ' ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ, ଘଟଣାଟାକୁ ପୁଣି ଥରେ ଉପଭୋଗ କଲା ପରି ।.. ଅଧାଙ୍କ ଯୁ, ଡିଅର ରାଜୁଆ ! ମୋର ଅବଶ୍ୟ ମନେପଡ଼ିବ ତମ କଥା, ବାରମ୍ବାର ମନେ ପଡ଼ିବ, ସେଠିକି ଫେରିଗଲା ପରେ । ଆଉ ମୁଁ ବନେଇ ରୁନେଇ ଅନେକ କିଛି କହିବି ତମ ବିଷୟରେ, ତମ ଅନୁ ଆଗରେ । ଯେଉଁଥରେ ତା' ମନଟା କୁଣ୍ଢେମୋଟ ହୋଇଉଠିବ । ଏବଂ ସେ ତାକୁ ଆହୁରି ଯତ୍ନରେ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବ, ତା ସଂପୃତରେ । ସେଇ ଗୋପନ ଧନକୁ ଆହୁରି ନିବିଡ଼ରେ ଅନୁଭବ କରିବ ବୋଲି, ଯେତେବେଳେ ତା' ମନଟା ଆହୁରି ଉଦାସ ହୋଇ ଉଠିବ, ତା' ସ୍ବାମୀ ପିଲାଙ୍କ ସଂସାରରେ ।

ଶେଷକୁ ସୁନାତି ତା'କୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେଇ ସାନମଣିଷଟିକୁ ଯେ ବାରମ୍ବାର ଘୁଞ୍ଚିଆସୁଛି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଆଉ ପଚାରିହେଉଛି— ଆଉ ମୁଁ ? ଆଉ ମୁଁ ?? ମୁଁ କ'ଣ ଇଚ୍ଛା କଲେ ତମକୁ ଅଟକେଇ ରଖିପାରିବି ନାହିଁ ? ଏବଂ ସେ ତା'କୁ କହିଲେ,— ନାହିଁ ରେ ପୁଅ, ତୁ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ତୁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ନିଜର । ତୋ ବାପଟା ଯିଏ ହେଉ ପଛକେ, ତୁ ମୋରି ପେଟରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛୁ । ମୋରି ରକ୍ତମାଂସର ପିଣ୍ଡକାଟିଏ । କିନ୍ତୁ ଓଆପି ତୁ ମୋର ନୁହେଁ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ସଂସାରର, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ । କହିବାକୁ ଗଲେ, ଘୋର ଶତ୍ରୁତା । ଅବଶ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତୋତେ ଟିକିଏ ଦେଖନ୍ତି ବୋଲି । ଦେଖନ୍ତି ତୁ କେତୁଟିଏ ହେଲୁଣି, କେମିତି ଦିଶୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ତା' ବୋଲି ମୁଁ ତୋତେ ଖୋଜି ଲୋଡ଼ି ଯିବି ନାହିଁ କୋଉଠିକି । ଅବଶ୍ୟ ତୋ ଘରକୁ ନୁହେଁ । ମଧ୍ୟ ତୋ ସ୍କୁଲ ଅଗଣାକୁ, ଯଦିଓ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ କୋଉଠି ପଢୁ । ଏଇ ପାଖରେ, କାଳିନ୍ଦୀତରଣ ହାଇସ୍କୁଲରେ, ତା' ନାଆଁ ଅଧାଅଧ ବାହାରି ଆସିଥିଲା ତୋ ସାଙ୍ଗର ମୁହଁରୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଫୋନ୍ କରିଥିଲା ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ ସେଠିକି । ତୋ ବୋଉ ଆଉ ଯାହା ହେଉ ପଛେ, ସେ ଦୁର୍ବଳ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତୁ ମାଜିଆଟା, ତୁ କ'ଣ ତୋ ମୁହଁ ଦେଖେଇପାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ମୋତେ ? ଯା'ତା ଦେଇ ଫୋନ୍ କରୁଥିଲୁ ମୋତେ, ଆଉ ତୁ ଜାଣିପାରିଲୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଏଇଠି ଅଛି ଏବେ ? ଇଉସଲେସ୍ ! ଛାଡ଼, ମୁଁ ତୋର କେହି ନୁହେଁ । କେହି ନୁହେଁ ବୋଲି ଧରି ନେଲେ ଯାଏ ।

ଦିନ ବଢ଼ିବା ଆଗରୁ ସୁନାତି ଗଡ଼କାଳି ରାତିରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଜନୈକ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟର ବାଚାଳତାକୁ ମନର କେଉଁ ଅନ୍ଧାରୁଆ ପଛ ଆକରେ ରଖି ଦେଇ ସାରିଥିଲେ । ସଦୟ ଉଦାରତା ପୂର୍ବକ ତା'କୁ ସେଥିର ଝେଙ୍କପେପର ବାଙ୍କେରରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ନ ପାରି । ହଁ, ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ଇଣ୍ଡରେଷ୍ଟିଆ ଅନୁଭୂତି ମିଳିଗଲା ମୋତେ — ଏହି ଭାବରେ । ଏବଂ ଥିସ୍ ପାଇଁ ପୂରାପୂରି ଗୋଟାଏ ଖସଡ଼ା ତିଆରି କରିନେଲେ । ଯେମିତିକି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା, ମାନେ ଆଉ ଚାରିମାସ ଭିତରେ ସବୁକାମ ସରି ଯାଇଥିବ । ସେହି ଖସଡ଼ାରେ ଥିଲା ସେ ଏଠି ଆଉ କେତେ ଦିନ ରହିବେ । ବହୁତ ଭାବିଚିନ୍ତି ସେ ଛିର କଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଏଠି ଆଉ ସାତଦିନ ରହିଲେ ଚଳିବ । ଏହି ସମୟ ଭିତରେ ଥିସ୍ କାମ ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରୋଇ କାମ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଅନୁର ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ହେବ । ତା' ଗଙ୍ଗୁଭାଇ ଆଇଟେମ୍ ଇଜ୍ ଓଭର । ବାକି ରହିଲେ ତା'ର ବାପା, ସୁନାମଧନ୍ୟ ବ୍ରଜ ସାର୍ । ଯେ ପକ୍ଷାଘାତ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ଏଠି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରିବାକୁ ହେବ, ଅନୁର ସୁନାଥପା ହୋଇ । ଠିକ୍ ଅଛି, ମୁଁ ଯିବି ସେଠିକି ।

ହେଲେ ସେଦିନ ରାତିରେ ବି' ସେ ମୋଟେ ନିଦରେ ଶୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ହଠାତ୍ ରାତି ଅଧବେଳକୁ । ସେଇଠୁଁ ସେ ନିଦ କମରାରୁ ବାହାରି ଠିଆହେଲେ, ଆକାଶକୁ ଅନେଇଥିବା ପଛ ବାରଣ୍ଡାରେ ଏବଂ ରାତିକୁ ଅନୁଭବ କଲେ । ତା'ର ବିଶାଳତା, ଆଉ ନୀରବତା ଏବଂ ତା'ର ଅପ୍ରତିହତ ରାଜତ୍ବ, ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି । ମଣିଷଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ନିର୍ବାସିତ କରାହୋଇଛି ପରସ୍ପର ସମ୍ପର୍କ ବାଣିବାକୁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଦ କମରା ଭିତରେ କିମ୍ବା ତାକୁ ନେଇ ଯାବତୀୟ ସ୍ବପ୍ନ କି ଦୁଃସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ । ଏବଂ ରାତି ତାଙ୍କୁ କହୁଛି, — ଯାହାହେଉ ତୁ ସେମିତିକା ମଣିଷ ନୁହଁ । ସେଇଲାଗି ତୁ ଉଠିଆସିଛୁ ମୋତେ ଭେଟିବାପାଇଁ । ଖାଲି ମୋରି ମୁହଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ । ନୁହେଁ ?

କେଉଁ ମଣିଷର ଛାଇ ପଡ଼ି ନାହିଁ ଆମ ଭିତରେ । ଖାଲି ଆମେ ଦି'ଜଣ ।

ଖାଲି ସୁନାତି ସାହୁ, ଆଉ ଏଇ ନିର୍ଜନ ମହାନତା । ଡ୍ରାଣ୍ଡରଫୁଲ୍ !

ଖାଲି ସୁନାତି ସାହୁ । ଏକୁଟିଆ ।

ତୁ ଏକୁଟିଆ, କାହିଁକି ନା ତୁ ମୁକ୍ତ । ଏ ରିଏଲ୍ ଲିବରେଟେଡ୍ ଓମାନ !

ସେଇଠୁଁ ରାତିଟା ହସିଉଠୁଛି ଏବଂ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ତାଳ ଦେଉଛି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛର ସାନ ସାନ ଉଚ୍ଚାରଣ, ଝିଲ୍ଲାରବ, ବୁଲା କୁକୁରର ଅମାନୁଷୀ ଚିତ୍କାର, ଆଜି ଯେତେକ ରାତି ଶବ୍ଦ ।

‘ଯେସ୍, ଆଇ ଆମ୍ ଏ ଲିବରେଟେଡ୍ ଓମାନ୍ ! କୋଉ ମଣିଷ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର । ଅଧ୍ୟାୟ । ସୁନାତିକର ତର ସହିଲା ନାହିଁ, ଏଭଳି ଏକ ଜବର ଉତ୍ତର ଶୁଣାଇବା ପାଇଁ ।

କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣକ ପରେ ସୁନାତିକର ଦେହ ଅରିଉଠିଲା । ମନେହେଲା ଯେ ଏଇ ମଣିଷଛଡ଼ା ମହାନତା ମାଡ଼ିବସୁଛି ତାଙ୍କୁ । ସତେକି ତା’କୁ ଏତେ ବେଶି ନିଜର କରିବାର ନୁହେଁ, କାହିଁକିନା ତା’ର ବି ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ମୃତ୍ୟୁ ପରି । ଯାହାର କବଳରେ ପଡ଼ିଲେ ତମେ ମୁକ୍ତରୁ ବଳି ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବ । ନା ! ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ଏଇ ଅନୁଭବ । ମୁଁ ଫେରିଯିବି ମୋ ନିଜର ଖଟକୁ, ଶେଯକୁ, ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇପଡ଼ିବି, ଆଉ ନିଜକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବି ଆହୁରି ନିବିଡ଼ରେ । ସେଇ ଭଲ ସବୁଠୁଁ ।

ତା’ପରଦିନଠୁଁ ସୁନାତି ନିଜକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଫେରିପାଇଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ମନେହେବ ରବର ବଲ୍‌ଟା ଯେତିକି ଜୋର୍‌ରେ ତଳେ ପିଟି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ସେତିକି ବେଗରେ ଉଠିଆସିଲା ଉପରକୁ । ବେଶି ଉପରକୁ । ଯେହେତୁ ସେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଟିକିନିଷ୍ଟ, ନିତ୍ୟପ୍ରତ୍ୟହର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ଠିକ୍‌ଶା କରି ନେଇପାରିଲେ । ଯେମିତିକି କେଉଁଠି ହେଲେ ଟିକିଏ ଫାଙ୍କ ରହିବ ନାହିଁ ଏଣୁତେଣୁ ଭାବିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସୁନାତି ସାହୁ ଯଥାସମୟରେ ଫେରି ଯାଇ ପାରିବ ତା’ କର୍ମକ୍ଷମାକୁ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ।

ଆସନ୍ତା ସାତଦିନ ଯୁନିଭର୍ସିଟିଟା ଲାଇବ୍ରେରୀ ଏବଂ ନାନାଦି ଆକାପ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ସେଇଠୁଁ ବାରିପଦା ଯିବାକୁ ହେବ ସୋମବାର ସକାଳେ । ସେଠିକା ସାନ୍ତାଳ ଓ ଜୁଆଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବା ଲାଗି । ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାକୁ ତୁଳନା କଲେ ହେବ ଦକ୍ଷିଣର ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଦେଖିବାକୁ ହେବ ଆଦିମ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତି କାହାକୁ କେତେ ବଳ ଦେଇଛି, ଆଜିର ଜଗତରେ ନିଜକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ କିଏ କେତେ ସୁଖୀ ହୋଇପାରିଛି ।

ବାରିପଦାରୁ ଫେରିଆସିବା ବାଟରେ ଢେଙ୍କାନାଳ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅରୁନ୍ଧତୀ ମହାନ୍ତି ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ନ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଦେଖିବା ତା ‘ଭାରତୀୟତା’ କିଭଳି ସଦ୍‌ଭାବନା ଆଣି ପହଞ୍ଚିଚେଇଛି ଆମ ସମାଜରେ ଏବଂ ସେଥିରେ ଆମ ନାରୀମାନେ କେତେଦୂର ଜାଗିଉଠିଛନ୍ତି । ତା’ପରେ ଆହୁରି କେତେ ଜାଗା, ଆହୁରି କେତେ ସଂସ୍ଥା । ମଝିରେ ମଝିରେ କ୍ୟାପିଟାଲକୁ ଆସି ଖାଲି ଅଳ୍ପ ମିଳେଇବା କଥା, ରାଜଧାନୀରେ ଗଢ଼ିତ ହୋଇଥିବା ନଥିପତ୍ର ସାଙ୍ଗରେ । ଏବଂ

ଶେଷକୁ ଫେରିଯିବି ଶଙ୍କରପୁର ଲାଲବଜାରରେ ଥିବା ମୋର ସେଇ ଏକୁଟିଆ ଘରକୁ, ମିଷ୍ଟର ଜନିଙ୍କ ଅତିଥି ହୋଇ । ଭାଇ କଣ ପୁଣି ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟା କରିପାରିବେ ନାହିଁ ମୋ ପାଇଁ ? ହଁ, ଇତିମଧ୍ୟରେ ରାଧା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇସାରିଥିବ । ଯେମିତିକି ସେ ପାଠ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ଯିବ ତା'ର ମନ ପୂରିବା ଯାଏଁ 'ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବ । ଏଣେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପହଞ୍ଚିଯାଇଥିବ ତା'ର ବାଣୀ ମନ୍ଦିରରେ । ଫାଷ୍ଟ୍‌କ୍ଲାସ୍ ! 'ତା'ପରେ ମୁଁ ଲେଖି ବସିବି ମୋର ଥିଏଟ୍ରାଲ୍, ମାନେ ଚିଠାଟାକୁ ଫାଇନାଲ୍ କରିଦେବି । ନିରୋଳାରେ, ନିର୍ବିଘ୍ନରେ । ଏବଂ ଫେରିଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗାଆଁକୁ ଯିବି କିଛି ଦିନ ପାଇଁ । ବାପାବୋଉଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଆସିବି । ବାସ୍ କାମ୍, ଫଟେ !

ହଁ, ବ୍ରଜସାରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ହେବ, ଯେମିତି ହେଉ, ଏଇ ଚାରି ପାଞ୍ଚଦିନ ଭିତରେ । ମୁଁ ଭୁଲି ନାହିଁ ସେ କଥା ।

ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ଯଥାଶୀଘ୍ର ଗଲେ ଅନୁର ବାପା ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ବ୍ରଜ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି । କ'ଣ ଗପିବି ବୁଢ଼ାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କିଭଳି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବି ଅନୁ ତରଫରୁ, ଏହି ମର୍ମରେ ସେ ଏକାଧିକ ଚିଠା ଡିଆରି କରିଗଲେ ତାଙ୍କ ମନେ ମନେ, ହେଲେ କୌଣସିଟା ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ । ତେବେ ସେ ଛିର କରିଥିଲେ ଯେ ପୂରା ସତ ହେଉ କି ଅଧା ସତ, ସେ ଘୋଷଣା କରିବେ ଯେ ସେ ଖାଲି ଅନୁର ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ ନୁହନ୍ତି, ସେ ତା'ର ବେଷ୍ଟଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ । କହିବି ଯେ ଅନୁ ମୋତେ ସେହି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ଆମେ କଲେଜରେ ଏକାଠି ପାଠ ପଢ଼ିବା ଦିନୁ (ହେଲା ଏବେ ସେ ଗୋଟାଏ କ୍ଲାସ୍ ତଳେ ପଢୁଥିଲା, ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ?) ଏବଂ ଆଜି ବିଦେଶରେ ମୋଠାରୁ ବଳି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଆଉ କିଏ ଅଛି ତା' ପାଇଁ ? ସେଇ ମୋତେ କହିଛି ମଉସା, ବାରମ୍ବାର କହିଛି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା ଲାଗି, ଆଉ କହିଛି— । ସେଇଠୁଁ ଗାଇଯିବି ଯେତେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା, ଆଶ୍ୱାସନାର ବାଣୀ ଅନୁ ତରଫରୁ । ତାଙ୍କ ଆରୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଦୀର୍ଘଜୀବନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ଏବଂ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ବିତିଯିବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍‌ର ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର..

କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେମିତି ହେଲା ନାହିଁ । ଅନୁର ବେଷ୍ଟଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ ବୋଲି ନିଜକୁ ଚିହ୍ନାଇଲା ପରେ ସୁନାତିଙ୍କୁ ସମୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ କେଉଁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ସଂହିତା ଶୁଣାଇବା ଲାଗି ।

କାରଣ ବୁଢ଼ା ଅସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ ଚେଇଁଉଠିଲେ ଏବଂ ସୁନାତିର ହାତକୁ ଧରି ପକେଇଲେ ଏବଂ କହିଲେ,

‘ସତେ ? ସତେ ??’

ମଲା ? ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ଆସୁଛି କାହିଁକି ତାଙ୍କ ମନରେ ? କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସେ ବୁଝିଲେ ଯେ ଇଏ ସନ୍ଦେହ ନୁହେଁ, ଇଏ ହେଉଛି ଆବେଗର ଆତିଶଯ୍ୟ । ତାଙ୍କର ମନେହେଉଛି ସତେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ପାଖରେ ପାଇଲା ପରି ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ସେ କଣ କହିବେ କହିବେ ବୋଲି ହେଉଛନ୍ତି । ସୁନାତି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ଏବଂ ସେଇ ଶିରାଳ ହାତ ପଡ଼ିରହିଲା ତାଙ୍କ ହାତ ଉପରେ । ସମୟ କଟିଗଲା । ସେଇଠୁଁ ଶୁଣିଲେ ସେ କହୁଛନ୍ତି —

“ସେ ଥରେ ଆସିବ ନାହିଁ ମୋ ପାଖକୁ ? ମୁଁ ତା’କୁ କହିବି ସବୁ କଥା—”

ସେଇ ଦି’ପଦକୁ ସେ ଖାଲି ଦୋହରେଇ ହେଲେ । ଖଣ୍ଡିଖଣ୍ଡିଆ କଥା, ହେଲେ ତା’ଉପରେ ବିଶେଷ କିଛି କହିହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ତା’କୁ କହିବି, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ, ଏଇ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ଛଡ଼ା । ଏବଂ ଆହୁରି ସମୟ କଟିଗଲା । ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ସରିଗଲା ।

ଫେରନ୍ତା ବାଟରେ ସୁନାତିଙ୍କର ଯେତିକି ଦୁଃଖ ହେଲା ବୁଢ଼ାଙ୍କ ପ୍ରତି, ମଧ୍ୟ ସେତିକି ରାଗ ଆସିଲା ଅନୁ ଉପରେ, ଯେ ସେ ତା’ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ନାହିଁ ଏତେଦିନ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସର୍ବୋପରି ଯେଉଁ ଭାବ ଆସିଲା ବାପଝିଅଙ୍କ ପ୍ରତି, ତା’ର ଶେଷକଥା ତିରସ୍କାର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।— ଛିଃ ! ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ତମେ ଦି’ଜଣ ଯାକ ? କାହିଁକି ବାପାଙ୍କର ଏଇ ଆକୁଳ ମିନତି କେଉଁ ‘ସବୁକଥା’ କହିବା ପାଇଁ ? ଯେଉଁଥିରେ ଅଭିମାନୀ ଝିଅଟା ବୁଝିଯିବ କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ କଅଣ, ଆଉ ଦିହୁଁକୁ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ, ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ? ହଁ, ସ୍ନେହଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିବା କଥା ବାପଝିଅଙ୍କ ଭିତରେ ଏବଂ ସେହେତୁ ଅନୁର ଉଚିତ ଯଥାଶୀଘ୍ର ତା’ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବା । ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କର ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ । ମୁଁ ଯେମିତି ଠିକ୍ କରିଛି ଯେ ଯେମିତି ହେଲେ ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିଆସିବି ଭାରତ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ । କିନ୍ତୁ ଯେଝାର ଯେଝା ଆଜେଣ୍ଡା ରହିଛି । ଯେଝାର ଯେଝା ଶାନ୍ତି ଓ ମୁକ୍ତି ଲାଭିବା ପାଇଁ, ତା’ ନିଜକୁ ନେଇ । ତା’ ନିଜକୁ ନେଇ । ସେଥିପାଇଁ ଜଣେ ବଡ଼ମଣିଷ କ’ଣ ଏତେ ବେଶି ନିର୍ଭର କରିବ ଆଉ ଜଣକ ଉପରେ ? ଛିଃ !

ଏଇଆକୁ କୁହନ୍ତି ସମ୍ପର୍କ ? ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ, ମୁଁ ତା'ର ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ ।

ସୁନାତି ଏହିପ୍ରକାର ଘୋଷଣା କରିଚାଲିଲେ, ଗୋଟାଏ ସଫେଇ ବାଢ଼ିଲାପରି । ଏବଂ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ପୁଣି ଥରେ ସେଇ ଜବାବ ଦେଇପାରିଲେ ଏବେକା ରାତିର ସେଇ ଅଭିଳା ଅନୁଭବଟାକୁ —

ଯେସ, ଆଇ ଆମ୍ ଏ ଲିବରେଟେଡ୍ ଓମାନ୍ ଏବଂ ସେଇ ହେଉଛି ମୋର ଗର୍ବ ।

ଯାହାହେଉ ସେଇ ଅନୁ ଟୋକାଟାକୁ ତିଆରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିବି ତା' ପାଖକୁ, ଏଇ ବିଷୟ ନେଇ । ଭାବିଥିଲି ପରେ ଲେଖିବି ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାଳେ ପରେ କଥାଟା ଭୁଲି ହୋଇଯିବ କିମ୍ବା ତା'ର ତାତି କମିଯିବ

କିନ୍ତୁ ଲେଖିବି ଲେଖିବି ହୋଇ ସୁନାତି ଚିଠିଟାକୁ ଲେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ ରବିବାର ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ । ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ବାରିପଦାକୁ ବାହାରିଯିବାର ଅଛି ଜନୈକା ପରିଚିତା ଏବଂ ସୋସିଆଲିଷ୍ଟ ଶୋଭା ମିତ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ସେ ସେଠିକା ଲୋକ ଏବଂ ତାଙ୍କରି କାର୍ରେ, ତାଙ୍କର ଆତିଥ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ।

ବେଶି ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ଅନୁକୁ ଦି'ପଦ ଶୁଣେଇବା ଲାଗି । ଯେ ଝିଅର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତଥା ମାନବିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତୁ କରି ନାହିଁ ତୋର ଯାହା କରିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଏଠିକି ଆସି ଦେଖା କର ତୋ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏବଂ ତା' ଆଗରୁ ଖଣ୍ଡେ ଠିକଣା ଚିଠି ଲେଖେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଯେମିତିକି ତାଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ଗ୍ଳାନି ନ ରହେ ଯେ ତୁ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଛୁ । ବେଶ୍ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କ'ଣ ଲେଖିବି ତା'ପରେ, ମାନେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ମାମୁଲି ଇଚ୍ଛାହାର ବାଢ଼ିବା ଛଡ଼ା ? ହଁ, ରଜୁଭାଇ । ଅବଶ୍ୟ ରଜୁଭାଇ । ଲେଖିବି ଯେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ଏହିପରି ଭାବରେ, ତେଣୁ ମୁଁ ତୋର ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ? କହିବି ଯେ ସତରେ ଜଣେ ଭଲ ଲୋକ, ପରମ ଦୁଃଖୀ ଏବଂ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହାକିମଟିଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସେଇ ଦୁଃଖକାହାଣୀର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବି ଅନୁ ଆଗରେ ?..

ନାଜ୍, ଥାଉ । କଲମଟାକୁ ଅନେକ ସମୟ ଯାଏଁ ଅଟକେଇ ରଖିଲା ପରେ ସୁନାତି ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେଲେ । ଭୁଲ୍ ହେବ ସେମିତି ଲେଖିଲେ । ଅନୁ ପାଇଁ ସେ ତା 'ପୁରୁଣା ପୋତରା ରଜୁଭାଇ', କେଉଁ ବିଗତ ବାଳକୃଷ୍ଣ ଜାତୀୟ ପ୍ରେମିକ, ଯାହାର ଇମ୍ପେକ୍ଟକୁ ସେ ସମୟରେ ସାଇତିରଖିଛି ତା' ହୃଦୟରେ ।

ସେଇ ଇମେଜରେ କ’ଣ ଚିକିଏ ଆସି ଲାଗିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ଯଦି କୁହେ ଯେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏଇ ଗୋଟାଏ ମହାନ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ବସା ବାସିଛି ଅନେକ ଦିନୁ, ଏଇ ଚାକିରିରେ ପଶିଲା ଦିନୁ କିମ୍ବା ତା’ ଆଗରୁ, ଯାହାକୁ ସେ ଆଉ କାହା ଆଗରେ କହିପାରି ନ ଥିଲେ ଆଜିଯାଏଁ ଏବଂ ତାହା ମୋରି ଆଗରେ ବସି ଭାଙ୍ଗି ଉଛୁଳି ଉଠିଲା ? ନାହିଁ ଆଉ । ତୋ ପାଇଁ ସେ ଆଥାନ୍ସ ସେମିତି, କେବଳ ଭଲ ଲୋକ — ପ୍ରେମିକଟିଏ ହୋଇ । ତୁ ଭଲ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗଣ୍ଡଗୋଳରେ ପଶିବୁ ?

ଆଉ ତା’ଛଡ଼ା, ମୁଁ ଯେତେ ବାହାର ଲୋକ ହେଲେ ବି’ ସେ କଣ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସେଇ ମନ ଗହନର କଥା, ଯାହା ଉଛୁଳିଉଠିଲା ମୋ ଆଗରେ (ତାହା ଯେତେ ଆବଦ୍ଧ ହେଉପଛେ), ତା’କୁ ମୁଁ ଗାଜବୁଲିବି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ । ଏଇ ଅକୁହା ଗୋପନୀୟତାର ଚୁକ୍ତି ପାଳନ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ? ଏତିକି ସମ୍ମାନ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ତାଙ୍କ କାହାଣୀର ? ନାହିଁ, ଆଉ ।

ସେଇଠୁ ସୁନାତି ପୁଣି କଲମ ଟଳେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ବାରଣକୁ କରି ରଖି । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଦି’ଧାଡ଼ି ଲେଖିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଶାନ୍ତି ରାଉତ ଆସି ଉଭା ହେଲେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ । କହିଲେ, “ତୋର ଗୋଟାଏ ଫୋନ୍ ଆସିଛି ଲୋ ସୁନା !”

“କେଉଁଠୁ ?”

“ମି—ଷ୍ଟ—ର ମହାପାତ୍ର, ଏଡୁକେସନ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ । କିଲୋ, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତୋ’ର ଯେଉଁ କାମ ଥିଲା, ସିଏ କ’ଣ ଛିଡ଼ି ନାହିଁ ଆଜିଯାଏଁ ?”

ସୁନାତି ତା’ର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଉଠିଗଲେ ଫୋନ୍ ଧରିବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଭୁକୁଞ୍ଚନ ବେଶ୍ ସୁଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା, ଯାହା ମିସେସ୍ ରାଉତଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ରିସିଉର ଉଠେଇଲା ପରେ— “ଯେସ୍ ? କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?”

“ମୁଁ ରଙ୍ଗନାଥ କହୁଛି ତକ୍କର ସାହୁ, ଆଇମିନ୍ ସୁନାତିଜୀ... ଏକ୍ସକିଉଜ୍ ମି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ୍ କଲି... ମୁଁ କହୁଥିଲି କ’ଣ କି, କାଲି ଆପଣ ଆସିପାରିବେ ଆମ ଘରକୁ ? ଏନି ଟାଇମ୍, ଆପଣଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ସୁବିଧା ହେବ । ମୁଁ ଘରେ ଅଛି ଦିନଯାକ । ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ଜରୁରୀ କାମ ଅଛି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ।”

ଜରୁରୀ କାମ ଅଛି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ନେଇ କିଛି ଗୋଟାଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଘଟିଲା କି, ଯାହା ସେ ମୋତେ ଜଣେଇବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ? ନିଜର ଦୋଷ ଛଡ଼େଇବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, ଯାହା ‘ଭଲଲୋକ’ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ଲକ୍ଷଣ ? ଯେ ଦେଖ, ମୁଁ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ହେଲା ନାହିଁ କିଛି । ଆଇ ଆମ୍ ସରି ! ନୋ, ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ । ସେମିତି କିଛି ସଫେଇ ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ନାରାଜ । ମୋର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଜରୁରୀ କ’ଣ ଅଛି ? ଏନିଥେ, ମୋର ଅନ୍ୟ କାମ ଅଛି । ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ କାମ । ସୁନାତି କହିଲେ ବିନା ଦ୍ଵିଧାରେ—

“ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ କାଲି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବାରିପଦା ବାହାରିଯାଉଛି । ତେବେ ଘଟଣାଟା କଅଣ. ତା’ର କିଛି ସୂଚନା ଦେଇପାରିବେ କି ?”

“ନା. ନା, ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ । ଫରଗେଟ୍ ଇଟ୍ ! ଆଇ ଆମ୍ ସରି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ କରି । କିନ୍ତୁ କେବେ ଫେରି ଆସିବେ ଏଠିକି ?”

ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସୁ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ରହିବି ବାହାରେ । କିନ୍ତୁ ତମର ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ବଥଇଛି କାହିଁକି ? ତଥାପି ସୁନାତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଯାହା ବାହାରି ପଡ଼ିଲା, ସେଥିରେ ସେ ନିଜେ କାବା ହୋଇଗଲେ । କହିଲେ,

“ମୁଁ ଫେରିଆସିବି ଏଇ ତିନି ଚାରି ଦିନ ପରେ..”

“ଫାଇନ୍ । ତା’ହେଲେ, ଇଫ୍ ଯୁ ଡୋଏ୍ ମାଇଣ୍ଡ୍, ମୋତେ ଟିକିଏ ଫୋନ୍ କରିପାରିବେ କି, ଫେରିଆସିଲା ପରେ ? ତା’ହେଲେ ଏକାଠି ବସନ୍ତେ କିଛି ସମୟ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ଯଦି କିଛି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ ।”

“ନୋ, ଇଟ୍ ଇଜ୍ ଅଲ୍ ରାଇଟ୍ । ମୁଁ ଫେରିଆସିବା ପରେ ପରେ ଫୋନ୍ କରିବି ଆପଣଙ୍କୁ । ଓକେ.. ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍.. ବାଏ !”

ଇଏ କ’ଣ କଲ ଡକ୍ଟର ସାହୁ ? ତମ ମୁଣ୍ଡ ବିଚିଡ଼ିଗଲା ? କୁଆଡ଼େ ଗଲା ତମର ସମୟ ନିର୍ମିତ ଖସଡ଼ା ଓ ଗସ୍ତକ୍ରମ, ଯାହା ଟିକିଏ ହେଲେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବାର ନୁହେଁ ?

ଜାଣିଛି, ଜାଣିଛି । ସବୁକିଛି ଅବ୍ୟାହତ ରହିବ । ସୁନାତିର ମୁଣ୍ଡ ବିଚିଡ଼ି ଯାଇ ନାହିଁ । ତେବେ ବାରିପଦାରୁ ଡେଙ୍କାନାଳ ନ ଯାଇ ଶୋଭା ସାଙ୍ଗରେ ଫେରିଆସିଲେ କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ ଦି’ତିନି ଦିନ ରହି ପୁଣି ବାହାରିଯିବି ଗସ୍ତରେ । ଏଇ କେଇଟା ଦିନକୁ ଅନାୟାସରେ ଆଡ଼ଜଷ୍ଟ୍ କରିହେବ । ଯେତେହେଲେ ଇଏ ମୋରି ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍, ମୁଇଁ ତିଆରି କରିଛି ତା’କୁ, ଆଉ ମୁଇଁ ତା’ର ମଙ୍ଗ ମୋଡ଼ି ଦେଇପାରିବି ମୋର ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ ।

ତା'ଛଡ଼ା ଏଇ ରଜନୀଧର ଚରିତ୍ରଟି ଭାରୀ ହେଉ କି ଭଲଲୋକ, ଅଳ୍ପ ବହୁତ ବୁଦ୍ଧି କିମ୍ବା ପାଗଳ, ସେ ଯଦି କିଛି ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି ମୋଠୁଁ, ମୁଁ ତା'କୁ କେମିତି ମନା କରିଦେବି ଠୋସ୍ କରି ? ଏମିତି ବି କହିପାର ଯେ ଯଦିଓ ଭଦ୍ରଲୋକ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହଁନ୍ତି, ପୁରୁଷ ଏବଂ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବାନ୍ ସୁପୁରୁଷ, ସେ ତି' ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କେସ୍ ଷ୍ଟ୍ରି ମୋ ଥିସ୍ ପାଇଁ । ଯେଉଁଥିରେ ମୋ ନାରୀଜାଗରଣ ତଥ୍ୟ, ତଥ୍ୟରୁ ବଳି ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶନକୁ କିଛି ନୂଆ ମସଲା ମିଳିଯିବ ପରା !

ଦଶ

ବୀରପଦାକୁ ଯିବା ରାସ୍ତାରେ ସୁନାତି ପ୍ରାୟତଃ ଆଖି ବୁଜି ରହିଥିଲେ । ତା'ର କାରଣ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଘରୁ ବାହାରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଛି, ରାତିରେ ଭଲ ନିଦ ହୋଇ ନାହିଁ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଆଖିପତା ଲାଗି ଆସୁଛି ବୋଲି ଭାବିବା କଥା । ଯାହା ସହଯାତ୍ରିଣୀ ଶୋଭା ମିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଭାବୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା କେବଳ ଆଂଶିକ ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ସୁନାତି ମଧ୍ୟ ଆଖି ବୁଜି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ସେଦିନ ରାତିର ସ୍ମୃତିଚାରଣକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି । ତା'କୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି— ତା'ର ସମସ୍ତ କଥାକୁହା ଦୃଶ୍ୟ, ସେଥିରେ ଯେତେକ ଚିକିନିଶ୍ସ ଭାବର ଖୁରଣ, କମ୍ପନ, ଆଲୋଡ଼ନ । ଯାହା ସେଇ ଲୋକଟି ବାଡ଼ି ଦେଉଥିଲା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ।.. ମାନେ ସେ ଚାହୁଁଥିଲା ମୁଁ ଖାଲି ତାର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣିବି ନାହିଁ, ଯାହା ହୁଏତ ସେମିତି କିଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେ ହେବ ନାହିଁ ମୋର । ସେ ମୋତେ ତା'ର ନିଆରା (ତା'କୁ ଛୋପରା ବୋଲି କହିଲେ କୁହ) ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଥୋଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ମୋ ସାମ୍ନାରେ । ମୁଁ ତା'କୁ ବୁଝିବି ବୋଲି । ଯାହା ସେ କରି ପାରି ନ ଥିଲା ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଆଉ କାହା ପାଇଁ । ଭାବିଲା ଯେ ମୁଁ ବୁଝିବି, କୋଉଠୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବା ଏଇ ବିଦେଶିନୀଟିଏ !

ହଁ, ରଞ୍ଜୁବାବୁ , ମୁଁ ସବୁ ଦେଖୁଛି ଆଉ ଶୁଣୁଛି, ତମର ସେଇ ଗୋରା ଏବଂ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଥଳଥଳିଆ ମୁହଁର ଯେତେକ ଭାଷା । ଖାଲି ଶବ୍ଦର ଭାଷା ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ଭାବର, ଆବେଗର, ଯାହାକୁ ଧରି ରଖି ହେଉ ନାହିଁ । ପୁଟି ଉଠୁଛି ତମର ନାଲିଟିଆ ସରୁ ଓଠରେ, ଆଉ ଛୋଟ ଆଖିର କ୍ଲିଷ୍ଟ ଚାହାଣିରେ । କହୁଛନ୍ତି,

“ବୁଝିଲେ ସୁନାତିକୀ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି ସେଇ ଥୁରୁଥୁରିଆ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁ ଏବଂ ମୋର ମନେହେଉଛି ସେ ବଞ୍ଚିରହିଛି ଆଜିଯାଏଁ । ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ମୋପାଇଁ । ସ୍ୱର୍ଗଦୂତ କ’ଣ ଆମକୁ ଠକେଇ କରି ଚାଲିଯାଇପାରେ କେବେହେଲେ ? ଏତେଦିନ ପରେ ଜଣେ ବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି ଆମ ହାନିଲାଭ ସୁଖଦୁଃଖ ବୁଝିବା ପାଇଁ । ଟୋକା ବାବୁଟିଏ । ଦେଖ କେତେ ଯତ୍ନରେ ବୁଝୁଛନ୍ତି ଆମକଥା, ଆଉ ସବୁକିଛି ଟିପି ନେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଖାତାରେ । ଆମର ପିଇବା ପାଣି କୋଉଠୁ ଆସେ, ହାସପାତାଳ କେତେଦୂର ଏଠୁଁ, କେଇଟା ପିଲା ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଆନ୍ତି ପଢ଼ିବା ପାଇଁ, କେଇଜଣ ମାଆ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରି ମରିଛନ୍ତି ଯା’ ଭିତରେ, କେଇଟା ଝିଅ ପରଘରେ ଯାଇଁ ଖରୁଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି । ଆଉ କହୁଛନ୍ତି ସେ ସବୁକଥା ବୁଝିବେ । ଆଉ ପୁଣି ଆସି କହିବେ ସରକାର କ’ଣ କରୁଛନ୍ତି ଏଇ ସବୁ ବିଷୟରେ, ଯେମିତିକି ଆମ ଦୁଃଖ ଚାଲିଯିବ । କହୁଛନ୍ତି, ଇଏ କ’ଣ ସେଇ ପୁରୁଣା ଇଂରେଜୀ ସରକାର ହୋଇଛି ? ଇଏ ପରା ଆମ ନିଜ ସରକାର ?

ହଁ, ସୁନାତିକୀ, ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ମୋ ପାଇଁ । ମୁଁ ତା’କୁ କଥା ଦେଇଛି ପରା ? କେତେ ଲୋକ ଆସି କେତେ କ’ଣ ଗୁହାରି କରିଥିଲେ ମୋ ଆଗରେ । କାହାରିକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ନାହିଁ ଯେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ବୁଢ଼ା ଥିଲା ସେଇ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ବାର୍ତ୍ତାବହ । ଯେ ମୋ ହାତକୁ ତା’ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ପକେଇଥିଲା ମୁଁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ । ସେଇଠୁଁ ମୁଁ ମୋ ହାତକୁ ମୁକୁଳେଇ ଆଣି, ଆଉ ତା’ ହାତକୁ ଥାପୁଡ଼େଇ ଦେଇ କହିଥିଲି— ‘କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବି ଯେ... ।’ ସେଇ କ’ଣ ମୋର ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନ ଥିଲା ଯେ ମୁଁ କିଛି ହେଲେ କରିବି ତାଙ୍କ ଦୁଃଖକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇବା ଲାଗି ? ଆଉ ତା’କୁ ଆସି ଜଣେଇବି ସେକଥା ?

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଫେରିଲି ନାହିଁ ସୁନାତିକୀ । ଫେରିପାରିଲି ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ନୋଟ୍ ବହିକୁ ଆଣି ଥୋଇଲି ଆମ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ପାଖରେ, ବିରଞ୍ଚି ବିଶ୍ୱାଳ ନାମକ ସେହି ବିଜ୍ଞ ପ୍ରବୀଣ ପ୍ରଶାସକ ତା’କୁ ମନ ଦେଇ ପଢ଼ିଲେ, ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ମଧ୍ୟ ହସିଲେ ମଝିରେ ମଝିରେ, କିନ୍ତୁ ଶେଷକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଗଲେ । କେଉଁ ଘୋର ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା ପରି ଏବଂ କହିଲେ—

‘ବାବୁ, ତମକୁ କ’ଣ କୁହା ହୋଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନମରଣ ବିଷୟରେ ? ତମକୁ ଏଇ ଦୁର୍ଭିକିଏ ଦେଲା, ମହାପାତ୍ର ?’

ମୋ ପାଟିରୁ ‘ସାର୍’ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ବାହାରିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ସେ କହି ଚାଲିଲେ—

‘ଲୁକ୍ ! ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ତମକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ତମେ ଯିବ ସେଇ ଗାଆଁକୁ । ଯେଉଁଠି ହାଡ଼ି, ପାଣ, ଆଇନିନ୍ ଦଳିତମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ । ବାଛି ବାଛି ତମକୁ ହିଁ ପଠେଇଲି ସେଠିକି, ଜଣେ ଉଦ୍ୟୋଗୀ ତରୁଣ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍ ଅଫିସର ହିସାବରେ । ଯେମିତିକି ତମେ ତାଙ୍କୁ ବନେଇ ତୁନେଇ ଦି’ପଦ କହିପାରିବ ନିର୍ମଳ ପରିବେଶ ବିଷୟରେ, ଯାହା ଏଇ ଦିନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ଦରକାର ହେଲେ ଝାଡୁ ମଧ୍ୟ ଧରିପାର, ଗୋଟାଏ ଡିମନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ହିସାବରେ, ଯଦିଓ ସେମାନେ ତା’କୁ ଚତୁଷ୍ପାତ୍ର ଟାଣି ନେଇ ଥାଆନ୍ତେ ତମ ହାତରୁ । କିନ୍ତୁ ତମେ କଲ କ’ଣ ନା—’

ସେଇଠୁଁ ସେ ହଠାତ୍ ରହିଗଲେ ଏବଂ କଟମଟ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଏବଂ ପଚାରିଲେ,

‘ବାରୁ, ତମେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରମିତ୍ କର ନାହିଁ ତ କୌଣସି ବିଷୟରେ ? ତା’ଯଦି କରିଥାଅ, ତା’ହେଲେ କ୍ଷମା ନାହିଁ ତମର ।’

କହିଲି ‘ନୋ ସାର୍’ । ଯାହାକି ସତକଥା । କିନ୍ତୁ କହିପାରିଲି ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ସେଇ ବୁଢ଼ାକୁ କହିଛି ପ୍ରମିତ୍ କଲା ପରି, ଯେ ମୁଁ ଫେରିବି । ଅର୍ଥାତ୍ ଫେରିକରି ଜଣେଇବି ଆମେ କଣ କଲୁ ନ କଲୁ ଏବଂ କହିପାରିଲି ନାହିଁ ଯେ ମୋର ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଯେଉଁ କାମ ଆମକୁ ଦିଆଯାଉ ନା କାହିଁକି, ଆମର ସବୁଦିନିଆ ଏବଂ ସାମୂହିକ କାମ ହେଉଛି ତାଙ୍କ ଗୁହାରି ଶୁଣିବା ଏବଂ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ତା’ର ପ୍ରତିକାର କରିବା ଲାଗି । କାରଣ ଆମେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ ସରକାରୀ, ମାନେ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲୋକସେବକ, ଯେହେତୁ ଇଏ ହେଉଛି ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାର । ଏବଂ ସେହେତୁ ସାର୍, ମୋର ଏଇ ଟିପା ଖାତା ଖଣ୍ଡକ । କ’ଣ ଏଥିରେ କିଛି ଭୁଲ୍ ହେଲା ମୋର ? କହିପାରିଲି ନାହିଁ । ହେଲେ ଶୁଣିଗଲି—

ଶୁଣ ଯଜ୍ଞ ମ୍ୟାନ୍ । ମୁଁ ତମ ଭଲ ପାଇଁ କହୁଛି ଏ କଥା । ଆଜି ତମେ ପ୍ରୋବେସନର୍, କାଲି ହେବ କଲେକ୍ଟର୍, ସେଇଠୁଁ କମିସନର୍, ହୁଏତ ଟିପ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ । ମୁଁ କହୁଛି ତମ ଭବିଷ୍ୟତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ଅକାରଣରେ କିଛି ଲଦି ଦିଅ ନାହିଁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । ଯେତିକି ଦରକାର, ସେତିକି କର ଏବଂ ସେତିକି ଲେଖିଦିଅ ଫାଇଲ୍‌ରେ, ଠିକଣା ଭାବରେ । କଣ ବୁଝୁଛ ମୁଁ

ଯାହା କହୁଛି ? ଯଥା ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଦିନ ତମେ ଯାଇଥିଲ ସେଠି ଏବଂ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ମହତ୍ବାଣୀ ଶୁଣାଇଆସିଲ ସେମାନଙ୍କୁ । ଏପରିକି ଝାଡୁଟିଏ ହାତରେ ଧରି, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଲା ପରି, ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଯାହା କହୁଥିଲେ । ବାସ୍ । ଦ୍ୟାବ୍ସ ଅଲ୍ । ସେଇଆ ରେକର୍ଡ୍‌ରେ ରହିବ ଏବଂ ସେତିକି ଆମର ଦରକାର । ବାବୁ, ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି କରିଛ ତ ତମେ ?”

କହିଲି, ‘ଆଜ୍ଞା ହଁ । ଖାଲି ଝାଡୁ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ନାହିଁ—

“ଫରଗେଟ୍ ଜଟ୍ !” ସେ କହିଲେ ମୋତେ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲାପରି ।

‘ସେଇଆ ଲେଖିଦିଅ ତମ ରିପୋର୍ଟ୍‌ରେ । ଆଉ ଏଇ ନୋଟ୍ ବହି ଖଣ୍ଡକ ବଢ଼େଇଦିଅ ମୋ ହାତକୁ । ତା’କୁ ନେଇ ତମର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରେଇବା ଦରକାର ନାହିଁ ଆଉ । ହେଲା ?’

ହେଲା । ମୁଁ ନୋଟ୍ ବହି ଖଣ୍ଡକ ବଢ଼େଇଦେଲି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଏବଂ ସେଇ ହେଲା ମୋ ଚାକିରି ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷା, ଯେ ଯେତିକି ଦରକାର ସେତିକି କର ଏବଂ କ’ଣ କଲ ନ କଲ, ତା’ଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି ପାଇଲ୍‌ରେ କଣ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଲା, ଯାହା ସରକାରଙ୍କ ଅନୁକୁଳ ହୋଇଥିବ ତଥା ତମ ନିଜ କାମରେ ଆସିବ । ଏଇଠି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ତଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହା ତମେ ବୁଝିନେଇ ପାରିଥିବ । ଯେ ଲେଖିବାର କାଳଦା ମଧ୍ୟ ତମକୁ ଜଣାଥିବା ଉଚିତ, ଯେମିତିକି ଲଘୁକ୍ରିୟା ଏକ ମହାନ ଉଦ୍ୟମ ପରି ମନେ ହେବ ।

ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଗୋଟିଏ ତଥ୍ୟ ସଦା ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜସେବକର (ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ଅର୍ଥ ରାଜ୍, ଲୋକ ନୁହେଁ), ଯେ ସଂବେଦନାର କୌଣସି ଭୂମିକା ନାହିଁ ଏଇ କାମରେ । ଅପରନ୍ତୁ ତାହା ତମକୁ ବିପଦରେ ପକେଇପାରେ । ଯେହେତୁ ତାହା ସର୍ବଥା ବର୍ଜନୀୟ, ସେହି ଦୁର୍ବଳତାଟିକି ।”

ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ଏକ ଚିନ୍ତ ହସ ହସିଲେ ।

କହିଲେ, “ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ମାନି ନେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ହେଲେ ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଯେ ଯାଙ୍କରି ପରି ହାକିମ ମୋର ଚରିତ୍ର ପଞ୍ଜିକାରେ ଲେଖିବେ ତାଙ୍କର ଯାହା ମନ ହେବ ଏବଂ ମୁଁ ତା’ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିପାରିବି ନାହିଁ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ପ୍ରମୁଖ ସେତେବେଳର ନେତାମାନଙ୍କ ଆଗରେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ହୁଏତ ଭିନ୍ନ ଥିଲା ଆମ ଚାକିରିଆମାନଙ୍କୁ ନେଇ । ଅତଏବ...

ଛାଡ଼ନ୍ତୁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଝୁରିହେଲି ସେ ବୁଢ଼ାକୁ । ମନେହେଲା ମୁଁ ତା'କୁ ଦଗା ଦେଇଛି । ବୁଢ଼ା ବାପକୁ ଚିତା କାଟି ପଳେଇଆସିଲା ପରି ।”

କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ନୀରବ ହୋଇ ବସିଲେ । ସତେ କି ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ ତାଙ୍କର । ଏଇ ଥିଲା ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କ କର୍ମଜୀବନର । ସେଣିକି ଯାହା ଘଟିଲା ନ ଘଟିଲା, ତା'କୁ ତମେ ଅନୁମାନ କରି ନେବା କଥା । ସେଇଠୁଁ ହଠାତ୍ କହିଲେ ଚେତା ପଶିଲା ପରି ।

“ସରି, ସୁନାତିକୀ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବୋର୍ କରୁଛି ଏମିତି । ଆପଣଙ୍କର କ’ଣ ବା ସଂପର୍କ ଅଛି ଆମର ଏଇ ନୌକରଣାହୀ ଦୁନିଆଁ ସାଙ୍ଗରେ ?”

ମୁଁ ତା’ ଉତ୍ତରରେ ହସିଦେଲି ଟିକିଏ ଏବଂ କହିଲି, “ହଁ, ମୋର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କର ସେହି ଦୁନିଆଁ ସାଙ୍ଗରେ । କିନ୍ତୁ ଅଛି ଅନୁର ରଜୁଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଅନ୍ତତଃ ସେଭଳି ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ମୋ ମନରେ ।” ସେଇଠୁଁ ସେ ଖାଲି ମୋ ହସର ପ୍ରତିଦାନ ଦେଲେ ନୁହେଁ, କୃତକୃତ୍ୟ ହେଲାପରି ଦିଶିଲେ ଏବଂ ମୋତେ ମାଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଟିକିଏ ଠକଉନାହିଁ ତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ? ଭାବୁଥିବେ ଯେ ମୁଁ ମୋ ସମ୍ବେଦନାର ପାତ୍ର ତୋଳିଧରିଛି ତାଙ୍କ ପାଇଁ, ଗୋଟାଏ ସମ୍ପର୍କର ଆଳରେ । ରଜନାଥ ମହାପାତ୍ର ନାମକ ଦୁଃଖୀ ମଣିଷଟିଏ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କ’ଣ ସେଇଆ ? କ’ଣ ମନେ ହେଉ ନାହିଁ ଯେ ଇଏ ଅନ୍ୟତମ ବଡ଼ଲୋକୀ ଦୁଃଖୀ ? ଜଣେ ଜଣେ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ବଡ଼ଲୋକ କ’ଣ ନ ଥାଆନ୍ତି ଏମିତି, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ସହୃଦୟପଣିଆକୁ ଦେଖେଇ ହୁଅନ୍ତି ।

ନା, ନା, ଏ ଲୋକଟା ଦେଖେଇ ହେଉ ନାହିଁ । ଇଏ ଗୋଟିଏ ସେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟାଲ୍ ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ ସେଇ ହିସାବରେ ଭଲ ମଣିଷ ଏବଂ ସେହେତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖୀ, ଯାହା ମୁଁ ଭାବି ନେଇଥିଲି ମୂଳରୁ । କିନ୍ତୁ କ’ଣ ତା’ର ମୂଲ୍ୟ ? ଯଦି ତା’କୁ ନେଇ ତମେ କେବେହେଲେ ବିଦ୍ରୋହ କରିପାରିଲ ନାହିଁ ସେଇ ‘ବିଶ୍ୱାଳ ନାତି’ ବିରୋଧରେ, ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଅମଳାତନ୍ତର ମୂଳତନ୍ତ୍ର ? ଏନିଝେ କହିଯାଅ ଯାହା ତମର କହିବାର ଅଛି ଏବଂ ଯଥାଶୀଘ୍ର । କାହିଁକିନା ମୋ ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଗଲାଣି ଏବଂ ହାଇ ଉପରେ ହାଇ ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ।

କିନ୍ତୁ ତା’ପରେ ସେ ଏମିତି ଭାବରେ କହିଗଲେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ କାହାଣୀର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ, ମୋର ସେଇ ପଦକ କଥାରୁ କୋଉ ବଳ ପାଇଲା ପରି, ଏଭଳି ଆବେଗ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜନା ସହ ଯେ ନିଦମାଉସୀ ମୋତେ ବିଁ ଛାଡ଼ି କରି ପଳେଇଗଲା କୁଆଡ଼େ ଏବଂ ମୁଁ ପିଇଗଲି ସେ ଯାହା ସବୁ କହୁଛନ୍ତି । କହି ଚାଲିଛନ୍ତି—

“ସେଇ ଥରକରେ ଯେ ମୁଁ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବାର ସବୁ ପାଠ ହାସଲ କରି ନେଇପାରିଲି, ତା’ନୁହେଁ । ପାଠ ଯାହା ଚାହୁଁଥିଲା ମୁଁ ଠିକ୍ ସେମିତି ହୋଇପାରିଲି ନାହିଁ । ନାନାଦି ସମୟରେ ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହିଁଲି, ଫାଇଲରେ ହେଉ କି ମିଟିଙ୍ଗରେ, ଯେଉଁଥିରେ କିଛି ଆଶ୍ୱାସନା ମିଳିବ ସେଇ ବୁଢ଼ାକୁ, ଯେ ଯୁଗ ବଦଳୁଛି । ଏଣିକି ଦୁଃଖୀମାନେ ହିଁ ସୁଖୀ ହେବେ । ଖାଲି ପେଟୁଆ ଦଲାଲମାନେ କିମ୍ବା ନେତାମାନଙ୍କ ନିଜ ଲୋକ ନୁହନ୍ତି, ସତସତିକା ଦୁଃଖୀମାନେ, ନିର୍ବୋଧ ନିରାପରାଧ ଦୁଃଖୀମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ କୌଣସି ଫାଇଦା ଉଠେଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପାରି ନାହିଁ, ଅଧାବାଟରୁ ଫେରିଆସିଛି । ନିଜକୁ କହିଛି ଯେ ଏଇ ହେଉଛି ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସ । ଯାହା କରୁଛ କର ପଛେ ତମର ସେଇ ଭିତରିମନକୁ ବୋଧ ଦେବାପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ଦେଖିଚାହିଁ, ବୁଝିବିଚାରି । ଯେପରିକି ‘କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ’ଙ୍କୁ ବାଧା ହେବ ନାହିଁ । ସେହି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତମର ବଦ୍‌ଥାଲି ଉପରହାକିମ ହେଉ କିମ୍ବା ଲାଞ୍ଚୁଆ ମନ୍ତ୍ରୀ (ଅଥବା ଲାଞ୍ଚୁଆ ଉପର ହାକିମ ଏବଂ ବଦ୍‌ଥାଲି ମନ୍ତ୍ରୀ) କିମ୍ବା ତାଙ୍କଠାରୁ ଶକ୍ତି ଆହରଣ କରିଥିବା କେଉଁ କୁଳି ନେତା, ବେପାରି କିମ୍ବା ଗୁଣ୍ଡା । ଅବଶ୍ୟ ତମର ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଅଛି । ସେହେତୁ ନିଜକୁ ବୁଝେଇଦିଅ, ବେଶ୍ ବୁଝେଇ ଦେଇପାରିବ, ଯେ ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତମକୁ ଏମିତି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଯଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧିତ ହେବ— ଦେଶର, ଜାତିର, ସଂସ୍ଥା କି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର । ତା’ର ଗୋଟାଏ ସଦ୍ୟତମ ଏବଂ ଚମତ୍କାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି ମୋ ପାଖରେ ସୁନାତିକୀ, ଯାହା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଶୁଣେଇବି କିଛି ସମୟ ଉତ୍ତାରୁ । କାରଣ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ସଂପୃକ୍ତ ରହିଛନ୍ତି ।”

ଏ ? ମୁଁ ସେଥିରେ ସଂପୃକ୍ତ ? କଥା କଅଣ ? କିନ୍ତୁ ସେ କେବଳ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିଲେ ମୋର କୌତୂହଳକୁ ବଢ଼େଇଲା ପରି । କହିବି, କହିବି, ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଧରନ୍ତୁ ଏହି ଭାବରେ ।

“ଯାହାହେଉ ଫଳରେ କ’ଣ ହେଲା ଜାଣନ୍ତି ? ଜାତି ଗଲା, କିନ୍ତୁ ପେଟ ପୂରିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅଧାପଡ଼ିଆ ଅଣପୁରୁଷ ହୋଇ ରହିଗଲି, ସୁନାତିକୀ..”

ହେ ଭଗବାନ୍ ! ଲୋକଟା ନିଜକୁ ଏମିତି ତୁଚ୍ଛ କରି ଦେଇପାରୁଛି ? କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ସେ କ’ଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ତା’ର ଗୋଟାଏ ସୁନାମ ଅଛି ଯେ ସେ ଜଣେ ସଜ୍ଜୋଟ ଅଫିସର ତଥା ଭଲ ଲୋକଟିଏ ? କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ୱଶାତ୍ର ମୋତେ ତା’ର ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । କହୁଛନ୍ତି—

“ମୁଁ ସଲୀମ୍ କରେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ସୁନୀତିକୀ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସାହସ ଅଛି ହାତାହାତି ଚଳା ଖାଇବାପାଇଁ, ଲୋକ ନିନ୍ଦାକୁ ଖାତିର୍ ନ କରି । ଏଇ ଆଶାରେ ଯେ ସେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତିମାନ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଉପକାର କରିଛି, ସେହିମାନେ ତା’କୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିବେ । କିନ୍ତୁ ଯଦିବା ସେଇ ଆଶା ମଡ଼ ଖାଇଯାଏ କୌଣସି କାରଣରୁ, ତଥାପି ତାଙ୍କର ସେଇ ଅର୍ଥବଳ ଅଛି, ଯାହାକୁ ଖଟେଇ ସେମାନେ ଆଉ କେତେ ଶକ୍ତିର ସଞ୍ଚାର କରିପାରିବେ, ବିପଦକୁ ଟାଳି ଦେବାପାଇଁ । ମଧ୍ୟ ଟାଳିଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି, ଶତକଡ଼ା ଅନେଶତ କେସରେ । ରିଏଲ୍ ବୀରବର ସେମାନେ, ଏକାଧାରରେ ଦାୟିକ, ଦୁଃସାହସୀ ତଥା ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ଜାଣିଥିବା ବିଦ୍ଵାନ୍ । କିନ୍ତୁ ଆମେ, ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟମାନେ, ହୋଇପାରିଲୁ ନାହିଁ ସେମିତି । ମଝିମଝିକିଆ ହୋଇ ବୁଡ଼ିଯାଉଛୁ ହିଁ ଆମର ଧର୍ମ, କର୍ମ, ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସ । ଯାହା କହିଲି ଆଗରୁ... ।”

“କିନ୍ତୁ ସେଇ ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟମାନେ ତ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଅଛନ୍ତି ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? ସେମାନେ କ’ଣ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ପରି ?” ମୁଁ କାନ୍ଦିବା ଶକ୍ତତା ଉଚ୍ଚାରଣ ନ କରି ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ଚାହିଁଲି ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଖୁଆ ଦେବା ଲାଗି । ସତେକି ମୋର ଆଉ ଯୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ଏଇ ମଝିମଝିକିଆପଣର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶୁଣିବା ଲାଗି । ଧନ୍ୟବାଦ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ହାରିବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ସେଇଠୁଁ କହୁଛନ୍ତି, ଶୁଖିଲା ହସଟିଏ ହସି ଦେଇ ।

“ହଁ, ମାନୁଛି କଥାଟା ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଆମେହିଁ କାନ୍ଦୁଛୁ, ମାନେ ମୋରି ପରି ମୁଷିମେୟ କେତେଜଣ, ଯେଉଁମାନେ ଆମ ପାପବୋଧକୁ ହସି ଉଡ଼େଇ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ।”

“ପାପ ?”

“କ୍ଷେପ୍ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍” । ସେ କହିଲେ ଟିକିଏ ରସିକତା ଜଳାପରି । ଛୋଟ ଛୋଟ ପାପ, ଯେଉଁଥିରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଖୁସି ରହିବେ, ଆମ ସ୍ଵାର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିବ ଏବଂ ପ୍ରଶାସନର ଗାଡ଼ି ଗଡ଼ି ଚାଲିଥିବ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ ବକ୍ରବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ, ତା’କୁ କଣ ପାପ ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ ? କଥା ହେଉଛି ଆମେ ପାପୀ, ହେଲେ ଆମର ସାହସ କି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ଶକ୍ତତାନ୍ତ୍ରିକ ହେବାପାଇଁ ।” ସେଇଠୁଁ ଛିର ଚକ୍ଷୁରେ ଅନୁଭବି ମୋ ଆଡ଼କୁ, ମୋତେ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍ ଜଳାପରି । ସତେକି ମୋର କିଛି କରିବା ଉଚିତ, ଏଇ ହତଭାଗୀମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଲାଗି । ତହିଁ ବ୍ୟାଖ୍ୟାବିନ୍ୟାସ, ତାଙ୍କର ଚମକପ୍ରଦ ବକ୍ତବ୍ୟର—

“ମୁଁ କେଜଣ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଉଛି ଶୁଣନ୍ତୁ । ଯାହା ଆମମାନଙ୍କୁ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ରାଜ୍ୟ ସରକାର କିମ୍ବା କେନ୍ଦ୍ରସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ଜୁନିଅର୍ ଅଫିସର ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ।

ସାର୍, ଫୋନ୍ ଆସିଛି ଉପରୁ ! ପି.ଏ. ଜଣେଇଲା ମୋତେ ଜରୁରୀପଣର ପରାକାଷ୍ଠା ଦେଖାଇ । ବୁଝିଲି ଯେ ଫୋନ୍ ଆସିଛି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଦୁଇ ନମ୍ବର ବଡ଼ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପାଖରୁ । ମନେକର ତାଙ୍କ ନାଆଁ ଆଲୋକ ମଜୁମଦାର । ଖାରା ଲୋକ, ସଜ୍ଜୋଟ ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଏବଂ ସେହେତୁ ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ଜଡ଼ା ବୋଲି ସୁଖ୍ୟାତି ଅଛି ତାଙ୍କର । ହେଲେ ମୋର ଧାରଣା ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ମୋର ଦକ୍ଷତା କି ସ୍ୱଭାବଚରିତ୍ର ଯୋଗୁଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ହାଲୁକାରେ ହସିବାର ଦେଖିଛି, ଯାହା ଏତେ ମହାର୍ଦ୍ଦ ଯେ ମୋତେ ନିଧି ପାଇଲା ପରି ଲାଗିଛି । ସେଇ ମୋତେ ଫୋନ୍ କରୁଛନ୍ତି କ୍ୟାପିଟାଲରୁ । ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ମୁଁ ଫୋନ୍ ଧରିଲି ।

‘ହ୍ୟାଲୋ ମହାପାତ୍ର, ହାଉ ଆର ଯୁ ?’

ସେଇଠୁଁ ବିଭାଗୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନେଇ କେଜଣା ଏଣୁତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ,—

‘ଆପଣଙ୍କ ଖାତାଦେଖା କେଉଁଯାଏଁ ଗଲା ?’

ଖାତାଦେଖା ?’

‘ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ମ ? (ସେ ହସିଲେ) ଆରେ ଆମେ କଣ ଖାଲି ହାକିମ ହୋଇଛୁ, ମାଷ୍ଟର ନୁହଁ ?’ ବୁଝୁବୁଝୁ ସେ କହୁଛନ୍ତି ଆମ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ପରୀକ୍ଷା କଥା, ଯେଉଁଥିରେ ପାସ୍ କଲେ ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା ମିଳେ ଜିରୋଟି ଚାକିରି ପାଇଁ । ମୋତେ ଏଥର ଗୋଟାଏ ପେପରର ଏକ୍ଜାମିନର ହେବାକୁ ପଡ଼ିଛି । କହିଲି, ‘ହଁ ସାର୍, ମୋ କାମ ସରିଯାଇଛି । ଏଇ ଆଜିକାଲି ଭିତରେ ମୁଁ ତା’କୁ ପଠେଇଦେବି ହେଉକ୍ୱାଚର୍ସକୁ—’

‘ଶୁଣନ୍ତୁ । ପଠେଇବା ଆଗରୁ ଟିକିଏ ଟେକ୍ କରିନେବେ ଯେ ଏନ୍ ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପିଲା ପାସ୍ କରିଛି କି ନାହିଁ ।

ଟେକ୍ କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଏଇ ଜଣକ ବିଷୟରେ ଆଉ କେତେ ସୁପାରିଶ ଆସିଥିଲା; ମୋ ପାଖକୁ, ତେଣୁ ମୋର ମନେଅଛି ନାଆଁଟା । ସେହେତୁ ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍ କହିଲି,

‘ମୋର ମନେ ଅଛି ସାର୍ ସେ ଫେଲ୍ ହୋଇଛି ।

‘ନା—ନା— ତା’ କେମିତି ହେବ ? ଆପଣ ଆଉ ଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ, ଭଲ ଭାବରେ । ବୁଝିଲେ ? ସେ ରାଜନ୍ ସାହେବଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷର ପୁଅ । ଭଲ

ପିଲାଟିଏ । ହେଲେ ତା'ର କୋଉଠୁ କିଛି ହେଉ ନାହିଁ ବୋଲି ବଡ଼ ଚିନ୍ତା ତା' ବାପାଙ୍କର । ତେଣୁ ମହାବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି ରାଜନ୍ ସାହେବ । କହିଲେ,— ହେଉ ଅପ୍ ଦି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ହୋଇ ମୋ ଦେଇ ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଉପକାରଣ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ପିଲାଟା ପାଇଁ ? ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷ ଆଗରେ, ଯଦି ସେ ଫେଲ୍ ହୋଇଯାଏ । ବୁଝୁ ନାହାନ୍ତି ?

‘ସାର..’

‘ଆଉ ଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଆଉ କରନ୍ତୁ ଯାହା କରିବାର କଥା ।’

“ଦେଖିଲି ଏବଂ କଲି ଯାହା ନ କରିବାର କଥା । ସାମାନ୍ୟ କିରାଣି ଚାକିରିଟାଏ । ସେତିକି ଆମ ବଡ଼କର୍ତ୍ତା ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷବନ୍ଧୁର ପିଲାଟା ପାଇଁ ? ଏବଂ ଆନୁଗତ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଅଛି କି ନାହିଁ, ଯାହା ତମର ରହିବା ଉଚିତ ତମର ବଡ଼ ହାକିମଙ୍କ ପ୍ରତି ? ନମ୍ର ଦୁଇଙ୍କର ଅଛି ନମ୍ର ଉଆନ୍ଙ୍କ ପ୍ରତି । ଆଉ ତମେ କାହିଁ କୋଉ ତଳେ ରହିଛ, ତମେ କାହା ଦେଖାଇ କହିବ ଯେ ନାହିଁ ସାର୍, ପାଞ୍ଚକୁ ଦଶ କରିଦେବା ଜିନିଷଟା ନିହାତି ଅନ୍ୟାୟ ? ଗୋଟାଏ ପାପ କଥା ? ତମ ମୁହଁକୁ ଲାଜ ନାହିଁ ଟିକିଏ ?..”

ସେତେବେଳକୁ ମୋ ନିଦ ପୁରାପୁରି ଉଠେଇଗଲାଣି ଏବଂ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ମହଲର ଏମିତି ଆହୁରି କେତେ ରସରସିଆ କଥା ଶୁଣିବା ଲାଗି, ତା'କୁ ପାପ କୁହ ବା ପୁଣ୍ୟ ଅଥବା ଚତୁରବିନୋଦ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ଗପ ସେ ଶୁଣେଇଥିଲେ ମୋତେ ସେଦିନ, ଯାହା ଛୋଟ ପାପର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଭାଗୀୟ ନମ୍ର ଉଆନ୍ଙ୍କ ବିଷୟରେ । ଧର ତାଙ୍କ ନାଆଁ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଏବଂ ସଜ୍ଜୋଟ ଅଫିସର୍ ହିସାବରେ ଗଣା । ତା'ଛଡ଼ା ଆମଦାନୀ ଶୁଳ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ଯାଞ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସେ ଏଭଳି ସୁଦୃଢ଼ କରିଯାଇଛନ୍ତି, ଯେପରିକି ସରକାରକୁ ସହଜେ କେହି ଫାଙ୍କି ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ, ଯେ ସେଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ଏହିଭଳି ଜଣେ ସୁନାମଧନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ପଦାଧିକାରୀଙ୍କର ଯଦି ହଠାତ୍ ଇଚ୍ଛା ହେଲା (ହୁଏତ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ତାଡ଼ନା ହେତୁ) ବିଦେଶରୁ କେଜଟା ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ ମାଗେଇବା ପାଇଁ, ଯଥା କେଉଁ ନୂଆ ମଡେଲ୍ ମାଇକ୍ରୋ-ଓଭେନ୍, କୁକିଙ୍ଗ୍ ରେଞ୍ଜ୍ ଏବଂ ରିଫ୍ରିଜେରେଟର, ଏବଂ ବିଦେଶନିଯୁକ୍ତିରୁ ଫେରିଆସୁଥିବା କୁନିଅର ଅଫିସରଙ୍କୁ କୁହାଗଲା ସେସବୁ ଜିନିଷ ଖରିଦ୍ କରି ନେଇଆସିବା ଲାଗି ବଡ଼ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ ଯାହାର ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ବହନ କରିବେ, ସେଥିରେ କ୍ଷତି କଣ ଅଛି ?

କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ଯେ, କିନ୍ତୁ ଅନଭିଜ୍ଞ ଜୁନିଅର୍ ଅଫିସର ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରେ, ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଆଣି ପହଞ୍ଚେଇଥିବା ଅନ୍ୟତମ ମଧ୍ୟସ୍ତରୀୟ ହେଲେ ଅଭିଜ୍ଞ ଅଫିସର ଆଗରେ, କିନ୍ତୁ ସାର୍, ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଅନ୍ତତଃ ବର୍ଷେ ବ୍ୟବହାର କରି ନ ଥିଲେ ତା'ଉପରେ ଶତକଡ଼ା ଶହେ କି ତା'ଠୁଁ ବେଶି ଡିଉଟି ପଡ଼ିବ ନାହିଁକି ? ପ୍ରସାଦ ସାହେବ ଅଯଥାରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ କାହିଁକି ?

ସେଇଠୁଁ ସେହି ଅଭିଜ୍ଞ ଅଫିସର ହସି ହସି ଗଢ଼ିଯାଏ । କୁହେ— ଧ୍ୟାତ୍ ଏତିକି କାମ ହେବ ନାହିଁ ଆମ ଦେଇ ? ଯେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର କଷ୍ଟମ୍ଭ ଡିଉଟିର କ୍ଷତିରୁ ବଞ୍ଚେଇଛନ୍ତି ସରକାରଙ୍କୁ, ତାଙ୍କୁ ଆମେ ସାମାନ୍ୟ କେଇଟା ଟଙ୍କାର ଇମ୍ପୋର୍ଟ ଡିଉଟିରୁ ବଞ୍ଚେଇପାରିବା ନାହିଁ ? ସେହି କାମରେ ଜୁନିଅର୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶ ମିଳିଲା, ଯାହା ସେ ତା'ର ବିମୂଢ଼ା ନବପରିଣିତା ପାଖରେ ନ ପହଞ୍ଚେଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ ଯେ ମିଛ ପଛ ତାରିଖର ଭାଉଚର ଛଡ଼ା ଆମକୁ (ମାନେ ତମକୁ) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ କେତୋଟି ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣପତ୍ର । ଯେଉଁଥିରୁ ବୁଝିହେବ ଯେ ଜିନିଷଗୁଡ଼ାକ ନୂଆ ନୁହେଁ, ବେଶ୍ ପୁରୁଣା । ଯଥା, ବହଳ ହୋଇ ବସିଯାଇଥିବା ତାଲିର ଦାଗ, ଉତ୍କଟ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମସଲାରେ ଅଲିଭା ଗନ୍ଧ, ହୁଗୁଳି ଯାଇଥିବା ପେଟ ଇତ୍ୟାଦି । ତଦୁପରି ଅଭିଜ୍ଞ ଅଫିସର ତାଙ୍କର ଜଣେ ଦି'ଜଣ ନିଜ ଲୋକଙ୍କୁ ଠିଆ କରେଇଥିବେ ସେଦିନ କଷ୍ଟମ୍ଭ କାଉଣ୍ଟରରେ । ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି କଷ୍ଟମ୍ଭବାଲା ଏବଂ ସେମାନେ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଇଚ୍ଛିତ ଦେବେ ଯେ ଏଇସବୁ ଜିନିଷକୁ ଅଟକେଇବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ବୁଝିଲେ ? ଆଉ କଣ ଚିନ୍ତା ଆପଣଙ୍କର ? ଅଭିଜ୍ଞ ଅଫିସର ଅନଭିଜ୍ଞ ଜୁନିଅର୍ ଅଫିସରଙ୍କ ପିଠି ଥାପୁଡ଼େଇ ପୁଣି ଏକ ହସର ହାବୁକା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ଫେରିଯିବା ପୂର୍ବରୁ ।

କହିଲେ, “ଏଇ କାମଟା ହୁଏତ ମୁଁ କରି ନାହିଁ ସୁନାତିକୀ । ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ ଗଡ୍ ମୋତେ ଲାଜେଇଯିବାକୁ ପଡ଼ି ନାହିଁ ନାନା ଆଗରେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଜଣେ ସାଙ୍ଗଭାଇ କରିଛି, ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଭାଗର ଏବଂ ଆମେ ଦିହେଁ ମିଛିମିଛିକା ହସ ହସିଛୁ, ଏହିପ୍ରକାର ନାନା କୁର୍ମାକୁ ମନେପକାଇ, ଯାହାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ହସି ଉଡ଼େଇ ଦେବା କଥା । ଯେହେତୁ ଆମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭିଜ୍ଞତା ମିଳିଗଲାଣି ଯା' ଭିତରେ । ଆମେ ବୁଝିଗଲୁଣି ଯେ ଏହିପ୍ରକାର ଅନୁଭୂତି ଆମ ଚାକିରିଆ ଜୀବନରେ ଆସିଥିବା ଏକ ମହାର୍ଦ୍ଦ ରସବୋଧର କଥାମାଲ, କେଉଁ ପାପର ନୁହେଁ” ।

ହେଲେ ଟିକିଏ ହେଲେ ହସ ନ ଥିଲା ଏଇକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଥିଲି ।

ଶୁଣିଲି କହୁଛନ୍ତି— “ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଖାରା ଅଫିସର । ଏକ ନମ୍ବର ଦୁଇ ନମ୍ବର ବଡ଼କର୍ତ୍ତାମାନେ ତଥା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଭିଜ୍ଞ ଏବଂ ଅନୁଗତ ଅଫିସର ବର୍ଗ । କାହାରିକୁ ଲାଞ୍ଚୁଆ ଖରୁଆ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ତାଙ୍କର ଯତ୍ସାମାନ୍ୟ ଉପକାର କରିଥିବା ଜୁନିଅର ଅଫିସରମାନେ ମଧ୍ୟ ଖାରା ଅଫିସର ହିସାବରେ ଗଣା ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ତଥାପି—

ତଥାପି ସୁନୀତିକୀ, ଏଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ପାପ କଥାର ବିଷ ଜରି ହୋଇଯାଇଛି ଆମ ଅନୁଭୂତିରେ । ବେଳେବେଳେ ସାରା ଦେହମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡେଇ ହେଲା ପରି ଲାଗେ, ଯେଉଁ କଣ୍ଡୁର ଉପଶମ ନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଗନ୍ଧେଇ ଉଠେ, ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ବିନାଶ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ମନେପଡ଼େ ‘ସଫଳ’ କ୍ୟାରିଅରରେ ଛପି ରହିଥିବା ସେହିସବୁ କୃତି । ଖାଲି ଜୁନିଅର ଅଫିସର ହୋଇଥିବା ବେଳର ନୁହେଁ, ଯେତେବେଳେ ହୁଏତ ତମେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲ । ମଧ୍ୟ ପରେ, ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରି ଯଥାକ୍ରମେ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲା ପରେ । ଶୀର୍ଷକୁ ଛୁଇଁବାରେ ବୋଧହୁଏ ବେଶି ଡେରି ନାହିଁ ଆଉ । ଏହି ସମୟକୁ ତମେ ଇଜିତବିଶେଷର ଅର୍ଥ ବୁଝିନେଲଣି । ଗୋଟାଏ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରବଚନରେ କହିଲା ପରି, ଇସାରାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ପାଇଁ । ତେଣୁ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଏବଂ ସାବଲୀଳ ହୋଇଉଠେ ଏହିପ୍ରକାର କାମ । ଯଥା

ସାର୍ କହୁଛନ୍ତି ଫୋନ୍‌ରେ ‘ଶୁଣନ୍ତୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଟିକିଏ ବୁଝିବେ ଆପଣଙ୍କର ସେହି ଧନୁ ମହାନ୍ତି କଥା ।’ କଅଣ ବୁଝିବି ? କେମିତି ବୁଝିବି ? ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଅବାନ୍ତର । କାରଣ ତମେ ଜାଣିଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ଯେ ଧନୁ ତମ ଦସ୍ତରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ, ଯେ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି । ଭିଜିଲାନ୍ସବାଲା ଲାଗିଛନ୍ତି ତା’ପଛରେ । କିନ୍ତୁ ତମ ଉପରବାଲା ଚାହାନ୍ତି ତା’କୁ ସେଇ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି । ଅତଏବ ତମେ ଜାଣିଛ ତମର କ’ଣ କରିବା ଉଚିତ, କିଭଳି ଧମକାଣ କିମ୍ବା କୁହାବୋଲା ସାହାଯ୍ୟରେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି କହିଥାଆନ୍ତେ ‘ଟିକିଏ ବୁଝିବେ ଆପଣଙ୍କର ସେଇ ମନୁ ମହାନ୍ତି କଥା’, ତା’ହେଲେ ତମର ଚଟକିନି ବୁଝିନେବା ଉଚିତ ଯେ ସିଏ ହେଉଛି ଅନ୍ୟତମ କର୍ମଚାରୀ ମନୁ ମହାନ୍ତି, ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ନିଜଲୋକ । ତେଣୁ ପ୍ରମୋସନ୍ ପାଇଁ ତା’ର ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା’କୁ ପ୍ରମୋସନ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ଯେହେତୁ ତମ—ଆମ ସ୍ଵାର୍ଥ । ବୃହତ୍ତର ସ୍ଵାର୍ଥ ।

କେତେବେଳେ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମଚାରୀ ଧନୁ ମହାନ୍ତି କି ମନୁ ମହାନ୍ତି । ଅବା କେତେବେଳେ ତମ ବିଭାଗ ସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ିଥିବା ଲାଲ୍‌ଜୀ କଣ୍ଡାକୂର୍, ବେପାରୀ

ଦାନୁ ଦଳେଇ, ଏକସପୋର୍ଟର ସଞ୍ଜୟ ସାହା ଅଥବା ବିଦେଶୀ ମଦର ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସନାତନ କୁଣ୍ଡୁ । ‘ତା’ କଥା ବୁଝିବେ’, ‘ଅମୁକ ଯୋଗ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲା କ’ଣ ହେଲା ସେ ବିଷୟରେ ?’ ଇତ୍ୟାଦି ସାଙ୍କେତିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ତଥା ଏନ୍‌କୁଆରିର ଗୁଡ଼ାର୍ଥ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତମକୁ । ତା’କୁଇ କହିନ୍ତି ଅଭିଜ୍ଞତା ।

କିନ୍ତୁ ଏମିତି କେତେ ଆତୁ କେତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଜିଜ୍ଞାସାର ଗୁଡ଼ାର୍ଥ ପହଞ୍ଚିବ ତମ ପାଖରେ । ତମେ କ’ଣ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ମାଡ଼ିଯିବ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ? ନୋ ଚାନ୍ସ ! ତମେ କାଲିକା ପିଲା ନୁହଁ, ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରୋବେସନର କି ଜୁନିଅର ଅଫିସର । ତମର ଜାଣିବା ଉଚିତ କେଉଁ ଗୁଡ଼ାର୍ଥର ଭାଉ କେତେ । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସାମାନ୍ୟ ଗୋଡ଼ାଣିଆ ନା ଶାସକ ଦଳର ବିରାଟ ପାଣ୍ଠିଦାତା ଏବଂ କିଛି ବିରୋଧ ଅଛି କି ନାହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଇଚ୍ଚିତ ମଧ୍ୟରେ । ତା’ହେଲେ ତମକୁ ଆହୁରି ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ଆରପାଖରେ ଫୋନ୍ ଧରିଥିବା ଲୋକର ଭାଉ କେତେ । ନ ହେଲେ ତମେ ବିପଦରେ ପଡ଼ିପାର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ମିଳିବେ ନାହିଁ ତମକୁ । ଇଏ ମଧ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତାର ପାଠ । ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ।

କିନ୍ତୁ ସୁନୀତିଜୀ, କହିଲେ ଦେଖି— ଏଇ ପ୍ରଶାସନ, ଯାହା ସେବେକାର ରାଜା—ପ୍ରଜା ସଂପର୍କରୁ କିଛି ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ, ଇଏ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ଖେଳ ? ସ୍ୱାର୍ଥ ଓରଫ ବୃହତର ସ୍ୱାର୍ଥର ଛକାପଞ୍ଜା ଖେଳ ?

ଆଉ ସେଇ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା ଅନେଇ ରହିଛି ମୋ ବାଟକୁ, ଆଉ ମୁଁ ତା’କୁ ଭୁଲି ପାରି ନାହିଁ, ଆମେ ଦିହେଁ କ’ଣ ନିର୍ଦ୍ଧାର୍ତ୍ତ ଦୟନୀୟ ବୁଡ଼ବକ୍ ?

ନାହିଁ ସୁନୀତିଜୀ, ତା’ ହୋଇ ନ ପାରେ । କଦାପି ହୋଇ ନ ପାରେ । ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛି, ଯେଉଁଠି ମୋ ସାଙ୍ଗ ଭାଇମାନେ ହସୁଛନ୍ତି । କହିବାକୁ ଗଲେ ତା’ବି କୋଉ ସତ ? ମୁଁ କଣ ସତସତିକା କାନ୍ଦିପାରୁଛି, ଯେମିତି କାନ୍ଦିବା କଥା ? ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ କହିଲା ପରି,— ମୋତେ ପାଗଳ ବୋଲି କହୁଛ ସିନା, ମୁଁ କ’ଣ ସତସତିକା ପାଗଳ ହୋଇପାରିଲି, ଯେମିତି ହେବା କଥା ? ଯଶ ଅଛି ସେମିତିକା କାନ୍ଦଣାରେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏତେ ଦୁର୍ଭାଗା ଯେ ତା’ବି ମୋ କପାଳରେ ନାହିଁ । ଖାଲି ମଝିରେ ମଝିରେ ଏଇ ନିଉଛୁଣାପଣର ଅବବୋଧ । ଯେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ସିଦ୍ଧିସିଦ୍ଧି ହେଉଛି, ରକ୍ଷିତ, ହେଲେ ସେଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ।

ମାନୁଛି ଯେ ସେତିକିବେଳେ ଏକ ବିଚିତ୍ର କାରୁଣ୍ୟ ଭାବର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇଥିଲା ମୋ ମନରେ । ତା’କୁ ବିଚିତ୍ର ବୋଲି କହୁଛି ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ମୁଁ କେବଳ

ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି ଲୋକଟିକୁ ଦମ୍ଭ ଦେବାପାଇଁ, ସେ ପାଗଳ ହେଉ କି ଦୁଃଖୀ କି ଆଉ ଯାହା । ସେଭଳି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ବାଭାବିକ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମୋର ମଧ୍ୟ ମନେହେଉଥିଲା ଯେ ତା'ର ଏଇ ବେମାରି ଏତେ ତଳେଇଗଲାଣି ଯେ ଖାଲି ଦି'ପଦ ସାକୁଳା କଥା କହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତା' ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଟିକିଏ ହାତଆଉଁଶା ବା ସେହିଭଳି କିଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇବା ଲାଗି, ଯେଉଁଥିରେ ତା'ର ଭ୍ରମ ହେବ ଯେ ମୋ ହୃଦୟ ପ୍ରକୃତରେ କାହୁଁଛି ତା'ପାଇଁ । ହେଉ ପଛେ ଭ୍ରମ—

କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ୍ଷଣକରେ ଉଧୁରି ଆସିଲି ସେହି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ, ଯାହା ତକ୍କର ସୁନୀତି ସାହୁକୁ ଆଦୌ ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଲି ଯେ ସେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ଏଇ କିଛି ସମୟ ଆଗରୁ । ଯେ ଏକ ସଦ୍ୟତମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମସଫେଇର, ଯଦ୍ବାରା ସେ ନିଜକୁ ଖଲାସ କରିଦେଇପାରନ୍ତି । ଆଉ ସେଥିରେ କୁଆଡ଼େ ମୁଁ ସଂପୃକ୍ତ ଅଛି ? ଆଜ୍ଞା, କ'ଣ ହେଲା ସେ ବିଷୟରେ ? ଆସି ରାତି ଅଧ ହେଲାଣି, ଆଉ କେତେବେଳେ ଶୁଣେଇବେ ସେ କଥା ?— ମୁଁ ପଚାରିଲି ତାଙ୍କ ଭାବାବେଗର କଳାମେଘକୁ ଟିକିଏ ହାଲୁକା କରିଦେବା ଲାଗି ।

ସେଇଠୁଁ ସେ କହିଲେ ଧୀରେ ସୁଛେ—

“ଝେଲ୍.. ଭାବିଥିଲି ଆପଣ ଅସ୍ତବସ୍ତୁତ ଅନୁମାନ କରିପାରିଥିବେ ସେ ବିଷୟରେ । କାରଣ ମନେଥିବ ମୁଁ କେମିତି ଆପଣଙ୍କୁ ଭୂତେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ଆପଣଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟୀ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ସୁପରାମାର୍ଶର ବାହାନା କରି । କ'ଣ ନା ଆଦର୍ଶବାଣୀ ମନ୍ଦିର ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ଆର୍ତ୍ତକ୍ଲାସ୍ ସଂସ୍ଥା, ତେଣୁ ଲକ୍ଷ୍ୟୀ ଯାଉ ଆଉ କେଉଁଠିକି, ତା'ର କଳାଗତ ସ୍ବପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବାପାଇଁ । କିଓ, ଶିକ୍ଷାସଚିବର କ'ଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ ତା'କୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶ ସଂସ୍ଥା ରୂପେ ଗଢ଼ିତୋଳିବା ? ତା'ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ୟୀ ଆଉ କେଉଁଠିକି ଯିବ ? ଯାହାହେଉ ଆପଣ ମୋ କଥାରେ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଏମିତି କହିଲି ଜାଣନ୍ତି ? କାହିଁକିନା ଲକ୍ଷ୍ୟୀର କେସ୍ ମୋ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନ ଯାଏଁ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲି ସେଇ ସଂସ୍ଥାର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନେଇ । ମୋର ଗୋଟାଏ ରିପୋର୍ଟ ଦେବାକୁ ଥିଲା ତା'ର ଗତିବିଧି ଉପରେ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅବଗତି ପାଇଁ, ଯାହା ଯଥାକ୍ରମେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା କ୍ୟାବିନେଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଆଲୋଚିତ ହେବ ଏବଂ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ବିଶ୍ବବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଲେଖାହେବ ଅଧିକ ରଣ ପାଇଁ । ମୁଁ ସେହି ରିପୋର୍ଟରେ ଅନେକ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହିଁଲି ।

ମୋର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ଵାରା ସିଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଅନେକ ସତକଥା ! ସଂସ୍ଥାକୁ ଚଳଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ନାନାଦି ଦୁର୍ନୀତିର ଇସ୍ତାହାର ବାଢ଼ିଦେଇ, ଯାହା ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରୁଦ୍ଧିଗତ ଅକ୍ଷମତାକୁ ଏକ ଭୟଙ୍କର ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚେଇଲାଣି । ଏବଂ ଶେଷକୁ କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେହେତୁ ମୋ ମତରେ ସେହି ଅନୁସନ୍ଧାନ ବାଣୀମୟର ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିପାରି ନାହିଁ, ଆଦର୍ଶ ହେବା ଦୂରର କଥା । ତେଣୁ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ସୁଧାରିବାକୁ ହେବ, ତା’ପରେ ଯାଇଁ ଲେଖିବା ବିଶ୍ଵବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଅଧିକ ରଣ ପାଇଁ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ ଭୀଷଣ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେବେ ତା’କୁ ପଢ଼ିଲା ଉତ୍ତାରୁ । କାରଣ ସେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଉପକାରୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆପିଛନ୍ତି ସେଠି । ପରୁଆ ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଏମିତି ଲେଖିବି ବୋଲି ଛିର କଲି, ଫାଇଲ୍‌ଟାକୁ ଅନେକ ଦିନ ପକେଇ ରଖିଲା ପରେ ଏବଂ ଲେଖିଲି, ସୁନୀତିଜୀ, ଲେଖିଲି । ଲେଖିଗଲି । ଆଃ ! କି ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ଶୋଇଯାଇଥିଲି ସେଦିନ ରାତିରେ, ଗୋଟାଏ ଗଡ଼ ଜିତିଲା ପରି, ଆଉ କ’ଣ କହିବି ସେ କଥା ?

କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ସେଇ ବିଜୟୋଲ୍ଲାସ ଗୋଟାଏ ରାତି ବି ଡିଷ୍ଟି ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସ ଫେରିଆସିଲା ମୋ ପାଖକୁ, ଏକ ଅଭିନବ ଛଦ୍ମବେଶ ଧରି ଏବଂ ମୋତେ ଆଖି ଦେଖେଇଲା । କହିଲା,— ଆରେ, ତୁ ଗୋଟାଏ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ନା କ’ଣ ମ ? ଏତିକି ବୁଝିପାରୁନୁ ଯେ ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ଅନୁକୁଳ ରିପୋର୍ଟ ନ ଲେଖିଲେ ସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ବାଞ୍ଛିତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ଲାଗି ବିଶ୍ଵବ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ? ଏବଂ କ୍ଷତି ହେବ ଆମ ରାଜ୍ୟର, ଆମ ଦେଶର ? ଅତଏବ ମହାପାତ୍ର, ଛିଣ୍ଡେଇ ଫିଙ୍ଗି ଦେ’ ଯାହା ସବୁ ଲେଖିଥିଲୁ କାଲି ରାତିରେ ଏବଂ ବନେଇ ତୁନେଇ ଲେଖେ, ଯାହା ତୋର ଲେଖିବା ଉଚିତ । ଦେଶ ଓ ଜାତିର ବୃହତ୍ତର ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ପାରିବୁ ତୁ, ପାରିବୁ । ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟର ଅନବଦ୍ୟ ମାକାଟିଏ ଗୁଢ଼ି ଦେଇପାରିବୁ, ଯେଉଁଥିରେ ଦେଶର, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ତଥା ତୋ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବ । ତିନି କୁଳକୁ ହିତ !”

ହଠାତ୍ ସେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇଉଠିଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଏବଂ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଭୁଲ୍ ବୁଝନ୍ତୁ ନାହିଁ ସୁନୀତିଜୀ । ମୁଁ ହେବା କଲି ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଷୟରେ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛି ଆମ ତାଇରେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତଥା ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥାଦ୍ଵାରା ପୁନର୍ବିଚାର କରାଯାଉ, ଗୋଟାଏ ନିର୍ବାଚନ କମିଟି ଜରିଆରେ ଏବଂ କେଉଁମାନେ ସେହି କମିଟିର ସଭ୍ୟ ହେବେ, ତା’ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକଣା କରିଦେଇଛି, ମୋଟାମୋଟି ।

ତେଣୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ୱପ୍ନ ସାକାର ହେବ ତା ନିଜ ହିସାବରେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସେଇ ଫାଇଲ୍ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ତା'କୁ ଆଉ ଫେରାଇ ଆଣିହେବ ନାହିଁ ଏବଂ କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ମୁଁ ଉଚିତ କାମ କରି ନାହିଁ । ଆଦର୍ଶ ବାଣୀମନ୍ଦିରର ଆଦର୍ଶପାଇଁ । ଏବଂ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ମୋ ଦେଶକୁ ଠକେଇଛି । ଅନ୍ୟ ଦୁଇକୁଳର ସୁଖକୁ ‘ହିତ’ ବୋଲି କୁହ ବା ନ କୁହ ।”

ପ୍ରକୃତ ବିରାମ ଏବଂ ସେଥିସହ ସେ ପୁଣି ଯେମିତି ଅନେଇ ରହିଲେ ମୋ ଆଡ଼କୁ, ଛିର ଚକ୍ଷୁର ଚାହାଣିରେ, ଅଧରାତିର ୦° ୦° ଶବ୍ଦକୁ ଅଟକେଇ ରଖିଲା ପରି । ଯେ ମୋର ମନେହେଲା ସେ ଜାଣିଶୁଣି ମୋତେ ଅକଳିଆରେ ପକେଇବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ସତେକି ଏଇକ୍ଷଣି ମୋର ପାଲି, ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିଦାନ ଦେବାପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦୁଃସାହସୀ ଦୁଃଖ କାହାଣୀର, ଯାହାକୁ ସେ ସିପିଦେଲେ ମୋ ହାତରେ । ହଁ, ମୁଁ ମନ ଦେଇ ଶୁଣିଛି ତମ କଥା, ସେଇ କଥା କାହାଣୀରେ ମଞ୍ଜିଯାଇଛି ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ, ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରିଛି । ମଝିରେ ଥରେ ମୋ କାରୁଣ୍ୟଭାବ ମଧ୍ୟ ଉଛୁଳି ଉଠିଥିଲା, ଯାହା ହୁଏତ ତମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିଥିବ ମୋ ଚେହେରାରେ । କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି ତମେ ଶେଷକୁ ଏମିତି ଅନେଇବ ମୋ ଆଡ଼କୁ ? ଯେ ଏଥର ଦିଅ ତମର ଯାହା ଦେବାର କଥା ଏବଂ ଯାହା ମୋର ପାଉଣୀ— ଏଇ ହିସାବରେ ?

ଯାହାହେଉ ତାଙ୍କ ଚାହାଣି ନିଜୁଆସିଲା କିଛି ସମୟ ପରେ ଏବଂ ସେ କହିଲେ “ସରି ସୁନାତିଜୀ, ମୁଁ କ’ଣ ଏମିତି କହିଗଲି ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ, ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ବସେଇ ରଖିଲି ରାତି ଅଧଯାଏଁ । ଆଇ ଆମ୍ ଏକ୍ସପ୍ରିମଲି ସରି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଏସବୁ କହିବାର ଥିଲା କାହାକୁ ହେଲେ ଏବଂ ମୁଁ ଭାବିଲି... ଏନିଝେ, ଫରଗେଟ୍ ଇଟ୍ !”

ଧନ୍ୟବାଦ । ଏଥର ମୋତେ ସୁବିଧା ମିଳିଲା ଗୋଟାଏ ମାମୁଲି ସୌଜନ୍ୟମୂଳକ ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣେଇ ଆସିବାପାଇଁ, ତାଙ୍କଠୁଁ ବିଦାୟ ନେଲା ବେଳକୁ । କହିଲି,—

“ଆମ୍ ଯୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ସିନ୍ଦ୍ରିଅର୍ ଆଉ ପ୍ରାକ୍, ଅତି ଆନ୍ତରିକ ଏବଂ ନିଷ୍ଠାପର କାହାଣୀ ପାଇଁ, ଯାହା ଆପଣ ମୋତେ ଶୁଣେଇଲେ ଆଜି । ଯାହା ମୁଁ କୃତ୍ରି ଆଶା କରିଥିଲି ଶୁଣିବି, କ୍ଷମା କରିବେ, ଜଣେ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ଠାରୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ଦୁଃଖ, ଏଇ ଆତ୍ମଗ୍ଳାନି ରହିବ ନାହିଁ । ପୂରାପୂରି କଟିଯାଇଥିବ ଫାଇଲ୍‌ରେ ନାଲିପିତା ବାନ୍ଧିବା ପୂର୍ବରୁ, ଶେଷଥରପାଇଁ । ଆଇ ଉଇଶ୍ ଯୁ ଅଲ୍ ଦି ବେଷ୍ଟ..”

ସେ କହିଲେ ‘ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍’ ଏବଂ କଥା ଛିଣ୍ଡିଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୁଣ୍ଡଟା ଭାରୀ ହୋଇ ରହିଲା କିଛି ସମୟ ପାଇଁ, ମାନୁଛି ସେ କଥା । ବୁଝିବାପାଇଁ ଯେ ଲୋକଟା କେତେଦୂର ସତ, କେତେଦୂର ମିଛ, ଆଉ କ’ଣ ତା’ର ଏଇ ଅଜବ କାହାଣୀର ମତଲବ । କିନ୍ତୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ମୁଁ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ନେଇଆସିଛି ତାଙ୍କର ସେଇ ଅଭିଳାଷ ସଂସାରରୁ, ଯାହା ସହିତ ମୋର କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିସାରିଲିଣି ନିଜ ପାଇଁ, ଯେମିତିକି ସେଥିରେ କେଉଁଠି ଟିକିଏ ଫାଙ୍କ ରହିବ ନାହିଁ । କେଉଁ ବାଜେ କଥା, ମାନେ ମୋ ପାଇଁ ଯାହା ବାଜେ କଥା, ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ପୂରେଇବା ପାଇଁ । ଏବଂ ମୁଁ ଯଥାସମୟରେ ଫେରିଯିବି ମୋ କର୍ମଭୂମିକୁ, ଆଉ ଆମ ରେମଣ୍ଡ ସାହେବଙ୍କୁ ଖୁସ୍ କରିପାରିବି ମୋ ଥିସ୍ ସ୍ ଶୁଣେଇ । ତା’କୁ ଶୁଣିଲା ପରେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ ଫୁଟିଉଠିବ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ, ସେଇ ହେବ ତାଙ୍କ ଖୁସିର ଶେଷ କଥା ଏବଂ ତାହାହିଁ ମୋର ସନ୍ତୋଷ । ତା’କୁଇ ମୁଁ ଅନେଇ ରହିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଏତିକିବେଳକୁ ପୁଣି କ’ଣ ହେଲା ତମର ରଜୁବାରୁ ? କେଉଁଥପାଇଁ ଏଇ ଜରୁରୀ ତାକରା ? ଆଉ ମୁଁ ଇଡ଼ିଅଟ୍, ମୁଁ ବି’ କାହିଁକି କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଫେରିଆସିବି ତିନି ଚାରିଦିନ ପରେ ତାଙ୍କ ଗାଲୁଗପ ଶୁଣିବା ଲାଗି ?

କେସ୍ ୱଡ଼ି— ମାଇ ଫୁଟ୍ !..

ବୁଝିଲା ଆଖିକୁ ହଜାରଥର ଖୋଲି ଏବଂ ପୁଣି ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ତଥା ଶୋଭାମିତ୍ରଙ୍କ ଦରଶୁଣା କଥାରେ ହୁଁ—ହାଁ ମାରି, ସୁନାତି ନିଜକୁ ଏବଂ ସେଇ ରଜନାଥ ଚରିତ୍ରକୁ କ୍ଷମା କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଏହି ବିରୂପିତ ପାଇଁ । ସେଥିକୁ ଯେତେ ଯାହା ସଫେଇ ଯୋଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ।

× × ସୁନାତିଙ୍କର ବୁଝିବାରେ ବାକି ରହିଲା ନାହିଁ ଯେ ବାରିପଦାରେ ଏଇ କେଇଟା ଦିନର କାମକୁ ଫଳପ୍ରସ୍ତ ବୋଲି କହିଲେ ହସ ମାଡ଼ିବ ।.. ହଁ, କେତେକ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲା ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ନାରୀମାନେ, ବିଶେଷତଃ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଏବଂ ସହରବାସୀ ନାରୀମାନେ କେଉଁ ଭାବରେ ଏବଂ କେତେଦୂର ଜାଗା ଉଠିଛନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋତେ କଣ ଲାଭ ମିଳୁଛି ସେଥିରୁ ? ମୁଁ କଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ଆମ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ନାରୀମାନଙ୍କ ଜାଗରଣ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ? ସବୁଠି ସେଇ ଏକା କଥା, ଶଙ୍କରପୁର ସମ୍ବଲପୁର ହେଉ କି ବାରିପଦା, କଟକ, କୋରାପୁଟ ଅଥବା ରାଜଧାନୀ । କିନ୍ତୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ମୋ ସାନ୍ତାଳ ରମଣୀ କୁଆଙ୍ଗ ବନିତାଗଣ, ଯାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ତୁଳନା କରିଥାନ୍ତି ବଣ୍ଟାସୁନ୍ଦରୀମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ? ମୋତେ କୁହାଗଲା,

ଏବଂ ତାହାହିଁ ସତକଥା ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହେଳମେଲ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଅମୁକ ଲୋକମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ । କିନ୍ତୁ ମୋର ସମୟ କାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ? ମୁଁ ପରା ତିନିଦିନ ପରେ ଫେରିଯାଉଛି ରାଜଧାନୀକୁ ଶୋଭାମିତ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ?..

“ନା—ନା— ମୁଁ ଆଉ ରହିପାରିବିନି ଏଠି ”, ସେ ବୁଝୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକେଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଅତିଥି—ସତ୍‌କାରିଣୀମାନଙ୍କୁ, “କାହିଁକିନା ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କାମ ପଡ଼ିଯାଇଛି କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌ରେ । ତେଣୁ ମୋତେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଇ ଆମ୍ ସରି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପୁଣି ଆସିବି ଯେ..”

କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସେ ରାଗୁଥିଲେ ନିଜ ଉପରେ ତଥା ସେଇ ରଜୁବାରୁ ଲୋକଟା ଉପରେ, ଯେ ତାଙ୍କୁ ଏମିତି ମିଛସତ କହିବାକୁ ପଡୁଛି ଏମାନଙ୍କ ଆଗରେ, ଯାହାକି ସୁନୀତି ସାହୁର ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ ।... ଜରୁରୀ ? କେମିତିକି ଜରୁରୀ ? ତମର କୋଉ ଘର ଭାଙ୍ଗିପଡୁଛି ନା ଜଳିପୋଡ଼ି ଯାଉଛି ? ରୁହ, ରୁହ, ତମର ବେହେଲ ଜରୁରୀପଣକୁ ଛଡ଼େଇ ଦେଉଛି ଏକାଥରକେ । ସେଇଠୁଁ ବୁଝିବ ଯେ ତକ୍କର ସାହୁ ତମର ଅନୁ ନୁହେଁ, ନାନା ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାରୀ ତମ ସଂସାରର, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ତମେ ଏମିତି ଭାବଗତ, ମାନେ ମାଇଟିଆ ଖେଳ ଖେଳିପାରିବ । ‘ହେଲୁ ! ହେଲୁ !’ ବୋଲି ପାଟି କରିଉଠିବ, ଯେମିତିକି ସେ ଧାଇଁଆସିବ ତମ ପାଖକୁ, ତମକୁ ଦମ୍ଭ ଦେବା ଲାଗି । ଏଇ ପ୍ରଥମ ଆଉ ଶେଷ, ତମ—ମୋ ଭିତରେ ବାକି ରହିଥିବା କେଉଁ ଦେଶାପାଞ୍ଚାଶା— ବୁଝିଲ ?..

ଏହିପ୍ରକାର ମନୋଭାବକୁ ମୁଠେଇ ଧରି ସୁନୀତି ଯେତେବେଳେ ଫୋନ୍ କଲେ ରଜନାଥବାରୁଙ୍କୁ, କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ ଫେରିଆସିଲା ପରେ, ତାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ରୁକ୍ଷତା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୋମଳତା ନ ଥିଲା । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ରୋକ୍‌ଠୋକ୍ ବ୍ୟବସାୟାତ୍ମକ ଢଙ୍ଗ । କହିଲେ, “ଶୁଣନ୍ତୁ । ମୁଁ ଫେରିଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପୁଣି ଶୀଘ୍ର ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେଠିକି । ତେଣୁ ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବ ଯେ ମୁଁ ଆଜି ଯିବି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ । ଏଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ । ହାଉ ଇଜ୍ ଦ୍ୟାଟ୍ ?”

ସେପାଖରୁ ଶୁଣାଗଲା, “ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ । ମେନି ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ସ୍ । ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବି ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ।”

ଏଥର ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ସୁନୀତିଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଲୋକଟା ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଗଡ଼ ଜିତିଛି ଖାଲି ତା’ ନୁହେଁ । ସେ ସେଠି ତା’ର ରାଜତ୍ବ ବି ଜମେଇ ସାରିଲାଣି । ଏକ ପ୍ରଶାନ୍ତ ପରିଣତ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ଛାପ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ । କିଏ ଏଇ ଲୋକଟାକୁ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି କହିବ ଏଇକ୍ଷଣି ?

କଥା କଅଣ ? ସୁନାତି କାବା ହୋଇଗଲେ । ମୋତେ କ'ଣ ଭଣ୍ଡୁଥିଲା ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? କୋଉଠି ନିଆଁ ଲାଗିଛି ? କାହିଁ ଏମର୍ଜେନ୍ସି ?

ରଜନୀଧରାବୁ ତାଙ୍କ ବିସ୍ମୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଏବଂ ତା'ର ସମ୍ମାନ ଦେଲେ । ସେହେତୁ ତାଙ୍କୁ ସୋଫାରେ ବସେଇ ଦି'ପଦ କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉପଚାର ପରେ କହିଲେ ବସେଇ ବସେଇ—

“ମୋର ଗୋଟାଏ ଖବର ଦେବାକୁ ଅଛି ଆପଣଙ୍କୁ । ମୁଁ ଏଇ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛି ।”

“ହ୍ମାଂ ?”

“ହଁ, ସୁନାତିଜୀ । ଗୋଟାଏ ହିସାବରେ ଭଲ ହୋଇଛି ଯେ ଆପଣ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ । ମୁଁ ଫୋନ୍ କଲାମାତ୍ରେ ଚାଲି ଆସିପାରିଲେ ନାହିଁ ମୋ ପାଖକୁ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଭୟ ଥିଲା ଯେ ଆପଣ ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେଇବେ ସେମିତି କିଛି ନ କରିବା ପାଇଁ, ତାହାହିଁ ଜଣେ ବନ୍ଧୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଭଳି କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । କାହିଁକିନା କଥାଟା ଛିଣ୍ଡିଯାଇଛି । ଓଭର ! ଏବଂ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଆପଣ ଖୁସି ହେବେ ଏଥିରେ ।”

“ଖୁସି ହେବି ??”

“ହଁ, ସୁନାଥପା”, ରଜନୀଧରାବୁ କହିଲେ ଶେଷରୁ ହସିଦେଇ “ଆସି ଏତେଦିନ ହେଲାଣି ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ହେବାର । ତଥାପି ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନ ଥିବି ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ଆପଣ ?

ଏଗାର

“ମୁଁ ଜାଣେ ତା'କୁ ଜର ହେବ । ତାହାଣୀର ନଜର ପଡ଼ିଛି ତା' ଉପରେ ।”

ବୋହୂ ଲାବଣ୍ୟ ବୁଝିଲା ଶାଶୁ କାହାକୁ ତାହାଣୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ପିଲାଟାକୁ ଜର ହୋଇଛି, ତା'ରି ନିଜ ମାଆ । ଯାହାର ନାଆଁ ତୁଣ୍ଡରେ ଧରିବାର ନୁହେଁ, ଏଇ ପରିବାରରେ । ତେଣୁ ସେ କେବଳ ହସିଲା ମନେ ମନେ । ନ ହେଲେ ସେ କହିପାରିଥାଆନ୍ତା ଯେ ସୁମନ୍ଙ୍କୁ ସେମିତି କିଛି ଜର ହୋଇ ନାହିଁ ଯେ ସେଥିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା କଥା । ସାମାନ୍ୟ ସର୍ବ ହେଇଛି, ଆଉ ଦେହ ଟିକିଏ ଉଷ୍ମ ମାଗୁଛି । ସମ୍ଭବତଃ କାଲି ସକାଳକୁ ପୁଣି ତିଆଁ ମାରିବ ।

ଏମିତି ହୋଇଥାଏ ଏଇ ବୟସର ପିଲାମାନଙ୍କର । ଅତଏବ ଏଥିପାଇଁ ତାହାଣୀମାନଙ୍କୁ କ୍ରେଡ଼ିଟ୍ ଦେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟ କହିପାରିଲା ନାହିଁ ଯେ ବୋଉ, ଆପଣଙ୍କ ବଡ଼ବୋହୂଟା ଯେତେ ଖରାପ ହେଉ ନା କାହିଁକି ସେ ତା' ନିଜ ପୁଅ ପ୍ରତି ତାହାଣୀସୁଲଭ ଆଚରଣ କରି ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ସେଭଳି ସାହସ କାହିଁ ? ନା କାହାର ଅଛି ଏଇ ପରିବାରରେ ବଡ଼ କର୍ତ୍ତା ଶ୍ୱଶୁର ମହାଶୟଙ୍କ ସମେତ ? କାରଣ ରାଗିଲେ 'ବୋଉ' ଓରଫ ଶାଶୁ ହେମାଙ୍ଗିନୀ ଦେବୀ ଯେଉଁ ଚଣ୍ଡୀରୂପ ଧାରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ଯେଭଳି ବାକ୍ୟବାଣ ଫିଙ୍ଗିବାରେ ଲାଗନ୍ତି ଦୁନିଆଁ ଆଡ଼କୁ, କାହାର ଶକ୍ତି ଅଛି ତା'ର ମୁକାବିଲା କରିପାରିବ ? ସେହି ଚଣ୍ଡୀରୂପକୁ ଡାକିଆଣିବା କଥା ନେଇ ଯଦି ବୋହୂ କିଛି ଓକିଲାତି ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ ଉକ୍ତ ତାହାଣୀ ତରଫରୁ । ନାହିଁ ବାବୁ, ଆଉ । ଲାବଣ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ରହିଲା ଏବଂ ତା' ନୀରବ ହସକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ ।

ଲାବଣ୍ୟ ଦେଖି ନାହିଁ ତା' ବଡ଼ଯାଆଙ୍କୁ, କାରଣ ଅପା (ଏହି ସମୋଧନ କେବଳ ତା'ର ସ୍ୱଗତ ଅଥବା ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯଦି କିଛି କଥା ପଡ଼େ ସ୍ୱାମୀ ଦୀପୁବାରୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ) ଏଠୁଁ ଚାଲିଗଲେଣି, ସେ ବାହା ହୋଇ ଆସିଲା ବେଳକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା ଶୁଣିଛି ସେଥିରୁ ତା'ର ବୁଝିବାରେ ବାକି ନାହିଁ ଯେ ଏହି ଲୋକଟି ସହଜେ ଶାଶୁଙ୍କର ପରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛି । କାରଣ ପୃଥିବୀରେ ବୋଧହୁଏ ସେହି ଜଣକ ତା'ର ନିଜ ଇଚ୍ଛା ତଥା ନିଜ ମତକୁ ଜାହିର୍ କରିପାରୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଏବଂ ତରଫର ହେଲେ ତାଙ୍କର ଆଦେଶ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ-ଉପଦେଶକୁ ଅମାନ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଯେଉଁଥାରେ ଶାଶୁଙ୍କର ଗୋରା ମୁହଁ ରାଗରେ ପାଟି ଲାଲ୍ ଦିଶୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ କୁଆଡ଼େ ଖାଲି ଫଥ ଫଥ ହୁଅନ୍ତି ସେତେବେଳେ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଇ 'ଛ୍ୟାଃ' ବୋଲି କୁହନ୍ତି, ହେଲେ ଆଉ କିଛି କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବଂ ବୋହୂ ତା' ବାଟରେ ଯାଏ, ସେ ଯାହା ଠିକ୍ ଭାବିଛି, ସେଇଆ କରିବା ପାଇଁ ।

ସେଥିର କେତୋଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏହିପ୍ରକାର, ଯାହା ଲାବଣ୍ୟକୁ ଜଣା ନ ଥିବ ହୁଏତ, ଭଲଭାବରେ

ସେ କୋଉ ଆଳିଆ ଲେଖାରେ ବାଳିଆ ବନ୍ଧୁ ଜୁନୁବୋଉ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଶାଶୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସତ୍ତ୍ୱେ । ଓଲଟି ଶାଶୁଙ୍କୁ ମନେ କରି ଦେଇଛି ତା'ର କଥାକୁହା ତାହାଣୀରେ ଯେ ସେ ମୂଳରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି ନିଜକୁ ଏ ବିଷୟରେ । ଯେ ତା'ର ଉକ୍ତିମୂଳକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିସାବରେ ସେ କେବଳ ତା' ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିପାରିବ,

ଆଉ କାହାକୁ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ଈଷତ୍ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ନମସ୍କାର କଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ଏବଂ କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ଜୁନୁବୋଉମାନଙ୍କୁ ଠିଆ ଠିଆ ସିଧା ନମସ୍କାରଟାଏ ପକେଇଲେ କାହିଁରେ କଅଣ ।

— ତା'କୁ ଅନ୍ଧବହୁତ ରାନ୍ଧିଆସେ । ତେଣୁ ତା'ର ଅବଶ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେବ, ମଝିରେ ମଝିରେ, ଭଲମନ୍ଦ ରାନ୍ଧି ଖୁଆଇବା ପାଇଁ ତା'ର ସ୍ବାମୀ, ଶାଶୁ ଶ୍ଵଶୁର ତଥା କେଉଁ ଆଗନ୍ତୁକ ଅତିଥିକୁ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ତା'ର ସୁବିଧା ଅନୁଯାୟୀ । କାରଣ ତା'ର ଅନ୍ୟ କାମ ଅଛି । ଯାହାକି ତା'ପାଇଁ ଅଧିକ ଜରୁରୀ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟବାନ । ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼େଇବା ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ କ୍ଷୀର ପିଆଇବା ଯାଏଁ । ଏହେତୁ ସେ ମନେ କରେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବାରିରୁ ତୋଳା ହୋଇ ଆସିଥିବା ଛନଛନିଆ ଶାଗ ଖରଡ଼ି ଶ୍ଵଶୁରଙ୍କୁ ଖୁସ୍ କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । କ୍ଷମା କରିବେ ।

— ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଦେବା ନ ଦେବା ବେଶଭୂଷାର ଅନ୍ୟତମ ଉପଚାର । କାହାକୁ କେମିତି ଭଲ ଦିଶେ ଅବା ଭଲ ଲାଗେ, ତାହା ତା' ନିଜର ଚେହେରା ଏବଂ ରୁଚି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ଆପଣ ଯେଉଁ ଲେକ୍ଚର ଦେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ଯେ ଅମୃତ ନୂଆବୋହୂର ଓଢ଼ଣା ମୋଟେ ଖସେ ନାହିଁ ତା'ମୁଣ୍ଡରୁ ଏବଂ ଇଙ୍ଗିତରେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ତାହାହିଁ ବୋହୂପଣର ଅନ୍ୟତମ ଲକ୍ଷଣ, ତାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ମୋ ପାଖରେ । ମୋର ତାତ୍ତ୍ଵିକାତ୍ମକ ଚାପା ଓଠର ହସରୁ ଆପଣ ତା ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିପାରୁଥିବେ । ମୋଟ ଉପରେ ଯାହା ଅଯୌକିକ କିମ୍ବା ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ବାଧିକାରର ପ୍ରତିକୂଳ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରେ, ମୁଁ ତା'କୁ କୋଉ ବୋହୂପଣର ସଂହିତା ବୋଲି ମାନି ନେଇପାରିବି ନାହିଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ।

ପରାଭବକୁ ସ୍ବାକାର କରିହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା'ଛଡ଼ା ଉପାୟ କଅଣ ? ହେମାଙ୍ଗିନୀ ଓରଫ ପତୁବୋଉ କପାଳ ଆଦରି କରି ରୁହନ୍ତି ଏବଂ ଭାବିହୁଅନ୍ତି ଯେ କେମିତି ଘଟିଲା ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଅଘଟଣ ।

କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଥିଲା ଆମ ପୁଅ ପାଇଁ । ଏମିତିକା ଖାନ୍ଦାନି ଘର ଆଉ ଯୋଗ୍ୟ ବର କେଇଟା ମିଳିବେ ତମକୁ ? କିନ୍ତୁ ଆଗ ପୁଅଟା 'ଦେଖିବା' 'ଦେଖିବା' କହି ହଠାତ୍ ଦିନେ ଆସି ମୋତେ କହୁଛି କ'ଣ ନା (ସେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ହିଁ କୁହେ ସବୁ କଥା, ତା'ପରେ ଯାଇଁ ତା' ବାପାକୁ) 'ବୋଉ, ମୁଁ ତୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପାଖୁଲ୍ଲାସ୍ ବୋହୂ ଠିକ୍ କରିଆସିଛି । ରୂପରେ, ଗୁଣରେ କେଉଁଠି କିଛି ଖୁଣିବାକୁ ନାହିଁ । ଆମର ଏଇ ମହାମାୟା ସ୍କୁଲର ଟିଚର ।' ଯା' ପରେ ଆଉ କ'ଣ କହିବାର ଥିଲା ?

ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ ସେ ଅସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି । ରଙ୍ଗ ଉଣା, ହେଲେ ଗଢ଼ଣ ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଆଉ ଭଲ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଛି ଯଦିଓ ଏତେ ତେଜୀ ନ ହୋଇଥିଲେ ଚଳିଥାଆନ୍ତା । ଭାବିଲି ଯାହାହେଉ କେଜଟା ଘୁମ୍ଫା ନାତିଟୋକାକୁ ଆଣିଦେବ ମୋ ପାଇଁ । ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ କ'ଣ ତା'କୁ କେବେହେଲେ ହତାଦର କରିଛି, ସେ ଯେବେଠୁ ଆସି ପାଦ ଦେଲା ମୋ ଘରେ ? ପତୁ ତା'କୁ ବାହାଘର ଆଗରୁ ଥରେ ପହଞ୍ଚିଚେଇଥିଲା ମୋ ପାଖରେ । ସେ ଆସି ପାଦ ଛୁଇଁ ପ୍ରଣାମ କଲା ମୋତେ, ଆଉ ଟିକିଏ ହସିଦେଲା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ । ହସଟି ସୁନ୍ଦର । କିନ୍ତୁ ଏମିତି କ'ଣ କିଏ ହସେ ତା' ଭାବୀ ଶାଶୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ? ଏମିତିକା ଖୋଲା ହସ ? ସତେକି ସେ ମୋ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ, ଆଉ ଯଥାସମୟରେ ଫେରିଆସିଛି ମୋତେ କୃତାର୍ଥ କରିବା ଲାଗି ! ସେଇ ପ୍ରଥମଦିନ ମୋତେ ଟିକିଏ ଖଟ୍ଟା ଲାଗିଥିଲା ତା'ର ଏଇ ଢଙ୍ଗତାଙ୍ଗ ଦେଖି । ହେଲେ ମୁଁ ସେଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଲି ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ କୋଉ ସାହୁଘର ଝିଅ । ବାପ ଚାଉଳତାଳି ବ୍ୟବସାୟୀ । ତେଣୁ ତା'ଠାରୁ ଆମ ବ୍ରାହ୍ମଣକରଣ ଘରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଆଶା କରିବା ଭୁଲ୍ । କିନ୍ତୁ ପତୁର କ'ଣ ମୁଣ୍ଡ ବିଚିଡ଼ିଗଲା ? ସେ ଜାଣିଶୁଣି ଅଜାତିରେ ବାହା ହେବାକୁ ବସିଛି ? ଆଉ କୋଉ ବାପର ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଭାବିଥାଆନ୍ତି ଯେ ହଁ, ଆଜିକାଲି ତ ଘରେ ଘରେ ହେଉଛି ଏମିତି । ଏଇ ହେଉଛି କଳିଯୁଗ । କିନ୍ତୁ ବାପପୁଅ, ଦିହଁଙ୍କ ଦିହେଁ, ମହାପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ନାଆଁ ପଡ଼ୁଛି ପରା ? ବାପ ଜଜ୍ଜକୋର୍ କିରାଣି ଥିଲେ ଆଉ ପୁଅ ହାଇକୋର୍ ଓକିଲ, କିନ୍ତୁ କିଏ ନ ଜାଣେ ତାଙ୍କୁ କେତେ ସଂସ୍କୃତ ଆଉ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣ ଜଣା ଅଛି ? ଏମିତିକା ବାପର ଯୋଗ୍ୟ ପୁଅ ପତୁ, ପାବକ ତ୍ରିପାଠୀ, ସେ ଜାଣିଶୁଣି ଗୋଟାଏ ସାହୁ ଘର ଝିଅକୁ ବାହା ହେବାକୁ ବସିଛି ? ହଁ, ମାନୁଛି ସେ ଅସୁନ୍ଦରୀ ନୁହେଁ, ଆଉ କିଛି ପାଠଶାଳା ପଢ଼ିଛି, ଯାହା ତୁ କହୁଛୁ । ହେଲେ ଏମିତି କ'ଣଟା ଅଛି ଯେ ଗୋଟାଏ ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ ଅଧର୍ମ କାମ କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ?

ପ୍ରଥମେ ଯାକୁ ପଚାରିଲି । ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲେ । ଭାବିଲି ସେ ପୁଅର କୁକର୍ମକୁ 'ହାୟ ! ହାୟ !' କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରେ ବୁଝିଲି ଯେ କଥାଟା ତା' ନୁହେଁ । ସେ ଉଦାରତା ଦେଖେଇ ମୋତେ ହିଁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ମୋର ବୁଝିବା ଭୁଲ୍ । କ'ଣ ନା ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି ତମେ ତଳକୁ ଖସିବ ନାହିଁ ସିନା ଆଉ କାହା ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ତଳୁ ଯଦି ଟାଣିଆଣିବାକୁ ଚାହିଁ କାହାକୁ ତମ ଘରକୁ ଆସିବା ଲାଗି, ସେଥିରେ ବାଧା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍

ତ୍ରିପାଠୀ ଘର ଝିଅ ସାହୁ ଘରେ ବାହା ହେବାକୁ ମନା, କିନ୍ତୁ ସାହୁଘର ଝିଅ ଆସିଲେ ଆସୁ ତ୍ରିପାଠୀ ଘରକୁ । ଧନ୍ୟ ହେଉ ତା' ଜୀବନ, ଯଦି ତାହାହିଁ ବିଧାତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା । କଅଣ 'ଅନୁଲୋମା' 'ପ୍ରତିଲୋମା'ର ପାଠ ପଢ଼େଇଲେ ମୋତେ, କିଛି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ବା ନ ପଶୁ, ମୋ ମନକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଯାହା ପ୍ରଭେଦ ରହିଥିଲେ ଆଉ ସେଇ ଦି'ଟା ଶବ୍ଦ ଭିତରେ, କିନ୍ତୁ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଯା'କୁ ଅକାନ୍ତିଆ ବାହାଘର ବୋଲି କହିବ କି ନାହିଁ ? ଆଉ ଯଦିବା ସେମିତି କିଛି କରିବାକୁ ଯାଉଛ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଆଖିମିଟିକା ମାରି, ତା'ର ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ କାରଣ ଥିବା ଦରକାର ତ ? ଏଠି କ'ଣ ଅଛି ସେମିତିକା କାରଣ ? କଅଣ ଏମିତି ସ୍ୱେଶାଲ୍ ଅଛି ଏଇ ଝିଅଟା ପାଖରେ, ଯେଉଁଥିରେ ଆମ ପୁଅ ଭୋଳ ହୋଇଗଲା ?..

କିନ୍ତୁ ସେହି ଜିଜ୍ଞାସାହିଁ ଉତ୍ତର ହୋଇ ରହିଗଲା ସେ ଯେତେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେଇ ଅଘଟଣ ବିଷୟରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା ଯେ ଏଇ ଝିଅ ପାଖରେ କିଛି ସ୍ୱେଶାଲ୍ ରହିଛି ନିଶ୍ଚୟ, କିଛି ଗୋଟାଏ ଅମାନୁଷୀ ଶକ୍ତି, ଯାହାକୁ ସେ ଖଟେଇଲା ତାଙ୍କ ଭୋଳା ପୁଅ ଉପରେ । କେଉଁ ଅଦ୍ଭୁତ ଜାଲ ଖେପାଏ ଫିଙ୍ଗିଲା ତା' ଉପରକୁ ଏବଂ ତା'କୁ ବଶ କରିନେଲା ।

ଯେମିତି ଆଜି ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି ସେହି ଅମାନୁଷୀ ଶକ୍ତିର କଳ୍ପନା କରି, ଯେ କାଳକ୍ରମେ ଶକ୍ତିମୟୀ ତାହାଣୀ ପାଲଟି ଯାଇଛି ଏବଂ ତାଙ୍କ ସୁନାନାତି ଉପରେ ନଜର ପକେଇଛି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ବିଚରାକୁ ଜର ହୋଇଗଲା ।

ଯାହାହେଉ ପରାଭବକୁ କୌଣସିମତେ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ହେମାଜିନୀ ଦେବୀ, ଯେତେବେଳେ ବୋହୂ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଚେତାଇଦେଲା ଯେ ସେ ତା' ଶାଶୁଙ୍କୁ ମାନ୍ୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କଥା ଯେ ସବୁବେଳେ ମାନି କରି ଚଳିବ, ଏଭଳି ଆଶା କରିବା ଭୁଲ୍ । କାରଣ ତା'ର ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାଧୀନ ମତ ରହିଛି ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ନେଇ ଏବଂ ସେ ସେହି ମତକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ଶାଶୁଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବା ଲାଗି ।

ଛିଃ ! ଜଏ କି ତଜା ମ ? ତୋତେ ଆମ ବାମୁଣ ଘରର ବାଗ ଆଉ ସସଣା ଜଣା ନ ଥିଲେ ନାହିଁ, ତୁ କ'ଣ କୋଉ ପଠାଣ କି ଖୁରସ୍ତାନ ଘରର ବୋହୂ ହୋଇଛୁ ? ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁର ତୋ ଗୁରୁଜନ, ତୋ ବାପମାଆଙ୍କ ପରି ଏବଂ ତୋର ଶୁଭାକାଞ୍ଛୀ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ କଥା ସଦାସର୍ବଦା ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତୁ ଯେତେ ପାଠୋଇ କି ସୁନ୍ଦରୀ ହୋଇ ଥା' ପଛକେ, ଆମର

ଏଇ ହିନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଆଘରର ସଂସ୍କାର ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିବାକୁ ନାହିଁ ? ତୋ ବାପାବୋଉ ଏମିତି ବଢ଼େଇଛନ୍ତି ତୋତେ ? ନାଲ୍‌ମ, ଦେଖିଲି ତ କେତେ ଭଲ ଲୋକ ସେମାନେ (ସ୍ମରଣଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ଦିବାକର ସାହୁ ଏଇ ଅଜାତିଆ ବାହାଘରର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚକୁଳ ତଥା ବଡ଼ଲୋକ ଘର ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କୁ ମିଳିଗଲା, ତେଣୁ ସେ ବିଶେଷ ଭଦ୍ର ଏବଂ ବିନୀତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ସମୁଦି ସମୁଦୁଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି) ଏକଟା ଏମିତି ଅବାଗିଆ ହୋଇଛି । ସାଙ୍ଗଦୋଷରୁ କି ଆଉ ଯେଉଁଥିପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଉପାୟ କଅଣ ? ଠୋ' କରି ନାହିଁ କରିଦେଉଛି ମୋତେ, ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ । ସେଇଠୁଁ ମୁଁ କଣ କରିବି ? ଫେରାଦ୍ ହେବି ପୁଅ କି ତା' ବାପ ଆଗରେ ? ଏକେ ତ ଦିହଁଙ୍କ ଦିହେଁ ମଉନମୁହଁ, ଆଉ ପୁଅଟା ତ ମୂଳରୁ ତା' ପାଲରେ ପଡ଼ିଛି । ତା' ଛଡ଼ା ଏଇ ହେମାଜିନୀ ଦେବୀ ଜଣକ ଭିନ୍ନ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା । ସେ ତା' ଜୀବନଚାୟାକ କାହାରି ଆଗରେ ଫେରାଦ୍ ହୋଇ ନାହିଁ କି ହେବ ନାହିଁ— ରୁଝିଲ ?..

ଏହି ଭାବରେ ହେମାଜିନୀ କେବଳ ତାଙ୍କ ମୁହଁଟା ମୋଡ଼ି ଦେଇ ସାମାନ୍ୟରେ ବିଡ଼ିବିଡ଼ି ହୁଅନ୍ତି ବୋହୂ ଆଗରେ, ତାକୁ ଜଣାଇଦେବାପାଇଁ ଯେ ମୁଁ ଘୋର ଅସନ୍ନୁଷ୍ଟ ତୋ ଉପରେ । କିନ୍ତୁ ବାକ୍ୟବାଣ ପେଷନ୍ତି ନାହିଁ, ଯାହା ସେ ସାଧାରଣତଃ କରିଥାଆନ୍ତି ରାଗି ଉଠିଲାରୁ । ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ମନେହୁଏ ଯେ ସେସବୁ କିଛି କାମ ଦେବ ନାହିଁ ଯା'ପାଖରେ । ଇଏ ଗୋଟାଏ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଶତ୍ରୁ ।

କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଯେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ ଏଇ ବୋହୂଟା ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ବଢ଼ିଆ ସାଙ୍ଗ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଯେଉଁଭାବରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଅଗଣାକୁ ଦୌଡ଼ିଯାଇ କୁଆପଥର ଗୋଟେଇବା ଲାଗି, ବାପପୁଅଙ୍କ କଥା ନ ମାନି । ପୁଣି ସେ ତାଙ୍କୁ ଯେମିତି ଫୁସୁଲାଏ ରଙ୍ଗରଙ୍ଗିଆ ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ କୋଉ ଭୋଜିଭାତକୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ । କୁହେ— ବୋଉ ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଗୋରାରଙ୍ଗକୁ ଅପମାନ ଦେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି, ଏମିତିକା ଫିକା ପାଉଁଶିଆ ରଙ୍ଗର ଶାଢ଼ିଟାଏ ପିନ୍ଧି ? ଆଉ ଖୁସିବାସିଆ ଆସରରେ ତା'ର ସେଇ ଖିଲି ଖିଲି ହସ, ତା' ଯେତେ ଖୋଲା କି ବେଉଙ୍ଗ ହେଉନା କାହିଁକି !.. ଇସ୍ ! ମୋର ଏମିତି ଗୋଟାଏ ସାଙ୍ଗ ଲୋଡ଼ା ଥିଲା ଏଇ ମଉନମୁହଁଙ୍କ ଘରେ !.. କିନ୍ତୁ ଏହିପ୍ରକାର ଭାବ ଡ଼ିଷ୍ଟି ରହିପାରିଲା ନାହିଁ ବେଶିଦିନ । ଏବଂ ସେ ନିଜକୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ମୁଁ ଏଇସବୁ କାରସାଦିରେ ଭଳି ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ ଯେମିତି ଅପମାନ ଦେଇଛି, ମୋତେ ଜବାବ୍ ଦେଇଛି

ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ, ତା'କୁ ପୁଣି ମୁଁ କ୍ଷମା କରିବି ? ଅସମ୍ଭବ । ବୋହୂ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମୋର ଶତ୍ରୁ । ପହିଲା ନମ୍ବର ଶତ୍ରୁ ।

ତଥାପି ଭ୍ରମ ହେଉଥିଲା କିଛିଦିନ ଯାଏଁ, ନାତିଟିଏ ଜନ୍ମ ହେଲା ପରେ ଯେ ଏଇ ଶତ୍ରୁଭାବ ଉଡେଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ତା' ବି ହେଲା କେଉଁଠୁ ?

ପିଲା ପେଟରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ତା' ନିଜ କଥା ନିଜେ ବୁଝିଲା । ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଜନ୍ମ ହେଲା ପରେ ତୁ କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ? ପୋଖରୀ ମଣିଷଟା, ତୁ କ'ଣ ତା'ର ସବୁ କାମ ନିଜେ ତୁଲେଇପାରିବୁ ? ଦେଖିବା ଭଲ ? ଏହି ଭାବରେ ହେମାଜିନୀ ନିଜକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଉଥିଲେ ଯେ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳି ଯିବ ସେତେବେଳକୁ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ସେ ଜନ୍ମ ହେଲା, ଏକେ ନାତି ଟୋକାଟାଏ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଘୁମ୍‌ସା ଟୋକା, ତାଙ୍କ ଛାତି କୁଣ୍ଡେମୋଟ ହୋଇଗଲା । ସ୍ୱାଭାବିକ ଜେଜେମାସୁଲଭ ଆନନ୍ଦ ଛଡ଼ା ଗୋଟାଏ ଜିତାପଟର ଭାବ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସୁଥାଏ ।.. ଆଲୋ, ଯେତେହେଲେ ସେ ଆମ ଘର ପୁଅ ବୋଲେଇବ । ଅମୁକ ସାହୁ ନୁହେଁ, ଅମୁକ ତ୍ରିପାଠୀ, ସର୍ବେଶ୍ୱର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ନାତି, ପାବକ ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ପୁଅ— ବୁଝିଲୁ ?

କିନ୍ତୁ ସେଇ ବିଜୟୋଲ୍ଲାସକୁ କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଖାଲି ଥରେ ସେ କୌତୁକରେ କହିଥିଲେ ବୋହୂକୁ ଶୁଣେଇଲା ଭଳି, “ମହା ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ହେବ ଏଇ ଟୋକା । ବାପଜେଜେଙ୍କ ନାଆଁ ରଖିବ ।” ସେଇଠୁଁ ସୁନାତି ବଙ୍କା ହସଟିଏ ହସି କହିଲେ, “ବୋଉ, ତା'ର କଣ ନିଜର ଗୋଟାଏ ନାଆଁ ନାହିଁ ଯେ ସେ ଆଉ କାହାର ନାଆଁ ରଖିବାକୁ ଯିବ ?” ହେମାଜିନୀ ଠିକ୍ ଧରିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ରାଗିବା ଉଚିତ କି ନୁହେଁ । ତେବେ ତାଙ୍କୁ ବିରକ୍ତ ହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ମିଳିଲା, ଯେତେବେଳେ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଘରକାମ ସ୍କୁଲକାମ ଯାହା ପଡ଼ିଥାଉ ତା' ପାଇଁ, ସେ ତା' ପୁଅକାମରେ ଆଉ କାହାକୁ ଦଖଲ ଦେବାକୁ ନାରାଜ । ପିଲାଦିନର ତେଲମାଲିସଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଟିକିଏ ହେଲାରୁ ତାକୁ ଜାମାପଟା ପିନ୍ଧେଇବା ଯାଏଁ । ହଁ, ଜେଜେମା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ, ଜେଜେବାପା ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାନ୍ତୁ କୋଉ ପୁରାଣ କଥା, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଦେହଲଗା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କାମଦାମର ଫାଙ୍କରେ ।

ସେଇଠୁଁ ଆସିଲା ସେହି ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ । ପତୁ ବେମାର ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସେଇ ଛୋଟ ବେମାରି ବଡ଼ ବେମାରିରେ ପରିଣତ ହେଲା । ପାକଯନ୍ତ୍ରର କ୍ୟାନସର । କେମିତି ହେଲା ? କାହିଁକି ହେଲା ? ମୋ ପୁଅଟା କଅଣ ଖରାପ କାମ କରିଛି, କାହାର କ'ଣ ବିଚାଡ଼ିଛି ଯେ ତା'କୁଲ ଏମିତିକା

ଗୋଟି ହେବାର ଥିଲା ? ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ତାଙ୍କୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ କାହାରିଠାରୁ । ତେଣୁ ସେ ନିଜେ ସେଇ କାରଣଟାକୁ ଖୋଜିବିଲେ ଏବଂ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ପାଇଗଲେ । ମଲା, ଏଥିରେ ଭାବିବାର କଅଣ ଅଛି ? ମୁଁ କହି ନାହିଁ ଆଗରୁ ଯେ ଏଇ ଘୋଡ଼ା ଉଦ୍‌ଘା ମାଲକିନିଆ ପାଖରେ ଏମିତି କିଛି ନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରେ ତା'କୁ କିଏ ପ୍ରେମ କରିବସିବ, ପୁଣି ଆମ ପତୁ ଭଳିଆ ଭଲ ବୁଝିଆ ପିଲା ? ତା' ମାନେ ସିଧା କଥା ସେ ମୋ ପୁଅକୁ ପାଲରେ ପକେଇଥିଲା । ସେଥିରେ କୋଉ ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ଥାଉ କି ବଶୀକରଣ ମନ୍ତ୍ର । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋ ପୁଅକୁ ସୁଖ ଦେଇ ନାହିଁ କେବେହେଲେ, ସତସତିକା ସୁଖ । ସେଇଲାଗି ପୁଅଟା ହାରିଗଲା । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଜାହାଜରେ ବାହା ହୋଇଛି ଯେତେବେଳେ, କାହାକୁ କହିବ ତା' ଦୁଃଖ ? ଫଳରେ ସେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଶୁଖି ଶିକୁଡ଼ି ଗଲା, ଘୁଣଖୁଆ ବାଉଁଶ ପରି । ଗୋଟିବାଧିକ ଆସିବାକୁ ଆଉ କେତେ ତେରି ? ଏଣେ ଦେହମନର କୋଉ ଜୋର ଅଛି ଆଉ ଯେ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼େଇ କରିପାରିବ ?

ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି ? ସ୍ବାମୀ ଶକ୍ତ ବେମାର । ମୋର କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଦିନ ସରୁ ନାହିଁ । ବାପ ତ ତାଙ୍କ ଗୁହାରୁ ବାହାରିବାକୁ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯା ଆଖିରେ କେବେହେଲେ ଟୋପାଏ ଲୁହ ଦେଖିଛ ? ଖାଲି ମୁହଁ ହାଣ୍ଡିଟାଏ କରିଥାଏ ସବୁବେଳେ । ପଚାରିଲେ ପଦେଥଥେ ଜବାବ ଦିଏ, ଆଉ ତା' ପୁଅକାମ କି ସ୍କୁଲ କାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ହଁ, ପତୁପାଇଁ ସରବତ କରିଦିଏ, ଘଣ୍ଟା ଦେଖି ଓଷଧ ଦିଏ ତା'କୁ । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ଦେଖିଛ କି ତା'ର ଅସହାୟପଣ ? କେବେହେଲେ ତା'ପାଟିରୁ ବାହାରିଛି କି ଯେ— ଠାକୁରେ, ଦୟା କର, ମୋ ସ୍ବାମୀକୁ ଭଲ କରିଦିଅ ?...

ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଗଲା ତାଙ୍କୁ, ଯାହା ଦୁନିଆଁ ଦେଖିଥିବ ଏବଂ ବୁଝିଥିବ ସେ କେମିତିକା ସ୍ତ୍ରୀ, ଯେତେବେଳେ ତା' ଆଖି ଦି'ଟା ତଥାପି ଶୁଖିଲା ରହିଲା ତା'ସ୍ବାମୀ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅଟା ଚାଲିଗଲା ପରେ ବି । ହେମାଜ୍ଞିନୀ ତାଙ୍କ ଅଜସ୍ର ଲୁହର ଛୁଟଣ ଭିତରେ ବି' ଅନନ୍ତଥାଆନ୍ତି ତାଙ୍କର ସେଇ ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋହୂଟାକୁ ଏବଂ ସେଇଠାରୁ ଅନନ୍ତଥାଆନ୍ତି ଆଖି ପୋଛୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ସତେକି କହୁଥାନ୍ତି,— ଦେଖୁଛ ତ ? ଏଥର ଦେଖିଲ ତ ତା'କୁ ? ଦେଖିଲ ତ ଗାଣ୍ଡାକୁ ?

ହଁ, ପୁଅ ମଲା ପରେ ତାଙ୍କର ଭୟ (ତା'କୁ ଯଦି ଭୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ) ତୁଟି ଯାଇଥିଲା ତାଙ୍କ ବୋହୂପ୍ରତି । ତେଣୁ ସେ 'ଗାଣ୍ଡା' ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିଲେ ବେଳେବେଳେ, ତାଙ୍କ ବିଡ଼ି ବିଡ଼ି ଭିତରେ, ଯାହା ସେ ନିଶ୍ଚୟ

ଶୁଣିପାରିବ ବୋଲି ସେ ଆଶା କରୁଥିଲେ । ଯେମିତିକି ଆଉ କିଛି ଭାବିବାର ନାହିଁ । ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ ସେ ମୋ ପୁଅକୁ ଖାଇଛି । ତେଣୁ ତା'କୁ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ମୋର ଏଇ ଭର୍ତ୍ତନା, ଏଇ ତିରଝାର ।

ଯଥାକ୍ରମେ ଶାଶୁବୋହୂଙ୍କ ଭିତରେ ପାଟି ଫିଟାଫିଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କହିଲେ ଚଳେ ।

ସେଇଠୁଁ ଦିନେ ସୁନାତି ଗୋଟାଏ ଅନୁରୋଧ କଲେ ତାଙ୍କ ଶ୍ଵଶୁରଙ୍କୁ— “ବାପା, ମୋତେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ମହଲତ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଭଡ଼ାଘର ଯୋଗାଡ଼ କରୁଛି । ଠିକ୍ ହୋଇଗଲେ ଚାଲିଯିବି ସେଠିକି ।”

କିନ୍ତୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବେଶ୍ଵରବାବୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ସୁବୁଦ୍ଧି ଦେଲେ ବୋହୂଟାକୁ । କହିଲେ,

“ନା ଲୋ ବୋହୂ । ତା’ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତୋ ବାପଭାଇ ଯଦି ତୋତେ ନେଇଯିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମନା କରିପାରିବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତୁ ଏଇ ଘର ବୋହୂ, ଆଉ ତୋର ଉଚିତ ତୁ ଏଇଠି ରହିବୁ, ଆଉ ତୋ ପୁଅକୁ ମଣିଷ କରିବୁ । ଏହାହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ନିୟମ ।” ଏବଂ ଏଇ ସୃଷ୍ଟିର ନିୟମ ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ଅଛି, ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ ପଦେ ଶ୍ଳୋକ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଭୁଲି ନ ଥିଲେ ।

ସୁନାତି ଚୁପ୍ ରହିଲେ । ଡ଼ କି ଠୁଁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ହେମାଜ୍ଞିନୀ ଏମିତି ଭାବରେ ଅନେଇ ରହିଥିଲେ ବୋହୂ ଆଡ଼କୁ ଯେ ମନେହେବ ସେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ସେ କହିବ କିଛି ଗୋଟାଏ ନ କହିବା କଥା ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଚାଣୁଆ ତିରଝାର ଶୁଣିବ ଶ୍ଵଶୁରଙ୍କ ଠାରୁ, ଯାହା ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟି ନ ଥିଲା ଆଜିଯାଏଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରାୟ ଆଠମାସ ବିତିଗଲା ଏମିତି । ଯାହାକୁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ବାତ, ନୀରବ, ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଗୁମ୍‌ଗୁମ୍ ଶାନ୍ତିପର୍ବ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ହୁଏତ ପତର ଫଡ଼ଫଡ଼ ହୁଏ, କି ଅଦିନିଆ କୋଇଲିର କୁହୁଧ୍ଵନି ଶୁଣାଯାଏ, ଯେତେବେଳେ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବଢ଼ି ଉଠୁଥିବା ସୁମନ୍ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ମକାକଥା କୁହେ, ଯେ ଶାଶୁବୋହୂ ଦିହେଁ ହସି ନ ଉଠି ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ସାଦର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାନ୍ତି ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ । ଅନ୍ତତଃ ସେମିତି ମନେହୁଏ । ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ଯୌଥ ସଂପର୍କର ଅଂଶାଦାର ହେଲାପରି ।

କିନ୍ତୁ ସହସା ଘଟିଲା ସେହି ବିସ୍ଫୋରଣ । ଦିନେ ସଜ ଶୁଖିଲା ସକାଳୁଟାରେ ଝୁଲୁକୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ ସୁନାତି ଜଣାଇଲେ ଶ୍ଵଶୁରଙ୍କୁ, ମଧ୍ୟ ଶାଶୁଙ୍କୁ, ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ—

“ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆସନ୍ତା ସୋମବାର ଦିନ ଚାଲିଯାଉଛି ଏଠୁଁ ।”

“ଶଙ୍କରପୁର ? ସମୁଦି ଚିଠି ଦେଇଛନ୍ତି ?”

“ନା, ମୁଁ ବାପଘରକୁ ଯାଉ ନାହିଁ, ମୁଁ ଯାଉଛି ଆମେରିକା” ।

“କୋଉଠିକି ??”

ମନେହେଲା ସୁନୀତି ଜାଣିଶୁଣି ତାଙ୍କ ପୁରାକଥାଟାକୁ କହୁ ନାହାନ୍ତି ଏକାସାଙ୍ଗରେ, ହଳ ହଳ ବିସ୍ମାରିତ ଆଖିର ଚାହାଣିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉପଭୋଗ କରିବା ଲାଗି । ସେଇଠୁଁ କହିଲେ,

“ମୁଁ ଆମେରିକାର କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆକୁ ଯାଉଛି । ସେଠି ପିଏଚ୍.ଡି. କରିବି । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇସାରିଲାଣି । ଆଉ ମୁଁ ଯାଉଛି ଜୟନ୍ତବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ତକ୍କର ଜୟନ୍ତ ମୁଖର୍ଜି..”

“କିଏ ସେ ଜୟନ୍ତ ?” ସର୍ବେଶ୍ୱରବାବୁହିଁ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଥାଆନ୍ତି, ଏତେଦିନ ପରେ ପରିବାର ତରଫରୁ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ଭାଳି ନେଲାପରି ।

“ତକ୍କର ମୁଖର୍ଜି କମ୍ପ୍ୟୁଟର୍ ସାଇନ୍ସରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ କରିଛନ୍ତି ହାର୍ଭାର୍ଡ଼ରୁ । ଏଇକ୍ଷଣି କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆରେ ଅଛନ୍ତି, ପୋଷ୍ଟ-ଡକ୍ଟରେଟ୍ ରିସର୍ଚ୍ଚ କରୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ କାମରେ ଆସିଥିଲେ କଲିକତା । ସେଇଠୁଁ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଆମର ଏଠିକି, ଉତ୍କଳ ଯୁନିଭର୍ସିଟିରୁ କ’ଣ ସବୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ । ଫେରିଯାଉଛନ୍ତି କିଛି ଦିନ ପରେ.. ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାହା ହେବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଛି । ଆସନ୍ତା ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ଆମର ବାହାଘର ହେବ, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ମ୍ୟାରେଜ୍ । ଆଉ ସେଇଦିନ ମୁଁ ଯାଉଛି ଆମ ଘରକୁ, ବାପାବୋଉଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବା ଲାଗି.. ।”

ଘନ ଘୋର ସ୍ତବ୍ଧତା ଏମିତି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ଉପରେ, ଅଳ୍ପ ଦୂରେ ଥାଇ ସବୁକିଛି ଶୁଣୁଥିବା ଚାକର ପୂର୍ବାରାଜ୍ ସମେତ, ଯେ କାହାର ସାଧ୍ୟ ଅଛି ତା’କୁ ଭେଦ କରିପାରିବ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଘଟିଲା, ନୀରବତାର ଛତୁ ଉଡ଼ିଗଲା, ଯେତେବେଳେ ସୁନୀତି ଆଉ ପଦେ ଯୋଡ଼ିଦେଲେ,

“ଆମର ପ୍ଲେନ୍ ଟିକେଟ୍ ବି’ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ମୁଁ, ଜୟନ୍ତ ଆଉ ସୁମନ୍ । ପ୍ରଥମେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯିବୁ, ସେଇଠୁଁ ଭିସା କରେଇ—”

“ନା !!” ଗୋଟାଏ ଚିତ୍କାର ବାହାରିଲା ହେମାଙ୍ଗିନୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ, ସୁମନ୍ ଯିବ ନାହିଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ, ସେ ଆମ ପୁଅ ।”

ପୁଅ କିନ୍ତୁ ସେଇଠି କୋଉଠି ଥିଲା, ସେ ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍ ତା' ମାଆ ଉପରକୁ ଡାମ୍ପ ଦେଲା ଏବଂ ତା'କୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ସେହେତୁ ସୁନାତି ଶାଶୁଙ୍କୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ କଲେ ।

କିନ୍ତୁ ହେମାଜିନୀ ତା'କୁ ଗ୍ରାହ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ । ବାଳୁତ ପିଲା, ସେ ତ ସହଜେ ତା' ମାଆକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିବ ଏଇକ୍ଷଣି । କିନ୍ତୁ ସେ ଏଇ ଘର ପୁଅ, ତା'ର ଗୋଟାଏ ଭବିଷ୍ୟତ ଅଛି । କିଏ ତା'ର ହେପାଜତ କରିବ ? ତା'ର ଏଇ ଦୋଚାରୁଣୀ ମାଆ, ଆଉ ତା'ର କୋଉ ନୂଆ ଘର ? ପୁଣି କୋଉ ଦୂର ବିଦେଶରେ, ଯେଉଁଠି ଘରଲୋକ କେହି ହେଲେ ନ ଥିବେ ଏବଂ ପିଲାଟିର ଭଲମନ୍ଦ ଉପରେ କେହି ନଜର ରଖିପାରିବେ ନାହିଁ ? ନା, ତା' ହେବ ନାହିଁ । ହୋଇ ନ ପାରେ । ଏବଂ ସେ ସମ୍ମୁଖ ଅପଲକ ଚାହାଣିରେ ଚାହିଁରହିଲେ ତାଙ୍କର ଏଇ ଶତ୍ରୁରୂପିଣୀ ବୋହୂ ଆଡ଼କୁ । ତା'ସହିତ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆସୁଥିଲା ଯେ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ । ହେମକୁ କେହି କେବେ ଦବେଇ ରଖି ପାରି ନାହିଁ ତା' ଜୀବନଟା ଯାକ । ଦବେଇ ରଖିବା ଦୂରର କଥା, ତା' କଥାକୁ ଟାଳି ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ, ନିଜ ବାପମାଆଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏଇ ପଣ୍ଡିତ ବାପପୁଅଙ୍କ ଯାଏଁ । ଖାଲି ଏଇ ମାଇପିଟା ଛଡ଼ା, ଯେ ବୋଧହୁଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି ମୋର ଶତ୍ରୁ ହେବାପାଇଁ । ବେଶ୍, ଏତେଦିନକେ ଏଇ ମୁହଁମୁହିଁ ଯୁଦ୍ଧ । ଯା'ପରେ ଆଉ କଥା ନାହିଁ । ସେ ମରିବ କି ମୁଁ ମରିବି..

ସୁନାତି ମଧ୍ୟ ଅନେଇ ରହିଥିଲେ ଶାଶୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ, ଆଖିରେ ପଲକ ନ ପକେଇ । ତାଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲା ପରି ।

ସର୍ବେଶ୍ୱରବାବୁ ଆଶ୍ଚସ୍ତ ହେଲା ପରି ଦିଶୁଥାଆନ୍ତି । ଏଣିକି ପତୁବୋଉର ଦାୟିତ୍ୱ, ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ସାନପୁଅ ଦାପୁ ବି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଥିଲା ସେଠି । ହେଲେ ସେ ଖାଲି ଯା' ମୁହଁରୁ ତା' ମୁହଁକୁ ଚାହୁଁଥାଏ, ଗୋଟାଏ ନାଟକୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ।

ସେଇଠୁଁ ହେମାଜିନୀ ନିଜକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଲେ,

“ସେ ଆମ ଘର ପୁଅ ବୋଲି ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ ନାହିଁ, ଖାଲି ତା' ନୁହେଁ । ତୋର ସେ ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ, ତା'କୁ ମଣିଷ କରିପାରିବୁ । ଯାହା ବା ଥିଲା ତା' କଟିଯାଇଛି । ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଆମକୁ, ସେଇଥିପାଇଁ ଆମେ ତା'କୁ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ, ତୁ କେସ୍ କଲେ କର..”

ହେମାଜିନୀ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଏବଂ ସେ ପ୍ରାୟ ନିଃସନ୍ଦେହ ଥିଲେ ଯେ ଇଏ ଯେମିତି ଜିଦିଖୋର ମାଇକିନିଆ, ଇଏ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ଯେ ବେଶ୍, ମୁଁ କେସ୍ କରିବି । ମୁଇଁ ତା'କୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ସେ ମୋରି ପୁଅ ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ସେ ଅବାକ୍ ହେଲେ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ସେ କହୁଛି—

“ଠିକ୍ ଅଛି ବୋଉ । ଆପଣ ତା'କୁ ରଖନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମନେରଖନ୍ତୁ ଯେ ତା'କୁ ପ୍ରକୃତରେ କେହି ଛଡ଼େଇ ପାରିବେନି’ ମୋଠୁଁ । ସେ ମୋର, ଆଉ ସବୁଦିନେ ମୋର ହୋଇ ରହିବ ।” ଏହା କହି ତା'କୁ ଆହୁରି ଜୋରରେ ଭିଡ଼ି ଧରିଲେ ଏବଂ ତା’ ଗାଲରେ ତୁମାଟିଏ ଦେଲେ । ସେତିକିବେଳେ ହେମାଜିନୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ଯେ ଆଚନ୍ଦିତ କଥା, ଅଲକ୍ଷଣୀର ଆଖି ଦି’ଟା ଓଦା ହୋଇ ଆସିଲା ପରି ମନେହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବିଜୟରେ ଏତେ ବିଭୋର ହୋଇଉଠିଥିଲେ ଯେ’ ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲେ । ତେବେ ଅଲାଜୁକାକୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱଗତ ଏବଂ ସସ୍ଥିତ ଜବାବ ନ ଶୁଣେଇ ରହି ପାରି ନ ଥିଲେ— ସତେ ? ସେ ସବୁଦିନେ ତୋରି ହୋଇ ରହିବ । ମନେ ମନେ ଗୁଡ଼ ଖାଉ ଥା’ ଲୋ ଝିଅ..

ହାଲିଆ ହେଲା ପରି ଶୋଇ ଯାଇଥିବା ସୋଳବର୍ଷିଆ ସୁମନ୍ତର ଉଷ୍ମ ଦେହକୁ ଆଉଁଶୁଥିଲେ ଆଜିର ବୃଦ୍ଧା ହେମାଜିନୀ ଦ୍ୱିପାଠୀ । ଶୁକ୍ଳକେଶୀ, କିନ୍ତୁ ଲୋଳିତଚର୍ମା ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ଥିବା ତେଜକୁ ଜ୍ୟୋତି ନ କହିଲେ ନାହିଁ, ତା’ର ସକ୍ରିୟ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଖାଲି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ଓ ସାନପୁଅ ବୋହୂ କାହିଁକି, ଆଉ କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଆଇପାରେ ବୋଲି ଭାବି ହେବ ନାହିଁ ।

ସେ ‘ଜରୁଆ’ ପିଲାଟାକୁ ଆଉଁଶୁଥିଲେ, ଆଉଁଶି ଚାଲିଥିଲେ । ତାହାଣୀ ଚାହାଣିର କୋପ ଛଡ଼େଇଲା ପରି ଏବଂ ମନେ ପକଉଥିଲେ ସେଇସବୁ ପୁରୁଣା କଥା ଏବଂ ଯେତେକ ପରାଭବ ଆଉ ଦୁଃଖଶୋକ ପରେ ସେଇ ଶେଷ ବିଜୟର ଅନୁଭବ । ସେଇଠୁଁ ଚିହ୍ନି ଉଠିଲେ ତାଙ୍କର ସେଇ ପରାସ୍ତ ଶତ୍ରୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ— ଏତେଦିନ ପରେ ପୁଣି କାହିଁକି ଏଠି ପହଞ୍ଚିବୁ ଲୋ ଡାହାଣୀ ? ତୁ ତୋର ବାରଘଇତାକୁ ନେଇ ବୁଲୁଥା’ ଯେଉଁଠି ହେଲେ, ଯେତେ ନାଆଁ କମଉଥା’ କି ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କର, କିନ୍ତୁ କିଏ କହୁଥିଲା ତୋତେ ଏଠିକି ଆସିବା ଲାଗି ? ଭାବିଛୁ କି ପୁଅଟାକୁ ପୁସୁଲାପୁସୁଲି କରି ଛଡ଼େଇ ନେଇ ଯିବୁ ଆମଠୁଁ ? ଅସମ୍ଭବ । ହେବ ନାହିଁ ସେ କଥା । କଦାପି ହେବ ନାହିଁ ।

ନା, ତୁ କେବେହେଲେ ତା’ ପାଲରେ ପଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ତୋ’ ବାପ ପରି । ତୁ ଆଜିକାଲିକା ପିଲା । ବୋଉ ହେଲେ କ’ଣ ହେବ, ତୁ ଜାଣିଛୁ ସେ କେମିତିକା ବୋଉ ।

ଦୀପ୍ତ କହୁଥିଲା ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଥିବୁ ସେ ଏଠିକି ଆସିଛି ବୋଲି । କାହିଁକିନା ଗୋଟାଏ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ିଥିଲା ତୋ ପଢ଼ା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ, ଯେଉଁଥିରେ କୁଆଡ଼େ ଲେଖାଥିଲା ସେ କୋଉ କଲେଜକୁ ଯିବ ଲେକ୍ଚରର୍ ଦେବାଲାଗି । ପୁଣି କହୁଥିଲା ଯେ ସେ ଯେଉଁଠି ଅଛି, ସିଏ କୁଆଡ଼େ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ ତୋ ସ୍କୁଲ ଠାରୁ । ତେଣୁ ହୁଏତ ତୁ ତା'କୁ ଦେଖିଥିବୁ ଦୂରରୁ । ଆଉ ହୁଏତ ତୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିବ—

ନା, ତୋର ଇଚ୍ଛା ହେବ ନାହିଁ ! ଇଚ୍ଛା ହେବା କଥା ନୁହେଁ । ହୁଏତ ଚିକିତ୍ସ କୌତୂହଳ ହେଉଥିବ ବୋଉକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ । ଆଉ ସେଇ କୌତୂହଳ ଯଦି ମେଣ୍ଟିସାରିଥିବ, ତା'ହେଲେ ଆଉ ଭାବିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ତୁ ତା' ଆଗକୁ ଯିବାପାଇଁ ସାହସ କରିବୁ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟ ତୋର ମନ ହେବ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧିଆ ପିଲା, ଆଜିକାଲିକା ପିଲା, ମୁଁ କ'ଣ ଜାଣି ନାହିଁ ତୋତେ ? ମୁଁ ଯୋଉ ପାଠ ପଢ଼େଇଆସିଛି ତୋତେ ଏଇ ତେରବର୍ଷ ହେଲା, ତା'ର ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ମୂଳଦୁଆ କ'ଣ ପଡ଼ି ନ ଥିବ ମୋ ମନରେ ?..

ହେଲେ ଆଉଁଶା ଥମିଗଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ । କାରଣ ହେମାଜିନୀଙ୍କ ମନକୁ ତଥାପି ପାପ ଛୁଇଁଲା ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ସେ ସୁମକୁ କହିବେ, ପୁଣି ଥରେ କହିବେ, ଯାହା ତାଙ୍କର କହିବା ଉଚିତ ଏଇ ନୂଆ ପରିସ୍ଥିତିରେ । ନୂଆ ଭାବରେ କହିବେ ତା'ର ଷୋଳବର୍ଷିଆ ମନକୁ ଛୁଇଁଲା ପରି ।

ଏବଂ ନିରୋଜାରେ, ଏକୃଷ୍ଟିଆରେ, ସୁବିଧା ଦେଖି । 'ଯେଉଁଠି ଦୀପ୍ତ କି ଲାବଣ୍ୟ, କି ଆଉ କେହି ନ ଥିବେ । ସେମାନେ କେହି ବୁଝିବେ ନାହିଁ ମୋର ଏଇ କାମର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ଯେ ମୁଁ କିଭଳି ବିପତ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଉଛି ଆମ ପୁଅଟାକୁ !

ଏହି ଭାବରେ ଦିନେ ଖରାବେଳୁଟାରେ ହେମାଜିନୀ ସୁମନକୁ ଡାକିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଯେଉଁଦିନ ତା' ସ୍କୁଲର ଅଧାଛୁଟି ହୋଇଥାଏ, କୋଉ ମ୍ୟାର୍ ପାଇଁ, ଆଉ ସେ ସହକ ସହକ ଫେରି ଆସିଥାଏ ଘରକୁ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ତା' ଜର କେବେଠୁଁ ଛାଡ଼ିଗଲାଣି ଯା' ଭିତରେ । ସେଇଠୁଁ ତା'କୁ ପାଖରେ ବସେଇ କହିଲେ—

“ସୁମରେ ଶୁଣ, ମୋର ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବାର ଅଛି ତୋତେ ।.. ତୁ ବୋଧହୁଏ ଜାଣିଛୁ ତୋ ବୋଉ ଏଇଠି ଅଛି ଏଇକ୍ଷଣି ?”

ସୁମନ୍ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରିଲା ।

“ତୁ ଦେଖିଲୁଣି ତା’କୁ ?”

“ଦୂରରୁ ଦେଖିଛି ।”

“ଭଲ କଥା । କିନ୍ତୁ ତୁ ତ ଜାଣିଛୁ ଯେ ସେ ଏଠି ଆସିବ ନାହିଁ କି ଆମେ ତା’କୁ ଡାକିବାକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ତା’ର କାରଣ କ’ଣ ତା’ ବି ଜାଣିଛୁ ତୁ ।”

ସୁମନ୍ ନିରୁତ୍ତର । ମୁଣ୍ଡ ବି ଟୁଙ୍ଗାରିଲା ନାହିଁ ।.. ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ତମ କାରଣ ତମେ ଜାଣିଛ । ହେଲେ ମୁଁ ସେଥିରେ ବନ୍ଧା ପଡ଼ି ନାହିଁ କି ପଡ଼ିବି ନାହିଁ..

“ମୁଁ ସେସବୁକୁ ଦୋହରେଇବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ତୁ’ ବଡ଼ ହେଲୁଣି । ତୁ ନିଜେ ତା’ର ବିଚାର କରିବୁ । କିନ୍ତୁ ତା’ ଭିତରେ ଏଇ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଥା ରହିଛି, ଗୋଟାଏ ସୃଷ୍ଟିକ୍ଷତ୍ରା କଥା, ଯେ ସେ ତା’ ବାଳୁତ ପୁଅଟାକୁ ଛାଡ଼ି ପକେଇଗଲା ଗୋଟାଏ ବାହାର ମରଦ ସାଙ୍ଗରେ..”

ସୁମନ୍ ତଥାପି ନିରୁତ୍ତର ।

ହେମାଜିନୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ତା’ ମୁହଁକୁ । ମୁହଁଟା ମୋଟାମୋଟି ତା’ ବାପ ପରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତା’ ବହନିଆ ଓଠର ଚାପରେ ରହିଛି ସେଇ ଅଳ୍ପଦା ଆଖି ତା’ ମାଆ ପରି, ଯେତେବେଳେ ସିଏ ଏମିତି ଚାପି ହୋଇଯାଏ । ଯେ ତମେ ଯାହା କହୁଛ କହିଯାଅ, ମୁଁ ବୁଝୁଛି ତା’ର ସତମିଛ କଅଣ, ଆଉ ମୁଁ କରିବି ମୋ ଦେଖିଲା କାମ ।

ସେଇଠୁଁ ସେ ଚରବର ହୋଇ କହି ପକେଇଲେ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଶେଷକଥା । ତା’ର ବଡ଼ମଣିଷପଣକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଲାପରି । କହିଲେ,

“ଛାଡ଼, ମୋର ଆଉ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ତୁ ଯାହା ଠିକ୍ ଭାବୁଛୁ, ସେଇଆ କର । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ତୋ ଭଳିଆ ବୁଦ୍ଧିଆ ପିଲା ଏମିତି କିଛି କାମ କରିବ ନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରେ ଖାଲି ତା’ ବାପଜେଜେଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ ତା’ନୁହେଁ, ତୋତେହିଁ ଅପମାନ ହେବ..”

ସେଦିନ ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ ‘ଦେଖା’ ହେବାର ସେଇ ଅନୁଭୂତି ପରେ ସୁମନ୍ କଥାଟାକୁ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ସତେକି ଯା’ପରେ ତା’ର ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ । ସବୁକିଛି ଆପେ ଆପେ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ, ଯେମିତି ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଜେଜେମାଙ୍କର ଚେତାବନୀ ଶୁଣି ତା’ର ମନେ

ହେଲା ଯେ ଏମାନଙ୍କର ଭୟ ହେଉଛି ମୁଁ ଆଉ କିଛି କରିପାରେ । ଜେଜେ ମା' ସତରେ ଛାନିଆଁ ହୋଇ ଉଠିଲେଣି । ସୁମନ୍ତକୁ ମଜା ଲାଗିଲା । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ଗୋଟାଏ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜର ଭାବ ତା' ମନକୁ ଆସିଲା ।.. ହଁ, ମୁଁ ଠିକ୍ ସେଇଆ କରିବି, ଯେଉଁଥିକୁ ତମେ ଡରୁଛ । ମୁଁ ମୋ ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବି । ମୁଁ ତା'କୁ ଦେଖିଲି ସିନା, ସେ ମୋତେ ଦେଖିଲା ନା ଚିହ୍ନିଲା ? ତେଣୁ ମୁଁ ତା' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବି ଆଉ ନିଜର ଚିହ୍ନ ଦେବି । ସେଇଠୁ—

ମୋ ବୋଉଟା କ'ଣ ଏତେ ଖରାପ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ଭାବୁଛ ଯେ ତା'ପରେ ବି ସେ ମୋତେ ଠେଲିଦେବ ତା ପାଖରୁ ? କହିବ ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ, ତୁ ଏଥର ଘରକୁ ଯା' ?

ଆଉ ଯଦିବା ତା' ହୁଏ, ମୁଁ କେବେହେଲେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଦୌଡ଼ିଯିବି ନାହିଁ ତମ ପାଖକୁ, ଗୁହାରି କରିବା ଲାଗି— ବୁଝିଲ ଜେଜେମା ? ତମେ ଠିକ୍ ଭାବିଛ, ମୁଁ ବଡ଼ ହେଲିଣି, ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିଆ ପିଲା । ତେଣୁ ମୋର ବି ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଅଛି, ଯାହା କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ ତମମାନଙ୍କ ଠାରୁ ।

ବାର

‘ସୁନା ଅପା !’

ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନା ଚପଳତା ?

ସହଜେ କାବା ହେଲା ପରେ ଏବଂ ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁନାତି ପରଖିଲା ପରି ଅନେଇଲେ ରଜ୍ଜୁବାବୁଙ୍କୁ, ଆଖିରେ ଆଖି ରଖି । କିନ୍ତୁ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେଥିରୁ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ । ଲୋକଟା ସାହସ ବାନ୍ଧି ଏଇ ସମ୍ବୋଧନ କରିଛି । ଜାଣିଶୁଣି । ମୋର ଆତ୍ମାୟତା ସତ ବୋଲି କହିଲା ପରି । ଏଇ ଦେଖୁନ', ମୁଁ ତା' ଆଡ଼କୁ ଏମିତି ଅନେଇଲାରୁ ସେ କେମିତି ଡରିଲା ପରି ହେଉଛି ? ଓକେ— ଓକେ, ରଜ୍ଜୁବାବୁ, ଆଇ ଏକ୍ସକିଉଜ୍ ୟୁ ! ସୁନାତି ତାଙ୍କ ଚାହାଣିକୁ କୋହଳ କରିଦେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତହାସକୁ ବଢ଼େଇଦେଲେ, ସମ୍ବୋଧନଟାକୁ ଏକ ଲଘୁ ରସିକତା ତଳେ ନେଇ । ହେଲେ ସେ ନିଜ ଆତ୍ମ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଯେ ସେଥିରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଧାପେ ହେଲେ ନାହିଁ । ରହିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ସେହେତୁ ସେ ସହାସ୍ୟ ବଦନରେ କହିଲେ,

“କିନ୍ତୁ ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ରକ୍ଷାଭାବେ ବୋଲି ଚାକିରୀକୁ ନାରାଜ । ଦ୍ଵିତୀୟରେ ଆପଣ ଯେଉଁ ଖବର ଶୁଣିଲେଲେ ମୋତେ, ସେଥିରେ ମୁଁ ଖୁସି ହେବି ଏବଂ ଏ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ଘୋଷଣାଟିକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ଅକ୍ଷମ ।”

“ଆଇ ଆମ୍ ସରି !”

ସୁନାତି ଅପେକ୍ଷା କଲେ, ତା’ ପଛକୁ ଆଉଁ କିଛି ଶୁଣିବେ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ନିରାଶ ହେଲେ । ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଚିରନ୍ତ ହେଲେ ଯେ ଲୋକଟା ଏତେ ଭାରୁ ହୋଇପାରେ । ସତେକି ସେ ନିଜକୁ ଆୟତ୍ତରେ ରଖିପାରିଲା ନାହିଁ, ଲଗାମ୍ ଛାଡ଼ିଦେଲା କୌଣସି ସହଜ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଯେଲା ପରି, ହେଲେ ଚଟକିନି ଫେରିଆସୁଛି ଟିକିଏ ବାଧା ପାଇଲାରୁ । ଧାର୍ ! ଚତୁରମଧୁର ଜବାବଟିଏ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ମୋତେ ? ସେହେତୁ ସେ ତାଙ୍କ କଷ୍ଟସ୍ଵରକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନରମେଇ ଦେଇ କହିଲେ,

“ନାହିଁ ଶୁଣନ୍ତୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ । ସିରିୟସ୍‌ଲି ! ଆପଣ ଚାକିରିଟାକୁ ଭୁଲକିନି ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏମିତି, ଏଇ ଜିନିଷଟା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । କହୁଥିଲେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି, — ନା’ କଅଣ ? ତା’ମାନେ ଆପଣ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଆଗତୁରା ରିଟାୟାର କରି ନାହାନ୍ତି । ସେମିତିକା ଗୋଟାଏ ସ୍କିମ୍ ଅଛି ପରା ସରକାରଙ୍କର, ଯେଉଁଥିରେ ତମକୁ ପ୍ରାୟ ପୂରା ପେନ୍‌ସନ୍ ମିଳିବା କଥା ? ଆପଣଙ୍କୁ ତା’ବି ମିଳିବ ନାହିଁ ?”

“ଦ୍ୟାବ୍‌ସ୍ ରାଇଟ୍ । ଆଉ କେଜଟା ବର୍ଷ ପରେ ମୋତେ ସେହି ସୁବିଧା ମିଳିଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିପାରିଲି ନାହିଁ ।”

“କ’ଣ ହେଲା ? ଏଇକ୍ଷଣି କିଏ ବାଧ୍ୟ କଲା ଆପଣଙ୍କୁ ?” ବିହ୍ୱଳ ଉଚ୍ଚା ଥିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ।

“କିଏ ବାଧ୍ୟ କଲା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି ।”

“ବଡ଼ ମୁସ୍କିଲ୍ ! ଆପଣ ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି । କେବଳ ସରକାରୀ କାମ ନୁହେଁ, ସଂସାରର ଯେକୌଣସି ଗୁରୁତର କାମ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଥିର ଭଲମନ୍ଦ, ଲାଭକ୍ଷତି, ପ୍ରୋଜ୍ ଏଣ୍ଡ କନ୍‌ସ୍ ବିଚାର କରି ଦେଖିବା ଆପଣଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଅଣ ସେଭଳି ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କ ମନେ ହେଲା ନାହିଁ ? ଆଉ ଆପଣ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ‘ବାଧ୍ୟ’ ହୋଇଗଲେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ କାମ କରିବା ଲାଗି ?”

“ବିଚାର କରିଥିଲି । ସେଦିନ ରାତିରେ, ଆପଣଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରିସାରିଲା ପରେ ମୁଁ ଅନେକ ଭାବିଥିଲି ସେ ବିଷୟରେ । ଶେଷକୁ ସ୍ଥିର କରି ଯେ ଯଦିଓ ଇଚ୍ଛା ଦେବାଟା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ, ଏଭଳି ଏକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ଜୀବନରେ । ତେଣୁ ନଈକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ ଶ୍ରେୟ, ନ ହେଲେ ଜୀବନଯାକ ପସ୍ତୁତଥିବି, ନଈକୂଳରେ ବସି ପ୍ରୋଜ୍ ଏଣ୍ଟ କନ୍‌ସ୍ ତଉଲୁଥିବି, ଆଉ ମୋ ଦେହଟା ଗନ୍ଧିତୁବ ମଲାଯାଏ । ଅତଏବ ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ତା’ ଘରେ, ମୁଁ ଆଗେ ଚିକିତ୍ସ ସୁସ୍ଥ ହୋଇସାରେ । ସୁସ୍ଥ, ଆଉ ଶାନ୍ତ..”

ସୁନାତି ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏହାପରେ ସେ ଆଉ କ’ଣ କରିପାରିବେ । ତର୍କର କିବା ମୂଲ୍ୟ, ଯେଉଁଠି କୋଉ ନାହିଁ ନ ଥିବା ଅଭିଳା ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏତେ ମୂଲ୍ୟବାନ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ? ସେଇଠୁଁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦିଗରୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କହିଲେ,

“ହେଲା, ଆପଣ ଏଇ ଅପୂର୍ବ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ହାତଛଡ଼ା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେହେତୁ ନଈକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ । ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଚାକିରିଟା । ବେଶ୍ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ହେଲା ଆପଣଙ୍କର ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ, ଯେଉଁଥିରେ ଯେତେକ ପାପତାପ ଧୋଇ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ଏଣିକି ଆପଣ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବସିରହିବେ ଆପଣଙ୍କ ଆରାମ ଚଉକିରେ (ହୁଏତ ଝୁଲୁଥିବେ ଝୁଲାଚଉକି ହୋଇଥିଲେ), ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ ? ଏବଂ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ନିଜକୁ, ମାନେ ନିଜର ଏଇ ଶୁଚିସ୍ନାତ ନିର୍ମଳ ଶରୀରକୁ ?”

ଏଇକ୍ଷଣି କେହି ହେଲେ କହିବ ନାହିଁ ଯେ ଇଏ ତଥାପି ପରିହାସ, ଉପହାସ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ଡେରି ହେଲା ନାହିଁ ରଞ୍ଜୁବାରୁଙ୍କର । ସତେକି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ଏହିପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନପାଇଁ । କହିଲେ,

“ନା ମ୍ୟାଡାମ୍ । ମୁଁ ଜାଣିଛି ମୁଁ କ’ଣ କରିବି । ମୁଁ ଗପ ଲେଖିବି ।”

“ହ୍ମ୍ମ୍ ??”

“ନା, ନା, ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଲେଖକ ଏବଂ ମୋର ଏଇ ମହତ୍ତ୍ୱଶାଳୀ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣା ନ ଥିଲା ଆଜିଯାଏଁ । ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ । ପିଲାଦିନେ କେଜଟା ଗପ ହୁଏତ ଲେଖିଥିବି ଆଉ ଛପେଇଥିବି । କିନ୍ତୁ ତା’ପରେ ବିଶେଷତଃ ଚାକିରିରେ ପଶିବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ସେଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହିଁ । ତେବେ ମୁଁ ଜାଣେ ଗପଲେଖା କାହାକୁ କୁହନ୍ତି । ମୋର ସେଇ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି..”

ସୁନାତି ଧୀରେ ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରିଲେ । ସତେକି ସେ କଥାଟାକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ।

“ତା’ଛଡ଼ା ମୁଁ ମିଛ ଲେଖିବି ନାହିଁ । ଗପ ଛଳରେ ନିରାଟ ସତକଥା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ସେହି ପ୍ରକାର ସତକଥା, ଯାହା ମୁଁ ବଖାଣିଥିଲି ସେଦିନ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ଏଇ ଚାକିରି ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ଯାହା ମୋତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଦେଇଆସିଛି । ତାହାହିଁ ମୋ ଇଚ୍ଛା ଦେବାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ.. ତୁ ଯୁ ଲାଇକ୍ ଇଟ୍ ନାଓ ?”

ଆମୋଦକନିତ ସ୍ନିହସାସନିଏ ପୁଣି ଉକୁଟି ଆସୁଥିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ମୁହଁରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତା’କୁ ଦବେଇ ଦେଲେ କାଲେ ତା’ ବିଦ୍ରୁପ ବୋଲି ମନେହେବ । ଯଦିଓ ସେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ଏଇ ଯେଉଁ ଗପଲେଖାର ଯୋଜନା ଶୁଣେଇଲ ମୋତେ, ତା’ର କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନାହିଁ ତମର ଇଚ୍ଛା ଦେବା ସାଙ୍ଗରେ, ଏତିକି କଣ ତମେ ନିଜେ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? ପୁଣି କହୁଛ କ’ଣ ନା ଏଥର ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ତମର ଏଇ ନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ବାହାବା କରିବି ?

ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର ଓରଫ ରଜୁଭାଇ, ତମେ ନିଜେ ସତ ନା ମିଛ ??

ଏଭଳି ଏକ ମୌଳିକ ପ୍ରଶ୍ନ ପୁଣି ଜାରିଉଠିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ମନରେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଚେହେରାକୁ ଦେଖି ସେ ତା’କୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବାତିଲ୍ କରିଦେଲେ । ନା, ନା, ଲୋକଟା ନିର୍ବୋଧ ହୋଇପାରେ, ଅତିମାତ୍ରାରେ ଭାବକାତର ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ଗୋଟାଏ ‘ତଜ୍ଞ’ କରୁଛି, ତା ନୁହେଁ । ସେ ସତ କହୁଛି ଏବଂ ତା’ର ଧାରଣା ଯେ ମୁଁ ତା’ର ଏଇ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠାକୁ ପସନ୍ଦ କରିବି । ଯେହେତୁ ମୁଁ ସେଇ ଧରଣର ଲୋକ ଏବଂ ତା’ର ସେଇ ବିଶିଷ୍ଟ ମାନସିକତାର ପୁଞ୍ଜି ମୋ ପାଖରେ ଖୁସି ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ସେଇଠି ଅସୁବିଧା ତିଅର୍ ସାର୍, ସେଇଠି ଅସୁବିଧା । କାରଣ ତମେ ଚାହିଁବ ନାହିଁ ମୁଁ ଖାଲି ତମକୁ ଖୁସି ରଖିବା ପାଇଁ କହିବି ଯେ ତମେ ଯାହା କରୁଛ ଠିକ୍ କରୁଛ । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କାମ କରୁଛ । ନୋ ସାର୍ । ତେଣୁ ତମକୁ ମୋର ଜେରା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ତା’ର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହେତୁ ସୁନାତି ତାଙ୍କୁ ପଚାରି ବସିଲେ —

“ଶୁଣନ୍ତୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ । ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ମୋର କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାର ଅଛି । ଦୟାକରି ମୋତେ ତା’ର ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ । ପ୍ରଥମ କଥା ଆପଣ ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଅନୁଭୂତ ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତା’ହେଲେ ତା’କୁ ଗପ ଆକାରରେ ଲେଖିଲେ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧୁତ

ହେବ ? ଲୋକେ ତା'କୁ ପଢ଼ି ବାହାବା କଲେ ମଧ୍ୟ 'ଯେତେହେଲେ ଗପ' ବୋଲି କହି ତା'କୁ ଗୋଟାଏ ସୁନ୍ଦରିଆ ମିଛ ବୋଲି ମଣିବେ ନାହିଁ ? ବରଂ ଯଦି ତା'କୁ ସବୁ ରୋକଠୋକ ନିଜର ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ଛାବରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତେ, ତା'ହେଲେ କ'ଣ ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତେ ନାହିଁ ଯେ ଏହାହିଁ ଆମ ପ୍ରଶାସନର ନଗ୍ନତ୍ତ୍ବ ଏବଂ ତା'ର ପ୍ରତିକାର ଆବଶ୍ୟକ ?

ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ କ'ଣ ସେଇ ନଗ୍ନତ୍ତ୍ବର ବୀଭତ୍ସତାକୁ ଡରିଲେ ? ଆପଣଙ୍କର ସୌଖୀନ ରୁଚିବୋଧକୁ ବାଧା ହେବ ବୋଲି, ତା'କୁ ପ୍ରକାଶ କରି ହେଲା ନାହିଁ ?

ନା ସତକଥା ହେଉଛି ଏଇ ଯେ ଆପଣ ସରକାରଙ୍କୁ ଡରିଲେ ।

(ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହିଗଲେ ସୁନାତି, ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନଟାକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଲାପରି ।)

ତେଣୁ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ପାଠ ପଢ଼େଇଲା ଯେ ସତକଥାକୁ ସାହିତ୍ୟର ଖୋଳ ପିନ୍ଧେଇ ସେଥିରେ ଏଣୁତେଣୁ ମିଛ-ମସଲା ପୂରେଇଦେଲେ ଆପଣ ବର୍ତ୍ତିଯିବେ ବିପଦରୁ । ସାର୍, ବିବେକକୁ ଯଦି ଏହିପ୍ରକାର ଆଖିମିଟିକା ମାରିବାର ଥିଲା, ତା'ହେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ କିଏ ମନା କରୁଥିଲା ଚାକିରିରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଗପ ଲେଖିବା ପାଇଁ ? ସେଥିପାଇଁ ଏଇ ଇସ୍ତଫାଜାତୀୟ ଡ୍ରାମାର ଦରକାର କ'ଣ ଥିଲା ?”

ସୁନାତି ସଚେତନ ହୋଇଉଠିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଜେରା ବୋଧହୁଏ ସୀମା ଚପିଯାଉଛି । ସତେକି ସେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଖୁଞ୍ଚା, ଖୁଞ୍ଚା ନୁହେଁ ନିଆଁଖୁଣ୍ଟା, ମାଡ଼ିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଉଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସୁକୋମଳ ତନୁରେ, ଯେଉଁଥିରେ ସେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିବେ ! ସେହେତୁ ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲେ,

“କ୍ଷମା କରିବେ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ମୁଁ ଏମିତି କହୁଛି ବୋଲି । ମୋର କୌଣସି ଦରକାର ନାହିଁ—”

କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥିତହାସଟିଏ ଫୁଟିଉଠିଲା ରଙ୍ଗୁବାରୁଙ୍କ ଓଠରେ, ସେଥିରେ ସୁନାତିଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ରାଗି ରାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମାଖି ହୋଇ ରହିଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା ଅନୁ ଯାହା ଲେଖିଥିଲା ଚିଠିରେ, ତା'ର ଏଇ ସୁନାଥପାଙ୍କ ବିଷୟରେ । ଲେଖିଥିଲା ଯେ ‘କିଏ କଣ ଭାବିବ’, ଏଇ ତିନୋଟି ଶବ୍ଦର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଆଦୌ କଣ ନାହିଁ ଏଇ ସାହସିନୀ ଉଦ୍ରମହିଲାଙ୍କୁ, ତାଙ୍କ ପିଲାଟି ଦିନୁଁ ।

କିନ୍ତୁ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସଙ୍କେତ ସୁନାତିଙ୍କୁ ମିଳିଲା କି ନାହିଁ କହିହେବ ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ବୁଝିଲେ ଯେ ଉଦ୍ରଲୋକ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ନୁହନ୍ତି, ଧନ୍ୟବାଦ, ଏବଂ ତାଙ୍କର

ଏହି ‘କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା’ ଅବଶ୍ୟ କରିବାର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା’ବୋଲି ମୁଁ ମୋ କଥାଟାକୁ ଅଧାବାଟରେ ଛାଡ଼ିଦେବି ନା କ’ଣ ମ ? ଏହି ଭାବରେ ସେ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ,

“କିନ୍ତୁ ମୋ ଦୋଷ ନୁହେଁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଆପଣହିଁ ସେଇ ଅଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି ମୋତେ । ଆଉ ମୁଁ ଯାହା କହିଲି, ସେଥିରେ ଆପଣଙ୍କୁ ବାଧୁବାର ନୁହେଁ । କାରଣ ଆପଣ ଲେଖକ ନୁହନ୍ତି, ଯାହା ଆପଣ ନିଜେ କହିଲେ ଏଇକ୍ଷଣି । ହେଲେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ହେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ଚାକିରି ଛାଡ଼ିଦେଲା ପରେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କ’ଣ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି ଯେ ଏକାଧାରରେ ଭାରୁ ଓ ଶଠ ଏଇ ତଥାକଥିତ କଳାକାରଙ୍କ ଦଳ ? ମଜଦାନକୁ ଉଠି ଯାଇ ଲଢ଼େଇ କରିବାର ସାହସ ନାହିଁ । ହେଲେ କହୁଛନ୍ତି କ’ଣ ନା ଗପଟିଏ କି ଗୀତଟିଏ ଲେଖିଦେଲେ ସମାଜର ଉଦ୍ଧାର ହେବ ! ଆପଣ କଣ ସତରେ ତାଙ୍କରି ଦଳରେ ମିଶିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? ଭାବୁଛନ୍ତି ସେଇଥିରେ ଯେତେ ପୁରିଯିବ ଆପଣଙ୍କର ?

ହୁଏତ ଆପଣଙ୍କର ଯେତେ ପୁରିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ବାଟକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବା ସେଇ ବୁଢ଼ା, ତା’ର କ’ଣ ହେବ ? ତା’ର କିଛି ଲାଭ ହେବ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି ଆପଣଙ୍କର ?..”

“ହେବ ନାହିଁ, ମୁଁ ଜାଣିଛି ସେ କଥା”, ରଞ୍ଜୁବାରୁ କହିଲେ ତାଙ୍କର ସହାୟତାବାକୁ ବକାୟ ରଖି ଏବଂ ସୁନାତିଙ୍କୁ ଅବାକ୍ କରିଦେଇ । “ଆଉ ଆପଣ ଯୋଉ କହିଲେ ନା, ଯେ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନାଟକୀୟ ଚାଲ୍ ଦେଖେଇଲି, ତା’ ବି ସତ ।”

ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାର ଚାଲ୍ ନା କଅଣ ? ସୁନାତି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିଲେ, ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଚତୁରତା ନାମକ ଏକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଗୁଣ ଆବିଷ୍କାର କଲାପରି ।

“କିନ୍ତୁ ଏଇ ନାଟକୀୟ ବକ୍ତବିତ୍ତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ, ସୁନାତିଜୀ । ଇଏ ମୋର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯେ କୋଉ ସୁଖସମ୍ପଦର ଶିଖରାରୁ ଖସିଆସିଲି, ତା’ନୁହେଁ । ତଥାପି ଏହି ଆନନ୍ଦ ମୋ ମନରେ ଆସିଲା ଯେ ମୁଁ କଥାଟାକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଲି ଯାହାହେଉ । ଏଇଠି ସରିଲା ମୋ ହ୍ୟାମ୍‌ଲେଟ୍ ପଣିଆ, ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ । ଯଦିଓ ଯା’ପରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଟ୍ରାଜିକ୍ ହିରୋ ବନିଯିବି, ସେଭଳି ଦୂରାଶା ମୋର ନାହିଁ । ଖାଲି ଏଇ ସଂଘାତର ଅନୁଭବ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯେ ମୁଁ କରିଛି ଏମିତି ଗୋଟାଏ କାମ, ଯାହାକୁ ମୋର ଆଉ କେହି ସହକର୍ମୀ,

ମାନେ ମୋରି ପରି କଷ୍ଟ ପାଇଥିବା ସହକର୍ମୀ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି ଆଜିଯାଏଁ । କଅଣ ବୁଝିଲେ ନା ମୁଁ କଣ କହୁଛି ?”

ବୁଝିପାରିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ ସୁନୀତି ।

“ହଁ, ଅନେକ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି ଏଥିପୂର୍ବରୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ କେତେ ଛୋଟବଡ଼ ହାକିମ ‘ହିଃ’ କରି ତାଙ୍କର ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି, ଦେଶମାତୃକାକୁ ମୁକୁଳେଇବେ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ସେକାଳ ପଖାଳ ଗଲାଣି । ସେଭଳି କୌଣସି ‘କ-କ୍’, ମହାମହନୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କାରଣ ନାହିଁ ଏଲକ୍ଷଣି, ଆମ ଆଖି ଆଗରେ । ତା’ପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ନିଜ ପ୍ରତି କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଅନ୍ୟାୟକୁ ସହି ନ ପାରି କିମ୍ବା ପିଲାଛୁଆଙ୍କୁ ନେଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସୁବିଧାରୁ ଉଧୁରି ଆସିବା ପାଇଁ ଅଥବା ଆଉ କେଉଁ ଧନ୍ଦାରେ ପଣି ଅଧିକ ଧନ ଓ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ହେବା ଲାଗି । ସେଭଳି କୌଣସି କାରଣ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ ମୋ ପାଇଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲି ଏବଂ ମୋତେ ଖୁସି ଲାଗୁଛି ମୁଁ ଏଇ କାମଟା କରିପାରିଛି ବୋଲି । କହିପାରନ୍ତି ଇଏ ଗୋଟାଏ ନାଟକୀୟ ଚାଲ୍, କିନ୍ତୁ ଏମିତିକା ଚାଲ୍ ଆଉ କେହି ଦେଖେଇ ପାରିଛନ୍ତି କି ଏଥିପୂର୍ବରୁ, ମାନେ ଖାଲି ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ଏଇ ଦୁର୍ଗନ୍ଧକୁ ଆଉ ସହି ହେଉ ନାହିଁ ?”

“ଆପଣ କ’ଣ ଏଇଆ ଲେଖିଲେ ଆପଣଙ୍କ ଇସ୍ତଫାପତ୍ରରେ ଯେ ଏଇ ଚାକିରିଟା ଗନ୍ଧୁଛି ବୋଲି ଆପଣ ତା’କୁ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?”, ସୁନୀତି ପଚାରିଲେ, ଟିକିଏ ରସିକତା କଲାପରି ।

“ହଁ, ମୋଟାମୋଟି ସେଇଆ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ ? ଲେଖିଲି ଯେ ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ମୁଁ ଏଇ ଚାକିରିର ଚାହିଦା ସାଙ୍ଗରେ ନିଜକୁ ଖାପୁ ଖୁଆଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ଆଇ କ୍ୟାନ୍ ନଟ୍ କୋପ୍ ଉଇଥ୍ ଇଟ୍ସ୍ ରିକ୍ୟୁଆର୍ମେଣ୍ଟ୍ସ୍ । ବୁଝିଲାବାଲା ବୁଝିବେ, ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଜାଣନ୍ତି । ଯେ ଚାହିଦାର ଅର୍ଥ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି କାମ କି ଅକାମ ହୋଇଥିବ, ଯେଉଁଥିରେ ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସୁସ୍ଥ ଲାଗୁଛି ।

ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ସେମାନଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର ଅନୁମାନ ତଳେ ଗାର ଟାଣିବା ପାଇଁ । ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ଯାହା ସବୁ ବଖାଣିଗଲି, ମୋର ସହକର୍ମୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମଧ୍ୟ କହିବି ସେଥିରୁ କିଛି କିଛି । ମଧ୍ୟ ଆଉ କେତେ କଥା ଯାହା ମୁଁ କହିପାରିଲି ନାହିଁ ସେଦିନ, ସମୟ ଅଭାବରୁ । ଏବଂ ଜଣାଇଦେବି ଯେ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବା ଏଇ ପ୍ରଦୂଷଣ ଆଉ ମୋ ଧାତୁରେ ଗଲା

ନାହିଁ । କହିଲେ କୁହ ପଛେ ଯେ ଏଭଳି ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ନେଇ ମୋର ଚାକିରିରେ ପଶିବା ଉଚିତ ନ ଥିଲା ।

ଦଳୁଆ, ହେଲେ ଶାନ୍ତ, ପୋଖରୀରେ ଗୋଟାଏ ଟେକା ପଡ଼ିଛି । ଏକ ନାହିଁ ନ ଥିବା ବିଚିତ୍ର ସଂସ୍ଥାତ, ଆମ ଚାକିରିଆଙ୍କ ଗଣିଆ, ହେଲେ ଚାରୁତିକ୍ଷଣ ଜୀବନଦର୍ଶନକୁ ଚହଲେଇ ଦେବା ପାଇଁ । ମୋର ଏଇ ଉଦ୍ୟମର କଣ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ସୁନାତିକା ? ତା’ର କୌଣସି ସୁଫଳ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ମୋ ଉପରେ ତଥା ମୋ ବାଟଦେଇ ମୋ ଜାତିଭାଇଙ୍କ ଉପରେ ?”

“ପଡ଼ିବ । ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ିବ, ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ।” ସୁନାତି କହିଉଠିଲେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ, ତାଙ୍କର ଏହି ସାଧାରଣ ଉତ୍ସାହକୁ ବଳ ଦେଲାପରି । “ମୁଁ ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛି ଯେ ସେଇ ସୁଫଳର ମିଆଦ ସରି ନ ଯାଉ ଚଢ଼କିନି । ଦଳଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ବାନ୍ଧି ହୋଇ ନ ଯାଉ..”

ରଜୁବାରୁଙ୍କ ଉତ୍ସୁକ ଚାହାଣି ସତେ ଅଳି କରୁଥିଲା ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମହାଶୟାଙ୍କୁ— ତା’ହେଲେ କୁହନ୍ତୁ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍, ମୋର ଆଉ କଣ କରିବା ଉଚିତ ଏ ଦିଗରେ ।

“ହଉ, ଗପ ଲେଖନ୍ତୁ, ଯଦି ସେଇଆ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ଆପଣ । ଚାହାପାନ କିମ୍ବା ବ୍ରିକ୍‌ଖେଲର ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ପହଞ୍ଚେଇଦିଅନ୍ତୁ ସେଇ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରାକ୍ତନ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ପାଖରେ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଏଥୁଁ ଅଧିକ କିଛି କରିପାରିବେ ଆପଣ, ଆପଣଙ୍କ ପରି ଜଣେ ଲୋକ ।”

ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ରଜନୀଅବାରୁଙ୍କ ଚାହାଣି ରାତିମତ ଝଲି ଉଠିଥିଲା ସେତେବେଳେ ।

“ହେଲେ ତା’ପୂର୍ବରୁ ଆବଶ୍ୟକ ଗୋଟାଏ ଅବବୋଧ । ଯେ ସେକାଳ ପଖାଳ ସରିଯାଇ ନାହିଁ । ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ଏବଂ କେଉଁ ବାହାର ଶତ୍ରୁ ସେଇ ସ୍ବାଧୀନତାକୁ ଛଡ଼େଇ ନେବାକୁ ଆସି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିସ୍ଥିତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ଆମ ଦେଶରେ । ପୁଣି ଏକ ‘କ-ଇ’, ଏକ ମହାମହନାୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଡାକୁଛି ଆପଣମାନଙ୍କ ପରି ଲୋକଙ୍କୁ । ଏଇ ଏବେକା କଥା । ସେଇ ଭାବରା କ’ଣ ଶୁଣାଇ ନ ଥିଲେ ଲୋକନାୟକ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ? ଏମର୍‌ଜେନ୍‌ସି ଉଠି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ‘ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଗ୍ରି’ କ’ଣ ସେତିକି ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଆଜି, ଯାହା ତାଙ୍କବେଳେ ଥିଲା ?”

(ସୁନାତି, ହଠାତ୍ ଏଇ ଲେକ୍‌ଚରବାଜି କାହିଁକି ? କ’ଣ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ଯେତେବେଳେ ଅଞ୍ଚଳରେ ହାତ ଦେଇ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିଲୁ ସହପାଠୀ — ସହପାଠିନୀ

ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରିୟସଂପାଳଙ୍କ ଘୋର ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାପାଇଁ ? ପୁରୁଣା ନେତ୍ରୀପଣିଆ ଜାଗିଉଠିଛି ?... ହୋଇଥିବ, ଆଜି ତୋଷ୍ଟ କେୟାର୍ । କିଏ ଜାଣିଛି, ନିଜର ମୁକ୍ତି ଲାଭ ପାଇଁ ଆମେରିକା ଯାଇ ନ ଥିଲେ ମୁଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନେତ୍ରୀ ହୋଇ ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତି ବୋଲି କିଏ କହିବ ? କିନ୍ତୁ ମୋ କଥା ଛାଡ଼ । ମୁଁ ଏକକ୍ଷଣି ଗୋଟିଏ ଝଲାର୍ ଏବଂ ବିଦେଶିନୀ । ମୋର ଆଉ ଯିବାକୁ ନାହିଁ ସେ ବାଟରେ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭିନ୍ନ ରୂପୋକ୍ରାନ୍ତ, ଜଣକ, ଯା'କୁ ଯେଉଁ ପୋକ କାମୁଡ଼ିଛି ଏକକ୍ଷଣି, କେଉଁ ଏକ ଦେବଦୁର୍ଲଭ ତାଡ଼ନା, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେ ଚାକିରିଟା ବି ଛାଡ଼ିଦେଲା, ତା'କୁ ଠିକଣା ବାଟରେ ନେଇଯିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ କି ? ହଠାତ୍ ଯେଉଁ ସାହସ ପାଇଛି ଗୋଟାଏ ଭ୍ରାମା କରିବା ଲାଗି, ତା'କୁ ତେଜିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ଯେଉଁଥିରେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରିପାରିବ, କିଛି କଲାପରି କାମ ?)

“ସଂ—ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ରାନ୍ତି... ଟୋଟାଲ୍ ରିଭଲ୍ୟୁସନ୍ ।” ରଜୁବାରୁ ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟିକୁ ବସେଇ ବସେଇ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ, ତା'ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଦ ସେବନ କଲା ପରି । ସେଇଠୁଁ କହିଲେ, “ହଁ, ସୁନାତିଜୀ । ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ତା'ର ଆବଶ୍ୟକତା ଦିଶିଯାଉଛି ଆମ ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଧିକା କଣ କରିପାରିବି ଜାଣେ ନାହିଁ, ମୋର ଅନୁଭୂତ ଦୁର୍ନୀତି ଉପରେ ଗପ ଲେଖିବା ଆଉ ସେ ବିଷୟରେ ଗପସପ କରିବା ଛଡ଼ା । କୋଉ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେବି ? ନା ଗୋଟାଏ ନୂଆ ପାର୍ଟି, ମୋର୍ଚ୍ଚା କି ସାମ୍ବନ୍ଧ୍ୟ ଗଢ଼ିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିବି ? ଜୟପ୍ରକାଶଙ୍କ ତେଲମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି କହିଲେ ? ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଦେଶ କାମ କରୁ ନାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କ କଥା ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ । ଅନ୍ୟମାନେ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ? ଖାଲି ଦଳଗତ ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଗାଦିରେ ବସିବାର ତଥା ବସିରହିବାର ଯାବତୀୟ ଉପାୟ କରିବା ଛଡ଼ା, ଆଉ କିଛି କାମ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ? ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଲଜ୍ଜାର ବିଷୟ ଯେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମୋଟା ଦୁର୍ନୀତିର ଚାର୍ଜସିଟ୍ .. ମୁଁ କଣ ମିଛ କହୁଛି ସୁନାତିଜୀ ? ନା, କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ରାଜନୀତିରେ ପଶିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଥିର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।”

“ଆରେ, ମୁଁ କଣ କହୁଛି ରାଜନୀତିରେ ପଶିବାପାଇଁ ?, ତା'ଛଡ଼ା କ'ଣ ଆଉ କିଛି କରିହେବ ନାହିଁ ?”

“କୁହନ୍ତୁ ।”

“କରି ହେବ । ଯେଉଁ ସହକର୍ମୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମନୋଭାବ ଏବଂ ଦୁଃଖବୋଧ ମୋଟାମୋଟି ଆପଣଙ୍କ ପରି ଏବଂ ଏଣିକି ଆପଣ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବିସ୍ତାରିତ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଆପଣ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ‘ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ’ ଗଢ଼ିପାରିବେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ହୁଏତ ଇସ୍ତଫା ଦେଇପାରନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ପରି, କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନେ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ମାଳମସଲା ଯୋଗାଇପାରିବେ ଆପଣଙ୍କ ଅଭିମାନ ପାଇଁ ଏବଂ ଅଭିଯାନ ହେବ ଏଇ ଯେ — ପ୍ରଶାସନ ହେଉ କି ଉନ୍ନୟନ, କୃଷି ହେଉ କି ଜଳା, ଯେଉଁଥିରେ ସରକାର ବିଦ୍ୟମାନ, ସେଥିରେ ଦୁର୍ନୀତି ନ ରହୁ । ବଡ଼ବଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଲାଞ୍ଜ, ବ୍ୟାପକ ବାଟମାରଣା, ତଳିଆଙ୍କୁ ହାତଗୁଆ, ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ତୋଷଣ ଏବଂ ତୁଚ୍ଛା ଦେଖାଣିଆପଣ । ଆପଣ କେଇ ଜଣ ମିଶି ପୃଥିବୀଟାକୁ ଓଲଟେଇଦେବେ ମୁଁ ସେକଥା କହୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ଅନେକ କିଛି କରିପାରିବେ, ଯାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ଆପଣମାନେ ଯେଉଁ ଭିତିରିକଥା ଜାଣନ୍ତି, ତା’କୁ ଆମେମାନେ ଜାଣିବୁ ନାହିଁ । ଆମେ ଯେତେକ ବାହାର ଲୋକ । ଆମକୁ ସହଜେ ଭୂତେଇ ଦେଇହେବ । ମିଛକଥା କହିହେବ, ଯାହାର ମୁଖା ଆମେ ଖୋଲି ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ଆମକୁ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହିହେବ, ଅର୍ଥନୀତି, ଆଗାମୀ କାଳିର ଉତ୍କଳ ଭବିଷ୍ୟତ ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ, ଯାହା ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଜଣା ତା’ର କାରସାଦି, ଆଇ ମିନ୍ ସେଥିର ପ୍ରବଞ୍ଚନା । ତେଣୁ କେବଳ ଆପଣମାନେ ତା’କୁ ପଦାରେ ପକେଇ ଦେଇପାରିବେ । ପାରିବେ । ଇଚ୍ଛାକଲେ ପାରିବେ । ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଟାଏ ଖୋଲା ଅଥବା ଭିତିରିଆ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ନ୍ତୁ କି ନାହିଁ, ତା’ ଆପଣମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।”

ସୁନାତିଙ୍କୁ ଖୁସି ଲାଗିଲା ଯେ ଶ୍ରୋତା ମନ ଦେଇ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ କଥା, ସମାଜ ଜଲ୍ୟାଣର ଏକ ଅଭିନବ ସୁରାଜ୍ ପାଇଲା ପରି ।.. କିନ୍ତୁ ଇଏ କ’ଣ ? କୁଆର ଉଠିଛି କି ନାହିଁ, ଭଜା ପଡ଼ିଗଲା ନା କଅଣ ? ତେଜ ଓହ୍ଲେଇ ଗଲାଣି ତାଙ୍କ ଚାହାଣିରୁ, ଆଉ କହୁଛନ୍ତି —

“କିନ୍ତୁ ସେମିତି କିଛି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ସୁନାତିକୀ ।”

“କାହିଁକି ହେବ ନାହିଁ ?”

“କାହିଁକିନା ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଣେ, ଯେଉଁମାନେ ମୋର ସାଥୀ ହେବେ ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି । ହଁ, ସେମାନେ ମୋ ଗପ ଶୁଣିବେ, ତା’କୁ ଉପଭୋଗ

କରିବେ ଏବଂ ନିଜଆତ୍ମ ମଧ୍ୟ କେଜାଣି ରସରସିଆ ତଥା ପୂର୍ତିଗନ୍ଧମୟ ସତକଥା ବାଢ଼ିଦେବେ ମୋ ଆଗରେ । କିନ୍ତୁ ସେତିକି ମାତ୍ର । ସେମାନେ ଏମିତି କିଛି କହିବାକୁ ଚାହଁବେ ନାହିଁ, ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନେ ଧରା ପଡ଼ିବେ କି ତାଙ୍କ ହାକିମ, ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ କ୍ୟାରିଅରକୁ ବାଧା ହୋଇପାରେ । ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସ !” ରଜୁବାରୁ ହସିଦେଲେ ଟିକିଏ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତିର ଏଇ ପଦଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କଲାପରି ।

ସୁନାତି ସେଇ ହସର ପ୍ରତିଦାନ ଦେଲେ ଏବଂ ହାତଘଡ଼ି ଦେଖିଲେ । ନିଜକୁ ଚେତେଇଦେଲେ ଯେ ତେରି ହୋଇଗଲାଣି । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଥିଲେ ଯେ ଆରଥର ପରି ସେ ଆଜି ଏଠି ବସିରହିବେ ନାହିଁ, ରାତି ଅଧଯାଏଁ । ଗୋଟାଏ ପାଗଳ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟର ଗାଲୁଗପ, ହେଲା ଏବେ ଦୁଃଖକାହାଣୀ, ଶୁଣିବା ଲାଗି । ମଧ୍ୟ ଥକା ଲାଗୁଛି ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଦ୍ରାଘତ୍ ପରେ ଏବଂ ସେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ରାତିର ନିଦକୁ ଅଯଥାରେ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସେହେତୁ ସେ ଆଉ ଟିକିଏ ହସିଲେ । ଗୋଟାଏ ମଜାର ଆକାଂକ୍ଷା ସରିଗଲା ପରି । ଏଥର ଉଠିବାକୁ ହେବ । ଚା’କପ୍‌ରେ ଶେଷ ତୁମୁକିଟିଏ ଦେଲେ ଏବଂ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ଯେ ଧନ୍ୟବାଦ, ଆଜି ପାଇଁ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହି ସମୟରେ ରଜୁବାରୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ, ଯାହା ସୁନାତିଙ୍କୁ ଖାପୁଛଡ଼ା ଲାଗିଲା —

“ଆପଣ ଏଠି କେତେଦିନ ଅଛନ୍ତି ଆଉ ?”

“ମୁଁ ? ଝେଲ୍, ମୁଁ ପୁଣି ଟୁରରେ ବାହାରିଯିବି ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାକୁ । କ୍ୟାପିଟାଲ୍‌କୁ ଖାଲି ଆସୁଥିବି ମଝିରେ ମଝିରେ, କାଗଜପତ୍ର ସଜାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ମାନେ ଇଣ୍ଡିଆରୁ ଫେରିଯିବି ଏଇ ଚାରିମାସ ଭିତରେ...”

“ଆଜ୍ଞା ? ଏତେ ଶୀଘ୍ର ?”

“ମଲା, ଆଉ ତେରି କରିବି କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯେଉଁ କାମ ପାଇଁ ଆସିଥିଲି, ମୋର ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମ, ସେତିକି ସରିଗଲା ପରେ ଆଉ ରହିବି କୋଉଥିପାଇଁ ?

“ଆଇ—ସି ।”

କ’ଣ ଦେଖିଲ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଯାହା ଆଗରୁ ଦେଖି ନ ଥିଲା ? ମୁଁ ପରା ତୁମକୁ ମୂଳରୁ କହିଥିଲି ସେକଥା, ଯେ ମୁଁ ଆସିଛି ଏଇ ରିସର୍ଚ୍ଚ କାମରେ ଏବଂ ମୋର ଫେରିଯିବା କଥା ଏଇ ଛଅସାତ ମାସ ଭିତରେ ? ତଥାପି କାହିଁକି ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ମୋର ଉତ୍ତର ଶୁଣିବା ପରେ ଏଇ ଆଲୋକ ଦର୍ଶନ, ଯେଉଁଥିରେ ତୁମେ ବିଶେଷ ସୁଖୀ ହେଲା ପରି ଦିଶୁ ନାହିଁ ? ଏନିଝେ,

ତମେ ବୁଝିବ ତମ କଥା, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କର ଯେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ରହିଛି ତୁମ ପ୍ରତି । ଏହି ମର୍ମରେ ସୁନାତି ରଜ୍ଜୁବାରୁକୁ ତାଙ୍କର ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଇଲେ ବିଦାୟ ନେଲା ବେଳକୁ । କହିଲେ,

“ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ, ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ଫର ଏଭରିଥିଙ୍ଗ୍ । ଏବଂ ମୋର ଆନ୍ତରିକ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜାଣିବେ । ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଉଦ୍ୟମ ସଫଳ ହେଉ । ମାନେ ଯଥାକ୍ରମେ ଆପଣଙ୍କ ନିଜ ମନରେ ଆସୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ଦ୍ରାମା — ଏକ୍ସକିଉଜ୍ ମି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଭାଷା କହୁଛି — ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି ।

ଆଉ ମୁଁ ଉଭେଇ ଯାଉ ନାହିଁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ । କ୍ୟାପିଟାଲକୁ ଆସିଲେ ମୁଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ବୁଝିବି ଆପଣଙ୍କ ହାଲଚାଲ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟିକ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ରଗନ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହିଁବି — କ’ଣ ଶୁଣେଇବେ ନା ?”

ସୁନାତି ସ୍ମିତହାସ୍ୟଟିଏ ବାଢ଼ିଦେଲେ, ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀର ଦରଖୋଲା ଓଠକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ବୁଜି ନ ଦେଇ ।

ରଜ୍ଜୁବାରୁ ନୀରବ ରହିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ ହସଟିଏ ହସିଲେ ପ୍ରତିଦାନସ୍ୱରୂପ ତା’କୁ ଶୁଖିଲା ହସ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କହିହେବ ନାହିଁ ।

ବିଦାୟପର୍ବ ଏଇଠି ସରିଯିବା କଥା । ସୁନାତି ମଧ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ପାଦ ବଢ଼େଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ସେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବସିଲେ ରଜ୍ଜୁବାରୁକୁ, ଯାହାର ସଜାତି ବୁଝିହେଲା ନାହିଁ । ପଚାରିଲେ,

“ଆଜ୍ଞା ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର, ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ଭଲ କରି । ଆପଣ କହିଲେ ଯେ ଏଇ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ କଲେ ଆପଣ ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ, ତା’ ପଛରେ ଥିଲା ଗୋଟାଏ ନାହିଁ ନ ଥିବା ତାଡ଼ନା । ଆପଣ ଯାହାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ, କାମଟା ଯେତେ ନିବୁଞ୍ଛିଆ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ପଛକେ । ଭାବିଲେ ଯେ ଏଭଳି ତାଡ଼ନା ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ଜୀବନରେ । କ’ଣ ତା’ର ଅର୍ଥ ?

କୋଉଠୁ ଆସିଲା ଏଇ ତାଡ଼ନା ? କିଭଳି ଘଟଣା, ଅନୁଭବ ନା ଆଉ କଅଣ, ଯେ ଆପଣ ସେଥିରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ? ସରି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏମିତିକା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଛି, କେରା କଲା ପରି । ଆପଣ କିଛି ନ କହିଲେ ବି’ ଚଳିବ, ଆଇ ଡୋନ୍ଟ ମାଇଣ୍ଡ..”

...କହିବି ? କହିବି ?? ନା, ମୁଁ ପୁଣି ସେଇ ଭୁଲ୍ କରିବି ନାହିଁ । ସେଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି, ତାଙ୍କରି ଆଗରେ ମୋ ଦୁଃଖକାହାଣୀ ବଖାଣିବି ବୋଲି । ମୋର ସେମିତି କହିବା ହୁଏତ ଉଚିତ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତୁମେ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କରି ନ ଥିଲ ସେ ବିଷୟରେ । ବିଦ୍ରୁପର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିଲି ନାହିଁ ତୁମ ମୁହଁର ଚେହେରା କି ହାବଭାବରେ । ଭାବିଲି ତୁମେ ଏଇ ସରଳ ସତ୍ୟଟାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛ । ତା'ରି ବଳରେ 'ସୁନାଥପା' ପଦଟା ବାହାରିପଡ଼ିଲା ମୋ ମୁହଁରୁ । ଯାହା ସ୍ୱଭାବତଃ ତୁମେ ପସନ୍ଦ କଲ ନାହିଁ । ପୁଣି ଯେତେବେଳେ କହିଲି ଯେ 'ସୁନାଥପା'କୁ ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ଲାଗିବ ମୁଁ ଯୋଉ କାମଟା କଲି, ତୁମେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଜଣାଇଦେଲ ଯେ ମୋର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥିଲା ସେମିତି କିଛି ଧରି ନେବାଲାଗି । ତଥାପି କାହିଁକି ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ? ଜାଣିସିଆଣିଆ ? ସିଧାସଳଖ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହଁ ମୋ ମୁହଁରୁ ଯେ ତୁମେ ମୋ ଜୀବନରେ ଆସିଲ ବୋଲି ମୋର ଏଇ ଦଶା ? ନ ହେଲେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ତାଡ଼ନା— ଆତ୍ମଘାତୀ ତାଡ଼ନା, ଯାହା ଦୁନିଆଁ କହିବ— କଦାପି ଆସି ନ ଥାଆନ୍ତା ମୋ ମନକୁ । ଯେସ୍ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ । ଏହାହିଁ ସତକଥା । ଯାହା ତୁମେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହଁ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ଅଛି, ନ ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ।..

ଏହିପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଘଟିଲା ରଜୁବାରୁଙ୍କ ମନରେ । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ । ତା'ପରେ ସେ କହିଲେ,

“ଆଇ ଆମ୍ ସରି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତେଣୁ କିଛି କହିବା ନ କହିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ ।”

ସେଇଠୁଁ ଯୁଗପତ୍ତ ଯେଉଁ ସ୍ମୃତହାସର ସଂଚାର ହେଲା ଦି'ଜଣକ ଓଠରେ, ତା'ର ଅର୍ଥ ହୁଏତ ଏମିତି ହୋଇପାରେ, ଯାହା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍‌ମାନେ କହିବେ ଯେ ଦିହିଙ୍କି ଦିହେଁ ଜାଣନ୍ତି କଥାଟା କଅଣ ? କିନ୍ତୁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମସମ୍ମାନର ଅନୁକୂଳ ନୁହେଁ ।

ରଜୁବାରୁ କହୁଥିଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କାରରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଆସିବି, ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଆପରି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସୁନାତି ତାଙ୍କର ସହାୟ ଆପରି ଜଣାଇଲେ । କହିଲେ ମୋତେ ସ୍ମୃତରୁଟାଏ ସହଜେ ମିଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ ତା'ଛଡ଼ା ମୋର ଆଜି ଚାଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ରାତି ଉଛୁର ହୋଇ ନାହିଁ । ଆଉ ପାଗଟା କେତେ ବଢ଼ିଆ ହୋଇଛି— ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି ? ଏନିଝେ ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍, ଇଟ୍ ଥ୍ରାଉ ସୋ କାଇଣ୍ଡ ଅଫ୍ ୟୁ...ବାଏ...

ସୁନାତି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ କିଛି ଦୂର ଗଲାପରେ ସେ ଏଇ ‘ବଢ଼ିଆ ପାଗ’ର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା (ଦେବୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ଆଇ ତୋଷ୍ଟ ମାଲଣ୍ଡ...) କୁ ଆହୁରି ଗହନରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅନାଅନି ହୋଇ । କାରଣ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଏଠି ସେ ତମ ମୁହଁକୁ ଅନେଇବ । ଦିବ୍ୟ ମୁର୍କି ହସାଟିଏ ଦେବ । ଆଉ ତାଙ୍କିଲେ ବି’ ଓ କରିବ !

କ’ଣ ସ୍ୱଦେଶର ଜହ୍ନ ବୋଲି ସେ ତୋତେ ବେଶି ଭଲ ପାଉଛି ? ନା ଆଜି ଗୋଟାଏ ଅଦିନିଆ ରୋମାଞ୍ଚିକ୍‌ପଣ ଗଜୁରି ଉଠିଛି ତୋ ମନରେ ? ସୁନାତି ନିଜକୁ ଛିଗୁଲେଇଲେ । ଜାଣିଶୁଣି ନିଜକୁ ଛିଗୁଲେଇଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ସେ ଆଉ ଯାହା ହୁଅନ୍ତୁ ପଛେ, ରୋମାଞ୍ଚିକ୍ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ନିଜକୁ ଏମିତି ଚିତ୍ରେଇବା ଲାଗି । ସତେକି ସେ ଯଥେଷ୍ଟ କରାମତି ହାସଲ କରି ନେଇଛନ୍ତି ଏଇ ତେର ଚଉଦ-ବର୍ଷ ଭିତରେ, ଯେଉଁଥିରେ ସେ ଗୋଟାଏ ମିଛିମିଛିକିଆ ଖେଳ ଖେଳିପାରିବେ ଏଇ ରୋମାଞ୍ଚିକ୍ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଆରେ ମୋର କଣ ମନେ ପଡୁ ନାହିଁ ସେଦିନର କଥା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ରାଗୁଥିଲି ମୋର କୋଉ ‘ବିରହିଣୀ’ ହଷ୍ଟେଲ୍ ସାଙ୍ଗ ଉପରେ, ଯେ ଜହ୍ନକୁ ଅନେଇ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ଛାଡୁଥିଲା, କ’ଣ ନା ସେ ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ପାଇ ନାହିଁ ତା’ର ନୂଆ ବାହା ହୋଇଥିବା ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ଆଜିକୁ ଦୀର୍ଘ ପନ୍ଦରଦିନ ହେଲା ? ଅବା ଆଉ କାହା ଉପରେ, ଯେ ଜହ୍ନକୁ ବର ମାଗିଲା ପରି ହେଉଥିଲା, ତା ପ୍ରେମିକକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ପାଖରେ ପାଇବ ବୋଲି ? ସେମାନେ ମୋତେ କହିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ତଥାକଥିତ ପ୍ରେମ କାହାଣୀ । ସେଇଲାଗି ମୁଁ ବୁଝୁଥିଲି ତାଙ୍କର ଏଇ ଛୋପରା ଦିଆନିଆ ଜହ୍ନ ସାଙ୍ଗରେ ଏବଂ ରାଗୁଥିଲି । ଛିଃ ! ମଣିଷ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ଆଉ ନିର୍ବୋଧ ହୋଇପାରେ ପ୍ରେମ ନାଆଁରେ ! କିନ୍ତୁ ଆଜି ମନେହେଉଛି ଯେ ଏମିତିକା ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ ପିଲାକିଆ ଜିନିଷଟାକୁ ନେଇ ମଣିଷ ରାଗିବ କାହିଁକି ମ ? ଆଜିର ସୁନାତି ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ବଡ଼ ଏବଂ ମୁକ୍ତ । ତେଣୁ ସେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଖେଳିପାରିବ ଏଇ ସବୁ ଧାରଣା ସାଙ୍ଗରେ । ଜଷ୍ଟ ପର୍ ପର୍ !

ସୁନାତି ଅଟକିଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ ମୁଁ ତୋତେ ଚିକିଏ ଅନେଇଦେଲି ସିନା କିନ୍ତୁ ଅନେଇ ରହିବି ବୋଲି କିଏ କହିଲା ? ଏତିକି ବୁଝୁନୁ, ସ୍ୱାଧୀନା ସୁନାତି ସେଠିକି ଯାଇ ତା’ର ସବୁ ବୈକ୍ରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିନେଇଛି, ଆଉ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଏଇ ରୋମାଞ୍ଚିକ୍ ବନିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ? ମାନେ, ଏଇ ଅଭିନୟ ? ହଁ, ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ଲାଗୁଛି ତୋତେ ମଝିରେ ମଝିରେ

ଟିକିଏ ଅନେଇଲାରୁ । ଆଉ ମନେହେଉଛି ଯେ ଯା'ର ବି ଗୋଟାଏ ଭୂମିକା ଅଛି ମୋର ଆତ୍ମାନନ୍ଦକୁ ବଢ଼େଇବା ଦିଗରେ । ଅଧ୍ୟାୟ । ବର୍ଷ ଦ୍ୟାବ୍‌ସ୍ ଅଲ୍ । ଇଏ ଗୋଟାଏ ଚପଳ ଉପଭୋଗ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

(କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ସୁନାତିଙ୍କର ଏହି ମନୋଭାବ ସାଙ୍ଗରେ ଏବେକା ରାତିଅଧିଆ ଏକ୍ସଟ୍ରାପଣର ଅନୁଭବ ମୋଟେ ଖାସ୍ ଖାଉ ନ ଥିଲା । କାରଣ ଇଚ୍ଛାମତୀ ଏକ୍ସଟ୍ରା ପଡ଼ିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ । ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଖେଳିପାରେ, ହସିପାରେ, ରସିପାରେ, ସିଏ ପ୍ରକୃତି ହେଉ କି ମଣିଷ, ରାତି କି ଜହ୍ନ କି ଆଉ ଯାହା । ଖାଲି ତାର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ହେଲା..)

ଚିହ୍ନାପୁରୁଣା ସହରର କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ରୂପ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ୟଦିନ ହୋଇଥିଲେ ସେ ହୁଏତ ତା' ଉପରେ ଟୀପ୍‌ପଣୀ କରି ବସନ୍ତେ ମନେ ମନେ । ଯେ ଦେଖ, ଆମ ଦେଶ କେମିତି ବିଦେଶକୁ ହନୁକରଣ କରୁଛି, ହେଲେ ସେଦେଶର ସନ୍ଦେଶ, ସାହସ ଓ ସ୍ବାଧୀନଚେତନାର ସନ୍ଦେଶ, ତିଳେହେଲେ ପହଞ୍ଚିପାରୁ ନାହିଁ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ । ପ୍ରଗତିର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଶିଖି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଏମାନେ । ମଧ୍ୟ ଡିସିପ୍ଲିନ୍ । ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା 'ଫରେନ୍ ଲିଜର୍ ସପ୍'ର ବିଜ୍ଞାପନ, 'ମୋନାଲିସା ହେୟାର୍ କଟିଂ ସେଲୁନ୍', ନୂଆ ପ୍ଲାଏ-ଓଭର୍, ଛକମାନଙ୍କରେ କେତେ ନୂଆ ଟ୍ରାଫିକ୍ ଲାଇଟ୍, ହେଲେ ଯାହାର ନାଲି ଆଲୁଅ ଶାଗୁଆ ନ ହେଉଣୁ ଟ୍ରାଫିକ୍ ମାଡ଼ିଯାଉଛି ସମବେତ ପେଁ ପାଁ ସହ, ସବୁରି ଭିତରେ ନିର୍ବିକାର ଷଷ୍ଟି,... ଇତ୍ୟାଦି । ମଧ୍ୟ ଖଞ୍ଜଣି ମାଡ଼ ଚାଲିଛି ଚିହ୍ନା ଶିବ ମନ୍ଦିର ଆଗରେ, ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଇ ନୂଆ ଖୋଲା ହୋଇଥିବା 'କ୍ବାଲିଟୀ' ଆଇସକ୍ରିମ୍ ପାର୍କରକୁ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ସେବେ ଏବଂ ସେହି ଧାର୍ମିକ କୋକାହଳ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଅନେଇ ଦେଇ ନ ହସିଲେ ତଳୁ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସୁନାତି ସେସବୁ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ପରି ରହୁଛନ୍ତି । ତା'କୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ମଜାର ବ୍ୟାକ୍‌ଗ୍ରାଉଣ୍ଡ୍ ହିସାବରେ ଧରିନେଇ ହାଲୁକାରେ ଟିକିଏ ହସି ଦେଉଛନ୍ତି ଯାହା । ସମାକ୍ଷା କରିବାର ଓ ମତ୍ତବ୍ୟ ଝାଡ଼ିବାର ମୁର୍ତ୍ତି ନାହିଁ । ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଏଇକ୍ଷଣି ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଅନବଦ୍ୟ ଏବଂ 'ରୋମାଣ୍ଟିକ୍' ଜହ୍ନ ସାଙ୍ଗରେ ପାଦ ମିଳେଇ ଚାଲିବା କଥା । କେଉଁଠି ବସିପଡ଼ି ତା ସାଙ୍ଗରେ କଥାତାଷା ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ତା'କୁ ମିଶେଇ ନେବାକୁ ମନ ହେଉଛି ନିଜର ଗତି ଗମନ ସାଙ୍ଗରେ । 'ଇଚ୍ଛା' ହେଉଛି..

ଏହି କ୍ରମରେ ସୁନାତିଙ୍କର ଖୁଆଲ୍ ରହିଲା ନାହିଁ ସେ କେତେବେଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେଣି ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ କଲୋନିରେ । ଶାନ୍ତିର ଘର ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ । ଅବିଳମ୍ବେ ଜହ୍ନକୁ 'ଅଧ୍ୟାୟ' ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିବା କଥା ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିଲେ ଜଣେ କିଏ ପଶିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଘରର ହତା ଭିତରକୁ । ନାହିଁ ତ ? ଫାଟକରେ ହାତ ଦେଉଛି, ହେଲେ ଖୋଲୁ ନାହିଁ, ଫେରିଆସୁଛି । କଥା କଅଣ ? ଶାନ୍ତି କହୁଥିଲା ସେମାନେ କେହି ଘରେ ନ ଥିବେ ଆଜି, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ଧରଣର ପାର୍ଟି ଅଛି କୋଉଠି । ଫେରୁ ଫେରୁ ଡେରି ହେବ । ଲୋକଟାକୁ କହିଦେବାକୁ ହେବ ସେ କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ଏମିତି ଚୋରକ ପରି ହେଉଛି କାହିଁକି ? ଫାଟକ ଖୋଲି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରକୁ ଯାଇ ବେଲ୍ ବଜଉ ନାହିଁ ? ନା ସେ ସତସତିକା ଚୋରଟିଏ ? କିନ୍ତୁ ବୋକା ଚୋରଟିଏ, ବୁଝୁ ନାହିଁ ଯେ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ତା'ର କାରବାର ପୂରାପୂରି ଧରା ପଡ଼ିଯାଉଛି ।

ପାଖେଇ ଆସିଲା ରୁ ମନେହେଲା ଯେ ଲୋକଟି ସାନ । ବୟସ ଅଳ୍ପ । ଟୋକାଟିଏ । ହୁଏତ ପିଲାଟିଏ । ସୁନାତିଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ଫାଟକ ପାରି ହୋଇ ଏବଂ ଦୂରେଇ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ଏଇକ୍ଷଣି ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ ପୂରାପୂରି ପଡ଼ୁଛି ତା' ଉପରେ । ଆଉ ବୁଝିବାକୁ ବାକି ନାହିଁ ଯେ ସେ ପିଲାଟିଏ । ବୟସ ପକ୍ଷର ଷୋଳରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ । ଆଉ ତା'ର ଆଖି, ନାକ, ଓଠ ସବୁ ବାରି ହୋଇଯାଉଛି । ମଧ୍ୟ ଦିଶିଯାଉଛି ତା' ଛୋଟିଆ ମୁହଁର ଯାତନା... ସୁନାତିଙ୍କ ଛାତିଟା ଧପକିନି ହେଲା ।

“ତୁ କିଏ ?”

“ମୁଁ... ମୋ ନାଆଁ ସୁମନ୍ । ସୁମନ୍ ତ୍ରିପାଠୀ..”

“କ'ଣ କହିଲୁ ? ତୁ ସୁମନ୍.. ସୁମୁ.. ?” ସୁନାତି ଆସୁ ଭାଙ୍ଗି ନଇଁଗଲେ ତା'ରି ଉଞ୍ଚକୁ, ଆଉ ତା'କୁ ଦି'ହାତରେ ବେଢ଼େଇଆଣିଲେ । ତା'ପରେ ତା'କୁ ଦି ହାତରେ ଅଣ୍ଟାକିଲେ । ତା'ର ମୁଣ୍ଡ, ଗାଲ, ଓଠ, ଚିତୁକ, ଛାତି... ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ତା'କୁ କାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ । “ତୁ ହେଉଛୁ ମୋ ସୁମୁ ?”

ସୁନାତିଙ୍କ ପ୍ରବଳ ଚାପରେ ସୁମନ୍ ଠିଆ ହୋଇ ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଭୂଇଁକୁ ଖସିଗଲା । ସୁନାତି ବି' ଖସିଆସିଲେ ଆହୁରି ତଳକୁ । କହିଲେ, “ତୁ କାଣ୍ଡ ମୁଁ କିଏ ?”

“ହଁ, ତମେ ମୋ ବୋଉ ।”

ସେଇଠୁଁ ଦିହେଁ ଏମିତି କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ତଳୁଟାରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ନ ବସିଲା ପରି ଯେ ସେଇ ଦୃଶ୍ୟ ଫାଟକ ସେ ପାଖରେ ଥିବା କାହାରି ଆଖିରେ ପଡ଼ି ନ ଥିବ ନୁହେଁ । ବିଶେଷତଃ ଜହ୍ନ ଯେତେବେଳେ ଦିହଁକୁ ଗୋଟିପଣେ ଚିହ୍ନେଇ ଦେଉଥାଏ । ଆଉ ସୁନାତି କହିଚାଲିଥାଆନ୍ତି,

“ହଁ, ମୁଁ ତୋ ବୋଉ । ଆଉ ତୁ ମୋ ପୁଅ, ମୋରି ପୁଅ । ଆଉ କାହାରି ନୁହେଁ..” । ସେତିକିବେଳେ ସେ ଜହ୍ନକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେଇଥିଲେ ଅରୁଟିଏ, କୃତଜ୍ଞ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲାପରି । ସତେକି ସେଇ ଅନୁପମ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସହଯାତ୍ରୀର ଫଳ ମିଳିଯାଇଛି ତାଙ୍କୁ.. ଧନ୍ୟବାଦ.. ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ ।

କେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଟିକିଏ ଖଲାସ କରି ଦେଇ ସୁମନ୍ ଅନେଇଲା ସୁନାତିଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଏବଂ କହିଲା,

“ଆଉ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ କୁଆଡ଼େ ପଳେଇଯିବ ନାହିଁ ତ ?”

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ସୁନାତିଙ୍କୁ ତା’ର ଉତ୍ତର ଦେବାପାଇଁ, କହିଲେ, “ନାହିଁରେ ପୁଅ । ମୁଁ ଆଉ କେଉଁଠିକି ଯିବି ନାହିଁ । ଏଇଠି ଥିବି ସବୁଦିନେ, ତୋରି ପାଖରେ..”

କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ପରେ ପୂରାପୂରି ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇଗଲେ ଦି’ଜଣଯାକ । କିନ୍ତୁ ସୁମନ୍ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । କହିଲା ଆଜି ଡେରି ହେଲାଣି, ମୁଁ ଆଉ ଦିନେ ଆସିବି । ସୁନାତି ତା’କୁ ଅନେଇରହିଲେ ପଛରୁ, ସେ ଯେତେବେଳେ ‘ବାଏ’ କହି ଫେରିଗଲା । ସାନରୁ ସାନ ହୋଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ମୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ବଡ଼ ରାସ୍ତାକୁ ଗଲାବେଳକୁ । ଏବଂ ସେ ନିଜକୁ କହିଲେ ଯେ ଏଇ ହେଉଛି ସମ୍ପର୍କ । ସତ, ଶାଶ୍ୱତ । ଫର ରିଏଲ୍ । କାହାରି ସାଧ୍ୟ ଅଛି ଯା’କୁ ଅଭିନୟ ବୋଲି କହିବ ?

କିନ୍ତୁ ଏତେ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠିର, ଯାହା ତୋ ଜୀବନର ଧାରାକୁ ପୂରାପୂରି ବଦଳେଇ ଦେବ, ଆଉ ନେଇଯିବ କେଉଁ ଅନିଷ୍ଠିତ ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ, ତା’କୁ ତୁ ଏମିତି ଭୁଲ୍‌କିନି ନେଲୁ ? କଅଣ ବୁଝେଇ ସୁଝେଇ ଆଉ କିଛି କହି ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା ପୁଅକୁ ? ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ସୁନାତିଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା ନିଶ୍ଚୟ, ତାଙ୍କ ନିଜ କମରାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପୂର୍ବରୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ତା’କୁ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ଠେଲି ଦେଇଥିଲେ ଦୂରକୁ ।.. ନା, ମୁଁ ଯାହା କରିଛି ଠିକ୍ କରିଛି । ସୁନାତିର ସବୁ ନିଷ୍ଠିର ଏମିତି, ତା’ର ଅନ୍ତରତମ ଆତ୍ମାର, ହାକିମର, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଏବଂ ସେଥିରେ କିଛି ଭୁଲ୍ ହୁଏ ନାହିଁ । ଜୟନ୍ତକୁ ବାହାହୋଇ ଆମେରିକା ଯିବାର ନିଷ୍ଠିର ବି’ ଏମିତି ନେଇଥିଲି ମୁଁ ଏବଂ ସେଥିରେ କିଛି ଭୁଲ୍ ହୋଇଥିଲା କି ?

ବିଛଣାରେ ଲୋଟିଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଏଇ ନିଷ୍ଠିର ଆଉ ଗୋଟାଏ ଫଳାଫଳ ମଧ୍ୟ ଦିଶିଗଲା ତାଙ୍କୁ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ମଜା ଲାଗିଲା ।.. ଆଉ ଜଣେ ଲୋକ ଅଛି ଯେ ମହାଶ୍ୱସି ହେବ ମୋର ଏଇ ନିଷ୍ଠିର ଶୁଣିଲାରୁ । ସତେକି

ସେ ଏଣିକି ଗପଲେଖା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଦରକାରୀ କାମ କରିପାରିବ ।
'ସୁନାଅପା' ତା' ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି ପରା, ତା'କୁ ଯେତେକ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ସାହାଯ୍ୟ
ଦେବାପାଇଁ ?

ଚେର

ସକାଳେ ନିଦରୁ ଉଠିଲାବେଳକୁ ସୁନାତି ଆଖି ମଳି ମଳି ଅନେଇଲେ ବାହାରକୁ ।
ନୂଆ ଦେଖିଲା ପରି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଯେଉଁ ଟୋକାଟା ଥିଲା ସେ ସବୁଠୁଁ ଅନେକ
ଛୋଟ, ମାଆ ଦୁଧଖିଆ ପିଲାଟି ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେଇ ଏକା
ଚେହେରା । ଫାଇନ୍ । ସେମିତି ହୁଏ । ସ୍ୱପ୍ନଦେବତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଚମକାର
ଉପାଦାନ ମିଳିଗଲା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ମହାର୍ଦ୍ଦସୁନ୍ଦର
ଅନୁଭୂତିକୁ ନେଇ, ଯାହା ଜୀବନରେ କ୍ୱଚିତ୍ ଆସିଥାଏ । କିନ୍ତୁ..କିନ୍ତୁ ଏଇ
ଯେଉଁ ପୃଥ୍ବୀଟା ଦିଶୁଛି ମୋତେ, ଏଇ ଝରକା ବାଟେ, ଚେନାଏ ଆକାଶ,
ଗଛପତର, ଲୋକବାକ, ବଡ଼ିଖୁଣ୍ଟ, ଚାହାଦୋକାନ ଓଗେର (ଏଠି ଯାହା,
ଶଙ୍କରପୁରରେ ବି ମୋଟାମୋଟି ସେଇଆ, ସେଇ ସ୍ୱଦେଶର ଧୂଳିମଇଳା, ରଙ୍ଗ
ଆଉ ବଦରଙ୍ଗ), ଯା'କୁ ମୁଁ କଣ ସତରେ ଆଦରିନେଲି ମୋ ଜୀବନର ବାକିତକ
ପାଇଁ ? ମାନେ ମୋର ତଥାକଥିତ ନିଜଲୋକମାନେ ମୋତେ ଯେତେ ଦୂରେଇ
ଦିଅନ୍ତୁ ପଛକେ ଏଇ ସବୁକିଛି ମୋର ନିଜର ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଲି ?
କାହିଁକିନା ମୋ ଲୟନାକିଆ ପୁଅଟା— ଖାଲି ସେଇ ଲୟନାକଟା ଯାହା ସେ
ତା' ବାପାଠୁଁ ପାଇଛି— ସେଇଆ ଚାହେଁ ?

ଯେଉଁ ସକାଳୁଆ କଳା କାଉଟା ବସିଥିଲା ଖୋଲା ଝରକା ଉପରେ, ସିଏ
ଏତିକିବେଳେ 'କା—କା—' ବୋଲି ପାଟି କରିଉଠିଲା ଜୋର୍ରେ । ଅସହିଷ୍ଟତାର
ଭାବ ଦେଖାଇଲା ପରି ।.. କ'ଣ ହେଲା ସେଠୁଁ ? ତମ ପୁଅ କଥା ଛାଡ଼
ସେ ତ ତମ ପେଟରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି । ଆମେ କ'ଣ ତମ ସ୍ୱଦେଶର,
ତମ ନିଜର ନୁହଁ ? ଆମ ଭଳିଆ କାଉ ଦେଖିଛ ସିଆଡ଼େ, ଯେ ଏମିତି
ପାଟି କରି ଉଠନ୍ତି ତମ ମଥାନ ଉପରେ, ତମ ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ ?

ନା, ଦେଖି ନାହିଁ । ସୁନାତି ତା'କୁ କହିଲେ ମନେ ମନେ, ଥଟା କଲାପରି ।
ଯେମିତିକି ଦେଖି ନାହିଁ ଏହିଭଳି ଦୃଶ୍ୟ, ଯାହା ମୋର ଆଖିରେ ପଡ଼ୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି ।
ଲୁଜିପିନ୍ଧା ଲୋଟାଧାରୀ ମଣିଷଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ, ଯେଉଁମାନେ ଖୋଲାପଡ଼ିଆରେ ଥିବା
ସାମାନ୍ୟତମ ଉହାଡ଼ ଖୋଜି ବୁଲୁଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠି ବସିପଡ଼ିବେ ପ୍ରକୃତିର ତାଡ଼ନାକୁ

ତୁଲେଇ ନେବାଲାଗି । ଏମାନେ ବି' କ'ଣ ମୋ ସ୍ୱଦେଶର, ମୋ ନିଜର ନୁହନ୍ତି ? ଛୋଟ ସହର ହେଉ କି ବଡ଼ ସହର କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟର କ୍ୟାପିଟାଲ୍— ଯେଉଁଠି ପଡ଼ିଆଟିଏ ଅଛି, ସେଠି ଏମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆବିର୍ଭୂତ ହେବେ । ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ନାରୀମାନେ ହୁଏତ ଏତେ ଖୋଲାକୁ ନ ଆସି କୋଉ ପୋଖରୀହୁଡ଼ା କି ବୁଦାବାରୀରେ ନସରପସର ହେଉଥିବେ, ପରସ୍ପରକୁ ଡକାଡକି ହୋଇ । ସେମାନେ ତ ମୋର ଆହୁରି ନିଜର ! କାରଣ ମୁଁ ତାଙ୍କରି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ପରା, ପରମ ସହାନୁଭୂତି ସହ, ଯେ ସେମାନେ କେତେଦୂର ଜାଗିଉଠିଲେଣି ଯା' ଭିତରେ ?

...ବେଶ୍, ଯଦି ତାହାହିଁ ସତ, ଯେ ସେମାନେ ସତସତିକା ତୋର ବେଶି ନିଜର, ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଅଧିକ ବିଶେଷ ଜାଣିନେଇ ଗୋଟାଏ ଥିସିସ୍ ଲେଖିଦେଲେ କ'ଣ ଯଥେଷ୍ଟ ? ସେତିକିରେ କ'ଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିହେବ ?

ରହିହେବ ବୋଲି କହୁଛୁ ? ତା'ହେଲେ ତୁ ହସୁଥିଲୁ କାହିଁକି ବିଚରା ରଜୁବାବୁଙ୍କ ଉପରେ, ଯେ ସେ କେଜଟା ଗପ ଲେଖିଦେଇ ତାଙ୍କ ରଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ସେଇ ବୁଢ଼ା ପ୍ରତି, ଯେ ଅଦ୍ୟାବଧି ତାଙ୍କ ବାଟକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବ ବୋଲି ତାଙ୍କ ହୃଦୟଟା ମଇଁହେଉଛି । ପରମ ସହାନୁଭୂତିକୁ ଠକେଇବା ଦିଗରେ କେଉଁଟା ବେଶି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ— ତାଙ୍କ ଅନୁଭୂତ ସତ୍ୟର ଗପ, ନା ତୋର ଗବେଷଣାତ୍ମକ ନିବନ୍ଧ ?..

...ସୁନାତି ! ଶୁଣ, ତୁ ଜାଣିଶୁଣି ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛୁ । ବାସ୍ତବ୍ୟର ପରାକାଷ୍ଠା ଦେଖାଇ । ଏବଂ ତାହା ଏକାନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ । କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି ତୁ କ'ଣ ତୋର ସ୍ୱଧର୍ମ ପାସୋରିଯିବୁ ? କାଉଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଲୋଟାଧାରୀ ମଣିଷ ସମସ୍ତେ ହଠାତ୍ ତୋ ନିଜର ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ତୁ ଭାବୁଛୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ତୋର କିଛି କରିବା କଥା ? ଫରଗେଟ୍ ଇଟ୍ ! ତୋର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ଯେ ତୁ ଆମେରିକାକୁ ଫେରିବୁ ନାହିଁ, ଏଇଠି ଥିବୁ । ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ତୁ ଆଠକାଳି ବାରମାସା ଏଇ ସହରରେ ଥିବୁ । ମୋଟ କଥା ହେଉଛି ତୁ ତୋ ପୁଅର ହାତପାହାନ୍ତାରେ ଥିବୁ, ଯେମିତିକି ମଝିରେ ମଝିରେ ଏମିତି ଭେଟ ହେଉଥିବ ତମ ଦି'ଜଣଙ୍କର, ଆଉ ତୁ ତା'କୁ ଏମିତି ଗେହ୍ଲା କରିପାରିବୁ । ସେ ବି' ସେଇଆ ଚାହୁଁଥିବ । କିନ୍ତୁ ଆଉ କେଜଟା ବର୍ଷପରେ ସେ ବି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମଣିଷ ହେବ ଏବଂ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କି କ୍ୟାରିଅର୍ ପାଇଁ ତା'କୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ପରେ ? ନାହିଁ ସୁନାତି, ପାଠ ପଢ଼ିବା ଓ ପଢ଼େଇବା ତୋର ସ୍ୱଧର୍ମ ଏକକ୍ଷଣି । ତା'କୁ ଛାଡ଼ିଛୁଡ଼ି ଦେଇ

ଖାଲି ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଉପକାର କରିବା ପାଇଁ ହମହମ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟାଏ ସମାଜସେବିକା ବନିବାର ଖୁଆଲ୍ ମନକୁ ଆଣିବାରେ କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ।

ସେଇ ଭଲମଣିଷ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ କଥା ଭିନ୍ନ । ସେ ପସ୍ତୁରୁଛି କ’ଣ ସବୁ ଛୋଟ ପାପ କରିଛି ବୋଲି । ସେଇଲାଗି ସେ କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଛି, ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ, ଯେଉଁଠିରେ ତା’କୁ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଜଳାପରି ଲାଗିବ । ସେହି ହିସାବରେ ତୁ ଯେଉଁ ଭାଷଣ ଶୁଣେଇଲୁ ତା’କୁ, ତା’ ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ହୁଏତ । କିନ୍ତୁ ତୋର କ’ଣ ହୋଇଛି ? ତୋ ଦେହ କ’ଣ ଗନ୍ଧୁଛି ତା’ପରି, ଯେ ତୁ କୋଉ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରିବାକୁ ବସିଛୁ ? ନା, ପ୍ରଫେସର୍ ଡକ୍ଟର ସୁନୀତି ସାହୁ, ଏଠି ବି’ ତୋର ନିଜ କାମ କରିବା ଉଚିତ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ଠିକଣା ଯୁନିଭର୍ସିଟି, ଠିକଣା ସଂସ୍ଥା ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିଯିବ ତୋତେ, ଯେଉଁଠି ତୁ ମନଲାଖି, ମାନେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀସୁଲଭ କାମ କରିପାରିବୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ତୋ ରୋଜଗାର କମିଗଲେ ବି’ ଏମିତି କିଛି କମିଯିବ ନାହିଁ ଯେ ତୋତେ ବାଧୁବ । ଶୁଣ, ମାଲ୍ ଡିଅର, କାଲିକାର ଜହ୍ନ ତା’ କାମ କରିଛି, ମାଆପୁଅଙ୍କ ପୁନର୍ମିଳନକୁ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର କରି ଗଢ଼ିତୋଳିବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ରୋମାଞ୍ଚିକପଣକୁ ଜଣ ତଥାପି ଆବୁରି ବସିଥିବୁ, ଆଜିର ଏଇ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ସକାଳୁଟାରେ ? କିଲୋ କାହିଁକି ? ତୋ’ର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ?...

ଏଇ ଜବାବ୍‌ସୁଆଲ୍ କେତେବେଳେଯାଏଁ ଚାଲିଥାଆନ୍ତା କେଜାଣି, ସୁନୀତି ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ, ଯେତେବେଳେ ଟ୍ରେକ୍‌ଫାଷ୍ଟ ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ଶାନ୍ତିକର ମଧୁର ଭର୍ତ୍ତନା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା—

“କଅଣ ପହଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ ସୁନୀଦେଇଙ୍କର ? କିଲୋ, କ’ଣ ହୋଇଛି ତୋର ? ଏଥର ତ ବେଶି ଡେରି ହୋଇ ନାହିଁ ଶିକ୍ଷାସଚିବଙ୍କ ଠାରୁ ଫେରି ଆସିବାର, ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିଲି ବଜିଆଠାରୁ । ତଥାପି— ?”

“ହଁ, ତଥାପି ।” ସୁନୀତି ତା’କୁ କହିଲେ ହସି ହସି, ବାଥରୁମ୍‌କୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ, “ଏମିତି ହୁଏ ଆମଭଳିଆ ଅଘୋରୀ ଅଶାନ୍ତ ମଣିଷମାନଙ୍କର । ତୁ କେଉଁଠୁ ବୁଝିବୁ ସେ କଥା ?” ହେଲେ ମନେ ମନେ କହିଲେ ଯେ ତୋର ବୁଝିବା ଉଚିତ । କାରଣ ଅନ୍ତତଃ ତୋତେ ଜଣାଅଛି ଯେ ମୋର ଏଠି ଘରଟିଏ ଥିଲା, ମଧ୍ୟ ପୁଅଟିଏ ।

ହେଲେ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟା ପାଇଁ ନିଜକୁ ସଜାଡ଼ିସାରିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ସୁନୀତି ଭବିଷ୍ୟତ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତୀକୁ ସଜାଡ଼ି ନେଇପାରିଲେ ନାହିଁ ଠିକଣା ଭାବରେ । କେବଳ ସେଇଦିନଟା ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ତା’ ପରଦିନ, ତା’ ପରଦିନ... ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା

ନାହିଁ ତତ୍ତ୍ୱଜନିତ ନିଷ୍ପ୍ରୟତା । ମୋଟ କଥା ହେଉଛି ଯେ ସେ ଠିକ୍ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ସେ କେମିତି କ'ଣ କହିବେ ତାଙ୍କର ଏଇ ନୂଆ ଚମକପ୍ରଦ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ନେଇ । ମୁଁ ମୋ ପୁଅପାଇଁ ଏଠି ରହିଗଲି ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ । ତାହା ମଧ୍ୟ ପୂରା ସତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତା'ହେଲେ କାରଣତା କ'ଣ ବୋଲି କହିବି ? ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ସୁନାତିକୁ ମିଛ କହିଥାଏ ନାହିଁ, ସେଇ ହେଉଛି ଅସୁବିଧା । ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଲେ, ଦିନ ପରେ ଦିନ । ଏବଂ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କୋହଳ ହୋଇଗଲା । ନା ଥିସ୍ କାମ, ନା ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଆଗେଇନେବା ଦିଗରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ।

ପ୍ରାୟ ସାତ ଆଠଦିନ ଯାଏଁ ଏମିତି ଛଟପଟ ହେଲା ପରେ ସୁନାତି ଛିରି କଲେ ଯେ, ତ୍ୟାମ୍ ଇଟ୍, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଘୋଷଣା କରିବେ ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି ବିଷୟରେ । ହେଲେ ତା'ର କାରଣ ବାଢ଼ିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ସୁନାତି ସାହୁର ସ୍ୱାଧିକାର ରହିଛି ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରିଆସିବା ପାଇଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ ।

ଏବଂ ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଏବଂ କହିବାକୁ ଗଲେ ପିଲାଳିଆ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେଲେ ।.. ଯେ ସବୁଠୁଁ ବେଶି ଖୁସି ହେବ ମୋର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଜାଣିଲାରୁ, ତା'ର କାରଣ ଯାହା ହେଉପକ୍ଷେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଗେ ଜଣାଇବି ସେକଥା । ହେଲା ?..

ସେଇଠୁଁ ସେ ଜଣକଣ କରି ମନେପକେଇଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଚେହେରା । ଦେଖିଲେ ତା' କେମିତି ଝୁଲିଉଠୁଛି । ସତେକି ସେଇଠୁଁ କଳିହେବ କେଉଁ ଜ୍ୟୋତିର ରୂପଗୁଣ କେତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ, ଏବଂ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ତା'କୁ ଆପେ ଜଣାଇବା କଥା ଯେ ବିଦେଶିନୀ ଫେରିଆସିବି ଘରକୁ ।

ସହଜେ ବାପାବୋଉ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଖୁସି ହେବେ । ହେବା ଉଚିତ । ହେଲେ ସେ ଦିଶକଙ୍କ ଚେହେରାକୁ ପୂରାପୂରି ଆଖି ଆଗରେ ତୋଳିଧରିବା ପୂର୍ବରୁ ପହଞ୍ଚିଯାଉଛି ଆଉ ଜଣେ । ସେଇ ଅଭିଳା ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ଜଣକ ଯାହାର ଶୁଖିଲା ହସ ଖଣ୍ଡକ ଏଇକ୍ଷଣି ସରସ ହୋଇ ଉଠିଛି ।.. ଆରେ, ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ଖୁସି ହେବୁ । କିନ୍ତୁ ତୁ'ଟା କୋଉ ଆର୍ଡ୍ ପର୍ସନ୍, ତେଣୁ ତୋ କଥା ପରେ, ପ୍ରଥମେ ମୋ ବାପାବୋଉ ଏବଂ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅନ୍ୟମାନେ, ତା'ପରେ ଯାଇଁ ତୁ— ଏତିକି ବୁଝିପାରୁନୁ ?

ବାପା କେତେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବେଣି ଏବଂ ରାଗୁଥିବେ ଯେ ଝିଅଟା ଦୁନିଆଁ ବୁଲୁଛି, ହେଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ, ମାନେ ଆମ ଗାଆଁ ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ନାହିଁ ।

କହୁଛି କ'ଣ ନା ମୁଁ ସବୁକାମ ସାରି ତମ ପାଖରେ ଯାଇ ଆରାମ କରିବି ଥୋଡ଼ାଏ ଦିନ । କିନ୍ତୁ ବାପା ଅନେକଦିନୁ ମୋ ଉପରେ ରାଗିବା ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ିଦେଲେଣି । ତେଣୁ ସେ ମୋ ଚିଠିର ଉତ୍ତରରେ ସେମିତି କିଛି ଲେଖିନାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ରାଗ ଅଭିମାନ ବ୍ୟକ୍ତ କଲାପରି । ହଉ, ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, — ଏହି ଭାବରେ । ହେଲେ ସେ ଏଇ ନୂଆ ଖବର ପାଇ କେତେ ଖୁସି, ସତେଜ ଦିଶୁଛନ୍ତି ଦେଖୁନ' ? ସେ ହୁଏତ ମାନିନେବେ ନାହିଁ ଯେ ମୋର ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପଛରେ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ସ୍ୱଦେଶପ୍ରୀତି ଛଡ଼ା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି, ସେ ମୋତେ ବିଶେଷ ଜେରା କରିବେ ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ । ସ୍ନେହଶୀଳା ବୋଉ କଥା ଛାଡ଼, ସେ ଖାଲି ଖୁସିଟାଏ ହେବ, ତୁଛା ଭାବନାର କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟବାଦ ।

ବାକି ରହିଲେ କିଏ ? ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ, ତଥାକଥିତ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମନେପକେଇ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବଡ଼ଭାଇ ବୋଧହୁଏ ଟିକିଏ ଖୁସି ହୋଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ଓଲଟି ଥୋକେ ହିଂସାରେ ଜଳିବେ । ସତେକି ମୁଁ ମୋର ଧନମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରାଇଆଣିଛି, ଖାସ୍ ତାଙ୍କୁ ଛିରୁଲେଇବା ଲାଗି ।

ମୋର ପ୍ରାକ୍ତନ ସହକର୍ମୀମାନେ ଖୁସିହେବେ । ତଥା ସହପାଠିନୀମାନେ, ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ 'ସୁନୀଅପା' ନାମକ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତ୍ରୀ ବନିଥିଲି ଏବଂ କେତେ ବଳ ଦେଉଥିଲି ସେମାନଙ୍କୁ, ତାଙ୍କ ଦାବି ପୂରଣ କରିବା ଲାଗି । ଶାନ୍ତି ଖୁସି ହେବ । ରମା ଖୁସି ହେବ, ଛବି ନାଏକ, ଅରୁନ୍ଧତୀ, ଶୋଭା ମିତ୍ର.. ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହେବେ । ଏଇକ୍ଷଣି ଯେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ତା'ନୁହେଁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ, କିଏ ମାଷ୍ଟରାଣୀ ହେଉ କି ଡାକ୍ତରାଣୀ କିମ୍ବା ନିପଟ ଘରଣୀ । କିନ୍ତୁ ବୋଧହୁଏ ଏଇଥିପାଇଁ ଖୁସି ହେବେ ଯେ ସୁନୀଅପା ପୁଣି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଯାଇଛି । ତାଙ୍କ କହିତ କିମ୍ବା ବାସ୍ତବ ଅପୂରଣକୁ ପୂରଣ କରି ହେବ, ଏଇ ସମ୍ଭାବନାର ପ୍ରତୀକ ହେଲା ପରି । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ସମାଜସେବିକା ବୋଲାଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ତ ସହଜେ ଖୁସି ହେବେ, ଭାବିବେ ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ଓ ପରିକଳ୍ପନାକୁ ସାହାଯ୍ୟ ହେବି । ତାହାହିଁ ଆଶା କରାଯାଏ ମୋଠୁଁ, ମୋର ଭାବମୂର୍ତ୍ତିକୁ ନେଇ ।

ହେଲେ ଜଣେ ସବୁଠୁଁ ବେଶି ଖୁସି ହେବ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ । ମାୟା ବାରିକ । ଯେ ମୋ ହାତକୁ କେଜାଣି କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ଧରି ରଖିଥିଲା

ସେଦିନ ବିଦାହେଲା ବେଳକୁ । କହିଲା— ‘ସୁନୀଅପା, ତମେ କ’ଣ ସତେ ଚାଲିଯିବ ଏତେ ଶୀଘ୍ର, ଏଇ କେଇ ମାସ ପରେ ?’ ଇସ୍, କି କାରୁଣ୍ୟ ତା’ର ସେଇ କଳାହରିଣୀ ଆଖିରେ ?

..କିଲୋ କାହିଁକି, ମୁଁ ରହିଲେ ତୋର ଲାଭଟା କ’ଣ ହେବ ? ତୁ କ’ଣ ଜାଣିନୁ ଯେ ଆମେ ପୁରାପୁରି ଭିନ୍ନ ପରସ୍ପରଠାରୁ, ଯଦିଓ ବାହାରକୁ ମନେହେବ ଯେ ଆମେ ଏକାଭଳି କାମ କରିଛୁ ଆମ ଅତୀତରେ । ପ୍ଲାକାର୍ଡ ଧରିଛୁ, ସ୍ଲୋଗାନ୍ ବୋଲିଛୁ ଇତ୍ୟାଦି, ଅନ୍ୟାୟ ବିରୋଧରେ ଲଢ଼େଇ କରିବାପାଇଁ । ମାନେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଛୁ । ତେଣୁ ସମାଜଜଲ୍ୟାଣର ଆଦର୍ଶ ଏବଂ ପ୍ରବଣତା ଆମର ଅସ୍ଥିମଜ୍ଜାଗତ ଏବଂ ଆମେ ଦିହେଁ ସ୍ବାଧୀନଚେତା । କହିବାକୁ ଗଲେ ସ୍ବାଧୀନା । କିନ୍ତୁ ଏଇଠି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ଲୋ ମାୟା ଏବଂ ମୁଁ ତା’ର ଅବମାନନା କରିବାକୁ ଯିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍ବାଧୀନା, କିନ୍ତୁ ନିବେଦିତା ନୁହେଁ । ତୁ କିନ୍ତୁ ସ୍ବାଧୀନା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିବେଦିତା । ଉଗ୍ରବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି କେଉଁ ସୁଖର ସ୍ବର୍ଗ ତୋତେ ମିଳିଯାଉଛି ସେଥିରୁ ! ମୁଁ ଯାହା କରିଛି, ପ୍ରଗତି, ମୁକ୍ତି, ସ୍ବାଧୀକାର, ଇତ୍ୟାଦିର ବାନ୍ତା ଉଡ଼େଇ, ସେଥିରେ ମୁଁ ମୋର ସ୍ବାର୍ଥକୁ କେବେହେଲେ ଭୁଲି ଯାଇ ନାହିଁ । ଏବଂ ଶେଷକୁ ମୁଁ ନିଜ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ଲୋଗାନ୍ ତିଆରି କଲି, ତା’ହେଲା ଏଇ,— ଆଲୋ ସଖ୍, ଆପଣା ମହତ ଆପେ ରଖି ! ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ ତୁ ଅନୁ, ସେଇ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ଭେଟ ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ତା’ ବାହାଘର ପରେ, ଶେଷକୁ ମୁଁ ମୋର ‘ଉଚିତ’ ସ୍ବାର୍ଥର ଆଦର୍ଶକୁ ହିଁ ଗାଦିରେ ବସେଇଲି । ମୁଁ ବଡ଼ଲୋକ ହେବି । ମୁଁ ସ୍ବାଧୀନ ହେବି, ଗାତିମତ ସ୍ବାଧୀନ, ଯାହାକି ଅନେକଟା ନିର୍ଭର କରେ ବଡ଼ଲୋକ ହେବା ଉପରେ । ତା’ପରେ ଯୋଉ କଥା । ଅବଶ୍ୟ ସେଇ ଯୋଉ କଥା ଭିତରେ ଅନେକ ପରୋପକାରର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରହିଛି । ନ ହେଲେ ରାଧା କି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋ ଜୀବନକୁ ଆସି ନ ଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ତୋ ପରି ମୁଁ ନିଜକୁ ହଜେଇ ଦେଇପାରିବିନି ସେମାନଙ୍କ ସଂସାରରେ । ସତେକି ସେଇଥିରେ ମୋର କୋଉ ଅପୂରଣ ପୂରା ହୋଇଯିବ !

ଆମ ଜୀବନର ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଘଟିଥିବା କି ଘଟି ନ ଥିବା ଘଟଣାକୁ ଦେଖୁନୁ ? ମୁଁ ତିନିତିନିଟା ବାହା ହୋଇଛି, ଆଉ ତୁ ଅଭିଆଡ଼ୀ ହୋଇ ରହିଛୁ । ମୁଁ ତିନି ତିନିଟା ବାହା ହୋଇଛି, ହେଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଏବଂ ଉଚିତ କାରଣରୁ ଛାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଛି (ପ୍ରଥମ ଜଣକ ଦେହ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ଛାଡ଼ି ସାରିଥିଲି), ଆଉ ତୁ ଅଭିଆଡ଼ୀ ହୋଇ ରହିଛୁ, କାହିଁକିନା କାହିଁକିନା.. ହଁ, ମୁଁ ଜାଣେ ସେ କଥା, ତୁ

ମୋତେ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାରେ କିଛି ନ ଜଣେଇଲେ ବି.. କାହିଁକିନା ତୁ ଜଣକୁ ଭଲପାଉ, ଯାହାକୁ ତୁ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ହେଲେ ତୁ ସେଇ ଦୁଃଖର ରଙ୍ଗ ସତେ ବଦଳେଇ ଦେଇଛୁ, ଏଇ ସମାଜ ସେବାରେ, ବୁଦ୍ଧେଇ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାନଙ୍କ ସେବାରେ ହଜେଇ ଦେଇ ନିଜକୁ । ତୋ ଦୁଃଖ ଆଉ ଦୁଃଖ ହୋଇ ନାହିଁ, ସୁଖ ପାଇଟିଯାଇଛି । ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବା ସୁଖ । ଫାଇନ୍ ! କରୁଥା' ତୋ ସୁଖ, ମୋତେ ପୁଣି ଖୋଜା ପଡ଼ିଛି କାହିଁକି ?

କିନ୍ତୁ ତୁ ବି' କ'ଣ ତା'କୁ ଖୋଜୁ ନାହିଁ ସୁନାତି ? ସତ କହ !.. ସୁନାତି ପଚାରିଲେ ନିଜକୁ । ହେଲେ ତା'ର ଉତ୍ତରରେ କହିଲେ ଯେ ହୋଇଥିବ, କିନ୍ତୁ ତା'କୁ ଗୋଟାଏ ଅକାରଣ ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ଧରିନେଇପାର । ଅନୁ ପରେ ଇଏ ବି' ଆଉ ଜଣେ ଭଉଣୀ ବୋଲି ମନେହୁଏ ମୁଁ ଯାହାର ସୁନାଥପା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ । କାହିଁକି ବୋଲି ପଚାର ନାହିଁ ।

ଯାହାହେଉ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଲେଖାହେଲା ମାୟାଙ୍କ ପାଖକୁ, ବାପାବୋଉଙ୍କ ପରେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କେବଳ ଏତିକି ଲେଖାଥିଲା ଯେ ମୋର ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ ସୁଖବର ଶୁଣାଇବାର ଅଛି ତୋତେ, ଯାହାକୁ ଚିଠିର ଭାଷା କୁଳେଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଭଲ ହେବ । ମୁଁ ତୋ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ କହିବି ସେ କଥା, ତୋ ଆଖିରେ ଆଖି ରଖି । ଆସିବୁ । ମୁଁ ତୋ ବାଟକୁ ଅନେଇ ବସିଛି ।

ହେଲେ ଏଇ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଲେଖିସାରିଲା ପରେ ସୁନାତିଙ୍କର ମନକୁ ଆସିଲା ଯେ ଆଉ ଦି'ଜଣ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ସଂସାରରେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଇଏ ଆଦୌ ଗୋଟାଏ ସୁଖବର ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଦୁଃଖ କରିବେ, କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଏଥିରେ । ଜଣେ ହେଲେ ପ୍ରଫେସର ରେମଣ୍ଡ, ଆରଜଣକ ଅନୁ । କିନ୍ତୁ କଣ କରାଯିବ ?

..ରେମଣ୍ଡ ସାହେବ କ'ଣ କେବଳ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ହିସାବରେ ଦୁଃଖ କରିବେ ଯେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରାନ୍ତନ ଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସହକର୍ମିଣୀ ତାଙ୍କର ଏଇ ପ୍ରିୟ କର୍ମାଞ୍ଚଳୀକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛି ? ନା, ତାଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଆହୁରି କିଛି ଅଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ କଥା । ତତ୍ତ୍ୱର ସୁନାତି ସାହୁର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ଯଦିଓ ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ଏକାଧିକ ମନୋରମ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଘରର ବାଲ୍‌କନିରେ ଏକାଠି ବସି ଆଳାପ କରିବା ଠାରୁ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଇ ଆଉ କେଉଁଯାଏଁ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ବୋଲି ଭାବିବା ଭୁଲ୍ । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଅପୂର୍ବ ସେହି ସୁମଧୁର ଆଳାପର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଯେ ସେ ପ୍ରାୟ ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନାନ୍ତି ନାହିଁ ସେତେବେଳେ । ଆଖି ବୁଜି

ଦିଅନ୍ତି । ମୋ କଷ୍ଟସ୍ୱର ଶୁଣି ମୋତେ ପୂରାପୂରି ଅନୁଭବ ଜଳାପରି । ସତେକି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଆକାରପ୍ରକାର ଠାରୁ ଏହି ଧ୍ୱନିହିଁ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ତାଙ୍କ ପାଇଁ, ମୋତେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେଇବା ଲାଗି । ଅଧ୍ୟାୟ ଯୁ ସାର୍, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସଂପ୍ରାପ୍ତି ଓ ସହାନୁଭୂତିକୁ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରାଯିବ ? ହଁ, ମୁଁ ମାନୁଛି ଯେ ମୁଁ କଥା ଦେଇଥିଲି ଫେରିଆସିବି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋ କଥା ରଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବିନାତ କ୍ଷମା ମାରୁଛି ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ । ସେହି ମର୍ମରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିବି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ, ଯେତେଶୀଘ୍ର ପାରେ । ତେବେ ମୁଁ ମୋର ଥିସିସ୍‌କୁ ପୂରା କରିଦେବି ସାର୍, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି ଯେ ମୁଁ ତା'କୁ ପଢ଼ି ଶୁଣେଇପାରିବି ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ, କେଉଁ ଏକ କୋମଳ କରୁଣାୟିତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ଯାହା ହୁଏତ ଆପଣ ଆଶା କରୁଥିଲେ । ତେବେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଆପଣ ତାକୁ ନିଜେ ପଢ଼ିବେ ଆପଣଙ୍କ ନିରୋଳା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏବଂ ମୋର କଷ୍ଟସ୍ୱରକୁ କଳ୍ପନା କରି ନେଇପାରିବେ ସେଥିର ସମ୍ୟକ୍ ଉପଭୋଗ ପାଇଁ । ପାରିବେ ନାହିଁ ?.. ସୁନାତି ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଚିରାଚରିତ ନିର୍ମମ ପ୍ରଣୟିନୀ ପରି.. ଆଜି ଆମ୍ଭ ରିଏଲି ସରି ପ୍ରଫେସର୍ ସାହେବ ! ଆଜି ଉଇଲ୍ ମିସ୍ ଯୁ ! କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରାଯିବ ? ଏଠି ରହିଯାଇ ମୁଁ ଯାହା ପାଇଲି, ଆପଣ କ'ଣ ତା' ଦେଇପାରି ଥାଆନ୍ତେ କେବେହେଲେ ?

ଅନୁ । ତା'କୁ ମନେପକାଇଲା କ୍ଷଣି ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗିଲା ସୁନାତିଙ୍କୁ । ଗୋଟାଏ ଦୋଷାଭାବ ଆସିଲା ପରି ।.. ତୁ ଦୁଃଖୀ ହେବୁ, ମୁଁ ଜାଣିଛି । ମୋତେ ବି' କଣ ସେତିକି ଦୁଃଖ ଲାଗୁ ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ ? ତୁଜ ନିଜେ ବୁଝିବୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତୋତେ ଜଣେଇବି ସବୁକଥା, ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ । ଚିଠିରେ ନୁହେଁ, ତୋ ପାଖରେ ବସି । ଆଲୋ, ମୁଁ ସିନା ଆମେରିକା ଛାଡ଼ିଦେଉଛି ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା ହିସାବରେ, ମୁଁ କଣ ଯିବି ନାହିଁ ସେଠିକି, ଅନ୍ତତଃ ଥରେ, ଯୁନିଭର୍ସିଟି ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ସବୁ ହିସାବ କିତାବ ଛିଣ୍ଡେଇବା ଲାଗି ? ସେତିକିବେଳେ ମୁଁ ଯିବି ତୋ ପାଖକୁ, ତୁ ମୋତେ ତାଙ୍କେ କି ନ ତାଙ୍କେ, ଆଉ ସବୁ କଥା ବଖାଣିବି ତୋତେ । ଏବଂ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ତୁ ବୁଝିବୁ । ଖାଲି ମୋର ଅନୁଗତା, ମୋର ସାନଜଉଣୀ ବୋଲି ନୁହେଁ । ତୁ ମଧ୍ୟ ନାରୀ । ଆଉ ତୁ ବୁଝିବୁ ନାରୀତ୍ୱର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ..

କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷରେ ସୁନାତି ତାଙ୍କର ଏହି ନୈସର୍ଗିକ ନାରୀତ୍ୱ ବିରୋଧରେ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲେ ଏବଂ କହିଲେ,— ନା ଇଏ ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ନୁହେଁ ଅନୁ, ମାତୃତ୍ୱର ଦୁର୍ବଳତା ନୁହେଁ । ମୋ ପୁଅକୁ ଫେରି ପାଇବା ମୋର

ପାଉଣା । ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାୟ କରାଯାଇଥିଲା ମୋ ପ୍ରତି, ମୁଁ ତା'ର ପ୍ରତିକାର କରିପାରୁଛି ଏତେଦିନ ପରେ । ତା'ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପିଲାଦିନଟାକୁ ହରେଇବସିଲି ସିନା, ଏଣିକି ମୁଁ କଣ ତା'ର କୈଶୋର, ଯୌବନ, ଆଉ ବଡ଼ ମଣିଷ ପଣର ମାଆ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ ? ମାନେ ମାଆ ପରି ମାଆଟିଏ, ଯିଏ ତା' ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ ଥିବ । ବଞ୍ଚିତ ହେବି ମୋର ସେଇ ସ୍ବାଧିକାରରୁ ? ନା ଅନୁ, ତୁ ବୁଝିବୁ, ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିବୁ ଏବଂ ମୋତେ ତୋର ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣେଇବୁ । ସେଇଠୁଁ ଲଘୁ ପରିହାସ କଲାପରି.. ଆଲୋ, ତୋର ଏତେ ଦୁଃଖ କ'ଣ ମ ? ମୁଁ ସିନା ତୋ ପାଖରେ ରହିବି ନାହିଁ ଆଉ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋ ପ୍ରିୟ ରଜୁଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଏତେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଇପାରିଛି, ଯେତେକ ସହାନୁଭୂତି ଭାଳିଦେଇଛି ତା'ପ୍ରତି ତା' ଦୁଃଖକାହାଣୀ ଶୁଣିଲାରୁ, ପୁଣି ଏବେ ତା'କୁ ଠିକଣା ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛି, ସେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡଟା କଲା ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ଧନ୍ଦାଳି ହେଉଥିଲା କ'ଣ କରିବ ବୋଲି, ତା'ରି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ, ତୁ କ'ଣ ତା'ଠୁଁ ଶୁଣି ନ ଥିବୁ ଏଇସବୁ କଥା ? ଶୁଣି ନ ଥିଲେ ବି ଶୁଣିବୁ ନାହିଁ ଯଥାକ୍ରମେ ? ତା'ଛଡ଼ା ମୁଁ ବି' ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇଛି ତୋ ପାଖକୁ କିଛି ଦିନ ତଳେ, ତୋର ନିଜ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ । ମୋର ରିପୋର୍ଟ ପେସ୍ କରିଛି । ସେଇଥିରୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଥିବୁ ମୁଁ କେତେ ହେପାଜତ୍ କରୁଛି ତୋ ରଜୁଭାଇଟିର ! ତିଅର୍ ଅସ୍ ! ସେଠି ଥାଏ କି ଏଠି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ତୋ ପାଖରେ ଅଛି ଓ ରହିବି । ସେଇ ସବୁଦିନର ସୁନାଅପା ହୋଇ । ବୁଝିଲୁ ?

ଏହି ଭାବରେ ସୁନାତି ବୋଧଦେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖୀ ହେବେ ଏଇ ସୁଖବର ଶୁଣି । ତେଣୁ ଯାହାକି ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିବା ଦରକାର ନୁହେଁ ଏଇକ୍ଷଣି । ହେଲେ ତାଙ୍କର ତର ସହିଲା ନାହିଁ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଚିଠି ଦୁଇଟିକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ନିକଟତମ ପୋଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁରେ ପକେଇ ଆସିବା ଲାଗି ।

ସୁନାତି କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ଦେଖି ହିସାବ କଲେ ଯେ ଆଜିକୁ ବାରଦିନ ହେଲାଣି ଚିଠି ଦି'ଟାକୁ ପୋଷ୍ଟବନ୍ଧୁରେ ପକେଇଆସିବାର । ବାପାଙ୍କ ଠାରୁ ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲାଣି । ଖୁସି ହୋଇଛନ୍ତି, ମଧ୍ୟ 'ତୋ ବୋଉ ମହାଖୁସି' ବୋଲି ଲେଖିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମାୟାର କ'ଣ ହେଲା ? କୋରାପୁଟ ଏମିତି କେତେ ଦୂର କି କହିବ ଯେ ବାରଦିନ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ପାଇବା ଲାଗି ? ତା'ଯୋଗୁଁ ଯେ ମୋର କୋଉ କାମ ଅଟକି ଯାଉଛି ତା' ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଶା କରିଥିଲି, ଛାଡ଼... ସୁନାତି ନିଜକୁ କହିଲେ ଯେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତରେ କୋଉ କାମ ଅଟକି ଯାଇ ନ ଥିଲା ତାଙ୍କର । ଥିସ୍‌ସ୍‌ଟାକୁ ପୂରା କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଏବଂ ବିଶେଷ କାମ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଆସିଯାଇଥିଲା । ପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ଖୁସି ଗପ ହେବାର କାମ । ସେ ଏଣିକି ବାରମ୍ବାର ଆସୁଛି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଏବଂ ଦିନ ଆଲୁଅରେ ।

ଶାନ୍ତିକୁ ତ ଜଣା ପଛକଥା । ସେ ମାଆପୁଅକୁ ଏକାଠି ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ ଏବଂ ଭେଟ ହେଲା କ୍ଷଣି ସେ ଖଞ୍ଜରେ ଆଡ଼େଇ ହୋଇଯାଉଥିଲେ, ଯେମିତିକି ତାଙ୍କର ସେଇ ଫେରିପାଇଥିବା, ହେଲେ ଦୁର୍ଲଭ, ଅମୃତବେଳାରେ ଆସି ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଏବଂ ସୁନୀତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପରୁଆ କଲେ ନାହିଁ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭୂରୁ ହୁଏତ କୁଞ୍ଚେଇ ହୋଇଯାଉଥିବ, ବିସ୍ମୟ ଅବା କୌତୂହଳବଶତଃ । କିନ୍ତୁ ଥରେ ସେ ସୁମୁକୁ ନ ପଚାରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ,— “ଆଜ୍ଞା, ତୁ ଏମିତି ଆସୁଛୁ ମୋ ପାଖକୁ, ଏକଥା ତୋ ଜେଜେବାପା, ଜେଜେମା, ଦାଦା ଖୁଡ଼ା ଜାଣନ୍ତି ତ ?”

“ଓ—ସିଓର !” ସୁମୁ ହସିଦେଇ କହିଲା । ସତେକି ଇଏ ଗୋଟାଏ ଅବାନ୍ତର ପ୍ରଶ୍ନ ।

“ହେଲେ ସେମାନେ ତୋତେ ତିଆରି ନାହାନ୍ତି ? ବାରଣ କରି ନାହାନ୍ତି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିବା ଲାଗି ?”

ସୁମନ୍ ତୁମ୍ଭ ରହିଲା କିଛି ସମୟ ପାଇଁ । ତା’ପରେ କହିଲା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ,

“ସେମାନେ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ମୁଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାକରେ ବୋଲି । ବିଶେଷତଃ ଜେଜେମା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ, ଆସେ କେତେ ? ମୁଁ ଜେଜେମା’ଙ୍କୁ କଥା ଦେଇଛି ଯେ ମୁଁ ଏମିତି କିଛି କରିବି ନାହିଁ ତମ ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି, ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ । କ’ଣ ତା’ର ଅର୍ଥ ସେଇ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ (ଟିକିଏ ହସିଲା ପରି ହୋଇ) କହିଲ ବୋଉ ଆମେ ଏମିତି କିଛି କାମ କରିଛୁ କି, ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ ?”

ମାଆପୁଅ ଦିହେଁ ହସିଉଠିଲେ । ଆଉ ସୁନୀତି ତା’କୁ ଚାଣିଆଣିଲେ ପାଖକୁ । ଛାତିରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ । ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରୀତିକର କାମଟିକୁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ, ସେଇ ପ୍ରଥମ ଦିନର ପୁନର୍ମିଳନ ପରେ । କାଳେ ପୁଅଟା ମାଇଟିଆ ହୋଇଯିବ !

ସେଇ ଥରକ ଛଡ଼ା ସେ ତା’କୁ କିଛି ପଚରାଉଚରା କରି ନାହାନ୍ତି ତାର ‘ଆର’ ଘର ବିଷୟରେ, ତା’କୁ ଜେରା କଲାପରି । ଖାଲି ବୁଝିବାକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି

ତା' ଖାଇବା ପିଇବା ବସନଭୂଷଣ, ସାଜସାଥୀ ଓ ପଢ଼ାପଢ଼ି ବିଷୟରେ । ଏବଂ କେବଳ 'ଗୁଡ଼୍ !' 'ଆଛା ?' ଇତ୍ୟାଦିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଛଡ଼ା ସେ କୌଣସି ବିଷୟରେ କିଛି ଟୀପ୍ପଣୀ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉପଦେଶ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ଯେ ଏମିତି ନ କରି ସେମିତି କଲେ ଭଲହେବ ।.. ନା, ମୋର ସେହିପ୍ରକାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି ପଚାରିବି ତା' କଥା । ଆଉ ସେ ପଚାରିବ ମୋ କଥା । ସେ ମୋତେ ଜାଣିବ ଆଉ ମୁଁ ତା'କୁ ଜାଣିବି, ମାଆପୁଅଙ୍କର ଯେମିତି ଜାଣିବା କଥା ପରସ୍ପର ବିଷୟରେ ଏବଂ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଫେରିପାଇବା.. ନା କଣ କହୁଛୁରେ ସୁମୁ ?— ସେ ତାକୁ ପଚାରନ୍ତି ବେଳେବେଳେ, ଅଳ୍ପହା ଭାଷାରେ ଏବଂ ସୁମନ୍ ହାଲୁକା ହସଟିଏ ଦିଏ, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିରାମ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ତା' ବୁଝିନେଲା ପରି ।

କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ (ମାତ୍ର ଦୁଇଥର ଘଟିଛି ସେମିତି) ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟିଯାଏ ନାହିଁ ଚଟକିନି । ଆବେଦନର ସ୍ୱର ପ୍ରଳୟିତ ହୁଏ । ସୁନାତି ତା' ହାତକୁ ଧରିପକାନ୍ତି ଓ ତା'କୁ ଆଉଁଶି ଦିଅନ୍ତି । ସେଇଥିରେ ସେ ଯେମିତି ହରାଇଥିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରାଇ ଆଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁଅକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛନ୍ତି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ । ଯେ ଯାହା ଯାଇଛି ତ ଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏଣିକି ଆମେ ଏକାଠି । ଆଉ ତୋ ବୋଉ ତୋ ଯତ୍ନ ନେବ, ତୋ କଥା ବୁଝିବ, ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲା ଯାଏଁ । ଖାଲି କଣ ପିଲାପୁଅର ଯତ୍ନ ନେବା କଥା, ଟୋକା ପୁଅ କି ବୁଢ଼ା ପୁଅର ନୁହେଁ ? ତା'ର ଦିଗ ଓ ବାଗ ଭିନ୍ନ, କିନ୍ତୁ ତୋ ପାଠୋଇ ବୋଉକୁ କ'ଣ ତା'ର ଭେଦ ଜଣା ନାହିଁ ? ସୁନାତି ସାହୁ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜିଛି ତା' ଜୀବନରେ, ତା'ର ଅଭିଜ୍ଞତା ତଥା ଅଧ୍ୟୟନକୁ ନେଇ, ତା'କୁ କ'ଣ ଖାଲି ପୋଥିବାଇଗଣ ବୋଲି ଭାବିଛ ?..

ଏହି ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ଫଉଲିଗଲା ରୁ ହାତଆଉଁଶା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଏ । ଉଚିତରୁ ଅଧିକ । ସୁମନ୍ ଟିକିଏ ଲାଜେଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ ଏବଂ ସୁନାତି ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି ଯେ ଏଇ ହାତଆଉଁଶାର ଉପଚାର ମଧ୍ୟ ପୁଅକୁ 'ମାଇଟିଆ' କରିବାର ସହାୟକ ହୋଇପାରେ ।

କିନ୍ତୁ ଥିସ୍ କାମର ଗୋଟାଏ ଧାରା ଅଟକି ଯାଇଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଭୁଲ୍ ହେବ ନାହିଁ । ତଥ୍ୟସଂଗ୍ରହ ଦିଗରେ କେଉଁ ଗସ୍ତରେ ବାହାରିଯିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । କାଳେ ତା' ଭିତରେ ମାୟାର ଚିଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ କିମ୍ବା ହୁଏତ ସେ ନିଜେ ! ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ସେ ଝିଅଟାର ଆବେଗ, ତମକୁ ତମକେଇଦେବା ତା'ର ଅଭ୍ୟାସ ।

ତାହାହିଁ ହେଲା । ତା'ପରଦିନ ସକାଳେ ଚାକରଟୋକା ଆସି ଖବର ଦେଲା ସୁନାତିଙ୍କୁ, ଯେ ବାହାରୁ ଜଣେ କିଏ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ ଆସିଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବେ ବୋଲି । ସୁଟ୍‌କେଶ୍, ବିଛଣାପତ୍ର ଓହ୍ଲା ହୋଇ ନାହିଁ ରିକ୍‌ସାରୁ । କହୁଛନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲେ ତା'ପରେ ମୋର କଥା ।

ସୁନାତି ବାହାରକୁ ଉଠିଗଲେ ଏବଂ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଆଶାୟୀ ଅନୁମାନ ଭୁଲ୍ ନୁହେଁ । ସଶରୀରେ ମାୟା ବାରିକ ।

“ଆଲୋ, ତୁ କୁଆଡ଼େ ଏମିତି ହଠାତ୍ ?” ସେ ଜାଣିଶୁଣି ପଚାରିଲେ ।
 “ମୋ ଚିଠି ପାଇଛୁ ନା ନାହିଁ ?”

ଚଉଡ଼ା ହସଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମାୟା କହିଲେ, “ମଲା ? ଚିଠି ନ ପାଇଥିଲେ ମୁଁ ଏଠିକି ଆସିଥାଆନ୍ତି କାହିଁକି ?”

“କିନ୍ତୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ନ ଦେଇ ଭୁସ୍କିନି ଏମିତି—”

“ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଦେବା କ'ଣ ନିହାତି ଜରୁରୀ ଥିଲା ସୁନାଥପା, ଯେ ମୁଁ ଅମୁକ ଦିନ ଆସିବି ? ଭୁସ୍କିନି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବି ତମ ପାଖରେ, କେଉଁ ଜରୁରୀ ସୁଖବର ଶୁଣିବା ଲାଗି, ସେ ଅଧିକାର କ'ଣ ତମେ ଦେଇ ନାହିଁ ମୋତେ ?”

ଶାନ୍ତି ଘରୁ ବାହାରିଆସି ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ବାର୍ତ୍ତାଳାପକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ସହାୟ୍ୟ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡରେ ଠିଆ ନ ହୋଇ ଡ୍ରର୍‌ରୁମ୍‌କୁ ଆସିବାକୁ । କହିଲେ, ତା'ପରେ ଦୁଇବନ୍ଧୁ ମନଇଚ୍ଛା ଗପିବ ସଞ୍ଜ ବୁଢ଼ିବା ଯାଏଁ, ହୁଏତ ପୁଣି ରାତି ପାହିବା ଯାଏଁ । ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ସୁଟ୍‌କେଶ୍ ଓ ବେଡ଼ିଂକୁ ମଧ୍ୟ ସାଦର ଅନୁରୋଧ, ଘର ଭିତରକୁ ଆସିବା ଲାଗି ।”

କିନ୍ତୁ ମାୟା ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ “କ୍ଷମା କରିବେ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍, ଗୋଟାଏ ଜରୁରୀ କଥା ଅଛି ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କ ଭିତରେ । କିଭଳି କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍‌ରୁ ବେଶି ଲାଗିବ ନାହିଁ ତା'କୁ ସାରିଦେବା ଲାଗି ଏବଂ ତା'ରି ଉପରେ ସବୁ ନିର୍ଭର କରେ । ତା'ପରେ ଯାଇଁ ମୁଁ ଛିର କରିବି, କେଉଁଠିକି ଯିବି । ଫେରନ୍ତା ବସରେ କୋରାପୁଟ୍ ଫେରିଯିବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।”

ଅଗତ୍ୟା ଶାନ୍ତି ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଧନ୍ୟ କହିବ ତମ ଦି'ଜଣଙ୍କୁ— ଏହି ଭାବରେ । ଏବଂ ତା'ପରେ ପରେ ମାୟା ସୁନାତିଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ।

“ଏଥର କୁହ ସୁନାଅପା । ଯେଉଁ ସୁଖବରଟିକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ଧାଇଁ ଆସିଛି ଏତେ ବାଟ ଏବଂ ‘ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାର’, ତମେ ଯେଉଁ ଭାବରେ ଲେଖିଥିଲ ମୋ ପାଖକୁ ।”

ସୁନାତି ଟିକିଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମାୟାର ଭାବାବେଗ କେତେ ସହଜରେ ତେଣା ମେଲାନ୍ଦ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଯାଇପାରେ, ତାହା ତାଙ୍କୁ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ସେ ତା’ର ଏଇ ବିରାଟ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସର ସମ୍ମାନ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଯାହା ସେ କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ବିଚାରୀ ଠକିଯିବ । ଯେହେତୁ ସେ କହିଲେ ଅଜୋଇ ଅଜୋଇ ।

“ଶୁଣ ମାୟା । ଆଇ ଆମ୍ ସରି, କଥାଟା ଏମିତି କିଛି ନୁହେଁ ଯେଉଁଥିରେ ଭୂମିକା ହେବ, ମେଦିନୀ ଫାଟିବ ଇତ୍ୟାଦି । ଭାବୁଛି ମୁଁ ତୋତେ ମିଛୁଟାରେ ଡକେଇ ପଠେଇଲି । ଗୋଟାଏ ‘ହୋ’ରେ । ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଖାଲି ଏତିକି ଜଣେଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ଏବଂ ତୋତେ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଜଣାଉଛି ବାପାବୋଉଙ୍କ ପରେ, ଯେ ତୋର ଏଇ ଦେଶାନ୍ତରୀ ନିଲଠା ସୁନାଅପା ସ୍ଥିର କରିଛି ଯେ ସେ ଆଉ ଫେରିଯିବ ନାହିଁ ବିଦେଶକୁ । ସେ ଏଇଠି ରହିବ ସବୁଦିନ ପାଇଁ, ତମରି ଗହଣରେ —”

“ରିଏଲି ? ରିଏଲି ସୁନାଅପା, ତମେ ରହିବ ଏଠି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୋରି ପରି କେଇଟା ଗାଆଁକନିଆଁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ? ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ ସେଇ ସ୍ୱର୍ଗପୁରାକୁ ? ..ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ ସୁନାଅପା, ମେନି ମେନି ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍..” ଏହା କହି ସେ ସୁନାତିକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକେଇଲେ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆଚରଣ କରି ତମକେଇଦେଲେ ସୁନାଅପାଙ୍କୁ, ଯାହା ସେ କେବେହେଲେ କରି ନ ଥିଲେ ଏଥିପୂର୍ବରୁ । ସେ ତୁମାଟିଏ ଦେଲେ ତାଙ୍କ ଗାଲରେ ।

ଆଲିଙ୍ଗନ ଉତ୍ତାରୁ ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଅନର୍ଗଲ ହୋଇ —

“ଶୁଣ ସୁନାଅପା, ଅନେକ ଅଦ୍ଭୁତ କେସ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ମୋ ପାଖରେ । ଯେମିତି ଅଦ୍ଭୁତ, ମଧ୍ୟ ସେତିକି ମର୍ମତୁଦ । ସେଥିରୁ କେଇଟାକୁ ମଧ୍ୟ ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ କୁହାଯାଇପାରେ । ଆଉ ସେସବୁ ଯେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂସାରକୁ ନେଇ, ତା’ନୁହେଁ । ଅନେକ ହେଉଛି ଆମର ସଭ୍ୟଶିକ୍ଷିତ ପୁରପଲ୍ଲୀର ଘଟଣା । ମୋ ପାଖକୁ ସେମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ମୋର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ । ହେଲେ ଅଧିକାଂଶ ତୁମ୍ଭ ଲାଇନ୍‌ରେ, କାରଣ ତା’ର ସମ୍ପର୍କ ନାରୀ ଜାଗରଣ ସାଙ୍ଗରେ । ବିଶେଷତଃ ଆମ ସୁନାଅପାଙ୍କ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଓ ସାହସ ସାଙ୍ଗରେ । ଚାଲ, ଏଥର ଯିବା ଡ୍ରାଇଂରୁକୁ । ଶାନ୍ତିନାମା କହିଲା ପରି, ଗପିବା ସମ୍ପର୍କିତବା ଯାଏଁ କି

ରାତି ପାହିବା ଯାଏଁ.. ତା'ହେଲେ ଏଇ ଜିନିଷପତ୍ର ଓହ୍ଲେଇ ଆଣେ ଚିକ୍‌ସାରୁ... ଝୁଟ..”

ସୁନାତି ସାଙ୍ଗର ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ କଥାର ସୁଖକୁ କାଟିଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ହଠାତ୍ । ତେବେ ଦ୍ରୁତରୁମ୍ବର ସୋପାରେ ଯାଇଁ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ କେବଳ ଏତିକି ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲା—

“ଲୁକ୍, ତୁ କାହିଁକି ଧରିନେଇଛୁ ଯେ—”

ସେ ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶେଷ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ମାୟା ଟାଣରେ କହିଲେ, ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଲାପରି :

“କାହିଁକିନା ମୁଁ ଜାଣେ ମୋର ସୁନାଅପାକୁ । ସେ ଯେତେ ପାଠ ପଢ଼ିଥାଉ କି ଦୂର ବିଦେଶରେ ରହୁ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି, ତା' ଆତ୍ମାର ରଙ୍ଗରୂପ ବଦଳି ନାହିଁ ଟିକିଏ ବୋଲି । ଯାହା ମୁଁ ବୁଝିନେଇଛି ସେଇ କେତେଦିନ ଭିତରେ, ଯେତେବେଳେ ତମେ ରହିଥିଲ ସେଠି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ମଧ୍ୟ ଏଠି, ଶିକ୍ଷା ସଚିବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୁକାବିଲା କରିବା ସମେତ । ତମେ ସେଇ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ଆଉ ବୀରାଜାନା, ଯେ ନବାବର ପୁଅକୁ ଖାଲି ଜବାବ୍ ଦେଇପାରିବ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ତା'କୁ ଚିତ୍ କରିଦେଇ ପାରିବ (ମଉଜିଆ ହସଟିଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ).. ପ୍ରଭେଦ କେବଳ ଏତିକି ଯେ ଅଜସ୍ର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ମିଶିଗଲାଣି ତା' ସାଙ୍ଗକୁ..”

ସୁନାତି ତଥାପି ତା'କୁ ଅଟକେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତେ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ତା'ଙ୍କ ହାତକୁ ଧରିପକେଇ ତାକୁ ଦବେଇ ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତେ । କହିଥାଆନ୍ତେ—
ତୋଷ୍ଟ୍ ବି ସିଲ୍ଲା ! ମୋର ସେମିତି କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଗେ ଶୁଣୁ ମୁଁ କ'ଣ କହୁଛି । ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ସେଭଳି କୌଣସି କଥା ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ଏହାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ତାଙ୍କ ଭିତରି ମନରେ । ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ଖେଳିଲେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଖେଳ ମାୟା ସାଙ୍ଗରେ । ଯେମିତିକି ସେ ଖାଲି ଖୁସି ହେବ ନୁହେଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ତା' ସୁନାଅପାକୁ ଠିକଣା ବାଟ ବତେଇଦେବ ଏବଂ ଏଭଳି ଢବା ଢବା ଚାହାଣିର ଉଦ୍ଦାମ ଆବେଗକୁ ନେଇ, ଯେ ତା'କୁ କେହିହେଲେ ଟାଳି ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ, ସେ ଯେତେ ବିଜ୍ଞପ୍ରକାଶ ହେଉ ନା କାହିଁକି ।

..ହଁ, ଏଇ ହେଉଛି ମୋ ଠିକଣା କାମ । ସୁମୁକୁ ଫେରି ପାଇବା ଯେତିକି ସଙ୍ଗତ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ସୁନାତି ପାଇଁ, ସେ ମାଆଟିଏ ହୋଇଥିବାରୁ, ତା'ର ଅସଲ କାମକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା କ'ଣ ସେତିକି ସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ, ପତାକାଧାରିଣୀ

ସୁନାତି ପାଇଁ ? ଆଜି ପତାକାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ କି ପ୍ଲାକାର୍ଡର । ତୁଚ୍ଛା ବିଦ୍ରୋହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ତକ୍କର୍ ସୁନାତି ସାହୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ, ସମ୍ମାନ, ଓ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ଅଧିକାରୀ ଏଇକ୍ଷଣି । ତେଣୁ ଲଜାର ବିଷୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ଯଦି ସେ କୁଛୁ କୁଛୁ ହୁଏ ତା'କୁ ଏଇ ଠିକଣା କାମରେ ଖଟେଇବା ଲାଗି, କେଉଁ ସ୍ୱଧର୍ମ କି ପ୍ରାକ୍ତିକାଲ୍ କମନ୍‌ସେନ୍ସର ବାହାନା କରି । କିଓ, ମୋତେ ବି କ'ଣ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଆସେ ନାହିଁ ମୋର ତଥାକଥିତ କ୍ୟାରିଅରରୁ ?...

ସେଇଠୁଁ ସୁନାତି ମାୟାର ହାତକୁ ଧରି ପକେଇଲେ, କିନ୍ତୁ ତା'କୁ ବାଧା ଦେବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ତା'କୁ ଅନ୍ତରତମ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲା ପରି । କହିଲେ, —

“ଆଙ୍କ୍ ଯୁ ମାୟା । ମୁଁ ଏହାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ତୋ ମୁହଁରୁ ।”

ଏତିକି କହି ରହିଗଲା ପରେ ଏକ ମୃଦୁ ହାସ୍ୟରେଖା ଦେଖାଦେଲା ତାଙ୍କ ଓଠରେ । ଆମୋଦିତ ହେଲାପରି । କିନ୍ତୁ ତାହା ଆମୋଦରୁ ବଳି ଏକ ଉପଯୋଗୀ ସାଧନ ଏବଂ ତାହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସୁଖବର ହେବ ମାୟା ପାଇଁ ବୋଲି ସେ ଭାବିଲେ । ତତୋଽଧିକ ସେଇ ଲୋକଟି ପାଇଁ । ସେଇଠୁଁ କହିଲେ,

“ବୁଝିଲୁ ମାୟା, ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି.. ଯେ ଯେତେହେଲେ ଆମେ ହେଲୁ ଦି'ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ । ପୁଣି ବେସରକାରୀ । ତେଣୁ ଆମର ଶକ୍ତି ସୀମିତ, ଆଙ୍କ୍‌ସ୍ ତୁ ଆମର ଏଇ ଭାରତୀୟ, ତହିଁ ବଳି ଉତ୍କଳୀୟ ସମାଜ । ତେଣୁ ଆମ ସାଙ୍ଗକୁ ଜଣେ ପୁରୁଷ, ତଥା ‘ସରକାରୀ’ ପୁରୁଷ ଆସିଗଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ?

ମାୟା ବିମୂଢ଼ ଚାହାଣିରେ ଚାହିଁଲେ ସୁନାଅପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ।

“ଅବଶ୍ୟ ସେ ଆଉ ସରକାରୀ ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୁଦୀର୍ଘ ସରକାରୀ ଜୀବନର ଯେତେକ ମାଲମସଲା ଅଛି ତା'ପାଖରେ, ଯାହାକୁ ସେ ଚାବିକାଠି ପରି ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ, ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଦିଗରେ..”

“ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ?”

“ନା, ନା, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ପ୍ରୌଢ଼ ଏବଂ ସକ୍ଷମ । କିନ୍ତୁ ସାର୍ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ନାମଜାଦା ଚାକିରିରୁ । କାହିଁକିନା ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଏମିତି ଗନ୍ଧେଇ ଉଠିଲା ନୌକରଶାହାର ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ଅନୁଭୂତିକୁ ନେଇ ଯେ ସେ ଆଉ ସହ୍ୟ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଚାକିରିଟାକୁ ଏବଂ ଏଇକ୍ଷଣି କିଛି କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କେଉଁ ଏକ ଗଙ୍ଗାନଦୀରେ ଦୁବନ୍ଦ୍ ଦେଲାପରି, ଯେମିତିକି ସେ ପାପମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ.. ଝେଲ୍, ମୁଁ ଆଉ ତୋତେ ସରସ୍ୱେଦ୍ରେ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଜାଣିଛୁ ସେ କିଏ ?.. (ସେଇଠୁଁ ବସେଇ ବସେଇ)

ସେ ହେଉଛନ୍ତି ତମର ସେଇ ଭଲମଣିଷ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଙ୍ଗନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍..”

“ହ୍ମାଟ୍ ??”

“ଯେସ, ମାଇ ଡିଅର୍ । ତା’ହେଲେ କ’ଣ କହୁଛୁ ତୁ ? ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା ?

“ନିଶ୍ଚୟ । ଭାରି ବଢ଼ିଆ ହୁଅନ୍ତା, ସେ ଯଦି ରାଜି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି କାମ କରିବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ସେ କ’ଣ ମଜିବେ ? ତୋ ଭାଷାରେ, ବାଧା ହେବ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ?”

“ମାର ଗୋଲି ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ! ସେ ରାଜି ହେବେ କ’ଣମ, ସେ ଯରା ଏଇଭଳି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବେ ଆଜିକାଲି, ଦିନକୁ ଛଅଥର ?”

ସେଇଠୁଁ ସେ ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ହସି ଉଠିଲେ, ଯାହା ଅଭଦ୍ର ବୋଲି ମନେ ହେବ । କିନ୍ତୁ ‘ଆମ ସୁନୀଅପା ଅଭଦ୍ର ନୁହନ୍ତି, ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ମାୟା ଭାବିଲେ ଯେ ଏଥିରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ରହସ୍ୟ ଥିବ ନିଶ୍ଚୟ, ଯାହାକୁ ସେ ନିଜେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବେ ଯଥାସମୟରେ । ତେଣୁ ସେ ମଧ୍ୟ ମୁର୍କି ମୁର୍କି ହସିଲେ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ରହସ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ।

ଚଉଦ

ମାୟା ଭାବିଲେ ରହସ୍ୟଟା ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଇଛି । ଧନ୍ୟବାଦ ।

ସେତେବେଳେ କଳିଙ୍ଗ-ଅଶୋକ ହୋଟେଲର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୋଠରିରେ ତିନିଜଣଯାକ ବସିଥିଲେ, ପାଖାପାଖି ହୋଇ । ବଡ଼ ସୋଫାରେ ରଙ୍ଗନାଥବାବୁ ଏବଂ ସୁନୀତି, ପାଖ ଗୋଟିକିଆ ସୋଫାରେ ମାୟା । ମାୟା ଆସିବା ଦିନ ସୁନୀତି ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ ରଙ୍ଗନାଥବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । କହିଲେ, ଆମେ ଦି’ଜଣ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ, ଯଦି ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ରଙ୍ଗନାଥ ବାବୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେଇଠୁଁ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ । କହିଲେ, ତା’ହେଲେ ଆପଣମାନେ ଆସନ୍ତାକାଲି କଳିଙ୍ଗ-ଅଶୋକରେ ମୋର ଅତିଥି ହୋଇ ଆସନ୍ତୁ, ଲକ୍ଷ୍ମ ପାଇଁ । ତା’ପରେ ମୁଁ ମନ ଦେଇ ଏବଂ ଆଗ୍ରହର ସହ ଶୁଣିବି ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ, ହୋଟେଲର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିରୋଳା ଥାନରେ । ଓ—କେ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରିଗଲାଣି । ଲକ୍ଷ୍ମୀବେଳେ ପ୍ରସ୍ତାବର ସାମାନ୍ୟତମ ସୂଚନା ଦିଆ ଯାଇ ନ ଥିଲା । ପଡ଼ିଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥା । ତା'କୁ କୁଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଇଷ୍ଟରଡ଼ିଉ ପାଇଁ ଡକା ହୋଇଛି, 'ଆଦର୍ଶ ବାଣୀ ମନ୍ଦିର'ରେ ନାଆଁ ଲେଖାଇବାର ଦରଖାସ୍ତକୁ ନେଇ ଏବଂ ସେ ମହାଶୁଦ୍ଧି । ଅଧାଞ୍ଚ ଯୁ ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର । ତା'ପରେ ମାଲ୍‌କାନୁଗିରିର ଇତିହାସ ବିଷୟରେ । ସତରେ କ'ଣ ସେଇ ଥିଲା ରାମାୟଣର ମାଲ୍ୟବନ୍ତଗିରି ? ପ୍ରଥମ ବନାଞ୍ଚଳ, ଯେଉଁଠି ରାମ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ-ସୀତା ତେରା ପକେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କ ବନବାସବେଳେ ? ଆଉ ସେଇଠି କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟାରେ ସ୍ନାନରତା ସୀତାଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଖି ସେଠିକା ଲୋକମାନେ ହସିଥିଲେ ବୋଲି, ସେମାନେ ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସୀତାଦେବୀଙ୍କର ଅଭିଶାପ ଯୋଗୁଁ ? ତା'ର ଉତ୍ତରରେ ମାୟା କହିଥିଲେ ହସିହସି, ଯେ ହୋଇଥିବ ଆଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି ଆପଣମାନେ କ'ଣ ଏତେ ସୀତାଭକ୍ତ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅଭିଶାପ ଲଦି ନ ଦେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ସୁଖ ଲାଗୁ ନାହିଁ ? ରଜୁବାରୁ ଏଇ ଆକ୍ଷେପମୂଳକ ପରିହାସକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ, ଗନ୍ଧାରତାପୂର୍ବକ 'ଯୁ ଆର୍ ରାଇଟ୍ !' ବୋଲି କହି । ଇତ୍ୟାଦି । ହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀବେଳେ ସୁନୀତି ମୋଟାମୋଟି ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ବସିଥିଲେ, ଏବଂ ସେ ଦି'ଜଣଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତାଳାପକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସତେକି ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବଳିଷ୍ଠ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ କିଛି ସମୟ ପରେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ।

ଏହିକ୍ଷଣି ଆସିଛି ସେହି ଭୂମିକାର ଦାୟିତ୍ବ । ଭୋଜନାନ୍ତର ତୃପ୍ତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯତ୍ନସାମାନ୍ୟ ବିରତିର ମିଆଦ ମଧ୍ୟ ସରିଆସିଲାଣି । ସେହେତୁ ସୁନୀତି ଆରମ୍ଭ କଲେ —

“ଶୁଣନ୍ତୁ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ । ଦି'ପଦ କଥାରେ ମୁଁ ସାରିଦେବି ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ । ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କର ବିନୀତ, ହେଲେ ସୁଚିନ୍ତିତ ପ୍ରସ୍ତାବ । ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା, ଯାହାକୁ ପ୍ରିଏମ୍‌ଲ୍, ଉପକ୍ରମଣିକା ହିସାବରେ ନେଇପାରନ୍ତି, ଯେ ମୁଁ ଆମେରିକା ଫେରି ଯାଉ ନାହିଁ । ମାନେ ସେଠିକାର ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା ହିସାବରେ । ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି, ମୋର ସ୍ୱଦେଶରେ । ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ଏଇ ହେବ ମୋର ହେଡ୍‌କ୍ୱାର୍ଟର୍ସ, ଆମର ଏଇ ସୁନାମଧନ୍ୟ ରାଜଧାନୀ । ଏବଂ..”

କିନ୍ତୁ ଇତିମଧ୍ୟରେ ରଜୁବାରୁଙ୍କ ମୁହଁ ଏମିତି ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା, କେଉଁ ଇପ୍ସିତ, ହେଲେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ, ନିଧି ପାଇଲା ପରି ଯେ ମାୟା ତା'କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିସ୍ମୟାନନ୍ଦର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ବକ୍ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ମଝିରୁ କାଟି ଦେଇ ସେ କହିଉଠିଲେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ —

“ଓଷ୍ଠରଫୁଲ୍ ! ଅଧାଙ୍କ ଯୁ ସୁନାତିକୀ, ଅଧାଙ୍କ ଯୁ ସୋ ମର୍ ! ସେଦିନ ତ ମୁଁ ଆଶା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲି..”

“ଅନ୍ୟବାଦ ଏବଂ ମୋର କାମ ହେବ ମୋର ଏଇ ଆଦରଣୀୟା ସଜ୍ଜିନୀ ମାୟା ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ଦୁଃଖୀଦରିଦ୍ରଙ୍କ ସେବା କରିବା । ବିଶେଷତଃ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ସେଦିଗରେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବଂ ଗବେଷଣା ଦୃଷ୍ଟିରୁ । ହେଲେ ମାୟାର ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି ଅଭିଶପ୍ତ ବନ୍ଧାମାନଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ଦିଗରେ, ସେ ତା’କୁ ବଜାୟ ରଖିବ । ସେଇଠୁଁ ମୁଁ ଭାବିଲି ଯେ ଯେହେତୁ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ସେଇ ଥୁରୁଥୁରିଆ ବୁଢ଼ାଟିକୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ବାଟକୁ ତଥାପି ଚାହିଁବସିଛି ବୋଲି ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ, ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ରାଜି ହୋଇଯିବେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି କାମ କରିବା ଲାଗି । ଏଇ ଦ୍ୱିଗୁଣ ରତ୍ନରେ ଆମେ କ’ଣ ସେଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବୋଲାଉଥିବା ମୃଗାମାନଙ୍କୁ ନଚେଇ ନଚେଇ ହାଲିଆ କରିଦେଇପାରିବା ନାହିଁ, ମହାପାତ୍ର ସାହେବ ? ଯେଉଁମାନେ ଦେଶଟାକୁ ନଷ୍ଟ କରିସାରିଲେଣି, ନିଜର ତଥା ନିଜ ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ଓ ଦଲାଲ୍‌ମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ, ଗୋଟାଏ, ଉଦାର ଉଦାସୀନତାର ଭେକ ଦେଖାଇ ? କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ?”

ମାୟା ଦେଖିଲେ କେମିତି ଶ୍ରୋତାଜଣକ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରୁ ନାହିଁ । ସତେକି ସେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲେ ଏମିତି ହେବ ବୋଲି । ଅଥବା ସୁନାଅପାଙ୍କ ଭାଷାରେ ସେ ଦିନକୁ ଛଅଥର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବେ ଏଇ ସମ୍ଭାବନାକୁ ନେଇ, ଗୋଟାଏ ଫ୍ୟାଣ୍ଟାସିକୁ ଉପଭୋଗ କଲା ପରି । ନ ହେଲେ ସେ ଏମିତି ତଲ୍ଲାନ କି ବିଲାନ ହେଲା ପରି ଦିଶୁ ନ ଥାଆନ୍ତେ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ମିଷ୍ଟର ମହାପାତ୍ର ଆମ ସୁନାଅପାଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ସୁନାଅପା ଜାଣନ୍ତି ସେକଥା । ସେଇଲାଗି ସେ ସେମିତି କହିଲେ କାଲି, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲି ତାଙ୍କୁ ଯେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ବାଧୁବ କି ନାହିଁ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ସମାଜସେବା କଲେ ଏବଂ ସେ ହସିଲେ ହୋ’ ହୋ’ ହୋଇ । ନା, ସେ ଅଭଦ୍ର ନୁହନ୍ତି । ଏତେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ, ହେଲେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ଏଇ ସମ୍ପର୍କର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ସେ ହସି ଉଡ଼େଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଲଘୁ ପରିହାସ ଛଳରେ ।

କିନ୍ତୁ ସୁନାଅପା, ତମର ଡରିବାର କାରଣ ନାହିଁ ମ ? କିଓ, ସେଇ ଏକା କଣ ତମ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ? ମୁଁ କଣ ତମ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ଆଜିକୁ କୋଡ଼ିଏ ପଚାଶ ବର୍ଷ ହେଲା ? ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ତମ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ତମକୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ଜାଣିଲା ପରି ? ଆଉ

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନାରୀ ନୁହଁନ୍ତି, କେତେ ପୁରୁଷ ବି' ଥିବେ ତା' ଭିତରେ, ପିଲାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଟୋକାବୁଡ଼ାଙ୍କ ଯାଏଁ । ତେଣୁ ଏଇ ଲୋକଟା କ'ଣ ଦୋଷ କରିଛି ଯେ ତମେ ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଛ ତା' 'ପ୍ରେମ'କୁ ନେଇ ?

ତା'ଛଡ଼ା ଇଏ କୋଉ ତରଳ ଚପଳ ଯୌନ ପ୍ରେମ ନୁହେଁ ସୁନୀଅପା । ଇଏ ଏକ ପରମ ପ୍ରୀତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମୁଷ୍ଟ ଭାବ । ଯା'କୁ କ'ଣ ତମେ କେବେହେଲେ ମନା କରିପାରିବ ? ନା ମନା କରିବା ଉଚିତ ?..

ମୁଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି ଯଥାକ୍ରମେ ସହଜ ହୋଇ ଉଠିଲା ଏବଂ ରଜୁବାରୁଙ୍କ ପାଟି ଫିଟିଲା । କୃତଜ୍ଞତା ସହ ସେ କେବଳ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ହିଁ ଭରିଲେ ନୁହେଁ, ଫୋଟେଲ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧେଇ ଖାତା ଆଣି ତ୍ରିଗୁଣ ରଜୁର ବିଭିନ୍ନ ଗୁଣ ଓ ଟାଣ ଏବଂ ତା'କୁ କିପରି ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତା'ର ଗୋଟାଏ ଖସଡ଼ା ତିଆରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୁଇ ଉଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ହାଲୁକା ଆପତ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ, ଯେ ଏତେ ତରବର ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ସତେକି ସେ ଜଣେଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ଭଲ କି ମନ୍ଦ ହୋଇପାରେ, ସୁଦକ୍ଷ କି ଅପଦାର୍ଥ, କିନ୍ତୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଗୋଟାଏ ଖସଡ଼ା ତିଆରି କରିବାରେ ତା'କୁ କେହି ବଳେଇଯିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଭାବିବା କଥା ଯେ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ଜଣ ଏଭଳି ଉଦ୍‌ସାହସରେ ମାତି ଯାଇଥାଆନ୍ତା, ତା'କୁ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ତଳେ ମିଳିଥିବା ଗୋଟାଏ ନୂଆ କାମରେ, ଯଦି ମାୟାଙ୍କ ଭାଷାରେ 'ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବାର' କାରଣ ନ ଥାଆନ୍ତା ସେଇ ଉଦ୍‌ସାହ ପଛରେ ?

କିନ୍ତୁ ଭାବିବସିଲେ ମଧ୍ୟ କ'ଣ କିଛି ସ୍ଥିର କରି ହୋଇଥାଆନ୍ତା ? ସୁନୀତିଙ୍କୁ କାଠଗଡ଼ାକୁ ଆଣି ପଚାରିଲେ ସେ ହୁଏତ ପୁଣି ସେମିତି ହୋ' ହୋ' ହୋଇ ହସିଉଠନ୍ତେ । କୁହନ୍ତେ — ଆରେ, ମୁଁ କ'ଣ ଜାଣେ ନାହିଁ ଯେ ଉଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଆକର୍ଷଣ ଆସିଯାଇଛି ମୋ ପ୍ରତି ? ଏବଂ ତା'ର ଶେଷକଥା କ'ଣ ଜଣା ନାହିଁ ମୋତେ ? ଭାରୁ ଭଲଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଏକପ୍ରକାର ସାହସ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି, ଦ୍ୟାବ୍ଦ୍ ଅଲ୍ । ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାହସ ଯୋଗାଇବା, କହିବାକୁ ଗଲେ ସତ ହେଉ ବା ମିଛ ହେଉ ତାଙ୍କର କେଉଁ ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା କିଛି ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ ମୋ ଜୀବନରେ । ହେଲେ କେଉଁ ନର୍ମାଲ୍ ବଡ଼ମଣିଷ ଯା'କୁ 'ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବା' ବୋଲି କହିବ ? ହେ ଭଗବାନ୍ !

ଆଉ ରଜୁବାରୁଙ୍କୁ ଯଦି ପଚରାଯାଏ ଏ ବିଷୟରେ ଯେ ତମେ ଯେଉଁ ଆକର୍ଷଣ ଆସିଯାଇଛି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି (ଏଥିରେ କୌଣସି ଦ୍ୱିମତେ ଅବଦାନ ନାହିଁ, ନ ହେଲେ ଦି'ଦିନ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ 'ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ' ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦେବେ)

ଆଥାନ୍ତ ଏବଂ ତା'ର କେଜଦିନ ପରେ ତାଙ୍କୁ 'ସୁନୀଅପା' ବୋଲି ଡାକିବାର ସାହସ କରି ନ ଥାଆନ୍ତ), ତା'କୁ କଣ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବା ବୋଲି କୁହାଯିବ, ସେ ପ୍ରଶ୍ନଟାକୁ ଶୁଣି ପ୍ରଥମେ ହତବତ୍ତେଇ ଯାଆନ୍ତେ । କାଳେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ଶୁଭି ଯାଇଥିବା ଏଇ ପଦଟା ଏବଂ ସେ ଖରାପ ଭାବିଥିବେ । ଛିଃ ! ଏମିତି କ'ଣ ହୁଏ ? ସେ ମୋର ଅନେକ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି, ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି ମୋର ଏଇ ନୂଆ ଜୀବନ ପାଇଁ । ତା'ବୋଲି କ'ଣ ଏମିତି କହିବା ଆମର ସମ୍ପର୍କକୁ ନେଇ ? ଛିଃ ! ହେଲେ ସେ କହିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ଯେ ଏଇ ସମ୍ପର୍କଟାକୁ ତା'ହେଲେ କେଉଁ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ।

ସେ ଯାହାହେଉ କେଉଁ ଶୁଭାକାଞ୍ଛା ଭଲ ଚାହିଁବ ନାହିଁ, ଏହି ପ୍ରେମ — କ୍ଷମା କରିବେ, ସମ୍ପର୍କର ଉଦ୍ୟମ ସଫଳ ହେଉ ବୋଲି ? କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ କେବଳ ମାୟା ଅବଗତ ଥିଲେ ସେ ବିଷୟରେ, ଜଣେ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଏବଂ ସେ ଏହିପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଅନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ (ଯାହା କେବଳ ସୁନୀତିଙ୍କର ମତ ନୁହେଁ, ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର) ତାଙ୍କର ଶୁଭାକାମନା କେବଳ ସେତିକିରେ ରହି ଯାଇ ନ ଥିଲା । ଦାୟିତ୍ବବୋଧର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ, କେଉଁ ଏକ ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟର ଚନ୍ଦ୍ରଭଦ୍ରା ଦେଖିବା ଲାଗି । ଯଥାଶୀଘ୍ର । ନ ହେଲେ ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ସିରିୟସ୍ ଲେଖାପଢ଼ା ଓ ଆକାପ ଆଲୋଚନା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏମିତି ଅଯଥାରେ ହସହସ ହୋଇ ଯା' ମୁହଁରୁ ତା' ମୁହଁକୁ ଅନନ୍ତଥାଆନ୍ତେ କାହିଁକି ?

ଦ୍ଵିଶକ୍ତି ଉଦ୍ୟମର ଯେଉଁ ମୋଟା ଖସଡ଼ା ତିଆରି ହୋଇଗଲା ସେଦିନ, ତା'ର ଡାହାଣ ଏହିପ୍ରକାର

—ଆମେ ଅନ୍ୟତମ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ସଂସ୍ଥାଟିଏ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହୁଁ । ପ୍ରଥମ କଥା, ଆମେ ତିନିଜଣ କେବଳ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଦ୍ଵିମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସଭାବିଶେଷ, ଯାହାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା କ୍ଷୁଦ୍ରହେବ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆମ ଛୋଟିଆ କେବିନ୍ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ଦେଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟରେ ଆମେ କେଉଁ ସରକାରୀ—ବେସରକାରୀ ନିୟମାବଳୀରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନା' । ଆମେ ଆମର ପ୍ରିୟ ସ୍ଵାଧୀନତାବୋଧର (ଯାହାର ରୋଲ୍ ମଡେଲ୍ ଆମ ସୁନୀତିଜୀ ଓରଫ୍ ସୁନୀଅପା) ତିକେ ହେଲେ ଆସ୍ଥା ଲାଗିବାକୁ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

— କିନ୍ତୁ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ସମାଜକଲ୍ୟାଣ ସଂସ୍ଥା ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ରହିବୁ, ନ ହେଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦରକାରୀ ମାଲମସଲା ଯୋଗାଇବୁ । ବୁଦ୍ଧି, ବିଦ୍ୟା, ଦରକାର ହେଲେ ଅର୍ଥ, ଠିକଣା ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂପର୍କ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଛପି ରହିଥିବା ନାନା ଭିତିରି କଥା, ଯାହାର ସନ୍ଧାନ ଆଣିଦେବେ ମହାପାତ୍ର ସାହେବ । ନା, ନା, ଆଜିଠୁଁ ସେ କୋଉ ସାହେବ ଫାହେବ ନୁହନ୍ତି, ସେ ଆମର ରଜୁବାରୁ ।

— ବିଭିନ୍ନ ସମାଜକଲ୍ୟାଣ ସଂସ୍ଥାର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଆମେ କହିବା ଯେ ଦୟାକରି ଆମକୁ କୁହନ୍ତୁ ଆପଣ କେଉଁଠି ଫେଲ୍ ମାରିଛନ୍ତି । କେଉଁଠି ଆପଣ ଫେଲ୍ ମାରିଛନ୍ତି । କେଉଁଠି ଠିକଣା ଚୋର ଧରା ପଡ଼ି ନାହିଁ, କେଉଁଠି ସରକାର ଆପଣଙ୍କୁ ଭୂତେଇଲା ପରି ମନେହେଉଛି, କେଉଁଠି କେଉଁ ହତଭାଗା ହତଭାଗିନୀ ତଥାପି ଲୁହ ଝରାଉଛି, ହେଲେ କେହି ତା'ର ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ମୋଟ ଉପରେ କେଉଁଠି ଆପଣଙ୍କୁ ହାରିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି, ଆପଣଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ସଫେ । ଆମେ ସେଥିର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବୁ । ମାନେ ଆପଣଙ୍କ ହାତମୁଠା ଶକ୍ତ କରିବୁ, ଉପଯୁକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ଦ୍ଵାରା । ବିଫଳତାର କାରଣ ଯାହା ହେଉ ପଛେ । ଅନାସ୍ଥା, ଅବହେଳା, ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ଓ ଦୁର୍ନୀତି, ଯେଉଁଥିକୁ ସରକାର ଦାୟୀ । ଅଥବା ସାଆନ୍ତିଆ ମନୋବୃତ୍ତି, ଜାତିଆଣ ଭେଦଭାବ ଏବଂ କୁସଂସ୍କାର, ଯେଉଁଥିକୁ ଆମ ସମାଜ ଦାୟୀ । ଆମ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦିଦିଅନ୍ତୁ ସେହି ଗ୍ଳାନିର ବୋଝ । ଆମେ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିବୁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ।

..କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କ'ଣ ଆମକୁ ପୂରାପୂରି ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ ? ଆମେ କୋଉଠୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲୁ ହଠାତ୍, ଏଇ ଅଗା—ବଗା—ଖଗାଙ୍କ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି, ଜଣେ ଇସ୍ତଫାଦିଆ ବଡ଼ ହାକିମ, ଜଣେ କୋଉ ବଣୁଆମାନଙ୍କ ମାୟା ମା' ଏବଂ ଆରକଣକ ନିପଟ ବିଦେଶିନୀ, ସେ ଯେତେ ବିଦୁଷୀ ହେଉ ନା କାହିଁକି, — ଆମକୁ ସେମାନେ କାହିଁକି ଭଲ ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ କହିଲେ ? କହିବେ କି ତାଙ୍କ ନାନା ସନ୍ଦେହର ଗୋପନ କଥା ? ଭାବିବେ ନାହିଁ ଯେ ଇଏ ଆମର ଗୋଟାଏ ସଉକିନିଆ ଧନ୍ଦା, ହେଲେ ଆମର ସେଇ ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ? ଅଥବା ଆମେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଗୋଇନ୍ଦା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ବିପଦରେ ପକେଇବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କୁ ମିଳୁଥିବା ଅନୁଦାନଟିକ ମାଡ଼ ଖାଇଯିବ ଏବଂ ଯାହା ବି' ହେଉଛି ତାଙ୍କ ଦେଇ, ସେତକ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେଇଥିଲେ ସୁନାତି । କହିହେବ ନାହିଁ

ସେ କାହିଁକି ଏମିତି କହିଲେ । ଆପଣା ‘ବିଦେଶିନୀପଣ’ର ଲୋପ ପାଇ ଆସିଥିବା ସଂଶୟ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା ନା ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସକୁ ପରଖିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ରଜୁବାରୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ସମୁଚିତ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ । କହିଲେ “ସରି, ଏମିତିକା କୌଣସି ଭୟ ଆସୁ ନାହିଁ ମୋ ମନରେ । ପ୍ରଥମେ, ସୁନାତିକା ଆପଣ ଯଥାର୍ଥରେ ବିଦେଶିନୀ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ଯଦିବା କେଉଁ ବିଦେଶିନୀପଣ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଭିନ୍ନତା, ବାରି ହୋଇଯାଉଛି ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ, ଆଜ୍ଞା ସେତିକି ତ ଦରକାର ଆମ ପାଇଁ ! ଏହି ଭିନ୍ନତା, ଏହି ଫରେନ୍ ମ୍ୟାଟର୍, ଏଇ ତ ହେଉଛି କାଟାଲିଷ୍ଟ, ଯାହା ଆମର ସ୍ଥାଣୁତ୍ୱକୁ ଚହଲେଇଦେବ ଏବଂ ବିପ୍ଳବକୁ ବାଟ କଢ଼େଇ ନେବ ! ନ ହେଲେ ‘ଏମିତି ଚାଲୁଛି, ଏଇ ଭଲ’, ଏଇ ଆମ ବଞ୍ଚିରହିବାର ଘୋଷା ହୋଇ ରହିଥିବ କାଳକାଳକୁ । ନା, ସୁନାତିକା ଆପଣଙ୍କ ଆତ୍ମ କୌଣସି ସନ୍ଦେହର କାରଣ ନାହିଁ, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିବ ବୋଲି ମନେହେଉଛି ଆପଣଙ୍କର । ତା’ପରେ ଆସନ୍ତୁ ଅଧମ ରଜୁ ମହାପାତ୍ର, ଏଇ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଇସ୍ତଫାଦିଆ ହାକିମ ଆଡ଼କୁ । ଆଜ୍ଞା, ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିବେ ମୁଁ କେଉଁଥିପାଇଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛି ଏବଂ ମୋର ଦୋଷୀ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ବୁଝିବେ ଯେ ମୁଁ ମିଛ କହୁ ନାହିଁ, ସେମାନେ କଡ଼କଡ଼ା ଦେବେ ନାହିଁ । ଆଇ ଡୋଏ୍ ଥିଙ୍କ୍ ସୋ । ବାକି ରହିଲେ ମାୟାଜୀ । ସେ ଖାଲି ସେଇ ବଣୁଆମାନଙ୍କର ମାୟା ମା’ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିବେଦିତାପଣ ଏତେ ପରିଷ୍କୃତ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ, ତାଙ୍କ କଥାକୁହା ଏବଂ ହାବଭାବର ପ୍ରତିଟି ଲୟ ଓ ଛନ୍ଦରେ, ଯେ ସେ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳର ମାୟାମା’ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, ଏଭଳି ଆଶଙ୍କା କାହାରି ମନକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ସେ ବିଷୟରେ । ଅତଏବ ବନ୍ଧୁଗଣ, କୁତସ୍ତ୍ୱା କଷ୍ଟକମିତଂ ବିଷମେ ସମୁପସ୍ଥିତଂ ? ଚାଲୁ ଭାଷାରେ ଯେ ଫିଅର୍ସ୍ ! ତିନିକି ତିନିହେଁ ହସିଉଠିଲେ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନଚାର ପତ୍ତା ରହିଲା ନାହିଁ ଆଉ ।

— ଯେକୌଣସି ସମସ୍ୟା ଆମ ନଜରକୁ ଆସିବ, ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ହେଉ, ଅବା ଘରୋଇ ସୂତ୍ରରେ, ଆମେ ଏକାଠି ବସି ସେ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବା ସିନା, ଆମେ ଦଳ ବାନ୍ଧି ଯିବା ନାହିଁ କାହା ପାଖକୁ । ସତେକି ଇଏ ଗୋଟାଏ ତିନିକଣିଆ ପ୍ରଶ୍ନ । କାରଣ ତାହା ଗୋଟାଏ ତିନିକଣିଆ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ବୋଲି ମନେହୋଇପାରେ କେତେକ ସୁସ୍ଥିବାଦୀମାନଙ୍କ ଆଖିରେ । ବରଂ ଯାହାର ଯେଉଁଠି ପ୍ରବେଶ ଅଛି, ଚିହ୍ନା ଅଛି, ଅଳ୍ପ ବହୁତ ବହୁତ ମଧ୍ୟ ଅଛି

ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ, ସେ ସେଠିକି ଯାଉ, ଏବଂ ବୁଝୁ ସେମାନଙ୍କ ହାଲତାଳ । ଏବଂ ଯଥାକ୍ରମେ ବଢ଼େଇଦେଉ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗର ହାତ । ହୁଏତ ଯେତେ ଟେଷ୍ଟା କଲେ ବି କାଳକ୍ରମେ ଆମର ତିନିକଣିଆ କାରବାର ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ଏବଂ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥଙ୍କ ଦଳ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦାନାପାଣିରେ ଆଖି ଲାଗିବ, ସେମାନେ ଚାହିଁବେ ଆମକୁ ବଦନାମ କରିବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଏ ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାବଧାନ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । ଆମେ ଯେ କେବଳ ଆମ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ତା ନୁହେଁ, ଆମେ ଟେଷ୍ଟା କରିବା ଯେ ଆମର ଏଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ମାନେ ଯେଝାର ଯେଝା ଘରଦୁଆର କାମଧରା, ଯେମିତିକି ସୁଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ଆଡୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରିଥିଲେ ଗନ୍ଧାର ହୋଇ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମନକୁ ଆସେ ଯେ ସୁନାତି କାହିଁକି ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି ଏଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ନେଇ ? ତା' ପଛରେ କ'ଣ ଅଛି ଗୋଟାଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ହୁଏତ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ, ଯେ କେଉଁ ବାହାର କାମର ଛାଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ନୂଆ ଘରୋଇ ଜୀବନ ଉପରେ, ଯାହାର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ମଉନମୁହାଁ ହେଲେ 'ବିଦ୍ରୋହୀ' ଷୋଳବର୍ଷିଆ ଟୋକା ? କିନ୍ତୁ ସେ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିଥାଆନ୍ତେ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ନୀତି ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲାକୁ ଯେଉଁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ମାୟାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡକୁ ଆସୁଥିଲା ସେ ତା'କୁ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭାରୁଥିଲେ କହିବା ପାଇଁ ଯେ ଆମେ ଗୋଟାଏ ଘର ଭଡ଼ା ନେବା, ଯେଉଁଟା ଆମର ଅଫିସ୍‌ଯୁକ୍ତ ଘର ହୋଇପାରିବ । ଅନ୍ତତଃ ସୁନାଅପା ଓ ମୁଁ ସେଠି ରହିବୁ, ହେଲେ ତା'ର ଗୋଟାଏ ଯୋଡ଼ାଏ କମରା ଆମ ଅଫିସ୍ ହୋଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ସେଭଳି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ତିନିଜି ତିନିହେଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ରହିବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । କେବଳ ରଜୁବାରୁ କହିଲେ ଯେ, ମିଛୁଟାରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘର ଭଡ଼ା ନେବା କାହିଁକି ଅଫିସ୍ ପାଇଁ ? ମୁଁ ଯେଉଁ ଘର ଭଡ଼ା ନେବି ଏଇ ସରକାରୀ କ୍ୱାର୍ଟର୍ ଛାଡ଼ିଲା ପରେ, ସିଏ କଣ ଏତେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବ ଯେ ତା'ର ଗୋଟାଏ ଏକ୍ସ୍ଟ୍ରା ଷ୍ଟୁଡିଂକି ଗେଷ୍ଟରୁମ୍ ନ ଥିବ ? ଆଉ ଅଧମ ବ୍ୟୁରୋକ୍ରାଟ୍ ଜଣକ କ'ଣ ଏତେ ଅପଦାର୍ଥ ଯେ ସେ ଖାଲି ହାକିମ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ, ଡ୍ରିମ୍‌ୱାର୍କ ସେକ୍ରେଟେରୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଭିନ୍ନଧରଣର ଫାଇଲ୍‌ରେ ନାଲି ଫିଡାର୍ଟିଏ ବାନ୍ଧିପାରିବ ନାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ନାଲି ଫିଡାର ରଙ୍ଗ ବଦଳିଯିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ..

ଏହିପ୍ରକାର ନିଷ୍ଠିର ଅନୁଯାୟୀ ମାୟା ରହିଲେ ଯାଜ୍ ଖଣ୍ଡଗିରି ପାଖରେ । ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ ସମିତିରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ ବଣ୍ଟା ରମଣୀ ସରଜୁର ଅତିଥି ହୋଇ । ସେ ମାୟାମା'ଙ୍କୁ ଆଉ କେଉଁଠି ରହିବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ତମେ ତ ମାସ ମାସ ଧରି ସେଠି ଯାଜ୍ ରହିବ, ମଝିରେ ଯୋଉ କେଇଟା ଦିନ ରହିବ ଏଠି, ସେତିକି ରହିପାରିବନି' ମୋ ପାଖରେ ? ରଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ କ୍ୱାଟର୍ସ ଛାଡ଼ିଦେଲା ପରେ ସହିଦନଗରରେ ଗୋଟିଏ ଦି'ମହଲା ଘର ଭଡ଼ା ନେଇ ରହିଲେ । ତଳମହଲାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଗା ଥିଲା ତିନିଜଣିଆ ଆଳାପ-ଆଲୋଚନା ତଥା ଫାଇଲ୍‌ପତ୍ର ରଖାରଖି କରିବା ପାଇଁ । ଏବଂ ସୁନାତି ଶାନ୍ତିକ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ରହିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ ଯାହା ମାତ୍ର ଖୋଜେ 'ବାଟ ସୁମୁର ସ୍କୁଲଠାରୁ । ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ପାଖରେ ଏବଂ ଏହାହିଁ ଥିଲା ଘରଟିକୁ ବାଛିବାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ମନଇଚ୍ଛା ସେ ଆସିପାରିବ ଏଠିକି, ତା' କ୍ଲବ୍‌ପଡ଼ାର ସନ୍ଧିରେ ।.. ଆସିବ ଏବଂ ଆମେ ଦୁନିଆଁ କଥାଭାଷା ହେବା । ଆଶ୍ଚିନ୍ତୁଆଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କୋଉ ଆର୍ତ୍ତ ସାର୍ବଜ୍ଞ ଯାଏଁ, ଯେ ହସିଲେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ କାନ୍ଦିଲା ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଓହଳା ଓଠ ଏବଂ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଆଖି ତାଙ୍କୁ ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ପକାଏ । ହେଲେ ସେ କୁଆଡ଼େ ତା'କୁ ଭାରୀ ଆଦର କରନ୍ତି । ଏବଂ ମନଇଚ୍ଛା ଟି.ଭି. ଦେଖିବା । ନା, ଆମେ ମାଆପୁଅ ଯେ ସବୁବେଳେ ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି ବସିବା ଆଉ ଟି.ଭି. ଦେଖିବା ତା'ନୁହେଁ । ସେ ତା' କାମ କରିବା ଆଉ ମୁଁ ମୋ କାମ । କିଓ ଘରଟା ତା'ର ବି ନୁହେଁ କି ? ତା'ର ବି' ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କମରା ରହିବ, କେଉଁଠି ସେ ବସି ପଢ଼ିବ କି ଏକ୍ସଟିଆରେ ବସି ଭାବିବ ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବ ।

ଘର । ଆମ ଘର । ଆମ ବି'ଜଣଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରେ ଉଷ୍ମ । ତା'ର ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି, ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଆଉ ଆକାଶର ପାଣିପବନ ସାଙ୍ଗରେ, ହେଲେ ଏଇ ଖଣ୍ଡକ ଖାଲି ଆମର.. ସୁନାତିଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ଯେ କୃତ୍ତି ଏଭଳି ଅନୁଭବ ଆସିଥିଲା ତାଙ୍କ ମନରେ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ । ବାପାବୋଉଙ୍କ ଘରେ ନୁହେଁ, କି ଅନ୍ଧାରି ଗୁମ୍ଫା ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ଶାଶୁ ଘରେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଘର ସେ ବାନ୍ଧିଥିଲେ ଆମେରିକାରେ ପ୍ରଥମେ ଜନ୍ମନ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ, ସେଇଠୁ ରିଟାର୍ଡ୍ ସାଙ୍ଗରେ, ସେଠି ବି' ନୁହେଁ । ଜନ୍ମନ୍ତ ପାଇଁ ସିଏ ଥିଲା ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ରାମ ନେବାର ଡେରା । ଯେଉଁଠି ସେ କିଛି ଦିନ ରହି ପଲେଇଯିବ ଭିନ୍ନ ସହର ଓ ଭିନ୍ନ ଯୁନିଭର୍ସିଟିରେ ତା' ନିଜ

କାମ କରିବା ପାଇଁ । ଆଉ ରିଚାର୍ଡ୍ ପାଇଁ ସିଏ ଥିଲା ତା' ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଷ୍ଟେସର ଘର । ଯେଉଁଠିକି ସେ ଆସିବ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟାଇପ୍ ମଉଜ (ଯାହାର ଅନ୍ୟ ନାଆଁ ସେକ୍ସ) କରିବା ପାଇଁ, ତା'ପରେ ଉଡ଼ିଯିବ ଆଉ କେଉଁଠିକି, ଆଉ କାହା ପାଖକୁ । କାହିଁ ସେଠି କୋଉ ଦି'ଜଣିଆ ଉଷ୍ମ ? କିନ୍ତୁ ଏ ଘରଖଣ୍ଡକ ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ଆମ ଦି'ଜଣକର, ମାଆର ଆଉ ପୁଅର । ରାତିଟା ସେ ବିତାଉ ପଛକେ ଆଉ କେଉଁଠି, ତା' ଜେଜେବାପା—ଜେଜେମାଙ୍କ ଘରେ ।

ଦି'ଜଣିଆ ନାଡ଼ ବାନ୍ଧି ରହିବାର ଆନନ୍ଦ ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା ଯେତେବେଳେ ସୁନୀତି ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଯେ ଏଇ ଟୋକାଟା ଫୁଲମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏଭଳି କଥାଭାଷା ହୋଇପାରେ । ଫୁଲ ପାଖକୁ ଯାଏ, ତା'କୁ ନିରେଖି ଦେଖେ, ହାଲୁକାରେ ହାତ ବୁଲେଇ ଆଣେ ତା' ବୃନ୍ଦରେ, ପାଖରେ ଥିବା ଶୁଖିଲା ଫୁଲ ପତରକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦିଏ, ଯେମିତିକି ଏଭଳି ଆହୁରି ତୋପା ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିପାରିବ.. ପ୍ରେମାଳାପ ସରେ ନାହିଁ ସହଜେ । କିରେ ଏ ବିଦ୍ୟା ତୁ ଶିଖିଲୁ କେଉଁଠୁ ? ମଲା, ତା' ମାଆ କ'ଣ ସେମିତି ଭଲ ପାଉ ନ ଥିଲା ଶଙ୍କରପୁର ଘର ବାରିରେ ଲଗା ହୋଇଥିବା ନାଲି ମନ୍ଦାରକୁ ? ଆଉ ସେ ରାଗି ଉଠୁ ନ ଥିଲା କିଏ ତା'କୁ ଛିଣ୍ଡେଇବାକୁ ବସିଲେ ? ସୁନୀତିକୁ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ବେଶି ଡେରି ଲାଗିଲା ନାହିଁ ଯେ ପୁଅ ତା' ମାଆଠାରୁ ନେଇଛି ଏଇ ଗୁଣ । ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ନ ଥିଲା କି ତାହୁଁ ନ ଥିଲା କେହି ତା'କୁ ସେମିତି ଭାବନ୍ତୁ ବୋଲି, ସେକଥା ଭିନ୍ନ । ଯାହାହେଉ ସୁନୀତିଙ୍କ 'ଆମ ଘର' ଆହୁରି ସମ୍ଭବ ଏବଂ ସୁରଭିତ ହୋଇଉଠିଲା, ଯେତେବେଳେ ସେ ପୁଅର ଏଇ ବିଶେଷ ଗୁଣଟିର ପରିଚୟ ପାଇଲେ ଏବଂ ପୁଅର ପରାମର୍ଶ ନେଇ ଜାତି ଜାତି ଫୁଲ ଗଛର ଚାରା ଲଗେଇଲେ ସେଠି । ଯେତେ ଛୋଟିଆ ହେଉ ନା କାହିଁକି ଏଇ ଘରର ବାରିଦୁଆର, ସେଠି କଣ କେଇଟା ମଲ୍ଲୀ, ମନ୍ଦାର, ଆଉ ଗୋଲାପ, ସେବତା, ଜିନିଆଙ୍କ ପାଇଁ ଥାନ ମିଳିବ ନାହିଁ ? ମାଳାଟିଏ ନ ଥିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ବଗିଚାକାମ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନ ଥାଉ ପଛେ, ତାଙ୍କର ପୂରା ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ସୁମ୍ନ ସେମାନଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବ, ଯେମିତି ନେବା କଥା । ସେଇ ଘଣ୍ଟାଏ ଦି'ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ, ଯେତେବେଳେ ସେ ଥାଏ ଏଇ ଘରେ । ତାଙ୍କ ଛାତିଟା ସତେ ମନ୍ଦି ହେଲା ସେଦିନ, ଗୋଟାଏ ଚିତ୍ରିତ ଆନନ୍ଦ—ବେଦନାରେ, ଯେତେବେଳେ ସୁମ୍ନ ତାଙ୍କୁ କହିଲା ଗୋଟାଏ ନାଲି ଟେଲାପଲ୍ଲୁ ହାତରେ ଧରି— “ବୋଉ, ଦେଖିଲ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି ଏଇ ଫୁଲଟି ?

ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ତ ଗୋଛାଏ ବାବୁରି ବାଳ, ଖୋସାଟିଏ ପାରିଥିଲେ ସିନା ମୁଁ ସେଥିରେ ଯା'କୁ ଲଗେଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ?” ‘ଆଇ ଆମ୍ ସରି ।’ କହି ସୁନାତି ତା'କୁ ତାଙ୍କ ଛାତିକୁ ଟାଣିଆଣିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, “ଖୋସା ନ ଥିଲେ କଅଣ ହେବ, ମୋତେ ଦେ ସେ ଫୁଲ । ମୁଁ ତା'କୁ ଧରିଥିବି ମୋ ହାତରେ, ଆଉ ବାହାରକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋ କାଢ଼ିଗାନ୍ତର ବୋତାମ ଘରେ ଲଗେଇଦେବି । କହିବି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେ ମୋ ପୁଅ ମୋତେ ଦେଇଛି ଏ ଫୁଲ ।” ସୁମନ୍ ଫୁଲଟିକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲା ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଏବଂ ସୁନାତି ନିଜକୁ ବୋଧଦେଲେ ଯେ ପୁଅର ହସ ଖଣ୍ଡକ ଏମିତି ଶୁଖିଲା ନୁହେଁ, ସେ ଯାହା ଭାବୁଛନ୍ତି ।

‘ଆମ ଘର’ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଜଣକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା ତା'ର ଶୋଭା ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ । ବିଦେଶକୁ ଫେରି ନ ଯାଇ ଏଇଠି ରହିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା ପରେ ପରେ ସୁନାତି ନିଶ୍ଚୟ କରିସାରିଥିଲେ ଯେ ସେ ରାଧାକୁ ତକେଇ ଆଣିବେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଏଣିକି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ ତା'ପାଇଁ କୌଣସି ‘ବ୍ୟବସ୍ଥା’ କରିବା ଲାଗି । ସେ ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ରହିବ, ତା' ମାଉସୀ ପାଖରେ । ନିଜ ଘରଟିଏ ନ ହେବାଯାଏଁ ସେତିକି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ସେ ମାମା ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିସାରିଲେଣି ଏହି ମର୍ମରେ ଏବଂ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ସେଇ ଲାଜକୁଳୀ ସୁନ୍ଦରିଆ ଝିଅଟିକୁ । ସୁମୁଠୁଁ ଅଳ୍ପ କେଇଟା ବର୍ଷ ସାନ ହେବ ବୋଧହୁଏ । ସେ ବି’ ଖେଳିବ, ବୁଲିବ ଏଇ ଘରେ, ଏଇ ଅଗଣାରେ, ଏଇ ବଗିଚାରେ । ଭଲ ସାଥୀଟିଏ ମିଳିଯିବ ସୁମୁକୁ । ଗୋଟାଏ ମଜାର ଭାବନା ସୁନାତିଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା । ସୁମୁ ଟୋକା ରାଧାର ପ୍ରେମରେ ନ ପଡ଼ିବ ବୋଲି କିଏ କହିବ ? ଆଉ ଯଦି ସେମିତି ହୁଏ, ମୁଇଁ ତାଙ୍କର ବାହାଘର କରେଇବି । ମାମା ହେଉ କି ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ବଂଶ, କି ସାରା ସମାଜ, କେହି ମୋତେ ବାଧାଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମାମା କିଛି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ଏତେଦିନ ହେଲା ?

ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଘରୁ ଯେ ବାହାରିଯାଏ ତା' କାମରେ, ଥିସିସ୍‌ଟାକୁ ପୂରା କରିବା ପାଇଁ ହେଉ ବା ନବଲବ୍ଧ ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ପାଖକୁ, କେଉଁ ନୂଆ ସନ୍ଦେହାତ୍ମକ ତଥ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ଦେବା ପାଇଁ କି ଆଣିବା ପାଇଁ, ଏବଂ ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଘୂରି ବୁଲୁଥାଏ ଦିନ ଯାକ, ତା' ଦେହ ମନରେ କ୍ଳାନ୍ତି ଆସିବ କେଉଁଠୁ ? ନା କାହାର ସାହସ ଅଛି ତାଙ୍କୁ ଚେତାଇଦେବ ଯେ ଦେଖନ୍ତୁ ମ୍ୟାଡାମ୍ ଆପଣ ଆସି ଦରବୁଜା ହେଲେଣି, ଆପଣଙ୍କର ଏତେ ଖଟିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଏଣିକି ? ସେ ମଧ୍ୟ ଏଇ କାମ ନେଇ ବାହାରିଯାଆନ୍ତି ବେଳେ ବେଳେ

ଆଉ କେଉଁଠିକି, ଦିନେ କି ଦି'ଦିନ ପାଇଁ । (ଆଜିକାଲି ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ବେଶି ଦିନ ବାହାରେ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ) ହେଲେ ଅବସାଦ ତାଙ୍କ ପାଖ ମାଡ଼େ ନାହିଁ । ମନେହୁଏ — କଲା ପରି କାମ ଅଛି ମୋ ହାତରେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ମୋର ଘର ଅଛି, ଘରେ ପୁଅ ଅଛି, ଆଉ ଝିଅ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ କେଇଦିନ ପରେ । ଆଉ ଦରକାର କ'ଣ ମୋ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା ପାଇଁ ? ହେଲା ଏବେ କେଇଟା ଅଘଟଣ ଘଟିଗଲା ମଝିରେ..

ସୁନାତି ପୁଣି ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖିବସିଲେ ଅନୁ ପାଖକୁ, ତାଙ୍କ ନୂଆ ଜୀବନକୁ ନେଇ, ଏବେ ଲେଖିଥିବା ଚିଠିର ଉତ୍ତର ନ ମିଳିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ।

ପନ୍ଦର

ନୂଆ ଘର, ନୂଆ କାମ, କହିବାକୁ ଗଲେ ଏଇ ନୂଆ ଜୀବନ କେମିତି ଲାଗୁଥିଲା ରଜୁବାବୁଙ୍କୁ ?

ତାଙ୍କୁ ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରାହେଲେ ସେ ବୋଧହୁଏ ହସିଦିଅନ୍ତେ ଟିକିଏ ଏବଂ କୁହନ୍ତେ ‘ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ !’ ଅର୍ଥାତ୍— ତମେ ସତରେ କ’ଣ ଉତ୍ତରଟିଏ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ମୋଠୁଁ ? ସହଜେ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁ ନାହିଁ, ଦେଖୁ ନାହିଁ କିଭଳି ଉତ୍ସାହରେ ମୁଁ କରିଯାଉଛି ମୋର ଯାହା କରିବା କଥା ? ଏଭଳି ଉତ୍ସାହର ଜ୍ୟୋତି, ଏଭଳି ଅଗ୍ନିଶିଖା ଯାହା ଯେଉଁ ଦାନବକୁ ସତେ ଭସ୍କ କରିଦେବ ଏଇକ୍ଷଣି, ଏଇ ରଙ୍ଗରୂପ ଦେଖିଥିଲ କି ଏଥିପୂର୍ବରୁ ମୋ ଭାବରେ କି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଚାକିରିରେ ଥିଲି ?

ସତରେ ତାଙ୍କୁ ବେଳ ଅଣ୍ଟୁ ନାହିଁ । କେସ୍ ଆଣିଦିଅନ୍ତି ସୁନାତିକା କିମ୍ବା ମାୟାକା, ବିଭିନ୍ନ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କଠାରୁ । ସେଇଠୁଁ ଇଏ ଯାଆନ୍ତି ତାଙ୍କର ବଛା ବଛା ପ୍ରାକ୍ତନ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ସେଥିର ଭିତରି କଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ । ଯଥା ଶିଶୁ ମଙ୍ଗଳ କାମରେ ବ୍ୟାପୃତ ଥିବା ‘କୁଆଁ ତାରା’ର ପାତ୍ର କାହିଁକି ଭରିଗଲା ସରକାରୀ ଅନୁଦାନରେ, ହେଲେ ଏକା ସହରରେ ଥିବା ଏକାଭଳି ଅନୁଷ୍ଠାନ ‘ଜହ୍ନମାମୁ’ ପ୍ରତି ଏତେ ଉଦାସୀନତା କାହିଁକି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସିଏ ଉଧେଇ ପାରୁ ନାହିଁ ? ସୁନେଇ ନାମକ ନବବୟସ୍କ ହତ୍ୟାରେ କାହିଁକି ପୁଲିସ୍‌ବାଲା ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ କେସ୍ ଚଳେଇଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ସ୍ୱାମୀ ଓ ନଶାଦ ଜଣକୁ ଆଜୀବନ ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଇ ପାରିଲେ, ହେଲେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଥିବା ମାନେ ଲୋକଚକ୍ଷୁରେ

ପ୍ରମାଣିତ ଲାବନି ନାମକ ନବବଧୂର ହତ୍ୟାକୁ ହତ୍ୟା ନୁହେଁ ବୋଲି କହି କେସଟାକୁ ଉଡ଼େଇ ଦିଆଗଲା ? କେଉଁ ଗୁଣ୍ଡା ଏବଂ ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ପଛକୁ ବଡ଼ପଣାଙ୍କ ହାତ ଥିଲା ଯା'କୁ ବଢ଼େଇବାରେ କି ତା'କୁ ଛିଡ଼େଇବାରେ ? “କାହିଁକି”ର ଉତ୍ତର ଯେ ତାଙ୍କୁ ମିଳିଯାଏ ସହଜେ, ତା' ନୁହେଁ, ହେଲେ କେଇଟା ଠିକଣା ସନ୍ଦେହର ଆଭାସ ମିଳିଯାଏ ଏବଂ ସେ ତା'କୁ ବଢ଼େଇଦିଅନ୍ତି ଉଚିତ ଏବଂ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ହାତକୁ, ସେ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ବନ୍ଧୁଟିଏ ହେଉ କି କେଉଁ ନେତାବିଶେଷ ଯାହାଙ୍କର ଆସ୍ଥା ଅଛି ତାଙ୍କ ଉପରେ । ଯେମିତିକି ସେମାନେ ଅସଲ ଚୋରକୁ ଧରିପାରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରିହେବ ।

ତା'ଛଡ଼ା ଯେଉଁସବୁ ସନ୍ଦେହର ପୋକ ତାଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ୁଥିଲା ତାକିରିରେ ଥିଲାବେଳେ, ହେଲେ ତାଙ୍କର ସମୟ କି ସୁଯୋଗ ନ ଥିଲା ତା'ର ଗହୀରକୁ ଯିବା ଲାଗି, ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ପଶିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସେଇ ଗହୀର ଭିତରେ, ସେଥିରେ ତୁଚ୍ଛା ପକ୍ଷୀ ଥାଉ କି କେଉଁ ବିଷଧର ସର୍ପ । କହିଲେ ଏହାହିଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କାରଣ ଘଟଣାବିଶେଷ ଘଟିଥିଲା ମୋରି ଇଲାକାରେ, ମୋ ଆଖି ଆଗରେ, ହେଲେ ମୁଁ ଜଳକା ହୋଇଗଲି । ଯଥା ବାଙ୍ଗୁରୀକୁ ଭସେଇ ଦେଇଥିବା ବନ୍ୟା ଏବଂ ଲେଉଣିଆକୁ ଛାରଖାର କରି ଚାଲିଯାଇଥିବା ବାତ୍ୟା । ଅନ୍ତତଃ ଏଇ ଦୁଇଟି ବିପର୍ଯ୍ୟୟରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଠିଆ କରେଇବା ପାଇଁ କମ୍ ପାଣି ମିଳି ନାହିଁ ରାଜ୍ୟ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପାଖରୁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ସରି ନାହିଁ କାହିଁକି ଆଜିଯାଏଁ ? ମିଛ କାନ୍ଦଣା ? ନା ମିଛ କାଗଜ-ପତ୍ର ? ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ୍ ମୋଟା ଧରଣର ବାଟମାରଣା ହୋଇଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ ଆସିଥିଲା ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତା'କୁ ହେଲେଇ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ତା'ର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ଅଛି ଏଇକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ହାତରେ । ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା । ଯେଉଁ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଚେହେରା ଭାସିଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଏବଂ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅନୁସନ୍ଧାନର ଜାଲ ଭିତରକୁ ଆସିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲା ବାଙ୍ଗୁରୀର ସେଇ ଖର୍ବତନୁ ଖୋସାମତିଆ ବିଡ଼ିଓ ଯେ ଭି.ଆଇ.ପି ଭିଜିଟରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍ ଚିକେନ୍ ବିରିଆନି ଏବଂ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ସ୍କର୍ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଇପାରୁଥିଲା, ଥିଲା ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବୋଲାଉଥିବା ଜନୈକ ଏସ୍.ଡି.ଓ. ଯେ ଉଚିତରୁ ଅଧିକ ଆହା — ଚୁରୁ କରୁଥିଲା ବନ୍ୟା ପ୍ରପାଡ଼ିତ ଦୁର୍ଭାଗୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି, ମଧ୍ୟ ସେଇ ଡବଲ୍ ଏମ୍.ଏ. ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. (କିଏ ଜାଣୁଛି ଯେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଡବଲ୍ ଆର୍ଡ଼୍‌କ୍ଲାସ୍ ?) ଯେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ କହିବୁଲୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜନୀତି

ଓରଫ ଜନସେବା ଏକ ବିରାଟ ସ୍ଵାର୍ଥ ତ୍ୟାଗର ନମୁନା । ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସୁଥିଲା ଯେ ସୁନାତିକୀ ହସିଲେ ହସନ୍ତୁ ପଛେ, ଏଇ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟେ ଦି'ଟା ବଢ଼ିଆ ଗପ ଲେଖିହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ?

କିନ୍ତୁ ସୁନାତି ସିନା 'ଆମ ଘରୁ' ବାହାରିଯାଆନ୍ତି ତାଙ୍କ କାମରେ ଏବଂ ତା'ଙ୍କ ଉତ୍ସାହର ଝର ଫିଟିଯାଏ ସେତିକିବେଳୁ, ରଜୁବାରୁ କାମର ସନ୍ତୋଷଜନକ କ୍ଳାନ୍ତି ନେଇ ଫେରନ୍ତି ତାଙ୍କର ନୂଆ ଘରକୁ, ଗୋଟା ନିଦରେ ଶୋଇଯିବା ଲାଗି ଏବଂ ସକାଳୁ ଉଠି ଘରଟାକୁ ବଳବଳ ହୋଇ ଅନାନ୍ତି, ନୂଆ ଦେଖିଲା ପରି । ଯେଉଁଠି ନାନା ଦେବାଙ୍କ ଫଟୋ କେଉଁଠି ହେଲେ ଟଙ୍କା ହୋଇ ନାହିଁ, ରଥୁଆ ନାହିଁ ସକାଳ ଚାହା ଆଣିଦେବା ପାଇଁ (ଠିକା ଲୋକଟାଏ ଡେରିରେ ଆସେ ରନ୍ଧା ରନ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ) ଏବଂ ଝରକା ବାଟେ ଅନେଇଲେ ସନାତନର କେଉଁ ସଦ୍ୟତମ କୃତି, ଫୁଲକୁସୁମିତ ଜିନିଆ କି ସେବତୀ ତାଙ୍କୁ ସଲାମ୍ କରୁ ନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ ଘରଟା କୋଉ ଘର ପରି ଲାଗେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେଥିକୁ ସେ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସତେକି 'ଘର' ଜିନିଷଟା କେଉଁ ବିଗତ ଜୀବନର ପୁରୁଣା କଥା । ନୂଆ ଜୀବନର ଅଛି ଖାଲି ଏଇ 'କାମ' କରିବାର ଆନନ୍ଦ ଏବଂ ଏହାହିଁ ସ୍ଵାର୍ଥକତା ଆଣିଦେବ ତାଙ୍କୁ । ତହିଁ ଶାନ୍ତି, ଉତ୍ତର ଜୀବନର ଶାନ୍ତି ।

ଏଇଠି ଗୋଟାଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେବା ଉଚିତ ନାନାଙ୍କ ଫଟୋକୁ ନେଇ । ନୂଆ ଘରକୁ ଆସିଲା ପରେ ସେ ନାନାଙ୍କ ଫଟୋକୁ କାନ୍ଥରେ ଟାଙ୍ଗି ନାହାନ୍ତି, ତା'ର କାରଣ କେବଳ ଗୋଟିଏ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ନାନାକୁ ଅତୁଆ ଲାଗିବ ଏଠିକା କାନ୍ଥରେ ଶୋଭା ପାଇବା ଲାଗି । ଇଏ ତା' ରାଜ୍ୟ ନୁହେଁ କି ତା' ଘର ନୁହେଁ, ଯେଉଁଠି ତା'କୁ ଭଲ ଲାଗିବ ଅଧୀଶ୍ଵରୀ ହୋଇ ବସିବା ପାଇଁ । ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିବା ପାଇଁ । ନା, ବରଂ ସେ ତା'ର ଆଉ ଟ୍ରାକ୍ ଭିତରେ । ଅତୀତର ସମୟ ରକ୍ଷିତ ରହୁଛି ପରି ।

ଏବଂ ଏ ଘର ପୁଅ ଉନ୍ମୋଷର ବି ନୁହେଁ । ରଜୁବାରୁ ତା'କୁ ଯେତେବେଳେ ଜଣେଇଦେଲେ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଫେବା କଥା, ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କୁ ଜେରା କରି ବସିଲା ନାହିଁ । 'ମୋତେ ଏଇ ଚାକିରିଟା ଆଉ ସୁହାଇଲା ନାହିଁ, ତା'ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ବୋଲି ପଚାରିଲା ନାହିଁ । ଅପରନ୍ତୁ ଲେଖିଲା — ଆପଣ ଯାହା ନିଜ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଭାବିବେ କରନ୍ତୁ, ମୋର ସେଥିରେ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଯାହାର ଗୁଡ଼ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଏଇ ଯେ ସେ ନିଜ ପାଇଁ ଯାହା ଠିକ୍ ଭାବିବ କରିବ, ସେଥିରେ ତମର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ମାନେ

ତା'ର ରାସ୍ତା ଅଲଗା । ଭିନ୍ନ କାମ, ଭିନ୍ନ ଘର, ଭିନ୍ନ ସଂସାର । ଏକଥା ବି ବେଶ୍ ଜଣା ରଜୁବାରୁକୁ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ?

ହେଲେ ଏଇ ଘରଟାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଓ ସେ ବିଷୟରେ ଭାରୁ ଭାରୁ ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆସେ— ମଲା, ଇଏ ପରା ଆମ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଅଫିସ୍, ଇଏ ମୋ ଘର ହେଲା କେବେଠୁଁ ? କାମରୁ ଫେରି ଶୁଏ, ସକାଳେ ଡାକିଥିବୁ ବ୍ରେକଫାଷ୍ଟ କରେ, ତା' ମଧ୍ୟ କଦବା କୃତିତ୍, ଏଇଥିରେ କ'ଣ ଏଇ ମୋ ଘର ହୋଇଗଲା ? ଅବଶ୍ୟ ଘରଟା ଉଜଳି ଉଠେ ବାକି ଦି'ଜଣ ଯେତେବେଳେ ଆସନ୍ତି ଏଠିକି, ସେକଥା ଭିନ୍ନ । ବିଶେଷତଃ ସୁନାତିକା । ମୋତେ କେତେଥର କହିସାରିଲେଣି ଯେ ଏଇ 'ଜୀ' ତାଙ୍କଟା ଭଲ ଶୁଭୁ ନାହିଁ ଏଣିକି, କିନ୍ତୁ ମୋ ଦେଇ ତାକି ହେଉ ନାହିଁ ଆଉ କିଛି । ଆଉ ନୁହେଁ 'ସୁନା ଅପା', ନେଭର୍ ! ତା' ହେଲେ ଆଉ କ'ଣ ବୋଲି ତାକିବି ? ରଜୁବାରୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟମାନସ୍ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେଇଠୁଁ ମନେ ମନେ ପଚାରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ରହିକତା କଲାପରି— ତା'ହେଲେ କଣ ସୁନାତି ବୋଲି ତାକିବି ? କିଛି ଆପଣ ନାହିଁ ତ ?... ହଁ, ସେ ଯେତେବେଳେ ଆସନ୍ତି ନା, ଘରର ଚେହେରା ବଦଳିଯାଏ । ଆଉ ତାଙ୍କ କପାଳର ନାଲି ଟିକିଲି (ସେ କ'ଣ ଆମେରିକାରେ ବି କପାଳରେ ଟିକିଲି ଲଗାଉଥିଲେ ?) ଆହୁର ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ଝଲିଉଠେ, ଯେତେବେଳେ ସେ କେଉଁ ନୂଆ ଅନ୍ୟାୟ—ଅବିଚାରର ସମ୍ବାଦ ଶୁଣନ୍ତି ଆମକୁ । ଆଉ କହିଲା ପରି ମନେହୁଏ ଯେ ଆମର ବି' ସେମିତି ରାଗିବା ଉଚିତ ସେ ଯେମିତି ରାଗୁଛନ୍ତି, ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥା— 'ଜାଣିଛନ୍ତି ରଜୁବାରୁ, ଛଅମାସ ହେଲା ଖୋଲାହେଲାଣି ଏଇ ହସ୍ପିଟାଲ୍, ହେଲେ ତା'ର କାମ ଚଳୁଛି କିଏ ନା ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ନର୍ସ୍, ଆଉ ଗୋଟାଏ କାଲ କମ୍ପାଉଣ୍ଡର୍ ? ରୋଗୀ ଆସିଲେ ଯାଇଁ ଡାକ୍ତରବାରୁକୁ ଖବର ଦିଆଯାଏ ଯେ ଥାଆନ୍ତି ସହରରେ, ସେଠୁଁ ପହଞ୍ଚି ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ସେ ଘରେ ନ ଥାଆନ୍ତି ?... 'ଜାଣିଛୁ ମାୟା, ପାଣସାହିର ସେଇ ଦରବୁଢ଼ାଟାକୁ ଖାଲି ବିର୍ ବଜାରରେ ଲଙ୍ଗଳା କରି ଚଲା ହେଲା ନୁହେଁ, ସେଇଠୁଁ ତା' ଉପରେ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର କରାଗଲା, ଜାଣିଛୁ ସେ କଥା ? କାହିଁକିନା ତା'ପୁଅ କୁଆଡ଼େ ସ୍ବାଇଁଘର ଝିଅଟାକୁ ହରଣତାଳ କରି ନେଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ପୁଲିସ୍‌ବାଲା କେସ୍ ଦାଏର୍ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ ! ସେଇଠୁଁ ଅନାନ୍ତି ମୋ ଆଡ଼କୁ, ମୋତେ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କଲାପରି । କିଛି କରି ପାରିବେକି ରଜୁବାରୁ,

ଏହାର ପ୍ରତିକାର ଲାଗି, ପୋଲିସି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଥିବା ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ? ଶାନ୍ତ କରିପାରିବେ ମୋର ଏଇ କ୍ରୋଧ ? ପାରିବେ ?? ସେଇଠୁ ମୋର କହିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ‘ଯେସ୍ ମ୍ୟାଡାମ୍ (ଆଇ ମିନ୍, ଥ୍ୟାଙ୍କ୍ ୟୁ ସୁନାତି), ନ ହେଲେ ତମର ଏଇ ସେକ୍ରେଟେରୀଟା କ’ଣ କରୁଛି ଏଠି ବସି ? ମୂଳରୁ ସେ କୋଉ ମୁହଁରେ ତମର ସେକ୍ରେଟେରୀ ହେବାପାଇଁ ଚାହିଁଲା ?...’

ମାୟା ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ରୋଧର ଉତ୍ତାପକୁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଏବଂ ମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସେଦିନର ସୁନାଅପାଙ୍କୁ ଫେରିପାଇଲା ପରି । ହେଲେ ଏଇ କ୍ରୋଧ ଠିକ୍ ଆଗ ପରି ଲାଗେ ନାହିଁ । ମନେ ହୁଏ ସେଥିରେ କ’ଣ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଗୁଣ ଆସିଯାଇଛି, ଯାହା ଆଗରୁ ନ ଥିଲା । ମାୟା ତା’କୁ ବାରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଏମିତି ବି’ ମନେହୁଏ ବେଳେ ବେଳେ ଯେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ରାଗୁ ନାହାନ୍ତି, କାରଣ ତାଙ୍କୁ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ହେଉ ନାହିଁ, ଆଗେ ଯେମିତି ହେଉଥିଲା । କୋଉ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ନାଲି ରଙ୍ଗ ନାହିଁ ଏଇ ରାଗରେ । ହିଂସା ନାହିଁ, ପ୍ରତିହିଂସା ନାହିଁ । କେବଳ ଗୋଟାଏ ଦେବାସୁଲଭ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ । ଯେ ମୁଁ ତମମାନଙ୍କୁ ତତେଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ନ ହେଲେ ତମେମାନେ ତମର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଖଟେଇପାରିବ ନାହିଁ ହୁଏତ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ରାଗୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ଶାନ୍ତ, ସମାହିତ...

ସତରେ କ’ଣ ଏଇଆ ? କିଏ ମୋତେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିଦିଅନ୍ତା ନାହିଁ, ମୋ ମନ ବୁଝିଲା ପରି, ଯେ ଇଏ ମୋର କଷ୍ଟନା ନୁହେଁ, କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ ଏଇଆ ? ମାୟା ଅତୁର ହୋଇଉଠନ୍ତି, ଜାଣିବା ପାଇଁ ।

ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଇଏ କୋଉ ନୂଆ ଜୀବନ ନ ଥିଲା ମାୟାଙ୍କ ପାଇଁ । କାମ କିଛି ନୂଆ ନ ଥିଲା କି ଏଇ ଡେରା ଜାତୀୟ ଘର । କେବଳ ଯୋଡ଼ିଏ ଜିନିଷ ତାଙ୍କ ସେବାବ୍ରତ ଜନିତ ସୁଖକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଇଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଏବେ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଯାହା ରଜୁବାରୁ କହୁଥିଲେ ତା’ ମିଛ ନୁହେଁ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ସେ ମାୟାମା’ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ କିଏ ଦିଦି ବୋଲି ତାକୁ, କି ଦେଇ, କିମ୍ବା ମ୍ୟାଡାମ୍ ଏବଂ କିଏ କିଛି ନ ତାକିପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ପିଇଯାଉଛି ତାଙ୍କର ଦି’ପଦ ସାକୁଲା କଥା । ନ ହେଲେ କ’ଣ ସେ ପାଲୁଣୀ ପୁନିଆମ ଯାହା ଉପରେ ସେମାନେ ଏତେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଗଲେ, ସେ ଏମିତି ଅତ୍ୟନ୍ତ କାନ୍ଦିଥାଆନ୍ତା ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଶୋଇ, ସେ ଯେତେବେଳେ ତା’କୁ ଆଉଁଟ ଦେଉଥିଲେ, ଆଉ ନେହୁରା ହୁଅନ୍ତା ତମେ ଆଜି ରାତିଟା ଏଠି ରହିଯାଅ ବୋଲି ?

ଏବଂ ଏହି କଳ୍ପନାଟିକ ସୁନୀଅପାଙ୍କୁ ନେଇ । ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଥାଏ ଏକ ଦାୟିତ୍ବଭାର ଭାବ ସୁନୀଅପାଙ୍କ ସଜ୍ଜିନୀ ହିସାବରେ । ଯେ ସୁନୀଅପା ଯାହା ପାଉଛନ୍ତି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦେବୀପଣ ପ୍ରତିଫଳିତ ଏମିତି, ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସ୍ବରୂପ ଦିନେ ହେଲେ ଦିନେ ଦୃଶ୍ୟ ହେବ ତାଙ୍କୁ । ଦୃଶ୍ୟ ହେବ ସେଇ ଚନ୍ଦ୍ରଭିତ୍ତିଆ, ଯେଉଁଥିରେ ମୋ ପେଟଟା ପୂରିଯିବ ଏକାଥରକେ । ସୁନୀତି ପରମ ଆଗ୍ରହରେ ମାତିଯାଆନ୍ତି ତାଙ୍କ କାମରେ, ସେଇ ଦିନଟିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ।

ଏମିତି ବିତିଗଲା ଚାରିମାସ ।

ଏହି ଏକ ଅଭିନବ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ପ୍ରଘଟ ହୋଇଗଲା କ୍ୟାପିଟାଲ୍, ତହିଁ ମିଡ଼ିଆ ଜରିଆରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମହଲରେ । ସେମାନେ ଠିକ୍ କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି, ସମାଜକଲ୍ୟାଣରେ କେଉଁ ବିଭାଗରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ପରିସ୍ପଷ୍ଟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ହେଲା ଯେ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିବା ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସର, ବିଦେଶରୁ ଲେଉଟିଥିବା ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ା ଅଧ୍ୟାପିକା ଏବଂ ମାଳଅଞ୍ଚଳରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଇନ୍ଦାଗିରି କରୁଛନ୍ତି ସମାଜରେ ଘଟୁଥିବା ନାନାଦି ଅନ୍ୟାୟ ଅବିଚାରକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ । ତୃତୀୟଜଣକ ଶ୍ୟାମାଜିନୀ, ଏବଂ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାମ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ଆଦିବାସୀ ନୁହନ୍ତି, ଏଇ ଭୁଲ ବୋଧହୁଏ କେବେହେଲେ ସଂଶୋଧିତ ହେଲା ନାହିଁ । ଅପରନ୍ତୁ ତିନିଜଣିଆ ବୈଠକରେ ତାହା ଗୋଟାଏ ଆମୋଦର ଉପାଦାନ ହୋଇ ରହିଲା ଏବଂ ମାୟା ନିଜେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯେ ସେମାନେ ଯେମିତି ଭୁଲ୍ ସୁଧାରିବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନ କରନ୍ତୁ ନିଜ ଆଡୁ ।

କିନ୍ତୁ ଆମୋଦର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି ସତମିଛ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ନ୍ୟସ୍ତସ୍ବାର୍ଥ ଲୋକମାନଙ୍କ କୃପାରୁ, ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର କଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱସ୍ତସ୍ବତ୍ବରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ବୋଲି କୁହାଗଲା ଯେ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଅଫିସରଜଣକର ଚରିତ୍ରପ୍ରଖିକା ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର । ତେଣୁ ସେ ଆଉ ଉପରକୁ ତ ଉଠି ପାରି ନ ଥାଆନ୍ତେ, ତଳକୁ ଖସିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା ନୁହେଁ । ସେହେତୁ ସେ ବେଳ ଉଣି ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ସୁନୀତିଙ୍କ ବିଷୟରେ କୁହାଗଲା ଯେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସେ ତିନୋଟି ସ୍ବାମୀଙ୍କ ପରିତ୍ୟକ୍ତା, ଜଣେ ସ୍ୱଦେଶୀ ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ବିଦେଶୀ । ‘ଆଦିବାସୀ’ ଉଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ବିଷୟରେ କୁହାଗଲା ଯେ ତାଙ୍କୁ ମାଳଅଞ୍ଚଳରୁ

ଚାଣି ନିଆହୋଇଛି, ନାନାଦି ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ, ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ହାତବାରିସି ହେବାପାଇଁ । କାରଣ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଛି, ଯାହା ଏଇ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ନାହିଁ ଟିକିଏ ହେଲେ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ କୁହାଗଲା ଯେ ଏମାନେ ଗୋଟାଏ ମାରାତ୍ମକ ଖେଳ ଖେଳୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ଏବଂ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଏମାନେ ନାଶ ଯିବେ । ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି ।

ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସହଜେ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ଏହିପ୍ରକାର କାପୁରୁଷ ଆକ୍ରମଣ । ଏପରିକି ରଜୁବାରୁ ଯେ ସବୁକଥାକୁ ହସି ଉଡ଼େଇଦିଅନ୍ତି, ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତବ୍ଧିତ ହେଲେ ଯେତେବେଳେ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଥିବା ଗୋଟାଏ ଫଟୋ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ସୁନୀତି ଓ ରଜୁବାରୁ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି ପାଖାପାଖି ହୋଇ । ହାତଧରାଧରି ହୋଇ ନାହାନ୍ତି, ହେଲେ ହସ ହସ ଦିଶୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଫଟୋ ତଳେ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ଗୀତର ପଦେ ଉଦ୍ଧାର କରାହୋଇଛି — ‘ସରାଗର ପରାଗରେ ଯୋଡ଼ି ଯାଉଁଲି ପାରାଟି...’ । କିନ୍ତୁ ସେ ବିଚଳିତ ନ ହେବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ମନେ ପଡ଼ିଲା ଅନୁ ଯାହା ଲେଖିଥିଲା ସୁନୀତିଙ୍କ ବିଷୟରେ । ଯେ ‘କିଏ କ’ଣ କହିବ’, ଏଇ ତିନୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ପଦଟିର ଭାବାର୍ଥ ବିଷୟରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ । ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ନାରୀଙ୍କ ସହକର୍ମୀ ହୋଇ ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରିବି ଏଇ ରବିସ୍କୁ ନେଇ ? ସେ କାଗଜଟାକୁ ମୋଡ଼ିମୋଡ଼ି ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ଖେସ୍‌ପେପର୍ ବାସ୍କେଟ୍ ଭିତରକୁ ।

ହେଲେ ଏଇ ଖବରକାଗଜ ଖଣ୍ଡକ ଯତ୍ନରେ ଭଙ୍ଗା ହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା ସୁମନ୍ତର ପଢ଼ା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ । କୁଆଡୁ ଆସିଲା ଏଇ ବସ୍ତୁଟି ବୋଲି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ସୁମନ୍ତକୁ, କାରଣ ଜେଜେମା ତା’କୁ ଆଗରୁ କହିଦେଇଥିଲେ ଯେ ଦେଖିବୁ ତୋ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଖବରକାଗଜ ରଖା ହୋଇଛି । ଆଉ ପଢ଼ିବୁ ସେଥିରେ କ’ଣ ଲେଖାହୋଇଛି । ସୁମନ୍ତ ତା’କୁ ଦେଖିଲା, ପଢ଼ିଲା ଓ ହସିଲା ।... ତମ ରଣକୌଶଳଟା ଏତେ ଷ୍ଟୁପିଡ୍ ନ ହେଲେ ଚଳି ନ ଥାଆନ୍ତା ? ତମେ ସବୁ ଜାଣିଛ ଯେ ମୁଁ ଆଜିକାଲି ହସ୍ତାକୁ ପ୍ରାୟ ଦି’ତିନି ଥର ଯାଉଛି ମୋ ବୋଉ ପାଖକୁ । ତଥାପି ତମେ କଣ ଭାବିଥିଲ ସେ ମୋତେ କହି ନାହିଁ କି ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ସେ କିଭଳି କାମ କରୁଛି ଆମେରିକାକୁ ଫେରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଠିକ୍ କଲାପରେ ? କରୁଛି ସମାଜସେବା । ଉତ୍କଳଜନଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏବେକାର ରମାଦେବୀ ଯେଉଁ

କାମ କରୁଥିଲେ । ଅତି ମହାନ କାମ । ତମେ ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଏଇ ଯେଉଁ ଭଦ୍ରଲୋକ ଚାଲୁଛନ୍ତି ପାଖାପାଖି ହୋଇ ସେ ତା'ର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସହକର୍ମୀ । ମୁଁ ଜାଣେ ତାଙ୍କ କଥା । ହେଲେ ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ ବୋଲି ସେ ତା'କୁ ମୋଡ଼ିମୋଡ଼ି ଖୁସ୍‌ପେପର୍ ବାଙ୍କେଟ୍‌ରେ ପକେଇ ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଯଦିଓ ତା'ର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ସେମିତି କିଛି କରିବା ଲାଗି । ତେବେ ସେ ସ୍ଥିର କଲା ଯେ ଯା'ପରେ ଯୋଉଦିନ ଦେଖାହେବ ବୋଉ ସାଙ୍ଗରେ, ସେ ତାକୁ କହିବ ଏଇ ହାସ୍ୟାସ୍ବଦ କଥା । ହୁଏତ ନେଇଯିବ କାଗଜ ଖଣ୍ଡକ, ତା'କୁ ଦେଖେଇବା ଲାଗି ।

କିନ୍ତୁ ଏହିସମସ୍ତ କୁସାରଚନା ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ସିନା, ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ସାହ କମିଯିବାର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥିଲା । ସେଥିଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କୋହଳ କରିଦେବାର କିମ୍ବା ତା'ର ମଜା ମୋଡ଼ିଦେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନ ଥିଲା । ମଧ୍ୟ ସେମିତି କିଛି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ହେଲେ ବାଲିଯାତ୍ରାରୁ ବସନ୍ତପଞ୍ଚମୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ଚାରିମାସ ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ରଞ୍ଜୁବାରୁକୁ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଲାଗିଲା ଯେ ସୁନୀତି ଆଉ ପୂର୍ବରୁ ସୁନୀତି ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଉତ୍ସାହ କମିଯାଇଛି ବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଆଉ ରାଗୁ ନାହାନ୍ତି ଆଗଭଳି । ସତେକି ଏହାହିଁ ଆଶା କରାଯାଏ ଆମ ସରକାର କିମ୍ବା ସମାଜଠାରୁ । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ, ହେଲେ କେଉଁ ପୁରୁଣା ପ୍ରଶ୍ନାସକ ପରି କିମ୍ବା ଅଧ୍ୟାପିକା ପରି । ସତେକି ସୁବିଧା ପାଇଲେ ସେ ଫେରିଯାଆନ୍ତେ ତାଙ୍କର ସେଇ ଚିନ୍ତନ—ଅଧ୍ୟାୟନର ସଂସାରକୁ । ବିଦ୍ରୋହିଣୀର ଭୂମିକା ସରିଗଲାଣି କେବେଠୁଁ, ତା'ର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ଅନାବଶ୍ୟକ ।.... ନା ସୁନୀତିକୀ, ସୁନୀତି... ଦ୍ୟାବ୍ ଇଜ୍ ରଜ୍ ! ତମେ ସେମିତି ହେଲେ ଆମେସବୁ ଯିବୁ କୁଆଡ଼େ ? 'ଆମ' କଥା ଛାଡ଼ିଦିଅ, ଅନ୍ତତଃ ଏଇ ରଜନୀଥ ମହାପାତ୍ରର ଦଶା କ'ଣ ହେବ ଭାବିଛ ? ସେ ସହଜେ ତା' କାମକୁ ପାରିଉଠିବ ନାହିଁ, ଚାହିଁଲେ ଗପ ବି' ଲେଖିପାରିବ ନାହିଁ । ନା, ଏମିତି ହେବ ନାହିଁ । ଏମିତି ହେବା ଏକାନ୍ତ ଅନୁଚିତ । ମୁଁ ଖାଲି ମୋ ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥଦୃଷ୍ଟିରୁ କହୁ ନାହିଁ, ଏଥିରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ କ୍ଷତି, ମଧ୍ୟ ସମାଜର ।

କ'ଣ ହେଲା ? କାହିଁକି ଏମିତି ହେଲା ? ରଞ୍ଜୁବାରୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠିଲେ ତା'ର କାରଣ ଜାଣିବା ଲାଗି ।.... ଆମ ବିରୋଧରେ ଯେଉଁ କୁସାରଚନା କରୁଛନ୍ତି କେତେ ଜଣ, ତାଙ୍କ ବଳ ହଟିଯିବାରୁ କି ଫାଇଦା କମିଯିବାରୁ, ସେଥିରେ ଦବି ଯିବାର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି ଆମ ସୁନୀତିକୀ । ତା'ହେଲେ ଆଉ କ'ଣ ?

ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମେ ଯାହା କଲୁଣି ଏଇ ଚାରିମାସ ଯାକ, ତା'ଯୋଗୁଁ ଖାଲି ଚକିଏ ଚହଳ ପଡ଼ିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଫଳାଫଳ ନଗଣ୍ୟ । ନକ୍ସା କାଟି ଆମେ ଦେଖେଇ ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ ଯେ ଆମରି ଯୋଗୁଁ ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର ଏତିକି କମିଛି, ବଧୂହତ୍ୟା ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ ଇତ୍ୟାଦିର ହାର କମିଯାଇଛି ଅଥବା ବାଟମାରଣା ଉଣା ହୋଇଯାଇଛି ? ନା, ସୁନାତିକୀ, ଆପଣ ସ୍ୱପ୍ନାକୁ ନୁହନ୍ତି । ଅବା ଅପରିପକ୍ୱା ଚରୁଣୀଟିଏ । ସଫଳତା ନାମକ ଧାରଣାକୁ କିଭଳି ମାପକାଠିରେ ମାପିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଆମ ସମାଜରେ ଏବଂ ହାଉଆ ବଦଳିଗଲେ ମଧ୍ୟ କେତେ ସମୟ ଲାଗେ କେଉଁ ପ୍ରଭାଞ୍ଜନର ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଲାଗି, ତା' ଆପଣ ଜାଣିଥିବେ ନିଶ୍ଚୟ । ନା ମ୍ୟାଡାମ୍...

ନା ତିଅର, ତମେ ଫେରିଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ତମ ମାଷ୍ଟାଣୀ ଜୀବନକୁ । ମୁଁ ତା' କରେଇ ଦେବି ନାହିଁ । ତମେ ଆଉ କୋଉ ଥିସିସ୍ ଲେଖିବ ନାହିଁ କି ମୁଁ ଗପ ଲେଖିବି ନାହିଁ । ଉତ୍କଳ ଯମୁନାକୁ ଝାମ୍ପ ଦେଇଛୁ ଆମେ । ଢେଉ କାଟି କାଟି ଯିବାକୁ ହେବ ଆଗକୁଳକୁ, ଉତୁଙ୍ଗ କ୍ରୋଧ ତଥା ଆନନ୍ଦରେ ତେଜି ଉଠି, ଆହୁରି ତେଜି ଉଠି, କୂଳଟା ଯେତେ ଦୂରରେ ଥାଉ ପଛକେ । ଆଉ ତୁବିଲେ ତୁବିବୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ, ଏକାଠି —ବୁଝିଲ ?...

ସେଇ ଏକାଠି ପହଞ୍ଚିବା ଆଉ ତୁବି ମରିବାର କଷ୍ଟନାକୁ ଉପଭୋଗ କରି ରଜୁବାରୁ ଅନେଇଲେ ସୁନାତିଙ୍କର ହାଲିଆ ହୋଇ ହାରିଯାଇଥିବା ମୁହଁର ଚେହେରାକୁ । ଓଦାସରସର ମୁହଁ, ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଯାଇଛି । ସିଏ କୋଉ ଲୁହଝରା ମୁହଁ ନୁହେଁ, ସୁନାତି ସେମିତିକା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ମୁହଁକୁ ଡୋଳି ଧରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଇ ହେଉଛି ଏମରଜେନ୍ସି ଏବଂ ଏଇଥିରେ ହୁଏ ପୁରୁଷକାରର ପରୀକ୍ଷା ।

ହେଲେ ସେଥିପାଇଁ ଏଇ ଅଫିସ୍‌ଘର, ଡିନିକଣିଆ ବାତାବରଣ ଅନୁକୂଳ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କୁ ନିରୋଳାରେ ଏବଂ ଏକୃଷ୍ଟିଆରେ ଭେଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାଙ୍କ ମନକଥା ଜାଣିବା ଲାଗି ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାଟକୁ ଆଣିବା କଥା । ଏହିପ୍ରକାର ମନୋଭବ ସହ ରଜୁବାରୁ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବାହାରିଲେ ସୁନାତିଙ୍କ ଘରକୁ, ଯେଉଁଠିକି ସେ ମାତ୍ର ଅରୁଟିଏ ଯାଇଥିଲେ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ, ଯେତେବେଳେ ସୁନାତି ତାଙ୍କୁ ଡାକିଥିଲେ ସେଠିକି, ତାଙ୍କ ନୂଆ ଘର ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଏବଂ ଏକ କୃତନିଶ୍ଚୟ ଭାବରେ ଉଦ୍‌ଘାସ୍ତ ହୋଇ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେଇବା ଉଚିତ ଯେ ସେ କାହିଁକି ମାୟାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମସୁଆ ହେଲେ ନାହିଁ ଏ ବିଷୟରେ ? ଅବଶ୍ୟ

ସେଥିରେ ଯେ କିଛି ଲାଭ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ତା' ନୁହେଁ । କାରଣ ଯାହାର ମୂଳରୁ ଧାରଣା ଯେ ସୁନାଥପାଙ୍କ କ୍ରୋଧରେ ପୂର୍ବର ନାଲି ନାହିଁ କି ତାତି ନାହିଁ, ସେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ଭାବାନ୍ତରକୁ ସତ ମଣିଥାଆନ୍ତା ? ଆଉ ରାଜି ହୁଅନ୍ତା ଯେ ସେ ହାରିଯାଇଛନ୍ତି ?

x x x ଦେଖିଲେ ସୁନାତି ବାହାରେ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ ଅଗଣାର ବଗିଚାରେ; ଗୋଟାଏ ପଥରକୁଦ ଉପରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ରଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ । ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କ ଉଦାସଭାବ ବାରି ହୋଇଯାଉଛି ।

ରଞ୍ଜୁବାରୁକୁ ଦେଖିଲା କ୍ଷଣି ସୁନାତି ଉଠିପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ‘ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ... ଆଜି କେମିତି ଲାଗୁଛି ? ବାଟ ଭୁଲିଗଲେ ନା କଅଣ ?’ ବୋଲି କହି ସାଦର ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇଲେ ।

ଉତ୍ତରରେ ରଞ୍ଜୁବାରୁ କହିଲେ, “ନା, ବାଟ ଭୁଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ତ କେବେହେଲେ ଡାକିଲେ ନାହିଁ ଏବାଟେ ଆସିବାକୁ, ସେଇଲାଗି ଟିକିଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା । ଆଜି ଜିଦି କରିଆସିଛି, ଆପଣ ନ ଡାକିଲେ ନାହିଁ ।”

“ହଉ ହେଲା, ତାଲନ୍ତୁ ଯିବା ଘର ଭିତରକୁ”, ସୁନାତି ହସି ହସି କହିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ରଞ୍ଜୁବାରୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ “ମୁଁ ଯଦି କୁହେ, ଆପଣ ଯେଉଁଠି ବସିଥିଲେ ଏଇକ୍ଷଣି, ସେଇଠି ଆମେ ଦି'ଜଣ ବସିପାରିବା, ଯେମିତିକି ଗୋଲାପି ସଞ୍ଜଟାକୁ ଆଉ କିଛି ସମୟ ଉପଭୋଗ କରିହେବ, ସେଥିରୁ କ'ଣ କିଛି ଆପଣ ଅଛି ଆପଣଙ୍କର ?”

ଅଗତ୍ୟା ସୁନାତି ଫେରିଗଲେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବର ଆସ୍ଥାନକୁ, ଅତିଥିଙ୍କ ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଲାପରି । ଏବଂ ରଞ୍ଜୁବାରୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଉପଭୋଗର କେତୋଟି ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ ସୁନାତି ଯେତେବେଳେ କିଛି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ କେଉଁ ସଦ୍ୟତମ କେସ୍ ବିଷୟରେ, ରଞ୍ଜୁବାରୁ ତାଙ୍କ କଥାକୁ କାଟି ଦେଇ ପଚାରିଲେ —

“ସୁନାତିଜୀ, ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି ଆପଣଙ୍କୁ, କିଛି ମନେକରିବେ ନାହିଁ, ମୋର ଭୁଲ୍ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁସି ହେବି ଏବଂ କ୍ଷମାମାଗି ଫେରାଇନେବି ମୋର ପ୍ରଶ୍ନକୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେହେଉଛି ଆପଣ ଟିକିଏ ଉଦାସ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା । ଉଦାସ ନ ହେଲେ ବି’ ଏକପ୍ରକାର ଭାବଶୂନ୍ୟତା, ସତେକି ଇଏ ଗୋଟାଏ ‘ନିଷ୍ଠାମ କର୍ମ’ର ପାଲା । ଆମର ଏଇ କାମଟା ବିଫଳ ହେଲା ପରି । ସତ ନା ମିଛ ?”

ସୁନାତି ଅନେଇଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଓଠରେ କ୍ଷୀଣ ହସିଟିଏ । ସେଇଠୁ କହିଲେ ଅଜୋର ଅଜୋର, “ନା, ଠିକ୍ ତା’ ନୁହେଁ ଯେ—”

“ଓ—କେ । ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲା ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ କ’ଣ ସତରେ ଭାରୁଛନ୍ତି ଆମେ ବିଫଳ ହୋଇଗଲୁ ବୋଲି ? ଏଭଳି କାମର ଫଳାଫଳ କ’ଣ ହାତେ ହାତେ ମିଳିଯାଏ ? ତା’ଛଡ଼ା ଏଇ କାମ କରିବାରେ ଯେଉଁ ସ୍ଵାର୍ଥକତା ରହିଛି, ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି କାମଠାରୁ ବଳି, ଏଇଆକୁ କ’ଣ ଆନନ୍ଦ କୁହନ୍ତି ନାହିଁ ? ଅବଶ୍ୟ ଆପଣ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ, ଅଳ୍ପକରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଲୋକ ନୁହନ୍ତି—”

“ନା, ରଜୁବାରୁ, ସେ କଥା ନୁହେଁ”, ସୁନାତି ତାଙ୍କୁ ଅଟକେଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ସ୍ଵାର୍ଥକତା ଅଛି, ଆନନ୍ଦ ଅଛି । ତଥାପି... ତଥାପି ମୋର ଦୁଃଖ କେଉଁଠି ଜାଣନ୍ତି ? ମୋର ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ ଯେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଖାପ ଖୁଆଇପାରୁ ନାହିଁ, ଆପଣ ଦି’ଜଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । କାହିଁକିନା ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିଦେଶିନୀ । ନ ହେଲେ ମୁଁ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଆମକୁ ବାଧା ଦେଉଥିବା କେଉଁ ସିଷ୍ଟମ୍ କି ସରକାରମାନଙ୍କୁ ।”

“ହ୍ଲାଟ୍ ତୁ ଯୁ ମିନ୍ ?” ରଜୁବାରୁ ପଚାରିଲେ, ଟିକିଏ ସ୍ଵର ଉଠେଇ ।

“ଏଇ ଯେଉଁ ବିଫଳତା କଥା କହିଲେ ଆପଣ, ମୁଁ ତା’କୁ ହୁଏତ ‘ଏମିତି ହୁଏ’ ଏବଂ ‘ସମୟ ଲାଗିବ’ ବୋଲି ମାନି ନେଇ ପାରୁ ନାହିଁ, କାରଣ ସେ ଦେଶର ଅଭିଧାନରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ, ଯଦି ତା’ର ସଫଳତା ଯଥାବିଧି ଏବଂ ଯଥାସମୟରେ ମିଳି ନ ଯାଏ ତମକୁ । ସବୁ କାମ ‘ରେଜଲୁ ଓରିଏଣ୍ଟେଡ୍’ ହେବା ଦରକାର, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆଖିଦୁରୁଖିଆ ରେଜଲୁ, ନ ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ା ଅକାମ । ସେଇ ଦର୍ଶନର ପୋକ ହୁଏତ ବସା ବାନ୍ଧିଲାଣି ମୋ ମନ ଭିତରେ । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ତା’ ନୁହେଁ ରଜୁବାରୁ, ଖାଲି ତା’ ନୁହେଁ । ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଯେ ବିଦେଶିନୀର ଜୀବନ ଦର୍ଶନରେ ଗୋଟିଏ ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଛି— ପ୍ରଥମ ସ୍ଵାର୍ଥଚେତନା, ତା’ପରେ ଯେଉଁ କଥା । ଅବଶ୍ୟ ଠିକଣା ସ୍ଵାର୍ଥ, ଆଲୋକିତ ସ୍ଵାର୍ଥ, ଯାହା ତମକୁ ବଳେ ବଳେ ନେଇଯିବ ସାମୁହିକ ସ୍ଵାର୍ଥ ଓରଫ୍ ସମାଜକଲ୍ୟାଣ ଆଡ଼କୁ । କିନ୍ତୁ ଆଗେ ପୂରାପୂରି ସ୍ଵାଧୀନ ହୋଇ ସେହି ଦେବଦତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିସ୍ଵାର୍ଥକୁ ତା’ର ନ୍ୟାୟ ସିଂହାସନରେ ନ ବସେଇବା ଯାଏଁ ତମେ ଖାଲି ନିଜକୁ ଠକୁଥିବ, ଆଉ ଠକୁଥିବ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ମୁଁ ସେହି ସିଂହାସନରେ ବସି ସାରିଲିଣି, ତେଣୁ ଆଉ କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ମୋର । କିନ୍ତୁ ତା’ ଯଦି ହୋଇଥାଆନ୍ତା ତା’ହେଲେ କାହିଁକି ମୋର ଆବେଗ ପାଣି ଫାଟିଯାଇଛି ବୋଲି ଭାବୁଥାଆନ୍ତେ ଆପଣ ?

ମୁଁ ସେଇଆ କହୁଥିଲି ରଜୁବାରୁ । ଯେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଭୁଲିଯାଇ ଭଗ୍ନା ନିବେଦିତାଟିଏ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ, ଆମ ମାୟା ମା' ପରି, କିମ୍ବା ମୋର ସମ୍ବେଦନା ଏତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵକୁ ଉଠିଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯାହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଓଜନିଆ ଚାକିରିଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ଭୁବକିନି, କେଉଁ ଗୁନିର କ୍ଳାଳାକୁ ସହି ନ ପାରି । ବୋଧହୁଏ ସେଇଠି ଅସୁବିଧା ରଜୁବାରୁ, ସେଇଠି ଅସୁବିଧା । ମୁଁ ତୁଚ୍ଛା ବିଦେଶିନୀଟିଏ ହୋଇ ରହିଗଲି । ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ପାଦ ମିଳେଇ ଚାଲିପାରୁ ନାହିଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଆଜି ଆମ୍ଭ ସରି...”

“ବାକେ କଥା । ଆପଣ ଏତେ ବଡ଼ ପ୍ରଫେସର ଚାକିରିଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ, ଏବଂ ସେଠିକାର ଯେତେକ ସୁଖସ୍ଵାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ବର୍ଜନ କରି ଏଇଠି ରହିଗଲେ, ଏଇ ସମାଜ ସେବା କରିବେ ବୋଲି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି । ଏଥିରେ କୋଉ ସ୍ଵାର୍ଥ ସାଧିତ ହେଲା ଆପଣଙ୍କର ?”

ସୁନାତିଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ହେଲେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଚୋଟେ ଖାଇଲା ପରି ସେ ଏମିତି ଭାବରେ ଅନେଇଲେ ରଜୁବାରୁକୁ, ଯେ ରଜୁବାରୁ ବିଶ୍ଵାସକରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ । ଏଭଳି ସକରୁଣ ଚାହାଣିର ନାୟିକା ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରନ୍ତି ଏହି ଅନନ୍ୟା ସୁନାଅପା, ସୁନାତିଜୀ, ସୁନାତି ?

ସେଇଠୁଁ ସେ ନିଜକୁ ଚେତାଇଦେଲେ ଯେ ଏଇ ହେଉଛି ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ଯେଉଁଥିକୁ ତୁ ଡରୁଥିଲୁ, ହେଲେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲୁ । ଏଇ ହେଉଛି ଏମର୍ଜେନ୍ସିର ତାକରା, ଯେତେବେଳେ ତୋର ସେହି ମୁହଁକୁ ତୋଳି ଧରିବା କଥା ଏବଂ ଏଇଥିରେ ତୋ ପୁରୁଷକାରର ପରୀକ୍ଷା । ଖାଲି ତାଙ୍କୁ ବଳ ଦେବାପାଇଁ ନୁହେଁ, ନିଜକୁ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସାହସର ସହିତ, ଯେଉଁ ସାହସ ତୁ ତାଙ୍କରିଠୁଁ ପାଇଛୁ... । ମୁହୂର୍ତ୍ତଟାକୁ ବାସି ହେବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ ରଜୁବାରୁ ଏବଂ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ କାମ କଲେ । ସୁନାତିଙ୍କର ହାତପାପୁଲିକୁ ଉଠେଇଆଣି ସେଥିରେ ଚୁମାଟିଏ ଦେଲେ ।

ସୁନାତିଙ୍କର ଆଖି ବିସ୍ଫାରିତ ହୋଇଉଠିଲା । କଣ ଯା'ର ଅର୍ଥ ବୋଲି ପଚାରିଲା ପରି ।

ଏବଂ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତାଙ୍କୁ ତା'ର ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, — “ଆଜି ଲଭ୍ ୟୁ ସୁନାତି !”

ସୁନାତି ନିଜକୁ ସଜାଡ଼ିପାରିଲେ ନାହିଁ ହଠାତ୍ । ସତେକି ସେ ଠିକ୍ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି କଣ କରିବେ, ଏଭଳି ଏକ ଆବ୍‌ସର୍ଡ୍ ଘଟଣାକୁ ନେଇ । ତା'ପରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ସେ ହସିଉଠିଲେ ହୋ' ହୋ' ହୋଇ । ଆବ୍‌ସର୍ଡ୍‌ର କର୍ତ୍ତା

ସେଇ ବିଚିତ୍ର ଲୋକଟାର ହାତକୁ ଧରି ନରେଇ ନରେଇ, ତମକୁ ଧନ୍ୟ ତମ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କହିଲା ପରି ।

ଏତିକିରେ ସେଦିନର ଘଟଣା ସରି ଯାଇ ନ ଥିଲା । ଆହୁରି କେତେ କଥା ଥିଲା ତା’ ପଛକୁ । କିନ୍ତୁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖା ସେତିକିରେ ସରିଗଲା ଜଣକ ପାଇଁ, ଯେ ଆସିଥିଲା ସେଦିନ ତା’ବୋଉ ପାଖକୁ । ଯେମିତିକି ସେ ଆସେ ଅନେକ ଥର, ପ୍ରାୟ ଏଇ ସମୟକୁ, ସ୍କୁଲ ଛୁଟି ହୋଇଗଲା ପରେ । ଏବଂ ସେ ଫେରିଗଲା ।

ଫେରିଗଲା ଏବଂ ଖୋଜେ ବାଟ ନ ଯାଉଣୁ ତା’ ଆଖି ଦି’ଟା ଲୁହରେ ଡବ ଡବ ହୋଇ ଉଠିଲା ଏବଂ ସେ କହିଚାଲିଲା ମନେ ମନେ, ତା’ପାଟି ବି’ ବେଳେ ବେଳେ ପାକୁ ପାକୁ ହେଉଥାଏ ସେତକ କହିବା ବେଳେ —

ବୋଉ ତମେ ଖରାପ ! ସତରେ ଭାରୀ ଖରାପ ! ମୁଁ ଆଉ ଆସିବି ନାହିଁ ତମ ପାଖକୁ, କେବେହେଲେ ଆସିବି ନାହିଁ...

ଷୋଳ

ହସକୁ ସାରିଦେଲା ପରେ ସୁନୀତି କହିଲେ ରଜୁବାରୁକୁ —

“କ୍ଷମା କରିବେ । ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଛିଗୁଲେଇଲି ଆପଣ ଗୋଟାଏ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ କଥା କହିଲେ ବୋଲି । ଅଥବା ଆପଣଙ୍କ ଲଭ୍‌କୁ ତୁଚ୍ଛ କରିଦେଲି । ସେଭଳି ଧୃଷ୍ଟତା ମୋର ନାହିଁ । ଅପରନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ, ସେଇଲାଗି ହସ ମାଡ଼ିଲା ମୋତେ । ସୁନୀତି ସାହୁ ତିନିଥର ବାହା ହୋଇସାରିଲାଣି ଏବଂ ତିନିକି ତିନିହେଁ ତା’କୁ ପ୍ରପୋଜ୍ କରିଛନ୍ତି ବାହା ହେବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ କେହି ହେଲେ ଏଭଳି ରସାବଳାଟିଏ ଚଖେଇ ନାହାନ୍ତି ତାକୁ । ବାହାଘର ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ତା’ପରେ । ଆଉ ଆଜି ମୋ ବୁଢ଼ୀ ବୟସରେ ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ଏଇ ଅମୃତ ବଚନ — ଆଇ ଲଭ୍ ୟୁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ । ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ରଜୁବାରୁ, ମୋନି ମୋନି ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍... ।”

ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାଲି ପିଣ୍ଡୁଳାଟିଏ ହୋଇ ବୁଡ଼ିଯାଉଥିଲେ । ରଜୁବାରୁ ସେଆଡ଼କୁ ଚିକିଏ ଅନେଇଦେଇ ପୁଣି ହାତ ରଖିଲେ ସୁନୀତିଙ୍କ ହାତରେ ଏବଂ କହିଲେ ଧୀର ଏବଂ ସୁଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ —

“ଶୁଣ ସୁନୀତି । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଚିକିଏ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯାଇଛି, ନୂଆ ସମୋଧନଟିଏ କରିଛି ଆତ୍ମୀୟତାର ପହିଲି ପଦକ୍ଷେପ ହିସାବରେ, ତମେ

ତମ ଧନ୍ୟବାଦର କେବେହେଲେ ଉଣା କରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ବେଶ୍ ଜଣାଇ ଦେଇପାରିଛି ଯେ ଆଗକୁ ଆସିବାକୁ ମନା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଜିକାର ଏଇ ହସ ଭଲ ଲାଗିଲା ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ଦୟାକରି ମୋତେ ଉଣେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ନାହିଁ ତମ ଧନ୍ୟବାଦ ଦ୍ଵାରା । ସିଧା କହିଦିଅ ତମେ ମୋର ନିବେଦନକୁ ସ୍ଵୀକାର କରୁଛ କି ନାହିଁ ଏବଂ ଯଦି ସ୍ଵୀକାର କରୁଛ, ତା’ହେଲେ ଆମର ଯଥାଶୀଘ୍ର ବାହା ହୋଇପଡ଼ିବା କ’ଣ ଉଚିତ୍ ହେବ ନାହିଁ ? ମିନିଟିଏ ବି ଲାଗିବ ନାହିଁ, ତମକୁ ତା’ର ଉତ୍ତର ଦେବାପାଇଁ, ଅନ୍ତତଃ ଏଇ ନାଲି ସୂର୍ଯ୍ୟଟା ଡୁବିଯିବା ପୂର୍ବରୁ ।... ଏଣୁ ବାଏ ଦି ଫ୍ରେ, ତମେ ଯଦି ନିଜକୁ ବୁଢ଼ା ବୋଲି ଭାବୁଛ, ମୁଁ କିଛି କମ୍ ବୁଢ଼ା ନୁହେଁ ତେଣୁ ଏଇ ଭଲପାଇବା କିଛି ବେଯୋଡ଼ ନୁହେଁ ଆମ ଭିତରେ ଏବଂ ସେହେତୁ ତା’ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଖରାପ ଶୁଭୁଛି ବୋଲି ମୋର ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ ।”

ସୁନାତି ମଧ୍ୟ ଡୁବି ଯାଉଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଲେ । ସତେ କହିଲା ପରି ଯେ ସେ ଖାଲି ଆପଣଙ୍କର ନୁହନ୍ତି, ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର, ଆଉ ସେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ବତେଇ ଦେଇଯିବେ । ସେଇଠୁଁ ସେ ଶୁଣେଇଲେ ରଜୁବାରୁକୁ —

“ଫ୍ରେଲ୍, ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନର ଅଧିକ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୋର ଧନ୍ୟବାଦକୁ ତୁଚ୍ଛା ଘୌଜନ୍ୟ ବୋଲି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଆଇ ମିନ୍ ଇଟ୍ । କିନ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଭିନ୍ନ । କାରଣ ତା’କୁ ଆମ ଭଲ ପାଇବା ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନ ହେଲେ କିଏ କଣ କହିବ, ଏଭଳି କୌଣସି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ବିଦେଶିନୀ ପାଇଁ...”

କିଏ କ’ଣ କହିବ ! ଆପେ ଆପେ ହସଟିଏ ଉକୁଟିଉଠିଲା ରଜୁବାରୁଙ୍କ ଓଠରେ, ସୁନାଆପାଙ୍କ ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ସେଇ ଅଭୁଲା ଅନୁ-ଉଦ୍‌ବୀରକୁ ମନେ ପକେଇ । କିନ୍ତୁ ସୁନାତି କହିଚାଲିଥିଲେ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ,

“ତେବେ ମୁଁ ମାନୁଛି ଯେ ବାହା ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଅନେକ ହିସାବରେ ଭଲ ହେବ ଆମ ଦି’ଜଣଙ୍କର । ତା’ର ଇସ୍ତାହାର ଅନାବଶ୍ୟକ । ମୋର ଖାଲି ଏତିକି ଅନୁରୋଧ ରଜୁବାରୁ ଯେ ମୋତେ ଟିକିଏ ସମୟ ଦିଅନ୍ତୁ ସେ ବିଷୟରେ ଭାବିବାପାଇଁ ।”

“ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ସମୟସୀମା କେଉଁଯାଏଁ ଜାଣିପାରେକି ? କାଲି ସକାଳ ଯାଏଁ, ନା ଆହୁରି ହସ୍ତାଏ, ନା ମାସେ, ବର୍ଷେ ?”

“ଶୁଣନ୍ତୁ ରଜୁବାରୁ (ଟିକିଏ ହସିଦେଇ), ମୁଁ ତ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶ୍ନାସକଟିଏ ନୁହେଁ ଆପଣଙ୍କ ପରି, ତେଣୁ କଥାକଥାକେ ସମୟସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ

ନୁହେଁ । ତେବେ ବିଶେଷକରି ଗୋଟିଏ କଥା ମୋ ମନକୁ ଆସୁଛି । ଆମକୁ ଭେଟ କରେଇଛି ଜଣେ, ଯେ କି ଅତି ପ୍ରିୟ ଆମ ଦି'ଜଣକର । ତା' ନାଆଁ ଅନୁପମା । ଆପଣ ତା'ର ରଜୁଭାଇ, ମୁଁ ତା'ର ସୁନାଅପା । ତେଣୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ତା' ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେବି ଏବଂ ତା'ର ଅନୁମୋଦନ ଲୋଡ଼ିବି । ହସନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ ସେ ହଁ ଭରିବ । ତଥାପି ଯଦି ମୋର ମନେହୁଏ ତା' ଉତ୍ତରର କୌଣସି ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ବାକ୍ୟରୁ, ଯେ ତା' ଖୁସିରେ ଛିଟା ଲାଗିଛି କେଉଁଠି ହେଲେ ସାମାନ୍ୟରେ, ତା'ହେଲେ...”

“କିନ୍ତୁ ସୁନାତି, ଅନୁ ରାତିମତ ଖୁସି ହେବ ଏଇ ଖବରଟା ଶୁଣି, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ କଣ ଅଛି ?” ରଜୁବାବୁ ପଚାରିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ । “ମୁଁ ଏବେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇଛି ତା'ଠୁଁ । ମହା ଖୁସି ହୋଇ ଲେଖିଛି ମୋ ଚିଠିର ଉତ୍ତରରେ, ଯେ ଆମେ ଦି'ଜଣ ଏଭଳି ସମାଜ ସେବା କରୁଛୁ, ଏକାଠି ମିଶି ।”

“ହଁ, ମୋ ପାଖକୁ ବି’ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇଛି ସେହି ମର୍ମରେ । ଯଦିଓ ତା'ର ସହଜେ ଦୁଃଖ ଯେ ତା' ସୁନାଅପା ସେଠିକି ଫେରିଯାଉ ନାହିଁ ସବୁଦିନପାଇଁ । ସେ ଖୁସି ହେବ, ତା'ର ଖୁସି ହେବା କଥା । କିଓ, ତା'ର ଖୋଦ୍ ରଜୁଭାଇ ଓ ଖୋଦ୍ ସୁନାଅପା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଏକାଠି ହେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ଏଥରେ ସେ ଖୁସି ହେବ ନାହିଁ କେମିତି ? (ହେଲେ ତମେ କ'ଣ ଏତିକି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ରଜୁବାବୁ, ଯେ ଏକାଠି ମିଶି କାମ କରିବା ଆଉ ଯୋଡ଼ି ପଲକରେ ଏକାଠି ହୋଇ ଶୋଇବା ଏକା କଥା ନୁହେଁ ? ଏବଂ ସେ ଦିନେ ବୋଧହୁଏ ସେମିତି ଏକାଠି ହେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା ତମ ସାଙ୍ଗରେ ?) ତଥାପି ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ ପ୍ଲିଜ୍, ମୋର ଏଇ ବଦ୍‌ଘୁଆଲଟାକୁ ପୋଷିବା ଲାଗି । ଏତେ ଦୂରରେ ଅଛି ସେ, ତେଣୁ ହାରାହାରି ମାସୁଟାଏ ଲାଗିବ ତା'ଠୁଁ ଉତ୍ତର ପାଇବା ପାଇଁ । ଯଦିଓ ମୁଁ ତା'କୁ ଲେଖିବି, ମୋ ଚିଠି ପାଇବା ମାତ୍ରେ ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେବୁ ବୋଲି ।”

“କିନ୍ତୁ ମାସୁଟାଏ କିଛି କମ୍ ସମୟ ନୁହେଁ ସୁନାତି । ତା'ଛଡ଼ା ଧର ସେ ଚିଠି ନ ଦେଲା ମୋଟ ଉପରେ, କିମ୍ବା ତା'ଚିଠି ହଜିଗଲା ବାଟରେ...”

“ଡୋର୍ସ୍ ବି’ ସିଲ୍ଲା !” କହି ହସିଉଠିଲେ ସୁନାତି ଏବଂ ପରେ ପରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜକୁ କାବା ଲାଗିଲା ଯେ ଏମିତିକା କଥା ବାହାରୁଛି ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ, ଏଇ ଲୋକଟି ପ୍ରତି । ସତେକି ଏଭଳି ଚପଳତାକୁ ତର ନାହିଁ ଆଉ...”

ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଗଲେଣି ସେତେବେଳକୁ । ଅନ୍ଧାରରେ ପ୍ରାୟ ଡାକି ହୋଇଗଲାଣି ଗଛ ବୁରୁଛ ଏବଂ ପରସ୍ପରର ଦେହ । ସେଇଲାଗି କି କଅଣ ସେମାନେ

ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ହୋଇ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ପାଟକ ଯାଏଁ, ଦେହକୁ ଦେହଠାରୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଲା, ପରି, ଏବଂ ବିଦାୟ ନେଲେ ଆଜିକା ପାଇଁ ।

ଗଞ୍ଜୁବାରୁ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସୁନୀତି ଚିତ୍ ହୋଇ ଲମ୍ବିଗଲେ ତାଙ୍କ ଖଟରେ ଏବଂ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ ଅଦୃଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।... ଗଡ଼ ! ଏଇଆ ହେବାକୁ ଥିଲା ଶେଷକୁ ! ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପ୍ରପୋଜାଲ୍, ସମ୍ଭାବିତ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଠାରୁ, ଆଉ ଏଇ ବୁଢ଼ୀ ବସୟରେ !

‘ତୋଷ୍ଟି ବି ସିଲ୍ଲା !’, ଆରଜଣକ କହୁଛି ତାଙ୍କୁ, ତାଙ୍କରିଠାରୁ ଏଇ ନୂଆ ପଦଚିକ୍ଷା ଶିଖି ନେଲାପରି । ଆଉ ଭଲ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି ମ ସେମିତି କହିଲାବେଳେ ? ଟୋକା ବେଳେ କ’ଣ ଯା’ଉଁ ଭଲ ଦେଖାଯାଉଥିବେ ? କେଜାଣି । ହୁଏତ ଅନୁଜାତୀୟ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ରସିକତାରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥିରତା ଏବଂ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଫୁଟିଉଠୁଛି, ସତେକି ସେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଚିକିଏ ହେଲେ ମଲିଧୁଳି ନାହିଁ, ସେଇ ରାଜକୀୟ ଠାଣି କୋଉଠୁ ଥିବ ସେତେବେଳେ ? ମୁଁ କେମିତି ଭଲା ଏଇ ଲୋକଟିକୁ ଭାରୁ ବୋଲି କହୁଥିଲି, କେଜାଣି !

ହଁ, ଭାରୁ ଥିଲି କେବେ, କିନ୍ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି ନୁହେଁ । ଯେତେକ ଭାରୁତା, ଯେତେକ ଦୁର୍ବଳତା ଖତମ୍ ହୋଇଗଲାଣି, ଅଧ୍ୟାୟ ରୁ ଯୁ— ଏତିକି ବୁଝିପାରୁନ ସୁନୀତିକୀ, ଆଇମିନ୍ ସୁନୀତି ?...

ସୁନୀତି ଉପତୋଗ କରୁଥିଲେ ଏଇ କନ୍ଧନାମଧୁର ବାର୍ତ୍ତାଳାପ, ଛାତକୁ ଅନେଇ । ଏବଂ ଜାଲ ବାନ୍ଧୁଥିବା ବୁଢ଼ୀଆଣୀଟାଏ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲାରୁ ତା’କୁ କହୁଥିଲେ ବିଦ୍ରୁପର ଭଙ୍ଗାରେ— କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋ ପରି ନୁହେଁ, ମୋଟେ ନୁହେଁ ବୁଝିଲୁ ? ମୁଁ କେବେହେଲେ ଲୋକଟାକୁ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ଦେଇଛି, ଜାଲ ବିଛେଇଛି ତା’ପାଇଁ ବୋଲି କହିପାରିବୁ ? ହେଲେ ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ ତାଙ୍କୁ ମଜା ଲାଗୁଥିଲା ଭାବିବାକୁ ଯେ ଏଇ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅଛି ଏଇ ମୋହିନୀ ଶକ୍ତି । ସୁନୀତି ନାମ୍ନୀ ଜଣେ ନାରୀର । ଯେ ବିନା ଚେଷ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧି ଆଣିପାରିଛି ତିନି ତିନିଟା ପୁରୁଷଙ୍କୁ, ଜଣକ ପରେ ଜଣେ । ପରେ ସ୍ୱାମୀ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଯେତେ ଅପଦାର୍ଥ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ।

ପ୍ରଥମ ଜଣକ । ଶୁଆନାକିଆ ପଣ୍ଡିତ ପୁଅ ପାବକ ତ୍ରିପାଠୀ, ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପୁସ୍ତକ ମେଳାରେ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିଲା ଗୋଟାଏ ବିଶିଷ୍ଟ ବହି, ହେଲେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଉଠୁଥିଲା ତା’କୁ ନ ପାଇଲାରୁ । ମଧ୍ୟ ବିରକ୍ତ ହେଲା ଯେତେବେଳେ କୋଉ ଷ୍ଟଲ୍‌ବାଲା ତାଙ୍କୁ କହିଲା ‘ଆଜ୍ଞା, ଦେଖନ୍ତୁ ତ, ଏଇ ଚଳିବ ନାହିଁ ?’

ମୂର୍ଖ ‘କେନୋପନିଷଦ’ର ଖଣ୍ଡେ ଚଟି ବହି ଆଣି ଦେଖେଇଲା ତାଙ୍କୁ, ହେଲେ ସେ ଖୋଜୁଥିଲେ ‘କଠୋପନିଷଦ’ । ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ମାଷ୍ଟ୍ରଣୀ ସୁନାତି ସାହୁ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ସହାୟ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । କହିଲା— ‘ବିଚରା, ତା ପାଇଁ ସବୁ ଉପନିଷଦ ସମାନ । ଆଉ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଏକାଞ୍ଜଳି, କୋଉ ଗୁରୁକୁ ପଚରା ହେଉ କି ଯମ ଦେବତାଙ୍କୁ !’ ସେଇଠୁଁ ଉଦ୍ରଲୋକ ବୁଲିପଡ଼ି ଅନେଇଲେ ତା’ ଆଡ଼କୁ ମୁଗ୍ଧ ହେଲାପରି ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ଆରମ୍ଭ ।

ନା, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଉଣ୍ଡେଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଛି ଯେ ମୁଁ ଏସବୁଥିର ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ହେଉଛି ଇତିହାସ, ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ, ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦିର ଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ଇତିହାସ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ଅମୁକ ସ୍କୁଲରେ । ତେବେ ମୋର ବି’ ଗୋଟାଏ ଝୁଙ୍କ ଅଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାରେ, ତା’ର କୌଣସି ଉତ୍ତର ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ । ସେଇଠୁଁ ସେ କ’ଣ ମୋତେ ବରିନେବାକୁ ଚାହିଁଲେ, କେଉଁ ନାରୀରୂପିଣୀ ନଚିକେତା ଭାବରେ ? ଯାହାହେଉ ମାତ୍ର ତିନିମାସର ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ଏବଂ ତା’ଖୁଆ ପରେ ସେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଗଲେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । ଏବଂ ଦିନେ ମୋତେ ପଚାରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପଣ୍ଡିତିଆ ଭାଷାରେ— “ମିସ୍ ସାହୁ, ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଆପରି ଅଛି କି ଯଦି ଆପଣ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଆସନ୍ତି ଆମ ଘରକୁ ?” ମୁଁ କ’ଣ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ସେ ସତେ ଯମଦେବତାଟିଏ ହୋଇ ଜୀବନ୍ତ ମରଣର ଭେଳିକି ଦେଖାଇବେ ମୋତେ ? ନା ତଥାକଥିତ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଖଡ଼ାଖୁଆ ଓକିଲଟିଏ, ଯେ ତାଙ୍କ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପୋଷି ହେଉଛନ୍ତି ?

ସେଇ ମୋହିନୀ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଭିଡ଼ି ଆଣିଥିଲା ଆଧୁନିକ ଓ ପ୍ଲାଟ୍ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବିଶାରଦ ଜୟନ୍ତ ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କୁ । ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ପ୍ରାୟ ତିନି ସପ୍ତାହର ମିଳାମିଶା ପରେ, ପରିହାସ ଛଳରେ— “ଶୁଣନ୍ତୁ ମିସ୍ ସାହୁ । ମୋର ଗୋଟାଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ଆପଣଙ୍କ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରାର କାମନା ସୁଗମ ହୋଇଯିବ । ଯଦି ଆପଣ ମୋତେ ବାହା ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ଚଟକିନି ମୁଁ ଆମେରିକା ଯିବା ପୂର୍ବରୁ । ତଥାପି ଯେ ଭିସା ସହଜେ ମିଳିଯିବ ଆପଣଙ୍କୁ, ତା’ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ମୋର କିଛି ଇନ୍‌ସୁରନ୍ସ ଅଛି ସେ ଦିଗରେ.. ।” ସେଇ ପରିହାସ ଓ ବଦାନ୍ୟତା ପଛରେ କ’ଣ ନ ଥିଲା ସୁନାତି ସାହୁର ଆକର୍ଷଣ, ଯାହାକୁ ସେ ଏଡ଼ାଇ ନେଇପାରିଲେ ନାହିଁ ? ଆଉ ସେଇ ଲଫଙ୍ଗା ରିଚାର୍ଡ୍, ତା’କଥା ଛାଡ଼ । ‘ଦି ଓରିଏଣ୍ଟ’ ନାମକ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ରେଷ୍ଟୋରାଣ୍ଟର ଗରାଖ ହିସାବରେ ମାତ୍ର କେତୁଚା ଦିନର ଚିହ୍ନାପରିଚିତ ପରେ ଆସିଗଲା ତା’ର ପ୍ରସ୍ତାବ ଚକ୍ଷମାଧାରିଣୀ

ଡକ୍ଟର ସାହୁଙ୍କ ବିଚାର ପାଇଁ । ସେତେବେଳକୁ ସୁନାତି ସାହୁ ଡକ୍ଟର ହୋଇ ସାରିଲାଣି ଏବଂ ରାତିମତ ଚଷମା ପିନ୍ଧିଲାଣି । କହିଲା କ’ଣ ନା ତା’କୁ ସବୁ କିଛି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଭଲ ଲାଗେ । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଖାଦ୍ୟ, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମେଳାମଉଛବ, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଦେବଦେବୀ ଏବଂ (ଚତୁର ହସଟିଏ ହସି) ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଝିଅ ଏବଂ ସେଇଠୁଁ ତା’ର ପ୍ରଗଲ୍ଭ ପ୍ରସ୍ତାବ— “ଆପଣ ଏକୁଟିଆ ସେଇ ଆପର୍ଟମେଣ୍ଟ ଘରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଆସୁନାହାନ୍ତି ମୋ ଘରେ ରହିବେ ? ଅର୍ଥାତ୍ ମୋତେ କଣ ଆପଣ ମୋତେ ବାହା ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ? କହିଲି ପରା, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଝିଅଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଗୋଟାଏ ଭାଷଣ ଦୁର୍ବଳତା ରହିଛି ।” କହି ହସୁଛି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ, ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ସ୍ବାକାରୋକ୍ତି ବାଢ଼ିଦେଲା ପରି ।

କିନ୍ତୁ ତୋତେ ବି’ ସମୟ ଲାଗି ନ ଥିଲା ସୁନାତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି । ହେଲେ ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ବର୍ଜନ କଲୁ, ମନେ ମନେ ବର୍ଜନ କଲୁ ଅସ୍ପଦିନ ଭିତରେ । ପ୍ରଥମକଣକ ଆତ୍ମ ପିଲାଟିଏ ହେଲା, ସେ କଥା ଭିନ୍ନ । କଥାଟା ସତ ନୁହେଁ ବୋଲି କହିପାରିବୁ ? ତେଣୁ ପୁଣି ଏଇ ଯେଉଁ ଲୋକଟା ଟାଣି ହୋଇଆସୁଛି ତୋ ପାଖକୁ, ଆଉ ତୁ ସେଥିରେ ଏମିତି ଖୁସିଟାଏ ହଉଛୁ, ବିଚରାକୁ ଚେତାଇ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ଯେ ଏଇ ଥିଲା ତୋର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରେମିକମାନଙ୍କର ଦଶା, ସେମାନେ ମୁହଁରେ ‘ଆଇ ଲଭ୍ ୟୁ’ ବୋଲି ନ କହିଲେ ପଛେ ?

ନା । କଥାଟା ସତ ନୁହେଁ । ମୋଟେ ସତ ନୁହେଁ । ‘ପ୍ରେମ’ ଜିନିଷଟାକୁ ଯେତେ ମିଛ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ମୋ ଚିନ୍ତ ଅନୁଭୂତିର ହାତ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ହେବ ନାହିଁ । ଅପରତୁ ସତକଥା ହେଉଛି ଏଇ ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଭଲ ପାଇପାରିଲି ନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନେ ଦଗାଦେଲେ ମୋତେ । ସତେକି ତାଙ୍କ ପୁରୁଷକାର ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଲା, ଯେ ଅଯଥାରେ ସେମାନେ ଏମିତି ମୋହି ହୋଇଗଲେ, ତେଣୁ ସ୍ବାଲୋକଟାକୁ ଏଣିକି ଦେଖାଇଦେବା ଉଚିତ, ତା’ର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି । ପଣ୍ଡିତ ପୁଅ ତାଙ୍କ ମଉନମୁହାଁ ଗାନ୍ଧୀୟଙ୍କୁ ଆହୁରି ଆଖିଦୁରୁଣିଆ କରି ଦେଖେଇଲେ ମୋତେ । ନଚିକେତା ଆଉ କେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା ନାହିଁ, କି ସେ ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଦେଖେଇଲେ ନାହିଁ । ଏବଂ ତାଙ୍କ ରତିକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ‘ପୁତ୍ରାର୍ଥେ କ୍ରିୟତେ ଭାର୍ଯ୍ୟା’ ନ୍ୟାୟରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୋଲି ମନେ ହେଲା ମୋର । ତା’ଛଡ଼ା ସେ ମୋ ନିଜ ଲଢ଼େଇ ଲଢ଼ିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କର

ଚିରାଚରିତ ଓରଫ୍ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କାରକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦୁଇ ନୟନ ବିଚକ୍ଷଣ ସ୍ବାମୀ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦେଲେ ଯେ ନାରୀସଙ୍ଗ ଗୋଟାଏ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଏବଂ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ କାମ ତାଙ୍କ ପାଇଁ, ତାଙ୍କର ଭାରୀ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ବୌଦ୍ଧିକ ମନକୁ ଟିକିଏ ହାଲୁକା କରିବା ଲାଗି । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀ ବିଦ୍ୟାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନାଆଁ କରିବା । ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଯେଉଁଠିକି ଯିବେ ଏବଂ ଯେଉଁଠି ରହିବେ ମାସ ମାସ ଧରି, ତମ ସାଙ୍ଗରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ରଖି, ସେଥିରେ ତମର ଆପତ୍ତି କରିବା ଅନୁଚିତ । ଏବଂ ତିନିନୟନ ରସିକ ସ୍ବାମୀ (ଯେ କି ଜୟନ୍ତ ମୁଖର୍ଜିଙ୍କର ଅପର ପାଖ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ତା' ନିଲଠା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ହୋଇଗଲି ଚଟକିନି) ମୋତେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ସେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟିଅର ଯେଉଁଭଳି ଯଦୁ ନେଇପାରନ୍ତି, ଯାହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠାଂଶରେ ସେଙ୍କୁ, ସେହିଭଳି ଯଦୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନେଇପାରନ୍ତି ନିଗ୍ରୋ, ଫିଲିପିନୋ କିମ୍ବା ଜାପାନୀ ରମଣୀର । ଖାଲି ଭିନ୍ନ ସ୍ବାଦୁ ହୋଇଥିଲେ ହେଲା । ତା'ହେଲେ କ'ଣ କହିବ ଯେ ସୁନୀତି ଠକେଇଛି ତାଙ୍କୁ, ନା ସେଇମାନେ ଠକେଇଛନ୍ତି ସୁନୀତିଙ୍କୁ ?

ଏହି ଭାବରେ ସୁନୀତି ନିଜକୁ ବୁଝେଇ ଦେଇପାରିଲେ ଯେ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ସେ ତାଙ୍କ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ଇତିହାସକୁ ବଖାଣିଯିବେ ରଜୁବାରୁଙ୍କ ଆଗରେ ଏବଂ ପଚାରିବେ ଯେ ଏଥର କୁହନ୍ତୁ ଆପଣ ମୋତେ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କି ନାହିଁ । କହିଲେ ଯେ ସେ ଏଭଳି ହାନିମାନସତାର ପକ୍ଷପାତୀ ନୁହନ୍ତି । ସେ ମୋ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଜାଣିଥିବେ ଅନୁଠାରୁ । ନ ଜାଣିଥିଲେ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ଦ୍ୟାବ୍ ଇଜ୍ ହିଜ୍ ପ୍ରୋବ୍‌ଲେମ୍ ।

ତା'ଛଡ଼ା ଏଇ ଲୋକଟା ସେମାନଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ସେ ବିଷୟରେ । କହିପାର ଯେ ମୋର ବୁଦ୍ଧି ଗଜୁରିଛି ଏତେଦିନକେ, ଆଉ ମୁଁ ମଣିଷ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛି ଏଣିକି । ନା, ଇଏ ପ୍ରକୃତରେ ଲୋଭୁଛି ମୋତେ, ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା । ସେଥିରେ ରୂପ, ଗୁଣ ଏବଂ କେଉଁ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୋହିନୀ ଶକ୍ତିର ଅନୁପାତ ଯାହା ଥାଉ ପଛକେ । ମୁଁ କ'ଣ ଭୁଲ୍ କହୁଛି ରଜୁବାରୁ ?

ଇଏ ମୋତେ ଦରା ଦେବ ନାହିଁ । ଆଉ ଯଦିବା ଦିଏନା, ମୋତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବାଧୁବ ନାହିଁ । କାହିଁକିନା ମୁଁ ଦେଖିଲା କାମ କରିବି ଯଥା ସମୟରେ । କିଓ, ମୁଁ ଆମ ଆଦିଭୂମିରୁ ବୁଲିଆସିଛି ପରା ? ମୁଁ ଯଦି ଦେଖିଲି ନା ରଜୁବାରୁ ଯେ ତମେ ଗୋଟାଏ ଖେଳ ଖେଳିଲ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ, ଆଉ ତମେ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ପାଅ ନାହିଁ, ତା'ହେଲେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ଜାଣିଛ ?

ମୁଁ ଘାସ ଖଣ୍ଡେ ଛିଣ୍ଡେଇଦେବି ତମ ସାମ୍ନାରେ, ଆଉ କହିବି— ତମଠି ମୋର ସୁଖ ନାହିଁ ଆଉ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଆଉ କୋଉଠିକି । ଓଭର !

ସୁନାତି ହସି ହସି ପରସ୍ତେ ଗଢ଼ିଗଲେ ତାଙ୍କ ଖଟରେ, ହିସାବନିକାଶର ଏଇ ଚମତ୍କାରକୁ ଉପଭୋଗ କଲାପରି ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଆଉ ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ଅଛି ଏବଂ ହସୁଛି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ, ଏଇ ରସୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସାଥୀ ହେଲା ପରି ।

ତା’ପରଦିନ ସେ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ଅନୁପମା ପାଖକୁ । ତା’ର ଶେଷକଥା ହେଲା,— “ମୁଁ ତୋର ଅନୁମତି, ଅନୁମୋଦନ ଏବଂ ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ତୋର ଶୁଭେଚ୍ଛା ଲୋଡୁଛି ଅନୁ, ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ହେଲା ପୂର୍ବରୁ । ସବୁଆଡୁ ଭାବିଚିନ୍ତି ଲେଖିବୁ ପୁରୁ, ଯେ ଏଇ ବନ୍ଧନଟା ଠିକ୍ ହେବ କି ନାହିଁ ତୋ ସୁନାଅପା ପାଇଁ, ତା’ ଜୀବନର ଉପରବେଳାରେ । ମୁଁ ତୋ ଚିଠିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଫୋନ୍ କଲେ ବି’ ଖୁସି ହେବି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଚିଠିଟିଏ ଦରକାର । ତା’ର ଯେତେକ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟକୁ ମୁଁ ପଢ଼ିବି, ହେଜିବି ଓ ସାଇତି ରଖିବି ମୋ ମନରେ..”

ତା’ରି ପରେ ପରେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଲା— କିଓ, ମୁଁ ମୋ ପୁଅକୁ ବି’ ପଚାରିବି ନାହିଁ ଏ ବିଷୟରେ ? ଅବଶ୍ୟ ତା’ର ଖୁସି ହେବା କଥା । ଅନୁଠାରୁ ବେଶି, କାହିଁକିନା ବୋଉ ସାଙ୍ଗକୁ ସେ ବାପାଟିଏ ବି ଫେରିପାଉଛି । କିନ୍ତୁ ତା’ବୋଲି ମୋର କଣ ଉଚିତ ନୁହେଁ ତା’ର ‘ମତାମତ’ ଲୋଡ଼ିବା ? ସେ କ’ଣ ଆଉ ଛୋଟ ପିଲାଟିଏ ହୋଇ ଅଛି ଯେ ନିଜ ଭଲମନ୍ଦ ବିଷୟରେ କିଛି ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ ?

× × କିନ୍ତୁ କାହିଁ ସୁମୁ ? ସେ ଏଠି ଆସି ନାହିଁ କାହିଁକି ଏତେ ଦିନ ହେଲା ? ଆସି ହସ୍ତାଏ ହେବ, କି ତାଠୁଁ ବେଶି । ହଁ, ଆଗରୁ ଥରେ ଏମିତି ହୋଇଥିଲା । ପରେ ବୁଝିଲି ଯେ ସେ ଚିକିତ୍ସ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା ତା’ ଟେଷ୍ଟ ପରୀକ୍ଷା ନେଇ । କିନ୍ତୁ ଟେଷ୍ଟ ପରୀକ୍ଷା ସରିଲାଣି କେବେଠୁଁ, ଆଉ ବୋର୍ଡ଼ ପରୀକ୍ଷା ତ ଡେରି ଅଛି ଏଇକ୍ଷଣି । ତା’ହେଲେ କ’ଣ ହେଲା ?

ସାତ..ଆଠ..ନଅ..କ୍ରମଶଃ ପନ୍ଦର ଦିନ ବିତିଗଲା, କିନ୍ତୁ ସୁମୁର ଦେଖା ନାହିଁ । ଏମିତି ହୋଇ ନାହିଁ କେବେହେଲେ । ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ନ ଆସିପାରିବାର କୌଣସି ବିଶେଷ କାରଣ ଥିଲେ ସେ ଫୋନ୍ କରି ଜଣେଇ ଥାଆନ୍ତା ମୋତେ । କିନ୍ତୁ ତା’ବି ନାହିଁ । ପୁଅଟା ବେମାର ପଡ଼ିଛି କି ତା’ଘରେ, ସେଇଲାଗି ଆସି ପାରୁନାହିଁ ସ୍କୁଲକୁ, ଆଉ ସେଇଠୁଁ ତା’ ବୋଉ ପାଖକୁ ?

ତା' ହୋଇଥିଲେ ବିଚରା ଫୋନ୍ ବି' କରିବ କେମିତି, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ?

ସୁନାତି ଆତୁର ହୋଇଉଠିଲେଣି । କେତେଥର ଭାବିଲେଣି ଯେ ଯାହା ହେଉ ପଛେ ସେ ଯିବେ ସେଠିକି, ତ୍ରିପାଠୀ ବଂଶର ସେଇ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଅପରଚ୍ଛନ୍ନିଆ ଘରକୁ (ଯାହା ବାସ୍ତବରେ ଏତେ ଅନ୍ଧାରୁଆ କି ଅପରଚ୍ଛନ୍ନିଆ ନୁହେଁ, ସୁନାତିଙ୍କ ବିଦ୍ବେଷକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ) ଏବଂ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଆଣିବେ । କିନ୍ତୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ସେ ନିଜକୁ ସେଇ ପାଗଳାମିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଆଣନ୍ତି ।

ସୁନାତିଙ୍କ ଛାତିରେ ଛନକା ପଶିଲା କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ଗଡ଼ିଗଲା ବେଳକୁ । ତା'ହେଲେ, ତା'ହେଲେ କ'ଣ ସେ ରୁଷିଛି ତା ବୋଉ ଉପରେ ? କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ?? ନା, ନା, ମହା ଖୁସି ଥିଲା ସେଦିନ, ଯେବେ ଆସିଥିଲା ପୂର୍ବଥର । ତା' ପଞ୍ଚମୁଖୀ ମନ୍ଦାରଫୁଲ ଏମିତି ତୋଫା ହୋଇ ଫୁଟିଉଠିଛି ଦେଖି ତାଳି ମାରି ନାରୁଥିଲା ପିଲାଙ୍କ ପରି । ଆଉ କହୁଥିଲା ତା' ସାଙ୍ଗ ଘରେ କେତେ ଜାତିର ମନ୍ଦାର ଅଛି, ଗୋଲାପି, ହଳଦିଆ, ଆଉ ଧଳା ନାଲି ଛିଟିଛିଟିକା । ସେ ସବୁଥିରୁ ଆଣିଦେବ ଗୋଟେ ଅଧେ ଚାରା । 'ଆଉ ଦେଖିବ ବୋଉ, କେତେ ବଡ଼ିଆ ଦେଖାଯିବ ଆମର ଏଇ ବଗିଚା ! ଦେଖଣାହାରାଙ୍କ ଆଖି ଠାକିଯିବ..'

..ନାଲିମନ୍ଦାର ଫୁଟିଚାଲିଛି, ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିରହିଛି ତା' ହରରଙ୍ଗା ସାଥୀମାନଙ୍କୁ । କେବେ ପୁଅବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଆଣି ପହଞ୍ଚେଇବେ ଏଠି । କିନ୍ତୁ ପୁଅ ବାବୁଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ଏଇଟା କ'ଣ ଭଲ କଥା ସୁମ୍ ?..

ଶେଷକୁ ସେ ଠିକ୍ କଲେ ସେ ଯିବେ ତା' ସ୍କୁଲକୁ ।.. ଲକ୍ଷ୍ମ ବେଳକୁ, ଅନ୍ତତଃ ସ୍କୁଲ୍ ଛୁଟି ହେଲା ବେଳକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବାହାରିଆସିବ ପଦାକୁ । ସେଇଠୁଁ ତା'କୁ ଦେଖିବି ଆଉ ଜାଣିବି ଯେ ସେ ବେମାର ହୋଇ ଘରେ ପଡ଼ି ରହି ନାହିଁ । ମନଟା ଶାନ୍ତ ହେବ । ଆଉ ତା'କୁ ଇସାରା କରିବି ଆସିବାକୁ ମୋ ପାଖକୁ । ବୁଝିବି ସବୁ କଥା । ଦ୍ୟାବ୍ସ୍ ଇର୍ ! ସେଇଆ କରିବି ।..

ପ୍ରଥମଥର ହିଁ ଦେଖିହେଲା ତା'କୁ । ସେଇ ଯେଉଁ ବଡ଼ନାକିଆ ଟୋକାଟା ବାହାରିଆସୁଛି ହଲ୍‌ରୁ, ତା' ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଠେଲାପେଲା ହୋଇ, ଆଉ ଦିବ୍ୟ ହସିବାରେ ଲାଗିଛି କୋଉ ମଜାକଥା କହି, ସେ ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିବ ମୋ ପୁଅ ଛଡ଼ା ? ଫାଟକ ପାରିହୋଇ ଯିବି କି ଭିତରକୁ ? ନାହିଁ ଆଉ, ସେ ତ ଯେମିତି ହେଲେ ଆସିବ ଏଇ ବାଟେ । ସୁନାତି ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

..ହଁ, ସେ ଆସୁଛି ଏଇ ଆଡ଼କୁ । ଗୁଡ଼ ! କାନ୍ଧରେ ସ୍କୁଲ୍‌ବ୍ୟାଗ୍ । ତା'ମାନେ ଫେରିଯିବ ଘରକୁ । ହେଲେ ମୋତେ ଦେଖିବ ନିଶ୍ଚୟ ଫାଟକ ପାଖରେ । ମୁଁ ଟିକିଏ ହସିବି ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ । ଆଉ ସେଇଠୁଁ ସେ ସିଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ମୋ ପାଖରେ.. ସୁନାତି ଉଛନ୍ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ହେଲେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଅନେଇଲେ ତା' ଆଡ଼କୁ । ସେଠି ରୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆଡ଼େଇ ହୋଇଯାଇ, କାଳେ ପୁଅର ଆଖି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ।

ସୁମୁ ପାଖେଇଆସୁଛି ଆଉ ଦି' ତିନିଜଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ସେଇ ହସହସ ମୁହଁ । ଏକଦମ୍ ଆସିଗଲାଣି ଫାଟକ ପାଖକୁ । ଆରେ, ଟୋକା ଏମିତି କ'ଣ ଗପିଚାଲିଛି ମ ? ଅନଭନି କାହିଁକି ମୋ ଆଡ଼କୁ ? ସେଇଠୁଁ ସେ ତା'କୁ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ— “ସୁମୁ !”

ସୁମନ୍ ଶୁଣିଲା ସେ ଡାକ ଏବଂ ଆଖି ଉଠେଇ ଚାହିଁଲା । କିନ୍ତୁ କିଏ କ'ଣ ହେଲା ? ତା' ମୁହଁରୁ ହସଖୁସି ଲିଭିଗଲା ହଠାତ୍ । ଆଉ ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ ଫାଟକ ପାଖକୁ । ହଠାତ୍ ବୁଲିପଡ଼ିଲା ବାଆଁକୁ, ସ୍କୁଲ୍‌ମୁହାଁ ହୋଇ, କୋଉ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିବା ଧନକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବକି କଥଣ ।

“ସୁମୁ !!” ଏଥର ବେଶ୍ ଜୋର୍‌ରେ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ ସୁନାତି, ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କର ଫଡ଼ା ଫଡ଼ା ଚାହାଣିକୁ ପରୁଆ ନ କରି । କିନ୍ତୁ ସୁମୁ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଶୁଣିଲା ନାହିଁ କି ଫେରିଲା ନାହିଁ । ସୁନାତି ଅପେକ୍ଷା କରିରହିଲେ ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିବା ଯାଏଁ । ତା'ପରେ ଭାରୀ ପାଦରେ ଫେରିଆସିଲେ ଘରକୁ ।

ଚୈତନ୍ୟାଦୟ ହେବାକୁ ବେଶି ଡେରି ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।.. ପୁଅ ରୁଷିଛି ମୋ ଉପରେ । ଆଉ ତା'ର କାରଣ ବି' ଦିଶିଯାଉଛି ଜଳଜଳ ହୋଇ । ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ସେ ଏଇ ସମୟକୁ ଆସେ ମୋ ପାଖକୁ । ଆଉ ଆମେ ମାଆପୁଅ କେତେଥର ଦେଖିଛୁ ଏବଂ ଉପଭୋଗ କରିଛୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଶେଷ କିରଣ ତକ କେମିତି ଚହଟେଇଦେଉଛି ଆମ ବଗିଚାକୁ, ନାଲି ମନ୍ଦାର ସମେତ । ସେଦିନ ବି ସେ ଆସିଥିବ ଏଇ ସମୟକୁ, ଯେବେ ଆଉ ଜଣେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ମୋ ପାଖରେ ଏବଂ ସେ ଦେଖିଥିବ ଗୋଟାଏ ଦୃଶ୍ୟ.. ଏବଂ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଥିବ ।

ସୁମୁ, ତୁ ଭୁଲ୍‌ବୁଝିଛୁ ମୋତେ ! ଏକଦମ୍ ଭୁଲ୍ । ଆଉ ଯାହାବା ଦେଖିଲୁ ନ ଦେଖିଲୁ, ସିଏ ମୋ ଦୋଷ ନୁହେଁ ।

ବୋକାଛୁଆ ! ମୁଁ ଖାସ୍ ତୋରି ପାଇଁ ରହିଗଲି ଏଠି, ଆଉ କେଉଁଥୁପାଇଁ ନୁହେଁ । ଆଗେ ତୁ, ତା'ପରେ ଯୋଉ କଥା । ଏତିକି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ?..

ଏମିତି ସେ ମନେ ମନେ କେତେ କଥା କହିଗଲେ ପୁଅକୁ, ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୁଃଖ, ରାଗ, ଏବଂ ଅଭିମାନରେ । ଆଉ ତା' ବୋକାମିକୁ 'ଛିଃ !' ବୋଲି କହି । କିନ୍ତୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ତାଙ୍କ ଦାଣ୍ଡଚଉକିରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ।... ନା, ତା'କୁ କିଛି ହେଲେ ବୁଝେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ବା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୁଏ କେଉଁଠି, କି ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖି ପଠାଏ ତା' ପାଖକୁ । କାହିଁକିନା ସେ ବୁଝିଯାଇଛି । ତା' ଜେଜେମା ଓଗେର ଯେଉଁ ପାଠ ପଢ଼େଇଥିବେ ତା'କୁ, ତା' ପିଲାଟି ଦିନୁ, ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଇଛି ତା'କୁ । ବୋଉ ତା'କୁ ଦିନେ ଛାଡ଼ି ପକେଇ ଯାଇଥିଲା ଆଉ ଗୋଟାଏ ମରଦ ସାଙ୍ଗରେ । ଏଇକ୍ଷଣି ପୁଣି ଗୋଟାଏ ମରଦ ତା'କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି ଏଠି । ତା'ର ସ୍ୱଭାବ ସେଇଆ, ସେ କଣ କରିବ ?

ମୁଁ ପୁଣି ଥରେ ମୋ ପୁଅକୁ ହରେଇ ବସିଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ।

ସତର

ମାୟା ପଚାରିଲେ ରଜୁବାରୁକୁ, ଯାହା ରଜୁବାରୁ ପଚାରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ମାୟାକୁ— “ସୁନାଅପାଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଛି ? ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ତ ଅପିସକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଫୋନ୍ କଲେ ଦି'ପଦ ହଁ, ନା, ରୋଜ୍ ଠୋକ୍ କଥା । ଆଉ ଏଇ ଦି'ତିନି ଦିନ ହେବ ଫୋନ୍‌ରେ ବି' ମିଳିବାକୁ ନାହାନ୍ତି । ମନେ ହେଉଛି ଫୋନ୍ ଖରାପ, କିମ୍ବା ରିସିଭରକୁ କାଢ଼ି କରି ରଖି ଦିଆହୋଇଛି । ଯିବା କି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆଜି ?”

ରଜୁବାରୁ ଗୋଟାଏ ଗମ୍ଭୀର ‘ହଁ’ ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ମନ୍ତବ୍ୟ ହେଲେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ ସିରିୟସ୍ । ଏଭଳି ଆଚରଣ ଆଦୌ ସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ ସୁନାତିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ତାଙ୍କର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଯେ ସବୁଦିନେ ଅପିସକୁ ଆସିବା କଥା, ତା'ନୁହେଁ ଏବଂ ଚୁର୍ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ବି' ଅଛି ପ୍ରତ୍ୟେକର । ହେଲେ ସେ ବିଷୟରେ ପରସ୍ପରକୁ ଜଣେଇବା କଥା । ତା'ଛଡ଼ା ବେଶ୍ କିଛି କେସ୍ ଜମିଗଲାଣି, ଯେଉଁଥିକୁ ତାଙ୍କର ମତାମତ, ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ୟମ ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକ । ଏବଂ ସେ ନିଜେ କଥା ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେ ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ପୂରେଇବେ ଏବଂ ବିସ୍ମୃତ ଆକାଘ ଆଲୋଚନା

କରିବେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ । ଯଥା, କେଳା ସାହିର ଝିଅ ନଳିନୀ ଯାହା କହୁଛି ପୋଲିସ୍ ବାଲାଙ୍କ ବିଷୟରେ, ଯେ ସେମାନେ ତା'କୁ ଏକୁଟିଆ ପାଇ ଧରିନେଲେ ଏବଂ ତା' ଉପରେ ବଳାତ୍କାର କଲେ, ତାହା କେତେଦୂର ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ? ସେ ତା' ଦୁଷ୍ଟରିତ୍ରା ମାଆର ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ତ, ପୁଲିସ୍‌ବାଲାଙ୍କ ଉପରେ ଦାଉ ସାଧୁବା ଲାଗି ? 'ପାଗଳା' ବୋଲି ଅଭିହିତା ପୁତୁଳୀକୁ କ'ଣ ସତରେ ହତ୍ୟା କରାଗଲା ବାହାଘରର ଆଠବର୍ଷ ପରେ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୌତୁକ ଆଣି ନାହିଁ ବୋଲି, ନା ପାଗଳା ନିଜ ଦୋଷରୁ ମଲା ? ବିଚାରାଧୀନ, ହେଲେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ସୁନ୍ଦରୀକୁ ପୋଲିସ୍ ହାତରୁ ମୁକୁଳେଇବା ପାଇଁ ଆଉ କଣ କରାଯାଇପାରେ ? ଇତ୍ୟାଦି । ଏସବୁ କେସ୍ ତାଙ୍କରି ଇଲାକାରେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସୋର୍ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ଏବଂ ମାୟା ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତା' ଆହୁରି ଚିତ୍ତାଜନକ । ହଁ, ଯିବା ଉଚିତ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ସେଦିନର ପ୍ରେମ ନିବେଦନ ଏବଂ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ପରେ ରଜୁବାରୁ ଜାଣିଶୁଣି ଦୂରେଇ ରହିଛନ୍ତି ସୁନାତିଙ୍କ ଠାରୁ । ଯେପରିକି ତାଙ୍କ ମନରେ ଆସିବ ନାହିଁ ଯେ ତାଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଚାପ ପ୍ରୟୋଗ କରାହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯିବା ଉଚିତ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ନ ଯିବାଟାହିଁ ଭୁଲ୍ ହେବ । ତା'ଛଡ଼ା ରଜୁବାରୁ ଖିଆଲ୍ କଲେ, ଯେ ଆସି ପଚାରି ଦିନ ହୋଇଗଲାଣି, ଅନୁ ପାଖରୁ ଉତ୍ତର (କ'ଣ ଯେ ତା'ର ଅର୍ଥ ଉଗ୍ରବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି !) ଆସିଯିବଣି ଯା'ଭିତରେ । ଅତଏବ ସେ ବିଷୟରେ ବି' ବୁଝିବା କଥା ।

ଏହି ଭାବରେ ମାୟାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ସେ ଆଜି ଯିବେ ସେଠିକି । ଏକୁଟିଆରେ । ଦି'ଜଣିଆ ଅଭିଯାନର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ଯା' ଭିତରେ ରଜୁବାରୁ କେତେଥର ପଚାରିସାରିଲେଣି ନିଜକୁ, ଯେ ସେ କାହିଁକି ସେମିତି ଗୋଟାଏ କାମ କଲେ ସେଦିନ ଏବଂ କହିବାକୁ ଗଲେ ହଠାତ୍ । ଗୋଟାଏ ଟୋକାଳିଆ ପ୍ରଣୟଯାଚନା, ତହିଁ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ । ହଁ ସୁନାତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି ତାଙ୍କର, ଯାହା ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା, ପହିଲି ସାକ୍ଷାତ ଦିନଠୁଁ । ତା'ବୋଲି କଣ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଅନ୍ୟଭାବରେ ସମ୍ପାଦି ରଖି ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା, ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ? ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ କେଉଁ ଅସ୍ତରାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତମ ମନଟାକୁ ଏମିତି ଚହଲେଇ ଦେଲା, ପ୍ରଭୃତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମିଶିଗଲା ଉଦ୍‌ଗତ କରୁଣା ସାଙ୍ଗରେ, ନା କ'ଣ ହେଲା ଯେ ତମେ ତମ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟ ଜୀବନଟାକୁ ସଞ୍ଚି ଦେଲ ତାଙ୍କ ହାତରେ ? କୁଆଡ଼େ ଗଲା ତମର ସେଇ ଚାଣୁଆ ନିଷ୍ଠିରି,

ଯେ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଘର କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନାହିଁ ତମ ପାଇଁ, ଯେହେତୁ ତମେ ଏଣିକି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଧୀନ ଓ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହଁ ? ତା'ମାନେ କ'ଣ ସମ୍ଭାବନା ତମକୁ ବେଶି ଭଲ ବୁଝିଥିଲା ତମ ନିଜଠୁଁ, ଯେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ତମ ପାଇଁ ?

ରଜୁବାରୁ ହସିଦିଅନ୍ତି ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ।.. ସମ୍ଭାବନାର କନ୍ୟା ହେଉ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ବେଶ୍ ଚଳିପାରିବି । ତଥାପି ମୁଁ କାହିଁକି ମୁଁ ଏଇ ସମ୍ପର୍କରେ ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଚାହିଁଲି ତା' କାହାରିକୁ ବୁଝେଇହେବନି ସହଜେ । କଥା ହେଉଛି ଯେ ସୁନୀତି ନାମକ ଏଇ ଭଦ୍ରମହିଳା କେଉଁ ଚିରାଚରିତ ଘରଣୀ କିମ୍ବା ଧର୍ମପତ୍ନୀର ମେଟିରିୟାଲ୍ ନୁହନ୍ତି । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ଏତେ ଗଣ୍ଡଗୋଳିଆ ହୋଇଗଲା ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିଛି (କିନ୍ତୁ ଅନୁର କଥା ମାନି ମୁଁ କେବେହେଲେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିବି ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ) ସେ କେବଳ ନାରୀ ନୁହନ୍ତି, ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି । ପରେ ମନେ ହେଲା ସେ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି, ସେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ, କିନ୍ତୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ନାରୀତ୍ବର ପ୍ରତୀକ । ମୋଟ ଉପରେ ଏକ ଅନବଦ୍ୟ ଅସାଧାରଣ ସରା, ଏକାଧାରରେ ସୁନୀଅପା ସୁନୀତିକା ଏବଂ ସୁନୀତି । ଯାହାକୁ ସହଜେ ଭଲ ପାଇ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଥରେ ଭଲ ପାଇଲେ ନା— ମୋର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଲୋଡୁଛି ସେହିଭଳି ଗୋଟାଏ ସମ୍ପର୍କ, ଆଉ ତା'କୁ ଖାଲି ମନ ଭିତରେ ପୋଷି ରଖି ହେବ ନାହିଁ । ତରିଯାଇ ଫେରିଆସିଲା ପରି ମନେ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ତ ମୋ ଡରଭୟ ଛଡ଼େଇ ନେଇଛନ୍ତି, ମୁଁ କଣ କରିବି ?

× × × କିନ୍ତୁ ରଜୁବାରୁ ଯେତେବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେଦିନ ସୁନୀତିଙ୍କ ଘରେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ, ତାଙ୍କର ହଠାତ୍ ମନେ ହେଲା ଯେ ଏଇ ଲୋକଟି ରାଗୁଛି ତାଙ୍କ ଉପରେ । ହେଲେ ଏତେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଥିଲା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେ ସେ ତା'କୁ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଭ୍ରମ ବୋଲି ମନେକଲେ, ଯାହା ଏମିତି ଆସେ, ଯାଏ ବେଳେ ବେଳେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିଲେ, ସୁନୀତିଙ୍କର ସହାୟ୍ୟ ଅତିଥି ସକ୍ବାର ସତ୍ତ୍ବେ, ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏଇ ସୁନୀତି ଜଣକ ଦୁଃଖୀ ଏବଂ ଇଏ କେଉଁ ଭ୍ରମ ନୁହେଁ । ସେ ଉଦାସ କି ଉଦାସୀନ ନୁହନ୍ତି । ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ଆବେଗ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଶେଷକଥା ଦୁଃଖ । କେବଳ ଦୁଃଖ ।

ସୁନୀତିଙ୍କର ଦୁଃଖର କାରଣ କ'ଣ ତା' ବୁଝେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଯେଉଁ କ୍ଷଣିକ ରାଗ ଫୁଟିଉଠିଲା ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ, ରଜୁବାରୁକୁ ଦେଖିଲା କ୍ଷଣି, ତା'ର ତର୍କମା ଆବଶ୍ୟକ । ସେ ରାଗିଉଠିଲେ କାହିଁକିନା ତାଙ୍କର ମନେହେଲା

ଯେ ଅନ୍ତତଃ ଏଇଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ ବଢ଼ିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଏଇ ଲୋକଟି ଯେ ଘୋଷଣା କଲା ସେଦିନ, ଯେ ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଏ । ...ସେ ବି ମୋତେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ କି ଚିହ୍ନିଲା ନାହିଁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ନିରୁଦ୍ଧ କମରାରେ ପଡ଼ି କାନ୍ଦୁଥିଲି । ଯେମିତି ମୁଁ କେବେହେଲେ କାନ୍ଦି ନାହିଁ ମୋ ଜୀବନରେ । ଆଉ ତକିଆଟାକୁ ପିଚୁଥିଲି, ପିଟି ଚାଲୁଥିଲି । କହୁଥିଲି, ଆଉ କିଛି ଗତି ନାହିଁ ମୋର, ତୋତେ ପିଟିବା ଛଡ଼ା । କାହିଁକିନା ମୋର କେହି ହେଲେ ନାହିଁ, ନାହିଁ, ନାହିଁ, ଏଇ ସଂସାରରେ ! ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି, କାହିଁକିନା ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବିଦେଶିନୀ । କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ । ମୁଁ କ'ଣ ଦୋଷ କରିଛି କାହାର ? ମୁଁ ନିଜକୁ ନିଜେ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହିଁଲି, ଆପଣାକୁ ଚିକିଏ ସମ୍ମାନ, ସ୍ବାଧୀନ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଲି, ଏଇ ହେଲା ମୋ ଦୋଷ ?

ଛାଡ଼, ମୁଁ ମୋ ଲୁହ ପୋଛି ସାରିଲିଣି । କବାଟ ଖୋଲି ସାରିଲିଣି । ବିଦ୍ରୋହିଣୀ ପୁଣି ପ୍ରସ୍ତୁତ ତମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ । ଏଇକ୍ଷଣି କାହିଁକି ଆସିଛ ତମ ମୁହଁ ଦେଖେଇବା ପାଇଁ ?..

ସେ କ୍ଷଣକରେ ବୁଝିଲେ ଯେ ବିଚରାଙ୍କ ଉପରେ ଗାରିବା ଏକାନ୍ତ ଅନୁଚିତ । ତେଣୁ ସେ ହସିଲେ । ପ୍ରଳମ୍ବିତ, ପ୍ରସାରିତ ହସ । ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମରୁମ୍ଭର ସୋଫାରେ ବସେଇଲା ବେଳେ । କିନ୍ତୁ ଲୁହକୁ ସିନା ପୋଛିଦେଇ ହେବ, ବହଳ ହୋଇ ବସି ଯାଇଥିବା ଦୁଃଖକୁ ସହଜେ ପୋଛି ଦେଇ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ନିଜ ହିସାବରେ ସେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖଟାକୁ ବି ପୋଛି ଦେଇ ସାରିଲେଣି । କିଓ, ଚୋରକୁ ମାନ କରି ଖପରାରେ ଖାଇବ ନା କ'ଣମ ? ସେଇ ଚୋର କୋଉ ଜଣେ ହେଉ କି ସାରା ସମାଜ । ତା' ଛଡ଼ା ଯୋଡ଼ାଏ ଚିଠି ଆସିଥିଲା ଆଜି ସକାଳେ, ଯାହା ତାଙ୍କୁ ବଳ ଦେଇଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା । ବଢ଼ିଆ ଚିଠି ଦି'ଖଣ୍ଡ ! ଯାହା ସେ ଭାବିଲେ ଚିଠିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିଲା ଉତ୍ତାରୁ । ବିଶେଷତଃ ପ୍ରଥମ ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ ।

...ଅନୁ ଉତ୍ତର ଦେଇଛି । ଅନୁକୁଳ ଉତ୍ତର । ଅବିକଳ, ସେଇ ଉତ୍ତର ଯାହା ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲି । କାଳେ ତେରି ହେବ ବୋଲି 'କୋରିଅର୍'ରେ ପଠେଇଛି । ଲେଖିଛି— 'ମୋ ସୁନୀଅପା ଆଉ ମୋ ରଜୁଭାଇ ଏକାଠି ହେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ସବୁଦିନ ପାଇଁ, ଏଥିରେ ମୋଠାରୁ ବେଶି ଆଉ କିଏ ଖୁସି ହେବ କହିଲ, ସୁନୀଅପା ?' ସତେ ? ଏମିତି ଲେଖିଲା ବେଳେ ତୁ ତୋ ଆଖିରୁ

ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ ନାହିଁ ତ ? ତମ ସତୀ ସାବିତ୍ରୀ ଭାରତୀୟ ନାରୀଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ ସେଇଆ । ଯାହାକୁ ତମେ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ବୋଲି କୁହ, ନିଜକୁ ଠକେଇ ଦେଇ । ଅଥବା କୁହ ଯେ ମୋର ଏଇଆ କରିବା କଥା, ଏହାହିଁ ଆମ ନୀତିଧର୍ମର ଆଦର୍ଶ, ସେହେତୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଖୁସି । ତଥାପି ଏଇ ଅଲକ୍ଷଣା ଲୁହ ଆସି ଯାଉଛି ମୋ ଆଖିକୁ, ମୁଁ କଣ କରିବି କହୁନ ? ଠିକ୍ ଅଛି । ତୋ ଚିଠିର କୌଣସି ଅକ୍ଷର ଲୁହରେ ଲେସି ହୋଇଗଲା ପରି ଦିଶୁ ନାହିଁ ମୋତେ । ତା'ହେଲେ ମୁଁ କାହିଁକି ଭାବିବି ଯେ ଇଏ ତୋ ମନ କଥା ନୁହେଁ ? ଯେ ତୁ ତଥାପି ଝୁରୁଛୁ ତୋ ପିଲାଦିନର ପ୍ରେମିକକୁ, ଆଉ ତୋର ହିଂସା ହେଉଛି ଯେ ତୋର ବେଷ୍ଟ ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍ ତା'କୁ ବାହା ହେବାକୁ ଯାଉଛି ? ତୁ ନିଜେ ବି' ସେଭଳି ଭାବକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବୁ ନାହିଁ, କାହିଁକିନା ତୁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଝିଅ । ଓକେ, ମାଇଁ ଡିଅର୍, ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ । ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା ।

ଏବଂ ମାମା ଗଦ୍ ଗଦ୍ ହୋଇ ଲେଖିଛି । କୃତଜ୍ଞତାରେ ପୋତି ପକେଇଛି ତା' ସୁନୀଦେଇଙ୍କୁ । ଆଉ ଲେଖିଛି ଯେ ରାଧାକୁ ଆଣି ପହଞ୍ଚେଇବ ଏଠି ଗୁରୁବାର ଦିନ, ମାନେ ଦି'ଦିନ ପରେ । ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ମାମା, ମେନି ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ । ପୁଅଟା ସିନା ଛାଡ଼ି ପକେଇଲା ମୋତେ, ଝିଅଟାଏ ତ ଆସୁଛି ମୋ ପାଖକୁ ? ସେଇ କଣ ଭରିଦେବ ନାହିଁ ଏଇ ଘରଦୁଆର, ବାରିବଗିତା ? ହରରଙ୍ଗା ମନ୍ଦାର ନ ହେଲା ନାହିଁ, ସରାଗର ସଜମଲ୍ଲା ଦି'ଟା ଧରେଇ ଦେବ ନାହିଁ ମୋ ହାତରେ ?..

ସୁନୀତି ଲମ୍ବା ସୋଫାରେ ବସିପଡ଼ିଲେ, ରଞ୍ଜୁବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ । ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ, ହେଲେ ମୁହଁରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଭାବ ସୃଷ୍ଟି ନ କରି । ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏଇ ଦୁଇଟି ଚିଠି କଥା । ଠିକେ ଠିକେ କହିଲେ, ସଦ୍ୟତମ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଲା ପରି । ତେବେ ତା'କୁ ସୁସମ୍ବନ୍ଧ ବୋଲି ଜାଣିବା କଥା, ତାଙ୍କ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ମୃତିହାସରୁ । ତା'ପରେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଯେ ନାନାଦି କାରଣରୁ ଅଫିସ୍‌କୁ ଯାଇ ପାରି ନାହାଁନ୍ତି, ଅନେକ ଦିନ ହେଲା, 'ଆଇ ଆମ୍ ସରି', ଏବଂ ପଚାରି ବସିଲେ ବିଭିନ୍ନ କେସର ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ।

କିନ୍ତୁ ରଞ୍ଜୁବାବୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେ ଦୁଃଖର ଝାନବାସ ତଥାପି ବିଛେଇ ହୋଇ ରହିଛି ତାଙ୍କ କଥାରେ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଏବଂ ଓଠର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ପୁରଣରେ ଏବଂ ସେ ଯେତେବେଳେ ରହିଗଲେ ଥରେ, କଥା ମଝିରେ ଏବଂ ଅନେଇଲେ ଅତିଥିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ, ସେଥିରେ ରାଗ ନ ଥିଲା ସିନା, କେଉଁ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଣ

ଥିଲା । ଯାହାକୁ ରଜୁବାରୁ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ, ହେଲେ ନ ବୁଝିଲେ ବି' ଭାବିଲେ ଯେ ମୋର ତା'କୁ ସ୍ବାକାର କରିବା କଥା ଏବଂ ତା'ର ସମ୍ମାନ ଦେବା ଉଚିତ ।

ହଁ, ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଥିଲା ସୁନାତିଙ୍କ ସାମାନ୍ୟ ବିରତି ଏବଂ ସ୍ଥିର ଚାହାଣିରେ । ସେଇ ପୂର୍ବର ପ୍ରଶ୍ନଟାକୁ ଦୋହରାଇଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ରାଗ ନ ଥିଲା ସେଥିରେ, କେବଳ ଅଭିମାନ— ଆଉ କେତେ ଏମିତି ବଡ଼ ବଡ଼ ହେଉଥିବି ତମ ସାଙ୍ଗରେ ? ତଥାପି ତମେ କୋଉ ବୁଝୁଛ ନା ବୁଝିପାରିବ ମୋ ଦୁଃଖ ? ଆଉ ମୁଁ କେମିତି ସବାରହୋଇପାରୁଛି ତା' ଉପରେ ? ଏଇଥିରେ କହୁଥିଲ କ'ଣ ନା, ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ ପାଏ ?..

କିନ୍ତୁ ରଜୁବାରୁ ସେଇ ଅକୁହା ପ୍ରଶ୍ନକୁ ସ୍ବାକାର କଲେ ଏବଂ ତା'ର ସମ୍ମାନ ଦେଲେ । ସୁନାତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲେ ଏବଂ ହାତ ବେଢ଼େଇ ଆଣିଲେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ । ସେଇଠୁଁ ତାଙ୍କ ନିଜ ଚେଷ୍ଟା କଥା ସୁନାତିଙ୍କ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ଓ ସହଯୋଗ କ୍ରମେ ସୁନାତି ଆଉଜିଗଲେ ତାଙ୍କ ଛାତିକୁ ଏବଂ ରଜୁବାରୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଉଁଶି ଦେଇ କହିଲେ,—

“କିଛି ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ ସୁନା । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ମୋତେ ବିଶ୍ବାସ କର ।”

ସୁନାତି ମଥା ଟେକି ଅନେଇଲେ ଏଇ ‘ନୂଆ’ ଲୋକଟିର ମୁହଁକୁ । ଇସ୍ ! ଏତେ ଆତ୍ମବିଶ୍ବାସ ଆସିଗଲାଣି ତମର, ଯା' ଭିତରେ ? ଗୁଡ଼୍ ! ସ୍ବାମୀମାନଙ୍କର ସେମିତି ହେବା ଦରକାର । ହଁ, ମାଲ ଡିଅର, ମୋର ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । କେହି ହେଲେ ମୋତେ ଦୂରେଇ ଦେବ ନାହିଁ କୋଉ ଯବନଟାଏ ବୋଲି । ପୁଅ ବି ଫେରିଆସିବ । ବୁଝିବ ଯେ ତା' ବୋଉ ଏତେ ଖରାପ ନୁହେଁ । ଆଉ ଅନୁ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁସି ହେବ ଏବଂ ଆମର ଏଇ କାମ— ଦେଖିବ ତା'ର ସଫଳତା କେତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ ଉଠିବ । ହେଲେ ଯଦିବା କେବେ ହାରିଗଲା ପରି ଲାଗେ ତମ ସୁନାକୁ, ତା'ହେଲେ ଏଇ ଚଉଡ଼ା ଛାତିଟା ଅଛି କେଉଁଥିପାଇଁ ? ସୁନାତି ମଧୁରିଆ ହସଟିଏ ହସିଲେ, ନଇଁଆସିଥିବା ମୁହଁଟିକୁ ଚାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏଇଆକୁ ଭଲ ପାଇବା କୁହନ୍ତି ।

..ସୁନାତି ! ଇଏ କି କଥା ? ଛାଡ଼, ଯେତେହେଲେ ତୁ ବି' ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟା ନାରୀ ! ନିଜକୁ ଯେତେ ସ୍ବାଧୀନ ବୋଲେଇଲେ ବି' ତୋର ବି' ଲୋଡ଼ା ଏଇଭଳି ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରୟ— ଏଇଆ ନା ?

ହଉ, ହେଲା ଯା' ! ଆଉ ତୋଷ୍ଟ କେନ୍ଦାର ।.. ସୁନାତି ମାଷେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଲେ ସେଇ ଚଉଡ଼ା ଛାତି ଉପରେ ଏବଂ ଆଖି ବୁଜିଦେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ରଜୁବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସଳଖେଇ ଦେଲେ, ଏବଂ ଇସାରା କଲେ ଫାଟକ ଆଡ଼କୁ, ମାୟା ଆସୁଛି ଇଆଡ଼େ ଫାଟକ ଖୋଲି ଦେଇ । ହାତରେ ବିଡ଼ାଏ କାଗଜ । ଏବଂ ହସି ହସି ଆସୁଛି, ଗୋଟାଏ ନିଧୁ ମିଳିଗଲା ପରି । ଆମକୁ ଦେଖି ନାହିଁ ତ ?— ରଜୁବାରୁ ପଚାରିଲା ପରି ହେଲେ, ଚିକିଏ ଅପ୍ରତିଭା ହୋଇ । ସେଇଠୁଁ ସମ୍ବିତା ସୁନାତି ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ । କହିଲେ— “ଭୟ ନାହିଁ । ଆମେ କିଛି ଦୋଷ କରି ନାହିଁ । ତା'ଛଡ଼ା ଅପ୍ରତିଭା ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ଏଇ ଲୋକଟା ଆଗରେ । କେବଳ ଏଇ ଜଣେ ଅଦ୍ଭୁତ, ଭାରତୀୟରୁ ବଳି ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଣୀ ଉପରେ ମୋର ସବୁଠାରୁ ବେଶି ହିଂସା ହୁଏ ରଜୁବାରୁ । ଯେ ଅନ୍ୟର ସୁଖରେ ଏତେ ବେଶି ଖୁସି ହୋଇପାରେ ତା' ନିଜର ଦୁଃଖ ଯେତେ ଗହାରିଆ ହେଉ ନା କାହିଁକି ।”

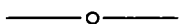
ମାୟା ପାଖେଇ ଆସିଲେ । ହସଖଣ୍ଡକ ଉଛୁଳି ଉଠୁଛି ମୁହଁରେ ଏବଂ ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ, “ସରି ସୁନାଅପା, ମୁଁ ତୁମକୁ ଏମିତି ଡିଷ୍ଟର୍ବ୍ କରୁଛି । ଆଉ ଭଲ ହୋଇଛି, ତମେ ଦି'ଜଣ ଯାକ ରହିଛ ଏଠି । ମୁଁ ଖବରଟା ପାଇଲି ରଜୁବାରୁ, ଆପଣ ଚାଲିଆସିଲା ପରେ । ସେଇଠୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧାଇଁଆସିଛି ସୁନାଅପାଙ୍କ ପାଖକୁ । ତାଙ୍କ ଫୋନ୍‌ଟା ଖରାପ ବୋଧହୁଏ, ସେଇଲାଗି ନିଜେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲି ।.. ଜାଣିଛ ସୁନାଅପା, ସୁନ୍ଦରୀ ଖଲାସ ହୋଇଯାଇଛି ହାଜତରୁ ! ଆଉ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବେଶ୍ କଡ଼ା ଦି'ପଦ ଶୁଣେଇଛନ୍ତି ପୁଲିସ୍‌ବାଲାଙ୍କୁ, ବିଚାରାଳୟ ଥାନାରେ ଏତେ କଷ୍ଟ ଦିଆଗଲା ବୋଲି..

“ଘାଣ୍ଟରଫୁଲ !”

“ରିଏଲା ?”

ଶ୍ରୋତା ଦି'ଜଣ ଏକାସାଙ୍ଗରେ କହିଉଠିଲେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ କଣ୍ଠରେ, ପରସ୍ପର ମୁହଁ ଚୁହାଁଚୁହିଁ ହୋଇ । ‘ମୁଁ କହୁ ନ ଥିଲି ?’ ଏବଂ ‘ତମେ ଠିକ୍ କହୁଥିଲ’ର ଦିଆନିଆ ହେଲା ପରି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ମାୟାଙ୍କ ଉଛୁଳା ଆନନ୍ଦ କେବଳ ସୁନ୍ଦରୀ ପାଇଁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ସାର୍ଥକ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ଗୋଟାଏ ଚନ୍ଦ୍ରଭଦିଆର ଦର୍ଶନ କରି, ଯେଉଁଥିକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଏତେଦିନ ଯାଏଁ ଏବଂ ସେ ମନେ ମନେ ଥକା କରୁଥିଲେ ଦି'ଜଣଙ୍କୁ— ହାୟ ! ପ୍ରବାଣ ପ୍ରେମରେ କ'ଣ ଏଇଆ ହୁଏ ? ବ୍ରହ୍ମରୁମ୍ଭର କବାଟଟା ଠିଆ ମେଲା ହୋଇଛି, ଆଉ ପରଦା ବି' ଟଣା ହୋଇ ନାହିଁ, ଏତିକି ଖିଆଲ୍

କହିପାରିଲ ନାହିଁ ତମେ ବି'ଜଣ ଯାକ ? ଆଉ ରଜୁବାରୁ, ଧନ୍ୟ ତମେ !
 ଏଇଥପାଇଁ ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର 'ହୁଁ-ଉ' ଟିଏ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ବାହାରିଲା ତମ ମୁହଁରୁ,
 ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କହିଲି ଯେ ଏକାଠି ଯିବା ଚାଲନ୍ତୁ ସୁନୀଅପାଙ୍କ ଘରକୁ ?
 ସିଧା କହିପାରିଲ ନାହିଁ ଯେ ଥ୍ୟାଙ୍କ ୟୁ ମାୟାଜୀ, କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନ୍ୟ କାମ
 ଅଛି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ?

।

।

ବିଦେଶିନୀ କିଶୋରୀଚରଣଙ୍କ ପଂଚମ ଉପନ୍ୟାସ । ଶ୍ରେଷ୍ଠାଂଶରେ ଜଣେ ବିଦ୍ରୋହିଣୀ, ଯେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ‘ସାତୋଟି ଦିନର ସତୀ’ର ନାୟିକା ଅନୁପମାର ସୁନାଥପା । କିନ୍ତୁ ଅନୁ ପରି ସେ ତା’ର ବିଦ୍ରୋହ ଭାବକୁ ମନ ଭିତରେ ରଖି ତାକୁ କେଉଁ ନୂଆ ରୂପ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହିଁ । ସେ ଖୋଲାଖୋଲି ବିଦ୍ରୋହ କରିଛି ଅନୁଭୂତ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୋଧରେ, ତାହା ପରଂପରାର ବିରୋଧୀ ହେଉ ପଛେ, ଏବଂ ସେଥିଯୋଗୁଁ ତାକୁ ନାନା ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ହେଲେ ସେ ହାରି ଯାଇ ନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ତା’ ପରାଜୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ସ୍ୱାବଳମ୍ବୀ କରିବା ପାଇଁ । ସେହି କ୍ରମରେ ସେ ବିଦେଶକୁ ଯାଇଛି । ଏବଂ ଅନେକ ବର୍ଷ ପରେ ଫେରିଆସିଛି ପ୍ରଭୂତ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଧନମାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ । ହେଲେ ମାତ୍ର ଛଅମାସ ବର୍ଷେ ପାଇଁ, ଗୋଟାଏ ଗବେଷଣାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ । କିନ୍ତୁ ତା’ପରେ କ’ଣ ହେଲା ? ପଢ଼ନ୍ତୁ ତା’ର ବିଚିତ୍ର ସୁନ୍ଦର ତଥା ଅଶୁକ ଫେରିଆସିବାର କାହାଣୀ । ବିଚାରୀ ସତରେ କେଉଁ ବିଦେଶିନୀ ନୁହେଁ ମ ? ସେ ବି’ ଆମରି ଭିତରୁ ଜଣେ ।

ବିଦ୍ୟାପୁରୀ

ବାଲୁବାଜର, କଟକ ୭୫୩୦୦୨

ISBN-81-7411-297-9

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୯୫.୦୦